

Onomàstica del terme municipal de Calafell

Joan Hugué i Rovirosa

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tdx.cat) i a través del Dipòsit Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX ni al Dipòsit Digital de la UB. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX o al Dipòsit Digital de la UB (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tdx.cat) y a través del Repositorio Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR o al Repositorio Digital de la UB. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR o al Repositorio Digital de la UB (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tdx.cat) service and by the UB Digital Repository (diposit.ub.edu) has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized nor its spreading and availability from a site foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository is not authorized (framing). Those rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

TESI DOCTORAL

ONOMÀSTICA DEL TERME MUNICIPAL DE CALAFELL

PROGRAMA:

ESTUDIS AVANÇATS EN LLENGUA I LITERATURA CATALANES

DOCTORAND: JOAN HUGUÉ I ROVIROSA
DIRIGIDA PEL DR. JOSEP MORAN I OCERINJAUREGUI
TUTOR: DR. EMILI BOIX I FUSTER

UNIVERSITAT DE BARCELONA

FACULTAT DE FILOLOGIA

CURS 2014 - 2015

TESI DOCTORAL

ONOMÀSTICA DEL TERME MUNICIPAL DE CALAFELL

PROGRAMA:

ESTUDIS AVANÇATS EN LLENGUA I LITERATURA CATALANES

DOCTORAND: JOAN HUGUÉ I ROVIROSA
DIRIGIDA PEL DR. JOSEP MORAN I OCERINJAUREGUI
TUTOR: DR. EMILI BOIX I FUSTER

UNIVERSITAT DE BARCELONA

FACULTAT DE FILOLOGIA

Curs 2014 – 2015

INDEX

RESUM JUSTIFICATIU	3
INTRODUCCIÓ GENERAL	
Objectius de la tesi	5
Metodologia	6
Desenvolupament argumental i resultats	9
El nom del municipi	11
El territori estudiat	11
Situació i extensió del terme	11
La llengua del municipi	13
Antecedents històrics. Els nuclis de població	15
El Poble antic	15
La Platja de Calafell	16
Segur de Calafell	17
El llogaret de Montpaó	18
Les heretats del terme de Calafell	19
L'entorn rural	24
Les cases de pagès	24
Les collites	25
Els corrals i la ramaderia	27
Les pallisses	28
Les eres	30
Les barraques de pedra seca	31
Les sínies	32
El bosc, les garrigues i els conreus	34
La fauna	34
La flora	35
La vida marinera a La Platja de Calafell	35
La pesca i els diferents sistemes	35
La pesca de la sardina amb llum i la pesca d'arrossegament	37
Els nusos mariners	39
Els núvols i el món mariner	39
Els vents	40
El talassònims o noms de llocs sotaiguats i les senyes	41
Peixos que es pescaven a Calafell	42
Ocells marins a la costa calafellenca	42
Verbs amb significat dins l'argot mariner del territori	43

Els comerços i els oficis al poble de Calafell	45
Les indústries en el poble de Calafell	47
Els comerços i els oficis a la Platja de Calafell	47
Les indústries a la Platja de Calafell.....	48
Els jocs infantils de l'època (1940-1960)	48
El turisme.....	51
Els agraïments.....	52
TOPONÍMIA	
Topònims procedents de capbreus.....	53
Toponímia urbana	55
Relació ordenada de fondalades i torrenteres	55
Fondalades	55
La vessant del Mas d'en Vives i de Montpaó	55
La vessant del Coscó Vell, la Rafela i la Graiera	56
Torrenteres.....	56
Torrent de la Cobertera	56
Torrent de Montpaó	57
Situació toponímica actual.....	57
La pèrdua de topònims.....	57
Relació de topònims i llur situació en el mapa	60
MAPA	67
CONCLUSIONS FINALS	69
FONTS DOCUMENTALS	
Arxius	71
Manuscrits	71
Bibliografia impresa	74
Cartografia	76
Informacions orals	76
INVENTARI ONOMÀSTIC	79
APÈNDIXS	
I. Partides de terra.....	339
II. Llocs d'anomenada	339
III. Noms de casa del Poble de Calafell	340
IV. Noms de casa de La Platja de Calafell	341
V. Renoms del Poble de Calafell	341
VI. Renoms de la Platja de Calafell	342
VII. Cognoms del Poble de Calafell	342
VIII. Cognoms de la Platja de Calafell	343
IX. Talassònims o llocs sotaiguats i senyes.....	343
X. Termes municipals veïns.....	343
XI. Relació de fotografies del treball	344

RESUM JUSTIFICATIU

El municipi de Calafell –com moltes altres poblacions de costa afectades pel fenomen del turisme– en pocs anys ha experimentat unes variacions demogràfiques i estructurals espectaculars, les quals han originat que el Calafell del 2014, amb més de 24.000 habitants i un turisme desbordant i heterogeni, no tingui res a veure amb aquell Calafell del 1950 que en censava 1.932 i acollia un turisme familiar i reduït que pertanyia a la classe benestant de Barcelona i d’algunes altres ciutats industrials del seu voltant.

Però és a partir dels anys 60 del segle XX que aquest darrer turisme, implantat a Calafell fins aleshores, es va anar reduint i substituïnt pel que denominem “turisme de masses” que és el que predomina, avui en dia, a les poblacions de platja.

En relació amb la nostra, l’increment del poder adquisitiu que això originà en els seus habitants, acompanyat de la forta immigració que s’hi esdevingué, han estat la causa d’haver generat unes transformacions en el terme i en la vida de tots els habitants que fan impossible equiparar el Calafell d’aquestes dues èpoques.

No hem de menystenir la considerable riquesa que aquest nou turisme ha produït. Hi roman ben reflectida en els rendiments dels comerços que s’hi han creat, en el de les petites indústries que s’hi han establert i amb la generació de molts llocs de treball que s’hi han originat, però, com passa a la majoria de les realitats, ha tingut una contrapartida de connotacions no gaire falagueres, algunes de les quals podem etiquetar amb un signe negatiu, sobretot en l’àmbit historicosocial. Tot seguit passem a referir-les:

Per una banda, aquella consolidada pagesia que s’havia succeït des dels inicis de la formació del poble, s’ha destruït gairebé del tot. Avui, a Calafell, les famílies que viuen exclusivament del conreu de llurs terres no passen de deu. I pel que fa a la Platja, hi ha només cinc famílies que llur economia depèn exclusivament del producte de la pesca. Per tant, veiem que els hàbits de treball dels seus avantpassats, s’han estrocat d’una manera gairebé sobtada en un període històric no més llarg de cinquanta anys. I això ateny tant als pagesos del terròs com als pescadors de la mar. Cal pensar, però, que si anessin mal dades, molts podrien tornar als afers de llurs avantpassats.

Però el que sí que cal considerar com a irreparable i que provoca desencís, és la pèrdua d’aquells *noms de lloc* i d’aquells *renoms* i *noms de casa*, que en els temps actuals ja no hi són o ja no s’empren, i que configuraven una part important i molt valuosa d’aquells costums i d’aquelles maneres de fer i de viure dels que han estat els nostres progenitors. I per què s’han perdut?

Doncs, pel que fa als *topònims*, s’han perdut perquè a mesura que creixien les vint-i-cuatro urbanitzacions autoritzades per l’Ajuntament de Calafell, s’anava sepultant la toponímia, és a

dir, s'anaven enterrant els noms de lloc referits a les partides de terra sobre les quals s'anava edificant, i així es perpetuava la pèrdua irreparable d'allò que justificava una part de la història del seu terme. I, en relació amb els *renoms* i *noms de casa*, la causa ha estat la massificació urbanística del poble mitjançant la transformació de cases de pescadors unifamiliars en blocs de pisos d'alçàries diverses: allí on vivia una família sola i etiquetada amb el seu *renom* pervingut de generacions, s'hi ha construït un bloc on ara n'hi viuen quatre, vuit o deu, moltes de les quals només hi van a l'estiu.

Aquesta lamentable realitat, per una part, i per l'altra el fet de romandre o ser presents, encara, unes poques persones que van viure la plenitud d'aquells anys cinquanta, i que mantenen una clarividència molt lloable, justifiquen el motiu que m'ha impulsat a fer el recull d'aquells renoms vius en aquells temps i que puc corroborar-los pel fet d'haver-ne estat testimoni permanent durant els primers disset anys de la meua vida.

És per això que, abans d'introduir-nos en els continguts d'aquest treball, expresso que les dades que s'hi inclouen provenen, doncs, i molt majoritàriament –sobretot en antroponímia– de documents censals de 1950 i de noms de lloc i altres referències registrals d'aquella època, tot i que no s'ha exclòs de recollir i d'incorporar aquelles altres dades que hem trobat i que provenen d'èpoques anteriors, les quals són moltes i de molt relleu.

Quant a la toponímia, aquest treball també inclou l'evolució experimentada (pèrdua de noms de lloc) des d'aleshores fins als dos primers anys d'aquest segle XXI, i igualment inclou els edificis importants que s'han construït en aquest mateix període.

INTRODUCCIÓ GENERAL

En primer lloc, haig de manifestar que la distribució dels temes que componen aquesta tesi ha estat feta d'acord amb les normes de l'Oficina d'Onomàstica de l'Institut d'Estudis Catalans. No obstant això, no exclou cap apartat dels que conformen la configuració de tesi que estableix la Facultat de Filologia, però els trobarem inserits en llocs diferents.

Dit això, i com a primer punt, passarem a definir els **Objectius de la tesi** i la **Metodologia** emprada, i a continuació detallarem els diferents conceptes que engloba el treball, els quals fan referència al nom del municipi, al territori estudiat, a la seva situació i extensió, a la llengua que s'hi emprava, als antecedents històrics dels quatre nuclis de població que comprenia, a l'entorn rural, a la vida marinera, als comerços, als oficis, a les indústries, als jocs infantils de l'època, al turisme com a subjecte actiu dels canvis experimentats en el municipi i als agraïments. També s'hi expressen determinades particularitats de la "toponímia".

Cal dir que el desenvolupament dels conceptes esmentats, junt amb les 257 pàgines d'entrades de topònims i antropònims que s'inclouen en aquest treball, és el que podem considerar que constitueix el capítol de **Resultats** que demana la Facultat i que considerem com el "cos del treball". Ho expressarem detalladament a mesura que l'anem desenvolupant.

OBJECTIUS DE LA TESI

L'objectiu principal del treball que configura aquesta tesi és l'elaborar l'Onomàstica del Terme Municipal de Calafell, centrada, majoritàriament, pels voltants de l'any 1950.

Tal com s'expressa en el RESUM JUSTIFICATIU anterior, el motiu que m'ha impulsat a realitzar la tesi ha estat recollir –amb certa urgència– tots aquells *noms de lloc* que varen existir fins a la data referida i que han desaparegut per la ingent edificació que s'ha realitzat en el terme durant els cinquanta anys posteriors, edificació que ocupa, actualment, al voltant del 33% de la seva superfície, mentre que en aquella primera època no sobrepassava del 2%. Per consegüent, els pertinents topònims, avui, ja no existeixen, atès que romanen sepultats sota els edificis i els carrers que s'hi han construït.

A més dels referits topònims, l'altre component de l'onomàstica són els antropònims (*noms, renoms, noms de casa...*). Doncs bé, tal com hem dit, molts també han desaparegut. El motiu que ho justifica ha estat la destrucció d'aquells habitatges unifamiliars compostos de baixos i

dalt, que configuraven la Platja de Calafell, cada un amb el seu renom, o nom de casa, els quals es mencionaven, ineludiblement, com a referència i identificació de la família que hi vivia.

Avui, aquelles cases han estat substituïdes per edificacions de diversos pisos d'alçada – segons el carrer on es trobaven situades– i, consegüentment, aquell renom o nom de casa tampoc existeix.

La Platja de Calafell. Primera línia de cases l'any 1949

La Platja de Calafell. Primera línia de cases l'any 1980

Però com expresso igualment a l'esmentat RESUM, aquests antropònims s'han pogut recuperar íntegrament gràcies a determinades persones que van viure en aquell sector i en aquella època. L'ur encomiable clarividència ha fet que, en aquests moments, els tornessin a identificar i a referir. La mencionada predisposició de totes elles, junt amb els processos i tècniques de recerca que s'han aplicat, han fet possible recuperar-los tots, i a partir d'ara romandran –per sempre més– dins d'aquest recull d'onomàstica, i esdevindran un patrimoni lingüístico-cultural per al municipi i per al país.

També hi romandran els del Poble de Calafell que han estat recollits mitjançant el record dels meus primers disset anys d'haver-hi viscut, conjuntat amb el reforç que he obtingut de determinades persones d'aquella època que encara són vives i que hi viuen. Així s'han recuperat, íntegrament, els dels dos nuclis antics de població que conformaven el municipi en aquella època, ja que als anys cinquanta, a Segur, no hi vivia ningú, i les quatre cases que hi havia a Montpaó estaven deshabitades.

Per tant, d'una manera relativament breu i sintetitzada, exposo allò que he pretès realitzar, la cerca, la recerca i la recopilació d'un material fungible que, a hores d'ara, bona part roman, només, a la ment de poques persones, que com a tals persones, finiran. Per sort, i com dic anteriorment, els arxius personals recitats de viva veu s'han traspassat a les pàgines d'aquest recull d'Onomàstica.

METODOLOGIA

En qualsevol procés d'investigació o recerca la “metodologia” fa referència a un conjunt de procediments racionals emprats per aconseguir un seguit d'objectius que poden ser previstos a priori. També podem dir que refereix l'anàlisi sistemàtica i teòrica dels mitjans aplicats en el seu àmbit d'estudi.

Centrant-nos ara en el nostre treball, direm que la metodologia que hem emprat en aquesta tesi consta de dues parts: la que fa referència a l'obtenció de tot el material que configura els continguts que s'hi expressen, i la que engloba les normes adoptades per a la inserció en les respectives pàgines del treball.

Pel que fa a la primera, el procés tècnic emprat ha estat el de determinar les fonts que podien facilitar-nos la informació que es requeria (arxius, manuscrits, bibliografia impresa... i

també, el de seleccionar les persones en condicions d'ofrir-nos les de caràcter oral, que sempre són tan importants i valuoses).

Posteriorment, i acomplint amb el preceptiu *procés de recerca*, s'hi accedia de manera personal per tal de buscar-hi totes les dades que s'hi reflectien i que corresponien al nostre projecte, i, una volta obtingudes, es llegiren i analitzaren i, finalment, mitjançant el pertinent *procés d'investigació*, es classificaren, s'ordenaren i s'han inclòs en aquest treball configuratiu de la tesi.

Les normes adoptades per a la inserció a les seves pàgines, són les que s'exposen a continuació:

Entrades. L'ordre que hem seguit i que s'hi fa dels *noms de lloc, renoms, noms de casa i llocs sotaiguats* que l'integren ha estat l'alfabètic. No obstant això, a continuació farem unes puntualitzacions definitòries d'algunes particularitats introduïdes:

Des d'un punt de vista general:

a.- En els textos descriptius de *topònims, antropònims, talassònims, etc.*, hi figuren en *lletra cursiva* tots aquells altres que, per relació o per referència, hi són esmentats en algun moment, i que –aquells altres– formen part de la mateixa Relació o Inventari.

Ex.: Balandre, la rasa del: la trobem situada al capdavall del *fondo de la Graiera*.

(Aquest darrer és un topònim relacionat dins el treball, motiu pel qual es posa en cursiva.)

b.- Per a la classificació alfabètica no es tenen en compte ni els articles ni les preposicions anteriors, ni les que figuren entre els noms.

c.- En tots els textos del treball, les paraules o frases que es volen ressaltar estan escrites entre cometes.

Ex.: “que no diuen grallera sinó graiera”...; “...el camp del Mas Rubió. Ho lego...”

d.- També figuren entre cometes les paraules o frases escrites en un codi diferent del català.

Ex.: La “casilla” dels Carrabiners; El cine “Oriente”...

Ca l’ “Andressito”; Ca la senyora “Rosario”; “Item quandam furnum ad de...”

e.- Els fragments extrets de documents, quan es reproduïxen en aquest treball, s'escriuen en lletra cursiva i generalment entre punts suspensius.

Ex.: “...el camp del Mas Rubió. Ho lego...”

f.- A les entrades principals, és a dir, aquelles en què hi figura la descripció del comentari, el nom del topònim, de l'antropònim i del talassònim anirà seguit de la transcripció fonètica amb el mètode de l'AFI. L'entrada figurarà escrita en català normatiu i la transcripció corresponent s'expressarà de la manera més aproximada a la que en realitat es pronunciava.

Ex: Montpaó... [mumpo'o]; El fondo del Blau... [ə'l 'fondul 'βlaw]

Safaretgera, cala (Pl) ... ['kale səfrə'dʒere]

g.- Tots els talassònims relacionats a la llista, després del concepte d'entrada tenen la referència (Ta), indicativa de Talassònims.

En toponímia:

h.- En les “*partides de terra*” i pel fet d'haver passat de nom comú a nom propi, el conjunt que la determina i que està format pel genèric –quan en porta– i l'específic, ambdós comencen amb majúscula i la descripció del comentari que s'hi fa figura, només, en al genèric. Ex.:

Pi de l'Àliaga, el; *Mas de la Mel, el; Torrent del Rovira, el

i.- Tots els “topònims” que refereixen aspectes diferents d’un mateix indret, els hem relacionat dins l’estricta ordre alfabètic que els correspon. No han estat agrupats.

j.- Els topònims que es refereixen a “*partides de terra*” que actualment no existeixen o a edificacions desaparegudes figuren assenyalats amb un asterisc (*).

Ex.: * Guàrdies, les; * Mel, el Mas de la (masia); * Clots, els

k.- Algunes “*partides de terra*” consten amb dues o tres denominacions dins del mateix document. Llavors, s’han fet tantes entrades com denominacions hi figuren, però només en una hi consta la descripció del comentari. Les altres remeten a aquella.

Ex: Partida denominada: **Font; Camp de l’Escut i Fondo de les Oliveres:**

Entrades:

1a. **Font.**- Descripció del topònim. En acabar s’insereix el següent afegitó: També se l’anomena: **Camp de l’Escut, i Fondo de les Oliveres.**

2a. **Escut, Camp de l’**

Vegeu: *Font*

3a. **Oliveres, el Fondo de les**

Vegeu: *Font*

En antroponímia

l.- Hem considerat com a *nom de casa* tots aquells que figuren compostos d’un nom de persona, seguida de la contracció *del* i el renom indicatiu de la casa d’on prové.

Ex.: Antonet del Quiumes; Maria del Xavo; Pepet del Batalla...

Entren a la relació pels dos noms, però la descripció o comentari figura en el primer.

m.- Els renoms o noms de casa que actualment ja no existeixen figuren assenyalats amb un asterisc (*).

Ex.: *Ave Maria, ca l’

n.- Tots els *renoms i noms de casa* relacionats a la llista tenen després del concepte d’entrada les referències següents:

(Po) pels que corresponen al Poble de Calafell

(Pl) pels que corresponen a la Platja de Calafell

o.- Dessota el nom d’entrada de tots els topònims hi figura una referència, mitjançant la qual es pot trobar la seva situació en el plànol del terme de Calafell.

Ex.: **Coma, la** [lə ‘kome]

Situació: zona rústica (pl. 4f, 4g).

p.- Els noms d’home que es troben documentats i escrits amb l’article arcaic “lo” figuren entrats a la relació amb l’article literari “el” o per “cal”, i a la transcripció, en tot cas, hi consta el que hi figura escrit. Ex.: *En Pau Llagostera y Balart dit lo Balándra*. Entrat a la llista per *Cal Balandra*, i en el text explicatiu hi figura exactament i escrupolosament el que diu el document.

q.- A la segona part de la descripció dels renoms i noms de casa hi consta –dels que ho hem pogut escatir– el motiu del renom, i en els que no ha estat possible, s’hi consigna llur significat etimològic.

DESENVOLUPAMENT ARGUMENTAL I RESULTATS

L'elaboració de l'onomàstica d'una població i del seu terme municipal comporta, en essència, el desenvolupament d'un treball de recerca i de la consegüent classificació de les dades obtingudes per tal d'exercir-hi el pertinent procés de selecció i d'investigació. I s'acaba amb la incorporació ordenada de totes en el que serà el corpus del treball. Per tant, en el nostre cas, el desenvolupament argumental és relativament simple i el resumirem en els tres apartats següents:

1.- Un treball previ.- Abans d'iniciar el recull previst, ha calgut escatir i relacionar un bon nombre de "fontes documentals" susceptibles de contenir la informació que caldria, i que, de fet, ens han ajudat en bona manera a realitzar-lo. Aquestes fonts han estat l'Arxiu Diocesà de l'Arquebisbat de Barcelona, l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona i l'Arxiu Parroquial de Calafell, els quals recullen i completen tota la informació que prové de la "relació" que ha romàs, en el temps, entre els successius titulars de la Parròquia i els habitants del municipi. Aquestes relacions consistien, pel costat clerical, a exercir els seus serveis com a capellà; a relacionar i a cobrar els censos dels quals la Parròquia era titular i a anotar i requerir les primícies que havien de cedir-li els pagesos del municipi. Per la part pagesívola només havien de pagar-los i d'assistir als diferents oficis preceptius instituïts per l'Església.

Es per això que hem trobat escrits i relacionats en els seus llibres els pertinents noms, cognoms i renoms dels habitants de diferents èpoques, els quals configuren una bona part de l'antroponímia que constitueix el treball. Quant a la resta que hi figura, s'ha obtingut a través dels llibres d'empadronament municipals.

Pel que fa al gruix de la toponímia, la majoria de la informació s'ha extret de les inscripcions que figuren en els toms, folis i finques del Registre de la Propietat que correspon al poble de Calafell. En menor escala també s'han extret de setze capbreus. Quant als manuscrits, a la bibliografia impresa i a la cartografia, les pertinents lectures ens han facilitat informació complementària i molt valuosa referida tant a topònims com a antropònims, que també hem incorporat.

En relació amb les informacions orals, s'han seleccionat persones adients, tant per l'edat com per la seva clarividència mental, que han estat capaces de facilitar-nos la dels dos conceptes desitjats: *noms de lloc* i *renoms* (topònims i antropònims).

2.- La classificació de la informació obtinguda.- De la documentació obtinguda i revisada, n'hem extret i ordenat un seguit de conceptes que, expressats de forma correlativa, ens mostren d'una manera detallada i completa ***l'argument del treball***. Són els següents:

- a).- Dins la Introducció i a través dels quatre conceptes: *Nom del municipi*, *Territori estudiat*, *Situació i extensió del terme* i *Llengua del municipi*, descrivim les característiques del terme municipal i de la població que analitzem.
- b).- Per tal d'aprofundir en l'antiguitat del terme i en la dels nuclis que el componen, els detallem en l'apartat *Antecedents històrics*.
- c).- En els dos apartats següents es fa referència a dos dels aspectes que configuren els entorns que completen aquesta població dual que és Calafell: el de *la seva pagesia* i el que es refereix a *la marineria*.
- d).- En un altre apartat es relacionen els comerços, els oficis i les indústries de la població pels voltants de l'any 1950, i una relació de jocs infantils i juvenils de l'època. També es fa una al·lusió al turisme i als seus efectes, i s'acaba aquest apartat amb una referència a les persones que hi han col·laborat.
- e).- En el capítol Toponímia es detallen particularitats orogràfiques i hidrogràfiques del terme de Calafell.

f).- Per acabar, en el capítol Inventari Onomàstic es relacionen els noms de lloc, que configuren la toponímia del municipi, i, evidentment, també els noms, cognoms, renoms i noms de casa que engloben la seva antroponímia.

3.- **Resultat.** Tot el que acabem de referir de manera abreujada, ampliant-ho ens mostra allò que reflecteix aquesta tesi: el seu *desenvolupament argumental*, que, en definitiva, és el *resultat* que hem obtingut i que és el següent:

a).- S'ha volgut realitzar *un compendi onomàstic* d'un poble que es diu Calafell i que està situat a la comarca del Baix Penedès; que l'any 1950 tenia 1.932 habitants censats i que actualment sobrepassen els 24.000 habitants; que té una superfície de 20,4 quilòmetres quadrats; que afronta amb els municipis de Cunit, Castellet i la Gornal, Bellvei i el Vendrell; que el seu nom es troba escrit per primera vegada el 17 d'octubre de l'any 999; que es considera provada la tesi que ve de "*calaf*" nom de mercat provinent de l'àrab, i que la llengua que s'hi parla és el català de transició de l'oriental a l'occidental.

b).- Com a *antecedents històrics dels seus nuclis* direm que, aprofundint en la prehistòria, a Calafell es troba vida des de fa més de 22.000 anys, i concretament a la cova d'aquelles èpoques anomenada la Balma de la Graiera. Que el monument més antic que hi ha avui en el terme és la ciutadella ibèrica de les Teixoneres, una fortalesa del segle VI abans aC que ha estat reconstruïda, i que a la zona del Vilarenc s'hi conserva un jaciment important de la civilització romana. Però tal com avui el coneixem, Calafell comença a l'edat mitjana.

Quant a *la Platja de Calafell*, cap als anys 50 del segle passat va ser considerada com el barri marítim de Calafell. Llavors tenia una població de 735 habitants, tot i que en aquest lloc la presència estable de pescadors es troba a la segona meitat del segle XVIII.

Pel que fa a *Segur de Calafell*, va ser l'any 1947 quan li fou concedit el permís d'urbanització de l'anomenada Quadra de Sant Miquel de Segur. Fins aquell moment varen ser terrenys agrícoles conreats per dues masoveries: la Casa Nova i la Casa Vella.

En relació amb el *logaret de Montpaó*, que es troba a 3,7 quilòmetres del poble antic, hi habitaven cinc famílies i hi ha antecedents de l'any 1497. Avui està despoblat.

Fins a la meitat del segle XX i distribuïdes en el seu terme, a Calafell varen existir *quinze heretats* amb la corresponent masia i masoveria.

c).- Dins *l'entorn rural*, s'hi expressen, amb detall, les característiques de les cases de pagès, les diverses *collites* que s'hi feien en èpoques diferents (les del segle XIII al XIX, i les de principis del XX); el que representaven els *corrals i la ramaderia* en èpoques diverses; *les pallisses* junt amb *les eres* i llur utilitat; *les barraques de pedra seca*; *les sínies* i el sistema de rec que existia.

També s'hi refereix *el bosc, les garrigues i els conreus* dels diferents indrets del terme; els diversos animals que en constitueixen la *fauna* i els diferents vegetals que en conformen la *flora*.

Quant a *la vida marinera de la Platja*, s'hi expressen els diversos *sistemes de pesca* que hi ha hagut; els que han anat desapareixent amb el temps i els sis únics que s'empren a les èpoques actuals.

També es mencionen els diferents *nusos mariners* que tot pescador havia de conèixer i saber fer, els diferents *núvols* que es veien a l'horitzó i el que pronosticaven; els diversos *vents* que podien bufar i llurs conseqüències; els llocs on es trobaven *els talassònims* o llocs sotaiguats i *les senyes* per detectar-los; els diversos *peixos* que es pescaven i *ocells marins* que apareixien quan els pescadors llevaven les xarxes. També s'hi relacionen *111 verbs* amb significat propi i que constitueixen una part de l'argot mariner d'aquest indret de la costa mediterrània.

d).- Igualment, s'hi mostren *els comerços, els oficis i les indústries* del Poble i els de la Platja que existien en els entorns de l'any 1950, i s'hi relacionen *els jocs infantils i juvenils* de l'època.

Quan al *turisme*, s'hi fa esment dels seus inicis cap a l'any 1960; s'hi comenta el seu imparable creixement fins a transformar-se en un turisme de masses; s'hi fa referència de

l'impacte rural que ha provocat el desenvolupament de les vint-i-quatre urbanitzacions que s'hi han construït, i els canvis urbanístics de la seva primera línia marítima de cases.

També s'hi inclou un apartat que refereix *els agraïments* que s'expressen vers les persones que hi han col·laborat desinteressadament.

e).- Es detallen aspectes rellevants relatius a la toponímia i concretats en *l'orografia i la hidrografia* del terme.

f).- Engloba la relació o l'inventari de *termes onomàstics*, que és la part essencial del treball.

EL NOM DEL MUNICIPI

El nom de Calafell el veiem escrit, per primera vegada, en una escriptura de venda de data 17 d'octubre de l'any 999 "...de occiduo, ad ipsa spelunca qui est a Calaphel; de circi..." Es conserva a l'arxiu capitular de la Catedral de Barcelona, copiada en un trasllat del segle XII, als *Libri Antiquitatum Ecclesiae Cathedralis*.

Es tracta d'un cartulari (còdex amb la transcripció de determinats documents per tal d'assegurar-ne la conservació i facilitar-ne la consulta), que conté 2.750 documents dels anys 844 a 1260, relatius als béns, drets i privilegis de la catedral i la mitra. L'escriptura a la qual ens referim és la núm. 173.

Tocant a l'etimologia del nom, podem considerar com a provada la tesi que l'element calaf prové de l'àrab, amb referències diverses, segons els lingüistes (port de muntanya, castell i també nom propi d'home), i és admès que Calafell és un diminutiu de l'anterior. No obstant això, Coromines expressa, després d'un seguit de deduccions raonades, que el mot comú balaf, en àrab, designava transaccions econòmiques i, per tant, no descarta que calaf es referís a un lloc de compravenda, o sigui, un mercat. De totes maneres, i com diem anteriorment, tots els lingüistes que han estudiat el topònim accepten que el mot prové de l'àrab.

EL TERRITORI ESTUDIAT: SITUACIÓ I EXTENSIÓ DEL TERME

D'acord amb la divisió territorial aprovada per Decret de la Generalitat de Catalunya l'any 1936 i ratificada per l'Estatut d'Autonomia de Catalunya l'any 1979, Calafell és un dels catorze municipis que integren la comarca del Baix Penedès, i l'any 2013 era el segon en població (24.563 habitants), superat només pel Vendrell, la capital de la comarca. Cap a l'any 1950, que és l'època en la qual centrem el nostre estudi, la població era –com hem dit– de 1.932 habitants. El poble pertany al partit judicial del Vendrell.

Geogràficament, el municipi està situat a la costa i gairebé tocant al Garraf, del qual només el separa el terme municipal de Cunit. Per tant, té com a límits la mar Mediterrània pel seu costat sud amb 4 km de costa baixa i sorrenca; a llevant, l'esmentat terme de Cunit; el de Castellet i la Gornal, que pertany a l'Alt Penedès, al N; el de Bellvei al NO i el de Vendrell a ponent.

El terme té una superfície de 20,4 quilòmetres quadrats i el seu sol està constituït per més d'una formació geològica, i figuren, entre altres i en determinades zones, la de roques calcàries. És molt accidentat. Només hi ha una franja plana i estreta vora mar, la qual, a ponent, puja cap a l'interior i s'estén des del barri de la Platja fins al turó on s'assenta el poble antic.

Està travessat de sud a nord per una serralada que separa els terrenys de la Quadra de Sant Miquel de Segur dels del Mas d'en Vives. En el seu extrem nord, hi trobem el punt més elevat del terme (222 m), situat molt a prop de la partió amb el de Castellet. En aquest punt acaba la Serralada del Litoral i, just al nord de Segur, hi veiem la Serra del Mig. És de naturalesa cretàcia i configura les dues fondalades d'aquesta antiga heretat: la de la Casa Nova i la de la Casa Vella.

Una segona elevació muntanyosa, paral·lela a l'anterior i situada al seu costat de ponent, és el pujol de l'Escarnosa (127 m), el qual comença davant de la Muntanya del Comú –a l'altre

costat del Torrent de Montpaó– i continua cap al nord fins enllaçar amb el pujol de la Roca Lliscant o de Migjorn i acaba a la Plana de la Graiera.

El terme d'aquest municipi està drenat per quatre torrents o barrancs: el de la Cobertera, el de la Casa Nova, el de la Casa Vella i el de Montpaó. Els tres primeres desguassen al mar i pel que fa al de Montpaó ho fa en el de la Cobertera, al sud del poble. No n'hi ha cap que tingui un curs permanent.

Veiem, doncs, que en la major part de la seva extensió el terme de Calafell està format per elevacions muntanyoses i pregones valls obertes pels corrents d'aquells torrents que s'hi escolen, els vessants dels quals formen espadats i un gran nombre de costers, però escassos espais de terra plana per plantar-hi arbres i conrear-hi sembrats. Tampoc hi aporten l'aigua adient per fertilitzar-los.

Veient, doncs, aquells costers, ens adonem de la duresa que suposà per als nostres avantpassats el fet de guanyar feixes de terra per dedicar-les al conreu, obtingudes sempre escalant rostos a base de marges de pedra seca per fer-hi créixer ni que fos una llenca de ceps, un parell d'oliveres o algun garrofer.

En determinats paratges en trobem una multitud, d'aquelles parades, en tot temps sostingudes amb els marges referits, fet que ens porta a considerar-les com un autèntic monument a l'esforç dels homes del terròs, ja que saberen transformar extenses zones forestals en terrenys cultivables.

No obstant això i com a conseqüència del que expressem, una bona part del territori era i és improductiu i estava i està cobert de boscos de pins, de garrigues i de matolls, tot i que avui, molts s'han urbanitzat totalment o parcialment.

Cal dir que a meitat segle XX, els conreus principals que es feien en el nostre terme eren la vinya, amb una superfície estimada de 177 hectàrees, els cereals 100 hectàrees i l'olivera 35 hectàrees. També hi havia terrenys fèrtils a les zones baixes del municipi, que eren regades amb l'aigua que s'extreia del subsòl a través de les sínies.

En temps anteriors havia estat tradicional la indústria del margalló, palmera autòctona de fulles palmatipartides que s'empraven per fer escombres, sàrries, estores, senalles i altres etcèteres.

Pel que fa a la platja arenosa que hem descrit anteriorment, la de Calafell és la continuació de la de Sant Salvador pel costat de ponent, i en acabar el seu recorregut cap a llevant, enllaça amb la que comença, que pertany a Cunit.

Quant a la pesca, sobretot de la sardina, havia estat una activitat bàsica per a l'economia dels habitants del barri marítim del municipi i també d'una bona part de pagesos que alternaven la feina de conreu de llurs terres durant el dia amb la pesca que es feia de nit, tot i que aquesta activitat anà perdent importància a mesura que augmentava el desenvolupament del turisme. Cap als anys 50 del segle XX el nombre de pescadors del municipi era de 290, mentre que el de pagesos s'elevava a 340.

Cal dir que fins a la referida època (1950), la població estigué distribuïda entre el Poble de Calafell (nucli antic), la Platja de Calafell (barri marítim), Montpaó (llogaret situat a 3,7 quilòmetres del nucli antic del poble), i catorze heretats disperses pel terme, totes amb llur masia.

Però aquesta configuració estava a punt de canviar enormement. L'any 1947, en declarar-se els terrenys de Segur com a zona urbanitzable, començà a poblar-se intensament el sector fins a esdevenir, durant un cert temps, la urbanització més gran i poblada de Catalunya.

Uns anys més tard, a la dècada dels 60, el barri marítim, anomenat la Platja de Calafell, va començar a experimentar el seu propi i gran desenvolupament turístic amb la construcció de diversos apartaments que substituïren les antigues cases de planta i dalt dels pescadors. Alhora, es construïren nous hotels i es legalitzaren altres urbanitzacions. També s'hi instal·laren alguns càmpings. L'any 1970 ja hi havia dinou establiments hotelers amb unes 1.300 places, a més d'uns dos-cents apartaments acabats i també un càmping. Paral·lelament, la població creixia, i ho feia per l'assentament en el poble d'un corrent migratori procedent d'altres territoris de la Península atrets per la possibilitat de millorar llurs condicions de vida.

Fou, doncs, en aquesta època (1960) quan Calafell començà a experimentar el gran canvi estructural i demogràfic que ha tingut i a forjar i voler consolidar el Calafell dels nostres dies.

En paral·lel al creixement econòmic i gens menyspreable que aportà aquest boom turístic, també s'originaren connotacions històriques negatives, com ara la desaparició d'un gran nombre de topònims tradicionals dins el conjunt del terme municipal. Molts varen ser sepultats dessota la trentena d'urbanitzacions que s'hi han construït, altres romanen mutilats (Mas Mel, enlloc de: el Mas de la Mel) i uns tercers han estat substituïts per noms estranys que es creen com a reclams turístics, en perjudici dels que són propis de la terra.

Per tant, volem creure que la present recollida i catalogació que hem realitzat dels topònims que existien abans de l'esclat turístic ha estat oportuna, ja que, altrament, s'hauria perdut una bona part d'aquell important patrimoni històrico-cultural provinent dels nostres avantpassats. Llavors, pel fet de transformar-se en irrecuperable i inabastable en un futur pròxim, ja esdevé preuat. Volem insistir que una bona part d'aquest llegat l'hem obtingut de fonts orals.

LA LLENGUA DEL MUNICIPI

D'acord amb l'esquema de l'actual articulació dialectal del català, el parlar de Calafell s'inclou dins el subdialecte barceloní. Però si llegim Joan Veny 1993 (10a edició), pàgina 22, "d'Els parlars catalans" veurem que diu: "*no hi ha un límit clar, un pas brusc entre dos dominis lingüístics, sinó que el canvi es realitza insensiblement, amb les isoglosses no superposades sinó que resten separades per distàncies variables*".

Pel que fa a Calafell, ens adonem que es produeix d'aquesta manera. La seva situació geogràfica relacionada amb els camps de domini lingüístic de varietats subdialectals ens mostra que, tot i pertànyer al bloc del català oriental, es troba entremig del barceloní i del tarragoní. Geogràficament és més a prop de poblacions amb el parlar de Tarragona que de les de l'àrea d'influència de la parla de la Barcelona capital. I és per aquest motiu que engloba una gran quantitat de trets característics d'aquell primer subdialecte, considerat de transició cap al català occidental. Més endavant els anirem anunciant.

Hem de mencionar, però, com un fet molt remarcable, que el parlar actual de Calafell de gairebé tots els joves i de la gent de mitjana edat és molt diferent d'aquell que parlaven els calafellencs dels anys 40 i 50, i que jo he sentit. Aquells trets, els quals referiem fa uns instants i que definien els seus habitants, tot diferenciant-los dels d'altres contrades, lingüísticament diferents, es pot dir que ja gairebé no existeixen. El fet d'haver passat d'aquella població d'uns 2.000 habitants, el 1950, a més de 24.000 en l'actualitat, i la pressió d'aquells altres que hi viuen durant els mesos d'estiu i que freqüen els 140.000, són una bona part del motiu d'aquesta pèrdua, tot i que n'admetem l'existència d'altres, com poden ser: els ràpids desplaçaments de la gent a llocs diversos, la gran influència dels mitjans informatius, etcètera.

Per tant, en la nostra exposició ens centrarem un xic més en el parlar de mitjans de segle que en el d'ara, atès que moltes persones encara el mantenen, tot i que, aquell, difereix del que parlen les últimes generacions de calafellencs, inclosos els fills d'aquells.

La fonètica

a) *Vocalisme tònic*. Sense cap mena d'excepció, el parlar de Calafell pertany al català oriental. Té quatre graus d'obertura i set fonemes: /i/ /e/ /ɛ/ /a/ /ɔ/ /o/ /u/

Sabem que, dins del barceloní, existeix una alternança en el grau d'obertura de les vocals mitjanes e/ɛ i ɔ/o. Els calafellencs, però, tendeixen a l'articulació amb les obertes. Ex.:

Berga ['bɛrɣe]
És . . . ['ɛs]

Gósol ['gɔzɔl]
trota . ['trɔte]

b) Vocalisme àton.- Igualment, és el del català oriental: /i/ /ε/ /u/. Per tant, fan la neutralització de e/ε/a en /ə/ i de o/ɔ/u en u.

Hem de remarcar, però, que aquesta neutralització es trenca en les a/e àtones en posició final. Llavors, es tanquen cap a una articulació molt semblant a la de la /e/ en posició tònica. Ho hem vist il·lustrat en els exemples de Berga [bɛrɣe] i trota [trɔte] de l'apartat a). També hi podem afegir, com a molt significatius, els mots: pare [páre] i mare [máre]. Per acabar, volem remarcar que aquest tret només el conserva, plenament, una part de la població autòctona i, sobretot, la gent gran. No obstant això, en les transcripcions fonètiques de l'inventari o llista d'antropònims i topònims l'hem considerat, atès que encara se sent força.

c) Consonantisme.- En el consonantisme els trets que s'aparten del barceloní, pel fet de ser propis del tarragoní, són els següents:

- Una africació de la /s/ inicial en gairebé tots els mots:

xocolata [tʃuku'late], xinxa [tʃiɲtʃe], xuclar [tʃu'kla]

- Una palatalització en algunes paraules, de la consonant “n” quan segueix un diftong decreixent: feina [fɛɲe], becaina [bə'kaɲe]. En canvi es diu: cuina ['kujne] i samfaina [səɲ'fajne].

- Quant a la pronunciació diferenciada de b/v es pot dir que s'ha perdut del tot. Només se sent en alguns casos i en gent molt gran: vi [ví] i molt poques més.

Morfologia

La parla calafellenca, subjecta com hem dit a una ràpida transformació, fins a finals del segle passat conservava les formes de l'article determinat pròpies del català nord-occidental: lo, los. Ho hem trobat documentat en diversos escrits i en molts noms de topònims: lo pou; lo prat; los clots, etc. Des de fa anys s'han substituït per el, els i el “lo” no se sent en absolut.

Ara bé, el paradigma de les formes personals jo, tu, ell(a), nantros, valtros, ells (elles), pròpies també del nord-occidental, era l'exclusiu del parlar de Calafell i es va mantenir, amb força, fins a meitat del segle XX. Pel que fa a nantros, i valtros, actualment encara s'empra, però està patint una fortíssima recessió a favor de nosaltres i vosaltres. La resta de formes continuen igual.

Quant al manteniment de la -n- en els plurals d'antics mots esdrúixols, propis del tarragoní, direm que només es produeix en alguna paraula: hòmens.

Lèxic

En el lèxic, com en els altres apartats, també trobem alguns mots que difereixen del barceloní i que són propis del tarragoní. Vegem-los a continuació:

<u>Tarragoní</u>	<u>Barceloní</u>
camí.....	(vegada)
fesol.....	(mongeta)
entumonir.....	(estabornir)
hòmens.....	(homes)
moixó.....	(ocell)
moresc.....	(blat de moro)
nantros.....	(nosaltres)
redolta.....	(sarment)
valtros.....	(vosaltres), etc.

Conclusió

A manera de breu conclusió, volem expressar, que de les exposicions fetes dins d'aquest capítol es desprèn clarament que el parlar de Calafell té trets propis del subdialecte barceloní i del subdialecte tarragoní, tal com hem apuntat en diverses ocasions. Per tant, això ens justifica que es troba en un punt de transició subdialectal i corrobora l'afirmació del Dr. Veny expressada al principi.

ANTECEDENTS HISTÒRICS. ELS NUCLIS DE POBLACIÓ

El Poble antic

Aprofundint en la prehistòria, els ancestres més antics descoberts fins ara a Calafell tenen uns 22.000 anys d'antiguitat i foren trobats en una cova d'aquelles èpoques coneguda per la Balma de la Graiera, la qual té sis metres d'amplada i vuit metres de fondària. Està situada en el congost del torrent de la Cobertera i acollia una petita comunitat humana que caçava i, suposadament, pescava en el referit torrent.

Però el monument més antic que hi ha en el terme és la Ciutadella Ibèrica de les Teixoneres, una fortalesa del segle VI aC que ha estat reconstruïda i que permet conèixer i estudiar la civilització, la cultura i l'habitaclle dels ibers, com també els tipus d'assentaments que feien.

Més tard fou conquerida pels romans i implantaren llur civilització allí i a tota la Península. A Calafell i a la zona denominada el Vilarenc s'hi conserva un jaciment important d'aquesta nova civilització.

Però tal com avui el coneixem, Calafell comença a l'edat mitjana.

El Poble com a nucli antic està emplaçat damunt d'un turó de 46 metres d'altitud i a 1,5 quilòmetres de la costa.

Sobre el seu cim hi ha les restes de l'antic castell de Calafell, que avui es redueixen en les muralles que circuïen el recinte. En el seu costat NE hi ha una església romànica del segle XI bastida sobre una necròpolis de sepultures antropomorfes que testimonien una ocupació anterior del lloc. Segons un document de 1189, aquesta església era dedicada a la Santa Creu, la qual donà el nom al poble i al terme: Santa Creu de Calafell.

L'esmentada església va fer les funcions de parròquia fins a l'any 1806, data en la qual es beneí el temple actual, construït davant la Casa de la Vila, que també està dedicat a l'exaltació de la Santa Creu i que substituï l'antiga esglesiola del castell.

Alhora, el recinte va fer les funcions de cementiri de la població i s'hi va enterrar fins a l'any 1938, que entrà en funcionament l'actual, el qual està emplaçat en el camí vell de Torredembarra.

El castell l'hem trobat documentat el 999 quan l'Espluga de Calafell era el límit occidental d'unes terres del Maresme del Penedès (pels aiguamolls que hi havia), que els comtes Ramon Borrell i Ermessenda van vendre a Gombau de Besora.

El primer fogatjament conegut que fa referència a Calafell és del 1358, i hi registra 44 focs que pertanyien a Bertran de Castellbisbal.

Més tard i per qüestions relatives a la restitució del castell i dels seus drets i jurisdiccions, els homes de Calafell es van revoltar i els plets duraren fins al 1486, data en la qual s'establí la concòrdia de Vilafranca. Però amb les diverses adversitats que suportaren, com ara la pesta, la guerra i la lluita contra el feudalisme, Calafell va decaure molt. Els fogatjaments ens mostren les xifres següents: 1497, 18 focs; 1519, 19 focs; 1553, 21 focs. En aquestes èpoques l'única base econòmica de la població va ser l'agricultura. La manca de braços féu difícil de refer-se i l'estagnació continuà durant tot el segle següent: 1617, 18 focs.

La Guerra dels Segadors arribà a Calafell, encara que no causà baixes, però l'any 1650 hi ha una epidèmia de pesta bubònica, i no és fins al segle XVIII que es produeix un gran avanç demogràfic: el 1718, hi havia 138 habitants; el 1730, n'hi havia 265; el 1762, 279, i el 1787

havien arribat a 493. La causa d'aquest augment de població va ser la plantació de vinyes noves per a producció d'aiguards i de vi per a l'exportació.

Durant la Guerra del Francès (1808), molts homes de Calafell s'allistaren com a voluntaris contra els invasors. Això provocà una certa davallada demogràfica, de manera que, passada aquesta guerra el 1846, només trobem a Calafell 418 habitants, que augmentarien fins a 865 el 1860; 1.016, el 1877, i 1.257, el 1900.

En aquestes èpoques es produí la devastadora crisi de la fil·loxera, que s'estengué per tot el Penedès, però Calafell no l'acusà tan fortament com altres pobles. Probablement l'explicació que s'hi pot donar és que en tractar-se d'un poble amb economia mixta, d'agricultura i de pesca, la decadència de la primera activitat es veié compensada per una de pesquera creixent.

I amb aquestes dues economies continuà la població fins a l'adveniment de l'anomenat turisme familiar de la primera meitat del segle XX i el posterior esclat turístic de 1960 que provocà gradualment un abandó de les terres en pro d'altres activitats més rendibles com ara la construcció, la creació de determinades indústries, el comerç a través de botigues i, fins i tot, la venda dels propis terrenys per a la promoció de les urbanitzacions que emergien.

Cal dir, no obstant això, que gràcies als mitjans tecnològics moderns una bona part dels terrenys fèrtils del municipi es mantenen conreats. Però els que no reuneixen aquella condició romanen erms i se n'apoderen voraçment els boscos i les bardisses. És el cas de tots els garroferars, entre altres. En èpoques actuals, les economies domèstiques que provenen únicament de l'agricultura són comptades. En tot cas, els diners provinents d'aquesta activitat es consideren secundaris i sovint són tinguts com a esporàdics i providencials.

La Platja de Calafell

Cap els anys 50 del segle passat, la Platja de Calafell va ser considerada com el barri marítim del municipi. Tenia una població d'uns 735 habitants i llurs cases romanien edificades entre el pas de la via fèrria i els arenys de la platja, i entre la carrerada d'en Ralet que fa límit amb el terme del Vendrell, a ponent, i el carrer de Monturiol pel costat de llevant, però hi predominaven, entre elles, els espais de terrenys verges que feien la funció d'horts, els quals conreaven els habitants de la zona per tal d'obtenir bona part de les verdures que consumien durant l'any. Però a partir dels anys 60, a poc a poc s'anaren edificant fins a no deixar-ne ni un sol tros per a mostra.

Aquest nucli distava poc més d'un quilòmetre del poble antic, però avui (2014) ja hi resta unit. Ho fa amb les edificacions construïdes al Passeig de la Unió, que en aquella època era l'anomenat *Camí de Mar* i feia les funcions de torrent enclotat que emmenava cap al mar les aigües de la pluja provinents de dalt el poble.

En fer història del sector, hem de referir que la Platja de Calafell dels anys 50 la constituïa un nucli de població relativament modern, ja que antigament, per tractar-se d'uns terrenys guanyats al mar, hi havia aiguamolls que hi romangueren fins als anys 30 del segle XX. De llevant cap a ponent tenim documentats l'estany de Segur; l'estany Llarg i l'estany d'Ollers o estany Curt, els quals feien l'indret poc habitable.

Remuntant-nos en el passat, trobem que a mitjan segle XVII a diverses platges de la costa de llevant s'instal·laren, davant de mar, unes barraques per guardar els ormeigs dels pescadors, que foren conegudes amb el nom de *Botigues*. També a Calafell es construïren les seves i, consegüentment, prengueren el nom de Botigues de Calafell.

Amb el temps aquelles barraques s'agençaren per viure-hi i d'aquesta manera començaren a formar-se nuclis poblats o barris mariners. A Calafell es troba documentat que la presència estable de pescadors a la platja s'esdevingué dins la segona meitat d'aquell segle XVII.

El 1851, també trobem documentat que la platja va ser habilitada com a embarcador de mercaderies i poc després s'hi instal·là una estació de salvament de naufragats.

A principis del segle XX creix el nucli mariner molt considerablement i ho fa gràcies a un fort augment de les captures de pesca. Per aquest motiu, el 1902 els pescadors creen una

agrupació de socors mutus per al cas de malalties i accidents, la qual esdevindrà la posterior *Confraria de Pescadors*.

Pocs anys després, la Platja comença a tenir una forta anomenada com a lloc d'estiueig per la bondat de la seva climatologia i les propietats de l'aigua del mar, que conté molt de iode. A aquest fet contribuí, sens dubte, la instal·lació el 1922 de les Colònies de Vilamar, un projecte de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona que consistia a facilitar unes vacances d'estiu per a infants, amb un doble objectiu: d'una banda es pretenia complementar l'acció educativa de l'escola amb la formació a l'aire lliure; de l'altra, es volia aprofitar els recursos profilàctics de l'aigua del mar i el sol de Calafell per a la recuperació o prevenció de la tuberculosi, malaltia molt corrent en els infants de l'època. Aprofitant els mòduls de l'exposició de Barcelona del 1888 com a dormitoris, cuines, menjadors, etc., s'instal·laren a la platja i enmig d'una gran pineda.

Aquesta circumstància propagà les virtuts de la Platja de Calafell i promocionà un turisme familiar de gent benestant i adinerada procedent de Barcelona i Terrassa, majoritàriament, als quals se'ls etiquetà amb el qualificatiu acastellanat de "vernejants", i construïren llur torre o xalet en els carrers de la Platja, alhora que propagaven una nova i sucosa economia a favor de la gent del poble. Hi romangueren fins als anys 60, quan començà la substitució progressiva d'aquella classe de turisme pel que impera actualment: un turisme desbordat i heterogeni.

Ens cal remarcar que la població de la Platja de Calafell augmenta considerablement cada any en el període de vacances. Ho fa per la gran afluència d'estiuejants del país i de l'estranger i, de fet, l'estiueig, el turisme i tot el que se'n deriva són, avui, l'activitat principal i la bàsica de l'economia de la zona.

Segur de Calafell

Les primeres referències històriques de què es disposa sobre Segur són de tipus indirecte i corresponen a dos possibles senyors aloers, anomenats, ambdós, Guillem de Segur. El primer visqué a la segona meitat del segle XI i es va casar amb Guisla, filla del vescomte Ramon Folc I d'Osona i de Cardona; el segon apareix citat el 1188 en el *llibre blanc* de Santes Creus.

Pel que fa al primer document escrit que parla del nucli de Segur pròpiament és una escriptura de donació de terres d'alou datada el 1209 i pertanyents al "*castrum Securis in termino castris de Cupellis*" (castell de Segur dins el terme del castell de Cubelles), castell del qual depenia.

Volem referir que dins d'aquests terrenys s'hi construï una església amb dos absis dedicada a santa Maria i a sant Miquel, amb la funció probable de ser la capella particular dels senyors de Segur. Ens cal dir que les dedicacions simultànies eren pròpies de les capelles de castells des del segle XII.

Quant a la seva població, direm que el fogatge de 1359 era de dos focs, i aquest nombre es repeteix en el de 1376 i es mantingué de manera continuada i amb poca variació fins al segle XVIII. És en aquest segle que uns documents presenten com a novetat que Segur pertany a la parròquia de la Santa Creu de Calafell i s'hi refereixen amb el nom de la Quadra de Sant Miquel de Segur.

El 1801, essent propietari en Joan Antoni Desvalls i Ardena (1740-1820), marquès de Llupià i del Poal, marquès consort d'Alfarràs i representant de Barcelona a les Corts de Cadis, els pagesos de Calafell varen començar a arrendar terres de la seva propietat. Tots tenien alguns documents que demostraven aquest fet.

L'any 1843, les cases Vella i Nova de Segur apareixen per primera vegada en els repartiments de despeses comunals i de les Reials Contribucions de l'Ajuntament de Calafell.

I aquí hem de dir que des de finals del segle XVIII fins a mitjans del XX, l'element fonamental de la vida material d'aquesta part del municipi era l'explotació del sòl. Es feia sota règim d'arrendament o de parceria per pagesos i pescadors dels dos nuclis de Calafell (el Poble i la Platja). Les condicions més antigues d'arrendaments daten, com hem dit, del 1801, i són les pròpies dels contractes de *rabassa morta*, els quals estableixen la plantació de vinya, garrofers i

oliveres, conreus que, juntament amb una petita proporció d'horta, caracteritzen l'agricultura de Segur fins al moment de la seva virtual liquidació l'any 1944.

El mes de setembre d'aquest any, les germanes Carme i Maria Desvalls, hereves de la hisenda, insten al Ministeri d'Agricultura la tramitació d'un expedient que preveu el projecte d'un gran pla d'urbanització i la construcció d'una ciutat jardí per a l'estiu i els caps de setmana. Es realitzaria en la zona compresa entre la platja al sud, els límits de la finca a est i oest i una bona part del costat nord.

Al mateix temps, i amb la finalitat de pactar l'alliberament de les terres arrendades, les propietàries criden a una conciliació a tots els arrendataris que les conreaven, i estableixen la pertinent negociació fins a trobar els acords pretesos.

El primer de novembre de 1947, el bisbe de Barcelona, Gregorio Modrego, va beneir el baixador del ferrocarril que es va construir i que distava 52 quilòmetres de Barcelona i 36 de Tarragona, i que va ser un factor primordial per a l'èxit de la urbanització. A més, i conjuntament amb els Governadors Civils de Barcelona i de Tarragona, també visità i inaugurà els terrenys i les obres realitzades.

L'any 1960, Segur tenia 77 habitants amb residència permanent i el 1970 ja se'n comptaven 727, però ja eren molts els que sense tenir-hi residència permanent hi tenien casa o apartament de sojorn.

Ara bé, aquell tipus d'urbanització prevista inicialment, a la pràctica canvià radicalment, i un fet que ho corrobora són les paraules que l'escriptor i editor Carles Barral deixà escrites sobre Segur: *a la dècada dels 60 encara es podia parlar d'una urbanització d'estiueig que tingué el bon gust d'evitar la construcció de gratacels atapeïts, però l'any 1982, l'especulació de les diferents etapes va desnonar aquell projecte i va produir un creixement suburbial, oblidant les casetes de dues plantes amb portes i finestres blaves en què havien pensat els primers propietaris i arquitectes...*

Avui, podem dir que sobre els terrenys de l'antiga heretat denominada la Quadra de Sant Miquel de Segur s'hi ha desenvolupat la gran urbanització que té, precisament, el nom de Segur, i que constitueix el tercer gran nucli del municipi, habitat només parcialment de manera permanent. La resta són habitatges d'estiueig. I aquell espai comprès entre el quilòmetre i mig de platja i els dos quilòmetres vers l'interior fins a la muntanya del Pujal, el veiem travessat per una teranyina de carrers i avingudes que segueixen l'orografia del terreny. Tot això és fruit del boom turístic que s'ha desenvolupat i que s'ha sobreposat a aquella primigènia idea pionera.

El llogaret de Montpaó

Avui, el llogaret de Montpaó és un petit nucli residual d'habitatges que es construïren sobre un turó de 142 metres d'altitud al nord del terme municipal de Calafell. Per camins i carreteres – avui asfaltades – es comunica amb Bellvei i Calafell i dista uns 3,7 quilòmetres del cap del municipi i uns 2,3 de Bellvei. També es comunicava amb l'Arboç, Clariana, Cunit i amb les cases Nova i Vella, de Segur, mitjançant els pertinents camins morralers o de ferradura.

Es diu que el seu origen és medieval i es troba documentat com a *Montispavonis*.

Per altra banda, veiem que el nom de Montpaó surt en el cens de 1497 referint-se a les famílies que regentaven els masos del terme. També el trobem escrit el 1593 en el foli 83 [17] del Capbreu de Cubelles: *“lo camí que va de Conit a Monpehó”*.

Recentment, hi ha constància documentada que va ser poblat fins a l'any 1921 amb quatre cases assentades sobre el turó que pertanyien a famílies que provenien de generacions anteriors. Els seus noms eren: can Calau, amb el núm. 23; ca n'Huguet, amb el núm. 18; can Marrugat, amb el núm. 20, i cal Panxo, amb el núm. 13. No obstant això, l'any 1942 la casa de cal Panxo, junt amb la hisenda, va ser comprada per una família de Mallorca, i des de l'illa s'hi desplaçà per habitar-la i conrear les terres que comprenia. Fou coneguda, justament, per cal Mallorquí, i així hi retornà l'activitat fins a l'octubre de 1972, quan va ser venuda. De llavors ençà quedà deshabitada com les altres tres. L'any 1950, totes estaven en un estat de conservació molt acceptable, però avui les veiem totalment derruïdes.

En el costat de llevant d'aquest indret i situada al peu del turó, hi ha la hisenda i la masia de can Borrell. A meitat del segle passat hi vivien. Consegüentment, la masia edificada en dos cossos i amb dos rellotges de sol estava en perfecte estat, i les terres les vèiem perfectament treballades. Avui, de la casa només en resten les ruïnes, i els terrenys són erms.

L'única casa que en els nostres temps roman dempeus per haver-la remodelat és cal Seixanta, que trobem situada en el costat nord del turó i amb unes terres del tot conreades pel seu mateix propietari.

Per acabar, referirem que en el cens de 1950 hi constaven cinc persones.

Pels efectes del turisme, avui dins la gran partida de terra anomenada de Montpaó s'hi han construït dues grans urbanitzacions: Calafell Parc i el Mas Romeu.

Les heretats del terme de Calafell

Dins el context que configurava la pagesia del nostre país en èpoques passades, les heretats amb les corresponents masies o masoveries hi tenien un paper determinant. Per una banda, es constata que la riquesa personal –acompanyada del pertinent benestar familiar– anava lligada directament amb els patrimonis rurals de què hom disposava, i per l'altra, el poder que ostentaven. Tots els càrrecs civils i de representació del municipi estaven ocupats pels grans propietaris, mentre que els parcers, jornalers i petits amos de parcel·les ben just podien obtenir el necessari per viure, i poc hi podien fer per canviar-ho. Això va passar –provocant més o menys conflictes i virulències– des de principis del segle XVII fins a la primera meitat del XX.

Un fet paradoxal que ho corrobora i que ocorregué a Calafell fins a principis d'aquest segle –ahora que en fou paradigma a molts altres municipis de Catalunya– va ser l'existència al poble de dos cafès amb les corresponents sales per a festes i celebracions: el dels rics i el dels altres (els pobres).

Socialment parlant, aquesta circumstància originà en el nostre país més d'una revolta i altres malestars, i el municipi de Calafell no en restà exclòs. El fet que ho indueix ens el mostra la distribució del terreny del seu terme. Veiem que una bona part de la terra cultivable estava en mans d'una quinzena de famílies, propietàries, evidentment, de les grans i mitjanes heretats que s'hi trobaven distribuïdes, i que hi van romandre completes fins a la meitat del segle XX.

La superfície total que ocupaven era de 1.209 ha, 53 a. 16 ca. de terrenys, entre els boscosos i els productius, i la del terme era de 1.983 ha. Consegüentment, aquells representaven el 61% de la superfície total. Del 39% restant, en deduir-hi les zones de bosc i les improductives –que eren la major part– la resta de terrenys van ser els que realment disposaven per al conreu els altres habitants del poble, que agrupaven la gran majoria de la població i que, per contra, pocs tenien terrenys propis.

Un breu resum de les esmentades heretats les descriurem seguidament, però abans vull referir que les dades que s'hi expressaran han estat obtingudes del llibre *Les Masies de Calafell* del mateix autor, per si hom en volgués ampliar detalls.

Relació d'heretats:

Borrell, Can.- Heretat situada dins la partida de terra de Montpaó i d'unes 77 ha. de terra de secà però d'una gran fertilitat, aptes per a la vinya, oliveres, sembrats i garrofers. Una part de la hisenda és muntanya.

Tenia una masia composta de dos cossos amb dos rellotges de sol que figurava assenyalada amb el núm. 23.

Hi ha constància documentada que existia des de l'any 1756. Avui els seus terrenys són erms i la casa està molt derruïda.

Comafarella, La.- Hisenda que vèiem situada al costat de ponent de la Quadra de Sant Miquel de Segur i enfront de la costa. Tenia unes 38 ha. de terrenys de secà aptes per al cultiu de cereals, vinya, oliveres, garrofers i també hi havia una part de bosc.

La corresponent masia que figurava assenyalada amb el número 5, la trobàvem al mig mateix de la hisenda i al peu de la muntanya.

Quant a antecedents direm que hi ha constància documentada que la refereix en el llibre de Comptes i Censos de la Parròquia de 1792. En el cens municipal d'habitants de 1870 encara hi constava la masoveria.

Avui, part de la hisenda està urbanitzada i de la masia en resten, només, dos trossos de parets.

Espasa, El mas de l'.- Petita hisenda amb masia que trobem just abans d'arribar a Montpaó. Tenia, inicialment, unes 30 hectàrees de terreny repartit entre camps plantats de vinyes alternats amb oliveres, parades de garrofers i altres per al cultiu de cereals. També tenia una part de muntanya. Pel que fa al torrent, estava plantat d'oliveres, les quals aguantaven les investides de les fortes torrentades.

En relació amb la masia direm que estava construïda al seu costat nord i just al peu de la muntanya, i figurava assenyalada amb el número 6.

Quant a antecedents, direm que a la pedra que feia de clau de volta del portal d'entrada a la masia hi figurava 1792, any suposat de construcció, i en el cens de 1870 s'hi referia la masoveria. Avui els seus terrenys són erms i la casa s'està enderrocant.

La masia de la Font, any 2000

Can Perotet de la Muntanya, any 2000

Font, La Masia de la.- Heretat d'unues 32 hectàrees de terreny situada en el costat NO del poble de Calafell. Tenia la masia corresponent que figura assenyalada amb el núm. 4, i que trobem a un quilòmetre escàs del referit poble. Els seus terrenys, majoritàriament, eren aptes per a garrofers i una part per al cultiu de vinya, cereals i ametllers. Tenim constància de l'heretat en els llibres de Comptes i Censos de la Parròquia de l'any 1792 i els darrers masovers varen deixar la masoveria l'any 1961. Avui la casa és una de les dues del terme que resten en perfecte estat de conservació, i els seus terrenys estan tots urbanitzats.

Graiera, La.- Gran heretat de més de 130 ha. de terreny que estava situada al nord del terme municipal de Calafell afrontant amb el de Bellvei. Tenia la masia corresponent construïda amb baluard i situada en el centre-nord de la hisenda. Les diverses terres que la constituïen permetien el conreu de cereals, vinya, oliveres i garrofers, i una part era muntanya coberta de boscos i garrigues. Disposava d'unues fondalades de terra molt fèrtil i de gran productivitat, sobretot en cereals i arbres fruiters.

Els últims masovers cessaren l'any 1920 i a partir d'aquell moment les terres foren treballades per jornalers sota la direcció dels seus darrers propietaris.

Pel que fa a antecedents, direm que el nom de la Graiera figura reflectit en una Concòrdia de data 27 de gener de 1486.

Quant a la masia, avui ja no existeix i sobre tota la part nord de la hisenda s'hi ha construït un camp de golf.

Huguet, Ca n'.- Aquesta petita hisenda, que atès el "nom de família" dels propietaris o primer cognom denominem ca n'Huguet, està situada en el costat SO del turó de Montpaó. Pel seu costat nord afronta amb terres de Cal Panxo; pel SE amb la hisenda de Can Borrell, i a ponent amb terres del terme de Bellvei. Les partides de terra que la conformen es denominen

Romaní i Montpaó i després de reduïdes per vendes parcials, n'han quedat unes 17 ha. Els terrenys són de secà amb oliveres, vinya, garrics i muntanya.

La masia o casa estava construïda sobre el turó de Montpaó i tenia el corral, el celler i el cup al seu costat. No s'han pogut determinar masovers, però hi ha constància verbal que les terres es cultivaven a través de jornalers contractats directament pels propietaris.

Quant als antecedents, hem de dir que pel fet d'estar construïda la casa sobre del turó pot remuntar-se a 1497, fet testificat pels censos que es disposen i relatius a l'any referit.

Actualment, i pel que fa a la masia, pateix les mateixes conseqüències de les altres tres que hi ha en el mateix lloc: de la casa no en queda cap mur dempeus, llevat d'una bella arcada interior a punt de caure i, pel que fa al corral i als cellers es mantenen, sense teulada, i amb les parets mig derruïdes. Quant a les terres, són treballades pel propietari actual.

Marrugat, Cal.- La hisenda coneguda com a l'Heretat Marrugat tenia inicialment una superfície d'un es 77 ha. de terreny de les quals, en èpoques posteriors, se'n feren diverses segregacions per a la venda. Els seus terrenys s'estenien des de la plana de Can Borrell, al sud, fins a les terres de Can Perotet, al nord, i gairebé la meitat d'aquesta hisenda la constituïen les fèrtils parades del denominat Fondo de Montpaó, que tot i essent de secà proporcionava unes excel·lents collites de vi, oli i cereals.

La masia, o casa, estava construïda sobre del turó de Montpaó i tocant a les terres de la hisenda.

Quant a antecedents de l'heretat, direm que pel fet d'estar construïda sobre el turó hem de pensar que roman englobada dins el conjunt històric de Montpaó referit com a partida de terra en els censos de 1497. També s'han trobat dades de la seva existència en una escriptura de propietat datada el 1648 i en els llibres de la Parròquia de 1793.

Avui, la casa encara hi roman, però la veiem amb les teulades esfondrades i moltes parets caigudes. Cal dir que aquesta casa, conjuntament amb les seves terres molt ben cultivades, pertanyen als propietaris de Can Seixanta, els quals foren els darrers que les conrearen amb caràcter d'arrendataris.

Mel, El Mas de la.- El Mas de la Mel va ser una heretat que inicialment tenia unes 75 ha. de terra, però després de vendes diverses va quedar en unes 33. Els seus terrenys comencen sobre els arenys marítims, i és la primera, pel costat de ponent, de les tres hisendes correlatives que configuren la costa agrícola calafellenca. Els esmentats terrenys, com tots els del terme, permetien el cultiu de cereals, vinya, oliveres i garrofers, els quals, aquests darrers, ocupaven sempre els més muntanyosos.

La masia –constituïda per dues vivendes– i que figurava assenyalada amb el número 1, estava construïda a sobre mateix de la carretera que va del Vendrell a Barcelona, per la costa. Ambdues tenien estructura diferent, tot i que es comunicaven interiorment: la destinada als amos i la dels masovers. La data més antiga en què ha sortit referit el Mas de la Mel la trobem en el llibre de comptes de la Parròquia de 1729: Fan los pubills del gecondat Joan Hugué del Mas de la Mel... Pel que fa als últims masovers, l'octubre de 1964, i de comú acord amb la propietat, signen el contracte de cessament. Quant a les dues cases en funció de masies, avui no existeixen i tota la hisenda és una urbanització que porta el nom de Mas Mel.

Panxo, La Hisenda del.- Amb el renom de Cal Panxo o la Hisenda del Panxo, es coneixia una petita heretat que comprenia dues partides de terra agrupades i denominades Montpaó i Coll del Romaní que tenien, en conjunt, prop d'un es 38 ha. de terreny de secà amb parades de vinya i oliveres, camps per sembrar i també muntanyes. Estaven situats al NO del turó de Montpaó

L'any 1942, aquesta hisenda va ser venuda i els nous propietaris, vinguts de Mallorca, continuaren amb la seva explotació de manera personal fins a l'any 1977 que la vengueren, i en la qual els compradors promogueren un pla parcial per a aquestes terres que s'aprovà i s'urbanitzà amb el nom de Calafell Parc. Durant el període dels propietaris de Mallorca, el renom de la casa va ser: Cal Mallorquí.

La casa-masia d'aquesta hisenda estava edificada sobre el turó i era una de les quatre que hi havia, la qual tenia el corral separat. Era al davant mateix, però a l'altra costat del carrer.

Els masovers que havien tingut els antics propietaris havien estat la família de Pau Papiol Bairaguet, que deixaren la masoveria en vendre la hisenda als nous propietaris mallorquins.

Quant als antecedents, repetirem que, pel fet d'estar construïda la casa sobre el turó de Montpeó, ens podem remetre als censos de 1497, sense assegurar que en aquella data ja estigués construïda. Avui, de la casa només en resten les quatre parets sense teulada, i pel que fa a les terres, tal com hem dit, estan urbanitzades.

Perotet de la Muntanya, Cal.- Era una hisenda que pertanyia a dos municipis diferents: el de Calafell, amb unes 10 ha. de terreny i en què hi havia construïda la masia, i el de Castellet i la Gornal, on en constaven unes 13. El terreny era de secà i amb molts boscos. De terres per al conreu no n'hi havia gaires i hi predominaven la vinya i els garrofers.

Pel que fa a antecedents direm que a la clau de volta del portal adovellat d'entrada a la masia hi figurava 1768, que suposadament podria referir l'any de construcció. Els últims masovers varen marxar cap a Bellvei l'any 1956 i la masia, la qual es mantenia en un relatiu bon estat de conservació, va ser enderrocada una nit del mes de febrer de 2008 per ordre del seu propietari. Quant a les terres, algunes de les pertanyents al terme de Calafell, avui formen part de la urbanització Valldemar.

Quadra de Sant Miquel de Segur, La.- En primer lloc direm que, en altre temps, es denominava "quadra" a un conjunt de terrenys que constituïa un districte especial dins la jurisdicció d'un castell termenat. Cal suposar, doncs, que la Quadra de Sant Miquel de Segur tenia les característiques referides, i la torre cilíndrica adossada a la Casa Vella podia haver format part de la fortificació defensiva que requeria l'apel·latiu referit.

El mas Romeu l'any 1960

La Casa Vella de Segur l'any 1950

Aquesta gran heretat tenia uns 901 jornals de terra, equivalents a unes 542 ha. de terreny. Dels 901, prop de 538 eren de terreny boscós i els restants 363 els constituïen terrenys erms, camps per al conreu de cereals, llegums, patates, etc., camps de vinya i altres de garrofers. També hi havia oliveres, però, com era habitual a bona part de la comarca, aquests arbres es plantaven a les vores de les parades de vinya.

Cal referir que la part baixa d'aquesta immensa hisenda la constituïen els anomenats prats, que eren terrenys sorrosos pel fet d'estar prop del mar i situats a una alçada de poc més d'un metre respecte del seu nivell. Eren perfectament conreables per al cultiu de la vinya i de tota mena d'hortalisses.

Pel costat de ponent aquesta hisenda afrontava amb el terme municipal de Cunit i la regentaven dues masoveries, cada una amb la masia corresponent: la Casa Nova que figurava assenyalada amb el número 2, i la Casa Vella, amb el número 3, a més de molts parcels del poble i la platja de Calafell que també conreaven alguns terrenys mitjançant els anteriorment referits contractes de rabassa morta. Al costat de la Casa Vella hi vèiem l'ermita romànica dedicada a Sant Miquel i Santa Maria.

En el capítol "Segur de Calafell" referim els antecedents d'aquesta heretat, i pel que fa a les masoveries direm que els que regentaven la Casa Vella la deixaren l'any 1952, i els de la Casa Nova deu anys més tard. Les masies foren enderrocades, ambdues, a la primera meitat de la dècada dels anys 70, i només se salvà l'ermita que encara es manté dempeus i restaurada. Quant

al conjunt dels seus terrenys, avui constitueixen una de les urbanitzacions més grans del nostre país. A més fou pionera, encara que la finalitat inicial era ben diferent de la que n'ha resultat.

Romeu, El Mas.- Aquesta gran heretat de 130 ha. de terrenys i tercera en grandària de les existents a Calafell, la trobàvem situada dins la gran partida de terra de Montpaó i tenia com a veïns la Graiera, a ponent; ca n'Hugué, al nord; can Borrell i part del terrenys de la Quadra de Sant Miquel de Segur, a llevant, i a migdia, les terres de Vicenç Borrut (Cal Sense) i la petita hisenda del Mas de l'Espasa.

Els terrenys eren de secà, travessats de nord a sud per l'anomenat Torrent de Montpaó, i els vàiem plantats de vinya, oliveres i garrofers. També hi havia camps de sembrats i una part de muntanya coberta de boscos. Quant a la llera del torrent, estava plantada d'oliveres en tot el seu recorregut, ja que resistien fermament les envestides de les torrentades.

La masia que figura assenyalada amb el número 26 va ésser construïda al costat nord de la hisenda, prop de l'anomenat Fondo de la Bassa i just al peu de la muntanya que constitueix el costat nord d'aquest Fondo.

D'aquesta hisenda, coneguda des del 1815 com Cal Pepet de l'Agneta, els antecedents més antics documentats són els que trobem en el llibre de comptes de la Parròquia de 1805 i referits a les primícies d'allà. Hi diu: *Masia del Romeu... 5 forchs*.

Pel que fa a masovers, els últims que deixaren la masoveria ho feren cap a l'any 1945. No obstant això, abans i després d'aquesta data una gran part de les terres de la hisenda estaven cedides amb contracte de parceria en els pagesos de Calafell i de Bellvei. Això durà fins a l'any 1972, data en la qual començà a construir-se la urbanització denominada Mas Romeu i que avui ocupa la major part dels terrenys d'aquella heretat. La masia es conserva en perfecte estat i és una de les dues úniques del terme que romanen dempeus.

Seixanta, Cal.- La casa de Cal Seixanta, que figura assenyalada amb el número 15, està situada al costat nord del turó de Montpaó i avui està remodelada i en perfecte estat de conservació.

Els seus propietaris, si bé han estat una família que ha romàs en aquest lloc des d'antic, no hi ha constància que hi fossin com a propietaris d'una heretat o hisenda, sinó que ho eren de petits terrenys o parcel·les de terra de conreu situats en diferents indrets dels seus voltants.

Com a antecedents podem dir que ja figuraven en el llibre de comptes de la Parròquia de 1793, i ho feien com a pagadors d'una primícia de 3 portadores de raïm, fet que justificava la possessió de terrenys.

Pel que fa a la casa, i tal com dèiem anteriorment, està en perfecte estat de conservació. Avui encara hi viuen els seus propietaris, tot i que també tenen casa al poble veí de Bellvei. Quant als seus terrenys, estan perfectament cultivats.

Sínia, La.- La hisenda de La Sínia pertanyia al terme municipal de Calafell, i estava situada sobre una bona part dels terrenys de ponent del poble, entre el Camí Vell de Torredembarra al N fins a l'antiga Carretera de Vilanova a migdia, avui Carretera del Sanatori. A ponent arribava fins la Carrerada que existia i que servia de línia divisòria amb el terme de Vendrell, i pel costat de llevant arribava fins a l'antic Camí de Mar, avui Passeig de la Unió. Tenia una superfície de prop de 42 ha. de terrenys de secà però molt fèrtils, aptes per al cultiu de cereals, vinya, oliveres, garrofers i una zona d'horta a la part baixa. Dins la seva extensió no hi havia cap muntanya i tot el terreny que comprenia era conreable.

Al sud de la hisenda hi havia la gran masia que encara hi existeix. Era generosa en aigua, que permetia regar els terrenys que s'estenien des del lloc on la vàiem enclavada fins al límit amb la referida Carretera de Vilanova.

Com en totes les hisendes, els masoveres hi visqueren en règim de parceria, llevat dels dos últims que ho feren com a jornalers i per un preu convingut. Cal dir, però, que tenien l'estança de franc i podien disposar de fruites i verdures per cobrir llurs necessitats. En aquest cas, doncs, les collites eren íntegrament per a l'amo. L'últim d'aquests masovers cessà l'any 1966.

Quant a antecedents, els més antics que s'han trobat estan referits en el Llibre de la Parròquia de 1792, i pel que fa a la masia, avui es manté amb les entrades tapiades, però les teulades estan esfondrades i algunes parets caigudes. Des de 1999 és propietat de l'Ajuntament

de Calafell i estava previst reconstruir-la i destinar-la a museu de la pagesia i de la marina. En relació amb els terrenys de la finca, la gran majoria estan urbanitzats.

Vilarenc, El.- Aquesta petita hisenda de poc més de 2 ha. de terra de conreu ocupava una part dels terrenys agrícoles situats entre les cases del poble i les de la platja. La veiem enfront de la hisenda de la Sínia, de la qual la separava l'antic Camí de Mar, avui denominat Passeig de la Unió. Els seus terrenys, totalment plans, eren camps de vinya i de fruïteres (sobretot presseguers) i d'altres que es destinaven al conreu de cereals (blat, ordi i civada), patates llegums i hortalisses. Al darrere de la masia hi havia una sínia i al seu costat una gran bassa construïda d'obra, la qual permetia el cultiu mitjançant el sistema de regadiu.

Segons manifestacions del seu primer masover, l'any 1900 aquesta petita hisenda encara no tenia masia i va ser dins la primera dècada del segle XX (any 1906) quan es va començar a construir. La casa que en sorgí constava, i encara consta, de plata baixa i pis o dalt i està orientada a migdia.

Pel fet que la vida de la hisenda va transcórrer íntegrament dins l'esmentat segle XX, hi ha constància de tots els masovers que tingué, els quals es reduïren a dues famílies: la de Cristòfol Montserrat, que fou la primera que va treballar les seves terres, i la de Manel Noya que hi romangué com a segon i últim fins a l'any 1965. Després es vengué i la conrearen, personalment, llurs nous propietaris.

Els antecedents de la hisenda resten reduïts, doncs, en els fets que s'esdevingueren en aquell període de temps.

Quant a la situació actual de la hisenda, direm que avui la masia roman tota íntegra i amb molt bon estat, i, pel que fa als terrenyes, referirem que, ateses les excavacions fetes, sota d'aquelles terres s'hi han descobert les ruïnes d'una antiga vila romana, les quals resten a l'aire lliure i a l'espera de llur dignificació per part de les administracions pertinents.

L'ENTORN RURAL

Pel fet de no haver arribat encara el boom turístic de la segona meitat del segle XX, fins als anys 50 d'aquest segle la vida de Calafell es desenvolupava plenament dins d'un entorn rural. L'economia familiar dels habitants del poble depenia, majoritàriament, dels recursos que proporcionava la pagesia, tot i que en alguns casos es complementava amb alguns ingressos que provenien de la pesca. Això darrer es produïa en aquelles famílies en què algun de llurs components integraven les dotacions d'homes que requerien les tres barques de pesca amb llum que sortien de nit a pescar la sardina. Anem, doncs, a detallar els components d'aquell entorn, ja que en els nostres dies només en queda el record. En relacionar els que són hem de citar: les cases de pagès, les collites, els corrals i la ramaderia, les pallisses, les eres, les barraques de pedra seca i les sínies.

Les cases de pagès

Per tal d'atendre les necessitats que requeria qualsevol conjunt familiar que depengués exclusivament de la pagesia, els habitatges que l'encabien i que constituïen les veritables cases de pagès que integraven qualsevol població rural estaven totes dissenyades amb una construcció determinada, que podia variar, entre elles, en funció de la superfície sobre la qual estaven construïdes, però que inexorablement totes havien d'incloure unes peces que esdevien imprescindibles.

En el poble de Calafell, les cases de pagès estaven construïdes amb planta baixa i dalt, o pis, i algunes, a més a més, tenien golfes. A la planta baixa hi havia el portal d'entrada a la casa. Estava construït amb l'amplada suficient per passar-hi el carro, ja que l'espai de l'entrada era el lloc destinat per deixar-lo, i totes les cases en tenien. Evidentment, l'havien d'entrar amb força de braços.

A més de l'entrada descrita i destinada a la funció referida, distribuïts d'acord amb l'espai disponible, a la part baixa també hi havia la cuina, en un costat, amb aigüera, foc a terra i una

taula per menjar, i el celler en un altre. Aquest, tenia la funció d'encabir-hi les botes de fusta de castanyer que guardaven el vi de la collita, una part del qual estava destinat a vendre'l per pagar les contribucions sobre la terra i sobre la casa que havien de suportar les famílies. La resta era per al consum propi. També en aquest lloc, alguns pagesos hi guardaven les eines del camp: aixades, dolles, les falçs, els arpiots, les fangues... i els forcats, les pales i les relles per llaurar. A més del que s'ha descrit, a la part construïda del darrere necessàriament hi havia l'estable per l'animal de tir (matxo, mula, cavall, euga o ruc) amb la pertinent menjadora; la cisterna que recollia l'aigua de la pluja que des de les teulades hi baixava canalitzada, i també la denominada comuna, amb el consegüent dipòsit que recollia les deposicions fecals semilíquides que s'empraven per adobar la terra destinada a la sembra de cereals, patates o alguna altra collita. En algunes cases, el dipòsit citat també recollia l'aigua de rentar els plats i que provenia de l'aigüera.

En els darreres de la casa hi veïem l'imprescindible corral en el qual es criaven conills, gallines, ànecs... i, normalment, un parell de cabres. Alhora, contenia la xoll per a la cria d'un garrí o porc, que en el poble se li deia *tocino* [tu'simu].

En el dalt de la casa i a la part del davant s'hi trobaven distribuïdes les cambres de dormir. Generalment, cada una tenia una finestra oberta al carrer; i a la part del darrere –quan la casa no tenia golfes– s'hi havia construït un gran espai amb finestró obert al darrere de l'edifici que servia per emmagatzemar l'oli per al consum de la família; les garrofes per a l'animal, les patates de l'any, els llegums (cigrans, fesols i guixes), les panotxes de moresc per a les gallines, els rastres d'all i les enfilades de tomacons penjats a les bigues per tal que es conservessin.

A més del que hem descrit, també s'hi acumulaven altres andròmines que llençaven un cop l'any o quan feien neteja. Si la casa tenia golfes, aquestes substituïen la funció de l'habitació del darrere i llavors quedava disponible per a altres aplicacions.

Al marge del que hem detallat, no podem deixar de descriure una peça important de l'habítacle: l'hort. Era molt freqüent que cada casa tingués en els seus darreres una superfície de terra suficient per poder-hi plantar i collir una bona part de la verdura destinada al consum de la família: cols, bledes, tomàquets, pebrots, albergínies, etc. També hi veïem algun magraner, llimoner o figuera.

Amb tot, podem constatar que la vida a pagès de les famílies amb poca capacitat de terres, estava immersa dins una economia de subsistència. Llurs recursos econòmics, si es generaven, els havien d'esperar de la venda dels excedents dels cereals, oli, vi, garrofes, melons i algunes fruites, condicionats, sempre, a haver obtingut bones anyades.

Les collites

En primer lloc cal referir que mentre perdurà exclusivament la pagesia, circumstància que es produí fins a l'any 1960, el sòl cultivable de Calafell el podíem classificar en tres sectors: el que comprenia els denominats “baixos”, constituïts per terrenys sorrosos que ocupaven una franja paral·lela al mar d'uns 250 metres d'amplada que discorria des dels darreres cases de La Platja de Calafell i que delimitava les aigües molles de l'Estany, fins al límit amb el terme municipal de Cunit. Era una zona d'uns tres quilòmetres de llargada en la qual hi predominava, quasi amb exclusivitat, la vinya amb ceps de la varietat garnatxa. Una segona zona que s'estenia des dels límits d'aquella primera, coincidents amb l'antiga Carretera de Vilanova, avui Carretera del Sanatori, fins just al sud del nucli del poble de Calafell i que era de terrenys plans i molt productius. Permetia tota mena de conreus, afavorits pel rec que els hi proporcionaven les diverses sínies que hi havia instal·lades. I una tercera que comprenia la resta de terrenys cultivables del terme, i que, alhora, era la més extensa. Era estrictament de secà i els terrenys que comprenia eren molt diversos, des de molt productius a les fondalades de les muntanyes fins a altres estrictament secs, pinyolencs i a voltes rocosos que configuraven les zones dels costers premuntanyosos.

Feta aquesta distinció, passarem a la descripció dels conreus i collites obtingudes per la pagesia de Calafell, però abans farem dues distincions: Per un costat referirem les conegudes i

documentades a la primera meitat del segle XX (anys 1900-1960) i, per l'altra, les referides i documentades en èpoques anteriors (segles XVIII i XIX).

Collites dins la primera meitat XX:

Cal assenyalar que durant tota la primera meitat del segle XX les terres del terme de Calafell les vèiem perfectament treballades i la productivitat que se n'obtenia era la màxima. Llevat dels efectes nocius provocats per inesperades malvestats atmosfèriques, les collites eren òptimes i no es veia ni un pam de terra per cultivar.

Essencialment, i com ja era tradicional en aquest poble, predominava el vi blanc, obtingut, majoritàriament, de les varietats garnatxa, que, com hem dit, provenia dels terrenys sorrencs de vora mar i, amb molta més quantitat s'obtenia el de la varietat xarel·lo plantat a la resta de vinyes del terme. Hem de dir, igualment, que també se'n collia de negre, però en una quantitat testimonial i de les varietats carinyena, sumoll i ull de llebre.

El seguia en importància l'oli que, llevat de petites excepcions, era obtingut de l'oliva de la varietat arbequina. Sobre el conreu de l'olivera ens cal mencionar que en les terres que conformen el terme de Calafell, a la primera llenca de sobre els marges d'una bona part de les seves parades de terra de conreu hi havia plantades oliveres i pel que fa a les lleres conreables dels torrents de Montpaó i de la Cobertera, les hi veiem en tota la seva extensió, ja que, com hem dit, era l'únic arbre que resistia perfectament les envestides de les aigües quan hi havia fortes vingudes.

El tercer gran conreu que es practicava sobre les mencionades terres del nostre municipi eren els cereals. Seguint un ordre en funció de la quantitat collitada, el primer lloc l'ocupava el blat, el seguia l'ordi, i en tercer lloc i a molta distància, la civada.

Ratlava en la importància de les anteriors collites, la de la garrofa, ja que el garrofer en ser un arbre al qual no li calen terrenys fèrtils i que el seu conreu es limita a una llaurada a l'any, les seves plantacions en el terme de Calafell van ser unes de les que ocupaven més extensió. Això feia que la majoria de pagesos tinguessin excedents de garrofes, fet que propiciava la venda del sobrant.

També ens cal citar les ametlles, però els ametllers, amb caràcter productiu, només els havia plantat a la seves terres un sol propietari (el senyor Pepito el Panxo), i ocupaven unes quatre o cinc hectàrees. Gairebé totes les que collia pertanyien a les varietats denominades marcona i llargueta. Per tant, el vi, l'oli, els cereals i les garrofes constituïen els quatre productes agrícoles que conformaven el gruix de l'economia agrícola del municipi. Les ametlles eren privatives d'un sol propietari.

Les patates, en algunes ocasions, eren plantades per determinats pagesos en certes extensions dels seus terrenys de regadius. En realitat s'hi conreaven amb una finalitat lucrativa, és cert, però eren collites molt limitades i en anys esporàdics.

Els seguien en ordre, però a molta distància, els llegums: fesols i cigrons, i amb quantitat molt menor les guixes, però, en general, se n'obtenien pocs excedents.

Quant als arbres, el que més predominava era el presseguer, cultivat en bona part per a la venda del préssec, amb guanys força sucosos en els anys de bones collites i poques malures.

També ens cal citar els melons. Hi havia determinats terrenys en el terme amb una textura que permetia unes collites de gran dolçor i qualitat. Els conreaven per destinar-los a la venda.

En relació amb la resta de cultius –arbres fruiters, faves, enciams i altres hortalisses– els pagesos de la població els cultivaven per destinar-los al consum propi o per realitzar algunes petites vendes.

Collites dels segles XVIII i XIX:

Per assabentar-nos dels productes de la pagesia recol·lectats dins d'aquests segles, només ens cal endinsar-nos en els llibres de comptes de la Parròquia, i atenent-nos al que s'hi expressa veurem amb detall quins varen ser. Vegem, doncs, el que ens diuen:

Lligall 53 dels llibres de la Parròquia de la Santa Creu de Calafell. Relació de productes del camp que en concepte de *Primícies* se cedien anualment a l'Església: any 1744:

Alls, cànem, verema, xeixa (blat de màxima qualitat), *mestall* (mescla de blat i sègol o ordi), *ordi, civada, espelta* (gramínia cultivada pertanyent al grup del blat), *faves, favons* (faves més petites que les ordinàries i que servien per alimentar les haveries, o animals de càrrega), *oli, garrofes, guixes, moreu* (*Vicia narbonensis*), herba lleguminosa que es cultivava antigament, *pèsols, oblea* (una altra varietat de blat), *llenties i ciurons* (cigrons).

En altres que se cedien per aquest mateix concepte també hi trobem: *blat, mescladís* (ordi i civada sembrats plegats), *sègol* (planta gramínia semblant al blat), *fesols, mill, lli, safrà, figues, ametlles i nous*.

En quantitats proporcionals a la importància de la collita de cada pagès i per cada producte, cada un pagava a l'Església una quantitat pel concepte de "*Primícies*" o *primers fruits que es donaven a l'Església*, i amb fruits de la terra també es pagaven els censos o dominis establerts mitjançant contracte i referits a determinats béns propietat de l'Església i cedits al pagès.

Veiem, doncs, que les collites referides en les diferents èpoques (segles XVIII a XX) substancialment no diferien, ja que els productes que citem l'any 1744, per pagaments de censos i primícies es van repetint de manera molt semblant els anys 1785, 1792, 1805, 1809, 1811... i els trobem també en el segle XX, sobretot els més rellevants.

Els corrals i la ramaderia

Si llegim el padró de finques del terme municipal de Calafell de l'any 1860, veiem que hi figuren les urbanes i les rurals que hi havia en el poble i també els corrals, amb un total, aquests últims, de 21, que corresponien als propietaris següents. Els construïts en el poble eren els de *Josep Artús; Josep Olivella*, en el camí de la Torre; *Josep Rovirosa*, en el camí del Pou; *Josep Urgell*, en el camí del Vendrell; *P. Martí*, en el camí de l'Arboç; *Rafael Gibert*, també en el camí de l'Arboç; *Ramona Torrents*, en el carrer de l'Aire; *Caterina Hugué*, en el carrer de la Torre, i *Gaietana Urgell*, en el carrer Major. Els que pertanyien a les masies eren els següents: el de *l'Antoni Jané*, en el Mas de l'Espasa, el d'en *Josep Borrell*, d'en *Pere Romeu* i d'en *Joaquim Marrugat*, a les respectives masies de Montpaó, el d'en *Joan Hugué i Carbonell*, en el Mas Romeu, també de Montpaó; el d'en *Martí Mainer*, a la Graiera; el de la *Ramona Torrents*, a la Masia de la Font; els del *Marquès d'Alfarràs*, a la Casa Vella de Segur, i a la Casa Nova, de Segur; el d'en *Joan Augué*, a la Comafarella; el de la *Rosa Altet*, al Mas de la Mel, i el d'en *Joan Samà i Martí*, a la Sínia.

Aquest fet ens mostra la realitat que hi havia corrals en els quals, sens dubte, es criaven conills, gallines, porcs, cabres, etc., és a dir, tota mena de bestiar per a l'ús domèstic, però no ens indica si, a més, els propietaris tenien ramat amb pastor i amb finalitats comercials. Ens cal dir que –des d'un punt de vista tributari– el fet de tenir un corral amb animals suposava el pagament d'una contribució, i d'aquí venia el seu control, però aquestes realitats no ens justifiquen l'existència d'una ramaderia sostinguda. Ara bé, si ens remuntem a un segle més tard (meitat del XX), hi ha constància que durant l'hivern en el terme de Calafell hi pasturaven ramats provinents dels Pirineus i de les terres altes, els quals exercien la transhumància, ja que pel fet d'estar nevats els llocs d'origen havien de venir mitjançant les indestructibles carrerades o camins ramaders a les terres baixes, en les quals generalment les èpoques hivernals eren d'un clima benigne i d'escasses nevades. Aquests ramats eren d'entre les 200 i les 400 ovelles, i les tancaven en els corrals del poble o de les masies que hem referit. Segons manifestació verbal d'una propietària del Mas Romeu, el pagament per l'estança del ramat en el corral de la seva masia consistia en el lliurament de franc dels fems que generaven les ovelles i en un be que els regalava el pastor per la Pasqua, és a dir, quan s'entornava cap el lloc d'on provenia.

Del que sí que tenim constància és que a les dècades dels anys 40 i 50 del segle referit, en el poble hi havia dos ramats d'ovelles amb pastor de professió: el d'en Ramon Fontanilles, de cal Pau Bassó, i el d'en Conrat Abenoza, nouvingut i casat amb la Maria de cal Xavo. També, més esporàdicament, pasturaven ovelles els germans Isidre i Joan Papiol, de cal Rovelló, que en

determinades temporades tenien oberta la carnisseria. Per acabar, direm que en aquesta darrera època, tres d'aquells corrals referits al principi, es coneixien amb els noms següents: el del *Panxo* (el de la Masia de la Font), el del *Quimo* (el d'en Josep Urgell, del camí del Vendrell) i el del *Sense* (el d'en P. Martí del camí de l'Arboç).

Les pallisses

En les zones de secà del nostre país –la Conca de Barberà, per exemple– i en aquelles en què hi predominaven les collites de cereals, les pallisses sempre havien esdevingut unes grans auxiliars de la pagesia, ja que aquelles petites edificacions estaven destinades a emmagatzemar la palla del blat, de l'ordi o la dels altres cereals que es recol·lectaven en aquelles terres, i que després servien per alimentar el bestiar domèstic durant tot l'any.

En alguns pobles, aquelles pallisses s'hi veien formant concentracions en indrets determinats que acabaven per ser denominats “les Pallisses” o “les Eres” atesa l'estreta relació de les segones amb les primeres. Ens cal dir que els indrets on es trobaven agrupades solien ser alts i airejats per tal de facilitar la tasca de ventar el gra a les eres quan batien les messes.

L'estructura d'aquelles pallisses era la d'una construcció rectangular amb parets aixecades amb pedra col·locada en sec o amb argamassa de terra i calç. També les podem trobar amb parets de tàpia (fang i pedruscall). Totes acostumaven a tenir una alçada d'uns tres metres de mitjana. La porta d'accés era d'una amplada suficient per poder accedir el carro en el seu interior. Estaven cobertes amb una teulada d'un sol vessant i no gaire inclinada, feta amb cabirons i llates o amb canyís, i amb teula àrab. A la paret del darrere, la que donava a l'era, hi acostuma a haver una finestra o porta enlairada per la qual s'entrava la palla.

Pallissa de la Conca de Barberà

999. Pallissa de cal Jan, a la partida de la Coma

Pel que fa a les pallisses del nostre terme, no sempre han estat emprades per emmagatzemar-hi exclusivament la palla d'aquelles gramínies o, si més no, l'ús va anar canviant. Ens cal dir que, igual que les de la Conca de Barberà, estaven construïdes en terrenys distants del poble, però en les d'aquí, a més de palla, sovint s'hi guardaven estris diversos i propis de la pagesia com caixes per a la fruita que es collia en el tros i altres atuells. La porta d'entrada no permetia entrar-hi carros i, fins i tot, algunes tenien foc a terra i xemeneia per coure-hi el menjar en el cas de pluja (en la de cal Jan construïda a la peça de terra de la Coma, l'hi podem veure). També direm que en algunes de les pallisses del nostre municipi, i en substitució dels materials al·ludits, es construïen amb maons i totxanes.

I per últim farem esment que, darrerament, amb la modernització dels mitjans agrícoles i la consegüent substitució dels animals de tir pels tractors, l'efectivitat de la pallissa –com a lloc per guardar-hi la palla– ja no té raó de ser, per això estan soffrint un continu abandonament fins a derruir-se'n algunes i més tard desaparèixer. En els nostres dies el pagès no guarda la palla, la destina a altres finalitats, tot i que actualment a Calafell no s'hi sembla cap tipus de cereals.

I per tal de deixar constància de les que hi havia en el nostre terme, a continuació relacionarem les que s'hi varen construir, encara que algunes avui estan mig enderrocades o ja no existeixen.

Les definirem amb el renom de cada casa:

- *Ardet.*- A la partida de la Costeta, prop del Corral del Sense.
- Bartomeu del Gargori.*- A la partida del Camí de Vilanova i Baixada d'en Trilles.
- *Blau.*- Estava situada en el Fondo el Blau, en terres de darrere del cementiri.
- Bo.*- A l'entrada del Fondo del Parent. Avui està mig caiguda.
- *Bo.*- Al Camí de l'Arboç.
- Bo.*- A la partida de terra del Camí de Vilanova, prop de la Baixada d'en Trilles.
- Campaner.*- A la partida de terra de la Pallissa, sobre el Camí de Torredembarra.
- Carinyo.*- A la partida de la Coma.
- Castells.*- A la partida de terra del Camí de l'Arboç
- Cisco.*- A la partida del Mas d'en Vives. També hi ha una barraca de pedra seca.
- Cisco el Piu.*- Això que era de Xic Seio a la partida del Camí de Vilanova.
- Claudio.*- Dins la partida de terra del Camí de Vilanova, sota això el Xic Seio.
- Estasi.*- A la partida de la Costeta i sobre el Corral del Sense.
- *Guatlla.*- Més que una pallissa era un corralot i estava situat prop de Cal Bolava.
- Isidre el Xavo.*- Està situada a la partida de terra denominada la Pallissa Vella.
- Jan Calau.*- A la partida del Mas d'en Vives. Prop del tros del Pepet de l'Agnès.
- Jan de la Plaça.*- A la partida de la Coma, a vint metres del Camí de Montpaó.
- *Jan Rion.*- En el Camí dels Carquinyols.
- Joan del Curcó.*- A la partida del Cirerers.
- Joan del Mas de l'Espasa.*- En el Camí de la Rafela, en substitució d'una barraca.
- Joan del Tomàs.*- A la partida del Camí de l'Arboç sobre això el Viola.
- Josep de la Brana.*- A la partida de terra de l'Escarnosa
- Macià.*- A la partida de terra de la Rafela.
- Meriquildo.*- A la partida de terra de les Figueres, a la Carretera de Bellvei.
- Miquel del Pedro.*- A la partida del Mas d'en Vives.
- Niceto.*- Estava dins la partida de terra del Camp de l'Olla.
- *Panxo.*- Estava davant d'una de les quatre eres del capdavall del poble.
- Patronill.*- Està situada al nord de la partida de terra de la Rafela.
- Pau de Fora.*- A la partida de terra de l'Escarnosa.
- *Pepito el Capot.*- A la partida de terra de la Senera i tenia era al seu costat
- Pere Pau.*- A la partida de terra de l'Escarnosa, al costat de la sínia.
- *Pere Xicus.*- A la partida dels Claparets on avui hi ha l'Institut Camí de Mar.
- Prats.*- A la partida del Camí de l'Arboç, sobre això el Viola.
- Rafel de la Graiera.*- Al Camí Vilanova, prop del pont de la Carretera Comarcal 246.
- Ràfols.*- En el Camí de la Rafela.
- Ràfols.*- És una pallissa petita en el Camí de les Vinyes.
- Rion.*- En el torrent de la Cobertera i tocant els garrofers del Bo.
- Rion.*- A la partida de terra del Camí de l'Arboç.
- Rovira.*- A la partida Salve Regina, prop de cementiri. Tenia era, i està derruïda.
- *Rovirosa.*- Estava situada a sota mateix del forn d'obra del cal Farreny.
- Santa.*- A la partida de les Teixoneres. Està tota coberta de bardisses.
- Suís.*- Està situada a la partida de terra de la Rafela, prop d'això el Pansa.
- Tapassot.*- En el Camí de les Vinyes, sobre això el Corriol i això el Rovelló.
- Tapassot.*- En el torrent anomenat, també, del Tapassot, sota mateix del poble.
- Való.*- A la partida del Coscó Vell.
- Venceslau.*- Està situada en el Camí de la Rafela, prop del torrent de la Cobertera.
- Venceslau.*- És una pallissa petiteta que està en el Camí de les Vinyes.
- *Viudo.*- Estava sota les Eres del final del poble i prop de Cal Bolavà. Tenia era.
- Zep de la Brana.*- A la partida de terra de l'Escarnosa.
- Mas d'en Vives.* - N'hi ha tres més al marge de les descrites.

De fet, en el poble de Calafell les pallisses, avui, no exerceixen cap funció agrícola, ja que en el terme ni tan sols se sembren cereals. Per tant, moltes de les que romanen dempeus

seguiran la mateixa fi de les altres: s'enderrocaran irremeiablement. Però, si més no, en restarà el record de llur existència i del paper important que en temps passats varen tenir.

Les eres

En el món agrícola, les eres havien estat sempre les companyes permanents de les pallisses, ja que sobre d'aquelles superfícies rodones s'hi exercia l'esperat i joiós procés del batre. Esperat perquè era la culminació d'un anhelat projecte pagesívol: sembrar, segar i, finalment, batre, i joiós perquè era el moment en el qual es recollien les messes esperades, les quals havien estat subjectes a les incerteses climatològiques durant el període de llur maduració.

El terra d'aquelles eres podia ser divers: estar constituït de pedres enllosades; construït amb rajola vermella, o fet, senzillament, de terra compactada que era el més freqüent en el nostre municipi. I totes presentaven un cert desnivell per evitar l'embassament de l'aigua quan plovia. Generalment la seva forma era circular i d'uns 15 metres de diàmetre.

Escena del batre

Forques i pala de batre

Escena d'ensacar el gra

El procés de batre era el següent: amb els seus propis braços el pagès estenia per sobre l'era un bon gruix de tiges del cereal que s'havia de batre i situat ell en el bell mig del cercle, aguantava la corda que romania lligada al capçalet de l'animal, el qual donava voltes al seu voltant. Per tal de no marejar-se de tant rodar, el matxo o mula duia els ulls tapats amb unes ulleres anomenades de batre. I rodava al trot arrossegant un corró o curra de pedra –com es deia a la contrada–, i que consistia en un con truncat de poc més d'un metre de llargada i d'uns 35 i 25 cm. de diàmetre, respectivament, cada una de les dues bases. Mentre l'animal rodava, un segon, i a voltes un tercer pagès, amb les forques de fusta blanca de lledoner removia les tiges per tal que el gra s'escolés cap a terra. En estar desgranades totalment, ja havien esdevingut palla, la qual guardaven a dins de la pallissa.

Pel que fa al gra, escampat per tota l'era i barrejat amb el boll o esclofolla, l'empilaven esperant que bufés el vent per ventar-lo tot tirant-lo enlaire amb la pala, també de fusta, i així separar els dos components. El gra –sempre més pesat– queia vertical i el boll se l'emportava l'aire.

Després d'aconseguir el propòsit, el cereal s'ensacava i la palla ja l'havien entrat a la pallissa. Si ja romania plena, en un costat de l'era començaven a formar els característics pallers per guardar la que sobrava. Els vèiem amb un pal al mig i una olla al seu damunt i de cul per amunt.

Una observació a fer és que no tots els pagesos del poble tenien una era, però era costum habitual dels que la tenien deixar-la a qui la necessités.

Però a la dècada dels 40 del segle XX, la Cooperativa Agrícola del poble va comprar una màquina de batre, que en èpoques de la sega col·locaven a l'anomenat "Camp de la Màquina", al sud del poble on, just avui, aquella Cooperativa hi té els seus magatzems i les oficines. Cal dir que el nom del camp li fou donat per aquest motiu, i a fora de temporada servia, sovint, per jugar a futbol.

A partir d'aquell moment, les eres anaven perdent protagonisme, fins a esdevenir, en els nostres dies, testimonis d'unes realitats que en altres temps van ser primordials i imprescindibles dins el món de la pagesia.

Quant al nombre de les de Calafell, a més de la que hi havia a cada masia de les del terme, coneixíem les que referim a continuació i que definirem amb el renom de cada casa:

Bo.- Davant del corral i la pallissa de sobre el camí de Torredembarra.

Bo.- Al costat de la pallissa del Mariquildo, a la partida de *les Figueres*.

Campaner.- Al costat de la pallissa de la partida de terra de la *Pallissa Vella*

Capot.- Al davant de la pallissa de la partida de terra de *la Senera*.

Francesc de l'Arde.- A la partida de terra de *la Creueta*

Magí el Xavo.- Al davant la pallissa de la partida *la Pallissa, sota el camí de Torredembarra*.

Mariquildo.- Al davant la pallissa de la partida de terra denominada *les Figueres*.

Rovira.- Al davant la pallissa de la partida *Salve Regina*, prop del Cementiri Municipal.

Santa.- Junt a la pallissa de la partida de les *Teixoneres*.

En el paratge de "*les Eres*" del sud del poble i tocant-se l'una amb l'altra hi havia:

La de *cal Miravent*; la de *cala Petronilla*; la de *cal Romeu*; la de *cal Sislliures*, i la de *cal Viudo*, que la vèiem davant la pallissa mig caiguda i, a més, també hi havia la de la de *cal Bolavà* que estava al costat de la pallissa d'aquesta masia.

Tot el que hem referit per les pallisses en cloure el capítol anterior serveix exactament per a les eres, ja que ambdues tenien unes funcions complementàries, i poc s'entendria la de l'una sense la de l'altra. Emperò, amb diferència d'aquelles, el ritual de les eres revestia una importància cabdal, ja que en els temps anteriors a l'invent de la màquina de batre no s'hauria entès ni concebut ensacar les noves collites de cereals o de llegum sense el procés de batuda que es feia sobre el terra de les eres. És per això que tot i que desapareguin definitivament les que queden, llur record i procés romandrà inserit en els llibres per tal de mantenir-lo a l'abast dels estudiosos i investigadors de les noves generacions, atès que, a més de ser atractiu, té una gran importància.

Les barraques de pedra seca

La barraca de *pedra seca*, o dita també de *vinya*, és una construcció rural que està obrada, com diu el seu nom, amb pedra seca. S'edificava per a la consecució d'usos diversos, encara que en el nostre municipi els que més s'havien generalitzat van ser els dos següents: per servir d'aixopluc al pagès i per guardar-hi eines del camp. A algunes se les va dotar de porta de fusta per tancar l'única entrada que tenien, d'altres, en canvi, havien i han romàs obertes des del primer dia. Aquestes han estat la gran majoria.

Barraca de l'Isidre el Xavo (de planta rodona)

Barraca de planta quadrada a La Foradada

De barraques de pedra seca se'n troben arreu on hi hagi pedres per construir-les: en els Països Catalans, a la península Ibèrica, a França, a Itàlia i en algunes regions d'Escòcia. En determinats llocs s'empren materials diversos com ara terra, canyes, fusta, pedra i combinacions dels que hem referit, però les del nostre país, i sobretot les de Calafell, es varen construir íntegrament amb pedres que foren lligades en sec falcant-les amb altres de més petites.

Quant a llur forma, direm que llevat de molt pocs casos que són de planta quadrada, la gran majoria de les d'aquest poble són de planta rodona, que és la forma primitiva i més antiga de construcció en pedra seca: les de tall circular. Aquesta planta facilita el punt de partida de cobriment de la barraca que es coneix com a "falsa cúpula". El tancament de la coberta es fa superposant les filades de pedres en anells concèntrics que van disminuint el diàmetre d'obertura a mesura que es guanya alçada fins a tancar la volta amb una o dues pedres planes. Posteriorment es cobreix l'exterior amb d'altres de petites i un bon gruix de terra ben compactada i, en algunes s'hi planten lliris blaus o també petites atzavares, les quals eviten les possibles filtracions d'aigua a l'interior de la barraca i, alhora, priven de l'erosió de la terra pels efectes del vent i de l'aigua, ja que creen una espessa xarxa de petites arrels que atapeixen la capa terrosa sobreposada.

Etnològicament, són elements de gran interès, i llur tècnica constructiva s'ha perllongat des de l'època neolítica fins a principis del segle XX. Per estudis realitzats, la construcció de les primeres barraques de pedra seca a Catalunya les situen a la conca del riu Gaià i dins el segle XIX. Posteriorment anaren estenent-se per tot el territori. En els nostres temps (finals segle XX), més aviat se'n destrueixen que se'n construeixen de noves, tot i que hem constatat que el pagès que és propietari d'alguna la considera i estima encara que no en tregui cap profit, ja que avui les distàncies del tros a la casa pròpia es cobreixen amb poc temps mitjançant els vehicles motoritzats, i si s'hi deixen les eines a dins, les roben.

Pel que fa a les que hi han hagut al terme de Calafell, són les que descrivim a continuació, les quals definirem amb el renom de cada casa:

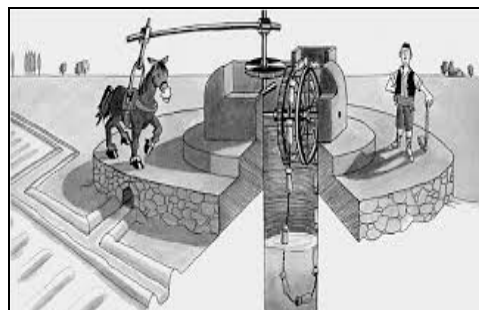
<i>Andon.-</i> En desconeixem l'indret	1
<i>Baló.-</i> En el fondo del Baló a la partida de terra de la Rafela.	1
<i>Bolavà.-</i> Està tocant a la pedrera que porta aquest nom i a prop de l'antiga del Rion ..	1
<i>Fuster.-</i> Al capdamunt de la hisenda de la Comafarella.	1
<i>Isidre el Xavo.-</i> Sota mateix de la pedrera el Rion al capdamunt del Mas d'en Vives. ...	1
<i>Joan del Mas de l'Espasa.-</i> A la partida de terra la Rafela prop del torrent (no existeix)	1
<i>Lita.-</i> A la partida de terra Salve Regina i tocant el cementiri	1
<i>Magí el Xavo.-</i> És dins la hisenda de la Comafarella	1
<i>Miquel del Pedro.-</i> És al Mas d'en Vives i sota el Casalot del Viola.....	1
<i>Pansa.-</i> Era a la partida de terra de la Guàrdia.- Avui no existeix	1
<i>Pansa.-</i> Era a la partida de terra de la Rafela on avui hi ha la pedrera. Ja no existeix.....	1
<i>Parera.-</i> En desconeixem l'indret	1
<i>Rion.-</i> Dins la partida de terra del torrent de la Cobertera	2
<i>Tomaset.-</i> Dins la hisenda de la Comafarella i més avall de la masia	1
<i>Mas de l'Espasa.-</i> En diversos indrets dins la hisenda.....	3
<i>Mas de la Mel.-</i> En diversos indrets dins de la hisenda (algunes hi son i altres no)	4
<i>Mas d'en Vives.-</i> En diversos indrets dins el fondo i la partida que porta aquest nom	6
<i>Montpaó.-</i> En diversos indrets dins la partida que porta aquest nom.....	6
<i>Graiera.-</i> En diversos indrets dins d'aquesta heretat (algunes ja no hi són).....	8
<i>Quadra de Sant Miquel de Segur.-</i> N'hi havia hagut dotze, i algunes ja no hi són.....	12
<u>Total,.....</u>	<u>54</u>

Les sínies

Les sínies han estat elements hidràulics tradicionals que han tingut com a finalitat extreure l'aigua del nivell freàtic cap a l'exterior i conduir-la vers les terres que es volien regar.

S'activava mitjançant la força motriu d'un animal de tir i podia considerar-se el sistema d'elevació de l'aigua més característic per regar horts i jardins en aquelles terres de regadiu que tenen l'expressat nivell freàtic a una relativa profunditat. Les trobem instal·lades a Mallorca, Menorca, Tortosa, Peníscola... i a les terres meridionals del terme de Calafell.

L'origen de l'ús de les sínies es remunta al període islàmic, i la seva existència queda evidenciada en la documentació històrica de l'època medieval. Malgrat això, sembla que la proliferació d'aquests enginys mecànics s'associa a la parcel·lació de terres i l'extensió dels horts als voltants de les poblacions durant els segles XVIII i XIX.

Però a les primeres dècades del segle XX, les sínies tradicionals donaran pas a un nou tipus més mecanitzat amb engranatges de ferro de fabricació industrial, i pocs anys més tard veiem que l'extracció de l'aigua amb la força de l'animal s'anava substituint, en la majoria de casos, per motors elèctrics, fet que provocà que les antigues sínies patissin importants transformacions per tal d'adaptar-se a aquest nou sistema. Amb tot, això féu que cap als anys 1960 les sínies ja estiguessin en plena decadència i les darreres que van funcionar a Calafell sembla que ho van fer en els anys que envoltaven el 1980. Avui, algunes de les que hi havia ja han desaparegut totalment i d'altres només en resten alguns trossos de carcassa, però cap de sencera.

A continuació relacionarem les que hi havia hagut a Calafell fins a l'extinció total del seu ús. N'hem comptat 31 (les definirem com: *Sínia* de cal...):

Angelet.- Era al darrere de l'antic hostal d'en Trilles. Encara n'hi ha restes.

**Bolavà*.- Era a prop de la masia on vivien i de la qual no en queda res.

**Bolavà*.- Una segona en un tros de prop del Vilarenc, i de la qual tampoc en queda res.

**Cafeter*.- Era prop de les torres de l'electricitat, al sud del poble. No en queda res.

**Carter*.- Era al torrent de Montpaó davant la pallissa. No en queda res.

**Carter*.- Era a la partida de *la Vinya Llarga* al sud del poble. Tampoc en queda res.

**Casa Nova de Segur*.- Era sota la via del tren i davant de la masia. No en queda res.

**Casa Vella de Segur*.- Era a uns 10 metres sobre la via.- No en queda res.

Corneta.- És sobre això el Carter en *el torrent de Montpaó*. Encara es pot veure.

**Corriol*.- Era sota la partida *la Vinya Llarga* al sud del poble. No en queda res.

Curcò.- És a la partida de *l'Escarnosa*, sobre les terres del Carter.- Encara es pot veure.

**Estasi*.- Era a la partida de terra *les Vinyes*, al sud del poble. No en queda res.

**Fèlix del Petit*.- Era a sota de l'actual poliesportiu. No en queda res.

Gregori.- És a la partida *Camí de Vilanova* tocant la *Pujada d'en Trilles*.. Encara hi és.

Jan Calau.- És a la partida de terra de *les Vinyes*. Encara s'hi pot veure.

Miravent.- És a la partida del *Camí de les Vinyes*.- Ara hi tenen un molí de vent.

**Mordanyo*.- Era sota els terrenys de l'heretat de *la Sínia*.- Avui hi ha la Plaça de Vendre.

Niceto.- És a la partida del *Camp de l'Olla*. Avui encara s'hi pot veure.

**Panxo*.- Era en els terrenys de sota els del *Fèlix del Petit*. Avui ja no hi és.

**Petit*.- Era en els terrenys del Càmping "*El Buen Vino*", sobre l'estació. Ja no hi és.

**Pere Pau* - Era a la partida del *Pou Nou*, a l'entrada al poble per la Carretera de Bellvei.

Piu.- Era situada en això el *Xic Seio* al *Camí de Vilanova*.- Avui encara hi ha vestigis.

Rafel de la Graiera.- És al torrent del Marus prop del pont de la Comarcal 246. Encara hi és.

**Rovelló*.- Era a la partida de *les Vinyes*. Avui no en queda res.

Santa.- És a la partida de les *Teixoneres* sobre la via del tren.- Encara hi ha vestigis.

**Santa*.- Era a la partida de les *Teixoneres* sota la via del tren: Avui ja no existeix.

Sega (Magí).- És situada sobre del *torrent del Marus*. Encara s'hi pot veure.

Sega (Salvador).-És a la partida del *Camí de Vilanova*.- Avui encara hi és.

**Viudo*.- Era al final de la parada de terra de la *Vinya Llarga*.- Avui està tot construït.

* *Xic Bolavà*.- Era on hi ha el pàrquing del *Mercat de la Platja*. Ja no existeix.

Xic Seio.- És a la partida de terra del *Camí de Vilanova*.- Avui encara hi ha vestigis.

El bosc, les garrigues i els conreus

L'any 1993 el Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF) va publicar que la coberta del sòl del terme municipal de Calafell era la següent:

Bosc dens (més del 20 % poblat)	15,53 %
Bosc clar	2,63 %
Matolls i garrigues.....	20,53 %
Prats.....	1,23 %
Improductiu natural (roques).....	1,07 %
Improductiu artificial (edificacions).....	32,56 %
Conreus	26,45 %

En determinar la superfície de l'*improductiu artificial (edificacions)* de l'any 1950, trobem que el percentatge aquell any es movia als voltants de l'1,52 % de la superfície del terme, i tal com hem reflectit en l'anterior relació de percentatges, l'any 1993 es va situar en un terç exacte d'aquella superfície, és a dir, va experimentar un increment enorme. Amb aquestes dades es vol ressaltar que en 43 anys va augmentar en un 31 %, i que ho va fer en detriment de les altres cobertes: absorbint terrenys de conreus, de prats, de muntanyes, de matolls i de boscos clars i densos; la seva fesomia, doncs, va canviar radicalment. La pregunta que ens hauríem de fer és si aquestes crescudes urbanístiques –tal volta desmesurades– comportaran conseqüències no desitjables.

La fauna

Cap a la meitat del segle XX, si ens posàvem a caminar pel terme de Calafell ens trobàvem amb una gran diversitat d'animals que, en definitiva, eren els que constituïen la fauna del seu territori, els quals enumerarem seguidament, però que diferien marcadament si els relacionem amb els que hi trobem avui en dia. Els canvis en llurs hàbitats per l'increment de la població humana resident a les urbanitzacions i els pesticides i fungicides que s'expandeixen han provocat unes alteracions significatives en la vida i la pervivència de l'esmentada fauna.

Doncs bé, referint-nos als entorns de l'any 1950, quan la població del municipi encara era reduïda i les fumigacions no s'exercien, els animals que podíem veure eren: pel que fa a mamífers: *conills, eriçons, fagines* (se'n veia alguna), *esquirols, fures i mosteles*, que pertanyen al mateix gènere, *genetes o gats mesquers, guineus, llebres, llops* (ja extingits en aquells anys), *porcs seglars, porcs espins, rates, ratolins, talps i toixons*. També hi havia *ratpenats*. Quant als ocells, i pel que fa als rapinyaires nocturns hi vàiem des del *xot*, que era el més petit de tots, fins al *duc*, que era el més gran, passant pel *gamarús*, el *mussol* i l'*òliba o xibeca*. En relació amb els diürns d'aquesta família, citarem els *corbs*, els *esparvers* i les *garses*, i abans s'havia vist algun *falcó*. Quant a la resta d'ocells teníem: *abellerols, còbits, cucuts, estornells, gaigs, grives, gralles, guatlles, merles, perdius, picots, puputs, tords, tórtors i tudons*, i pel que fa als de mida més petita citarem les *aloses, barba-roigs, bitxacs, blauets, cadernerres, capsigranys, sits, cogullades, corriols, cotolius, cua-roges o cotxes, enganyapastors, falcots, gafarrons, lluers, orenetes, pardals, passerells, pastorelles, pinsans, piules, primaveres, puces, roquerols, rossinyols* (avui ja no se'n senten) i *verderols*. Quant al tercer grup citarem els rèptils: *dragons, escurçons, llangardaixos, lluerts* (en vorades humides), *sargantanes* i *serps*. En un quart grup citarem els amfibis que es redueixen als tres següents: *granotes, gripaus*, i molt poques *salamandres*. En un cinquè grup referirem els insectes: aranyes, libèl·lules o espiadimonis, eixerides, escarabats, formigues, mosques, mosquits, xorigueres o papaorelles i pregadéus. I per últim esmentarem el darrer grup que constitueix la fauna calafellenca: els crustacis, dels quals

vàrem poder trobar els caragols següents: *bovers*, *cristians* i *mongetes* o *cabretes* (anomenades igualment regines), i també els *caragolins*.

La flora

El concepte de flora que volem referir en aquest treball recull les plantes del nostre terme municipal calafellenc que en són autòctones, les quals constitueixen una vegetació estrictament mediterrània. Seguint aquesta premissa, en els seus boscos hi veiem els vegetals següents: pel que fa als arbres, i de manera gairebé exclusiva, hi predominen els *pins*; també hi trobem algunes *alzines*, alguns *roures* i algun *ginjoler*. Quant als arbustos i als garrics referirem els que més hi sovintegen: *arboços* (cirerers de pastor), *argelagues*, *argelagues marines*, *aritjols*, *baladres*, *boixos*, *brucs*, *càdecs*, *ciprelló* o *bruc d'hivern*, *coscolls*, *figueres de moro*, *ginestó* o *coscollina*, *ginebres*, *ginesteres*, *mates*, *margallons*, *roldors* o *emborratxacabres*, *romani* o *romer*, *escursiades* o *coffiades*, *estrapesses*, *savines*, *vimeteres*, etc. Plantes arbustives: *gavarres*, *esbarzers*, *esparregueres*. Herbes boscanes i oloroses: *espernallacs*, *farigoles*, *espígol*, *fenoll*, *ruda*, *regalèssia*, *sajolida silvestre*, *sempreviva* o *flor de Sant Joan*, *te de roca*, *poliol*, etc. Altres herbes: *blats*, *borratxes*, *canyotes*, *cards*, *corretjoles*, *cosconilles*, *falgueres*, *fenassos*, *fenoll marí* (a prop del mar), *grams*, *herba caragolera*, *heures*, *joncs*, *lletsons*, *malves*, *ortigues*, *ravenisses*, *roselles*, etc. Pel que fa a bolets, se'n trobaven alguns, com ara: *comes de perdiu*, *carlets*, *fredolics*, *llores*, *mocoses*, *pebrassos*, *pinetells*, *rovellons*, etc.

LA VIDA MARINERA A LA PLATJA DE CALAFELL

La pesca i els diferents sistemes

Se'n diu “pesca” de l'activitat que té com a finalitat la captura de peixos per menjar o bé per vendre, i es pot realitzar en el mar, en rius i en llacs o altres embassaments d'aigua. Segons el tipus de pesca, es pot fer des d'una embarcació, des de terra ferma, dempeus a l'aigua o també nedant, però pel fet de referir-nos a Calafell farem esment de la pesca al mar i amb embarcacions.

Barques de pesca a la Platja de Calafell, l'any 1949

Barques de pesca *al llum* l'any 1955 i remendadora

Hem constatat que des d'èpoques antigues el producte de la pesca va servir com un bé de subsistència i per vendre o bescanviar per altres productes mengívols o d'abillament, i es practicava de manera més o menys periòdica, però en el segle XVIII, aquells pescadors construïren a uns 100 metres del mar unes barraques anomenades “botigues”, que servien només per guardar els estris de la pesca. Posteriorment aquelles botigues les adequaren per viure-hi la família, i en el llibre d'empadronament municipal de 1863 n'hi trobem 10 d'habitades. Podem considerar, doncs, que va ser el principi del barri mariner del nostre municipi i que s'aniria transformant en la Platja de Calafell que tenim en els nostres dies.

Cal dir que en el temps han estat moltes les formes o oficis de pescar. Algunes han perdurat i d'altres s'han deixat de practicar fins a quedar, a Calafell, en les que referirem al final. A continuació, doncs, enumerarem les diverses que s'havien practicat.

a).- Sistemes molt antics de finals del segle XIX i que s'han deixat d'usar:

L'aladrava.- És un sistema de pesca amb xarxa que es fa des de la sorra i amb un cargol per cada banda, a la part exterior. Es pesquen corballs, orades, marbres...

A l'artet.- La pesca es feia amb una xarxa petita; amb dues persones dalt d'un bot sense l'arbre i quatre remes.

A la boga amb nansa.- S'anava a pescar amb una xicra de seitó i sardina que havien estat en conserva durant molts mesos. Les pastaven en un gibrell amb farina de segona per no ser tan cara i feien unes boles que les lligaven a la nansa. D'aquesta manera s'hi agafaven les bogues.

Al bou i a la vaca.- Aquesta pesca es feia amb dos bastiments idèntics de 60 a 65 pams que anaven a la vela i amb una dotació de cinc homes cada bastiment. Es pescava a alta mar durant els mesos d'octubre a abril. Els tres mesos següents eren de veda.

A la vaca s'hi anava a l'agost i al setembre, amb una sola barca i més a prop de terra.

A la fluixa.- Aquesta pesca es feia amb una barqueta que es varava a unes deu brases i de la qual penjaven cordills llargs, plom i un ham que portava una ploma de gallina com a esquer. S'hi agafaven sorells i verats.

A l'encesa.- Pesca que consisteix a situar la barca a la falcada (fons que es forma des de la vora de la sorra fins al primer séc o rompent interior). La barca portava a popa un engraellat amb foc i flama de teia per atraure el peix amb la claror del llum. Llavors el peix que hi acut es pesca amb salabret.

A la "letxera".- Es pesca la sardina amb malla ampla com si fos al sardinal, és a dir, sense llum.

Al llobarro.- Es pesca amb volantí des d'un bot. També se li diu a la grumejada.

Al palangre.- En aquest sistema de pesca es llençaven els fils que estaven situats a la cofa. Antigament la gent d'aquest ofici anaven primer al sardinal per tal de fer l'esquer. Amb la sardina pescada anaven al palangre i es passaven un dia i una nit a la mar.

Al rall.- Aquesta pesca consistia a tirar des de la platja una xarxa en forma de paracaiguda, i quan el peix era a sota estiraven una corda i tancaven la bossa.

Al sardinal.- Amb aquest sistema es pescava la sardina –sense llum– esperant que entrés a la xarxa.

A les soltes.- Era una pesca que es feia amb xarxa llarga, i es pescava la boga, el sorell i el verat.

A la vaca, a mans.- Era un sistema d'artet per agafar popets i la barca se situava a unes 25 brases.

A la vaca amb vela.- Era una barca de vela que estirava l'art amb dues tirades de corda i amb botalons.

b).- Altres sistemes de pesca de la primera meitat del segle XX:

A l'arrossegament (a l'arrastro).- Aquest sistema de pesca consisteix a arrossegar l'art per sobre del fons marí esquivant les roques i els esculls per evitar que s'enganxi. L'art és una bossa de xarxa amb dues portes al davant lligades a la corresponent corda que arriba a la barca i que s'obren quan aquesta l'estira. La dotació és d'uns set homes.

Ens cal dir que la funció de l'arrossegament, en certa manera, substitueix a les que tenien el bou i la vaca que s'empraven en altres temps.

A batre.- Es pescava amb bon temps i mar bonança, i sobretot després del temporal quan amainava. Si s'emprava xarxa gruixuda es pescaven corballs, llobarros, orades, etc. Si es portava xarxa fina i malla més petita, es pescaven mabres.

A batre amb boleros.- Es deia així quan anaven amb xarxa fina, ja que si la xarxa era gruixuda, en deien tir de batre. En aquest sistema es feia soroll a coberta i al fons amb una perxa o un escandall (barra de plom). El peix s'espantava i quedava emmallat.

Al bonítol.- Es pescava amb peces dobles i de malla clara.

Al calamar.- Es feia amb una potera calamarera i a una profunditat d'unues dotze brases.

Al cargol.- Es captura amb una barca petita i a una profunditat de deu brases. Amb una corda es pengen uns quaranta o cinquanta salabres amb cranc com a esquer. El cargol hi acut de nit que és quan es passeja.

Al caragol punxant.- Es pescava pel sistema d'arrossegament i mitjançant un rastell. La barca l'arrossegava i, de tant en tant, el pujava i el buidava.

A la femella.- Es cala un cordill amb ham i amb una sípia femella per tal de que la sípia mascle s'hi enganxi. Es treu mitjançant el salabret.

A la flameta.- La pesca es feia amb xarxa llarga cenyint-la fent rodona, i amb una sàgola o corda l'escanyava de manera que quedava com una olla.

Al llenguado amb xarxa.- Es pesca amb xarxa de tresmall i a una profunditat d'entre vint i cinquanta brases.

Al llobarro amb volanti.- Es pesca amb una barca petita i parada en una fondària de tres a cinc brases. S'empra un ham normal i una sardina com a esquer i es poden pescar llobarros, orades i alguns sards. També es pot pescar amb canya des de terra.

Al lluç de palangre.- El sistema consistia en procurar-se la mare del palangre, que era un fil amb un suro o boia a cada cap. D'aquest fil parat al fons del mar en sortia un altre cada dos metres (el bressolí) que portava l'ham enganxat a la punta. Es calava entre les 90 i 100 brases i l'esquer era una sardina a cada ham.

A la mabre amb nansa.- Es pesca amb molts tons (cordes de dos caps) i amb diverses nanses a cada un.

A la mabre amb nansa cega.- Es pesquen prop de la platja i sense esquer, tot i que si se'n posa tampoc va malament.

Als molls amb xarxa.- Es calaven a qualsevol profunditat però majoritàriament dins del brut (zona d'algues). La xarxa es calava en girants, o sigui fent curvatures.

A la nansa a la roca.- En aquest sistema i lloc s'hi capturen llagostes, congres, mòlles...

Al palangre.- Sistema per a la pesca de congres i mussoles. S'empraven hams grossos.

Als palangrons.- Aquesta pesca era igual que la del palangre, però es calava entre cinc i vint brases, a mar neta i també a les algues. S'hi capturaven esparralls, sards, serrans i orades.

A la ronsa.- S'hi anava amb vela i amb barca parada seguint el corrent del mar. Es calaven diversos volantins amb ham petit de mosca i a tots els fons. Es pescaven marbres i corballs.

A la sardina amb llum.- Aquest sistema de pesca es feia de nit i s'empraven tres barques: una de grossa i amb motor per portar les xarxes i les caixes per posar-hi el peix pescat. Anava sense llum i amb una dotació d'unes quinze o setze persones; una de mitjana d'uns 32 pams amb dos mariners. També anava amb motor, i portava llum; i la petita, que igualment portava llum, anava a rem i amb dos mariners a bord com la segona. Aquesta petita anava lligada a uns sis metres de la popa de la grossa. La claror que produïen els llums atreïa la sardina, la qual era agafada amb la pertinent xarxa, tot envoltant-la. Amb les tècniques modernes els radars detecten les moles de peix i les barques s'hi acosten. En aquest cas la claror dels llums serveix, només, per mantenir quietes aquelles moles mentre les envolten amb la xarxa que té una llargada d'uns 200 a 250 metres i consta de 17 tels. Els ploms que la circumden poden arribar a pesar uns 300 quilos i el forat de la malla és de 22.

A la sípia amb nansa. Es pesca en diversos tons (cordes de dos caps) i amb diverses nanses a cada un. Cada nansa portarà una branca de galerà que és allà on desouen les sípies.

A la sípia amb xarxa.- Es pesca amb xarxa de tremall i a una profunditat de cinc a vuit brases.

A la tallarina i a la xirla.- Aquesta pesca consisteix a tirar des de la barca dos o tres rastells a la sorra i llaurar-la. Abans molts pagesos ho feien a mà.

La pesca de la sardina amb llum i la pesca d'arrossegament a Calafell

Segons manifestació verbal d'en Joan Verge i Pujol –patró que havia estat del llum del Dimoni– entre els anys 1940 i 1960 hi varen haver a la Platja de Calafell fins a tretze llums i

tots els pescadors del poble formaven part de la tripulació d'algun d'ells. Els que referí foren els següents:

- El de *cal Burro*, de Jaume Mañé.
- El de *cal Demus*, de Joan Martí i de Pau Guasch.
- El de *cal Gallego*, de Melcior Guasch.
- El de *cal Martí*, de Vicenç i Pere Mañé.
- El de *cal Magí*, de Magí Papiol.
- El de *cal Manila*, de Joan Solé Bosch.
- El de *cal Manot*, de Josep Ortoll.
- El de *cal Pau Coix*, de Rafael Margalef Solé.
- El de *cal Pilis*, de Josep Pujol Tetas.
- El de *cal Ramonet*, de Ramon Palau Tetas.
- El del *Ranxo Grande*, d'Enric Rion.
- El de *cal Renec*, de Joan Domingo.
- El de *cal Tòfol el Renec*, de Cristòfol Domingo.

D'altres que també hi havia hagut en aquelles èpoques varen ser:

- El de *cal Dimoni*, de Raimon Verge Aubà i Joan Verge Pujol.
- El de *cal Florenci*, de Florenci Soler.
- El de *cal Greixim*, de Pius i Emili Guasch Solé.
- El de *cal Sopotón*, de Salvador Mestres.
- El de *cal Territ*, de Magí Sicart Domingo.

Pel que fa a les barques d'arrossegament, les que hi varen haver a Calafell des de l'any 1938 en endavant varen ser les següents:

- El del *Bieló*, de Gabriel Tetas, amb la barca de nom Gabriel-Joan.
- El del *Burro*, de Jaume Mañé, i després Salvador Martí, amb la barca de nom Torredembarra 1^a.
- El del *Camasec*, d'Antoni Ortoll, amb la barca de nom Cristóbal.
- El del *Caparrut*, de Pere Torres, amb la barca de nom Vicenta-Maria.
- El del *Cassimiro*, de Casimir Solé, amb la barca de nom Angeleta.
- El del *Colom*, de Recared Vidiella, amb la barca de nom Concepció.
- El del *Demus*, de Joan Martí, amb la barca de nom Maria Rosa.
- El del *Didit*, de Salvador Mestres, amb la barca de nom Escarlata.
- El del *Federico*, de Frederic Mañé, amb la barca de nom Lola.
- El del *Fernando*, de Ferran Tetas. Desconeixem el nom de la barca.
- El del *Gallego*, de Melcior Guasch, amb la barca de nom Melchor-Julián.
- El del *Gallego*, de Julià Guasch, amb la barca de nom Maricel.
- El del *Manco*, de Salvador Papiol, amb la barca de nom Teresa.
- El del *Manila*, de Joan Solé Bosch, amb la barca de nom Antònia.
- El del *Manot*, de Josep Ortoll. En desconeixem el nom de la barca.
- El del *Monis*, de Ramon Ortoll. En desconeixem el nom de la barca.
- El del *Pastor*, de Josep Mercader, amb la barca de nom José Ramón.
- El del *Pelegrí*, de Salvador Trias i després de Pelegrí Pujol, amb la barca de nom Remedios.
- El del *Pio*, de Pio Guasch, amb la barca de nom Pío.
- El del *Plats i Olles*, d'Enric Figueras, amb la barca de nom Teresa-Salvador.
- El del *Pubill*, de Baldomer Mestres, amb la barca de nom Antina.
- El del *Renec*, de Jaume Domingo, amb la barca de nom Joven Juan.
- El del *Roig*, de Francesc Solé, amb la barca de nom José.
- El del *Tòful*, de Cristòfol Domingo, amb la barca de nom Jaime.
- El del *Ventosa*, de Josep Mestre Gomis, amb la barca de nom Plenilunio.

Conclusió als sistemes de pesca

En primer lloc referirem que des de sempre, i també en els nostres temps, la pesca habitual a la costa catalana ha estat una *pesca de litoral* i, alhora, una *pesca de dia*. Dit d'una altra manera: que les barques pescadores tornaven a la platja o al seu port cada dia.

Però a l'època que vivim, i referint-nos al món mariner, encara que s'han comptabilitzat més de cent instruments i sistemes de pesca diferents, pel fet de voler atendre una indústria basada en la captura de peixos, de tots aquells que hem enumerat, bàsicament només es practiquen sis formes o sistemes: *l'arrossegament* ("arrastro"), *l'encerclament*, *la pesca al palangre de superfície o de fons*, *la pesca amb xarxes soltes i tremalls*, *la pesca de la tonyina amb encerclament*, i *el marisquejar*, tota la resta romanen a la memòria d'alguns que encara les havien practicat i també a les pàgines dels llibres que les recullen pel fet de considerar-les d'un gran valor biològic-evolutiu.

Els nusos mariners

Els nusos, en general, han tingut una importància molt reeixida en diverses activitats, però en marineria aquesta importància ha estat cabdal, ja que és un món en el qual constantment es treballa amb cordes, sogues i enfilalls per subjectar xarxes, pals i estris diversos, i per consagrar unions de les que s'han trencat o que es volen allargar. En realitat hi ha una gran quantitat de nusos, però els mariners de la nostra platja empraven els següents: *botó o ull de bou*; *cony de vaca*; *enferidura d'ham*; *entolladura llarga*; *entolladura de llagosta*; *entolladura de palangre*; *fer un barrilet*; *fer una pinya*; *gassa de mà*; *gassa de palangre*; *nus pla*; *nus de porc igual que l'anterior però més matusser*; *nus de pardal* i *nus d'escota*.

Els núvols en el món mariner

Referint-nos al món mariner ens cal dir que el bon temps era un factor primordial per sortir de pesca. I és per aquest motiu que el bon mariner estava sempre amatent a les variacions atmosfèriques que es podien generar i als canvis de temps que es podrien produir. Era primordial, doncs, preveure i evitar els forts vents i les tempestes sobtades i de molt mal record, ja que, malauradament, en diversos casos havien costat la vida a més d'un mariner. I els núvols sempre havien estat uns indicadors importants d'aquelles probables variacions, i els mariners experimentats ho sabien i amb llurs coneixements i habilitat, en veure'ls, pronosticaven aquell futur immediat. D'ells depenia, doncs, evitar noves tragèdies.

Hem de subratllar, però, que en els nostres dies les previsions meteorològiques detecten amb quasi exactitud les variacions pròximes que es produiran, i el mariner pot obviar els seus coneixements sense que sorgeixin riscos ni malvestats. Els principals núvols que coneixien aquells vells pescadors eren els següents:

Arrambada.- És quan es veu una gran nuvolada per tot l'horitzó.

Cel de rajoles.- En aquest cas apareixen núvols blancs ben arrencats com les rajoles del terra, els quals denoten aigua. Hi ha una dita marinera que ho refereix: cel de rajoles, aigua fent bassetes.

Cel rogent.- És un cel amb núvols que forma una arrambada de tonalitats rogenques. La dita diu: cel rogent, pluja o vent.

El Montmell en capell.- És quan es veu una forta nuvolada sobre la serralada del Montmell. Hi ha diverses dites, vegem-les: forta nuvolada sobre el Montmell, gran mestralada o molt fort vent. Quan per sobre del Montmell hi ha nuvolada, és senyal inequívoc de ventada. Montmell amb capell, no et fiïs d'ell.

Núvols de panxa de conill.- Són núvols allargassats i de colors vius. Quan es formen a la posta de sol pronostiquen vent de mestral. La dita és: núvols en canal criden el mestral.

Núvols en creu.- Són núvols que es veuen entrecruats: uns apareixen allargassats i plans i d'altres els remunten al seu darrere. Són núvols que porten aigua i que preveuen inestabilitat. Hi ha la dita de: núvols en creu, aigua tindreu.

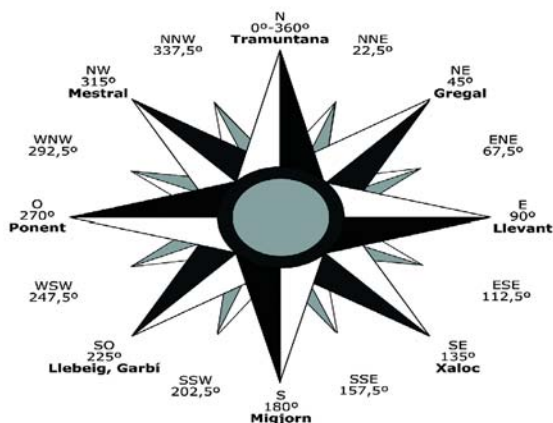
Núvols en timbal.- Són núvols molt densos que apareixen com pilotes que estan lligades les unes amb les altres. La dita expressa: núvols en timbals, aigües a cabals.

Posta de sol amb calçada.- És quan el sol es pon per darrere d'una extensa nuvolada amb varietat de belles tonalitats del vermell cap al blavós. La dita diu: posta de sol en calçada, ja tens la pluja anunciada.

Sota cel.- Es diu "sota cel" quan l'extens l'horitzó està cobert de gruixuts i esfereïdors núvols *ull de boc* o *de bou*, *ressol*, *verdanc*. És quan apareix un ull de sol lluent i fort entre núvols abundosos per tots costats. La dita és: ull de sol roent, guarda't de pluja o vent.

Els vents

Dins el món mariner el vent tenia, en altres temps, una importància cabdal, i l'hi tenia per dues raons: en primer lloc perquè fins a l'invent dels motors mecànics, l'impuls del vent substituïa aquella força motriu emprada en els nostres dies per moure les embarcacions, tant si eren els grans velers comercials com els petits llaguts i barques de pesca, i que obligava els mariners i pescadors a ser unes persones amb molta experiència per dirigir els vaixells que comandaven tot cercant la influència i l'afavoriment d'aquell vent. Per altra banda, l'esmentat element meteorològic era el generador de tempestes i temporals, i, en moltes ocasions, malauradament havia estat el trist protagonista de la desaparició de moltes persones engolides per les ones.

Això obligava els navegants a ser doblement coneixedors dels intuïts canvis climatològics, que havien de preveure en funció de les possibles variacions dels vents, i ràpidament havien d'intentar defugir-los. Llavors, forçosament havien de conèixer els noms i la direcció de tots ells, i és per això que els mariners de la Platja del nostre poble, com els de les altres platges, els coneixien a bastament junt amb llurs bondadoses i aterridores conseqüències.

A continuació, doncs, els relacionarem per ordre sexagesimal i en referirem llurs característiques.

Tramuntana.- El seu origen és a 0° i apareix entre els 337,50° fins als 22,50°. Aquest vent, exactament del nord, és imperceptible a la mar calafellenca, i molt poques vegades hi exerceix la seva influència.

Gregal.- A 45°. Vent del NE que apareix entre els 22,50° i els 67,50°. La seva influència sobre la mar de Calafell també és relativament minsa.

Llevant.- Vent de l'est que té el seu origen just als 90°, però que apareix entre els 67,5° fins als 112,5°. Té una forta incidència a tota la costa de Barcelona i Tarragona, amb efectes altament dificultosos per a la navegació amb vela i lleugerament inferiors amb la de motor. Amb grans llevantades, les fortes onades que genera piquen de costat la nau amb riscos de bolcar-la o d'escombrar els pescadors de bord. I en aquestes circumstàncies, la navegació amb vela es feia impracticable i generava grans riscos de naufragar i perdre vides.

Ens cal dir que amb mar de llevant les barques no surten i si les sorprèn en plena mar tornen ràpidament cap a port o a la platja, amb fortes dificultats per treure la barca de l'aigua cap a la

sorra en aquest darrer cas per les envestides de les ones prop de la platja i quan l'aigua té poca profunditat.

Xaloc.- Vent del SE que té l'origen als 135° però que s'estén entre els 112,5° fins als 157,5°. A l'estiu, quan bufa moderadament, les barques surten a la pesca, però a l'hivern moltes s'ho pensen, ja que les mullenes de roba que originen les seves ràfegues fan que la feina resulti de molt mal fer.

Migjorn.- És el vent del sud. Té l'origen als 180 graus, però es mou entre els 157,5° i els 202,5°. Aquest és un vent calent de l'Àfrica que provoca unes onades molt altes que impedeixen les feines de la pesca. Per tant, quan bufa les barques no surten, però si s'origina quan s'és a alta mar permet tornar a la platja amb rapidesa pel fet de bufar a favor.

Garbí o llebeig.- És el vent que bufa del punt quadrantal SO. Té l'origen als 225°, però el trobem des dels 202,5° fins 247,5°. A la Platja de Calafell i a les dels costats li diuen "garbí", però a les del sud de Catalunya i també a les valencianes se'l coneix per Llebeig. En general, quan bufa el garbí és bon temps i es pot sortir a pescar i retornar sense dificultats.

Ponent.- El ponent és un vent que té el seu origen als 270° tot i que pot començar als 247,5° i arribar fins als 292,5°. És un vent relativament freqüent a Catalunya i, per tant, també a la Platja de Calafell, on pot arribar amb ràfegues moderades i també amb altres de molt fortes. Pel fet de travessar tota la península Ibèrica arriba a les nostres contrades força rescalfat, i ho fa per la raó de la pujada adiabàtica de la pressió. Aquest vent arriba a la costa Mediterrània molt càlid i molt sec; no porta mai pluja i, per tot plegat, és propens a originar incendis forestals. Per acabar direm que és un vent perillós per a la navegació, ja que si les barques deriven les allunya de la costa.

Mestral.- El punt d'origen d'aquest vent és els 315°, tot i es mou des dels 292,5° fins als 337,50°. És un vent procedent del nord-oest i el seu nom prové del llatí "*magistrale*". És un vent sec i violent i també és molt temut pels pagesos i mariners. A Catalunya es produeixen fortes mestralades que sovint aporten conseqüències lamentables: trencament d'arbres, aixecament de teulades, etc., i pel que fa a la mar impedia a les barques tornar a terra, sobretot a les èpoques de navegació amb vela, ja que els venia de cara.

Terral.- Bufa aquest ventet quan la radiació solar desapareix. Per tant, es produeix a la nit. El fet que l'origina és l'existència en aquelles hores nocturnes d'un grau tèrmic i de pressió invers al cas diürn i de pressió inversa a la del dia. A la nit, l'aire més calent del mar s'eleva i en el seu lloc passa a ocupar-lo l'aire més fred provinent de terra. Així s'origina un corrent d'aire o brisa terrestre que és coneguda com a vent terral. Si aquest vent és fort li diuen "*terralada*".

Resum: En primer lloc direm que l'ingredient principal per sortir a pescar ha estat sempre el bons temps, tant en les èpoques de les barques de vela com en les actuals de motor, però els mariners i els patrons de les consegüents barques de pesca havien de ser persones amb grans coneixements de les possibles o, fins i tot, probables variacions que el temps podia produir a les hores futures, per tal d'evitar incidents a voltes molt desagradables i llastimosos, ja que sortir amb bon temps no volia dir que hagués de durar tot el dia. Se sap que amb vents tènues de mestral, de garbí i fins i tot de llevant alguns pescadors sortien a la pesca, i ho feien confiant en llur perícia, però per desgràcia a voltes aquella perícia no havia estat suficient i els hi costava un preu molt dolorós. A la Platja de Calafell n'hi ha escrites algunes, d'aquestes pàgines.

Els talassònims o llocs sotaiguats i les senyes

Centrats novament en el món mariner i referint-nos, en aquest cas, als "caladors" del nostre mar d'anys anteriors, no podem deixar de referir que just en el moment de desenvolupar llur feina quotidiana els sorgia un greu inconvenient: el de conèixer minuciosament el fons marí en el qual decidien realitzar-la. No era el mateix que la feina es fes en un fons completament pla o que hi estiguessin establerts accidents d'indole diversa: bruts, roques, farallons, freus, passos, naus ensorrades, àncores clavades, etc. És per això que, dit de manera més científica, havien de conèixer perfectament *la geografia del fons marí* per tal d'evitar l'enganxament dels seus arts quan pescaven en cada tros de la mar en la qual feinejaven habitualment. D'aquí ve que, per tal

de tenir el seu ple coneixement, els calia dues coses: detectar l'accident marí i, per aconseguir-ho, elaborar el que permetés avisar-los que s'hi acostaven: les senyes, les quals consistien a conèixer la profunditat en què es trobava l'accident, mesurada en braces, i l'acarament en línia de dues referències exteriors (ermites, masies, accidents muntanyosos, campanars, etc., etc., etc.).

Cal significar que així com actualment tots aquells accidents els detecta el sonar, abans els vells pescadors tenien unes llibretes que mitjançant gràfics referien amb pulcra exactitud el tipus d'accident del qual es tractava i el dibuix de les referències exteriors (senyes) que permetien detectar-lo, llibretes que passaven de pares a fills i que es consideraven un preuat patrimoni que guardaven amb zel i que molts dels seus familiars avui en dia encara conserven.

Ens cal dir que cada pescador tenia les seves senyes i que no sempre eren coincidents les de l'un amb les de l'altre. És per això que malgrat el fet que diverses persones, amb més o menys erudició, han fet la recollida de les de certes parts de la costa catalana, les que ressenyarem en aquest treball són les obtingudes personalment de vells pescadors calafellencs, i es refereixen, exclusivament, als accidents marins que es trobaven a la part de la costa que va des de Cunit fins a Coma-ruga, és a dir, on generalment calaven els de la nostra platja. La relació de les que incloem en aquest treball figura a l'apèndix.

Peixos que es pescaven a la Platja de Calafell

En primer lloc, cal mencionar que la pesca que es feia en aquesta platja a meitat segle XX diferia molt poc de la que es realitzava a tota la costa des del Garraf fins més enllà de Tarragona, però existeixen altres aspectes que ens cal remarcar. Si preguntem a qualsevol vell pescador dels pocs que queden a la nostra platja ens dirà que la quantitat de peix que es capturava els anys 1950-1960 no arribava ni a la quarta part del que es pescava a principis de segle XX. I per altra banda també referia que les varietats de peixos que es pescaven al primer quart d'aquell segle (1900-1925) no eren les que es treien en els anys 60 posteriors, sinó que moltes espècies s'havien extingit i altres havien disminuït. Aquesta circumstància l'atribuïen a les quantitats ingents que se'n pescaven i que aquella voracitat imparabile no permetia la reproducció que calia. A continuació relacionarem la majoria de les espècies que s'han pescat a la Platja de Calafell:

Abadejo, agullat, amploia, anfós, àngel, anguila, aranya, bacora, barretet (pegellida), bernat ermità, besuc, boga bonítol, borratxo, bot (peix lluna), bròtola, cabra, cabrot, cabut (forcadella), caçó, calamar, canana, cap d'ase, caparrut, caputxó, caragol de mar, castanyola, cavalla, cavall de mar, cigala, clavilló, cloïssa, congre, copinya, corball, cranc, dèntol, dofí, donzella, dormilega, emperador (peix-espasa), eriçó de mar, escamarlà, escolà, escòrpora, escopinya, escrita, esparrall, espet, estrella de mar, esturió, forcadella (cabut), galera, gall marí, gallineta d'aigua, gamba, garneu, garota, gerret, grívia, guillem, llagosta, llagostí, llampuga, llenguado, lligacama, llissa, llissera, llobarro, lluç, lluerna, llamàntol, llunada, mabre, maire, malarmat, mamona (bròtola), marraix, melva, mero, milana, moixarra, moixina, moixó, moll, mòllera, morena, morruda, mula, musclo, músic, mussola, navalla, nècora, negret, orada, ostra, ou, pagell, pagre, palaia, palomida, pàmpol pudent, panagall, paona, passamà, pau, peix martell, peixopalo (peix sec), peix rei, peluda, pessic, petxina de Montserrat, pixota lligacama, pixota marinera, polla, polpeta, pop, porc marí, rajada, rap, rata, reig, rèmol, salpa, sard, sardina, seitó, serp de mar, serrà, sípia, sipió de la punxa, solraig, sorell, tallahams, tallarina (tellina), tigre de mar, tintorera, tonyina, tord, tortuga, tòtina, vaca, variada, verat, verderol, xanguet, xabec, xoriço (gamba vermella), xucla.

Ocells marins de la costa calafellenca

Veiem clarament que els peixos són una font d'alimentació per als humans; per a molts animals, posem per cas els óssos quan els salmons remunten els rius; les foques en el pol Nord, etc., etc., però ho són igualment per a un seguit d'aus que s'han especialitzat en llur pesca i captura i que en trobem a tots els mars del món. En aquesta part del litoral mediterrani, i

concretament davant de les nostres platges calafellenques, els ocells marins que s'havien vist eren els que descrivim a continuació, tot i que alguns, assenyalats amb l'asterisc (*), en els darrers anys havien desaparegut: *amples; *baldritxes, escaterets; fumarells; gavines; gavots o gavines negres; mascarells i "pardos".

Verbs "amb significat" dins l'argot mariner

Entre altres, la diversa gent del planeta que conforma el món mariner ha creat uns costums i unes peculiaritats que els són pròpies i que van estretament lligades amb les característiques que presenta aquesta dedicació: la pesca. I una d'aquestes peculiaritats la trobem en llur parla.

Veiem, doncs, que cada zona pesquera de la terra ha creat el seu propi argot que l'ha constituït en funció de la llengua que parlen i que inexcusablement l'empren els habitants del territori que comprèn. La costa catalana no ha estat menys i, consegüentment, té el propi, originat en funció de la seva llengua el català, i, com els altres, és emprat dins el món mariner de les poblacions que engloba. A continuació relacionarem un conjunt de verbs amb llur significat obtinguts de viva veu dels vells pescadors de Calafell i reforçats pels que relaciona en Xavier Garcia en el seu valuós treball *La vida marinera a Vilanova i la Geltrú*. Són els següents:

- *Abarlovar*.- Lligar una barca avariada al costat d'una altra perquè aquesta segona l'arrossegui.
- *Abocar*.- És quan per efectes d'un temporal una barca es tomba i queda a l'inrevés.
- *Aboiar*.- Deixar lliure algun objecte dins del mar.
- *Abordar*.- Es diu quan dos vaixells topen de costat.
- *Aferrar*.- És l'acció d'agafar-se fort. També vol dir plegar la vela i lligar-la a les antenes.
- *Aixicar (castellanisme)*.- És treure l'aigua del fons de la barca per mitjà d'una bomba.
- *Amanir*.- Metafòricament parlant, és un sinònim d'apariar: amaneix-me (aparia'm) el cove.
- *Amarrar*.- Agafar un objecte. Acció de lligar: una corda, una barca, etc.
- *Amoderar (moderar)*.- Donar l'ordre que el bastiment vagi més a poc a poc.
- *Amollar*.- Deixar anar. Deixar lliure una corda o un altre objecte: amolla la corda...
- *Amorrar*.- Quan la barca, tant si es vara com si es treu, queda clavada a la sorra.
- *Anyinyolar*.- Ajuntar pel llarg dues o més peces de xarxa.
- *Apariar*.- Ordenar un espai i també preparar adequadament uns estris.
- *Arborar*.- Col·locar l'arbre dret a la barca.
- *Armar*.- Adequar el bastiment per tal de començar una temporada de pesca.
- *Arrajar*.- Quan la barca o una persona aprofita el cop de mar d'una ona per arribar a la vora.
- *Arranjar*.- Arrambar, atansar.
- *Arrapar*.- Enganxar els arcs a un obstacle del fons marí.
- *Arriar*.- Tirar vela avall.
- *Arridar*.- Estrebar en el mínim una corda.
- *Arronsar*.- Moure una mica la barca, abans de varar, per posar seu a la travessa i que llisqui.
- *Assocar*.- Acció de comprimir una nuada.
- *Assolar*.- És quan un art o un altre objecte arriba al fons.
- *Atracar*.- Posar-se una barca paral·lela en el moll.
- *Baldejar*.- Netejar la barca amb una balda (galleda de fusta per a diversos serveis de la barca).
- *Bolcar*.- Abocar pel temporal i quedar la barca a l'inrevés, és a dir, amb la quilla a sobre.
- *Bordejar*.- Navegar fent ziga-zaga per tal d'eludir el vent.
- *Borrunejar*.- Desplaçament insensible d'una embarcació per l'acció d'un corrent marí.
- *Cabritejar*.- Quan la mar porta vent a la superfície i fins a uns pams de profunditat.
- *Calafatejar*.- Introduir estopa entre dues taules d'una embarcació perquè no hi penetri l'aigua.
- *Calar*.- Tirar en mar els ormeigs de pesca.
- *Ciar*.- Bogar en el sentit de retrocedir.
- *Cimar*.- Tirar una corda cap amunt.
- *Cobrar*.- Estirar la corda per tal de fer-la arribar a un determinat lloc.
- *Comandar*.- Governar la barca.
- *Conxar*.- Reparar una corda quan s'esfilagarsa.

- *Copejar*.- Treure la sardina de dins el cop a la pesca del llum, i del sac a la pesca del bou.
- *Costejar*.- Quan la barca segueix la línia costera.
- *Cotejar*.- Observar unes senyes per tal d'orientar-se.
- *Desarmar*.- Deixar definitivament un ofici per dedicar-se a un altre.
- *Desçaçar*.- Es produeix quan el vent fa girar la barca fora de rumb.
- *Desempescar*.- Treure el peix agafat a la malla de la xarxa, en la pesca del sardinal.
- *Desengassar*.- Desfer les diverses peces d'una xarxa.
- *Dreçar*.- Posar recta un objecte.
- *Eixabegar*.- Quan amb rampogolls o cercapous es recull un objecte perdut en el fons del mar.
- *Embarrancar*.- Quan la quilla d'una embarcació ensopega amb unes roques.
- *Embocar*.- Cercar una embarcació amb vent de cara.
- *Empalar*.- Posar els pals sota la barca per varar o treure.
- *Encapillar*.- Embolicar-se la vela a la perilla del "palo".
- *Encapotar*.- Quan el cel s'ennuvola.
- *Encrespellar*.- És quan el corrent en contra de les ones, les excita i les fas créixer.
- *Enferir*.- Amarrar (lligar) un ham al cordill o al pèl.
- *Enfitorar*.- Llençar la fitora contra un peix gros.
- *Engassar*.- Reunir les diverses peces d'una xarxa.
- *Enlleganyar*.- És quan el cel s'emboira.
- *Enramar*.- Quan es col·loquen els costellams d'una barca.
- *Ensimolsar*.- Quan les remendadores sobreflen la malla per reforçar-la.
- *Entestar*.- Ajustar per l'ampla diverses peces de la xarxa.
- *Entollar*.- Fer un nus amb dos caps de corda.
- *Envestir*.- Adreçar la barca cap a la sorra per damunt dels colls, en temporal.
- *Escandallar*.- Mesurar des d'una barca la profunditat del mar.
- *Escar*.- Posar l'esquer a la nansa o bé a un ham.
- *Esgotar*.- Treure l'aigua del fons de la barca amb la sàssola.
- *Esperllongar*.- Tensar una corda o una xarxa.
- *Estibar*.- Col·locar la xarxa dins la barca i a punt de pesca.
- *Estrapar*.- En argot mariner vol dir trencar.
- *Ferrar*.- Cargolar el pallet després d'haver servit.
- *Filar*.- Prendre una senya de manera molt rigorosa.
- *Flamejar*.- Navegar amb la barca de cara al vent.
- *Forejar*.- Prendre una senya per la banda de fora.
- *Grumejar*.- Quan el peix es mou al voltant de l'esquer.
- *Hissar*.- Tirar amunt la vela.
- *Illejar*.- Quan per efectes òptics, l'horitzó s'escurça i, per tant, el mar s'empetiteix.
- *Llambrar*.- Acció il·luminadora de la mar en les nits fosques.
- *Llampar*.- Veure el llamp a l'horitzó.
- *Llaurar*.- Llençar i arrossegar el ruixó per tal de no arrapar.
- *Llavorar*.- Tibar la corda.
- *Llevar*.- Treure els ormeigs de dins la mar.
- *Madrar*.- És una expressió marinera que significa que els ormeigs reïxen amb bona pesca.
- *Mancar*.- Significa que hi ha falta de vent o de pluja.
- *Negar*.- Quedar completament xop, i també ofegar-se a la mar.
- *Orsar*.- Guiar la barca de cara al vent.
- *Perxar*.- Ajudar amb un pal llarg (perxa) a tirar la barca cap endins.
- *Rastellar*.- Clavar el rastell al fons marí.
- *Recalcar*.- Quan la barca es decanta per l'efecte del vent.
- *Remar*.- Bogar amb el rem de cara a popa.
- *Rematar*.- Arribar a final de vol.
- *Remendar*.- Repassar o cosir la xarxa.
- *Remolcar*.- Quan una barca n'arrossega una altra, o a una xarxa.

- *Repinxar*.- Créixer el vent.
- *Requintar*.- Créixer el vent.
- *Revirar*.- Es produeix quan una barca gira de direcció.
- *Rompre*.- Dins l'argot mariner les cordes, els divans, la mar... sempre rompen. El verb trencar només s'empra pel trencament de terrissa (càntirs, plats, etc.)
- *Safar*.- Apartar-se d'una roca per tal de no arrapar-hi l'art.
- *Sallar*.- Acció d'estirar el botaló o el car i antena.
- *Salpar*.- Llevar el ruixó per canviar de lloc.
- *Servar*.- Guiar la barca amb el timó.
- *Tesar*.- Tensar una corda.
- *Topar*.- Tenir una pesquera excel·lent.
- *Trabuxar*.- Girar la barca per la popa i de cul al vent.
- *Travessar*.- Se li diu a una barca quan pel fet del vent i del rompent es posa travessera.
- *Treure*.- Treure la barca del mar i portar-la cap a la sorra.
- *Trompar*.- Se li diu a una barca que per efectes del temporal navega molt batzegada.
- *Trossar*.- Tibar la corda de la tossa (conjunt de cordes que aguanten i fermen les antenes).
- *Vaguejar*.- Fer calament en línia ondulada en lloc de recta.
- *Varar*.- Treure el bastiment des de la sorra cap a terra.
- *Velejar*.- Navegar comandant les veles.
- *Virar*.- Mentre es navega i mitjançant el timó girar la proa de la barca.
- *Vogar*.- Remar.
- *Xanar*.- Tirar de l'osta o corda amarrada a l'extrem de l'antena.

ELS COMERÇOS I ELS OFICIS AL POBLE DE CALAFELL

Centrant-nos en la dècada del 1940-1950, al Poble de Calafell hi havia els comerços i els oficis següents:

Comerços

Cafès

Cal Mariano, al carrer Principal núm. 39, regentat per Marià Solé Olivella.

Cal Marus, al carrer Major, núm. 20, regentat per Josep Pons Alegret.

Carnisseries

Cal Ramon del Carnisser, al carrer Principal, núm. 34, regentada per Ramon Vidal Jané.

Cal Recader, al carrer Principal, núm. 30, regentada per Sebastià Santacana Montserrat.

Cal Rovelló, al carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo), núm. 10, regentat per Isidre Papiol.

Central telefònica

Cal Ferranet, al carrer Principal, 32, regentada per Dolors (Lola) Mañé Romagosa.

Espardenyeries

Cal Corneta, al carrer Principal, núm. 35, regentada per Josep Rossell Gregorio.

Cal Puça, al carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo) núm. 5, regentada per Ramon Ricart Dalmau.

Estanc

Cal Viola, al carrer dels Caiguts, 5, regentat per Paquita Creus Juncosa.

Farmàcia

La Farmàcia, al carrer Principal, núm. 42, regentada per Joaquim Serrat Banquells.

Flequers

Cal Bernat, al carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo), núm. 3, regentat per Sebastià Almirall Torres.

Ca l'Irene, al carrer del Sol núm. 2 regentat per Salvador Sendra Rovira.

Ca l'Elvira, al carrer de Jesús, núm. 36, regentat per Elvira Sardà Plana.

Cal Lluïset, al carrer del Sol, núm. 6 regentat per Lluís Domingo Gibert.

Cal Vadoret, al carrer de l'Església, núm. 21, regentat per Salvador Miró i Sans.

Merceries

Cal Ferranet, al carrer Principal, 32, regentada per Dolors Mañé Romagosa.

Cala Marcel·lina, al carrer de l'Església, 29, regentada per Marcel·lina Gibert Nin.

Cala Suïssa, al carrer Principal, núm. 24, regentada per Carme Sardà i Arans.

Polleria

Al carrer Principal, núm. 29, regentada per les germanes Paquita i Annita Brucart i Gibert.

Queviures

Cal Beco, al carrer del Pou, núm. 2, negoci regentat per Joana Grífols.

Cal Corder, al carrer Principal núm. 16, regentat per Blai Sevé Ramon.

Cala Mercedes, al carrer de l'Església, núm. 19, regentat per Mercè Santacana i Martí.

Cal Noi, al carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo), núm. 2 regentat per Marina Palau Rion.

Cal Pau Xic, al carrer del Pou, núm. 5, regentat per Salvador Jané Nin.

Cala Suïssa, al carrer Principal, núm. 26, regentat per Joan Sardà i Planas.

Tavernes

Cal Corder, al carrer Principal, núm. 44, regentada per Joan Just i Amadeia García Raventós.

Cal Pedro, del carrer del Sol, núm. 4, regentada per Miquel Pons Rovira.

Vaqueries

Cal Macià, del carrer Major, núm. 5, regentada per Andreu Romeu Gibert.

Cal Rion, del carrer Principal, núm. 40, regentada per Antoni Romeu Gibert.

Cal Rovelló, del carrer Major, núm. 45, regentada per Joan Papiol Solé.

Cal Rovelló, del carrer dels Màrtirs, núm. 3, regentada per Isidre Papiol Solé.

Oficis

Barberies

Cal Cantador, al carrer Principal, núm. 18 regentada per Josep Huguet Mañé.

Cal Fuster, al carrer del Mar, núm. 18, regentada per Jaume Bofarull Feliu.

Cal Piu, al carrer del Marquès de Samà, núm. 3, regentada per Lluís Solé Olivella.

Cal Vadó el Pessetes, al carrer dels Màrtirs, núm. 12, regentada per Salvador Fontanillas Vidal.

Cal Viola, al carrer dels Caiguts, núm. 5, regentada per Josep Ros Pons.

Baster: Ramon Solé Galofré, al carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo) núm. 8.

Boter: Josep Hugué i Mestre, al carrer de Joan Miró, (abans, de Calvo Sotelo) núm. 7.

Electricista

Cal Talleret, al carrer Major, núm. 3, regentat per Josep Mañé Guinovart.

Ferrers

Cal Carlos el Ferrer, al carrer Principal, núm. 43, regentada per Carles Serra i Solé.

Cal Pono, al carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo), núm. 12 regentada per Josep Ricart Casas.

Cal Jofre, al carrer de Ventura Gassol (abans, del Marquès de Comillas) núm.13, regentat per Francesc Jofre Giralt.

Fusters

Cal Pepet Fuster, al carrer Principal, núm. 38, regentada per Josep Cugat.

Cal Piu, al carrer Principal, núm. 36, regentada per Jaume Rafel Radigales.

Fuster Carreter

Cal Peret Carreter, al carrer dels Màrtirs, núm. 1, regentada per Pere Rovira Puigvert.

Mecànic de bicicletes

Cal Mercader, al carrer dels Màrtirs, núm. 4, regentat per Rossend Mercader Jané.

Paletes

Cal Guixa, al carrer de l'Església, núm. 13, amb Ramon Casas Vives.

Cal Petronill, al carrer de l'església, núm. 7, amb Joan Miracle Creus.

Cal Serafí, al carrer Nou, núm. 10, amb Serafí Marimon Carbonell.

Pentinadores (perruqueries)

Cal Viola, al carrer dels Caiguts, núm. 5, regentada per Paquita Creus Juncosa.

Cal Pedro, al carrer del Sol, núm. 4, regentada per Antonieta Pons Pedro.

Sabaters

Cal Serrallonga, al carrer Major, núm. 18, regentat per Salvador Pubill Colet.

Cal Quiumes, al carrer de Marquès de Samà, núm. 5, regentat per Antonet Juncosa Castells.

LES INDÚSTRIES EN EL POBLE DE CALAFELL

Les indústries instal·lades en el poble durant el període de 1940-1950, eren les següents:

Forn d'obra o teuleria de *cal Ferreny*, al carrer Principal, núm. 2, regentat per Josep Ferreny.

Forn d'obra de *cal Pelegrí*, situat al Camí de Vilanova i regentat per Pelegrí Mercè Vigo,

Forn d'obra de *l'Andressito* (La Bòbila), a la carretera de Bellvei, regentat per Josep Rovirosa.

Indústria tèxtil al carrer de Torredembarra, núm. 2, propietat de Joan Llansa Huguer,

Indústria d'extracció d'oli de pinyolada d'oliva, al carrer de Jesús, 27, propietat de Joan Romeu.

Trull d'oli al carrer Nou, núm. 13, propietat de Jaume Arans Font.

Trull d'oli al carrer dels Màrtirs, núm. 17, propietat de Rafael Sardà Arans.

Trull d'oli al carrer de Jesús, núm. 12, instal·lat pel Sindicat de Pagesos del poble.

ELS COMERÇOS I ELS OFICIS A LA PLATJA DE CALAFELL

Centrant-nos dins la mateixa dècada dels anys 1940-1950, a la Platja de Calafell hi havia els comerços i els oficis següents:

Comerços

Botiga de terrissa

Cal Plats i Olles, al carrer de Mallorca, núm. 1, comerç regentat per Enric Figueras Marquès.

Cafès

Bar Catalunya, a l'Avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 44, regentat per Fèlix Artigas Font.

Bar Marina, a l'Avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 32, regentat per Joan Mestre Calaf.

Carnisseries

Cal Santacana, al carrer de Mallorca, núm. 14, regentada per Josep Santacana i Martí.

Cal Magí, al carrer de Sant Pere, núm. 32, regentada per Magí Vila Romeu.

Electricista

Cal Moniato, al carrer General Sanjurjo (avui Vilamar), núm. 26, regentat per Agustí Llorens.

Estanc i carter

Cal Claudio, al carrer de Mallorca, núm. 15, comerç regentat per Claudi Solé Romeu.

Flequers

Cal Garrell, a l'Avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 51, comerç regentat per Alfons Bolet Mañé.

Cala Teresina el Garrell, al carrer Mallorca, núm. 24, comerç regentat per Teresa Romeu Gestí.

Fusteries

Cal Caselles, al carrer de Mallorca, núm. 26, regentada per Josep Caselles Sadurní.

Cal Xicus, al carrer de Monturiol, núm. 10, regentada per Antoni Ferré Brichfreus.

Merceries

Cal Tetas o cal Sarandilla, al carrer del Carme, núm. 4, comerç regentat per Josep Tetas Miró.

Cala M. Dolors, al carrer de Montserrat, núm. 6, comerç regentat per M. Dolors Plana i Ferret.

Papereria i llibreria

Cal Xic Manco, en el carrer de Mallorca, núm. 12, regentada per Marigneta Ortoll Papiol.

Queviures

Ca l'Andreu, a l'Avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 39, comerç regentat per Andreu Ortoll Sardà.

Cal Beceroles, a l'Avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 52, comerç regentat per Salvador Suau Martí.

Cal Mordanyo, a l'Avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 29, comerç regentat per Josep Casas Rossell.

Cal Rigual, al carrer de Sant Pere, núm. 12, comerç regentat per Maria Rigual Sonet.

Cal Veces, al carrer de Mallorca, núm. 10, comerç regentat per Pere Vidal Marimon.

Taverna:

Cal Puça, al carrer de Sant Pere, núm. 9, regentada per Maria Pujol Rovirosa.

Oficis

Barberies:

Cal Jaume l'Estel, a l'Avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 37, regentada per Jaume Rion Plana.

Cal Joan de l'Aniteta, a l'Avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 46, regentada per Joan Colet Plana.

Calafat:

Cal Casimiro el Calafat, al carrer del Carme, núm. 17, regentat per Casimir Colet Casas.

LES INDUSTRIES A LA PLATJA DE CALAFELL

Les indústries instal·lades a la Platja a l'expressat període de 1940-1950 eren les següents:

Fàbrica del Blanquet, situada a la part de sobre de la via del ferrocarril, tocant a la via.

Fàbrica de gasoses, al carrer de Sant Pere, núm. 11, regentada per Joan Riambau Claramunt.

Fàbrica de gel, a l'Avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 38, regentada per Rafael Romeu Gibert.

Hotel Miramar, a l'Avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 106, tot i que romania inactiu.

Hotel Maricel, a l'Avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 92. Avui no existeix.

Hotel Catalunya, a l'Avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 44, regit per Fèlix Artigas Font.

Hotel Salomé, al carrer de Monturiol, núm. 23, regit per Salomé Ràfols Ferré.

ELS JOCS INFANTILS DE L'ÈPOCA (1940-1960)

Anelleta, a l'.- En aquest joc es posaven nens i nenes asseguts a terra o en cadires fent rotllana i cada un amb les dues mans juntes. Un d'ells/elles –també amb les mans juntes– hi portava un anell dins i anava passant les seves mans per entre les dels de la rotllana fins que la dipositava en el/la que ell volia. Hi havia un/una que parava, i dret/a anava vigilant per poder esbrinar a qui la deixava. Quan ja havia passat les mans per tota la rotllana el/la vigilant/a havia d'assenyalar el que creia que la tenia. Si no l'endevinava, el/la que havien assenyalat en mencionava un altre i així successivament fins que algú l'endevinés. Llavors aquell/a era el/la qui posava l'anelleta en el joc següent i els altres seien a la rotllana. El que tenia l'anell era el nou vigilant.

Arrencar cebes, a.- Aquest joc era de xicots i consistia a asseure's a terra amb les cames obertes i l'un davant de l'altre. Era condició que les mans del de darrere s'agafessin ben fort davant la panxa del de davant per tal de subjectar-lo. Evidentment, el primer quedava amb els braços i mans lliures. Llavors els dos que paraven i venien les cebes li agafaven les mans i estiraven per arrencar la primera, i així successivament. Si ho aconseguien, els dos primers que eren arrancats passaven a ser els nous venedors.

Boles, a.- A Calafell se'n deien "boles", però tenen diversos noms segons les contrades (bales, bolles, rodolins...) Era un joc tradicional dels infants que el practicaven en formes diverses. La més corrent en el poble de Calafell consistia a jugar-hi dos o tres nens. Cada un en portava una de grossa anomenada "bolot", que era amb la que jugava. Si el que jugava tocava el "bolot" de l'altre nen se'n deia cleca i si aquesta bola quedava a la distància d'un pam del que tirava havia aconseguit "pam i cleca". La cleca suposava el guany de dues o tres boles de terrissa o "brillantes", que eren de vidre i de colors, i el pam generalment era una altra. Evidentment el conveni es feia abans de començar a jugar.

Baldufes, a.- Es jugava de moltes maneres, però una era col·locar –les dels que paraven– dins d'una rodona feta a terra amb una pedra o bastonet i d'un pam de diàmetre. Els altres havien de treure-les tirant les seves. També es competia per veure qui la feia bronzir més fort.

Bitlles, a.- Consistia a plantar sis bitlles en grup i relativament juntes, i des de certa distància mirar de fer-les caure mitjançant unes boles o uns bitllets (cilindres curts de fusta).

Corda, jugar a saltar.- Era un joc de nenes i n'hi havia diverses modalitats. Cal dir que els nois no hi jugaven mai.

Cartrons, a.- En alguns llocs en deien *patacons* i, a Calafell, els constituïen els dos costats de les capsas de mistos i es jugaven mitjançant les *boles*. Cleca (tocar bola) eren dos cartrons i pam i cleca tres.

Cèrcol, fer córrer el.- El cercol és una circumferència de fusta o de ferro. El divertiment consistia a fer-lo córrer a cops de mà o de bastonet mirant d'evitar que es desviés. Es feien curses per veure qui arribava primer i també per qui el feia córrer més dret. A Calafell el conduïen mitjançant un mànec llarg de filferro gruixut que tenia al cap la forma d'un quatre. Per aquest lloc hi passava el gruix del cercol i servia per conduir-lo tot fent pressió per espitjar-lo i guiar-lo.

Cuit d'amagar, al.- La manera de jugar-lo a Calafell consistia en un noi que parava i els altres s'amagaven. Es feia una rodona a terra d'un pam de diàmetre i es posava una pedra al mig. El que parava havia de buscar els que estaven amagats. Quan en veia un, picava amb la pedra i deia: *un, dos, tres i (el nom del jugador) amagat a tal lloc*. I així fins que els trobava a tots. Però si pel fet d'anar-los a descobrir un dels amagats sortia i li prenia la pedra que estava a la rodona, tornava a parar i a començar el joc. Si els trobava a tots parava el primer descobert.

Figures, jugar a les.- En aquest joc un dels nois o noies era el venedor i els altres eren les figures. A tots, el venedor els agafava de la mà i els feia fer un tomb sobre si mateixos, i en parar, cada un agafava la postura que ell sol havia escollit. Quan el comprador s'interessava per una figura, el venedor li tocava l'orella i llavors es posava en moviment mostrant el que volia representar. El que havia estat més genuí guanyava el joc.

Fava del borinot, a la.- Era un joc de nois que avui li diuen *Cavall Fort*. Es dividien en dos grups o equips. Els que saltaven i els que aguantaven. Un nen del segon equip es posava dret i recolzat de cara a la paret i feia de coixinet i d'àrbitre. Els altres se situaven aclofats un darrere l'altre i amb el cap tocant el cul del de davant. Tots els components de l'altre equip anaven saltant a sobre d'aquests procurant no perdre l'equilibri i evitant tocar a terra amb algun peu. Si aconseguïen fer-ho tots amb aquestes condicions havien guanyat. En el cas contrari paraven ells.

Gallina cega, a la.- En un grup de nois i noies, a un d'ells que és el qui para, li tapen els ulls amb un mocador, li fan donar tres voltes sobre si mateix i el deixen per agafar un dels seus

companys. Quan el té, palpant-lo, ha saber conèixer-lo i dir el nom. Si ho aconsegueix, aquest és el que para.

Joc dels disbarats, al.- Nens i nenes s'asseien un al costat de l'altre. El nen A feia una pregunta al nen B i aquest li responia. El nen B feia una pregunta al nen C i també li responia. Quan tots s'havien fet les preguntes, cada un expressava els disbarats sorgits, ja que, el nen B recitava la pregunta que li havia fet el nen A i la resposta del que li havia fet el C i així successivament.

Palet, al.- És el joc conegut molt generalment per la Xarranca. Tothom sap que consisteix a fer uns quadrats numerats a terra, on han de saltar els nois o noies que hi juguen seguin un ordre i després de tirar un palet o pedra plana que s'ha d'arrossegar mentre se salta a peu coix. Mai es pot xafar cap ratlla amb el peu. Aquest joc té diversos noms segons la comarca on juguen.

Pare Carabasser, al.- Aquest era un joc tradicional a diferents llocs de Catalunya i, fins i tot, es recomanava jugar-lo per tal de fer agafar agilitat als infants. Hi podien jugar nois i noies junts i ho feien d'aquesta manera:

Els jugadors s'asseien en cadires o bé a terra tot fent rotllana i es numeraven d'un en un. Enmig de la rotllana, dret, hi romania el "pare carabasser". que deia: el pare carabasser quan va marxar va deixar tantes carabasses (un nombre no superior al dels components del grup, com per exemple 6). El que tenia el número 6 ràpidament havia de dir: què sis, tantes (exemple 4); el qui tenia el 4 havia de contestar ràpidament: què 4, tantes... un altre número. I així s'havia de seguir la cadena fins que algú que no estava prou atent o que s'equivocava, deia un nombre que no existia, o badava i no responia amb prou rapidesa. En aquest cas pagava penyora, i el pare carabasser tornava a començar.

En acabar el joc els qui havien pagat penyora l'havien de rescatar, tot fent el que indicava aquell altre joc que referim a continuació: *a la Penyora*.

Com dèiem anteriorment, aquest joc obligava els qui el juguen a posar-hi molta atenció.

Penyora, a la.- La penyora és un objecte que, en determinats jocs, el jugador que comet algun error la deixa en dipòsit fins al final de la partida, moment en què la podrà recuperar a canvi d'alguna acció que hom li farà fer, com ara cantar una cançó, caminar a peu coix, dir un embarbussament, etc., etc.

Picar cromos, a.- Consistia a posar els cromos sobre de la taula i al revés, i picar amb la mà plana per aconseguir tombar-los i que es vegi el dibuix o figura. D'aquesta manera canviaven de propietari. Aquest era un joc de nenes.

Plantats, als.- Hi poden jugar nois i noies. De la colla que hi juguen, dos paren i han de perseguir i tocar els altres, que, una volta ho han aconseguit, s'han de posar plantats d'esquena a una paret i amb els braços estirats tocant el següent i l'anterior. Un dels dos que paren els vigila i l'altre va a tocar-ne de nous fins al darrer. Però si un dels que estan lliures aconsegueix tocar a un dels plantats, tots queden alliberats, i els que paren han de tornar a començar.

Rescat, al.- És el joc que sovint s'anomena "*a moros i cristians*" i el juguen nois o noies, però no barrejats. Consisteix en el següent:

Es formen dos grups de nois i de nombre equiparat (4 i 4; 5 i 5; 8 i 8, etc.). Els dos equips es col·loquen en fila darrere una línia feta a terra i a un pam de llurs peus. La distància entre les línies de cada grup és lliure, però generalment es fa a uns 6 o 7 metres. Feta aquesta preparació, un cristià va on són els moros, els quals l'esperen amb el braç i la mà plana mirant enlaire. El cristià, suaument va passant la seva per sobre la de cada moro i al que vol retre, enlloc de passar-l'hi suaument, l'hi pica fort i, ràpidament s'escapa cap a la seva fila i el moro l'ha d'empaitar. Si el moro el toca abans que travessi la línia de davant dels cristians, el tocat queda eliminat i si no aconsegueix tocar-lo continua en el grup de cristians. Llavors el moro que

empaitava al cristià –l’hagi tocat o no– fa el mateix amb els components del grup de cristians. L’equip que perd és aquell en el qual han eliminat primer tots els components.

Un, dos, tres, pica paret, a.- En aquest joc un dels components es posa de cara a la paret i els altres es col·loquen a una determinada distància marcada per una ratlla. Mentre el que para diu: *un, dos, tres, pica paret* (tot picant a la paret), els altres van avançant. Si quan aquell ràpidament es gira en veu un que avança, el fa recular fins a la ratlla. Si el que va al davant arriba a tocar l’esquena del que para, aquest s’ha de girar ràpidament i mirar de tocar l’esquena d’un dels altres. Si ho aconsegueix aquest és el que para i, si no, torna a ser ell mateix.

EL TURISME

En parlar de l’èxit del turisme a Calafell, l’hem d’atribuir a la magnífica platja de què disposava abans de la regeneració que es va fer de la seva sorra i que, per raons de tipus geològic, disminuï l’amplada, és a dir, reduí la distància que hi havia entre la primera línia de cases i l’aigua del mar, distància que continua escurçant-se dia rere dia. Aquest fenomen afecta tota la costa mediterrània i s’intenta resoldre afegint-hi sorra de tant en tant portada d’altres indrets, però d’una textura diferent. Cap a l’any 1950 i molt abans de l’expressada regeneració l’amplada era d’uns 150 metres de sorra fina, i es podia entrar al mar uns 6 o 7 metres sense que l’aigua sobrepassés el genoll. Si el banyista continuava entrant-hi, arribava a cobrir l’alçada d’una persona, però immediatament la sorra del fons tornava a pujar fins a trobar el que s’anomenava el “sec”, on l’aigua, altra volta, no passava del genoll d’aquells que hi havien arribat. El fet de tenir aquella entrada suau i llarga permetia a la gent gran banyar-s’hi sense cap por, i també a la mainada sense cap perill.

Aquesta circumstància, sumada a la relativa distància a què es troba Calafell de Barcelona (60 km.); el fet de tenir el poble estació de ferrocarril, i la gran quantitat de iode de les seves aigües per l’existència d’unes extenses colònies d’algues que en són productores i que són a poca distància de la platja, foren el motiu d’edificar, per un costat, el Sanatori de Sant Joan de Déu a principis del segle XX, encara que dins el terme del Vendrell, però a 50 metres de l’última casa de la Platja de Calafell (en el costat de Garbí) i, per l’altre, la construcció de les Colònies de Vilamar a la dècada dels anys 20 d’aquell segle, en el seu costat de Llevant.

Aquestes dues circumstàncies feren que la Platja de Calafell amb les excel·lents característiques descrites, fossin conegudes per gent diversa de Barcelona i d’altres poblacions industrials com Terrassa, Manresa, etc., i que comencés un turisme benestant i familiar força intens. El fet que ho justifica són les moltíssimes cases i torres o xalets que foren construïts a partir de l’any 1930 i dels quals eren els propietaris els mencionats industrials, que venien amb tota la família i el servei (minyones) durant les vacances d’estiu de llurs fills, és a dir, des de mitjans de juny fins a primers de setembre de cada any. Entre d’altres, en citarem alguns:

Construïts a l’Avinguda de Sant Joan de Déu: *casa Barral; cal Senyor Pere; torre de can Zabala; torre de can Salas; xalet de cal Coix; torre de ca l’Arnaldo o cal Gabas; torre de les Terrasses; torre de cal Margarit; torre de cal Miro; torre de cal Cubano; torre de cal Llagostera; xalet Boleart; torre de cal Roger; torre de cal Batalla; torre Fàbregas i xalet del Marquès.*

Construïdes a la Rambla de Miramar, (avui Avinguda de la Costa Daurada): *torre Toà; torre de cal Sastre; Xalet de ca l’Escolà; torre de ca l’Andressito; torre de ca l’Ullet, i torre de can Grifé.*

Construïdes al carrer del General Mola: *xalet del Clos; torre del senyor Rico; torre de can Salas; tres torres iguals i seguides; xalet el Canyís; torre Jansà; torre Maribel, Villa Trini, xalet “Los Arcos”; torre Bol, torre de can Trilla (el Xalet Groc); diversos xalets iguals, i, finalment el xalet del Sr. Ubach.*

Construïts al carrer de Vilamar (abans General Sanjurjo): *la torre Llopis; el xalet del Lleó; la torre Etzeries; la torre de cal Pelegrí; la torre de cal Clavero; la torre de cal senyor Vidal, i la torre de cal Soms.*

Cal dir, però, que a partir dels anys 50 aquell turisme de caràcter senyorial s'anava substituint gradualment per un altre que procedia de les urbanitzacions i els càmpings fins a esdevenir un turisme de masses que canvià la fesomia i les estructures, sobretot de la Platja de Calafell, transformant aquells xalets dels senyors en elevadíssims blocs de pisos, i modificant bona part del sòl boscos i el de conreu del terme de Calafell en les 24 urbanitzacions que s'hi han construït. En el capítol de *Bosc, garrigues i conreus* ja hem referit que mentre que l'any 1950 la superfície edificada de Calafell (entre el poble i la platja) es movia en el 1,52% de la total del terme, l'any 1993 se situava en el 32,56%.

Aquest turisme que denominem de masses, el constitueixen, per un costat, molts estrangers europeus: francesos, italians, holandesos, alemanys, anglesos, etc. Quant als pisos nous, hi vénen, sobretot, molts aragonesos, i pel que fa a les urbanitzacions hi predominen les famílies treballadores que viuen a Barcelona i a altres poblacions industrials. Tots aquests canvis els ha realitzat la denominada *indústria turística*. No obstant això, l'ajuntament del municipi, tot organitzant rutes i visites culturals, a peu, pels diferents indrets del poble i del terme, intenta la implantació d'un turisme alternatiu al de sol i platja que és el que domina les masses.

ELS AGRAÏMENTS

Pel que fa a la part d'antroponímia d'aquest treball, i concretament als *noms de casa i renoms*, no fóra just deixar de mencionar aquell seguit d'amics i coneguts calafellencs del poble i de la platja –prou coneixedors de les persones i les cases del respectiu nucli de població– que ens han facilitat característiques diverses sobre els molts noms que s'hi relacionen i que, altrament, haurien romàs en l'oblit si no els haguéssim recollit. Gràcies a ells, doncs, els hi hem pogut incloure.

Quant a la *toponímia* hem de referir, també, aquells altres amics i coneguts de Calafell i del poble veí de Bellvei que igualment citem a continuació, i que, altruísticament i amb una gran predisposició, des de casa seva o acompanyant-nos, ens han informat verbalment o *in situ*, d'aquells indrets que no coneixíem amb prou solvència. A més ens han descrit altres aspectes dels quals teníem certs dubtes.

Per acabar i en relació amb *el món mariner*, he rebut informació d'altres persones de la Platja sobre ormejos, senyes, mots propis de l'argot emprat en llur parla i moltes altres particularitats i costums referits a la pesca a la vida i a la feina del pescador.

Per a tots ells i *a manera d'homenatge*, a continuació farem menció nominal de cada un, tot i que a Fonts Orals del capítol següent s'amplien alguns detalls. Són els següents:

Albert Sonet i Papiol, pagès i jutge de pau del poble de Bellvei; Aleix Pedro i Miravent, pagès de Calafell; Alfons Rius i Castellví, pagès de Bellvei; Joan Altet i Altet, pagès de Bellvei; Joan Guasch i Ramos (Joanot), pescador de la Platja de Calafell; Joan Maria Triadó i Juan, exalcalde i ampli coneixedor de vicissituds i fets esdevinguts en el municipi i el terme de Calafell; Joan Sevé i Jansà, pagès de Calafell; Joan Verge Pujol, pescador de la Platja de Calafell; Josep Garriga i Hugué, jutge de pau de Calafell; Josep Mata i Arrufat, pagès i transportista de Calafell; Josep Sicart i Mañé, pagès i mariner del Poble de Calafell; Lluís Tetas i Palau, tècnic de normalització lingüística de Calafell; Manuel Rovira i Nin, fuster-carreter i caçador de Calafell; Ramon Ferré i Menéndez, administratiu de Calafell; Ramon Forner i Martí, (de cal Demus), pescador de la Platja de Calafell; Ramón Mañé i Guasch, de Calafell; Ramon Palau i Tetas (Ramonet), pescador de la Platja de Calafell; Ramon Pons i Vila, funcionari, fill del poble de la Fuliola però que des de fa anys viu a Calafell.

LA TOPONÍMIA

TOPÒNIMS PROVINENTS DE CAPBREUS

Del conjunt de topònims que es relacionen en aquest treball una part s'han obtingut de consultes realitzades als capbreus de l'Arxiu Històric Comarcal de Vilafranca del Penedès i de l'Arxiu Històric Comarcal del Vendrell, és a dir dels arxius comarcals de l'Alt i el Baix Penedès, els quals refereixen, evidentment, noms de lloc de Calafell i del seu terme municipal.

La inclusió a l'inventari s'ha fet seguint l'ordre alfabètic i amb l'ortografia del títol regularitzada. Les referències de cada un són les que hem considerat més adients i en pocs casos s'ha pogut determinar on estan situats dins el territori.

Pel que fa als topònims obtinguts de l'Arxiu de l'Alt Penedès, han estat quinze els capbreus consultats, el primer és de l'any 1570 i el darrer del 1717, tot i que una bona part són del segle XVII. Llur entrada a la relació del treball porta l'abreviatura "Capb." seguida de l'any i a continuació –i entre parèntesi– la pàgina del capbreu. Si després de la cita textual en porta un altre, també entre parèntesi, aquest darrer refereix l'any de l'assentament al llibre. Per últim indicarem que al final de cada entrada hi figuren les inicials de l'arxiu al qual pertany el capbreu: (ACAP) per Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès, i (ACBP) pel del Baix Penedès.

Quant als topònims obtinguts de l'Arxiu del Baix Penedès corresponen tots a un sol capbreu de l'any 1565 i la seva entrada al treball segueix la mateixa tònica emprada pels provinents de l'Alt Penedès, llevat de l'any de la inscripció que mai no el porta, fet que ens fa suposar que foren enregistrats en el mateix 1565.

En relació a la paginació dels capbreus originals anotem el següent: cada foli es numerava només per la pàgina del davant i quan se'n volia fer referència constava el número del foli i a continuació una "r" (recta) per la referida plana del davant i una "v" (vers) per la del dors.

I com a última observació direm que alguns dels topònims que hem relacionat han estat extrets de capbreus diferents i, tot i tenir una denominació idèntica, indiquen una superfície no coincident i uns afrontaments expressats de manera diferent, circumstància que qüestiona que es tracti del mateix nom de lloc o, si més no, de la mateixa partida de terra.

A la pàgina següent relacionem els referits capbreus:

CAPBREUS CONSULTATS

Arxiu Històric Comarcal de Vilafranca (ACAP)

<u>Ref. arxiu</u>	<u>Any</u>	<u>Fedetari</u>	<u>Titular del capbreu</u>
138	1633	Francesc Rigual	<i>Capbreu del Bisbe de Barcelona</i>
222	1633/38	Pere Guasch	<i>Capbreu del Priorat de Sant Pere de Cubelles</i>
223	1656/66	Francesc Morera	<i>Capbreu del Priorat de Sant Pere de Cubelles</i>
261	1341	Arnau de Marlés	<i>Dotalia del benefici baix invocació de la Verge Maria fundat en lo altar de la Verge Maria de la iglesia parroquial de la vila del Arbós, per lo reverent Ramon de Guardiola, prevere i rector de la Santa Creu del lloch de Calafell</i>
262	1563/64	Francesc Tarrasa	<i>Capbreu del Benefici de la Verge Maria de Guardiola</i>
265	1633	---	<i>Capbreu de la Comunitat del Arbós</i>
273	1849	Jaume Domingo	<i>Llevador del benefici segon de la Verge Maria, anomenat de Guardiola, en la iglesia parroquial de Sant Julià de la vila del Arbós</i>
644	1570/91	Simó Argenter	<i>Capbreu de Calafell per Dona Maria Desbosch i de Sant Vicenç.</i>
647	1590	-----	<i>Llevador de Calafell de Casa Desbosch</i>
648	1610/12	-----	<i>Borrador de les Confessions de Calafell</i>
651	1633	Francesc Rigual	<i>Capbreu del lloch i terme de Calafell Casa Desbosch i San Viven.</i>
652	1656	Francesc Rigual	<i>id. id.</i>
653	1695	Josep Soler	<i>Capbreu de les rendes de Maria de la Nuca</i>
655	1717	Jeroni Xammar	<i>Capbreu dels Desbosch i San Vicenç</i>
684 (Segur)	1593	Pere Guasch	<i>Capbreu de Joan d'Icard</i>

Arxiu Històric Comarcal del Vendrell (ACBP)

--	1565	-----	<i>Capbreu de les terres en alou que el senyor Bernardí Pelegrí tenia l'any 1565 al poble i terme de Calafell. L'original del document pertany al Fons Municipal de Calafell</i>
----	------	-------	--

TOPONÍMIA URBANA

Carrers i places del Poble i de la Platja

Cal mencionar que al dir “carrers i places” del Poble de Calafell i de la Platja de Calafell ens referim en aquells carrers i en aquelles places que hi havia en aquests dos nuclis poblats a les èpoques fixades en els entorns de l’any 1950 i els relacionem en aquest treball amb els noms que llavors portaven. En aquells temps Segur de Calafell tot just començava a urbanitzar-se i no en tenia cap, només hi havia construïdes les dues masies de la hisenda, la Casa Vella i la Casa Nova. Aquells carrers i places són, doncs, els que relacionem a continuació, però abans volem indicar que determinades dades inserides a una bon part d’ells han estat extretes del llibre *Els Carrers de Calafell, 1997*, de Lluís Tetras, un excel·lent treball de toponímia urbana que aconsellem consultar.

El carrers i les places del poble eren els següents:

Aire, Barceloneta, Bisbe Català, Caiguts, Calvo Sotelo (avui, Joan Miró), Caudillo (avui, plaça de Catalunya), Constitució (plaça), Església, Jesús, José Antonio (avui, plaça de Catalunya), Major, Mar, Marqués de Comillas (avui, de Ventura Gassol), Marquès de Samà, Màrtirs, Nou, Penyes, Pou, Principal, Ralet, (carrerada), Sant Joan, Sol, Torredembarra, Trinquet (plaça).

Pel que fa als carrers de la Platja eren:

Carme, General Mola (avui d’Àngel Guimerà), General Sanjurjo (avui, de Vilamar), Generalísimo (avui, rambla de la Costa Daurada), Mallorca, Montserrat, Monturiol, Av. Sant Joan de Déu, Sant Pere.

RELACIÓ ORDENADA DE LES FONDALADES I DELS TORRENTS

En el present capítol volem relacionar, ordenadament, els fondos de cada una de les dues serralades que travessen el terme de Calafell i, també, els noms dels trossos de llera conreable dels dos principals torrents que davallen per entre les esmentades serralades.

Abans, però, també volem fer esment que tant els fondos amb terres cultivables com els trossos de torrentera conreable prenen, sempre, el *nom de casa* o el *renom* del qui n’és propietari o de qui el treballa en règim d’arrendament o de parceria, i canvia, normalment, si passa a altres nous propietaris o a treballadors diferents. Posem com exemple el cas del torrent del Sense, en el Mas d’en Vives. En pocs anys va passar a dir-se torrent del Venceslau, i torrent del Ràfols, pel canvi successiu de propietaris. Dit això els anem a relacionar.

FONDALADES

La Vessant del Mas d’en Vives i Montpaó

Les fondalades que s’han constituït a la cadena muntanyosa que separa la partida del Mas d’en Vives i Montpaó, de l’antiga Quadra de Sant Miquel de Segur, relacionades de sud a nord, són les següents:

Dins del Mas d’en Vives, la primera en la qual transcorre el caminet morraler que va al mas de la Mel no té nominació. A continuació segueixen: el fondo del Niceto, el fondo del Guatlla, el fondo dels Pobres i el fondo del Rovira. Dins del mas de l’Espasa hi trobem el fondo de la falda de l’Argelagar, avui, amb els túnels de l’autopista de Pau Casals al seu peu, i el fondo del Mas de l’Espasa. Ja dins de l’antiga hisenda del Pepet de l’Agneta –actualment urbanització del

Mas Romeu– hi ha el fondo del Sagí, el fondo del Galeor i el fondo del Benet. I a Montpaó tenim el fondo del Mig o Petit del Borrell, el fondo del Cego o Gran del Borrell i el fondo del Macià. Més amunt, el fondo de Montpaó i, finalment, el fondo del Comalleó. A continuació els descrivim ordenadament:

Un fondo sense denominació coneguda	El fondo del Galeor
El fondo del Niceto	El fondo del Benet
El fondo del Guatlla	El fondo del Mig o Petit del Borrell
El fondo dels Pobres	El fondo del Cego o Gran del Borrell
El fondo del Rovira	El fondo del Macià
El fondo de la falda de l'Argelagar	El fondo de Montpaó
El fondo del Mas de l'Espasa	El fondo del Comalleó
El fondo del Sagí	

Continuant dins del mateix vessant, i també de sud a nord, relacionarem els constituïts a la cadena de muntanyes formada pel pujol de l'Escarnosa i per les que arriben fins al Pujol de Migjorn, les quals enllacen a la pedrera del Rion. Són els següents:

Al peu de l'Escarnosa hi ha el fondo del Cuixes. Vorejant la muntanya, pel seu costat de llevant, hi trobem el fondo del Bo i el fondo que conté la partida del Pi de l'Àliga. Força més amunt i poc abans d'arribar a la masia del mas de l'Espasa hi ha el fondo del Soleret i, dins l'antiga hisenda del Pepet de l'Agneta, tot pujant, hi trobem el fondo del Batalla, el fondo del Magí i el fondo de la Bassa, situat darrere mateix de la masia de la referida hisenda. Vegem-los relacionats:

El fondo del Bo	El fondo del Batalla
El fondo del Pi de l'Àliga	El fondo del Magí
El fondo del Soleret	El fondo de la Bassa

La Vessant de l'Escarnosa, el Coscó Vell, la Rafela i la Graiera

Partint de l'esmentat fondo del Cuixes que veiem al peu de l'Escarnosa i anant de sud a nord pel costat de ponent de la citada muntanya, hi ha el fondo del Pau de Fora, el fondo del Zep de la Brana i el fondo del Quet, el qual veiem poc abans d'arribar a la pedrera del Rion. Força més amunt i en acabar la partida de terra de la Rafela trobem el fondo del Való. A continuació hi ha el fondo dels Carsos i, a partir d'aquí, comença el gran fondo de la Graiera.

El fondo del Pau de Fora	El fondo del Való
El fondo del Zep de la Brana	El fondo del Carsos
El fondo del Quet	El fondo de la Graiera

Pel que fa a la resta de fondos i fondalades del terme, la seva descripció no porta cap confusió, ja que es troben sols dins el sistema muntanyós del qual formen part.

TORRENTERES

Torrent de la Cobertera

Tal com hem dit quan hem descrit aquest gran torrent, els seus inicis, quan voreja el terme de Calafell pels indrets de les Codines quan travessa el Congost de la Cobertera i fins al peu de la muntanya de la Rafela, baixa més o menys encaixonat dins de rases i, a voltes, amb ribes plenes de bardisses. El primer tros de llera conreable el trobem davant mateix de la Depuradora

d'Aigües Residuals, just a la partida de la Rafela. És l'anomenat torrent del Joan del Mas de l'Espasa. A partir d'aquí passem, doncs, a relacionar-los ordenadament:

Torrent del Joan del Mas de l'Espasa	Torrent del Pau de Fora
Llera no conreable	Torrent del Batalla
Torrent del Bolavà - del Ciscu Batalla	Torrent del Tapassot
Torrent del Rion	Torrent del Panxo
Torrent del Baló	Torrent del Marus - del Rafael de la Graiera
Torrent de la Quima	Torrent del Masell
Torrent del Rovira	Torrent del Panxo
Llera no conreable	Torrent del Venceslau

Torrent de Montpaó

Aquest segon gran torrent, com s'ha dit, recull les aigües pluvials des del fondo del Comalleó, dins l'antiga heretat de cal Perotet, travessa les antigues hisendes de can Marrugat, de can Borrell, de cal Pepet de l'Agneta i la del mas de l'Espasa. Transcorre tota l'estreta vall del Mas d'en Vives, a voltes, encaixonat dins d'una rasa infranquejable i, a trossos, per lleres conreables i fèrtils. Finalment, desemboca en el de la Cobertera per terres del Carter.

Seguint un ordre descendent i a tenor del renom dels parcers o propietaris que el conreen, va prenent les denominacions següents:

Torrent del Xuflero	Torrent del Sense - del Ràfols
Torrent del Galeor	Torrent del Romeu
Torrent del Somia	Torrent del Cafeter
Torrent del Miravent	Torrent del Vives
Torrent del Pansa	Torrent del Castellenc (llera no conreable)
Torrent del Mas de l'Espasa	Torrent del Viudo
Torrent del Gregori	Torrent del Viola
Torrent del Talleret	Torrent del Carter

Cal dir que els cinc primers trossos de torrentera pertanyien a la hisenda del Pepet de l'Agneta i eren treballats en qualitat de parcers, i el del Mas de l'Espasa pertanyia a la citada heretat i era treballat pel seu masover. Quant a la resta, cada un era propietari del tros corresponent.

Pel que fa als dos torrents de la quadra de Sant Miquel de Segur, cada un era treballat pel masover de la respectiva masia.

SITUACIÓ TOPONÍMICA ACTUAL

La pèrdua de topònims

Tal com diem a la Introducció d'aquest treball, en el present capítol volem fer esment de la gran pèrdua de noms de lloc que s'ha produït en el nostre municipi durant la segona meitat d'aquest segle. Des de l'any 1950 fins a finals de segle, en comptem uns 125 que han desaparegut definitivament i alguns, sobretot els que es refereixen a masies i a partides de terra, són altament significatius, atès que, amb els anys, el seu oblit desestructurarà la memòria històrica del poble, que, com moltes altres del nostre país, ha romàs lligada, tan intensament, al món rural. Qui sabrà, per exemple, on era el Camp dels Ametllers, el camí de la Barquera, la hisenda del Pepet de l'Agneta, la masia del mas de la Mel o la casa Nova, i tants, i tants altres trossos de terra i masies que en aquests moments ja han desaparegut? Passarà, tal vegada, com

avui quan ens preguntem on era la masia del mas d'en Vives, la del mas d'en Soler o la del mas d'en Huguer, que ningú no les coneix, ni ningú en sap res?

L'esdevenidor ha estat sempre incert, però cal eliminar les intuïcions adverses i fer el que calgui per tal de preservar tot allò que configura i consolida el conjunt de la nostra història, incloent-hi la toponímia. És cert que molts estudiosos actuals d'aquí i d'allà en fan recerca i la relacionen, aspecte del tot lloable, molt important i, alhora, imprescindible, però creiem que caldria implicació de les autoritats municipals en la memorització i conservació de tot el que és susceptible de desaparèixer. Malauradament, si ens referim al nostre municipi, hem d'admetre que, tal vegada per desconeixement, determinats consistoris d'aquests darrers cinquanta anys han estat un exponent de despreocupació i de desinterès en molts aspectes relacionats amb el patrimoni. Posant per exemple les masies, ho justificarem dient que cinc de les que hi havia en els anys 60 han desaparegut totalment. Del mas Farell, només en veiem dos trossos de paret i de les altres quatre no en queden ni els fonaments. I no s'ha fet res per evitar-ho. Pel que fa a la masia de la Font, volem mencionar que ha estat important la seva conservació. Però, i el seu entorn? Tot destruït! I a quins usos es destina? Ningú no els coneix.

De les que resten, pel que fa al mas de l'Espasa, té la teulada esfondrada, li falten les finestres i la porta està rebentada. Can Borrell, extraordinari exemplar de masia catalana, pròpia de la nostra comarca, amb cellers i cups, corrals i pallisses exteriors, i amb la imprescindible era del seu temps, està del tot abandonada i més de la meitat de l'edificació ja és derruïda. I si parlem del formidable llogaret de Montpaó, que hom pot veure encimbellat dalt del petit turó que domina tota la plana que porta el seu mateix nom, hem de dir que sofreix el més gran abandonament i degradació. Els arbres i les bardisses creixen pels voltants de les cases i pel seu interior, i en una gran majoria només hi resten dempeus algunes de les seves històriques parets. Què en podem pensar, què podem dir-hi? Res de res, molta tristesa tot plegat i res més. Cal esmentar que Montpaó és un exemplar poc repetit en altres poblacions, i que en tenim constància de la seva existència des de fa més de cinc-cents anys. Volem més història?

Per altra banda, si ens referim als noms de lloc, hem de dir que la imparable febre urbanitzadora ha soterrat una bona part dels del terme. Per tant, de la seva existència només en restarà la constància escrita en el present recull, ja que no hem vist que cap carrer, dels projectats, en descriu mínimament cap referència. Altra volta el nom de l'antic terreny, conreat generació rere generació amb el treball i les suors dels seus anteriors propietaris, restarà en l'oblit més submís. I així, ho continuariem descrivint. La important masia de la Sínia enmig dels dos nuclis poblats que en pocs anys consolidaran llur unió, s'havia previst restaurar-la per destinar-la a museu de la pagesia i de la marina. Volem considerar que s'havia tractat d'un projecte culturalment extraordinari. I en què ha quedat? En res...

Per acabar i com a resum, cal creure que hauríem de prendre consciència de tot plegat i evitar, si més no, noves pèrdues. Allò que mantinguem i recuperem serà l'única herència que podrem deixar a les generacions futures. Calafell és un poble ric en història, i afortunadament fills seus n'han recuperat una bona part. Un gran elogi per a ells, però encara no s'ha fet tot.

Topònims perduts abans de 1950 (* partida de terra)

Agrícola de Calafell, el Centre
Auxilis Mutus, la Societat d'
Calafell, les botigues de
* Cases, junt a les
Costa, el camí de la
Curt, l'estany

Pescadors de Calafell, el Gremi de
Platja, el camí de la
* Pou, el Camí del
* Roquetes, les
Segur, l'estany de
* Sota Calvet, el

* Darrere les Cases, el curtó i
Delme, el
Huguer, el mas de n'

Vell de les Eres, el camí
Vilamar, les Colònies de
Xalamó, el cafè d'en

Topònims que han desaparegut des de l'any 1950 (partida de terra)*

aigua, el dipòsit de l'
* Ametllers, el Camp dels
Andressito, la bòbila de l'
Antic, el trull
Argila, l'
Baix, el cafè de
Baix, l'abeurador de
Baix, la font de
Baix, la sala de
Barquera, el camí de la
* Bassa, el camp de la
* Bassota, la
Bellvei a Montpaó, el camí de
Bellvei, el camí de
Blanquet, la fàbrica del
* Comafarella (Coma Farella), la
Comafarella, la masia de la
Cunit, els tres pins de
Dalt, el cafè de
Dalt, l'abeurador de
Eres, les
* Escut, el camp de l'
Farreny, el forn del
Ferran, la bassa del
FET i de les JONS, el quarter de la
Font, el cantó de la
* Font, la
* Forn Teuler, el
* Fornassos, els
Frades, la creu dels
Ganitat, el pi del
* Ganosa, la
Gel, la fàbrica de
* Gorg, el camp del
Graiera, la masia de la
* Granja del Pas, la
* Grans, els Paradors
Guàrdia Civil, el quarter de la
* Guàrdies, les
Hostal, el camí de l'
Llagostera, el celler del
Llagostera, els pins del
* Llarg, el Camp
* Llarga, Vinya
* Macià, el Clos del
Madalers, els
Màquina, el camp de la
Mar, el camí de

Blau, el fondo del
Bo, el torrent del
Bonavista, la masia de la
Carme, la font del
Carquinyols, el camí dels
Carrabiners, la "casilla" dels
* Carrencà, el Mas
* Carxola, la
Casa Nova de Segur, la
Casa Vella de Segur a l'Arboç, el camí de la
Casa Vella de Segur, el corral de la
Casa Vella de Segur, la
Castell, la figuera del
Clos o hort rectoral, el
* Clots, els
Nivell de Cal Batalla, el pas a
Nivell de l'Estany, el pas a
"Oriente", el cine
Panxo, el corral del
Parroquial, el centre
Pelegrí, el forn del
* Pepet de l'Agneta, la hisenda del
Peret Carreter, la cova del
Perico, el magatzem del
Petit, els cups del
* Porxo, el
* Pou, del
* Pujolet, la pallissa del
* Prat, el
* Prat, l'hostal del
* Prats, els
Prua, la
Ralet, la carrerada d'en
Rectoria, la
* Rion, el Clos d'en
Rion, la pedrera del
Rion, les quadres del
Rovirosa, el garrofer del
Rovirosa, la cova del
Rural, la caixa
Safaretjos, els
Salvavides, el bot
* Sanera, la
* Sangranat, el
Sant Miquel de Segur, la quadra de
Santa Creu de Calafell, el cementiri de
Sindicat, el trull del
* Sínia, la

* Mar, el Camí de	Sota, el camí de
* Mar, el Camp de	Sota les “valles”, el camí de
* Mar, el Pla de	Suís, el trull del
* Mar, el Prat de	* Tallaret, el torrent del
* Mas Carrencà, el	Trinxeres, les
Mel, la masia del Mas de la	Trull, la bassa del
* Mel, el Mas de la	* Való, el fondo del
Modesta, la figuera de la	Való, els cups del
Montpaó, el camí de	Vell de Vellvei, el camí
Montpaó, el camí de Cunit a	Vell de Cunit a l'Arboç, el camí
Morts, el garrofer dels	Vendrell, el camí del
Municipal, l'escorxador	Vilarenc, el barranc del
Muntanya, el corral de	Vives, la masia del Mas d'en
Niceto, el trull del	Xerto, el garrofer del

RELACIÓ DE TOPÒNIMS I LLUR SITUACIÓ EN EL MAPA

1-f

Castellassos, els

1-g

Argila, el coll de l' / Barcelona a Valls, la carretera de / Castellassos, els / Font, el turó de la / Pau Casals, l'autopista de.

1-h

Blau, el fondo del / Bonanova, urbanització / Guàrdies, les.

1-i

Carrencà, el Mas / Vendrell, el Camí del (partida de terra).

2-d

Canyís, el mas (masia).

2-e

Baronia del Mar, urbanització.

2-f

Antic, l' / Canyís, el fondo del Mas / Canyís, el Mas / Canyís, la carrerada de Mas / Carquinyols, el fondo dels / Carquinyols, el Fondo dels (partida de terra) / Carquinyols, els / Jan Rion, el camí del / Penyora, la / Plana, la Coma d'en.

2-g

Carquinyols, el camí dels / Carquinyols, els / Escut, el camp de l' / Font, la (partida de terra) / Font, la masia de la / Font, urbanització la Masia de la / Muntanyeta, la / Panxo, el corral del / Pau Casals, l'autopista de / Quimo, el corral del / Vendrell, el camí del.

2-h

Antic, el trull / Barcelona a Valls, la carretera de / Bassa, el camp de la / Bo, el corral del / Bonanova, urbanització / Cementiri, el camí del / Clots, els / Colònies Artur Martorell, casa de / Farreny, el forn del / Font, urbanització la Masia de la / Forn Tauler, el / Miramar Residencial, urbanització / Pallissa, la / Rovirosa, el garrofer del / Rovirosa, la cova del / Salve Regina, la / Sanera, la / Torre, el Camí de la (partida de terra) / Torredembarra, el camí de / Trull, la bassa del / Vella, la Pallisa / Vendrell, el camí del.

2-i

Barber, el / Calafell Residencial, urbanització / Claperets, els / Meix, la rasa del / Municipal, el cementiri / Rovirosa, el celler del / Salve Regina, la / Sínia, la / Torre, el Camí de la (partida de terra) / Torredembarra, el camí de.

2-j

Bonavista, la (masia) / Calafell Residencial, urbanització / Carrencà, el Mas / Sínia, la / Sínia, la masia de la.

2-k

Aparcament, l' / Barates, les cases / Bonavista, la (masia) / Calafell, les botigues de / Costa, el camí de la / Espineta, l' / Espineta, la platja de l' / Esquerra, la platja / Inferior de la Carrerada d'en Ralet, el pont / Madalers, els / Madalers, els (partida de terra) / Mas Carrencà, el Prat de / Platja, el camí de la / Prat, el (lo) / Ralet, la carrerada d'en / Sanatori, la carretera del / Sant Joan de Déu, el sanatori de / Sant Salvador, la carretera de / Sicart, urbanització / Sota les "Valles", el camí de .

3-c

Argila, l' / Barates, les cases / Bassa, el Camp de la / Bellvei, el camí de / Bellvei, la carretera de.

3-d

Carter, la pedrera del.

3-e

Arboç, el camí de l' / Arboç, el Camí de l' (partida de terra) / Bellvei, la carretera de / Carter, la pedrera del / Cobertera, la / Miquela, la Bassa / Parent, el fondo del / Parent, la pallissa del / Romagosa, el fondo de la / Romagosa, la / Verda, la "cantera".

3-f

Arboç, el camí de l' / Arboç, el Camí de l' (partida de terra) / Bellvei, la carretera de / Bo, el torrent del / Bolavà, el torrent del / Cobertera, el torrent de la / Fondet, el / Joan del Mas de l'Espasa, el torrent del / Miquela, la Bassa / Panyora, la / Pau Casals, l'autopista de / Plana, la Coma d'en / Rion, el torrent del / Torrent, el / Vell de Bellvei, el camí.

3-g

Argila, l' / Barates, les cases / Bassa, el Camp de la / Bellvei, el camí de / Bellvei, la carretera de / Carquinyols, el camí dels / Cobertera, el torrent de la / Corralet, el Camp del / Costeta d'en Ràfols, la / Costeta, la / Creueta, la / Figueres, les / Mare de Déu del Carme, el grup de "vivendes" / Mas Romeu, el camí de / Montpaó, el camí de / Morts, el garrofer dels / Municipal, l'emissora / Pujolet, el / Quima, el torrent de la / Rion, el torrent del / Sense, el corral del / Való, el torrent del / Vell de Bellvei, el camí.

3-h

Agrícola de Calafell, el centre / Agrícola de Calafell, la cooperativa / Aigua, el dipòsit de l' / Andressito, la bòbila de l' / Baix, el cafè de / Baix, l'abeurador de / Baix, la font de / Barquera, el camí de la / Barquera, la / Bassota, la / Batllia, la / Bellvei, la carretera de / Calafell, el castell de / Cases, junt a les / Castell, la figuera del / Clos o hort rectoral, el / Cooperatiu, el celler / Dalt, el cafè de / Dalt, l'abeurador de / Dalt, la font de / Darrere les Cases, el curtó i / Delme, el / Ferran, la bassa del / FET i de les JONS, el quarter de la / Figueres, les / Font, el cantó de la / Guàrdia Civil, el quarter de la / hoquei, la pista d' / Llagostera, el corral del / Macià, el Clos del / Manela, cala (masia) / Marus, el cafè del / Marus, la fusteria del / Modesta, la figuera de la / Nou, el Pou / "Oriente", el cine / Parroquial, el centre / Perico, el magatzem del / Poble, les escoles Públiques del / Prua, la / Recreatiu, el centre / Rectoria, la / Rion, el clos d'en / Rion, les quadres del / Rural, la caixa / Safaretjos, els / Santa Creu de Calafell, el cementiri de / Santa Creu de Calafell, l'església de la (castell) / Santa Creu de Calafell, l'església de la (poble) / Sindicat, el trull del / Sota Calvet, el / Való, els cups del / Vila, la casa de la / Xalamó, el cafè d'en.

3-i

Agrícola de Calafell, el centre / Ametllers, el Camp dels / Barcelona a Valls, la carretera de / Barquera, la / Bolavà, la masia del / Calafell, la gasolinera de / Camí de Mar, l'intitut / Cooperatiu, el celler / Eres, les / Hostal, l' / Lectra, les torres de la / Llagostera, el celler del / Llarga, la Vinya / Macabeu, el / Maiola, la /

Màquina, el camp de la / Mar, el camí de / Mar, el Camí de (partida de terra) / Meix, la rasa del / Municipal, l'escorxador / Niceto, el trull del / Olla, el Camp de l' / Porxo, el (lo) / Pou, del / Pou, el Camí del / Roquetes, les / Rovirosa, el celler del / Sindicat, el trull del / Sota, el camí de / Suís, el trull del / Vell de les Eres, el camí / Vinyes, el Camí de les (partida de terra) / Vinyes el camí de les / Vinyeta, la.

3-j

Auditori-teatre Municipal, l' / Calafell, el camp de Futbol de / Carme, la Font del / Cobertera, el torrent de la / Costa, el camí de la / Creu Roja, la caserna de la / Estació, la carretera de l' / Fèlix, el retomb del / Gorg, el Camp del / Guàrdia Civil, la caserna de la / hoquei, la pista d' / Hostal, el camí de l' / Hostal, el Camí de l' / Joan Ortoll, el poliesportiu / Llarg, el Camp / Mar, el camí de / Marus, el torrent del / Masell, el torrent del / neoromànica de l'Hostal, la capella / Platja, el mercat Municipal de la / Prat de Calafell, urbanització / Prat, l'Hostal del / Quatre Camins, els / Sanatori, la carretera del / Seguretat Social, el dispensari de la / Sota, el camí de / Trilles, l'hostal d'en / Ventura Gassol, la biblioteca / Vilarenc, el / Vilarenc, el barranc del / Vilarenc, la masia del / Vilarenc, la vil·la romana del.

3-k

Auxilis Mutus, la societat d' / Barates, les cases / Barral, la casa / Blanquet, la fàbrica del / Calafell, el poble de / Calafell, la platja de / Calafell, les botigues de / Espineta, l' / Espineta, la platja de l' / Esquerra, la platja / Gel, la fàbrica del / Inferior del Carrer de Sant Pere, el pas / Iris, el cine / Llarg, el Camp / Madalers, els / Madalers, els (partida de terra) / Mas Carrencà, el Prat de / Nivell de Cal Batalla, el pas a / Pes, el / Pescador, el monument al / Pescadors de Calafell, el gremi de / Platja, el camí de la / Platja, el centre d'Iniciatives i Turisme de la / Platja, les dependències Municipals de l'Ajuntament a la / Platja, les escoles Públiques de la / Prat, el (lo) / Salvavides, el bot / Sant Pere, l'església de / Sant Salvador, la carretera de / Sicart, urbanització / Sota les "Valles", el camí de.

4-b

Cobertera, el congost de la / Codines, el torrent de les / Graiera, el congost de la / Graiera, la / Graiera, la costa de la / Martina, la / Noguers, el fondo dels / Roig, la muntanya del.

4-c

Cobertera, el congost de la / Graiera, el camí de la / Graiera, el club de golf la / Graiera, el con-gost de la / Graiera, la / Graiera, la costa de la / Graiera, la masia de la / Graiera, la plana de la.

4-d

Balandre, la rasa del / Blanca, la pedrera / Cobertera, el congost de la / Cobertera, el pont de la / Cobertera, la / Codines, les / Graiera, el camí de la / Graiera, el congost de la / Graiera, el fondo de la / Graiera, la / Graiera, la balma de la / Graiera, la costa de la.

4-e

Cobertera, la / Depuradora, la / Joan del Mas de l'Espasa, el torrent del / Pansa, la pedrera del / Rafela, la / Vell de Bellvei, el camí de / Való, el fondo del.

4-f

Coma, la / Fondet, el / Gran, la Parada / Pau Casals, l'autopista de / Peret Carreter, la cova del / Rafela, la / Vell, el Coscó.

4-g

Coma, el Planot de la / Coma, la / Escarnosa, l' / Gran, la Parada / Mas Romeu, el camí de / Montpaó, el camí de / Pinsvens, els / Quet, el fondo del / Rovira, el torrent del / Rovira, el Torrent del (partida de terra) / Rovira, la rasa del / Zep de la Brana, el fondo del.

4-h

Cala Manela, el camí de / Cobertera, el torrent de la / Cuixes, el fondo del / Escarnosa, l' / Fuster, el torrent del / Pau de Fora, el fondo del / Pau de Fora, el torrent del / Tapassot, el torrent del.

4-i

Carter, el torrent del / Cirerers, els / Cobertera, el torrent de la / Marus el torrent del / Mas d'en Vives, el camí de / Panxo, el torrent del / Pou, el (lo) / Sota, el camí de / Vilanova, el Camí de (partida de terra) / Vilanova, el camí de / Viola, el torrent del.

4-j

Alorda Park, urbanització / "Buen Vino", el camping el / Carrabiner, la Creu del / Estació, la carretera de l' / Ganosa, la / Panxo, el torrent del / Pelegrí, el forn del / Prat, l'Hostal del / Trilles, la baixada d'en / Trilles, la Baixada d'en (partida de terra) / Trilles, la pujada d'en / Trilles, la Pujada d'en (partida de terra) / Vilanova, el Camí de (partida de terra) / Vilanova, el camí de.

4-k

Calafell, el Registre de la Propietat de / Calafell, la platja de / Curt, l'estany / Ferrocarril, l'estació del / Inferior de l'Estació, el pas / Llagostera, els pins del / Llarg, l'estany / Madalers, els / Nivell de l'Estany, el pas a / Sota les "Valles", el camí de / Vilamar, les colònies de.

5-a

Codines, el torrent de les / Codines, les / Comú, la muntanya del.

5-b

Bernat, la muntanya del / Graiera, la / Graiera, la plana de la / Roig, la muntanya del / Tallaferro, el fondo del.

5-c

Cafeter, el torrent del / Graiera, el camí de la / Graiera, el club de golf la / Graiera, la / Graiera, la plana de la.

5-d

Carsos, el fondo dels / Graiera, el camí de la / Graiera, el fondo de la / Graiera, la.

5-e

Grau, la cova del.

5-f

Bolavà, la pedrera del / Montpaó, el camí de / Pau Casals, l'autopista de / Rion, la pedrera del / Solaret, el fondo del.

5-g

Cafeter, el torrent del / Castellenc, el torrent del / Escarnosa, la muntanya de l' / Foradada, la cova / Montpaó, el torrent de / Romeu, el torrent del / Vives, el Mas d'en.

5-h

Àliga, el Pi de l' / Bo, el fondo del / Cala Manela, el camí de / Cuixes, el fondo del / Escarnosa, la muntanya de l' / Mas d'en Vives, el camí de / Vives, el Mas d'en.

5-i

Mas d'en Soler, el Prat del / Mas d'en Vives, el camí de / Trinxeres, les / Viola, el casalot del / Viola, el torrent del / Viudo, els caus del / Vives, el Mas d'en / Xerto, el garrofer del.

5-j

Bellamar, urbanització / Frares, la creu dels / Ibèric, el poblat / Rion, la carrerada del / Santa, la cova del / Segur, la carretera de / Teixoner, les.

5-k

Calafell, el club Nàutic de / Carrabiners, la "casilla" dels / Estany, urbanització l' / Madalers, els.

6-b

Bellvei a Montpaó, el camí de / Calafell Parc, urbanització / Graiera, la / Graiera, la plana de la / Romaní, el / Romaní, el coll del / Romaní, el Coll del (partida de terra).

6-c

Bellvei a Montpaó, el camí de / Graiera, la / Lliscant, la roca / Migjorn, el pujol de.

6-d

Fondo la Bassa, la cova del / Lliscant, la roca / Mas Romeu, urbanització.

6-e

Batalla, el fondo del / Magí, el fondo del / Mas Romeu, urbanització / Miravent, el torrent del / Miravent, la cova del / Pansa, el torrent del.

6-f

Argelagar, l' / Espasa, el fondo del Mas de l' / Espasa, el mas de l' / Espasa, el Mas de l' / Espasa, el torrent del Mas de l' / Gregori, el torrent del / Montpaó, el torrent de / Pansa, el torrent del / Pansa, la cova del / Sense, el torrent del / Talleret, el torrent del.

6-g

Rovira, el fondo del / Sense, el torrent del / Vives, el Mas d'en.

6-h

Graó, el / Guatlla, el fondo del / Niceto, el fondo del / Pobres, el fondo dels / Vives, el Mas d'en.

6-i

Mas Mel, urbanització / Xerto, el garrofer del.

6-j

Mas Mel, urbanització / Mel, el mas de la (masia) / Mel, el Mas de la (partida de terra) / Segur, la carretera de.

6-k

Madalers, els.

7-a

Foradada, la / Gaspar, la muntanya del.

7-b

Calafell Parc, urbanització / Clariana, el camí de / Montpaó (partida de terra).

7-c

Bellvei a Montpaó, el camí de / Borrell, la masia del / Borrell, la plana del / Calafell Parc, urbanització / Calau, can (masia) / Clariana, el camí de / Huguet, ca l' / Marugat / Montpaó (llogaret) / Montpaó (partida de terra) / Montpaó, el pou de / Montpaó, la plana de / Panxo, la masia del / Seixanta, cal.

7-d

Bassa, el fondo de la / Benet, el fondo del / Borrell, la plana del / Fondo la Bassa, la cova del / Mas Romeu, urbanització / Montpaó (partida de terra) / Pepet de l'Agneta, l'hisenda del / Romeu, la masia del.

7-e

Benet, el fondo del / Galeor, el fondo del / Galeor, el torrent del / Mas Romeu, urbanització / Miravent, el torrent del / Miravent, la cova del / Montpaó, el torrent de / Muntanya, el corral de / Somia, el torrent del / Xuflero, el torrent del.

7-f

Mas Romeu, urbanització / Sagí, el fondo del.

7-g

Pujal, el.

7-h

Calafell, la Talaia de / Comafarella, (Coma Farella), la.

7-i

Comafarella, (Coma Farella), la / Comafarella, la masia de la / Comafarella, urbanització / Segur, les escoles Públiques de.

7-j

Assumpció, l'església de l' / Segur, els tres pins de / Segur, la carretera de / Segur, la gasolinera.

7-k

Ganitat, el pi del.- Madalers, els.

8-a

Foradada, la.

8-b

Clariana, el camí de / Marrugat / Montpaó (partida de terra) / Montpaó, el fondo de / Montpaó, la plana de.

8-c

Borrell, el fondo Gran del / Macià, el fondo del.

8-d

Borrell, el fondo Petit del.-

8-e

Borrell, la muntanya del.

8-f

Granja, la.

8-h

Casa Nova de Segur, el torrent de la / Sant Miquel de Segur, la quadra de / Segur de Calafell, urbanització.

8-i

Casa Nova de Segur, el fondo de la / Jaume Vilamajó, el poliesportiu / Municipal Casa Nova de Segur, la biblioteca / Sant Miquel de Segur, la quadra de / Segur de Calafell, urbanització.

8-j

Casa Nova de Segur, el fondo de la / casa Nova de Segur, la / Sant Miquel de Segur, la quadra de.

8-k

Madalers, els / Segur, la platja de.

9-a

Perotet de la Muntanya, Cal / Perotet, la masia de cal / Valldemar, urbanització.

9-b

Fondo, la muntanya del / Montpaó, el fondo de / Valldemar, urbanització.

9-c

Casa Nova de Segur, el fondo de la.

9-d

Casa Nova de Segur, el fondo de la.

9-e

Casa Nova de Segur, el fondo de la.

9-f

Casa Nova de Segur, el fondo de la/ Mig, la serra del/ Segur, el camp de Futbol de / Segur, el mirador de.

9-g

Segur de Dalt, urbanització.

9-h

Casa Vella de Segur, el torrent de la / Sant Miquel de Segur, la quadra de / Segur de Calafell, urbanització.

9-i

Casa Vella de Segur, el corral de la / Casa Vella de Segur, el torrent de la / Casa Vella de Segur, la / Sant Miquel de Segur, l'ermita de / Sant Miquel de Segur, la quadra de / Segur, el centre d'Iniciatives i Turisme de / Segur, les dependències Municipals de l'Ajuntament a.

9-j

Casa Vella de Segur, el torrent de la / Sant Miquel de Segur, la quadra de / Segur, el baixador de / Segur, el mercat Municipal de / Segur, el pas Inferior del Baixador de.

9-k

Madalers, els / Segur, el club nàutic de / Segur, el port de / Segur, la platja de.

10-b

Comalleó, el fondo del / Sagala, la / Valldemar, urbanització / Vell de Cunit a l'Arboç, el camí.

10-c

Casa Vella de Segur a l'Arboç, el camí de la / Segur, el puig de.

10-d

Casa Vella de Segur a l'Arboç, el camí de la / Mig, la serra del.

10-e

Casa Vella de Segur a l'Arboç, el camí de la / Casa Vella de Segur, el fondo de la / Mig, la serra del.

10-j

Sant Miquel de Segur, la quadra de / Segur, la platja de.

10-k

Madalers, els.

11-c

Casa Vella de Segur, el fondo de la / Montpaó, el camí de Cunit a / Vell de Cunit a l'Arboç, el camí.

11-d

Casa Vella de Segur, el fondo de la.

11-j

Cunit, els tres pins de.

MAPA

CONCLUSIONS FINALS

Tot el que s'expressa i es detalla a la primera part que figura inclosa dins la Introducció d'aquest treball -constituït com a tesi doctoral- és el que conforma el seu *desenvolupament argumental* i és, també, la preparació que amplia i complementa la que va a continuació i que intitulem **INVENTARI ONOMÀSTIC**, el qual recull, degudament classificats, els diversos noms de lloc i de persona, els renoms i els noms de casa que, pel fet d'haver-se transformat en significatius, han esdevingut noms propis. Són els que científicament es denominen topònims i antropònims i que, tots englobats constitueixen l'ONOMÀSTICA del Terme Municipal de Calafell, en el nostre cas.

Ens cal ressaltar que en la seva elaboració s'hi han fet constar:

- a).- **Les característiques dels materials emprats**, que, englobats, són els que hem extret dels diferents arxius, registres, manuscrits, bibliografia impresa, cartografia i també de les informacions orals.
- b).- **La metodologia emprada**, que l'hem referit dividint-la en dues parts: la que s'ha seguit per a l'obtenció dels materials que configuren els continguts de la tesi, i la que engloba les normes adoptades per a *la inserció* a les seves respectives pàgines.
- c).- **L'anàlisi dels materials**, que es realitzava a mesura que s'investigaven totes i cada una de les dades que s'obtenien i es classificaven per èpoques, indrets, famílies, noms de lloc, renoms, etc., etc., etc.,
- d).- **El desenvolupament argumental i els resultats obtinguts** que s'hi han expressat per referir i detallar l'ordenació dels conceptes configuratius del treball.
- e).- **Les conclusions** que, justament són les que estem descrivint.
- f).- **L'aportació del treball a la ciència.**- Sobre aquesta qüestió i expressant-ho en sentit invers direm que si no s'hagués realitzat aquest recull onomàstic, d'aquí a molt poc temps s'haurien perdut irremeiablement una gran quantitat d'aquests elements. En canvi, a partir d'ara, i com dèiem anteriorment, amb la seva recopilació hi romandran –per sempre més– dins d'aquest recull, esdevenint un patrimoni lingüísticocultural per al municipi i per al país. Alhora, pot servir, perfectament, com a punt de partida per a una nova investigació i estudi de les diferents parts que el componen.

FONTS DOCUMENTALS

ARXIUS

A.D.A.B.	Arxiu Diocesà de l'Arquebisbat de Barcelona
A.H.A.T.	Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona
A.H.C.M. (ACM)	Arxiu Històric Comarcal de Mataró. Arxiu Comarcal del Maresme
A.H.C.Va. (ACAC)	Arxiu Històric Comarcal de Valls. Arxiu Comarcal de l'Alt Camp
A.H.C.Ve. (ACBP)	Arxiu Històric Comarcal del Vendrell. Arxiu Comarcal Baix Penedès
A.H.C.Vif. (ACAP)	Arxiu Històric Comarcal de Vilafranca. Arxiu Comarcal Alt Penedès
A.H.C.Vin. (ACG)	Arxiu Històric Comarcal de Vilanova. Arxiu comarcal del Garraf
A.M.C.	Arxiu Municipal de Calafell
A.P.C.	Arxiu Parroquial de Calafell
B.C.	Biblioteca de Catalunya
R.P.C.	Registre de la Propietat de Calafell

MANUSCRITS

Correspondència	Correspondència diversa entre la Parròquia de Calafell i el Bisbat, atès que el abans de 1942, el municipi pertanyia a la Diòcesi de Barcelona. A.D.A.B.
Matrimonis 1567...	Llibre de matrimonis i testaments dels anys 1567 a l'any 1605. Caixa núm.1, llibre 9. A.H.A.T
Testaments 1696...	Llibre de testaments des l'any 1696 a l'any 1743. Caixa 2, llibre 12. A.H.A.T.
Inventaris S. XVII...	Llibre d'inventaris i capítols matrimonials del S. XVII al S. XIX". Caixa 2, llibre 13. A.H.A.T.
Capítols 1697...	Llibre de capítols i testaments des de l'any 1697 a l'any 1712. Caixa 2, llibre 14. A.H.A.T.

Capítols 1616...	Llibre de capítols i testaments des de l'any 1616 a 1634. Caixa 2, llibre 15. A.H.A.T.
Capítols 1732...	Llibre de capítols matrimonials de l'any 1732. Caixa 3, llibre 21. A.H.A.T.
Sobre el Clos 1880	Papers sobre el Clos, de l'any 1880. Caixa 4, llibre 30. A.H.A.T.
Capítols 1720...	Capítols matrimonials i vendes des de l'any 1720 a l'any 1736. Caixa 4, llibre 34. A.H.A.T.
Capítols 1585...	Capítols matrimonials des de l'any 1585 a l'any 1781. Caixa 7. llibre 45. A.H.A.T.
Capítols 1662...	Capítols matrimonials des de l'any 1662 a l'any 1690. Caixa 7. llibre 46. A.H.A.T.
Testaments 1635...	Testaments des de l'any 1635 a l'any 1748. Caixa 7, llibre 47. A.H.A.T.
Testaments 1621...	Testaments des de l'any 1621 a l'any 1626. Caixa 7, llibre 48. A.H.A.T.
Vendes 1602...	Vendes i concòrdies des de l'any 1602 a l'any 1680. Caixa 7, llibre 49. A.H.A.T.
Arrendaments	Arrendaments. Caixa 7, llibre 50. A.H.A.T.
Censos 1734...	Censos des de l'any 1734 a l'any 1806 i primícies des de l'any 1744 a l'any 1813. Caixa 7, llibre 53. A.H.A.T.
Capítols 1528...	Capítols matrimonials des de l'any 1528 a l'any 1694. Caixa 8, llibre 60. A.H.A.T.
Testaments 1524...	Testaments des de l'any 1524 a l'any 1809. Caixa 8, llibre 61. A.H.A.T.
Testaments 1658...	Testaments des de l'any 1658 a l'any 1785. Caixa 8, llibre 62. A.H.A.T.
Censals 1759...	Censals des de l'any 1759 a l'any 1793. Caixa 8, llibre 63. A.H.A.T.
Testaments 1638	Testaments des de l'any 1638 a l'any 1788. Caixa 8, llibre 65. A.H.A.T.
Capítols	Capítols matrimonials i testaments. Caixa 8, llibre 69. A.H.A.T.
Testaments S. XVIII...	Testaments i capítols S. XVIII/XIX. Caixa 9, llibre 70 A.H.A.T.
Testaments S. XIX	Testaments S. XVI. Caixa 9, llibre 71. A.H.A.T.
P.N. 1900	Protocol del notari de Premià de Mar, senyor Mariano López, i que conté dades relatives a les inscripcions de la hisenda de Can Borrell, de l'any 1900. A.H.C. de Mataró

P.N. 1890	Protocol del notari de Valls, senyor Josep Selva i Pont, i que conté dades relatives a la inscripció de la hisenda del Mas de l'Espasa, de l'any 1890. A.H.C. de Valls.
P.N. diversos	Protocols de diversos notaris i que contenen dades relatives a les inscripcions de les finques següents: la Comafarella, notari del Vendrell, senyor Miquel Ribas i Palet, 1880; la Graiera, notari de Calafell, Josep Calvó, l'any 1900; Hisenda Marrugat, notari de l'Arboç, senyor Jaume Marrugat Vidal; Can Calau, notari de l'Arboç, senyor Andreu Garcia Pujol, l'any 1762; Hisenda el Panxo, de Montpaó, notari del Vendrell, senyor Victoriano de Fontanillas, l'any 1846; Cal Seixanta, de Montpaó, notari del Vendrell, senyor Miquel Ribas i Palet, 1868. Axiu Històric Comarcal del Vendrell
P.N. 1899.	Protocol del notari de Vilafranca, senyor Josep Parés i Castelltort, i que conté dades relatives a la inscripció de l'heretat Marrugat de l'any 1899. A.H.C. de Vilafranca.
P.N. 1848	Protocol del notari de Vilanova, senyor Josep Marrugat, que conté dades relatives a la inscripció de l'heretat Masia de la Font, l'any 1848. A.H.C. de Vilanova.
Actes	Llibre d'actes municipals des del 1949 fins el 1976. A.M.C.
Cens d'habitants	Llibre d'empadronament de l'any 1863. A.M.C.
Cens d'habitants	Llibre d'empadronament de l'any 1867. A.M.C.
Cens d'habitants	Llibre d'empadronament de l'any 1870. A.M.C.
Cens d'habitants	Llibre d'empadronament de l'any 1950. A.M.C.
Dietaris	Dietari de diversos anys (1911, 1925, 1931, etc.) en el que s'hi relacionen veremes, olives, garrofes, etc. i noms de peces de terra. A.P.C.
Exped. matrimonials	Plec d'expedients matrimonials des de l'any 1853 fins a l'any 1900. A.P.C.
Exped. matrimonials	Plec d'expedients matrimonials des de l'any 1900 fins a l'any 1953. A.P.C.
Exped. matrimonials	Plec d'expedients matrimonials des de l'any 1953 fins a l'any 1957. A.P.C.
Contractes	Diversos plecs de contractes d'arrendament, venda i establiment de rabasses mortes des dels anys 1661 fins a l'any 1756. A.P.C.
Testaments	Plecs contenint testaments des de l'any 1940 fins a l'any 1957. A.P.C.
Concòrdia	Biblioteca de Catalunya. (B.C.)

Inscripcions R.P.

En els anys que es descriuen a continuació el Registre de la Propietat de Calafell era inclòs dintre el Registre de la Propietat del Vendrell. El número del Tom corresponia a l'ordre d'aquest darrer Registre:

- Llibre núm. 1.- Tom núm. 6.- Comença el 16 de desembre 1939.
Llibre núm. 2.- Tom núm. 30.- Comença l'1 de juliol de 1940.
Llibre núm. 3.- Tom núm. 38.- Comença l'11 d'octubre de 1940.
Llibre núm. 4.- Tom núm. 55.- Comença el 18 de març de 1941.
Llibre núm. 5.- Tom núm. 71.- Comença el 12 de juliol de 1941.
Llibre núm. 6.- Tom núm. 87.- Comença el 12 de nov. de 1941.
Llibre núm. 7.- Tom núm. 111.- Comença el 23 de juny de 1942.
Llibre núm. 8.- Tom núm. 128.- Comença el 23 de març de 1943.
Llibre núm. 9.- Tom núm. 147.- Comença el 8 de setembre 1943.
Llibre núm. 10.- Tom núm. 155.- Comença el 26 de juny de 1945.
Llibre núm. 11.- Tom núm. 174.- Comença el 26 d'octubre de 1946.
Llibre núm. 12.- Tom núm. 181.- Comença el 16 de juny de 1947.
Llibre núm. 13.- Tom núm. 189.- Comença el 2 d'octubre de 1948.
Llibre núm. 14.- Tom núm. 194.- Comença el 29 d'agost de 1949.
Llibre núm. 15.- Tom núm. 207.- Comença el 26 d'abril de 1952.
Llibre núm. 16.- Tom núm. 225.- Comença el 30 de nov. de 1955.
Llibre núm. 17.- Tom núm. 230.- Comença el 6 de setembre 1956.
Llibre núm. 18.- Tom núm. 236.- Comença el 26 d'abril de 1958.
Llibre núm. 19.- Tom núm. 240.- Comença el 26 de desembre 1958.
Llibre núm. 20.- Tom núm. 243.- Comença el 14 d'octubre de 1959.
Llibre núm. 21.- Tom núm. 249.- Comença el 14 de desembre 1960.
Llibre núm. 22.- Tom núm. 258.- Comença el 3 de novembre 1961.
Llibre núm. 23.- Tom núm. 262.- Comença el 14 d'abril de 1962.
Llibre núm. 24.- Tom núm. 266.- Comença el 10 de juliol de 1962.
Llibre núm. 25.- Tom núm. 267.- Comença el 21 de juliol de 1962.
Llibre núm. 26.- Tom núm. 272.- Comença el 4 de gener de 1963.
Llibre núm. 27.- Tom núm. 274.- Comença el 19 de gener de 1963.
Llibre núm. 28.- Tom núm. 279.- Comença el 16 de juliol de 1963.
Llibre núm. 29.- Tom núm. 281.- Comença el 9 d'agost de 1963.
Llibre núm. 30.- Tom núm. 288.- Comença el 19 de febrer de 1964.
Llibre núm. 31.- Tom núm. 289.- Comença el 2 de març de 1964.
Llibre núm. 32.- Tom núm. 300.- Comença el 15 de desembre 1964.
Llibre núm. 33.- Tom núm. 301.- Comença el 28 d'octubre de 1964.
Llibre núm. 34.- Tom núm. 306.- Comença el 31 de març de 1965.
Llibre núm. 35.- Tom núm. 308.- Comença el 27 d'abril de 1965.
Llibre núm. 36.- Tom núm. 313.- Comença el 9 d'agost de 1965.
Llibre núm. 37.- Tom núm. 325.- Comença el 17 de gener de 1966.
Llibre núm. 38.- Tom núm. 327.- Comença el 24 de febrer de 1966.
Llibre núm. 39.- Tom núm. 335.- Comença el 9 de maig de 1966.
Llibre núm. 40.- Tom núm. 337.- Comença el 27 de maig de 1966.
Llibre núm. 58.- Tom núm. 424.- Comença el 27 de setembre 1969.
Llibre núm. 94.- Tom núm. 560.- Comença el 8 de gener de 1974.

BIBLIOGRAFIA IMPRESA

Amigó

Introducció a la recerca en toponímia i antroponímia.- Ramon Amigó i Anglès. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Montserrat 1999.

Benítez	Història de Segur.- Paco Benítez Velarde i cinc més. Edita: Ajuntament de Calafell. Calafell, 2007.
Corominas	Onomasticon Cataloniae. Joan Corominas. Curial Edic. Catalanes. Barcelona 1989-1997.
Corominas	Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana. Joan Corominas. Curial Edicions Catalanes 1986.
Cooperativa	Recull del 75è aniversari de la Cooperativa Agrícola de Calafell. Ajuntament de Calafell 1997.
DIEC	Diccionari de la llengua catalana. Institut d'Estudis Catalans, 1995
Edit. Enciclop. Catalana	Gran Enciclopèdia Catalana. Volum 4t. Editorial Enciclopèdia Catalana. Barcelona 1973.
Fund. Enciclop. Catalana	Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Volum: Alt Penedès, Baix Penedès, Garraf, Anoia. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona 1982.
Garcia	La vida marinera a Vilanova i la Geltrú. Xavier Garcia i Soler. Editorial Selecta, S.A. Barcelona 1980.
Hugué	Les Masies de Calafell. El propi Autor. Reprodisseny. Primera edició, Calafell 2008.
I.E.P.	Toponímia Penedesenca: Assaig etimològic. Institut d'Estudis Penedesencs. 2n volum.
Informatiu	L'Informatiu. Revista publicada pel Patronat-Fundació del Castell de Calafell. (Consultats números diversos).
M. Alcover i F.B. Moll	Diccionari Català-Valencià-Balear. Antoni M ^a Alcover i Francesc de B. Moll.- Edicions diverses. Editorial Moll. Palma de Mallorca.
Martín-Farré-Farré	Notes històriques sobre Segur de Calafell. Eduardo Martin; M. Elisa Farré; Silvia Farré . Calafell: Biblioteca Ventura Gassol (1991).
Moll-Tort	Toponímia i Cartografia. Assaig de sistematització. Moll-Tort.- Institut Cartogràfic de Catalunya.- Barcelona 1985.
Montoliu-Santacana	Cartes al meu pare.- Cròniques Calafellenques 1912-1937. Miquel Montoliu; Joan Santacana. Llibres de Matrícula. Calafell 2000.
Montoliu-Santacana	Memòria de Guerra. Calafell 1936-1939.- Miquel Montoliu; Joan Santacana.- Llibres de Matrícula. Calafell 1998.
Moran	Estudis d'Onomàstica Catalana. Josep Moran Ocerinjauregui. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995.
Moran	Consideracions sobre l'Onomàstica. Josep Moran Ocerinjauregui. Institut d'Estudis Catalans, 1996.

- Morer-Rigo Ferro i Ferres en el món ibèric. Jordi Morer de Llorens i Antoni Rigo Jovells. El poblat ibèric de les Guàrdies. Gràfiques Lluç, 1999.
- Moreu-Rey Renoms, Motius, Malnoms i Noms de Casa. Enric Moreu Rey, Col·lecció Llengua viva-4. Editorial Millà 1981.
- Moreu-Rey Els noms de lloc. Introducció a la toponímia. Enric Moreu-Rey. Unió Excursionista de Catalunya. Barcelona 1965.
- Rafael Dalmau Ed. Els castells catalans. Volum III. Rafael Dalmau, editor. Barcelona 1971.
- Retruc El Retruc. Publicació bimensual. Portaveu de Calafell. Edita la Secció de Cultura del Casal de Calafell. Consultats tots els números.
- Santacana Els homes de Calafell. Joan Santacana i Mestre. Institut d'Estudis Penedesencs. Calafell 1990.
- Santacana Descobrim un castell de frontera. Assessorament Joan Santacana. Edita la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Calafell 2001.
- Tetas Els carrers de Calafell. Lluís Tetas i Palau. Ajuntament de Calafell i Institut d'Estudis Penedesencs. Calafell 1997.
- Veny, Joan Els parlars catalans. (Síntesi de dialectologia). Mallorca 1993.
- Viena-Columna Imatges i Records. Calafell. Viena-Columna. Barcelona 1996.

CARTOGRAFIA

- I.C.C. INSTITUT CARTOGRÀFIC DE CATALUNYA (I.C.C.)
Plànol ortofoto del terme municipal de Calafell (1994). Escala 1:5000. Mapes núm. 5,3; 5,4; 6,2; 6,3; 6,4;7,2; 7,3; 7,4.
Mapes topogràfics de Catalunya.- Terme de Calafell (1994).- Escala 1:5000. Mapes núm. 5,3; 5,4; 6,2; 6,3; 6,4; 7,2; 7,3; 7,4.
- A.M.C. ARXIU MUNICIPAL DE CALAFELL (A.M.C.)
Plànols d'evolució històrica del municipi. Anys 1863, 1900, 1930. 1965 i 1975.
- R.C.T. REGISTRE CADASTRAL DE TARRAGONA (R.C.T.)
Plànols toponímics del terme municipal de Calafell

INFORMACIONS ORALS

- Altet Joan Altet i Altet, pagès de Bellvei, amo de la masia de Can Seixanta i gran coneixedor del llogaret de Montpaó i de moltes de les seves vicissituds.

Farré	Ramon Ferré i Menéndez, nascut a Calafell, administratiu, bon coneixedor del poble i plenament identificat amb el seu Club Patí del que n'ha recopilat una extensa i important història.
Fornet	Ramon Fornet i Martí, (de cal Demus), nascut a la Platja de Calafell, pescador i bon coneixedor de tot el que fa referència a la pesca i a la població.
Garriga	Josep Garriga i Hugué, nascut a Calafell, Jutge de Pau d'aquest poble des de fa molts anys i bon coneixedor de les particularitats de la masia la Comafarella.
Guasch	Joan Guasch i Ramos (de cal Joanot), nascut a la Platja de Calafell des de fa més de 70 anys i pescador fins a la seva jubilació. Bon coneixedor del món mariner.
Mata	Josep Mata i Arrufat, nascut a Calafell, pagès, primer i transportista després. Va ser l'últim masover de la masia el Mas de la Mel. Bon coneixedor de la pagesia.
Palau	Ramon Palau i Tetas (de cal Ramonet), nascut a la Platja de Calafell des de fa més de 80 anys i pescador de tota la vida. Entre altres, havia estat patró d'un llum per a la pesca de la sardina.
Pedro	Aleix Pedro i Miravent, pagès i apicultor, gran coneixedor de les diverses vicissituds esdevingudes en el poble i ben conegudes per ell amb els seus 93 anys de vida. Té una gran retentiva i una perfecta claredat d'exposició. Va néixer a Calafell l'any 1921
Pons	Ramon Pons i Vila, del poble de la Fuliola, però des de fa molts anys que viu a Calafell. És funcionari i un gran compilador de documents antics i amb informació sobre onomàstica molt important.
Rius	Alfons Rius i Castellví, pagès de Bellvei i coneixedor dels voltants de la part alta de Montpao.
Rovira	Manuel Rovira i Nin. Pagès, fuster-carreter i caçador entusiasmada, conegut per tothom com el "Manel del Peret Carreter". És persona que, tot caçant, ha recorregut, es pot dir, tot el terme de Calafell i es coneix fins a l'últim racó més insignificant. Va néixer en aquesta població el 2 de febrer de 1929, i sempre hi va viure.
Sevé	Joan Sevé i Jansà, nascut a Calafell. Junt amb els seus pares i avis va regentar molts anys la masoveria del Mas de l'Espasa i en fou l'últim masover.
Sicart	Josep Sicart i Mañé. Pagès i mariner, conegut pel "Josep del Territ". També és persona prou coneixedora de Calafell i del seu terme. Va néixer en aquest poble el 13 de maig de 1921, i sempre hi va viure.
Sonet	Albert Sonet i Papiol. Pagès i fou jutge de pau de Bellvei en els últims anys de la seva vida. Era gran coneixedor de l'extrem nord del terme de Calafell, per sobre de Montpaó, ja que la proximitat

d'aquest indret amb el poble de Bellvei, fa que les seves terres hagin pertangut i, algunes d'elles encara hi pertanyin, a propietaris d'aquest municipi. El referit jutge n'hi tenia un tros. Va néixer a Bellvei l'any 1925 i sempre hi va viure.

- Tetas Lluís Tetas i Palau, tècnic amb normalització lingüística i viu a Calafell. Entre altres, va ser l'autor del llibre Els carrers de Calafell.
- Triadó Joan Maria Triadó i Juan, nascut a Calafell fa 69 anys, i pel fet d'haver estat alcalde del poble té uns grans coneixements de les diverses vicissituds i fets que s'hi han esdevingut. Per altra banda sempre ha mostrat una gran sensibilitat i ha prestat ajuda en tot al que fa referència amb el tema històrico-cultural.
- Verge Joan Verge i Pujol. Pescador de la Platja de Calafell i conegut pel Joan del Dimoni. Era una persona que tota la vida s'havia dedicat a la pesca i, per tant, era un gran coneixedor dels fets i costums que imperaven dins el món mariner. Pel fet de tenir una memòria de privilegi pogué expressar aspectes diversos de les barques i dels quillats, dels oficis i formes de pescar, dels ormeigs, veles, nusos vens, tempestes i bonances, etc. etc. i sempre amb paraules pròpies de l'argot mariner d'aquesta part de la costa. Va néixer a la Platja de Calafell el 8 de juny de l'any 1926.

INVENTARI ONOMÀSTIC

abeurador

Vegeu: *de Baix, de Dalt*.

Adela, ca l' (Po) [ˈka ləˈðɛle]

Nom de la casa situada al carrer de Jesús, núm. 45/47 i que es corresponia amb el nom de l'àvia de la família: n'Adela Llagostera i Ventosa. També hi habitaven la seva filla Maria Juncosa Llagostera i el gendre Ezequiel Hugué Pijuan amb llurs fills. Aquesta casa igualment era coneguda per *cal Sequiel*. Vegeu: *Sequiel, cal*.

Adelaida, ca l' (Po) [ˈka ləðəˈlajðe]

Nom de la casa del carrer de Sant Joan, núm. 8 i que es corresponia amb el nom de la mestressa: n'Adelaida Mestres i Borrut, la qual hi vivia amb el seu marit, Joan Fonts Pedro, pagès, i amb llur fill, la jova i els néts.

Adelina el Xavo, ca l' (Po) [ˈka ləðəˈlineɫ ˈʃaβu]

Conjunt nominal que s'emprava com a nom de la casa del carrer del Bisbe Català, núm. 14, el qual s'atribuïa a la família d'Adelina Galofré Ballart i el seu marit Josep Hugué Grífols que hi vivien junt amb Isidre Hugué Colet, pare d'aquest darrer i pagesos tots dos.

Sense conèixer el motiu de l'atribució, en aquesta casa també se li deia a *cala Forquilla d'Istiu*, i igualment se la coneixia per *cal Josep del Xavo*.

Significat del renom.- En aquest cas, l'específic "Xavo" que acompanya a Adelina li prové del marit i del sogre, ja que eren ells –amb el cognom d'Hugué– els qui provenien de cal Xavo. Pel que fa a *Forquilla d'Istiu* direm que una forquilla és un instrument de fusta o metàl·lic que serveix per prendre les coses mengívols i portar-les a la boca i "istiu" és la pronúncia que se'n fa de la paraula "estiu" quan es refereix a l'estació més calorosa de l'any.

Agnès, cal Pepet de l' (Po)

Vegeu: *Pepet de l'Agnès, cal*

Agneta, la hisenda del Pepet de l'

Vegeu: *Pepet de l'Agneta, la hisenda del*

Agneta, la masia del Pepet de l'

Vegeu: *Romeu, la masia del*

Agneta, cal Pepet de l' (Po)

Vegeu: *Pepet de l'Agneta, cal*

***Agrícola de Calafell, el Centre**

[ə'l'sentrə'ɣrɪkule ðə kalə'feʎ]

Vegeu: **Centre Agrícola de Calafell***Agrícola de Calafell, la Cooperativa**Vegeu: *Cooperativa Agrícola de Calafell, la***Aguaits**

Capb. 1570 (2v): “Illam masiam maiori parte diritam (??) in qua est construita quedum (?) turris nuncupata *lo cap de guerra*, ab oriente cum *coll de la Coma Farella*, partim et partim cum podio de la talaya a meridie tendit serra (??) ad podium den Bertran... locum dictum *los aguayts*... serra dicta la *serra Squarranosa*”, de Montserrat Papiol (1591).

Capb. 1633 (18v): Pessa de terra que toca lo *mas den Espasa* dita als *Aguayts*, de Isidro Marrugat.

Capb. 1656 (47v) ...los *Aguayts*, no obstant que lo altra vaig calendat digue las *Vinyas*, de Jaume Totasaus (1662). (ACAP)

“Agullero” ca l’ (Po)

[ˈka ləɣuˈʎeru]

Renom de la casa situada al carrer del Pou, núm. 20 i atribuït a la família Ferrer-Colet.

Significat del renom.- La seva atribució la motivà el fet que el pare de família treballava a la RENFE i exercia la funció de guarda-agulles (agullero). Més tard, i en absència del cap de família, en aquesta casa també se la va conèixer per cal Pepet Fuster, gendre de l’anterior matrimoni. Vegeu: *Pepet Fuster, cal*

Hi ha referència que a la família que hi residí anteriorment se la coneixia amb el renom de *cal Zep Barber*.

Agustina, cal Pau de l’**Vegeu: *Pau de l’Agustina, cal*Aigua, el dipòsit de l’**

[ə'l diˈpɔzid də ˈlajɣwe]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Era al peu de la roca sobre de la qual hi ha edificada l’església romànica del *castell de Calafell*. Estava construït davant mateix de l’absid. Aquest dipòsit era dins d’una construcció rectangular de 2 x 4 metres, amb teulada a un sol vent inclinada cap al davant. La seva alçada mitjana era d’uns 3 metres. Emmagatzemava l’aigua que, procedent de Santa Oliva, es destinava al consum del poble. Quan aquest consum es va incrementar per l’augment considerable de la població, es va anul·lar. Va ser enderrocat a principis dels anys 50 i avui encara podem veure la roca tallada verticalment per tal d’encabir-lo quan el van construir.

Aire, carrer de l’ (Po)

Aquest carrer envolta la part NO del castell i és un dels més antics del poble. Les primeres referències que es troben són de l’any 1854. A l’empadronament de 1863 hi consten set cases habitades.

Això Nostre

[əˈʃɔ ˈnɔstru]

Situació: zona rústica.

Partida de terra suposadament a les rodalies de Montpaó. Figura la denominació d’aquest lloc en la cessió, per herència, d’una finca de 4 ha. reflectida en l’escriptura de data 13 de febrer de 1959. (R.P; ll.40; f.40). No hem localitzat exactament la seva situació.

Ajuntament a la Platja, les Dependències Municipals de l’Vegeu: *Dependències Municipals de l’Ajuntament a la Platja, les*

Ajuntament a Segur, les Dependències Municipals de l'

Vegeu: *Dependències Municipals de l'Ajuntament a Segur, les*

Albert de l'Escaleta, ca l' (Po) [ˈka ləlˈβeɾðə ləskəˈlete]

Conjunt nominal i nom de la casa situada al carrer de Jesús, núm. 28, i atribuït a la família composta per Josep Almirall Torres i Maria Olià Mestres que hi vivien amb llurs fills. En aquesta casa també se la coneixia per *cala Carasses*.

Significat dels renoms.- *Albert* era el nom d'un fill de la família i l'atribut "*de l'Escaleta*" se li atorgava per l'escala d'obra relativament estreta i de pocs graons que s'havia de pujar per accedir a l'habitatge, ja que aquest no era a la planta baixa.

Pel que fa al renom de "*cala Carasses*" no en tenim constància de la seva atribució. Ens cal dir, però, que una "carassa" és una cara figurada de cartró o d'alguna altra matèria que es posava davant la cara pròpia per dissimular-la o transferir-li un altre aspecte.

Albets, la roca dels (Ta) [lə ˈrɔke ðəlzəˈβets]

Fons de 7/8,5 brases, davant de Cubelles.

Senya:

El Campanar de Cubelles pel Rodó fins el Turó de la Geltrú.

***Albinyana, ca l'Esteve d'** (Po)

Vegeu: *Esteve d'Albinyana, ca l'*

Alcover a Calafell, la carretera d'

Vegeu: *Barcelona a Valls, la carretera de*

Aleix el Tirolao, ca l' (Pl) [ˈka ləˈleʃ əɫ̩ t̪iruˈlaw]

Conjunt nominal a títol de renom de la casa del carrer del Carme, núm. 2, atribuït a la família d'Aleix Almirall Torras, pescador, i Rosa Miravent Romeu. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Miravent*.

Significat dels renoms.- *Aleix* és un nom propi d'home i *Tirolao* ens indica la casa de la qual provenia. Pel que fa a *Miravent* refereix el prenom o cognom primer de la mestressa de la casa.

Aleu, ca l' (Po) [ˈka ləˈlew]

Nom de la casa del carrer de les Penyes, núm. 7, atribuït a la família de Jaume Aleu Meix, pescador, i la seva esposa Maria Paleu Roselló amb llurs fills.

Significat.- Aquest nom de casa coincidia amb el nom de família del pare.

Alfons del Garrell, ca l' (Pl) [ˈka ləl ˈfɔnzəl ɣəˈreɫ]

Conjunt nominal, a títol de renom, de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 51, atribuït a la família d'Alfons Bolet Mañé, flequer, i Magdalena Alegret Solé amb llur filla Esperança Bolet Alegret i llur gendre Joan Fornós Sabaté, també flequer, i el fill del matrimoni.

Significat.- *Alfons* és el nom del cap de la família, i *Garrell* és la casa de la qual provenia.

Alguer, el Mas de n'

Vegeu: *Mas de n'Alguer, el*

Alibis, el torrentet d'

Capb. 1565 (20v): ... "pesiam terre voccatam *al capdemunt del torrentet de alivis* plantatam continentem in se duo iugera et medium / terre parum plus vel minus"... (ACBP)

Àliga, el Niu de l'

Vegeu: *Niu de l'Àliga, el (peça de terra)*

Àliga, el Pi de l'

Vegeu: *Pi de l'Àliga, el (peça de terra)*

Aljub, l'

Capb. 1695 (3v): ... anomenada *l'Ajub*, de Magí Papiol.

Capb. 1717: ...lo *Comelar de la Font* o de *l'Ajub* d'Andreu Papiol (1649). (ACAP)

Alorda Parc, urbanització

[ʉrβənizə'sjo ə'lordə 'park]

Situació: zona urbanitzada (pl. 4j).

Aquesta urbanització va ser dissenyada i realitzada sobre uns terrenys de la partida *els Prats* i es pot dir que tota la seva superfície està construïda. Està situada al migdia del terme de Calafell i molt a prop de l'estació del ferrocarril. Concretament, està entre la *Ciudadella Ibèrica*, al seu costat de llevant, i el principi de *l'Estany Llarg*, al de ponent, i entre la *carretera de Calafell a Barcelona*, al nord, i la via del tren, al sud. El seu pla parcial va ser aprovat el 29 de setembre de 1976.

Amadeia, ca la (Po)

Vegeu: *Joan del Corder, cal*

Amèrica, urbanització Jardí

Vegeu: *Segur de Calafell, urbanització*

Ametllers, els

Capb. 1633 (55r): ... partida dita los *Ametllers*, de Joan Llorens. (ACAP)

***Ametllers, el Camp dels**

Vegeu: *Camp dels Ametllers, el (partida de terra)*

ancorota de Cunit, (Ta)

Vegeu: *Cunit, l'ancorota de*

Andalús, ca l' (Pl)

[ˈka ləndəˈlus]

Renom de la casa del carrer del General Sanjurjo (avui, de Vilamar, núm. 25), atribuït a la família de Cecilio Olleonarte Gallardo, pescador, i Rosa Guasch Bosch amb llurs fills. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Cecilio Andalús*, i per *Cala Gats* o *Rossiteta dels Gats*.

Significat dels renoms.- Ens cal dir que el cap de la casa provenia d'Andalusia, motiu pel qual se li atribuï el renom esmentat. Pel que fa a *Rossiteta dels Gats*, el nom és un diminutiu castellà amb caràcter d'hipocorístic del nom propi de dona: Rosa. L'atribut *dels Gats*, li fou conferit per l'especial atenció que dedicava vers aquests animalons.

Andalús, cal "Cisco" l' (Pl)

Vegeu: *"Cisco" l'Andalús, cal*

Andalús, cal "José" l' (Pl)

Vegeu: *"José" l'Andalús, cal*

Andalús, cal Lluís l' (Pl)

Vegeu: *Lluís l'Andalús, cal*

Andòn, ca l' (Po) [ˈka lənˈdɔn]

Renom de la casa situada al carrer de Sant Joan, núm. 13 i atribuït a la família de Pau Palau Rion i Aurèlia Borrut Coll, amb llur fill.

Significat del renom.- *Andon* és una modificació fonètica, per etimologia popular, del nom Abdon, el qual pertany al santoral català.

Andòn, ca l'Aurèlia de l'

Vegeu: *Aurèlia de ca l'Andòn*

“Andressito”, ca l' (Po) [ˈka ləndrəˈsɪtu]

Antic renom de la casa situada al carrer de l'Església, núm. 14, i de la qual el seu propietari era n'Andreu Rovirosa.

Significat del renom.- “*Andressito*” és el diminutiu castellà d'Andreu.

“Andressito”, ca l' (Pl) [ˈka ləndrəˈsɪtu]

Renom de la casa del carrer del General Mola, núm. 34, atribuït a la família de Josep Rovirosa Oller, contractista, i Mercè Balcells Recasens, amb llurs fills.

Significat del renom.- “*Andressito*” és el diminutiu castellà d'Andreu. L'esmentada família provenia de dalt el Poble.

***“Andressito”, la bòbila de l'** [lə ˈβɔβɪle ðə ləndrəˈsɪtu]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Teuleria o forn d'obra que a la dècada dels quaranta va instal·lar el senyor Andreu Rovirosa i Solé, (*l'Andreu de ca l'Andressito*), just a la sortida del poble pel carrer, sense nom, que va des del carrer Major, prop de cal Macià, fins a la *carretera de Bellvei*. En aquesta confluència hi tenia la seva entrada.

La instal·lació, en qüestió, era situada, per tant, entre el carrer esmentat i el carrer, també sense nom, que actualment emmena al nucli de cases anomenat de *la Mare de Déu del Carme*, el qual, en aquell temps, era un camp de conreu. L'any 1966 va canviar de propietari i el 1981 cessà definitivament la seva activitat. Avui, en aquell lloc, hi romanen, només, unes poques restes del que va ser un forn d'obra molt actiu.

Andreu, ca l' (Pl) [ˈka lənˈdrew]

Nom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 39, atribuït a la família d'Andreu Ortoll Sardà, dedicat al comerç, i de Maria Domingo Solé amb llurs fills.

Significat.- El nom de la casa es correspon amb el nom del cap de la família.

Andreu de la Coloma, ca l' (Po) [ˈka lənˈdrew ðə lə kuˈlome]

Conjunt nominal i nom de la casa del carrer Principal, núm. 6, atribuït a la família d'Andreu Puy Salazar i Maria Gatell Figarola amb llurs fills.

Significat.- *Andreu* és nom propi d'home i quant a l'específic *Coloma* indica la casa de la qual provenia.

Andreu de la Viuda, ca l' (Po) [ˈka lənˈdrew ðə lə ˈβiwðe]

Conjunt nominal i nom de la casa del carrer de Ventura Gassol (abans, del Marquès de Comillas), núm. 17, atribuït a la família constituïda per Andreu Ferré Plana i Rosa Plana Domingo amb llurs fills.

Significat.- *Andreu* és nom propi d'home i pel que fa a l'específic *de la Viuda* ens indica la seva provinença.

Andreu del Xavo, ca l' (Po) [ˈka lənˈdrew ðəl ˈʃaβu]

Conjunt nominal i nom de la casa de l'antiga plaça de José Antonio (avui plaça de Catalunya), núm. 1, atribuït a la família d'Andreu Hugué Mestre, ordinari (recader) a Barcelona, casat amb Trinitat Rovirosa Riera i llurs fills Montserrat, Joan i Ramon.

Significat.- *Andreu* és nom d'home i es correspon amb el cap de la casa, i l'específic *Xavo* ens indica la casa de procedència, la qual era la pairal del carrer amb el nom actual de Joan Miró núm. 7 i en la que hi vivia encara el seu germà Josep i la seva cunyada Teresa.

Angelet, ca l' (Po) [ˈka lənʒəˈlet]

Renom de la casa situada al carrer de la Barceloneta, núm. 5, el qual s'atribuïa a la família constituïda per Isidre Papiol Pons i Maria Carreras Palau amb llurs fills.

Aquesta casa també era coneguda per *cal Cassimiro*.

Significat dels renoms.- *Angelet* és el diminutiu d'Àngel i es desconeix el perquè de l'atribució a la família, i pel que fa a *Cassimiro* direm que és la traducció castellana de Casimir i tampoc sabem el motiu de la seva atribució.

Angúnia, ca l' (Po) [ˈka lənˈɣunje]

Renom de la casa del carrer del Pou, núm. 37, atribuït a la família de Maria Noya Borrell, vídua, i el seu fill Joan Plana Noya, pagès.

Significat del renom.- Una *angúnia* denota un malestar originat per una depressió per causa d'algun neguit. En desconeixem el perquè de l'atribució que se li féu a la família.

Anita del Talleret, ca l' (Po) [ˈka ləˈnitel tələˈret]

Conjunt nominal i nom de la casa núm. 18 del carrer Major, en la que hi vivia l'Anna Mañé Miró i els seus dos fills Salvador i Antoni.

Significat.- *Anita* és el diminutiu castellà d'Anna, i es correspon amb el nom de la mestressa de la família que hi habitava, i *Talleret* és el renom de la casa de la qual provenia.

Antic, l' [lənˈtik]

Situació: zona rústica (pl. 2f).

Partida de terra de vinya, muntanya i garrofers. És de superfície molt reduïda i la constitueixen unes poques parades de terra penjades en un tros de falda de muntanya.

Està situada entre els *Castellassos* i el *fondo del Mas Canyís*, sobre mateix dels *Carquinyols*. La trobem documentada amb el nom de l'*Antich* en un testament del 2 de febrer de 1861. (R.P.; ll.16; f.207).

***Antic, ca l' (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Primícies de Verema de la Parròquia de l'any 1792. En desconeixem el carrer i el número de la casa on estava situada.

***Antic, el trull** [əl ˈtruʎ ənˈtik]

Situació: el Poble (pl. 2h).

Aquest trull estava a la part nord-oest del poble, a l'altre costat del carrer on hi havia el *for* *d'obra de cal Ferreny* i just al començar el camí que anava cap al Vendrell.

Era un edifici de planta rectangular d'uns 300 m² (12 x 25) i la teulada era a dos vents. Tenia una sola portalada a la part del davant oberta al carrer de l'Aire i era per on hi entraven i sortien els carros. En el seu interior, en els anys 40, encara hi havia les moles de pedra per aixafar les olives i una part de les seves antigues instal·lacions.

Tot i que hi havia, també, moltes goteres pel mal estat de les teules, en aquesta època s'hi tancava el magnífic cotxe d'enterrament anomenat per tothom "el carro de morts". L'edifici es

va enderrocar als voltants de l'any 1960 i, en el seu lloc s'hi construïren cap a l'any 1963 les escoles municipals, les quals substituïren les que hi havia als baixos de la *Casa de la Vila*.

Anton de l'Ànima, ca l' (Po)

Vegeu: *Coloma, ca la*

***Anton de la Bisbal, ca l'** (Po)

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: *Anton Giró, dit lo Anton de la Bisbal*. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Anton de la Coloma, ca l' (Po)

Vegeu: *Coloma, ca la*

Anton Corriol, ca l' (Po) [ˈka lənˈtɔnel kuriˈɔl]

Conjunt nominal que s'emprava com a nom de la casa del carrer de Ventura Gassol (abans, del Marquès de Comillas), núm. 4 i que s'atribuïa a la persona que hi vivia, n'Antoni Romeu i Solé.

Després de la Guerra Civil, en aquesta casa hi anaren a viure la família Armajach.

Significat.- *Anton* és una contracció d'Antoni, nom propi d'home, i *Corriol* és el renom que ens indica la casa de la qual provenia.

Anton de la Rosa, ca l' (Po)

Nom de casa no localitzat.

Anton del Sion, ca l' (Po)

Vegeu: *Sion, cal*

Antonet del Florenci, cal (Pl)

Vegeu: *Florenci, cal*

Antonet del Puça, ca l' (Pl) [ˈka ləntuˈnəd dəl ˈpuʃə]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer del General Sanjurjo, núm. 13, atribuït a la família d'Antoni Ricart Dalmau, taverner, i Maria Mestres Serra. En aquesta casa també se la coneixia per *Cal Puça*.

Significat.- *Anton* és nom propi d'home i *del Puça*, ens diu la casa de la qual provenia.

Antonet del Quiumes, ca l' (Po)

Vegeu: *Quiumes, cal*

Antoneta el Pau Defora, ca l' (Po)

Vegeu: *Pau Defora, cal*

Antonio Baina, ca l' (Pl) [ˈka lənˈtɔniw ˈβajne]

Nom de la casa del carrer de Monturiol, núm. 21, atribuït a la família d'Antonio Baena Aparicio, paleta, i Rosa Torras Tetas amb llur fill.

Significat.- El nom de la casa es correspon amb el del cap de la família, amb la particularitat d'haver canviat la segona vocal del cognom “e” per “i” per comoditat fonètica.

***Aparcament, l'** [ləpərkəˈmen]

Situació: la Platja (pl. 2k).

El constitueix un terreny d'uns 15.800 m² destinats a aparcament municipal. Està situat entre la *carretera del Sanatori* i la via del ferrocarril. Pel costat de ponent arriba fins a la

carrerada d'en Ralet i pel de llevant toca amb *el Mercat Municipal* i amb l'esplanada que té al davant on s'hi col·loquen les parades i tendals del mercat ambulant que s'hi celebra els dimarts. Aquest tros de terreny va pertànyer a *cal Xic Bolavà*.

Tocant al marge de la carretera esmentada, encara hi veiem la pallissa que hi tenien i, al seu costat, la torre de la sínia que, en altre temps, va servir per regar els arbres i plantes que s'hi conreaven.

Arboç, el camí de l'

[əl kə'mi ðə lər'βos]

Situació: zona rústica (pl. 3e, 3f).

El *camí de l'Arboç*, com a camí, coincideix amb l'actual *carretera de Calafell a Bellvei*. En un principi se'l va denominar amb el nom de referència i, fins i tot, una partida de terra va prendre aquest nom.

Arboç, el Camí de l'

Vegeu: *Camí de l'Arboç, el (partida de terra)*

Arboç, el camí de la Casa Vella de Segur a l'

Vegeu: *Casa Vella de Segur a l'Arboç, el camí de la*

Arboç, el camí Vell de Cunit a l'

Vegeu: *Vell de Cunit a l'Arboç, el camí*

Arboç, cal Joan de l' (Po)

Vegeu: *Joan de l'Arboç, cal*

Arboç, sobre el camí de l'

Capb. 1565 (7r): “Item quadam aliam pesiam terre campam continentem in se / duo iugera terre parum plus vel minus scitam in dicto / termino de Calaffello in loco dicto **sobre lo camí del Arbós** / ad censum duorum solidorum quolibet anno solvendorum in festum / Nativitatis Domini...” (ACBP)

Arboçar, serra de l'

Capb. 1570 (42r): ... “mansum vulgo dictum lo *mas blanch*... ad oriente cum *quadra de Segur* a meridie cum littore maris ad occidente cum honore Antoni font [i tb. Bartolomei Papiol i Antoni Llagostera] quadam carrerata mediante et a cirtio partim cum honore Montserratati papiol cum *podio de la talaya* aygua vessant vsq (???) a la *serra del arbosar* et tendit vsq a la *coma farella* et decendit al *puig del garo*”, de joan Auguer (1591). (ACAP)

Arcàngela, ca l' (Po)

[ˈka lər'kaŋʒəle]

Nom de la casa del carrer de Jesús, núm. 37, que s'atribuïa a la família d'Àngela Urpi Romeu, vídua, que vivia amb el seu fill Josep Olivella Urpi, pagès.

Ens cal dir que aquesta casa també era coneguda per *cala Francisca Recadera*, pel fet que la sogra de l'esmentada Àngela, i de nom Francesca, feia d'ordinària (de recadera) entre Calafell i el Vendrell, és a dir, que entre aquestes dues poblacions portava les comissions ordinàries que li encarregaven la gent, feina que després continuà la referida Àngela.

Significat.- *Arcàngela* és un nom del santoral català i hem de pensar que és el verdader de la titular, tot i que Àngela és el que figurava en el cens.

Ardet, ca l' (Po)

[ˈka lər'ðet]

Renom de la casa del carrer Major, núm. 1, atribuït a la família de Francesc Nin Palau, casat amb Teresa Milà Batalla, junt amb Antoni Nin Fabré, vidu i pare del cap de família. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Francesc de l'Ardet*.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “Anton Nin, *dit lo Ardet*”.

Significat del renom.- Etimològicament, no es troba el significat directe d'*Ardet*. En tot cas podem referir que pot ser una variació fonètica per “etimologia en el temps” del mot *ardat*: multitud d'animals o persones (ramat); o d'*ardit*: audaç, que prové del francic. Tampoc podem descartar que es tractés del diminutiu reduït d'Eduard: *Eduardet*.

Ardet, ca l' (Pl) [ˈka lərˈdɛt]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm.79, atribuït a la família de Joan Nin Bellido, pescador, i Josepa Almirall Martí amb llurs fills.

Significat.- Aquesta família prové de dalt el poble i de la casa que es refereix amb el mateix renom.

Argelagar, l' [lərˈʒilə'ɣa]

Situació: zona rústica (pl. 6f).

Falda de muntanya dins la partida del *Mas de l'Espasa* que constitueix un dels laterals del fondo que porta aquest mateix nom (del *Mas de l'Espasa*) i està situada enfront de la masia. Se li diu així perquè és tan atapeïda de matolls i d'argelagues que es fa gairebé impossible travessar-la. Un dels túnels de *l'autopista de Pau Casals*, li ha foradat el seu peu. La denominació del lloc és popular. No hem trobat cap referència documentada.

***Argila, l'** [lərˈʒile]

Situació: el Poble (pl. 3g).

Nom popular mitjançant el qual es definia el terreny rústic, avui urbanitzat, situat al costat nord del poble. La seva denominació l'evidenciava el fet de referir-se a un terreny argilós. A mitjan segle passat (anys 1940 a 1950) hi havia uns clots originats per l'extracció que s'havia fet –i que encara es feia– de l'argila que es destinava a la fabricació de teules i rajoles. Era propietat del senyor Cosme Mainé i Castellví, de *cal Llagostera*. A les parades annexes situades al sud i oest dels clots referits, hi havia plantades vinyes de raïm moscatell. Per aquest motiu, l'indret de referència se'l coneixia, també, amb el nom *dels moscatells del Llagostera*. Avui s'hi ha construït un petit nucli de cases anomenat de *la Mare de Déu del Carme* i, popularment, *les cases Barates*.

L'única plaça que hi existeix i a l'entorn de la qual hi ha els cinc blocs d'edificis que constitueixen aquest nucli, porta el nom de Cosme Mainé, el seu antic propietari. Els seus hereus cediren aquests terrenys per construir-hi els habitatges esmentats.

L'any 1979, en aquest lloc, s'hi va localitzar un antic nucli ibèric que va ser datat de mitjan segle IV a.C. (Retruc núm. 31, p.11). Tot i la troballa de restes diverses, els fonaments de les cases on vivien aquells antics pobladors, sembla que estan sepultades sota els blocs d'habitatges descrits anteriorment. Tots aquests indrets també se'ls refereix amb el nom de *l'Argilera*.

Argila, el coll de l' [əl ˈkɔʎ də lərˈʒile]

Situació: zona rústica (pl. 1g).

És el que forma l'actual *carretera Comarcal 246* de Barcelona a Valls a l'entrar al terme municipal del Vendrell. La fita divisòria estava situada en aquest coll abans de la seva desaparició arran de la construcció de *l'autopista de Pau Casals*. També se li diu *el coll de Calafell*.

Argilera, l' [lərˈʒil'leɾe]

Vegeu: *Argila, l'*

Arinyo, ca l' (Pl) [ˈka ləˈriɲu]

Nom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 4, atribuït a la família de Ramon Ariño Colet, pescador, i Dolors Rallo Gimenez amb llurs filles.

Significat.- El nom de la casa es correspon amb el nom de família o primer cognom del cap de casa.

Armajach, ca l' (Po) [ˈka ləɾməˈʒak]

Nom que se li atribuïa a la casa del carrer de Ventura Gassol (abans, del Marquès de Comillas), núm. 4, i que corresponia a la família que hi habitava amb el nom d'Antoni Armajach Tetas i Eulàlia Romeu Solé. També hi havia llur fill Joan i la seva esposa Mercè Vellbé Terrades amb el fill del matrimoni. Abans de l'any 1939 aquesta família vivia al carrer del Marquès de Samà, núm. 11, però un obús de la Guerra Civil la va esfondrar i anaren a viure a *ca l'Anton Corriol*.

Significat.- *Armajach* és un llinatge que el trobem a Barcelona, Tarragona, Calafell, Bellvei, Sant Carles de la Ràpita, etc.

Artur Martorell, Casa de Colònies

Vegeu: *Casa de Colònies Artur Martorell*

Assumpció, l'església de l' [liˈɣlezie ðə ləsunˈsjo]

Situació: Segur (pl. 8j).

Temple dedicat a l'Assumpció de la Verge Maria i beneït l'any 1975. L'acte de consagració fou presidit pel Dr. Josep Pont i Gol, arquebisbe de Tarragona. Li fou atorgada la categoria de parròquia de nova creació i és sufragània de Sant Cristòfol de Cunit. L'edifici és obra de l'arquitecte Jaume Teixidó i Ballescà i té capacitat per a 1.200 persones, 730 de les quals assegudes. Es troba a Segur de Calafell entre la ronda de Sant Miquel de Segur i el carrer de l'Olivera.

“Asunción”, ca l' (Po) [ˈka ləsunˈsjon]

Nom de la casa del carrer del Mar, núm. 35, atribuït a la família de Josep Palau Rion, i la seva esposa Assumpta (Asuncion) Rovira Vidal.

Significat.- En aquí el “nom de casa” es correspon amb el nom de l'esposa, en castellà.

Auditori Teatre Municipal l' [ləwðiˈtɔri teˈatre munisiˈpal]

Situació: zona urbanitzada (pl. 3j).

Està construït tocant el poliesportiu Joan Ortoll, pel seu costat nord. Té una superfície d'uns 510 m² (15 d'amplada per 34 de fondària). L'escenari és d'uns 100 m² (10 x 10) i el fòrum inclinat té 18 files amb un total de 442 butaques. Va ser inaugurat el diumenge 4 de gener de 1987. A l'acte hi assistí un públic nombrós que omplí totalment la sala. A més de l'alcalde del poble Sr. Joan Colet que pronuncià un discurs molt emotiu (Retruc núm. 56:7) hi foren presents diverses personalitats del món polític, entre les quals el Sr. Josep Maldonado, delegat del govern de la Generalitat, a Tarragona i el Sr. Maluquer, director general de Música, Teatre i Cinematografia de la mateixa Generalitat.

Aurèlia de l'Andon, ca l' (Po) [ˈka ləwˈɾelje lənˈdɔn]

Conjunt nominal i nom de la casa del carrer de la Barceloneta, núm. 20 en la que hi vivia la família formada per Josep Rovira Salom i Aurèlia Palau Borrut amb llur fill.

Significat.- *Aurèlia* és el nom de l'esposa i *Andon* és la casa de la qual procedia.

autopista de Pau Casals, l'

Vegeu: *Pau Casals, l'autopista de*

***Auxilis Mutus, la Societat d'**

Vegeu: *Societat d'Auxilis Mutus*

***Ave Maria, ca l' (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*Ramon Mestre, dit l'Ave Maria*"... En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Avellanes

Capb. 1570 (44v): "... *las avellanes*" de Pere Mayner (1591). (ACAP)

Avellaners, el camp dels

Capb. 1565 (33r): "Item quandam pesiam terre nominatam *lo camp dels avellaners* versus caminum de Arbussio continentem in se tria iugera terre parum plus vel minus confrontatam"... (ACBP)

Capb. 1570 (30r): ... *lo camp dels Avellaners*, de Coloma Durana (1591). (ACAP)

Babaiana, ca la

Vegeu: *Joan de la Masia la Font, cal*

Badia, camp de la

Capb. 1656 (43r): ... sota los *Camps de la Badia* que termena a migdia amb lo camp dit lo *Torrent i la Planasa* de Francesc Vidal. (ACAP)

Bailon, cal (Po)

[ˈkal βəjˈlon]

Renom de la casa situada al carrer de la Barceloneta, núm. 18 i que s'atribuïa a la família que hi havia viscut anteriorment amb "nom de família" o primer cognom de Beiraguet. En el cens de l'any 1950 no hi figurava, cosa que vol dir que en aquella època ja no hi vivien.

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*Francisco Beyraguet, dit lo Bailon*".

Significat del renom.- *Bailón* és un llinatge generalitzat en llengua castellana. Entre altres trobem a Pasqual Bailón Yubero, aragonès. Va ser frare franciscà descalç i germà llec, venerat com a Sant per l'església catòlica. En la nostra etimologia hi ha *Bailó* com a llinatge que el trobem, majoritàriament, a Barcelona i podria ser la catalanització del cognom castellà.

Bailon, cal (Pl)

[ˈkal βəjˈlon]

Renom de la casa de l'Avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 4, atribuït a la família de Carles Pijoan Sans, ferroviari, i Dolors Vilella Escoda, amb llur fill Carles.

Significat.- Vegeu: *Bailon*.

Baina, ca l'Antonio

Vegeu: *Antonio Baina, ca l'*

***Baix, l'abeurador de**

[ləβəwɾəˈðo ðə ˈβaɪ]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Era d'obra i estava construït al carrer de Jesús al lloc conegut i anomenat pel *Cantó de la Font*. Tenia l'amplada de la vorera i una llargada de poc més d'un metre. La seva profunditat era d'uns 70 cm. Feia cantonada amb el carrer del Pou i era adossat a *cal Beco*. Servia per abeurar els animals de tir (matxos, cavalls, rucs, etc.) i s'omplia amb l'aigua que s'escolava de la font que hi havia al seu costat, la qual estava situada, però, a la paret del carrer del Pou. Pel fet de la substitució dels equins pels tractors, l'abeurador va quedar en desús fins que, finalment, va ser enderrocat pels voltants de l'any 1974.

***Baix, el cafè de**

[əɫ kə'fɛ δə 'βaf]

Situació: el Poble (pl. 3h).

A principis del segle XX en els pobles una mica grans, en general cada partit polític tenia el seu cafè i la seva sala de ball. A Calafell, als anys vint d'aquest segle, n'hi havia tres: *el cafè i la sala de Baix* que representava un partit, *el cafè i la sala de Dalt* que en representava un altre, i *el cafè i la sala de cal Xalamó*.

Una exposició molt il·lustrativa del *cafè* i de *la sala de Baix*, és la que va fer en Jaume Jané i Papiol (el Jaume el Noi) durant l'entrevista que li feu en Fermí Alari l'any 1978 (Retruc núm. 8:17), la qual transcrivim a continuació:

..... El fet és que hi havia un local —que ara són les oficines i el magatzem del Sindicat— que era el *cafè i la sala de Baix* i era propietat d'un partit. Generalment en els pobles grans cada partit tenia el seu cafè; els de dalt i els de baix. En aquell cafè hi havia els propietaris, però estava bastant barrejat, ja que també hi havia els jornalers més miserables. L'edifici l'havien fet per tomb dels socis. Doncs resulta que en aquell cafè els socis citats es van barallar amb la Junta perquè tenia un deute de 5.000 pessetes amb un dels propietaris (el de cal Llança). No pagaven els interessos i, per aquest motiu, els va tirar al tribunal i el local va anar a la subhasta. Els rabassaires van dir: "Nantros ens hem de quedar el local". Els propietaris també el volien per a ells, ja que no en tenien cap altre. Cal mencionar que els rabassaires disposaven del *cafè i la sala de Dalt*. A la subhasta hi assistiren els dos representants. Els rabassaires varen arribar a comprar aquell edifici per 12.500 pessetes. Els propietaris van pecar de coquins... A partir d'aquell moment, l'element rabassaire tenia dos locals i els propietaris es van quedar sense cap. Llavors ens vàrem reunir en aquell local que hi havia davant de casa (de cal Noi), que era un altre cafè vell, el de *cal Xalamó*...

Amb aquesta exposició hem pogut constatar que el *cafè i la sala de Baix* anomenats, també, *cafè dels Rics*, l'any 1922 es va transformar en les oficines i el magatzem del Sindicat, el qual estava situat al núm. 6 de l'actual carrer del Marquès de Samà, a uns 30 metres més avall del, llavors, *cafè de Dalt*.

***Baix, la font de**

[lə 'fɔn də 'βaf]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Aquesta font la vàiem col·locada dins d'una fornícula d'uns 50/60 cm. d'amplada per uns 80 d'alçada. Estava feta a la paret de *cal Beco*, al carrer del Pou i a un metre de la cantonada amb el carrer de Jesús. Per aquest motiu aquest lloc era anomenat el *Cantó de la Font*. Fins a mitjan segle XX eren poques les cases del poble que tenien aigua corrent. Llavors, es proveïen de la que proporcionava la font. Però a partir d'aquesta data, les instal·lacions particulars d'aquella aigua corrent anaven creixent i la font, cada cop més entrava en desús, fins que finalment va ser suprimida vers els anys 70.

***Baix, la sala de**

[lə 'sale δə 'βaf]

Vegeu: *Baix, el cafè de****baixada d'en Trilles, la**Vegeu: *Trilles, la baixada d'en***baixador de Segur, el**Vegeu: *Segur, el baixador de***Baixador de Segur, el pas inferior del**

[əɫ 'paz iŋfə'rjo δəl βəʃə'do δə sə'ɣu]

Situació: Segur (pl. 9j).

És un pas de vianants construït l'any 1991 sota la via del ferrocarril. Té una llargada de 26 metres, una amplada de 4,5 i una alçada de 2,3 i està situat al costat de llevant del Baixador.

***Balandra, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: *En Pau Llagostera y Sicart, dit lo Balándra*. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Balandra, la rasa del

[lə 'razəl βə'landre]

Situació: zona rústica (pl. 4d).

És al capdavall del *fondo de la Graiera*. Té uns 200 metres de llargada; recull l'aigua d'aquesta fondalada i la desguassa al *torrent de la Cobertera*. Es troba a uns 100 metres, a l'esquerra, baixant per aquest torrent i després d'haver passat el pont anomenat, també, *pont de la Cobertera*.

Balastre, cal (Po)

['kal βə'lastre]

Renom de la casa situada al carrer de la Barceloneta, núm. 13, i atribuït a Josep Hugué i Milà (el Pepet del Balastre), el qual provenia de cal Xavo del carrer del Pou núm. 18. Vegeu: Xavo, cal.

Significat del renom.- *Balastre* és el nom d'una sorra molt granada pròpia de les platges de l'Empordà i ha estat introduït modernament per via del castellà.

Ballar, la

Capb. 1565 (58v): "Item quandam aliam peciam terre vocatam *la ballar* continentem / unum iugerum parum plus vel minus confrontatam ab oriente / cum honore Petri Papiol a meridie ab occidente cum honore / Antonii Llagostera et..." (ACBP)

balma de la Graiera, la

Vegeu: *Graiera, la balma de la*

Baltassana, ca l'Isidre de la (Po)

Vegeu: *Nius, cal*

Ballafí, cal (Po)

['kal βə'ʎə'fi]

Renom de la casa situada al carrer del Pou, núm. 42, atribuït a la família que hi vivia amb els cognoms o noms de família de Raventós-Nin. (Maria Nin Fortuny, vídua, i els seus fills Isidre, Josep i Teresa Raventós Nin).

Significat del renom.- *Ballafí* és un nom compost del verb *ballar* i de l'adverbi *fi* amb el significat de ballar amb subtileza, de manera fina. Així, doncs, diu que és com es manifestava un membre de la família per expressar la seva habilitat en el ball rodó.

Ballafí, cal Joan del (Po)

Vegeu: *Joan del Ballafí, cal*

Banc, el (Ta)

[əl 'βank]

Davant de Sant Vicenç.

És un brut (franja d'algues) que fa la mar i va en sentit perpendicular a la costa. En el punt més alt li diuen el Banc.

Senyes:

El Més Alt de Montmell pel cantó de garbí de Sant Vicenç.

L'Arc de Berà per la Punta de Berà.

El Campanar de Tarragona per la Trencada del Banc.

El Més Alt de Montmell per Sant Vicenç.

Baptista, cal (Pl)

[ˈkal βəˈtiste]

Nom de la casa del carrer del General Sanjurjo, núm. 1, atribuït a la família de Baptista Mercader Subirach, pescador i Pilar Canalís Avenoza amb llur fill .

Significat.- El nom de casa es correspon amb el nom del titular dit en castellà.

Baptista el Tortosí, cal (Po)

Nom de la casa del carrer de Sant Joan, núm. 7. Se li atribuïa aquest “nom de casa” pel fet que el cap provenia de terres tortosines, mentre que la muller era de Calafell.

Barates, les Cases (Po)

Vegeu: *Cases Barates, les*

Barates, les Cases (Pl)

Vegeu: *Cases Barates, les*

Barber, el

[əɫ βərˈβe]

Situació: zona rústica (pl. 2i).

Partida de terra al costat de ponent del poble. El terreny és totalment conreable i apte per al cultiu de la vinya, oliveres, fruiters, cereals, etc. Es troba entre la *carretera Comarcal 246, el camí de Torredembarra o del Cementiri* i els terrenys de *la Sínia*. Al sud afronta amb la partida de terra denominada *els Claperets* i amb *la rasa del Meix* desapareguda en aquell indret per la construcció de les escoles. La veiem documentada en diverses escriptures de cessió. Entre altres, citarem la d'una compravenda de data 16 de juny de 1907 (R.P.; ll.4; f.147).

Barcelona, camí de

Capb. 1570 (4r) 1591 i Capb. 1633 (7v): ... la *sort llarga*... a migjorn ab los ribatges de la mar... y a tremuntana... part ab lo camí qui va de Tarragona a la ciutat de Barcelona, de Pere Soler. (ACAP)

Barcelona, la carretera de

[lə kərəˈtere ðə βərsəˈlone]

Vegeu: *Barcelona a Valls, la carretera de*

Barcelona a Valls, la carretera de

[lə kərəˈtere ðə βərsəˈlonəˈβaʎs]

Situació: zona rústica (pl. 1g, 2h, 3i,...).

Aquesta carretera se la coneix oficialment dins la xarxa de les de l'Estat per la *carretera Comarcal 246* de Barcelona a Valls. Quan arriba a Calafell travessa el seu terme entrant per Segur. El seu traçat pren un sentit paral·lel a la via del ferrocarril fins que arriba al *Poblat ibèric de les Teixoneres*. A partir d'aquí es desvia lleugerament cap a l'interior i a l'arribar al dret de l'Estació trenca sobtadament cap a la dreta tot vorejant paral·lelament el poble. Així que el deixa, travessa una zona amb revolts bastant pronunciats fins arribar al *coll de l'Argila*, lloc per on entra al terme del Vendrell. En el decurs dels anys aquesta carretera ha estat referida amb altres denominacions, tals com:

Carretera d'Alcover a Calafell.- L'any 1864 la trobem documentada amb el nom de *carretera d'Alcover a la Santa Creu de Calafell* (Ll.Tetas, 1997:81) i a partir de l'any 1879 s'anomenà oficialment *carretera d'Alcover a Calafell*. Per tant, passant per Valls i pel Vendrell unia aquelles dues poblacions sense anar més enllà de la segona.

Carretera de Barcelona. L'any 1895 la Corporació Municipal decidí el traçat de la carretera entre Cubelles i Calafell que havia d'enllaçar amb la d'Alcover i la de l'Estació (Ll.Tetas, 1997:69) i havia de travessar la finca de *Sant Miquel de Segur*. Uns anys més tard aquest projecte es féu realitat.

Carretera de Cubelles a Calafell.- Aquí podríem referir el mateix que hem dit per a la *carretera de Barcelona*.

Carretera del Vendrell.- L'any 1879 un acord de la Corporació Municipal cita: "habiéndose concluido la carretera de este pueblo al Vendrell continuación de la de Alcover ..." i l'any 1926 es troba documentada amb el nom de *carretera del Vendrell*.

Barber, cal Zep (Josep) (Po)

Vegeu: *Agullero, cal*

Barceloneta, carrer de la (Po)

El traçat d'aquest carrer té forma d'escaire i és un dels antics del poble. Comença en el de *Torredembarra* i acaba al *carrer Principal*. Ja figura referit en el llibre d'empadronament del municipi de l'any 1863 amb divuit famílies enregistrades.

Barcot, el (Ta)

[əɫ βə'n'kɔt]

Davant de Calafell.

Vaixell abandonat a la vora de la mar on s'acaba Calafell pel cantó de ponent i en el lloc referit per *la carrerada d'en Ralet*.

Bargalló, el puig de

Capb. 1610 (19r): ... "*la coma de la font* termena a solixent ab Joan Busquet de Monpeó lo marje devall lo aljub mitjansant... lo camí qui va al *mas Bargalló*... i a tamuntana ab dit Joan busquet y ab la montanya ques junt al camí qui va a Belvey y al *puig den Bargalló*", de Francesc Urgell.

Capb. 1656 (65v): ... *la coma de la Font* a migdia *puig de Bargalló*, de Magí Papiol (1665). (ACAP)

Baró, el mallol del

Capb. 1633 (52v). Cab. 1656 (16v): Prop lo torrent dit lo *Mallol del Baro*, de Mn. Joan Sala... (ACAP)

Baronia del Mar, urbanització

[urβə'nizə'sjo βəru'nie ðəl 'mar]

Situació: zona urbanitzada (pl. 2e).

Comprèn una petita extensió dels terrenys de l'antiga heretat del *Mas Canyís*. Són els que pertanyen al terme de Calafell. Per tant, forma part de la gran urbanització que porta aquest nom i que està enclavada, majoritàriament, en el terme de Bellvei. Dins el petit tros de Calafell, situat a l'extrem de llevant, només hi ha el carrer de Sant Tomàs i el de Vista Alegre. El seu pla parcial va ser aprovat el 12 de desembre de 1995.

***Barot (Pl)**

Renom que troben referit en el llibre de Primícies de Verema de la Parròquia i de l'any 1792: "*En Pau Papiol dit lo Barot, una portadora*".

Barot, cal (Pl)

['kal βə'rɔt]

Nom de la casa del carrer de Sant Pere, núm. 36, atribuït a la família de Miquel Barot Vigaire, vidu, ordinari (recader), i la seva filla Paquita Barot Montserrat.

Significat.- El nom de la casa es correspon amb el nom de família o primer cognom del titular.

Barquera, la

[lə βə'r'keɾe]

Situació: zona rústica (pl. 3g, 3h).

Partida de terra conreable amb vinya, cereals, fruiters, etc. de configuració allargada i més aviat estreta. Està situada al costat est del poble i s'estén des del *camí de Cala Manela* fins a l'actual *camí de Mas Romeu* o *camí de Montpaó* i des del *torrent de la Cobertera* fins a la partida denominada *les Figueres*. La part superior de la variant de la *carretera de Bellvei* està

construïda a sobre mateix dels terrenys que constitueixen aquesta partida. Es troba documentada en moltes escriptures de cessió. Aquí citarem el testament davant del capellà Pau Ferrer fet el dia 31 de maig de 1899 (R.P.; ll.3; f.79).

També surt referit en el capbreu de l'any 1656 (49r) “la *Barquera*” ...i termena a solixent mitjansant lo camí comu qui va de Calafell a Segur, d'Arnau Fontana (1662). (ACAP)

***Barquera, el camí de la**

[əɫ ka'mi ðə lə βər'keɾe]

Situació: zona rústica (pl. 3h).

Aquest camí emmenava a la partida de terra que porta el mateix nom. Començava a la *carretera de Bellvei*, a uns 20 metres després de les darreres cases del carrer de Jesús. Avui, pràcticament no existeix pel fet de la construcció de la variant que, tot travessant aquella partida, va des del *Dispensari de la Creu Roja* a la referida població de Bellvei.

Barral, la casa

[lə 'kaze βə'ral]

Situació: la Platja (pl. 3k).

A *cal Barral* el trobem en el núm. 18 de l'avinguda de Sant Joan de Déu de la Platja de Calafell. La casa actual va ser construïda sobre una de les antigues “botigues” de l'anomenada *platja de l'Espineta*. En Carles Barral i Nualart, editor, home de molta cultura i pare d'en Carles Barral i Agesta, va transformar aquell primer habitatge en la casa que veiem en el dia d'avui, i volem significar que són dos els trets que la caracteritzen: un de visual i un segon de simbòlic. La gran balconada de fusta pintada de marró que sobresurt 2 metres de la façana blanca junt amb la portalada d'entrada a la casa, esguardada per una finestreta original a la seva mà esquerra i pintades totes dues de blau, li confereixen una característica diferenciadora que contrasta amb la resta de cases edificades a ambdós costats del carrer i que no guarden cap mena d'estil. Quant al seu interior, mostra una decoració molt peculiar i del gust del seu segon propietari. Aquestes descripcions justifiquen aquell primer tret.

Pel que fa al simbòlic, direm que el Sr. Barral, pare, va ser un dels primers estiuejants de Calafell, home molt identificat amb la gent del poble i gran aimador dels costums mariners. Tant ell com el seu fill i llurs famílies han estat de les poques que han mantingut una fidelitat vers aquesta platja. Hi ha constància de què hi han vingut sempre i per aquest motiu la nissaga Barral ha esdevingut el prototipus d'estiuejants fidels a un paisatge i a un lloc. L'Ajuntament la va comprar com a patrimoni del municipi i amb destinacions culturals. Per tot això a *cal Barral*, encara avui dia, és un referent de lloc pels habitants de Calafell i altres poblacions.

barranc del Vilarenc, el

Vegeu: *Vilarenc, el barranc del*

Barraques, la Parada de les

Vegeu: *Parada de les Barraques, la*

Barretines, ca la Pepa el (Po)

Vegeu: *Pepa el Barretines, ca la*

bassa

Vegeu: *Ferran, Trull.*

Bassa, la

Capb. 1565 (22v) ... “habet et possidet in dicto loco de Calafello dictas / *de la bassa* terrisque honoribus et possessionibus eiusdem cum / introhitibus exhibitibus iuribus et pertinenciis suis...” (ACBP)

***Bassa, el de la (Po)**

Renom que trobem referit a la llibreta de Comunion de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Ramon Pédrú, dit el de la Bássa*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

***Bassa, el Camp de la (partida de terra)**

Vegeu: *Camp de la Bassa, el*

Bassa, la cova del Fondo de la

Vegeu: *Fondo de la Bassa, la cova del*

Bassa, el fondo de la

[əɫ 'fondu lə 'βase]

Situació: zona rústica (pl. 7d).

Fondalada que es troba a *Montpaó* darrere la masia del *Pepet de l'Agneta*. És just al seu costat esquerre mirant la masia de front.

Bassa Miquela, la (partida de terra)

[lə 'βase mi'kɛle]

Situació: zona rústica (pl. 3e, 3f).

Les referències apunten que els terrenys de cultiu amb oliveres, vinya, camps i garrofers que comprenen aquesta partida són, exactament, els que veiem situats a banda i banda de la carretera que va a Bellvei, entre el *fondo del Parent* i el de *la Romagosa* –avui la gossera municipal– i els del *torrent de la Cobertera*.

Constatem, però, que la Bassa Miquela, (finca núm. 1.095 del Registre de la Propietat), és la denominació antiga de la partida que trobem referida amb el nom del *Camí de l'Arboç*, tot i que l'extensió d'aquesta segona sembla molt superior a la de l'altra. Si és així, la *Bassa Miquela* ocupa els terrenys de la part central del *Camí de l'Arboç*. La trobem documentada, entre altres, en l'escriptura de compravenda de data 8 de maig de 1854. (R.P.; ll.3; f.247).

També en fa referència el capbreu de l'any 1656 (40r): ...”dita la *Bassa Miquela* y abans “*lo mas gatell*”, de Francesc Vidal... (ACAP)

***Bassota, la**

[lə βə'sɔte]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Amb l'expansió del poble, aquesta partida que fins els anys 60 era zona de conreu, ha esdevingut urbana. Tenia una superfície molt petita i estava situada tocant el nucli urbà pel seu costat de llevant. Era just al començament de la partida denominada *la Barquera*. El camí que emmenava cap als terrenys d'aquesta partida que acabem de referir, travessava, d'oest a est, les terres de *la Bassota*. Està documentada en un testament del 8 de juliol de 1889. (R.P.; ll.5; f.12).

Baster, cal (Po)

['kal βəs'te]

Renom de la casa situada al carrer de Joan Miró, núm. 10 (abans, dit de Calvo Sotelo), atribuït a la família que hi vivia amb el cognom o nom de família de Solé: Ramon Solé Galofré. També hi vivia la seva filla n'Antònia Solé Ros i la seva néta Conxita Ribas Solé. En Ramon, tenia l'ofici de baster i per aquest motiu assignaven a la casa el conjunt nominal de *cal Ramon Baster*. La família procedia del poble de l'Arboç.

Significat del renom.- *Baster*, com hem dit, és el nom d'un ofici, el qual consisteix en reparar guarniments d'animals de càrrega: cavalls, matxos, rucs...

Baster, cal Ramon (Po)

Vegeu: *Ramon Baster, cal*

Batalla, cal (Po)

['kal βə'taɫe]

Nom de la casa situada al carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo), núm. 9, i atribuït a la família que hi vivia formada per Josep Batalla Mestre i Adelaida Casals Burrut, amb llur fill

Francesc. També hi vivia l'altre fill Josep (Pep), casat amb Demetria Hernández Sosa. És per això que en aquesta casa també se la coneixia per *cal Pep Batalla*.

Significat.- *Batalla* és un llinatge molt estès arreu de Catalunya i *Pep* és l'hipocorístic de Josep.

Batalla, cal (Pl) [ˈkal βəˈtaɫe]

Nom de casa situada sobre mateix del pas de nivell del carrer de Sant Pere.

Batalla, el fondo del [əl ˈfondul βəˈtaɫe]

Situació: zona urbanitzada (pl. 6e).

Fondalada que es troba a Montpaó i dins de l'antiga hisenda del *Pepet de l'Agneta*. Anant cap a l'esmentat llogaret de Montpaó, és la primera a mà esquerra després de la masia del *Mas de l'Espasa* i, just a l'entrada de la *urbanització Mas Romeu*. El seu nom el pren del renom de la família que la conreava en règim de *parceria*, a *cal Batalla*.

Batalla, cal Joan del (Po)

Vegeu: *Joan del Batalla, cal*

Batalla, el pas a nivell de Cal

Vegeu: *Cal Batalla, el pas a nivell de*

Batalla, el torrent del

Vegeu: *Bolavà, el torrent del*

Batllet, cal (Po) [ˈkal βəˈɫɫet]

Renom de la casa situada al carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo), núm. 16, atribuït a la família de Joan Hugué Riembaú i Agnès Pàmies Sigró amb llurs filles.

Significat del renom.- *Batllet* és el diminutiu de "batlle" (alcalde).

Batllet, ca l'Isidre el (Po)

Vegeu: *Isidre el Batllet, ca l'*

Batllia, la [lə βəˈɫɫie]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Nom que es donava, antigament, a la Casa de la Vila d'aquesta població. Era el lloc de reunió del Consell Municipal d'altre temps. Avui, encara existeix i està situada a l'actual plaça de la Constitució dita també, molt abans, la plaça de la Batllia. És molt a prop de la Rectoria. A la façana d'aquest modest edifici hi figura una placa de pedra d'una superfície, aproximada, d'uns 65 x 40 centímetres. Actualment, és il·legible des de baix.

Significat de *Batllia*: casa del batlle o Casa de la Vila.

Beceroles, cal (Pl) [ˈkal βəsəˈɾɔles]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 52, atribuït a la família de Pau Suau Milà, del comerç, el seu fill Salvador Suau Martí, la seva esposa Maria Parera Teixé i la filla d'aquest matrimoni. Aquest renom ja el veïem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*Pau Suau, dit lo Bacerólas*".

Significat.- *Les Beceroles* era el primer llibre de lectura en el que, en altres temps, els infants aprenien a llegir l'alfabet i a confegir les lletres.

Beceroles, cal "Sendo" el (Pl)

Vegeu: "*Sendo*" *el Beceroles, cal*

Beco, cal (Po)

[ˈkal ˈβɛku]

Casa situada al carrer del Pou, núm. 2. Aquest renom és el que correspongué a la nissaga dels Casas des de molt antic i cap a mitjan segle XX se li atribuïa a la família Casas-Grífols (Josep Casas Rossell, pagès, casat amb Joana Grífols Casas, i llurs filles Enriqueta i Teresa, junt amb l'avi matern Joan Grífols Mestre).

Ens cal dir que aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*Pere Casas, dit lo Becu*".

Significat.- *Beco* és sinònim de beneïtot o curt d'enteniment, i s'ignora el motiu de l'atribució a la família.

Beco, el clos del

[əɫ ˈklɔz δəl ˈβɛku]

Vegeu: *Rion, el clos del*

Bellamar, urbanització

[urβənizəˈsjo βeləˈmar]

Situació: zona urbanitzada (pl. 5j).

Comprèn una part de la falda de migdia de la *mntanya del Comú*, i s'estén entre la *carretera de Calafell a Barcelona*, al sud, i el cim d'aquesta muntanya, al nord, en el lloc anomenat *les Trinxeres*, per haver-hi estat emplaçades unes bateries de costa, durant la guerra civil. Segons consta en documents inscrits en el Registre de la Propietat (ll.17; f.224) i (ll.27; f.162), una part de la urbanització –l'avinguda de Tarragona– està construïda sobre terrenys de l'antiga heretat *la Quadra de Sant Miquel de Segur* i una altra part –el carrer de Foix– sobre la partida *Camí de Vilanova*, o també *el Prat del Mas Soler*. El seu pla parcial va ser aprovat el 15 de juliol de 1966. Cal remarcar, però, que *la Quadra de Sant Miquel de Segur*, no arribava fins aquesta urbanització, ja que, entremig hi havia les heretats *del Mas de la Mel* i de *la Comafarella*.

***Bellvei, el camí de**

[əɫ kəˈmi δə βəlˈβɛj]

Situació: zona rústica (pl. 3g).

Aquest camí és el que comunicava el poble de Calafell amb el de Bellvei abans de la construcció de la carretera actual. A la sortida del poble i fins on actualment hi ha el peatge de *l'autopista de Pau Casals*, seguia el mateix traçat de la carretera. En aquest punt, baixava cap al torrent i el travessava. Després, tot vorejant-lo, es dirigia cap a Bellvei. També se'l coneixia pel *camí Vell de Bellvei*.

Bellvei, el camí Vell de

Vegeu: *Bellvei, el camí de*

Bellvei, la carretera de

[lə kərəˈtere δə βəlˈβɛj]

Situació: zona rústica (pl. 3h, 3g, 3f, 3e ...).

A principis d'aquest segle, la Corporació Municipal negocia i construeix la carretera que, des del carrer de Jesús, al final del poble de Calafell, arriba fins a Bellvei. En el seu tram inicial i fins a la partida de *la Creueta*, aprofita el traçat de l'antic camí que va a Bellvei i no torna a fer-ho fins després d'haver passat el *pont de la Cobertera*. Des de fa uns anys, amb la variant construïda, aquesta carretera comença a la Comarcal 246, prop del *dispensari de la Creu Roja* i, fins que no travessa *l'autopista de Pau Casals* no entra en el traçat construït a primers de segle.

***Bellvei a Montpaó, el camí de**

[əɫ kəˈmi δə βəlˈβɛj ə mumpoˈo]

Situació: zona rústica (pl. 6b, 6c, 7c).

Tal com indica el seu nom anava des de Bellvei a Montpaó i passava per l'anomenat *coll de Romaní*. Avui encara existeix, però s'ha transformat en una carretera asfaltada que comunica les urbanitzacions de *Calafell Parc* i *Mas Romeu* amb *la carretera Nacional 340*, just a Bellvei.

Bellvei, sobre el camí de

Capb. 1565 (63v): “Item aliam peciam terre ad locum vocatum *sobre lo camí de Bellvei* de pertinentiis dictarum domorum continentem in se decem iugera terre...” (ACBP)

Bellvei a Vilanova, camí de

Capb. 1610 (18v): ... situada en lo dit terme de Calafell y *quadra de Montpeó* al lloch dit la *plana den Gerones* termena a solixent ab lo camí qui va a Vilanova de Cubelles... tramuntana lo camí de *Bellvey a Vilanova* de Francesc Urgell. I altres referències. (ACAP)

Benet, cal (Po) [ˈkal βəˈnɛt]

Renom de la casa situada al carrer Major núm. 35 i atribuït a la família de Josep Vinadé Ribas (pescador) i Rosa Fontanillas Colet amb llur filla Josepa. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Pep Sarralenc*.

Hem d’assenyalar que el renom de *Benet*, ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Pau Culet, dit lo Benet*”.

Significat dels renoms.- *Benet* és un nom propi d’home. Pel que fa a *Pep* es un hipocorístic de Josep, i quant a *Sarralenc* ens cal dir que se li deia així pel fet que provenia del poble de Sarral.

Benet, cal (Pl)

Vegeu: *Manqueta, cala*

Benet, el fondo del [əɫ ˈfɔndul βəˈnɛt]

Situació: zona urbanitzada (pl. 7d, 7e).

Aquesta fondalada és a Montpaó. La seva situació la podem determinar prenent com a referència la masia del *Pepet de l’Agneta*. Davant mateix d’aquesta masia i a l’altre costat de la plana, hi ha el *fondo del Mig* o *Petit del Borrell*. Doncs mirant aquest fondo, el del Benet és el primer que veiem a la seva esquerra. El seu nom el pren, també, del renom de la família que el conreava en règim de parcel·laria, a *cal Benet*. Avui, una bona part està urbanitzat.

Benet, ca la Maria del (Po)

Vegeu: *Maria del Benet, ca la*

Berà, el freu de (Ta) [əɫ ˈfrɛw də βeˈra]

El trobem davant de Berà.

És un pas per entre el Brut que va en sentit paral·lel a la costa des de Torredembarra cap a llevant. Per tant, aquest freu té un sentit perpendicular a la platja.

Senya:

L’Arc de Berà per la Punta de Berà.

Berges, cal (Po) [ˈkal βeɾˈʒes]

Nom de la casa situada al carrer del Sol, núm. 1, coincidint amb el primer cognom o nom de família dels tres germans Ramon, Mercè i Maria Berges Berges, casada, aquesta última, amb en Josep Palau Rovira (paleta) i del que tingueren una filla: Montserrat.

Significat.- Ens cal dir que *Berges* és un llinatge que es troba en alguns indrets de Catalunya.

Bernat, cal (Po) [ˈkal βəɾˈnat]

Renom de la casa situada al carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo), núm. 3, atribuït a la família que hi vivia amb el cognom o nom de família d’Almirall: Sebastià Almirall Torras

(flequer) i Rosa Bofarull Miracle, amb llurs fills Ramon i Ramona, i l'avi Joan Bofarull Miracle. Era una de les fleques del poble.

Significat del renom.- *Bernat* és un nom propi d'home i també un llinatge molt estès a Catalunya i al País Valencià. A més té moltes altres accepcions i significats (noms d'aus, en la confecció de refranys, etc.). No coneixem el motiu de l'atribució d'aquest renom a la família.

Bernat, la muntanya del

[lə mun'taɲe δəl βər'nat]

Situació: zona rústica (pl. 5b).

L'Institut Cartogràfic de Catalunya assenyala amb aquest nom la muntanya que veiem al NO del terme municipal de Calafell, entre l'anomenat *fondo del Tallaferro* i el *coll del Romani*, i fa de contrafort a la *plana de la Graiera* pel seu costat septentrional. El límit nord d'aquesta muntanya és el *torrent de les Codines* o *Escodines* que més avall coneixem pel *torrent de la Cobertera*.

Bertran, els camps d'en

Capb. 1656 (46v): ... las *Vinyasas* y vuy los *campes den Bertran*, de Francesc Soler (1662). (ACAP)

Bertran, el puig d'en

Capb. 1565 (13v): ... “confrontatam ab oriente cum / *podio d'en Bertran* a meridie cum honore Joannis Rovirosa / ab occidente cum honore Jacobi Martí et a circio sive aquilone cum honore Joannis ans mediante carretera”. (ACBP)

Bertran, el pujol d'en

Capb 1570 (2v): ... “illam masiam maiori parte dritam (??) in qua est construita quedum (?) turris nuncupata *lo cap de guerra*, ab oriente cum *coll de la Coma Farella* partim et partim cum *podio de la talaya* a meridie tendit serra serra (??) __ ad *podium den Bertran*... locum dictum los *aguayts*... serra dicta la *serra Squarranossa*”, de Montserrat Papiol (1591). (ACAP)

Bessó, cal (Po)

[ˈkal βə'só]

Renom de la casa situada al carrer de Jesús, núm. 41, atribuït a la família de Joaquina Valls i Tomàs, vídua, que hi vivia amb el seu fill Joan Mañé Valls (pagès) i la seva esposa Maria Vinadé Fontanillas amb llur filla. També es coneixia aquesta casa amb el conjunt nominal de: *cala Joaquina el Bessó*.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Josep Mayner, dit lo Bassó*”.

Significat del renom.- *Bessó*, si el considerem escrit amb “e”, vol dir infant nat junt amb altre o altres en un mateix part, mentre que si l'escrivim amb “a”, significa un petit estancament d'aigua, una bassa petita. En desconeixem el motiu del renom per decantar-nos cap a quin dels dos es refereix.

Bessó, ca la Joaquina el (Po)

Vegeu: *Joaquina el Bessó, ca la*

Bessó, cal Pau (Po)

Vegeu: *Pau Bessó, cal*

Bessó o Petasó, cal Pep del (Po)

Vegeu: *Pep del Bessó, o Petassó, cal*

Bessó, cal Ramon del (Po)

Vegeu: *Ramon del Bessó, cal*

Betis, el (Ta)

[ə'l 'βetis]

Es un buc enfonsat davant la Casa Nova de Segur i a un fons de 3 braces.

biblioteca

Vegeu: *Municipal Casa Nova de Segur, Ventura Gassol*.

Biel, cal (Po)

['kal 'βiel]

Renom de la casa situada al carrer dels Màrtirs, núm. 11, atribuït a la família constituïda per Jaume Llevadies Mestre (pescador), i Magdalena Llagostera Grífols amb llurs filles.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*Gabriel Mayner, dit lo Biel*".

Significat del renom.- *Biel* és una contracció del nom d'home Gabriel.

Biel, cal (Pl)

['kal βi'el]

Renom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 7, atribuït a la família de Josep Llagostera Mañé i Teresa Suau Milà amb llur filla Magdalena, llur gendre Salvador Torres Mañé, pescador, i els fills del matrimoni.

Aquesta família tenia relació de parentiu amb la família del Poble de Calafell que tenia el mateix renom.

Significat del renom.- *Biel*, és una contracció del nom d'home Gabriel.

Biolet del Moixó, cal (Po)

['kal βie'ləddəl mu'ʃo]

Conjunt nominal o renom que refereix la casa situada al carrer de la Barceloneta, núm. 2, en la que hi habita la família constituïda per Gabriel Riera Grífols i Marina Grífols Olivella junt amb llurs filles Júlia i Anna.

Significat del renom.- *Biolet* és un diminutiu de Biel i aquest és una contracció de Gabriel. Pel que fa a *cal Moixó* direm que és el lloc del qual procedia.

Bieló, cal (Pl)

['kal βiə'lo]

Vegeu: *Cabossa, cal*

Bisbal, ca l'Anton de la

Vegeu: *Anton de la Bisbal, ca l'*

Bisbe Català, carrer del (Po)

Aquest carrer va des de la *plaça de l'Ajuntament* (plaça de Catalunya), fins al *carrer de Jesús*. És un carrer molt curt i fa baixada. Jaume Català i Albosa (Arenys de Mar 1835 - Barcelona 1899), fou bisbe d'aquesta ciutat del 1883 al 1999 quan la parròquia de Calafell pertanyia a la seva diòcesi. Impulsà la reparació de l'església del poble i això podia ser el motiu de dedicar-li el carrer que la voreja.

Blai del Corder, cal (Po)

['kal 'βlaj ðel kur'de]

Conjunt nominal i nom de la casa del carrer Principal, núm. 16 (botiga de queviures). Aquesta botiga estava regentada per en Blai Sevé Ramon i la seva primera esposa Lola Just Garcia, de cal Corder, amb llur fill Blai.

Significat.- *Blai* és un nom d'home i *Corder* refereix la casa d'on procedia la seva esposa.

Blanc, el Mas

Vegeu: *Mas Blanc, el*

Blanc, cal Rei

Vegeu: *Josep del Cuixes, cal*

Blanc, la roqueta del Mas

Vegeu: *Mas Blanc, la roqueta del*

Blanca, la pedrera

[lə pə'ðrere 'βlaŋke]

Situació: zona rústica (pl. 4d).

Està excavada a les roques de la *costa de la Graiera*. És al costat dret de la carretera que va de Calafell a Bellvei, a uns 200 metres després d'haver passat el *pont de la Cobertera*. És, també, davant mateix de la cova prehistòrica anomenada: *la Balma de la Graiera*. La pedra que s'extreia era rica en carbonat de calci. Entre altres, s'usava per a la fabricació del blanc d'Espanya. Des de fa molts anys, es va parar la seva extracció. Tal vegada per ser més rendibles, se'n varen explotar d'altres a l'altra banda del torrent i, per tant, dins del terme de Bellvei. Popularment l'han denominada pel nom de referència.

Blanquera, la vinya

Capb. 1695 (23r): ...“pessa de terra dita la *Vinya Blanquera* prop lo *torrent del Capbaix*”, de Sebastià Ugue. (ACAP)

***Blanquet, la fàbrica del**

[lə 'fabrike ðəl βləŋ'ket]

Situació: la Platja (pl. 3k).

Pel fet de poder carregar el producte elaborat, directament en els vagons de tren de l'antiga companyia M.Z.A. que, posteriorment va denominar-se RENFE, aquesta fàbrica es va edificar tocant la via. Era emplaçada, exactament, al seu costat de sobre i entre *l'estació del Ferrocarril*, a llevant, i l'antic *pas a nivell de Cal Batalla*, a ponent i a uns 230 metres de l'estació mencionada. La seva activitat consistia a triturar les pedres procedents de les pedreres de *la Cobertera* i fabricar l'anomenat blanc d'Espanya. Cal dir, però, que en ser riques en carbonat càlcic, una part de la trituració realitzada era destinada a la fabricació de pinsos per a animals.

Aquella activitat va cessar, definitivament, a la dècada dels 80 i els seus terrenys i les seves dues naus varen ser comprades per l'empresa de construcció Inglada Gasull, S.A. per tal de guardar-hi estris i materials propis de la seva activitat.

***Blau, el fondo del**

[əl 'fondul 'βlaw]

Situació: zona rústica (pl. 1h).

Petita fondalada que comprèn els terrenys de conreu —generalment garrofers— de darrere el cementiri, sobre la partida denominada *la Pallissa*. Damunt d'aquests terrenys, avui, s'hi està construint la *urbanització Bonanova*.

Bo, cal (Po)

[ˈkal 'βɔ]

Renom de la casa del carrer de la Barceloneta, núm. 1 i que s'atribueix a les successives famílies que constitueixen una de les nissagues dels Olivella. A mitjan segle passat la família que hi vivia era la de Joan Romeu Rovirosa (pagès) i Maria Olivella Creus, amb llurs fills Cosme i Josep. Però aquest renom ja el troben a la llibreta de comunions de la Parròquia: (*En Jaume Olivella, dit lo Jaume del Bo*).

Significat del renom.- *Bo* és un atribut que denota bondat i que posseeix perfecció dins el seu gènere. Desconeixem la causa de la seva atribució a la família.

Bo, el corral del

[əl ku'ral ðəl 'βɔ]

Situació: zona rústica (pl. 2h).

Està situat a uns 100 metres del Poble i s'hi va pel *camí de Torredembarra* o *camí del Cementiri*. Tot i que està encara dempeus i amb un relatiu bon estat de conservació, ja no s'usa com a corral. Els seus propietaris, com els de la terra del seu voltant, són la família Romeu, de cal Bo.

Bo, el fondo del

[əɫ 'fondul 'βɔ]

Situació: zona rústica. (pl. 5h).

La falla del terreny que origina aquesta fondalada, és al sud de la *mntanya de l'Escarnosa* pel costat de *Mas d'En Vives*. És la primera que trobem a mà esquerra, entrant en aquesta partida pel costat de migdia. Té forma triangular. El seu nom es deu al renom dels propietaris dels terrenys que la constitueixen, a *cal Bo*.

Bo, cal Jaume del (Po)Vegeu: *Jaume del Bo, cal****Bo, el torrent del**

[əɫ tu'ren dəl 'βɔ]

Situació: zona rústica (pl. 3f).

Era la part de la torrentera, amb conreu d'oliveres, que començava sota la *carretera de Bellvei* i canalitzava cap al *torrent de la Cobertera* les aigües que s'escolaven en dies de grans aiguats i que provenien de les terres dels *Carquinyols* i *del fondo del Mas Canyís*.

El trobàvem al començament de la partida denominada el *Camí de l'Arboç* i, avui, ja no existeix pel fet de la construcció del nus de carreteres construïdes, les quals constitueixen l'entrada a l'*autopista de Pau Casals*.

bòbila de l'Andressito, laVegeu: *Andressito, la bòbila de l'***Bofarull, cal (Pl)**

['kal βufə'ruʎ]

Nom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 30, atribuït a la família de Salvador Bofarull Feliu, paleta, i Maria Domingo Solé amb llur fill.

Significat.- El nom de la casa coincideix amb el nom de família o primer cognom del titular.

Bolavà, la masia del

[lə mə'ziəl βələ'βa]

Situació: el Poble (pl. 3i).

Casa composta de planta baixa, dalt i golfes, amb cellers i altres dependències. Va ser construïda cap a l'any 1870 pel marquès de Comillas, "Sr. Antonio López y López". Està situada al sud del poble, tocant a *les Eres* i a la part de sobre de la partida de terra denominada *les Vinyes*. Actualment és propietat de l'Ajuntament de Calafell. En el seu interior s'hi han instal·lat les dependències de l'àrea de cultura d'aquest Ajuntament.

Bolavà, la pedrera del

[lə pə'drɛrəl βələ'βa]

Situació: zona rústica (pl. 5f).

Actualment, i des de fa temps, està abandonada. Es troba per entre el bosc de la *mntanya de l'Escarnosa* i a la vessant del *Mas d'En Vives*. És a dalt de tot d'aquesta partida de terra quan ajunta amb la del *Mas de l'Espasa*. El camí que condueix a la pedrera de referència comença al costat dret del *camí de Montpaó*, enfront la *pedrera del Rion* i just quan aquest camí canvia de vessant. Està a uns 200 metres del punt de referència i davant mateix d'una barraca de pedra seca.

Bolavà, el torrent del

[əɫ tu'ren dəl βələ'βa]

Situació: zona rústica (pl. 3f).

Tros de *torrent de la Cobertera*, amb conreu d'oliveres, situat a la part de sobre del *camí Vell de Bellvei* o *camí de la Graiera* quan aquest travessa la citada torrentera. Aquesta peça de terra ajunta amb el tros del *torrent del Rion* situada per sota del camí esmentat, i afronta pel nord amb el camí que, tot travessant el torrent, va des de la *carretera de Bellvei*, a la depuradora d'aigües. Els seus antics propietaris eren a cal Bolavà i d'aquí ve el nom que porta. Avui també se li diu *torrent del Batalla*, ja que els actuals propietaris són els hereus del Ciscu el Batalla.

Bolavà, cal Xic (Po)

Vegeu: *Xic Bolavà, cal*

***Bon Joan, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Isidre Güell, dit lo Bon Joán*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Bonafila, la

Capb. 1570 (43r): ... “apud lucum dictum la *bonafila*”, de Joan Castells.

Capb. 1591 (55r): ... “apud locum dictum *bona filla*... ad occidente cum camino quo itur ad mare”, de Joan Goday (1591). (ACAP)

Bonanova, urbanització

[urβənizə'sjo 'βɔnə'nɔβe]

Situació: zona urbanitzada (pl. 1h, 2h).

És l'última urbanització autoritzada, dins el terme de Calafell i fins aquest moment. El seu pla parcial va ser aprovat el 24 de juliol de 1996. Ocupa els terrenys de les partides següents: part de *la Senera*, al seu costat de llevant; *el Forn Teuler* o *els Fornasos*, al centre; part de *les Guàrdies*, al nord i part de *la Pallissa* o *Pallisseta*, al sud. Al mig de la urbanització i de nord a sud el terreny forma una petita depressió, la qual és coneguda pel *fondo del Blau*. La urbanització s'estén des de la *carretera del Vendrell*, a llevant, fins el límit del terme de Calafell amb el del Vendrell, a ponent. El límit nord és la carretera que condueix a la *urbanització del Romani*, la qual és a dins del terme del Vendrell i els límits del sud són: els terrenys de la partida *Salve Regina*, al sud-oest; els que són propietat d'Andreu Romeu i Galofré –partida *la Pallissa*–, al centre i la *urbanització Miramar Residencial*, al sud-est. Està situada al peu del *turó de la Font* o *mntanya dels Sants* i té l'entrada per la mencionada *carretera del Vendrell*, davant mateix de *la Masia de la Font*.

***Bonavista, la (masia)**

[lə 'βɔnə'βiste]

Situació: zona urbanitzada (pl. 2j, 2k).

Tot i tenir una forta vinculació amb Calafell, sobretot per temes relatius a la Parròquia, aquesta masia enderrocada pels anys setanta pertanyia al terme municipal del Vendrell. Era propietat de la comunitat de germans de Sant Joan de Déu i estava situada a dalt d'un turó, just al nord del Sanatori i a uns 300 metres, en línia recta, d'aquest centre hospitalari. Des d'on era construïda hi havia una vista excel·lent i es contemplava, perfectament, la Platja de Calafell i l'esmentat centre. Per aquest motiu, potser, li deien la Bonavista. Avui tots aquests terrenys estan urbanitzats.

Bonet (o Boixet) la coma d'en

Capb. 1565 (58v): ... “et alie pecie terre vocata *la coma d'en Bonet* continentie / duorum iugerum terre et...” I en el mateix capbreu i pàgina diu: “In festo natali Domini duodecim denarios pro *coma d'en Boixet* in dicto festo tres gallinas duos caponos bonos et / receptibiles unum chirogrillum sive conill in festo Pasche / resurrectionis domini...” (ACBP)

Bonhome, cal (Po)

Renom atribuït a una casa situada al carrer de Torredembarra, núm. 2, i de la que no hem trobat antecedents familiars.

Borregueta, ca la (Pl)

['kalə βurə'ɣetə]

Renom de la casa del carrer de Sant Pere, núm. 3, atribuït a la família de Josep Ripoll Barceló, pescador, i Filomena Pagès Saumell. També hi habitava n'Eduard Lluch Rillius, solter i sastre i Dolors Nin Rovira. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Pagès*, provinent del cognom de l'esposa.

Significat del renom: *Borregueta* és el diminutiu femení de borrego, cap de bestiar de llana, mascle i d'un any fins a dos. Borrego també se li diu a una persona ignorant, mancada de criteri i que es deixa convèncer o dominar fàcilment. Es desconeix el motiu de l'atribució a la família.

Borrell, cal (Po) [ˈkal βuˈreɫ]

Nom de la casa situada a l'antiga plaça de José Antonio, núm. 1 (avui, plaça de Catalunya). Pertanyia a la nissaga dels Borrell, propietaris fins l'any 1935 de la casa i de la hisenda de prop de 77 ha. situada dins la partida denominada *Montpaó*. Avui, aquesta casa –transformada del tot– forma part de l'hotel Antiga, amb el núm. 29 de l'esmentada plaça de Catalunya.

Significat.- *Borrell* a més de ser un nom propi d'home, és un llinatge molt estès a Catalunya.

Borrell, el fondo Gran del

Vegeu: *Gran del Borrell, el fondo*

Borrell, el fondo Petit del

Vegeu: *Petit del Borrell, el fondo*

Borrell, la masia del

Situació: zona rústica (pl. 7c).

La masia del Borrell, mig enderrocada, tot esguardant tristament les planes ermes de la hisenda a la qual pertany, la veiem al sud-est del turó de Montpaó. És la casa de pagès que menava una hisenda de 76 ha., 80 a., i 44 ca. de vinya, camps, oliveres, garrofers i muntanya. La casa té el núm. 23 del carrer i està constituïda de planta baixa, dalt i golfes. També té un corral amb el núm. 24. Segons una escriptura de compravenda de data 5 de setembre de 1935, l'últim propietari de la nissaga d'aquest cognom va ser en Joan Borrell Font. (R.P.; ll.7, f.28).

Borrell, la muntanya del [lə munˈtaɲəɫ βuˈreɫ]

Situació: zona rústica (pl. 8e).*

Està situada a Montpaó entre les depressions que constitueixen *el fondo el Cego* o *fondo Gran del Borrell* i *el fondo del Mig* o *Petit del Borrell*. La veiem al davant de la masia que porta aquest mateix nom però a l'altra banda de la plana, la qual se la denomina, també, *la plana del Borrell*. Està coberta de vegetació pròpia de les muntanyes d'aquells indrets.

Borrell, la plana del [lə ˈplane δəl βuˈreɫ]

Situació: zona rústica (pl. 7c, 7d).

És una preciosa plana de terra fèrtil apta per al conreu de cereals, llegums, vinya, oliveres, fruiters, etc. Comença davant mateix de la *masia del Borrell*, la qual veiem situada al peu del turó on hi ha el llogaret de Montpaó deshabitat. S'estén cap al sud en una extensió d'uns 500 metres entre *la muntanya del Borrell* i *la hisenda del Pepet de l'Agneta*, avui, *el Mas Romeu*. Té una amplada d'uns 200 metres.

***Borrellet, cal** (Po)

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Jaume Borrell i Mayner, dit lo Borrellét*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

bosc

Vegeu: *del Llach, d'en Lladó*.

Bosc Orbaneja, urbanització

Vegeu: *Segur de Calafell, urbanització*

Boscarró, el

Capb. 1565 (23r): “Item quendam aliam pesiam terre voccatam *lo boscarro* continentem in se septem iugera terre parum plus vel minus confrontatam ab oriente cum honore Sabestiani Llorens a meridie...” (ACBP)

bot Salvavides, el

Vegeu: *Salvavides, el bot*

***Boter, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*N’Andreu Roviroa, dit lo Botér*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Botiga Nova, la (Pl)

[lə βu'tiγə 'noβə]

Vegeu: *Tetas, cal*

botiga de Perot Roig,

Vegeu: *Perot Roig, botiga de*

Botigues, les

[ləz βu'tiγəs]

Vegeu: *Prat, el*

Botigues de Calafell, les

[ləz βu'tiγəz δə kalə'feʎ]

Situació: *la Platja (pl. 2k, 3k)*.

Conjunt de barraques instal·lades pels pescadors al davant de mar per a preservar els ormeigs de pesca. Hi ha constància de llur existència a diverses poblacions pesqueres de la costa catalana. Cal pensar que aquestes barraques, construïdes inicialment amb la finalitat descrita, s’anaven transformant en habitacles, en els quals, els propietaris hi van viure més tard de manera permanent.

Aquesta suposició la justifica el fet que, en el llibre d’empadronament del poble de Calafell de l’any 1863, hi consten les *Botigues de Mar* amb les cases núm. 5, 6, 10 i 11. Hi figuren, doncs, censades, quatre famílies, amb un total de divuit persones.

Carles Barral (1982) diu: Fins els anys trenta, a tota la línia de davant de mar hi havia botigues distribuïdes en dos trams o “trajos” simètrics prenent com a centre l’edifici del *Pòsit de Pescadors*: el *Trajo de Garbí* o de *l’Espineta* i el *Trajo de Llevant* (LL.Tetas, 1997:26).

Botigues de Mar, les

Vegeu: *Botigues de Calafell, les*

Bou, el Nas de (Ta)

Vegeu: *Nas de Bou, el*

Bover, cal (Po)

[ˈkal βu'βe]

Renom atribuït a la família que habitava la casa situada al carrer del Mar, núm. 2, i que fou venuda als actuals propietaris coneguts amb el sobrenom de *cal Genio*.

***Bover del Jan, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Miquel Romeu, dit lo Bobér del Ján*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Brana, ca la (Po) [ˈkale ˈβrane]

Renom de la casa situada al carrer de Jesús, núm. 21 i atribuït a la família que hi vivia, constituïda per Joan Grífols Olivella (pagès) i n'Antònia Nin Romeu amb llur fill Josep i els avis paterns. Antigament la casa de *cala Brana* estava adossada a la falda del castell del poble i just al començament del carrer Principal. A la seva part exterior s'hi veia una mica de barana murallada.

Significat del renom.- Hem de creure que *Brana* es correspon amb el mot “barana” el qual, per abreujament fonètic, es pronuncia elidint la primera vocal. El motiu de l'atribució d'aquest renom a la família pot ser el que descrivim anteriorment.

Brana, el fondo del Zep de la

Vegeu: *Zep de la Brana, el fondo del*

Brigada, cal (Pl) [ˈkal βriˈɣaðe]

Renom de la casa del carrer del Carme, núm. 5, atribuït a la família de Miguel Bernal Martínez, guarda civil, i Carme Viladrich Miranda amb llur filla. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Macianet*.

Significat dels renoms.- L'atribució de *cal Brigada* provenia pel grau militar que ostentava el cap de la casa. I pel que fa a *cal Macianet* es referia al nom que tenia atribuïda la casa abans de viure-hi l'esmentada família.

Briones, cal (Pl) [ˈkal ˈβrjonəs]

Nom de la casa del carrer de Sant Pere, núm. 50, relatiu a la família de Juan José Briones Carretero, metge i a Aurèlia Escubos Bosch.

Significat.- El nom de la casa coincideix amb el nom de família o primer cognom del titular.

Brisses de Calafell, urbanització

Vegeu: *Segur de Dalt, urbanització*

brut de Comarruga, el (Ta)

Vegeu: *Comarruga, el brut de*

brut de Sant Salvador, el (Ta)

Vegeu: *Sant Salvador, el brut de*

Bruta, ca la Maria (Pl)

Vegeu: *Maria Manuel, ca la*

****“Buen Vino”, camping el** [əl ˈkampiŋ əl ˈβwemˈbino]

Situació: la Platja (pl. 4j).

Està emplaçat en una parada de terra que anteriorment era plantada de vinya. Té una superfície aproximada de 17.000 m² i el trobem tocant la plaça de davant l'Estació del Ferrocarril, entre *el camí de l'Estany*, *la carretera de l'Estació* i *el torrent de la Cobertera*. Va començar la seva activitat l'estiu de 1962 i els propietaris del terreny són a *cal Petit*.

***Bufolla, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Joan Oliá, dit lo Bufolla...*” En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Burret, la plana del

Capb. 1717 (11v) ... *la Plana del Burret* de Geroni Vendrell. (ACAP)

Burro, cal (Pl) [ˈkal ˈβuru]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 43, atribuït a la família de Jaume Mañé Nin, pescador, Maria Rosell Pons i llurs filles Carme i Montserrat.

Significat del renom.- *Burro* és la traducció castellana d'ase, tot i que el nom està molt generalitzat dins de la parla catalana. És un quadrúpede del gènere *Equus asinus* molt usat com a bèstia de càrrega. Es desconeix l'atribució del nom.

Ca la Manela, el camí de [əl kə'mi ðə ˈkale mə'nɛle]

Situació: zona rústica (pl. 4h, 5h).

Aquest camí és la prolongació del carrer Major i pren el nom de la masia que troba a mà dreta, just en sortir del poble i sota del carrer de Jesús. Travessa el *torrent de la Cobertera* i arriba fins a les primeres parades de terra del sud de la partida del *Mas d'En Vives*. Avui està tallat per la variant de la *carretera de Bellvei*.

***Cal Batalla, el pas a nivell de** [əl ˈpaz ə ni'βeɫ də kal βə'taɫe]

Situació: la Platja (pl. 3k).

Era conegut per tota la gent de Calafell –tant pels de dalt del Poble com pels de baix la Platja– i l'anomenaven, simplement, el “pas nivell”. Nosaltres ampliem la seva denominació amb la referència de “*Cal Batalla*”, per diferenciar-lo del de “*l'Estany*”. Aquesta referència correspon al renom de la casa que hi havia construïda a uns 7 o 8 metres a la part de sobre la via i al costat de llevant del camí que el travessava.

Per concretar la seva situació, en alguns casos, també se'l referia com: *el pas a nivell de Cal Batalla* i era vigilat per un guardabarreres.

Va ser clausurat per la RENFE a finals de l'any 1993 després d'haver entrat en funcionament *el pas inferior de l'Estació* i d'haver ampliat el de la *carrerada d'en Ralet*. La seva construcció permetia el pas de vehicles per sobre de les vies del ferrocarril des de l'actual *passeig de la Unió* cap al carrer de Sant Pere.

Cal Mariano

Vegeu: *Mariano, cal*

Cal Perotet de la Muntanya

Vegeu: *Perotet de la Muntanya, cal*

Cabossa, cal (Pl) [ˈkal kə'βose]

Renom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 11, atribuït a la família de Gabriel Tetas Plana i Aurora Mañé Guasch amb llurs fills i mare. En aquesta casa també li deien a *Cal Bieló*.

Significat dels renoms.- *Cabossa* és l'extrem d'un estri, element o producte el qual és més gruixut que la resta. Exemple: La cabossa d'un clau: la cabossa d'un misto; la cabossa d'una ceba... Pel que fa a *Bieló*, direm que és un diminutiu de Biel, el qual és una contracció de Gabriel.

cafè

Vegeu: *Baix, Carme el Sabater, Dalt, Mariano, Marus, Nacional, Pobres, Rics, Xalamó*.

Cafeter, cal (o Pepet Cafeter, cal) (Po) [ˈkal kəfə'te]

Renom de la casa del carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo), núm. 6 i atribuït a la família que hi vivia amb el “nom de família” o primer cognom de Romeu: Josep Romeu (pagès i cafeter) i Pilar Noya Borrell amb llur filla Eulàlia. També hi vivia el fill Pepito (sereno) i la seva esposa Carme Bertran Pujol.

Significat del renom.- El fet de dir-li *Pepet Cafeter* era perquè a més de dedicar-se a fer de pagès també feia de cafeter en el cafè del poble durant les nits dels dies feiners ajudant al titular del negoci, i igualment els diumenges i dies festius a la tarda i al vespre.

En aquesta casa també se la coneixia per cal *Pepito el Sereno*, pel fet que en Pepito, fill d'en Pepet, havia fet de sereno del poble.

Cafeter, el torrent del

[ə'l tu'ren del kəfə'te]

Situació: zona rústica (pl. 5g).

Tros del *torrent de Montpaó* amb conreu de vinya i oliveres, dins la partida de terra del *Mas d'En Vives*, enfront del *Fondo del Rovira*. Està entremig dels trossos del *torrent del Romeu*, a la part de sobre, i del *d'en Jaume Vives de ca la Roser*, a la de sota. Pren el nom del seu propietari, el *Pepito el Cafeter*.

Caigut, l'Hostal

[lus'tal kəj'ɣut]

Vegeu: *Hostal d'en Trilles, l'*

Caiguts, carrer dels (Po)

Aquest carrer té pocs metres de llargada i va des del carrer Principal fins al carrer del Mar. L'any 1950 només tenia tres cases. El seu significat podia servir per honorar la memòria dels caiguts que hi hagueren durant la Guerra Civil.

***Caixa Rural, la**

[lə 'kafə ru'ral]

Situació: el Poble (pl. 3h).

La *Caixa Rural* es va crear l'any 1923, uns mesos després d'haver-se fundat el Sindicat. Ambdues institucions tenien la seu social al carrer del marquès de Samà, en el lloc on havia estat *la sala i el cafè de Baix*. L'any 1975 aquesta caixa va inaugurar unes noves dependències als baixos del carrer de Jesús, núm. 51, cantonada amb el carrer del Pou. Més tard fou absorbida per l'antiga Caixa de Barcelona, que, alhora, passà a integrar la Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona (la Caixa).

Calafat, cal (Pl)

['kal kələ'fat]

Renom de la casa del carrer de Carme, núm. 17, atribuït a la família de Casimir Colet Casas amb l'ofici de calafat i Rosa Rovira Almirall amb llurs filles i àvia. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Casimiru el Calafat*.

Significat del renom.- Se li diu *calafat* en el qui té l'ofici de calafatar les barques, és a dir, el qui fica estopa i pega dins les juntes de les barques perquè no hi entri l'aigua.

Calafell

[kalə'feʎ]

El municipi de Calafell està situat a la costa del Baix Penedès i pertany al partit judicial del Vendrell. Té una extensió territorial de 19,83 Km² i els seus límits són: al N Castellet i la Gornal, municipi de l'Alt Penedès; al S la mar Mediterrània, amb 4 km de costa baixa i sorrenca; a l'E afronta amb el terme de Cunit; a l'O amb el del Vendrell i al NO amb el del municipi de Bellvei del Penedès. El terme és accidentat. Només hi ha una franja plana i estreta vora mar, la qual, a ponent, puja cap a l'interior i s'estén des del barri de la Platja fins al turó on s'assenta el poble antic. Està travessat de sud a nord per una serralada que separa els terrenys de Segur dels del Mas d'En Vives. En el seu extrem nord, hi trobem el punt més elevat del terme (222 m), situat molt a prop de la partió amb el de Castellet. En aquest punt acaba *la serralada del Litoral* i, just al nord de Segur, hi veiem *la serra del Mig*. És de naturalesa cretàcia i configura i separa les dues fondalades d'aquesta antiga heretat: la de *la Casa Nova de Segur* i la de *la Casa Vella de Segur*.

Una segona elevació muntanyosa paral·lela a l'anterior i situada al seu costat de ponent, és el *pujol de l'Escarnosa* (127m.), el qual comença enfront de la *mntanya del Comú* –a l'altre

costat del *torrent de Montpaó*– i continua cap al nord fins enllaçar amb el *pujol de la Roca Lliscant* o de *Migjorn* i acaba a *la plana de la Graiera*.

El terme d'aquest municipi està drenat per quatre torrents dels quals cap té curs permanent: el de *la Cobertera*, el de *la Casa Nova* i el de *la Casa Vella*, desguassen al mar, mentre que el de *Montpaó* ho fa en el de *la Cobertera*, al sud del poble.

Dins el seu terme i a uns 3,7 kilòmetres de distància del nucli antic, en direcció nord, hi ha el llogaret de Montpaó, avui deshabitat.

Pel que fa a tot el costat de llevant del terme, i sobre els terrenys de l'antiga heretat denominada *la Quadra de Sant Miquel de Segur*, s'hi ha desenvolupat la gran urbanització que porta, precisament, el nom de *Segur*, la qual constitueix, actualment, el tercer gran nucli del municipi, habitat, parcialment, de manera permanent. La resta són habitatges d'estiueig. El 21 de desembre de 1946 li va ser aprovat el seu pla parcial i fou la primera de les autoritzades a Calafell. Per tant, dins el seu terme referit hi trobem: el Poble (nucli antic), Montpaó, la Platja, Segur i 24 urbanitzacions, algunes de les quals són considerades com a pertanyents al nucli urbà de la Platja.

Quant al seu nom, Calafell el veiem escrit, per primera vegada, en una escriptura de venda de data 17 d'octubre de l'any 999 “...*de occiduo, ad ipsa spelunca qui est a Calaphel; de circi...*” Es conserva a l'arxiu capitular de la Catedral de Barcelona, copiada en un trasllat del segle XII als *Libri Antiquitatum Ecclesiae Cathedralis*. Es tracta d'un cartulari (còdex on hi són transcrits determinats documents per tal d'assegurar-ne la conservació i facilitar-ne la consulta), que conté 2.750 documents dels anys 844 a 1260, relatius als béns, drets i privilegis de la catedral i la mitra. L'escriptura a la qual ens referim és la núm. 173.

Tocant a l'etimologia del nom, podem donar com a provada la tesi que l'element “calaf” prové de l'àrab, amb referències diverses segons els lingüistes (port de muntanya, castell i també nom propi d'home) i és admès que Calafell és un diminutiu de l'anterior. No obstant, Coromines expressa, després d'un seguit de deduccions raonades, que el mot comú balaf, en àrab, designava transaccions econòmiques i, per tant, no descarta que calaf es referís a un lloc de compravenda, o sigui, un mercat. De totes maneres, i com diem anteriorment, tots accepten que el mot prové de l'àrab.

Calafell a Bellvei, el camí de

Vegeu: *Bellvei, el camí de*

***Calafell, les Botigues de**

Vegeu: *Botigues de Calafell, les*

Calafell, el camp de futbol de

[ə'l 'kam də fub'βəl də kalə'feʎ]

Situació: zona urbanitzada (pl. 3j).

El camp actual del Club de Futbol Calafell amb totes les seves instal·lacions el veiem construït al costat de ponent del *passeig de la Unió*, entre aquesta via i la *masia de la Sínia*, tocant, pel costat de sota, l'antic camí que des d'aquell passeig, hi emmenava. La seva inauguració es va fer el 16 de juliol de l'any 1967 (Retruc núm. 53:29), amb un partit de Festa Major contra el Vendrell.

Cal dir, però, que en el decurs de la història del futbol a Calafell, l'emplaçament del camp ha estat en diversos llocs. Hi ha constància que el primer de tots va ser l'anomenat *camp de la Màquina* (vegeu-ne la descripció). Cap als anys 1924-1925 es va constituir el primer equip del poble. Era format per jugadors que vivien a dalt del poble i a baix la platja, i els partits es disputaven en aquell lloc (Retruc núm. 53:20). El camp no tenia cap mena d'instal·lació complementària i els jugadors es canviaven allà on podien.

A principis dels anys quaranta, passada la guerra civil, s'intentà engegar de nou el futbol i es tornaren a jugar alguns partits a l'esmentat *camp de la Màquina*. Això va durar fins el 1944 o 1945, època en la qual s'inaugurà un nou camp en els terrenys de la Platja situats entre els

darreres de les cases del carrer de Sant Pere i la *carrerada d'en Ralet*. En aquell lloc, més tard, s'hi edificaren les cases barates de la *Confraria de Pescadors* (Retruc núm. 53:21). Estava tancat amb uns canyissos que l'envoltaven. Tenia uns vestidors construïts d'obra i disposaven de dutxes i d'uns banquets per seure. Aquest camp s'utilitzà fins a l'any 1952 o 1953, moment en què el futbol es perdé. No es reinicià, definitivament, fins a l'any 1967, en el camp esmentat al principi.

Calafell, la carretera d'Alcover a

[lə kərə'tere ðəlku'βeə kalə'feʎ]

Vegeu: *Barcelona a Valls, carretera de*

Calafell, la carretera de Cubelles a

[lə kərə'tere ðə ku'βeʎəz ə kalə'feʎ]

Vegeu: *Barcelona a Valls, la carretera de*

Calafell, el castell de

[əl kəs'teʎ ðə kalə'feʎ]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Recinte fortificat construït damunt d'un turó de roca calcària de 46 metres d'altitud. Des de dalt s'albira una magnífica panoràmica d'una bona part del terme de Calafell. Està tot emmurallat i la seva entrada és pel costat de llevant. Al seu costat NE hi ha l'antiga església romànica del segle XI amb un absis semicircular decorat amb lesenes i arcuacions llombardes. Aquest absis, sobrealçat posteriorment amb finalitats defensives, capça una nau coberta amb volta de canó que és reforçada per un arc toral. En dates més modernes s'afegí una altra nau a l'edifici primitiu, la qual es comunica amb l'església descrita mitjançant una gran arcada de més de 7 metres de llum, oberta al mur de migdia d'aquella primera. Al voltant d'aquesta església i a l'interior de la segona nau hi trobem una necròpolis altmedieval de sepultures antropomorfes excavades a la roca. Damunt l'església i a ran de muralla hi ha un comunidor (petita edificació en forma de porxo). És quadrat i obert als quatre vents. La seva finalitat consistia a aixoplugar el sacerdot quan comunia tempestes i pedregades. Fou construït a finals del S.XVI o a principis del XVII. Davant mateix hi veiem edificat un gran campanar de cadireta amb dos arcs per a penjar-hi les campanes. Les que hi ha actualment pertanyien al Sanatori.

Les muralles del castell originàriament tenien merlets i, de tant en tant, hi podem veure unes espitlleres per a bombardes, construïdes a la Baixa Edat Mitjana. També d'època medieval hi veiem el pou i una gran cisterna excavats a la roca.

El nom del Castell de Calafell el trobem referit, per primera vegada, en una concòrdia entre l'abat de Sant Cugat del Vallès i Bernat Otger, reflectida en una acta judicial del 19 de juliol de 1037: ...el "*kastrum que dicunt kalafell*" (Cartulari de Sant Cugat núm. 545).

El fogatjament de 1365 - 1370 fixa: "*castell de Calafell, qui és den Bernardí de Castellbisbal... XVI fochs*".

Al llarg dels segles XIV i XV va ser habilitat per a residència nobiliària i va exercir funcions de pavelló de caça. El fet que ho constata es basa amb la narració relativa a l'estada del rei Joan I al Castell de Calafell, el desembre de 1387, per tal d'assistir a una cacera organitzada: "*en lo terme del qual castell hi tenien ja concertat hun porch salvatge, lo qual porch, lo Senyor Rey ab gran jocunditat matà lo dit dia... ..*" Trobem una altra narració del segle següent relativa al rei homònim Joan II. El monarca de vuitanta-tres anys d'edat, el 10 de desembre de 1478 sortia en comitiva per a participar en una munteria organitzada per a la caça del porc senglar. En el terme de Calafell el rei matà un porc senglar i retornà amb un fred intens a Vilanova. El mes següent, 19 de gener de 1479 el rei moria a Barcelona. Es remarca la possibilitat que ambdues notícies no en siguin, en realitat, una de sola. (Els castells catalans: volum III, any 1971, p. 794-797).

L'any 1494 s'imposà la redempció de censos al feudal de Calafell, mitjançant diversos sistemes de compromís.

En arribar al segle XVII veiem que aquell castell que a principis del segle XI, i en plena reconquesta, es bastí com a baluard contra la invasió alarb, cau en la seva definitiva decadència.

Durant la guerra dels segadors (1640-52), s'enderroquen els pavellons i el seu interior es transforma en cementiri, al temps que l'antiga església romànica dedicada a la Santa Creu, fa les funcions de temple parroquial.

El 10 de gener de 1671, el senyor Frederic Desbosc, propietari en aquesta època, atorga testament. En l'inventari aixecat amb motiu del seu traspàs, hi relaciona el castell i en detalla el seu estat de la forma següent: “*Primo un castell situat en el dit lloch de Calafell, lo qual es tot enderrocat*”. (Els castells catalans: volum III, any 1971, p. 794-797).

Amb motiu de la consagració de la nova església parroquial, el dia 15 de juliol de 1806 cessa el culte ordinari i la funció de l'església queda reduïda a capella funerària fins a l'any 1937 que el cementiri es trasllada en el lloc on és actualment, a l'antic *camí de Torredembarra*.

A partir d'aquesta data roman abandonat i a mercè de qualsevol mena d'espoli fins el 1982 que hi comencen les campanyes d'excavació i es procedeix a la seva restauració.

Calafell, el cementiri de la Santa Creu de

Vegeu: *Santa Creu de Calafell, el cementiri de*

Calafell, el Centre Agrícola de

Vegeu: **Centre Agrícola de Calafell*

Calafell, el Club Nàutic

Vegeu: *Club Nàutic de Calafell, el*

Calafell, el coll de

[əɫ 'kɔʎ də kalə'feʎ]

Vegeu: *Argila, el coll de l'*

Calafell, la Cooperativa Agrícola de

Vegeu: *Cooperativa Agrícola de Calafell, la*

Calafell, l'església de la Santa Creu de

Vegeu: *Santa Creu de Calafell, l'església de la*

Calafell, el freu de (Ta)

[əɫ 'frɛw də kalə'feʎ]

Es troba al davant del Sanatori.

És un pas per entre el Brut que ve de Torredembarra i que voreja la costa. Per tant, en el lloc indicat va perpendicular a la platja.

Senya:

La Masia de la Bonavista pel Sanatori.

Calafell, la gasolinera de

[lə ɣəzuli'nerɛ ðə kalə'feʎ]

Situació: zona urbanitzada (pl. 3i).

Establiment per a la venda de carburants situat al costat de llevant del *passeig de la Unió*, entre l'edifici del Sindicat i els terrenys del davant del *poliesportiu Joan Ortoll*. S'hi construí sobre l'any 1982. Abans, l'únic sortidor que hi havia a Calafell estava al davant del Pes, sobre de la vorera. Era únicament del combustible que s'anomenava benzina [bəd'zine].

Calafell, el Gremi de Pescadors de

Vegeu: *Gremi de Pescadors de Calafell, el*

Calafell Parc, urbanització

[urβənizə'sjo kalə'feʎ 'park]

Situació: zona urbanitzada (pl. 6b, 7b, 7c).

Aquesta urbanització ocupa una part de les partides *Montpaó* i *coll del Romani*. Està situada al costat de ponent del turó on hi són assentades les cases que formen el llogaret de Montpaó i

ocupa els terrenys que configuraven la hisenda propietat de Francesc Mestre. El renom de la casa a la qual pertanyia aquest propietari era a *cal Panxo*. El seu pla parcial va ser aprovat el 26 de juny de 1977.

Calafell, la Platja de

Vegeu: *Platja de Calafell, la*

Calafell, el poble de

[ə'l 'pɔbblə ðə kalə'feʎ]

Situació: el Poble (pl. 3h).

El nucli antic de Calafell, avui conegut pel poble de Calafell, el veiem emplaçat dalt d'un petit turó de 46 metres d'altitud, a 1,5 kilòmetres de la costa. Al cim d'aquest turó hi ha reconstruït l'antic castell. L'església parroquial dedicada a la Santa Creu dona nom al seu terme: Santa Creu de Calafell. Les primeres cases del poble s'edificaren al redós del castell (carrer Major, plaça Major i plaça del Trinquet). Posteriorment, ja en el segle XVIII, amb l'increment demogràfic els carrers s'anaren allargant tot seguint el traçat dels antics camins. D'aquí sorgiren els carrers de Mar, de Torredembarra, del Pou, Principal, etc.

Quant a la seva població direm que l'any 1358, dins del primer fogatjament conegut de Calafell, hi trobem 44 focs que pertanyien a Bertran de Castellbisbal. El 1376 passen a ser de Bernardí de Castellbisbal i se'n descriuen 45. Posteriorment, per adversitats relatives a la pesta, la guerra i la lluita contra el feudalisme, la població va decaure molt.

Els nous fogatjaments donen xifres de 18 focs el 1497, 19 el 1519 i 21 el 1553. Al segle XVIII es va produir un gran avanç demogràfic. Veiem que el 1718 hi havia 138 habitants, els quals anaren augmentant fins al punt que, el 1787 ja varen arribar a 493. La Guerra del Francès i la Primera Guerra Carlina provoca una nova davallada, fet pel qual el 1846 el cens dona una població de 418 habitants. Novament augmentaren amb celeritat fins arribar a 1.257 en el canvi de segle, o sigui, en el 1900.

Durant el segle XX Calafell, en conjunt, ha experimentat un gran increment demogràfic, sobretot dins la segona meitat. Les dades estadístiques ens mostren que la població total censada l'any 2000 és de 13.540 habitants. El motiu d'aquest increment no és altre que el fet d'haver-se consolidat com un gran centre turístic d'estiueig.

Calafell, el rec de (Ta)

[ə'l 'rek də kalə'feʎ]

És un canal que comença en un fons de 40 braces i arriba a les 150 a la part més fonda i coneguda.

Senya:

La Dent de Montmell pel Mas de la Mel.

Calafell, el Registre de la Propietat de

Vegeu: *Registre de la Propietat de Calafell, el*

Calafell Residencial, urbanització

[urβənizə'sjo kalə'feʎ rəziðənsi'al]

Situació: zona urbanitzada (pl. 2i, 2j).

Ocupa una part de l'antiga heretat denominada *la Sínia*. Més concretament direm que comprèn tot el sector nord de la hisenda fins a trobar *el camí de Torredembarra*, el qual li fa de límit.

Quant al seu costat de ponent, el límit el constitueix la partió amb el terme del Vendrell. Volem indicar, també, que una part d'aquest costat oest de la hisenda està referenciada, documentalment, com una partida amb denominació pròpia: *el Mas Carrencà*, tot i que forma part de l'heretat referida.

El pla parcial d'aquesta urbanització va ser aprovat el 13 de març de 1967.

Calafell, la roca de (Ta) [lə 'rɔke δə kalə'feʎ]

Fons de 50/52 brases, davant de Calafell.

Senyes:

La Dent pel Campanar de Calafell.

La Dent pel Castell de Calafell.

El Campanar de Cunit per una Masia del darrere.

Calafell, urbanització les Brises de

Vegeu: *Segur de Dalt, urbanització*

Calafell, urbanització el Prat de

Vegeu: *Prat de Calafell, urbanització el*

Calafell, urbanització Segur de

Vegeu: *Segur de Calafell, urbanització*

Calafellenc, el Casino

[əl kə'sinu kələfə'ʎɛŋ]

Vegeu: *Dalt, el cafè de*

***Calau, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Jaume Papiol, dit lo Caláu*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Calau, cal Jan (Po)

Vegeu: *Jan Calau, cal*

Calau, can (masia)

[ˈkaŋ kə'law]

Situació: Montpaó (pl. 7c).

Més que una masia era una de les quatre cases que formaven el llogaret de Montpaó. Tenia el núm. 23 i era composta de planta baixa i dalt. L'any 1879 afrontava, al nord, amb *cal Seixanta* (més antigament, Magí Marrugat); al sud i a llevant, amb Joan Borrell, i a ponent amb el carrer per on s'entrava a la casa. En aquesta data el seu propietari era el senyor Josep Papiol Escardó (R.P.; ll.2; f.16). Avui està tota esfondrada i només hi queden les parets laterals mig caigudes.

Calders, camí dels

Capb. 1570 (60r): ... “petiam terre per cuius medium transit lo *cami quo itur als caldes* anomenat lo cami de morda dens (???)... apud locum dictum las *axermades*”, de Bernat Fuster (1591). (ACAP)

Calders, el coll dels

Capb. 1565 (47r): “Item aliam pesiam terre ad locum vocatum lo *coll dels calders* continentem unum iugerum terre parum plus vel / minus confrontatam ab oriente cum honore Petri Batet / a meridie cum honore Petri Papiol...” (ACBP)

Callans, els

Capb. 1565 (28v): ... “ab occidente cum honore domini dicti castri dicto *dels callans* et a circio sive ab aquilone cum honore Petri Totasaus...” (ACBP)

Calvet, el Sota

Vegeu: *Sota Calvet, el*

Calvo Sotelo, carrer de (avui, carrer de Joan Miró) (Po)

Fins l'any 1941 aquest carrer va ser el primer tram del carrer del Pou. A partir d'aquella data, en la qual imperava la dictadura franquista se li va posar el nom de Calvo Sotelo, (llavors ministre de Finances), i el 1978 es canvià pel de Joan Miró.

És la continuació del *carrer Principal* i va des de cal Noi fins al *carrer de Jesús*, per continuar a partir d'aquest punt amb el nom de sempre, el *carrer de Pou*.

Cama-sec, cal (Pl) [ˈkal kame'sɛk]

Renom de la casa del carrer del General Sanjurjo, núm. 39, atribuït a la família de Leonardo Fondon Aguado, pensionista, i Josepa Acosta Martínez juntament amb la família d'Antoni Ortoll Casas, pescador, i Maria Llobet Urgell.

També es coneixia amb aquest mateix renom la casa de l'Avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 50, habitada per Antoni Ortoll Llobet, pescador i Elvira Batlle Vidal amb llurs filles. Significat del renom.- Un *cama-sec* és un bolet comestible de l'espècie *Armillària mellea*.

camí

Vegeu: *Arboç, Barcelona, Barquera, Bellvei, Bellvei a Montpaó, Bellvei a Vilanova, Ca la Manela, Calafell a Bellvei, Calders, Carquinyols, Carrerada, Casa Vella de Segur a l'Arboç, Cementiri, Clariana, Costa, Creu dels Calderes, Cunit a Montpaó, Escarnosa, Estany Gran, Foradada, Graiera, Graiera a Bellvei, Guàrdia, Hostal, Jan Rion, joc de la Rulla de Mas Canyís, Mar, Mas Bargalló, Mas Roig, Mas Romeu, Mas d'En Vives, Moliner, Montpaó, Montpaó a Segur, Montpaó a Vilanova, Morts, Pedró, Platja, Pou, Sant Vicenç, Sant Vicenç de Calders, Santa Oliva, Segur, Sota, Sota les Valles, Tarragona, Torre, Torredembarra, Vell de Bellvei, Vell de Cunit a l'Arboç, Vell de les Eres, Vendrell, Vilanova, Vinyes.*

Camí de l'Arboç, el (partida de terra) [əɫ kə'mi ðə ləɾ'βos]

Situació: zona rústica (pl. 3e, 3f).

Partida de terra de conreu molt fèrtil, amb vinya, oliveres, fruiters, i camps per al cultiu de cereals. Voreja, a banda i banda, la carretera que va des de Calafell a Bellvei i cap a l'Arboç. S'estén des del desaparegut *torrent del Bo* –avui peatge de l'*autopista de Pau Casals*–, al sud, fins al *pont de la Cobertera*, al nord. En tota la seva extensió li fa de límit, pel costat de llevant, el *torrent de la Cobertera*. En algunes inscripcions surt referida, conjuntament, amb l'antic nom de *la Bassa Miquela*. La trobem documentada, entre altres, en un atorgament de capítols matrimonials de data 4 de maig de 1869 (R.P.; ll.12; f.104).

També en fa referència el capbreu de 1570 (5r): ..."*lo camí del Arbos*", de Montserrat Papiol (1591)... (ACAP).

Camí de l'Hostal, el (partida de terra) [əɫ kə'mi ðə lus'tal]

Situació: zona rústica (pl. 3j).

Partida de terra de cultiu, de poca extensió amb oliveres, ametllers i vinya. Comprèn les terres del nord i de llevant de la casa anomenada, antigament, *l'Hostal d'en Trilles* i, també, *l'Hostal Caigut*, (avui coneguda per casa de mossèn Jaume), és a dir, les terres del darrera de l'edifici i les del costat de la torrentera.

Els límits d'aquesta partida els podem referir com: la *carretera del Sanatori*, al sud; l'actual poliesportiu, al nord; l'últim tram del *torrent de la Cobertera* a llevant i la finca del *Vilarenc* a ponent. En algunes inscripcions registrals també la trobem com *l'Hostal* i *el Torrent*.

En tal cas fa referència al tros de terra que avui hi ha edificat el *dispensari de la Creu Roja*. Aquesta partida està documentada en una manifestació d'herència de data 14 de març de 1876, com a *Camí de l'Hostal i Torrent* (R.P.; ll.3; f.67), i en una escriptura de compravenda del dia 9 d'agost de 1888, com a *Hostal i Torrent* (R.P.; ll.3; f.117).

Camí de Mar, el (partida de terra) [əl kə'mi δə 'mar]

Situació: el Poble (pl. 3i).

Antiga partida de terra de conreu d'una superfície de 1 ha., 94 a., 25 ca. –poc més de 3 jornals–, plantada d'ametllers. Pel seu costat de ponent afrontava amb l'antic *camí de Mar*, avui carrer de Mar; a llevant amb el carrer de Ventura Gassol fins a prop de *cal Bolavà*, al nord amb les cases de l'actual carrer dels Màrtirs i a migdia, amb una línia que situariem sota del carrer Nou. En gairebé totes les inscripcions surt acompanyada amb el nom del *Camp dels Ametllers* (*Camí de Mar* o *Camp dels Ametllers*) i sobre la seva superfície s'hi ha configurat el citat carrer Nou i la part del carrer de Jesús que el travessa. La trobem documentada, entre moltes altres, amb l'escriptura d'herència i de capítols matrimonials de data 18 de desembre de l'any 1907 (R.P.; ll.1; f.85).

Camí de Mar, l'Institut

Vegeu: *Institut Camí de Mar, l'*

Camí de Montpaó (partida de terra)

Capb. 1570 (27r): ... *Camí de Monpeo* de Pau Llagostera. (1591); Capb. 1717 (14r): ... partida dita lo *Camí de Monpeo*, a cers *camí de Monpeo*, de Jaume Mayner". (ACAP)

***Camí del Pou, el** (partida de terra) [əl kə'mi δəl 'pou]

Situació: el Poble (pl. 3i).

En el llibre de Comptes de la Parròquia dels anys 1680-1689, dipositat a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona, hi llegim, entre altres: "*lo camp del Camí del Pou*". Avui forma part del nucli urbà del poble.

Camí de la Torre, el (partida de terra) [əl kə'mi δə lə 'tore]

Situació: zona rústica (pl. 2h, 2i).

Com a partida de terra, aquesta denominació la trobem, sempre, acompanyada d'alguna altra com: *la Pallissa* (*la Pallissa* o *el Camí de la Torre*, R.P.; ll.1; f.153) i, els *Clots* (*els Clots*, de la partida *camí de Torredembarra*, R.P.; ll.3; f.134). Les terres relatives a totes elles són sempre a la part de sobre del camí.

Camí del Vendrell, el [əl ka'mi δəl βən'dreʎ]

Situació: zona rústica (pl. 1i).

Peça de terra, d'uns 2 jornals de garrofers, que trobem sobre del *camí de Torredembarra*, el qual li fa de límit pel seu costat de migdia. A llevant, limita amb l'antic camí de carro del Vendrell que comença en el citat camí de Torredembarra i a ponent, amb la línia divisòria del terme de Calafell i el Vendrell. Està documentada en uns capítols matrimonials de data 19 de novembre de 1885 (R.P.; 11.18; f.111).

En el capbreu de 1565 (22r) trobem la següent referència relativa a una peça de terra dita del Camí del Vendrell: ...*pesiam terre quam habeo / et possieo in dicto termino in oco dicto lo camí del / Vendrell continentem in se duo iugera et medium terre...* (ACBP)

Camí de Vilanova, el (partida de terra) [əl ka'mi δə βilə'nɔβe].

Situació: zona rústica (pl. 4i, 4j).

Partida de terra, d'una certa consideració, que comprèn els terrenys situats a banda i banda de l'antic *camí de Vilanova*, una bona part del qual, avui, encara existeix. La configuració dels seus límits la podem definir, més o menys, de la manera següent: pel costat de migdia li fa de línia divisòria la *carretera Comarcal 246* en el tram que va des del *torrent de la Cobertera* fins a *les Teixoneres*. La línia nord li marca les partides dels *Cirerers* i del *mas d'en Soler*. El límit del costat de llevant el fa la falda occidental de *la muntanya del Comú* i, el de ponent, el curs del *torrent de la Cobertera* esmentat anteriorment. Pel fet de ser una gran partida de terra, trobem

moltes subpartides que, en els enregistraments corresponents, sovint apareixen acompanyades amb la del *Camí de Vilanova*. Tenim, com exemples: partida *Mas Soler*, coneguda, també, per *Camí de Vilanova*; partida *Creu del Carrabiner i Pujada d'en Trilles*, coneguda, també, per *Camí de Vilanova*, etc. Entre les moltes inscripcions en què la trobem documentada, citarem la manifestació d'herència de data 14 de març de 1876 (R.P.; ll.3; f.37).

També en fa referència el capbreu de 1570 (4r): ...”camino qui itur ad *villam novam*”, de Montserrat Papiol. (ACAP)

camí de les Vinyes, el

[ə'l kə'mi ðə ləz 'βinjəs]

Situació: el Poble (pl. 3i).

Sortia del punt situat entre la Masia del Bolavà i l'era del Viudo, i baixava tot endinsant-se cap a la partida denominada *les Vinyes*, la qual trobem al sud del poble. La part nord d'aquest camí, avui està urbanitzat.

Camí de les Vinyes, el (partida de terra)

[ə'l kə'mi ðə ləz 'βinjəs]

Situació: zona rústica (pl. 3i).

Partida de terra de conreu amb vinya, oliveres, fruiters i camps per a sembrats. Està situada al sud del poble de Calafell, entre *la carretera Comarcal 246*, a ponent, i l'antic *camí de l'Hostal*, a llevant –avui, variant de la carretera de Bellvei– i, entre el tros de terra anomenat la Vinya Llarga, al nord, i l'antiga partida denominada *Camí de l'Hostal*, al sud. Té forma triangular amb el vèrtex invertit. Dins d'aquesta partida, i com a subpartides, hi hem localitzat: *la Maiola*, *el Camp de l'Olla*, *el Macabeu* i *la Vinyeta*. Sola o conjuntament amb alguna d'aquestes denominacions, l'hem trobat documentada en diverses escriptures, d'entre les quals citarem la de capítols matrimonials atorgats en la data del 7 de gener de 1841 (R.P.; ll.5; f.23).

“Camilo”, cal (Pl)

['kal ka'milu]

Renom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 9, atribuït a la família de Camil Torà Zaragoza, pescador i Rosalia Guasch Solé amb llurs fills i l'àvia Consol. Significat del renom.- Camilo és la traducció castellana de Camil, és a dir, del nom del pare.

Camins, els Quatre

Vegeu: *Quatre Camins, els*

“Camion”, el

[ə'l kə'mjɔn]

Vegeu: *Prua, la*

Camp

Vegeu: *Ametllers, Avellaners, Badia, Bassa, Bertran, Canamar, Colomer, Corralet, Era, Escut, Espelta, Estany Llarg, Faraca, Figueretes, Foradada, Gorg, Gornal, Ginjoler, Hort, Llarg, Màquina, Mar, Massanera, Massó, Montpaó, Olla, Pallissa, Palmar (o Palmer), Perera, Porrella, Prat, Ric, Riera, Vendrell, Vilanova, Vinya, Vinyassa, Xiprer.*

Camp dels Ametllers, el

[ə'l 'kam ðəlzumə'l'les]

Situació: el Poble (pl. 3i).

Partida de terra denominada també *camí de Mar*. Té una extensió de poc més d'uns 3 jornals de terra equivalents a 1 ha., 94 a. i 25 ca.

Abans de l'expansió del poble cap al sud, aquesta partida la constituïa uns camps d'ametllers situats entre l'actual carrer dels Màrtirs –abans carrer de les Eres–, el carrer de Jesús, *la carretera del Vendrell* i el carrer de Mar. Avui està tota edificada.

La trobem documentada en diverses escriptures de compravenda de trossos o parcel·les per construir. Entre altres, citarem la d'herència i capítols matrimonials de data 18 de desembre de 1907. (R.P.; ll.42; f.85).

També en fa referència el capbreu de l'any 1570 (47r): ... “*lo camp dels amatllers*”, de Pere Totasaus... (ACAP)

Camp de la Bassa, el

[əɫ 'kam də lə 'βase]

Situació: el Poble (pl. 2h, 3g).

Aquesta partida la trobem referida conjuntament amb les denominacions de *Carxola* i *Pallissa del Pujolet*. Tenia una superfície d'unes 6 ha. de camp, vinya, garrofers i erm. Estava situada al nord del nucli urbà del poble i comprenia els terrenys que s'estenen entre l'antiga *bassa del Trull*—que posteriorment s'hi construïren les escoles— i la partida de terra anomenada *Camp de la Pallissa*. A la seva esquerra continuava cap al turó denominat: *la Muntanyeta*.

Actualment, la part que toca les antigues escoles està urbanitzada i construïda. La veiem documentada en l'escriptura de compravenda del 13 de gener de 1917 (R.P.; ll.2; f.226).

També en fa referència el capbreu de l'any 1656 (44): ...“*lo Camp de la Bassa* y antigament la *faraca* vuy empero lo *Camp del Escut*” que termena a solixent amb una carrerada novament feta que va al lloch de Calafell als *Castellassos*, de Francesc Vidal... (ACAP)

Camp del Canamar

Capb. 1695 (28v): ... lo prat o lo *camp del Canamar*, de Ramon Rovirosa. (ACAP)

Camp del Corralet

[əɫ 'kam dəɫ kurə'let]

Situació: zona rústica (pl. 3g).

Aquesta partida la veiem documentada, també, amb els noms següents: *Camp de la Pallissa*, *Camp de la Pallissa i Corral*, *Sangranat* i *Costeta*. Té una superfície de terra de conreu molt reduïda i tota ella pertanyia inicialment a un sol propietari. En un costat del seu interior hi ha una pallissa, una era, un paller i un corral. Aquest corral és l'anomenat: *corral del Sense*. El camp que referim està situat sobre la carretera que surt del poble cap a Bellvei. Afronta al nord amb *la Costeta* i al sud amb la partida denominada *el Camp de la Bassa*. El trobem referit en una escriptura de permuta de data 30 d'octubre de 1870. (R.P.; ll.6; f.174).

Camp de l'Era

Capb. 1570 (8): ...*lo camp de l'Hera*, a ponent del *camí de Vilanova*, de Joan Fuster (1591). Capb. 1717 (20): ... anomenat antigament *la Coma* y ara *lo camp de la era*, a ponent el camí al Vendrell, de Ramon Barrera. (ACAP)

Camp de l'Escut, el

[əɫ 'kam də ləs'kut]

Situació: zona rústica (pl. 2g).

Aquesta partida té unes 2 hectàrees, aproximadament, de terreny de conreu. És una subpartida que forma part de l'heretat anomenada *Masia de la Font*. La trobem documentada en una compravenda realitzada el 9 d'agost de 1880. (R.P.; ll.3; f.109).

També en fa referència el capbreu de l'any 1656 (44): ... lo *Camp de la Basa* y antigament la *Faraca* vuy empero lo *Camp del Escut* que termena a solixent amb una carrerada novament feta que va del lloch de Calafell als *Castellassos*, de Francesc Vidal. (ACAP)

***Camp de la Faraca, el**

[lu 'kam də lə fə'ake]

Situació: zona rústica.

Nom de peça de terra que trobem documentada en una escriptura de compravenda atorgada davant del rector de la Parròquia amb data del 18 de març de 1608: “.....*et vulgo dicitur LO CAMP DE LA FARACA*.....” (A.H.D.T.; ll.31). Per tal de conèixer la seva situació vegeu *el Camp de la Bassa*.

També en fan referència els capbreus següents:

Capb. de l'any 1570 (36r): ... *la farragua* de Pere Febrer; Capb. de l'any 1591 (55): *la farracha*, de Joan Goday (1591). Capb. de l'any 1656 (44): *lo Camp de la Bassa* i antigament la *Faraca* vuy empero lo *Camp de l'Escut*. (ACAP)

camp de futbol, el

Vegeu: *de Calafell, de Segur*

***Camp del Gorg, el**

[ə'l 'kam dəl 'ɣork]

Situació: zona urbanitzada (pl. 3j).

Tros de terra d'una extensió aproximada d'1 ha., 12 a., situat sobre mateix de la via del ferrocarril, entre l'antic *camí de Mar* (actual *passeig de la Unió*) i el camí que emmenava a la *Fàbrica del Blanquet* (avui carrer del Molí). Està tot urbanitzat i forma part del nucli urbà de la Platja. També se'l troba referit amb el nom de la *Granja del Pas*. El veiem documentat en una escriptura de compravenda del 13 de gener de 1917 (R.P.; ll.2; f.241).

També en fan referència els capbreus següents: de l'any 1570 (37): ...“*camp de l'olla...ad occidente cum itinere quo itur al pou y al gorch*”, de Bernat Papiol (1591). I el capbreu 1656 (29): ... *lo camp de Gorch* vuy lo *Camí de Vilanova*, de Ramon Mayner (ACAP)

***Camp Llarg, el**

[ə'l 'kam 'lark]

Situació: la Platja (pl. 3j, 3k).

Parada de terra que pertanyia a la partida *l'Hostal*. Per les referències obtingudes anava des dels arenals de mar, al sud, fins a l'antiga *carretera de Vilanova*, al nord –la que avui coneixem per la *carretera del Sanatori*–, i transcorria pels indrets de l'església de Sant Pere i del carrer de Monturiol. En alguna anotació surt aparellada amb la partida *lo Prat* (R.P.; ll.2; finca 238). També la trobem documentada en diverses escriptures de compravenda, de les quals en citarem la de data del 13 de gener de 1917 (R.P.; ll.2; f.114).

***Camp de la Màquina, el**

[ə'l 'kam də lə 'makine]

Situació: el Poble (pl. 3i).

Es descrivia amb aquest nom un camp rectangular d'una superfície aproximada a la del terreny de joc d'un camp de futbol. Estava situat entre la *carretera Comarcal 246*, a llevant, i l'antic *camí de Mar*, a ponent. Pel costat de migdia limitava amb una parada de vinya de *cal Carter*. A la part nord hi havia una construcció en forma de paral·lelepípede d'uns 5 metres d'amplada per 10 de llargada i uns 4 d'alçada. Anava des de la carretera fins a mig camp i s'hi entrava per aquell lloc. Pel costat nord, aquesta construcció –que servia per allotjar la gran màquina de batre propietat del Sindicat– estava adossada a una casa que l'anomenaven l'hostal.

En els temps de messes, la referida màquina la col·locaven al bell mig del camp per tal de fer la feina de batre el blat i l'ordi dels pagesos afiliats al Sindicat. Per això el terreny prenia el nom de *el Camp de la Màquina*. Cal dir que durant molts anys va ser l'únic que hi havia al poble i, fora de les èpoques de batre, s'hi jugaven molts partits de futbol, sobretot els diumenges. Actualment, al seu damunt, hi ha construït l'edifici del Sindicat.

***Camp de Mar, el**

[ə'l 'kam də 'mar]

Vegeu: *Prat, el*

Camp de l'Olla, el

[ə'l 'kam də 'lɔʎe]

Situació: zona rústica (pl. 3i).

Nom donat a una parada de terra amb conreu de cereals, patates, vinya i fruiters. Està situada al NE de la partida de terra denominada el *camí de les Vinyes*, davall la masia de *cal Bolavà*. Al capdamunt d'aquesta parada els seus propietaris hi varen instal·lar una nau per a la fabricació del paviment anomenat “terrazo”. L'antic *camí de Vilanova* era el seu límit orientat i des del lloc on s'entrava a la fàbrica citada.

La trobem documentada en una escriptura de compravenda de data 30 de març de l'any 1892. (R.P.; ll.21; f.82).

També en fa referència el capbreu de 1570 (38r): ... “ad oriente cum camino quo itur a *Volanova*... ad occidente cum itinere quo itur al *pou* y al *gorch*”, de Bernat Papiol (1591) (ACAP).

Camp de la Pallissa, el

[ə'l 'kam də læ pə'ʎise]

Vegeu: *Camp del Corralet, el*

Camp del Prat, el

Vegeu: *Prat, el (lo)*

Camp de la Vinya, el

[ə'l 'kam de la 'βiɲe]

Situació: zona rústica.

Peça de terra de conreu, aproximadament de mig jornal, que trobem documentada en una manifestació d'herència de data 7 de juny de 1903. (R.P.; ll.2; f.31). No podem localitzar la seva situació.

Campaner, cal (Po)

['kal kəmpə'ne]

Renom de la casa situada al carrer de la Barceloneta, núm. 10 i atribuït a la família que hi vivia amb els cognoms o noms de família de Romeu-Ivern. (Andreu Romeu Galofré, i Lola Ivern Roca, amb llurs fills).

Significat del renom.- Campaner és un nom comú que té moltes accepcions: fer campanes; tocar les campanes; ser noi o noia que fa moltes faltes a estudi; nadiu del poble de Campos (Mallorca), etc. De fet, aquesta família i els seus membres eren els campaners de la Parròquia.

Cal dir que aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: *En Francesc Torres, dit lo Campaner*. Desconeixem si la casa on hi vivia era la mateixa.

Camparro, el

Capb. 1570 (40v): ...“lo *camparro*”, solixent *camí del Vendrell*, de Joan Puig (1591). Pot ser un augmentatiu o diminutiu de “camp”. (ACAP)

camping el “Buen Vino”, el

Vegeu: “*Buen Vino*”, *camping el*

Camps, els

Capb. 1633 (24v): ...*els camps* a ponent ab el busquet dita carrerada mitjansant lanomenat lo *puig de la Martina*, de Bartomeu Ivern. (ACAP).

Cancan, cal (Pl)

['kal kəŋ'kan]

Renom de la casa del carrer del Carme, núm. 11, atribuït a la família de Josepa Vidiella Figuerola, vídua, els seus fills Josep M. i Rossita Robert Vidiella, i el seu nét Estanislau Robert. Darrerament també es coneix aquesta casa per *cal Tanis*, abreviatura d'Estanislau.

Significat del renom.- El *cancan* és un ball grotesc i molt ràpid que estigué de moda a mitjan segle XIX. Es desconeix la seva atribució a la família.

Cantador, cal (Po)

['kal kəntə'ðo]

Renom de la casa situada al carrer Principal, núm. 18 i atribuït a la família de Josep Huguet Mañé, barber, casat amb Francesca Torrens Vidal i llurs filles. Era conegut pel *Pepet del Cantador*. Aquesta família provenia del poble de Clariana i eren barbers i espardenyers.

Significat del renom.- *Cantador* és un adjectiu que ens indica que la persona a la qual se li atribueix canta o sap cantar, i el motiu del renom es diu que prové del fet de cantar constantment mentre feia les feines descrites.

“Cantera” Verda, la

[lə kən'tere 'βeɾðe]

Situació: zona rústica (pl. 3e).

Amb la denominació de “*Cantera*” *Verda* es va constituir una entitat que es dedicava, i encara s’hi dedica, a acollir els animals abandonats del Baix Penedès. L’any 1988 (Retruc núm. 63:11), l’Ajuntament va acordar comprar la pedrera “Mercedes” propietat d’Antoni Solé i Pons, de *cal Carter*, per tal de fer-hi les instal·lacions pertinents i per guardar-hi els animals referits. Estava situada al final del *fondo del Parent* i afrontava amb la *urbanització Baronia del Mar*. Aquest centre d’acollida va obrir les portes el maig de 1991 (Retruc núm. 119:15) i en 3 anys hi varen passar uns 750 gossos.

***Cantó de la Font, el**

[əl kən'to ðə lə 'fɔŋ]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Era el nom de la cruïlla del carrer de Jesús amb el del Pou. Aquest nom li venia donat pel fet d’haver-hi la *font de Baix* en aquella cantonada i fou un dels tants punts de referència que tenia la gent del poble. Amb l’eliminació de la font va desaparèixer aquest topònim urbà.

Cantó, ca la Pepa el (Po)

Vegeu: *Pepa el Cantó, ca la*

Canya, la

Capb. 1695 (8r): ...“pessa de terra o *comellar de oliveras* anomenat la *Canya*”, ponent “ab lo *camí dels Morts*”, de Pau Borrell. (ACAP)

Canyís, la carrerada de Mas

Vegeu: *Mas Canyís, la carrerada*

Canyís, el fondo del Mas

Vegeu: *Mas Canyís, el fondo*

Canyís, el Mas (partida de terra)

Vegeu: *Mas Canyís, el*

Canyís, la masia del Mas

Vegeu: *Mas Canyís, la masia del*

Cap Bufó, cal (Po)

Vegeu: *Xic Seio, cal*

cap de l’Estany Llarg, el

Vegeu: *Estany Llarg, el cap de l’*

Cap de Guerra, el (peça de terra)

Capb. 1565 (13v): ... “*pesiam terre in loco vocato la barquera / continentem in se septem iugera terre parum plus vel minus / que fuit de pertinentiis mansi de cap de guerra confrontatam ab oriente...*” (ACBP)

Caparrut, cal (Pl) [ˈkal kəpəˈrut]

Renom de la casa del carrer de Montserrat, núm. 8, atribuït a la família de Pere Torres Mañé, pescador i Teresa Mañé Serra amb llurs fills, àvies i oncle.

Significat del renom.- Un *caparrut* és una persona obstinada i tossuda que no es deixa convèncer. En algunes contrades de Catalunya també se li diu a una persona curta d'enteniment. En aquest cas se'n desconeix l'atribució a la família.

Capbaix, el torrent del

Capb. 1695 (22r): ... *la Barquera*, solixent “*torrent del Capbaix*”, de Sebastià Ugue; Capb. 1695 (23r): ... pessa de terra dita la *Vinya Blanquera* prop lo *torrent del Capbaix*”, de Sebastià Ugue. (ACAP)

Capdeguerra, la torre de

Capb. 1565 (14r): ... “et montaneam in qua constructe / erant due masie nunc dirrute et constructa est dicta *turris / de capdeguerra* et terminatur ab oriente cum collo *de la coma / farella* partim et partim cum podio dicto *de la Talalla / a meridie...*” (ACBP)

Capb. 1570 (2v): ...“illam masiam maiori parte diritam (??) in qua est constructa quedum (?) turris nuncupata lo *cap de guerra*”, “ab oriente cum *coll de la Coma Farella* partim et partim cum *podio de la talaya* a meridie tendit serra serra (??) ad *poduim den Bertran...* locum dictum los *aguayts...* serra dicta la *serra Squarranossa*”, de Montserrat Papiol (1591). I moltes altres. (ACAP)

capella neoromànica de l'Hostal, la

Vegeu: *Hostal, la capella neoromànica de*

Capinons, els

Capb. 1565 (18v): “Item quandam furnum ad de eoquendos panes ortellum et pes- / sidam terre dicte *les capinons* in circuitu domus et terminatur ab oriente cum honoribus abbassie...” (ACBP)

Capitolina, cala (Pl)

[ˈkalə kəpituˈlinə]

Vegeu: *Mero, cal*

Capot, cal (Po)

[ˈkal kəˈpɔt]

Renom de la casa situada al carrer de les Penyes, núm. 3 i atribuït a la família de Josep Pahissa Urgell, pagès, i la seva esposa Josepa Garcia Romeu.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunion de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Anamaria Vda. de Ramon Urgéll, dit lo Capot*”.

Significat del renom.- El *capot* és una peça llarga d'abric amb mànegues i capulla. Generalment estava fet de roba gruixuda i la portaven els pagesos per abrigar-se i també ho feien els pastors.

Capot, cal Cintet del

Vegeu: *Cintet del Capot, cal*

Carabasses, cal (Pl)

[ˈkal kərˈbases]

Renom de la casa del carrer de Montserrat, núm. 4, atribuït a la família de Joan Verge Aubà, pescador, i Felícia Martin Macipe amb llurs fills.

Significat del renom.- *Carabasses* és el plural del fruit d'algunes plantes brioniàcies dels gèneres *cucurbita* i *lagenària*, usat com a comestible per a persones i animals. Es diu que l'atribució a la família prové de la predilecció d'aquesta fruita en el consum culinari de temps antics.

Carasses, ca la (Po)

Vegeu: *Albert de l'Escaleta, cal*

Carbonera, la

[lə kərβu'nerə]

Situació: zona rústica.

"*La pesa de la Carbonera...*" Partida o peça de terra que, amb aquest nom, figura relacionada en el llibre de Comptes dels anys 1680/1689 de la Parròquia de Calafell. (A.H.A.T.; ll. 8). No hem pogut localitzar la seva situació dins del terme.

Carbones, les

[ləs kər'βones]

Situació: zona rústica.

Nom de peça de terra que trobem documentada en un testament fet davant del rector de la Parròquia, Mn. Francesc Montoliu, el 5 de setembre de 1944: "...*les peces de terra Parellades, les Carbones i Carpi. Ho lego a ...*" (A.P.C.; plec de testaments). No hem pogut localitzar la seva situació dins del terme.

Cardaire, el (Ta)

[əl kər'dajre]

És una roca que trobem a un fons de 55 brases, davant de Calafell.

Senyes:

El Bec de Sípia per Altafulla.

El Campanar de Cubelles pel mig de les dues Masies del Cardaire.

El Més Alt de Montmell per la Masia de la Font.

Cardaire, el faralló del (Ta)

[əl fərə'lo δəlkər'dajre]

Fons de 55 brases

Senya:

El Més Alt de Montmell pel mig de la Masia de la Font

Cargol, cal (Po)

['kal kər'γɔ]

Renom de la casa situada al carrer de la Barceloneta, núm. 12, en la que hi vivia n'Antònia Romeu Virgili coneguda per *la Tona el Cargol*.

Significat del renom.- *Cargol* és una reducció vulgar de *caragol*, mol·lusc de la família dels helícids que es distingeix, principalment, per tenir el cos dins d'una closca en espiral, i *Tona* és una reducció vulgar i dialectal del nom de dona Antònia.

Cargol, ca la Tona el (Po)

['kale 'tɔnel kər'γɔ]

Vegeu: *Cargol, cal*

"Carinyo", cal (Po)

['kal kə'riɲu]

Renom de la casa situada al carrer Major, núm. 39, i atribuït a la família de Josep Rion Rovira (pescador) i Eugènia Colet Casas amb llurs fills.

Significat del renom.- *Carinyo* és la traducció castellana d'afecte i d'estima. Desconeixem el motiu de la seva atribució a la família.

Carlans, els

Capb. 1695 (15r): ... al torrent sota los *Carlans*, de Josep Llagostera. (ACAP)

Carles el Ferrer, cal (Po)

['kal 'karluzəl fə're]

Conjunt nominatiu i nom de la casa situada al carrer Principal, núm. 41 i atribuït a la família de Carles Serra Solé i Enriqueta Badell Prunera amb llurs filles Maria i Josepa.

Significat.- Tal com indica l'específic del renom, el seu ofici era el de ferrer i pel que fa al genèric, és un nom d'home.

Carlota el Sentís, ca la (Pl)

Vegeu: *Porres, cal*

Carme l'Andalusa, ca la (Pl) [ˈkale ˈkarme ləndəˈluze]

Renom de la casa del carrer del Carme, núm. 16, atribuït a la família de Josep Vidiella Figuerola, pescador, i Carme Pelàez Montosa.

Significat del renom.- *Carme* és nom propi de dona i es correspon amb el de l'esposa, i *Andalusa* és un específic que indica la seva procedència: Andalusia.

Carme, carrer del (Pl)

Aquest carrer va des de *l'avinguda de Sant Joan de Déu* (davant de mar), fins a la via del ferrocarril, igual que el *carrer de Sant Pere, Mallorca, Montserrat i Monturiol*. La Mare de Déu del Carme és la patrona dels mariners i aquest pot ser l'origen del seu significat.

***Carme, la Font del**

Vegeu: Font del Carme, la

Carme, el grup de vivendes Mare de Déu del

Vegeu: Mare de Déu del Carme, el grup de vivendes

Carme el Sabater, el cafè de la [əɫ kəˈfe ðə lə ˈkarmel səβəˈte]

Vegeu: *Xalamó, el cafè d'en*

Carme el Sabater, el cine de la [əɫ ˈsine ðə lə ˈkarmel səβəˈte]

Vegeu: *Xalamó, el cafè d'en*

Carme el Sabater, la sala de ball de la [lə ˈsale ðə ˈβaɫ ðə lə ˈkarmel səβəˈte]

Vegeu: *Xalamó, el cafè d'en*

Carmeta el Peixater, ca la (Po)

Vegeu: *Fesol, cal*

Carmeta, cal Zep (Josep) de la (Po)

Vegeu: *Zep (Josep) de la Carmeta, cal*

Carnisser, cal Magí (Pl)

Vegeu: *Magí Carnicer, cal*

Carnisser Nou, cal (Po) [ˈkal karniˈse ˈnɔw]

Renom de la casa situada al carrer Principal, núm. 34, i atribuït a la família de Ramon Vidal Jané, carnisser i proponent del poble veí de Bellvei, i la seva esposa Rosa Pujol Vidal. L'adjectiu "nou" ens indica que, pels anys cinquanta, va ser el darrer carnisser que s'havia establert en el poble. Aquesta casa també se la coneixia per *cal Ramon del Carnisser*.

Carnisser, cal Ramon del (Po)

Vegeu: *Carnisser Nou, cal*

Carot, cal (Po)

Vegeu: *Ventureta, ca la*

Carrerada, el camí de la

Capb. 1570 (61r): ...“locum dictum *la carrerada*”, de Bernat Fuster (1591); Capb. 1633 b (47v): ... *las Roquetes* que termena a ponent amb lo *camí de la carrerada*, de Felip Vidal. (ACAP)

carrerada de Mas Canyís, la

Vegeu: *Mas Canyís, la carrerada*

carrerada del Mas Carrencà, la

Vegeu: *Mas Carrenca, la carrerada del*

Carrerada, les roques de la (Ta) [ləz 'rɔkəz ðələ karə'raðe]

Són roques prop de terra. Fons de 15/16 braces, davant de Comarruga.

Senyes:

El Campanar de Creixell per la Punta de Berà.

El Més Alt de Montmell per Sant Vicenç.

Carrerada, la sort de la

Capb. 1565 (13v): “Item quandam aliam pesiam terre antiquitus dictam *la vinya* / nunc vero *la sort de la carrerada* continentem in se duo iugera terre parum plus vel minus confrontatam ab oriente cum / podio *d'en Bertran* a meridie cum...” (ACBP)

Carpi, el [əl 'karpi]

Vegeu: *Carbones, les*

Carquinyols, els [əls kərki'ɲɔls]

Situació: zona rústica (pl. 2f, 2g).

Partida de terra d'extensió considerable composta de camps aptes per la sembra de cereals i llegums de tota classe. També s'hi conrea la vinya, les oliveres i els arbres fruiters. De ponent a llevant la travessa una rasa que li recull l'aigua i la condueix al *torrent de la Cobertera* després d'haver vorejat i creuat altres partides. Els seus límits o afrontaments són: la partida del *camí de l'Arboç* i la *muntanya de Mas Canyís* al nord; la *Costeta* al sud; la *carretera de Bellvei* a llevant; el *fondo de Mas Canyís* al nord-oest i la *Masia de la Font* al sud-oest. La trobem documentada, entre altres, en un testament atorgat el 23 de maig de l'any 1900 (R.P.; ll.8; f.7).

També en fa referència el capbreu de 1570 (43r): ... “*los carcanyols*” ad oriente cum camino quo itur al *mas canyis*)... El trobem en altres amb el nom de *Quercanyols*... (ACAP)

***Carquinyols, el camí dels** [əl kə'mi ðəls kərki'ɲɔls]

Situació: zona rústica (Pl. 2g, 3g).

Aquest camí va existir fins a la construcció de l'*autopista de Pau Casals* a la dècada dels 90. Començava a l'antic *camí de l'Arboç* –després *carretera de Bellvei*– i a sota de la pallissa i del *corral del Sense*, el qual, avui, encara hi és i es troba situat a uns 300 metres de la sortida del poble. Passava per darrere mateix d'aquesta pallissa i, tot vorejant la part sud de la *Costeta*, es dirigia cap a la partida de terra denominada *els Carquinyols* o *Carquinyolis*. Pel fet de la construcció de l'autopista referida ha quedat pràcticament desfet.

Carquinyols, el fondo dels [əl 'fɔndu ðəls kərki'ɲɔls]

Situació: zona rústica (pl. 2f).

Fondalada amb descripció idèntica a la de la partida de terra denominada amb el mateix nom.

Carquinyols, el Fondo dels (partida de terra)

Vegeu: *Fondo dels Carquinyols, el*

Carrabiner, la Creu del (partida de terra)

Vegeu: *Creu del Carrabiner, la*

***Carrabiners, la “casilla” dels**

[lə kə'ziʎe δəls kərəβi'nes]

Situació: la Platja (pl. 5k).

Antiga caserna de carrabiners que més tard fou habilitada per quarter de la Guàrdia Civil. Aquesta funció la realitzà fins a l'any 1988 en què tots els efectius d'aquest cos militar de seguretat civil i llurs familiars foren traslladats a la nova edificació construïda, per a aquesta finalitat, a la *carretera de l'Estació*, darrere mateix de l'*Hostal Caigut*, anomenat, també, cal mossèn Jaume. La “casilla” era situada sobre dels *Madalers*, a uns 300 metres a llevant de l'*estany Llarg*. Va ser enderrocada cap els anys 1989/1990. Tot el poble coneixia el seu emplaçament i, per tant, n'era un referent.

***Carrencà, el Mas**

Vegeu: *Mas Carrenca, el*

Carrencà, el Prat de Mas

Vegeu: *Prat de Mas Carrencà, el*

Carrer de Sant Pere, el pas inferior del

Vegeu: *Sant Pere, el pas inferior del carrer de*

carrerada

Vegeu: *Mas Canyís, *Ralet, Rion.*

Carrerada d'En Ralet, el pont inferior de la [əl 'pɔn iŋfə'ɾjo δə lə kərə'raðe]

Situació: la Platja (pl. 2k).

Consta de dos passos o ulls de pont per a la circulació de vehicles de poca alçada i també per a vianants. Entrà en funcionament l'any 1993. Està construït sota de la via del ferrocarril. Cada ull té uns 12 metres de llargada, 5 metres d'amplada i uns 2,7 metres d'alçada. Per tal de passar els vianants hi ha una vorera a cada lateral exterior de cada ull, les quals tenen 1,2 metres d'amplada i uns 8 cm. d'alçada. Està construït dins del terme de Calafell i substitueix l'antic pas que hi havia a l'anomenada *carrerada d'en Ralet* i que servia únicament per passar-hi els carros.

Carrers i places del poble:

Vegeu: *Aire, Barceloneta, Bisbe Català, Caiguts, Calvo Sotelo (avui, Joan Miró), Caudillo (avui, plaça de Catalunya), Constitució (plaça), Església, Jesús, José Antonio (avui, plaça de Catalunya), Major, Mar, Marqués de Comillas (avui, de Ventura Gassol), Marqués de Samà, Màrtirs, Nou, Penyes, Pou, Principal, Ralet, (carrerada), Sant Joan, Sol, Torredembarra, Trinquet (plaça).*

Carrers de la Platja:

Carme, General Mola (avui d'Àngel Guimerà), General Sanjurjo (avui, de Vilamar), Generalísimo (avui, rambla de la Costa Daurada), Mallorca, Montserrat, Monturiol, Av. Sant Joan de Déu, Sant Pere.

Carreter, la cova del Peret

Vegeu: *Peret Carreter, la cova del*

***Carreter, cal Pau (Po)**

Vegeu: *Pau Carreter, cal*

Carreter, cal Peret (Po)

Vegeu: *Peret Carreter, cal*

Carretera

Vegeu: *Alcover a Calafell, Barcelona, Barcelona a Valls, Bellvei, Comarcal 246, Cubelles a Calafell, Estació, Sanatori, Sant Salvador, Segur, Vendrell.*

Carsos, el fondo dels

[ə'l 'fonduls 'karsus]

Situació: zona rústica (pl. 5d).

Aquesta fondalada és la primera, a mà dreta, que trobem quan entrem en *el fondo de la Graiera*.

Carter, cal (Po)

['kal kə'rte]

Renom de la casa situada al carrer de Ventura Gassol (abans, del Marqués de Comillas), núm. 19 i atribuït a la família d'Antoni Solé Pons (pagès) i Anna Teixidó Mañé amb llur filla Mercè.

Significat del renom.- El *carter* es una persona que distribueix les cartes enviades per correu postal. En altre temps, el titular de la família en va ésser el del poble.

Carter, la pedrera del

[lə pə'drɛrəl kər'te]

Situació: zona rústica (pl. 3d, 3e).

Estava oberta al capdamunt de tot del *fondo del Parent* en un tallat de muntanya sobre la qual hi ha les terres del *Mas Canyís*. Era de pedra blanca, rica en carbonat de calci i l'explotava l'Anton Soler, de *cal Carter*. És per això que porta aquest nom. Actualment, no té activitat com a pedrera i, en el seu lloc, s'hi ha instal·lat la gossera municipal que porta el nom de *Cantera Verda*.

Carter, el torrent del

[ə'l tu'ren dəl kər'te]

Situació: zona rústica (pl. 4i).

És el darrer tros del *torrent de Montpaó*. Per tant, la seva part inferior és el punt de desembocadura cap al de *la Cobertera*. El tros del Panxo, situat en aquest segon torrent, és el que rep les aigües del de *Montpaó*, les quals arriben al *torrent del Carter* des del tros del de *cal Viola*, que és el de sobre. El seu nom es deu al renom de la casa dels propietaris, a *cal Carter*.

***Carxena, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Josep Vidal, dit lo Carxéna*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

***Carxola, la**

[lə kər 'ʃɔle]

Vegeu: *Bassa, el Camp de la*

Carxolar, el

Capb. 1565 (18v): "Item quendam pesiam terre continentem in se decem iugera / terre parum plus vel minus in loco dicto sive vocato *lo carxolar* confrontatam ab oriente cum honore Anthonii Lagostera / a meridie cum..." (ACBP)

Casa

Vegeu: *Barral, Mossèn Jaume, Nova de Segur, Vella de Segur, de la Vila.*

Casa de camp, la peça de la

Capb. 1695 (2r): ... comensant dita pessa davant la casa al costat de la hera en la qual si inclou lo *camp de la hera*, o lo *camp de la Casa*, lo *camp den Masso*, lo *del Espelta* (?) y lo de *la porrella*, de Cosme Mayner. (ACAP)

Casa de Colònies Artur Martorell

[ˈkaze ðə kuˈlɔnjəz arˈtur mərtuˈreɫ]

Situació: zona rústica (pl. 2h).

Aquesta casa de colònies propietat de la fundació Pere Tarrés, de Barcelona, és una edificació construïda l'any 1968 sobre la partida de terra denominada la *Pallissa Vella* i està situada al costat de sota del *camí de Torredembarra* o *camí del Cementiri*, a través del qual s'hi entra. Es troba a una distància de 125 metres de la *carretera Comarcal 246* i es va inaugurar el 17 de juliol d'aquell mateix any.

Casa Nova, ca la “Dolores” de la

Vegeu: “*Dolores*” de la *Casa Nova, ca la*

***Casa Nova de Segur, la**

[lə ˈkaze ˈnɔβe ðə səˈɣu]

Situació: Segur (pl. 8j).

Era una de les dues masies que hi havia dintre l'heretat de la *Quadra de Sant Miquel de Segur*. Estava situada sobre mateix de la *carretera de Calafell a Vilanova*, al costat de llevant del torrent que porta aquest mateix nom. Constava de baixos, amb estable i celler, i dalt o pis. El corral era tocant al mateix edifici. Tenia una superfície total de 75 cèntims de jornal (4.500 m²).

A la casa hi figurava el núm. 2 del carrer (R.P.; ll.8; f.177). L'any 1843, apareix per primera vegada el nom de la *Casa Nova*, junt amb el de la *Casa Vella* en els repartiments de despeses comunals i de les reials contribucions de l'Ajuntament de Calafell. L'any 1845, està documentat en Magí Robert i Puig com a masover. El 1887, el segueix el seu fill Magí Robert i Esteve. Després de ser tancada com a masia de pagès per al treball del camp, s'habilita com a caserna de la Guàrdia Civil i com a oficina de correus.

Pel que fa al seu celler, i pel fet de la reduïda dimensió de l'*ermita de Sant Miquel*, hi fou instal·lada, provisionalment, una capella que hi romangué fins al 1975 any en el que es consagrà una nova església dedicada a l'Assumpció de la Verge Maria. Finalment, en aquesta mateixa dècada dels setanta, fou enderrocada per donar pas a l'impuls abassegador de la urbanització que l'envoltava.

En el mateix lloc on era situada, el 1r de maig de 1991 s'hi va inaugurar la *biblioteca Casa Nova de Segur*, que, segons paraules de l'alcalde de l'època, Sr. Joan M. Triadó, no va ser cap casualitat haver escollit aquest nom per a la Biblioteca de Segur, ja que, aquesta masia fou un dels símbols d'identitat d'aquest nucli del nostre municipi (N.H. sobre S.de C.).

Casa Nova de Segur, la biblioteca Municipal

Vegeu: *Municipal Casa Nova de Segur, la biblioteca*

Casa Nova de Segur, el fondo de la

[əl ˈfɔndu də lə ˈkaze ˈnɔβe ðə səˈɣu]

Situació: Segur (pl. 9c, 9d, 9e, 9f...).

És una de les dues grans fondalades que es troben dins la partida denominada la *Quadra de Sant Miquel de Segur*. És la de mà esquerra mirant la muntanya. A la seva part baixa hi havia la masia que portava aquest mateix nom: *la Casa Nova*. Avui una gran part d'aquesta fondalada està urbanitzada.

Casa Nova de Segur, el torrent de la

[əl tuˈren də lə ˈkaze ˈnɔβe ðə səˈɣu]

Situació: Segur (pl. 8h; 8i; 8j).

És un dels quatre torrents de Calafell i un dels dos de Segur. Recorre tot el *fondo de la Casa Nova* que va des de la *muntanya del Fondo*, que és allà on comença i sobre la qual hi ha la

urbanització Valldemar fins a la seva desembocadura directament al mar. Avui tota la seva part inferior està urbanitzada i, per tant, les aigües estan canalitzades.

Casa Nova, urbanització

[urβəniʒə'sjo 'kaze 'nɔβe]

Vegeu: *Segur de Calafell, urbanització*

***Casa Vella de Segur, la**

[lə 'kaze 'βeʎe ðə sə'ɣu]

Situació: Segur (pl. 9i).

Era la primera de les masies construïdes dintre l'heretat de la *Quadra de Sant Miquel de Segur*. Estava situada a uns 100 metres sobre de la carretera de Calafell a Vilanova i en el costat de llevant del torrent que porta el mateix nom. Constava de baixos, un dalt o pis i les golfes. També tenia una torre de defensa.

La façana estava orientada a migdia. A la seva esquerra hi havia l'estable, el celler, els cups, el graner i la resta de dependències pròpies d'una casa de pagès. Era assenyalada amb el núm. 3 del carrer i aquest conjunt tenia una superfície de 933 m². Enfront, i a una distància de 20 metres, hi havia un altre edifici d'uns 821 m² que comprenia la pallissa i un gran corral en part descobert. Al darrere de la masia i en el seu costat de llevant, hi havia, també, el petit oratori o capella, que encara existeix, dedicat a Sant Miquel. Era assenyalat amb el núm. 4 i té una superfície de 65 m², aproximadament (R.P.; ll.8; f.177).

La *Casa Vella de Segur* era considerada com un edifici notable. De l'any 1238 ja es tenen notícies del seus orígens. S'identifica amb la que, en la data referida, va donar Guillem de Crebeny al monestir de Sant Cugat del Vallès, segons hi consta en un cartulari d'aquest cenobi (doc. núm. 1.341). El 1673 l'edifici fou reconstruït i reformat pel famós arquitecte vallenc fra Josep de la Concepció, autor del disseny del campanar de Vilanova i de la restauració del castell de Cubelles, per encàrrec de Carles de Llupià. El resultat d'aquelles obres fou la casa i la torre tal com varen arribar als nostres dies, fins al seu enderrocament total l'any 1972. La torre va conservar les restes d'un matacà i les espitlleres, signes d'una funció defensiva mantinguda fins una època molt tardana, possiblement contra les incursions dels pirates barbarescos. La part superior de la torre fou escapçada i s'hi va afegir una teulada a dos vents. En ser destruïdes la casa i la torre es va descobrir un gran celler subterrani amb dos pisos de cups, demostració palesa de la importància que tingué el conreu de la vinya en aquest lloc.

L'any 1960, la masia va deixar de funcionar amb finalitat agrícola. El seu darrer masover va ser en Jaume Vilamajó. Després d'aquest tancament va ser utilitzada com a escola i, tal com hem dit anteriorment, l'any 1972 sucumbeix engolida per l'expansió urbanística imparable, havent-se consumat, amb aquest enderrocament, la pèrdua irrecuperable d'un valuós element patrimonial del nostre municipi. (Notes Històriques sobre Segur de Calafell).

***Casa Vella de Segur a l'Arboç, el camí de la**

[kə'mi ðə lə 'kaze 'βeʎe ðə ...]

Situació: Segur (pl. 10c, 10d, 10e).

Aquest camí sortia de la *Casa Vella de Segur*. Seguia una línia perpendicular al mar i, per tant, en direcció a la muntanya. Travessava les parades de terra del darrere de la masia fins a situar-se al costat esquerre de la fondalada coneguda també amb el nom de la *Casa Vella*. Fent unes quantes ziga-zagues guanyava la carena de la *serra del Mig*, la qual separa aquesta fondalada de la de la *Casa Nova*.

Des d'un punt situat a unes pocs metres del lloc on hi ha construït el *mirador de Segur*, seguia en direcció nord cap a la masia de *cal Perotet*, límit del terme de Calafell. A partir d'aquest moment i continuant en direcció nord, sortia del terme en direcció a Clariana, la Gornal i l'Arboç.

Avui, tret del tros que transcorre sobre la *serra del Mig*, aquest camí és un dels carrers de la *urbanització Segur de Dalt*.

***Casa Vella de Segur, el corral de la** [əl ku'ral də lə 'kaze 'βeʎe δə sə'ɣu]

Situació: Segur (pl. 9i).

Aquest corral estava situat a uns 20 metres davant de la *Casa Vella de Segur (de Sant Miquel de Segur)* i va ser enderrocat, juntament amb la masia, l'any 1972 arran de la construcció d'una urbanització. Era una construcció aïllada, i una part de la qual era descoberta. Junt amb el pallar, tenia unes dimensions considerables.

Casa Vella de Segur, el faralló de la (Ta) [əl fəɾə'ʎo δə lə kaze'βeʎe δə sə'ɣu]

Es troba a un fons de 68 brases.

Senyes:

La muntanya en forma de Teula per la Casa Vella.

La Trencadeta per la Seu.

Casa Vella de Segur, el fondo de la [əl 'fɔndu lə 'kaze 'βeʎe δə sə'ɣu]

Situació: Segur (pl. 10e, 11d, 11c).

És una de les dues fondalades que configuren la part alta de la partida denominada la *Quadra de Sant Miquel de Segur* i, concretament, la del costat de llevant.

A la seva part baixa hi havia la masia coneguda per la *Casa Vella*. Igual que la de la *Casa Nova*, està molt urbanitzada.

Casa Vella de Segur, el torrent de la [əl tu'ren δə lə 'kaze 'βeʎe δə sə'ɣu]

Situació: Segur (pl. 9h, 9i, 9j).

Dels dos torrents que trobem a la partida de terra denominada la *Quadra de Sant Miquel de Segur*, el de la *Casa Vella* és el del costat de llevant. Per tant, està situat a la dreta d'aquesta partida mirant a muntanya. A la seva part nord es bifurca i tant l'una com l'altra branca d'aquesta bifurcació comença a les muntanyes per on passa el camí Vell que va de Cunit a l'Arboç dins el terme de Calafell.

Aquest torrent recollia tota l'aigua pluvial procedent del *fondo de la Casa Vella* i, avui, pel fet de què gairebé tots els terrenys d'aquesta torrentera estan urbanitzats, les seves aigües son canalitzades i desemboquen directament al mar.

Casa de la Vila [lə 'kaze δə lə 'βile]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Edificació construïda a l'actual plaça de Catalunya i d'esquena al castell. És de pedra i consta de planta baixa i dos pisos. Fins a la dècada dels 50, a la planta baixa hi havia els col·legis. Estaven a banda i banda del replà d'entrada cap a l'escala que portava a la secretaria. El dels nens estava a l'esquerra i el de les nenes, a la dreta. En el primer pis hi trobàvem la secretaria i altres despatxos oficials. En el segon, hi havia un habitatge a cada costat del replà, els quals eren destinats als mestres.

A partir de mig segle i pel fet de l'increment demogràfic del poble, l'Ajuntament necessità més espai i els col·legis i els habitatges referits, foren substituïts per dependències de treball o d'atenció al públic. Actualment, l'edifici es manté igual exteriorment.

Cal dir, també, que aquesta edificació va reemplaçar l'anomenada Batllia que avui encara existeix a la plaça de la Constitució –abans plaça de la Batllia–, dins de la qual s'hi celebraven les reunions del Consell Municipal.

Casaca, cal (Po) ['kal kə'zake]

Renom de la casa situada al carrer del Pou, núm. 14 i atribuït a la família d'en Magí Robert Romagosa (pagès) que provenia de la *Casa Nova de Segur* i Maria Borrell Urpí amb llur filla Maria Rosa. Per aquest motiu aquesta casa també se la coneixia per *cal Magí de Segur*. Ens cal referir que anteriorment la família havia residit en una casa del carrer de les Penyes.

Significat del renom.- *Casaca* és una peça de vestir, a manera de jec llarguer ajustat al cos i amb volada de falda a la part posterior. En desconeixem el motiu de l'atribució a la família

Casagran, cal (Po) [ˈkal kazəˈɣran]

Renom de la casa situada al carrer dels Màrtirs, núm. 13.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*Maria Vda. de Pau Romeu, dit de la Casa Gran*".

Significat del renom: *Casagran*, tot i que és un llinatge estès a Catalunya en aquest cas ens denota un atribut referit a una gran casa.

***Casagran, cal Francesc de la (Po)**

Vegeu: *Francesc de la Casa Gran, cal*

Casalot del Viola, el [əɫ kəzəˈlɔd dəl βiˈɔle]

Situació: zona rústica (pl. 5i).

És el nom donat a les ruïnes d'una construcció un tant indefinida. Estan situades al costat nord de *la muntanya del Comú* i a uns 50 metres sobre del *camí de Mas d'En Vives*.

Casals, l'autopista de Pau

Vegeu: *Pau Casals, l'autopista de*

Caselles, cal (Pl) [ˈkal kəˈzeles]

Nom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 26, atribuït a la família de Josep Casellas Sadurní, fuster, i Antònia Cortiada Giró amb llurs fills Joan i Josep.

Significat del nom de la casa.- Com veiem, es correspon amb el llinatge o primer cognom del cap de família.

Caserna

Vegeu: *Creu Roja, Guàrdia Civil*.

Cases Barates, les (Po) [ləs ˈkazəz βəˈratəs]

Situació: el Poble (pl. 3g).

A dalt el Poble, es coneix amb aquest nom, el conjunt de cases que constitueixen el grup anomenat de *la Mare de Déu del Carme*. (Vegeu aquesta referència).

Cases Barates, les (Pl) [ləs ˈkazəz βəˈratəs]

Situació: la Platja (pl. 2k, 3k).

A la Platja les cases Barates són les que va construir la *Confraria de Pescadors* amb el nom de: Grup de Vivendes Sant Pere. Varen ser edificades sobre la partida de terra denominada el *Prat de Mas Carrencà*. Les trobem situades formant una illa, entre la plaça de l'Alcalde Romeu i els carrers de Rafel de Casanova, d'Igualada i de Jaume Jané. Varen ser adjudicades als pescadors del poble a un preu reduït. (Vegeu: *Sicart, Urbanització*).

Cases, el Curtó i Darrere les

Vegeu: *Darrere les Cases, el Curtó i*

Cases, Darrere les

Vegeu: *Darrere les Cases*

***Cases, Junt a les**

Vegeu: *Junt a les Cases*

***Cases, cal Mestre de (Po)**

Vegeu: *Mestre de Cases, cal*

“Casildo”, cal (Po) [ˈkal kəˈzildu]

Renom de la casa del carrer del Mar, núm. 6. En desconeixem la família a la qual se li atribueix.

Significat del renom.- Com a nom propi *Casildo* no figura en el santoral català, però la seva atribució podria provenir de ser el marit d’una dona amb el nom de Casilda.

“casilla” dels Carrabiners, la

Vegeu: *Carrabiners, la “casilla” dels*

Casimiro, cal (Po)

Vegeu: *Angelet, cal*

“Casimiro”, cal (Pl) [ˈkal kəsiˈmiru]

Nom de la casa de l’avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 7, atribuït a la família de Casimir Solé Papiol, pescador, i Consol Torà Mariano amb llurs fills. En aquesta casa també se la coneixia per *cala Consolin*.

Significat dels noms de la casa.- *Casimiro* és la traducció castellana de Casimir, i *Consolin* és un hipocorístic en castellà de *Consol*.

“Casimiro” el Calafat, cal (Pl)

Vegeu: *Calafat, cal*

casino

Vegeu: *Calafellenc, Rics*.

castell de Calafell, el

Vegeu: *Calafell, el castell de*

Castell, la figuera del [lə fiˈɣere ðəl kəsˈteʎ]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Era una figuera que trobàvem situada a la part de fora del mur de ponent del castell de Calafell i just al peu de la seva cantonada dreta. Va créixer en un replà de la gran roca on hi ha assentat el castell referit, el qual es forma en el punt mig entre la base i el seu cim. També podem dir que es veu per sobre de les últimes cases del sector nord-occidental del poble veïnes de la plaça del Trinet. Tenia una soca de poc més d’un metre, la qual es bifurcava a partir d’aquesta alçada. La seva altura màxima no sobrepassava els 5 metres. Era de la classe sajola, de figues primerenques, blanques verdoses, amples, curtes i clivellades, sucoses i dolces com la mel.

Aquesta figuera era mítica. Ja n’havien parlat generacions anteriors i, fins i tot, es contenen algunes anècdotes en les quals hi surt referida. El que podem assegurar és que les seves figues les van assaborir persones de diverses generacions i que les seves branques van suportar el pujar i el baixar de molts nois i noies jovenets de totes les èpoques.

Pel que fa als entorns del castell i sobretot els de la figuera, atesos els accidents rocosos que presentava en el seu conjunt varen ser punt de reunió de la jovenalla per tal de practicar-hi jocs diversos fins ben entrada la segona meitat del segle XX.

Avui el nostre arbre no hi és, però encara hi ha un seguit de rebrots que surten del lloc on hi havia la soca i mostren el testimoni de la seva anterior existència. Sembla que es resisteixi a desaparèixer del tot.

Castellans, serra dels

Capb. 1570 (43v): ...“los *carcanyols*... ad occidente cum serra dicta dels *castellans* et a circio cum honore heretum del *mas canyis*” de Joan Castells (1591). (ACAP)

Castellars, la serra dels

Capb. 1565 (38r): ... “quandam *carrerada* sive camino quo itur a Sancta / Oliva a meridie cum honore mei dicti confitentis ab occidente cum sumitate *Serre dels Castellars* et a circio sive a baquilone cum honore Salvatoris Totasaus”. (ACBP)

Castellassos, els

[əls kəstə'ʎasus]

Situació: zona rústica (pl. 1f, 1g).

Partida de terra dins el terme de Calafell i que forma part d'una heretat que pertany, majoritàriament, al terme municipal del Vendrell. Comprèn uns pocs terrenys que s'estenen des de la *carretera Comarcal 246* fins això *l'Antic*. A llevant afronta amb *els Carquinyols*. La trobem documentada en una escriptura de segregació. (R.P.; ll.4; f.203).

També en fa referència el capbreu de 1633c (4): ... “*la guardia*”, a tramuntana ab la montanya dels *Castellassos* y abans del *Jufreuer* (?) que és de Bernat Nin del Vendrell, de Ramon Romeu... (ACAP).

Castellenc, cal (Po)

['kal kəstə'ʎɛŋk]

Renom de la casa situada al carrer del Pou, núm. 24, i atribuït a la família d'en Joan Torres Mañé (pagès) i n'Antònia Rovirosa Nin amb llur fill Josep.

Hi ha constància de que la família provenia d'una casa situada a l'entorn del Castell i concretament estava adossada a les parets del castell-església a la seva part NE.

Significat del renom.- Tot i que un “castellenc” és la persona nadiua o pròpia de Castell de Cabres (Baix Maestrat), el mot també és un derivat de “castell”. En el nostre cas no coneixem la causa del renom però ens decantem més cap a la segona accepció.

Castellenc, el torrent del

[əl tu'ren dəl kəstə'ʎɛŋ]

Situació: zona rústica (pl. 5g).

És el tros del *torrent de Montpaó* encaixonat dins d'una rasa no conreable, a la partida de terra del *Mas d'En Vives*. El veiem sota del *torrent del Jaume Vives* i enfront de la partida denominada el *Pi de l'Àliga*. A banda i banda d'aquesta rasa hi ha terres amb vinya, oliveres, garrofers, etc., propietat de *cal Castellenc*. Per aquest motiu pren el nom citat.

Castells, cal (Po)

['kal kəs'teʎs]

Nom de la casa situada en el carrer del Pou, núm. 45, i atribuït a la família de Joan Castells Trillas (pescador) i Rosalia Pedro Nin, amb llur filla Dolors.

Significat.- *Castells* a més de ser el plural de castell (casa-fortalesa) és també un llinatge corrent com en el nostre cas.

Catinera, la

[lə kəti'neɾe]

Situació: zona rústica.

Nom de peça de terra que trobem documentada en una escriptura de compravenda davant del rector de la Parròquia, en data 18 de juny de 1606: “..... *in termino de Calafell et vulgo dicitur LA CATINERA cum*”. (A.H.D.T.; ll.31). No hem localitzat la seva situació.

També surt referida en els capbreus següents: Capb. 1570 (33r): ...“*la quatinera*... oriente... cum *serra morena* aygua vessant”, de Margarida Escofeta (1591)

Capb. 1695 (10v) ... “nominata la *Catinera*, las *Covas* et *puig de Monet* a solixent *Serra Morena* aygua vassant avall”... (ACAP)

Catorze, la roca de (Ta) [lə 'rɔke ðə ka'torze]

Fons de 14 brases, davant Sant Salvador.

Senyes:

El Castell de Calafell per la Masia de la Bonavista.

El Mas Peirot pel Mas d'en Pedro.

“Caudillo”, plaça del (avui, plaça de Catalunya) (Po)

Aquesta plaça era la de la Casa de la Vila i també la de l'Església, ja que els dos edificis estan davant per davant.

Amb l'enderrocament del tercer edifici que existia anomenat *la Prua*, primer, i el *café de Dalt* més tard, i que originava les dues places (la de José Antonio i la del Caudillo) se n'ha format una de sola que a partir de l'any 1978 s'anomena *plaça de Catalunya*.

catxo del Torrent, el

Vegeu: *Torrent, el catxo del*

caus del Viudo, els

Vegeu: *Viudo, els caus del*

***Cavadet, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*N'Isidro Ivern, dit lo Cavadét*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Cebeta, cal (Po)

Vegeu: *Rita, ca la*

“Cego”, el fondo del [ə'l 'fondul 'seɣu]

Vegeu: *Gran del Borrell, el fondo*

Cèlebre, cal (Po) [ˈkal 'seləβre]

Renom de la casa situada al carrer dels Màrtirs, núm. 6 i atribuït a la família d'Isidre Raventós Olivella, pagès, i Dolors Pedro Mañé amb llur filla Maria casada amb Isidre Pons Rovira, també pagès.

Significat del renom: *Cèlebre* és un adjectiu que denota nom i fama, però en desconeixem el motiu de l'atribució a la família.

Celler

Vegeu: *Cooperatiu, Llagostera, Rovirosa*

***cementiri de Santa Creu de Calafell, el**

Vegeu: *Santa Creu de Calafell, el cementiri de*

Cementiri, el camí del [ə'l kə'mi ðəl səmən'tiri]

Situació: zona rústica (pl. 2h).

El *camí del Cementiri* és la part del *camí Torredembarra* compresa des del seu començament a la sortida del poble i després de travessar la *carretera Comarcal 246*, fins al mateix cementiri.

cementiri Municipal, el

Vegeu: *Municipal, el cementiri*

Cendra, cal (Po)

[ˈkal ˈsɛndrɐ]

Renom de la casa situada al carrer del Sol, núm. 2, atribuït a la família d'en Salvador Sendra Rovira, flequer i Irene Nin Vives amb llurs fills Teresa i Salvador. En aquesta casa també se la coneixia per *cala Irene*, nom de la mestressa i persona que tenia cura d'atendre el públic de la fleca.

Significat del renom.- La cendra és el residu que queda després d'una combustió de fusta, de carbó, etc. En el cas que es contempla el nom de la casa és coincident amb el primer cognom del cap de família, encara que canviada la "C" inicial per la "S".

Centre

Vegeu: *Recreatiu, Republicà i Federal*.

***Centre Agrícola de Calafell, el**

[əɫ ˈsɛntɾe ˈɣɾikule ðə kaləˈfɛɫ]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Els "propietaris" o "hisendats" del poble, en perdre l'any 1922 el cafè i la sala que tenien al carrer del Marquès de Samà pel fet del seu embargament i posterior subhasta (vegeu: *Baix, el cafè de*), varen determinar la construcció d'una nova seu.

L'any 1923, aprofitant el projecte d'alineació dels carrers Principal i de l'Església varen obtenir de l'Ajuntament el permís per a la construcció del nou cafè i local al lloc on hi havia l'edifici de la Prua, respectant l'alineació referida.

L'edifici que sorgí es convertí, oficialment, en el *Centre Agrícola de Calafell*, conegut popularment per: *la sala de Dalt, el cafè de Dalt, el cafè dels Rics i el casino dels Rics*, ja que s'hi reunien i celebraven llurs festes les famílies, generalment, més adinerades del poble, les quals eren de tendència política de dretes.

Aquest edifici estava situat al mig de l'actual plaça de Catalunya i la dividia en dues (vegeu: Prua, la). Posteriorment i per tal d'assolir la remodelació de l'entorn, es va enderrocar cap als anys 60 del mateix segle XX.

Cal suposar que a partir de la construcció d'aquest nou centre i de passar a denominar-se *cafè i sala de Dalt*, l'anterior *cafè i sala de cal Mariano* que fins aquell moment també es deia així, passà a anomenar-se *cafè i sala de Baix*, atès que la situació de cada un, en el poble, així ho requeria.

Centre d'Iniciatives i Turisme de la Platja, el [əɫ ˈsɛntɾe ðinisjəˈtiβəz i tuˈɾisme..]

Situació: la Platja (pl. 3k).

El Centre d'Iniciatives i Turisme (C.I.T.) va ser una organització privada i sense cap mena d'afany de lucre. Es va fundar l'any 1959 amb la finalitat de millorar les condicions turístiques de Calafell i, per extensió, d'estudiar i d'intentar resoldre tots aquells problemes que sorgissin en el municipi. Inicialment, el seu domicili social va ser al carrer de Vilamar, núm. 3, en un local cedit per la Caixa de Tarragona i més tard es va traslladar a l'avinguda de Mossèn Jaume Soler, davant de l'estació de la Renfe. L'any 1993, es va fusionar amb el Patronat Municipal de Turisme i el 19 de maig de 1994, traslladà tots els seus arxius i activitats a les dependències municipals del carrer de Sant Pere, de la Platja de Calafell.

Centre d'Iniciatives i Turisme de Segur, el [əɫ ˈsɛntɾe ðinisjəˈtiβəz i tuˈɾisme..]

Situació: Segur (pl.9i)

Com el de la Platja de Calafell, el Centre d'Iniciatives i Turisme de Segur de Calafell, ha estat i és una organització privada sense ànim de lucre. Es va fundar oficialment l'any 1968, però fins als voltants de 1984 no va disposar d'estatge social. El primer que varen inaugurar estava situat a la plaça del Mediterrani, després varen passar al carrer de Lluís Companys, cantonada amb el de Vístula. A la primavera de 1992, es varen traslladar a un nou local cedit per l'Ajuntament i situat a la carretera de Barcelona, núm. 65, i per últim, en varen ocupar el darrer a les Dependències Municipals que el citat Ajuntament té a la plaça de Pau Casals. L'activitat

d'aquest Centre ha estat sempre molt intensa, i entre altres s'ha caracteritzat per l'organització a Segur d'actes de tota mena (culturals, esportius, lúdics, etc.), alguns dels quals han quedat implantats com a definitius.

***Centre Parroquial, el**

[ə'l 'sentre pəruki'al]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Era a l'antiga casa rectoral coneguda popularment per la Rectoria, la qual trobàvem a la plaça de la Constitució cantonada amb el carrer Major i en el mateix lloc de la que ara hi ha. Va ésser fundada per mossèn Jaume Tobella i Llobet, rector del poble des de principis de l'any 1951 fins a finals de 1956. L'ideari d'aquest centre, i el seu desenvolupament varen imprimir en el jovent del poble de l'època, un gran sentit de convivència i cohesió que mai no ha estat oblidat per cap dels qui el varen viure. Amb l'arribada de mossèn Josep Llauredó, nou rector de la Parròquia i de tarannà molt diferent, l'activitat del centre va decaure fins a la seva desaparició.

Centre Recreatiu, el

[ə'l 'sentre rəkrea'tiw]

Situació: el Poble (pl. 3h).

El *Centre Recreatiu* es troba al núm. 2 del carrer del Marquès de Samà, en el lloc on hi va haver *el Trull del Sindicat* i consta de dues plantes. A la primera hi ha les instal·lacions d'un bar restaurant i, també, les dels serveis lúdics i recreatius del centre. A la segona, entre altres, hi trobem els locals oferts a les associacions culturals del municipi. Va ser inaugurat el 25 de novembre de l'any 1990. (Retruc núm. 76:5).

Centre Republicà i Federal

Vegeu: *Dalt, el cafè de*

***Cerverí, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Joseph Romalló, dit lo Cerverí*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

cine

Vegeu: *Carme el Sabater, Iris, "Oriente"*.

Cinta, ca la (Po)

['kalə 'sinte]

Nom de la casa del carrer del Marquès de Samà, núm. 7, atribuït a la família vinguda del Pinell de Brai (poble de la Terra Alta) i composta per Ramon Borràs Argullós, paleta, i Guillerma Serres Borràs amb llurs fills Cinta i Llorenç.

Significat.- Per referir a la nova família, la gent del poble va emprar el nom de la filla com a referent de la casa.

Cintet del Capot, cal (Po)

['kal sin'tetəl kə'pɔt]

Conjunt nominatiu que feia de nom de la casa situada en el carrer de Ventura Gassol (abans, del Marquès de Comillas), núm. 3, i atribuït a la família de Teresa Urgell Serra i el seu fill Jacint Pahissa i Urgell, pagès.

Significat: *Cintet* és el diminutiu de Jacint, i pel que fa a *del Capot* ens vol dir la casa de la qual procedia i en la que hi vivia son germà Josep.

Ció, ca la (Pl)

['kale 'sjo]

Renom de la casa del carrer del Carme, núm. 13, atribuït a la família de Josep Urpí Sanahuja, pescador, i Conxita Alamany Alegret.

Significat del renom.- *Ció* és la forma vulgar hipocorística del nom de dona Concepció, que coincideix amb el de la mestressa de la casa.

Cirerers, els

[əlsirə'res]

Situació: zona rústica (pl. 4i).

Partida de terra de conreu pròpia per al cultiu de vinya, cereals, oliveres, fruiters, etc. S'estén entre *el torrent de la Cobertera* i *la muntanya del Comú* i entre *el camí de Mas d'En Vives* i la partida denominada *Camí de Vilanova*. La trobem documentada en la cessió, per herència, feta el 21 de setembre de 1844. (R.P.; ll.4; f.175).

Cirerers, la vinya dels

Capb. 1695 (28r): ...“a la partida dita lo *torrent den Marti* vuy la *Vinya dels Sirés* (cirers o cirerers)”, de Ramon Roviroso. (ACAP)

“Cisco” l'Andalús, cal (Pl)

[ˈkal 'sisku ləndə'lus]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Sant Pere, núm. 10, atribuït a la família de Francisco Rodriguez Fuentes, pescador, i Encarna Gómez Rubí amb llur filla. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Mordanyo*, nom del qual no en trobem etimologia.

Significat del nom de la casa.- *Cisco* és nom propi d'home i contracció de Francisco, traducció castellana de Francesc. Quant a *l'Andalús* és un atribut que indica la seva procedència.

“Cisco” el Gasildo, cal (Pl)

[ˈkal 'siskwəl ɣə'zildu]

Conjunt nominal a títol de renom de la casa del carrer de Sant Pere, núm. 6, atribuït a la persona que hi habitava i que corresponia a Francesc Pujol i Noya, solter i carreter d'ofici.

Significat del nom de la casa.- *Cisco* és un hipocorístic del nom Francesc en castellà, i pel que fa a Gasildo no hem trobat antecedents etimològics que el refereixin ni que el defineixin.

“Cisco” de cal Niteta, en (Pl)

[en 'sisku ðə kal ni'tete]

Noms de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 82, atribuït a la família de Francesc Colet Sonet, pescador, i Anna Plana Gomis.

Significat del nom de la casa.- *Cisco* és un nom d'home i contracció de Francisco (Francesc en català), i *cal Niteta* denota la casa d'allà on prové.

“Cisco” el Ventosa, cal (Pl)

[ˈkal 'siskwəl βən'toze]

Conjunt nominal a títol de renom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 10, atribuït a la família de Francesc Mestre Verge, empleat, i Magdalena Palau Mestres amb llurs fills. En aquesta casa també se la coneixia per *ca la Magdaleneta*.

Significat dels noms de casa.- Pel que fa a *Cisco del Ventosa* direm que *Cisco* és una contracció del nom “Francesc” en castellà, i *cal Ventosa* és l'específic que ens indica la casa de la qual provenia. Quant a *Magdaleneta* és el diminutiu de Magdalena.

Cisterna, la

[lə sis'terne]

Situació: zona rústica

Nom de peça o partida de terra que trobem relacionada, entre altres, en el llibre de comptes de la Parròquia dels anys 1680 al 1689. Hi llegim: “*La pesa de la cisterna...*” (A.H.D.T.; ll. 8). No hem localitzat la seva situació.

Cisterna, l'hortet de la

Capb. 1570 (48r): ... *lo ortet*, de Pere Joan Totasaus (1591).

Capb. 1610 (14r): ... *lo ortet de la sisterna* a tramuntana amb la sisterna comuna, de Mateu Mayner. (ACAP)

cisternes romanes del Vilarenc, les

Vegeu: *Vilarenc, la vil·la romana del*

Civil, la caserna de la Guàrdia

Vegeu: *Guàrdia Civil, la caserna de la*

Civil, el quarter de la Guàrdia

Vegeu: *Guàrdia Civil, el quarter de la*

Claperets, els

[əls kləpə'ɾets]

Situació: zona rústica (pl. 2i).

Partida de terra apta per al cultiu de vinya, cereals, llegums, fruiters, etc. Està situada entre la partida de terra anomenada *el Barber*, al nord, els terrenys de *la Sínia*, a migdia, i l'antic *camí de Mar* (avui *passeig de la Unió*), a llevant. Sobre la part d'aquesta partida que toca al passeig s'hi ha edificat *l'Institut Camí de Mar*. La trobem documentada en uns capítols matrimonials atorgats el dia 7 de gener de 1841 (R.P.; ll.5; f.25).

Clapers, els

Capb. 1565 (56r): ... “loco vocato *les axermades* continentem in se decem iugera terre / parum plus vel minus confrontatam ab oriente cum honore / Michaellis Totasaus dicto *los Clapers* a meridie cum...” (ACBP)

Clara, ca la (Po)

['kalə 'klare]

Nom de la casa situada en el carrer dels Màrtirs, núm. 15, i atribuït a la família de Ramon Almirall Gestí, pescador, i Clara Ricard Blanc amb llurs fills Pere i Josepa. També se la coneixia per *cala Pepa el Sion*.

Significat: *Clara* és nom propi de dona i coincident amb el de la mare de la família.

Clariana, el camí de

[əl kə'mi ðə kləri'ane]

Situació: zona rústica (pl. 7c, 7b, 8b).

Va des de Montpaó a Clariana. Aquest camí, prop de *can Perotet*, enllaça amb el que ve de la *Casa Vella* i amb el que ve de Cunit.

Clariana, el coll de

Capb. 1565 (35r): “Pro quibus domibus sive manso et peciis terre superius designatis et confrontatis dempta pesia terre quindecim iugerum nominata *la coma dels guavechs* / et *collum de Clariana* facio et presto...” (ACBP)

Capb. 1570 (31v): ... “vocatam *la coma dels guinneus* i lo *coll de clariana* confrontatam ad oriente cum termino de vilanova a meridie cum honore dictum confitentis in *cumba (?) et podio dicto dels ququous (?)*” d'Andreu Iveren (1591). (ACAP)

Capb. 1717 (15r): ... *la Foradada y Coll de Clariana*, de Jaume Mayner. (ACAP)

Claudi, cal (Pl)

['kal 'klawði]

Nom de la casa del carrer de Montserrat, núm. 15, atribuït a la família de Claudi Solé Romeu, carter, i Josepa Figueras Rimeu amb llur fill Claudi.

Significat del nom de la casa.- *Claudi* és nom propi de persona i coincident amb el del cap de família.

***Climenta, ca la (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Na Paula Vda. de Romeu, dita la Climenta*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

clos, el

Vegeu: *del Beco, de l'Hort de la Rectoria, del Macià, del Rectorat, del Rion*

Clos, el (Po)

Vegeu: *Cubano, cal*

***clos de l'hort de la Rectoria, el**

[əɫ 'kɫɔz ðə 'ɫɔɾ ðə lə rəkту'rie]

Vegeu: *Rectoria, el clos de l'hort de la*

Clot, el

Capb. 1565 (1v): “Item, medio dicto iuramento confiteor et recognosco me tenere quandam peciam terre sive farraginale continentem in se duo iugera / ad locum vocatum *lo clot* confrontatam ab oriente cum...” (ACBP); Capb. 1570 (7v): ...a cers amb els *camins del Arbós* i de *Monpeo*, de Joan Fuster (1591). (ACAP)

Clot d'en Grau, el

[əɫ 'kɫɔd dəŋ 'graw]

Situació: *zona rústica*.

Partida de terra referida en el llibre de Comptes de la Parròquia dels anys 1680/1689. (A.H.A.T.; ll.8). També la trobem documentada en un testament parroquial de data 9 d'agost de 1683 (Llibre 13 del mateix arxiu). Per manca de referències no l'hem pogut localitzar dins del terme.

Clot, la roqueta del

Capb. 1565 (42r): “Item quandam aliam pesiam terre continentem tria iu- / gera terre dicto *la roqueta del clot* confrontatam ab / oriente cum...” (ACBP)

clot d'en Serra, el

Vegeu: *Serra, el clot d'en*

***Clots, els**

[lus 'kɫɔts]

Situació: el Poble (pl. 2h).

Partida de terra que tocava al poble. Era a la seva sortida pel carrer de Torredembarra, baixant a mà dreta i abans d'arribar a la *carretera Comarcal 246*. Pot considerar-se una subpartida del *camí de Torredembarra*. Avui, està tota urbanitzada i edificada. Està documentada en una compra venda realitzada el 9 d'agost de 1888 (R.P. ll.3; f.134). La trobem escrita: *los Clots*.

També surt referida en el capbreu de l'any 1656 (38r): ...“los *Clots* se diuen de altre nom *la Faracha*”, de Francesc Vidal. (ACAP)

Club

Vegeu: *de Golf la Graiera, Nàutic de Calafell, Nàutic de Segur*.

Club de Golf la Graiera, el

[əɫ 'kɫub də 'ɣolv lə ɣɾə'jere]

Situació: *zona rústica* (pl. 4c, 5c).

Amb les seves instal·lacions i amb els seus camps de joc aquest Club de Golf ocupa una bona part de l'antiga hisenda de *la Graiera* i, concretament, prop de la meitat de la seva plana. Amb tota la seva amplada comprèn els terrenys que van, aproximadament, des del punt mig del seu costat de llevant fins als seus límits de ponent, inclòs on hi havia la masia. Per aquest motiu li foren derruïdes les poques parets que quedaven dempeus.

Aquest club va entrar en funcionament l'any 1992 com a un camp d'entrenament i tenia 9 forats però amb el projecte d'ampliar-lo i de transformar-lo en un que fos de competició i que en tingués 18.

Club Nàutic de Calafell, el

[ə'l 'klub 'nawtig də kalə'feʎ]

Situació: la Platja (pl. 5k).

El *Club Nàutic Calafell* va néixer, com a entitat, el 15 d'agost de l'any 1967, data en què es va signar l'acta fundacional a l'antic Hotel Maricel, avui desaparegut (Retruc núm. 95:16).

L'any 1969, es construïren les seves instal·lacions. Eren sobre de la sorra de la platja i tocant el passeig de davant les cases. Les vàiem a uns 20 metres abans d'arribar a *l'Estany Llarg*, enfront dels núm. 117/118 de l'Avinguda de Sant Joan de Déu.

Aquelles instal·lacions consistien en dues edificacions de planta baixa fetes de fusta, en les quals hi havia les oficines del club, la cuina, el menjador i una sala d'esbarjo. Estaven aixecades, aproximadament, uns seixanta centímetres de la sorra. Pel costat de llevant n'hi havia una altra de més petita anomenada "panyol" en la que hi guardaven les veles i altres ormeigs de les embarcacions propietat del club o dels seus socis.

Ara bé, pel fet que la llei de costes prohibia la permanència d'edificacions a menys de 30 metres de l'aigua del mar i també pels riscos d'inundacions de la part de sota de la casa, com a conseqüència dels temporals, els socis es varen replantejar la continuïtat en aquesta primera ubicació, i, finalment, es van decidir per traslladar-se als baixos d'un nou edifici situat en els núm. 126/127 del mateix passeig i a uns 175 metres a l'altre costat de l'estany citat. Aquest trasllat va començar a fer-se l'estiu de 1993 i, una volta acabat, es varen desmuntar els edificis anteriors.

Club Nàutic de Segur, el

[ə'l 'klub 'nawtig də sə'ɣu]

Situació: Segur (pl. 9k).

Segons els estatuts, aquest club es va fundar l'octubre de 1969 i es va enregistrar el gener de 1970. Les seves instal·lacions estan situades al costat de mar del passeig Marítim, entre l'entrada al port i la prolongació imaginada cap al mar, del carrer del Sena. Per tant, dins del mateix port referit.

Al seu extrem de ponent hi ha una edificació d'uns 600 m² (30 x 20) feta d'obra, La seva part més occidental d'uns 500 m² (25 x 20), és el restaurant del club. La resta de l'edifici, d'uns 100 m² (5 x 20) comprèn les oficines d'uns 20 m² i la sala destinada als socis els 80 restants. L'única entrada a totes aquestes dependències és la del restaurant.

Al costat de llevant d'aquest edifici, hi ha un espai de sorra en el que hi veiem restes d'embarcacions en desús. Després trobem una construcció de fusta que va ser el "panyol" i, ja tocant l'entrada del port, hi ha construït un xalet.

Cobertera, la

[lə kuβəɾ'tere]

Situació: zona rústica (pl. 3e, 4d, 4e).

Partida de terra de bosc i cultiu situada al capdamunt de la partida denominada *el camí de l'Arboç*. S'estén fins al pont dit de *la Cobertera*. És una partida relativament petita i en algun document apareix conjuntament amb la denominació del *camí de l'Arboç*. La trobem documentada a l'escriptura de compravenda del 10 d'abril de 1924. (R.P.; ll.7; f.70).

Cobertera, el congost de la

[ə'l kuŋ'goz ðə lə kuβəɾ'tere]

Situació: zona rústica (pl. 4b, 4c, 4d).

Vall estreta i tortuosa excavada pel *torrent de la Cobertera* entre la *plana de la Graiera* i els contraforts de la *mntanya de la Muga*. Té una llargada d'uns 1.250 metres i va des del *pont de la Cobertera*, al sud, fins a la partida de *les Codines*, al nord seguint les sinuositats marcades per *la costa de la Graiera*. A més de servir de pas al torrent referit, —el qual marca la divisòria dels termes de Calafell i Bellvei en aquest tram— també ha permès l'assentament del traçat de la carretera que uneix aquestes dues poblacions, la qual voreja sempre el torrent pel costat del terme de Calafell. També se li diu: *el congost de la Graiera*.

Cobertera, el pont de la

[əɫ ˈpɔŋ də lə kuβərˈtere]

Situació: zona rústica (pl. 4d).

Està situat al començament del *congost de la Cobertera* i la *carretera de Bellvei* hi passa per sobre. A partir d'aquest punt, i en sentit nord, el torrent anomenat igualment de *la Cobertera*, serveix de línia divisòria dels termes de Calafell i Bellvei.

Cobertera, el torrent de la

[əɫ tuˈren də lə kuβərˈtere]

Situació: zona rústica (pl. 3j, 4i, 4h, 3g, 3f...).

Aquest torrent és un dels més importants que travessen el terme de Calafell i molta gent l'anomena *el torrent de la Graiera*. Comença dins del terme de Bellvei i entra en el nostre municipi per la partida de terra denominada *la Cobertera* i just després del pont que porta aquest mateix nom. Des del *camí de Bellvei a Montpaó* fins al pont esmentat serveix de línia divisòria dels termes de les dues poblacions. En la seva part superior i fins que no entra al *congost de la Graiera* o *Cobertera*, se'l coneix amb el nom del *torrent de les Codines* o *Escodines*. Des d'aquell camí fins al davant mateix de la depuradora d'aigües residuals —a la partida de *la Rafela*— baixa encaixonat en una llera en forma de rasa d'amplades i profunditats diverses i, generalment progressives, les quals no es poden conrear. Quan arriba en aquell punt troba el tros de torrent anomenat del Joan del Mas de l'Espasa. És el primer tros treballat i, avui, és plantat de vinya. Uns metres més avall hi ha *el torrent del Bolavà*. Des d'aquí fins que les seves aigües arriben a l'entrada de *l'estany Llarg* totes les terres que constitueixen la seva llera tenen una gran amplada i, totes, permeten el conreu. Estan plantades d'oliveres i van prenent les denominacions dels renoms o cognoms dels seus propietaris respectius. Just abans de travessar el començament del *camí de Mas d'En Vives* rep les aigües del *torrent de Montpaó* pel seu costat esquerre i desemboca al mar a través de l'estany citat.

També en fa referència el capbreu de l'any 1633 (33r): ...“torrent dit la Cobartera”.. (ACAP)

Cocous, el puig dels

Capb. 1565 (35r): ... “a meridie cum honore mei dicti confitentis / in cunba et podio dicto *dels cocons* ab occidente cum...” (ACBP)

Capb. 1570 (31v): ...“vocatam la *coma dels guineus* y lo *coll de clariana* confrontatam ad oriente cum termino de vilanova, a meridie cum honore dictum confitentis in *cumba (?) et podio dicto dels ququous*”, d'Andreu Ivern (1591). (ACAP)

Codines, les

[ləs kuˈðinəs]

Situació: zona rústica (pl. 4b, 5a).

Partida de terra de bosc i conreu tocant el terme de Bellvei, del qual fa de separació la part alta del *torrent de la Cobertera*, que, justament en aquells indrets, s'anomena *torrent de les Codines* o de *les Escodines*. Aquesta partida també és referida amb aquest darrer nom. Està limitada, doncs, pel torrent i pels contraforts de la Graiera. La trobem documentada en un testament atorgat el dia 14 d'agost de 1873 (R.P.; ll.4; f.209). Cal dir que la major part de la partida de *les Codines* pertany al terme de Bellvei.

També en fa referència el capbreu de l'any 1570 (33r): “...lo *camp de les Codinas*, a meridiem cum *quadra de la muga* quodam torrente mediante...”, de Margarida Escofeta 1591. (ACAP)

Codines, el torrent de les

[əɫ tuˈren də ləs kuˈðinəs]

Situació: zona rústica (pl. 5a, 4b).

És el nom que se li dóna al torrent de la Cobertera abans d'entrar al congost de la Graiera.

La denominació la pren, en aquest indret, del nom de la partida de terra que travessa. Fa de divisòria dels termes de Calafell i Bellvei. També se li diu popularment: el torrent de les Escodines.

Coix, cal Pau (Pl)

Vegeu: *Pau Coix, cal*

Colom, cal, (Pl)

[ˈkal kuˈlom]

Renom de la casa del carrer de Montserrat, núm. 25, atribuït a la família de Jaume Vidiella Figuerola, pensionista, i Teresa Pujol Mestres amb llur fill Recared, la seva esposa i fills d'aquests. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Recaredo*.

Significat dels renoms.- *Colom* és el nom d'un ocell de la família de les columbites i que és fàcilment domesticable. Pel que fa a *Recaredo* és la traducció castellana del nom propi Recared, rei visigot.

Coloma, ca la (Po)

[ˈkalə ˈkulome]

Renom de la casa situada al carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo), núm. 13, el qual s'atribuïa a la família d'Anton Figuerola Vidiella i Josefa Boixadé Mañé amb llurs fills Glòria i Josep M. Ens cal dir que a la persona referida se'l coneixia per *l'Anton de la Coloma* i també per *l'Anton de l'Ànima*.

Significat del renom: Per un costat *Coloma* és la femella d'un colom, i pel que fa a *Ànima* direm que és el principi vital dels éssers vivents, i en especial de l'home. Desconeixem els motius d'aquestes atribucions.

Coloma, ca l'Andreu de la

Vegeu: *Andreu de la Coloma, ca l'*

coll

Vegeu: *Argila, Calafell, Calders, Clariana, Pedrera, Romani, Salve Regina..*

Coll, la bassa d'en

Capb. 1610 (20v): ...al lloch dit la *bassa den Coll* [...] a migjorn ab la vora de la mar, de Joan Auguer. (ACAP)

Coll del Romani (partida de terra)

[əɫ ˈkɔʎ ðəl ruməˈni]

Situació: zona rústica (pl. 6b).

Nom de la subpartida de terra que forma part de la partida Montpaó. La constitueixen diversos trossos de terrenys pertanyents, generalment, a propietaris de Bellvei atesa la proximitat d'aquest poble amb aquell lloc.

Està situada al NO del petit nucli de Montpaó en el punt en què el camí –avui carretera– es dirigeix cap al municipi esmentat i canvia la seva rasant tot formant el coll referit i baixa fins a trobar el *torrent de les Codines*.

Aquesta partida sovint la veiem inscrita, conjuntament, amb la de Montpaó, (*Coll del Romani* de la partida *Montpaó*). Entre altres, l'hem trobat en la manifestació d'herència de data 19 de gener de 1864 (R.P.; ll.3; f.10).

També en fa referència el capbreu de l'any 1570 (17r): ... “*lo coll de romani*”, de Damià Vidal (1591). (ACAP)

Coll, el torrent del

Capb. 1565 (43r): “Item aliam pesiam terre continentem tria iugera in loco vocato *lo torrent del Coll* confrontatam ab oriente cum honore Sabestiani Llorens et cum honore...” (ACBP)

Col·legi

Vegeu: *Públic Mossèn Jacint Verdaguer, Públic Santa Creu.*

collet de la Pedrera, el

Vegeu: *Pedrera, el collet de la*

Colmedo, el torrent del

Capb. 1565 (28r) : ... “plantatam cum diversis / aliviis plantatam continentem in se sexdecim iugera terre / parum plus vel minus nominatam colmedo per quam transit / *torrens de Colmedo* confrontatam...” (ACBP)

Colomer, el

Capb. 1695 (2r): ... lo *Colomer* o lo Palmer, de Cosme Mayner. (ACAP)

Colomer, el camp de

Capb. 1565 (40v): ... “usque ad honorem dicti Michaelis Totasaus / dicto *lo camp del Colomer* et cum dicto honore Sabriani Tota- / saus dicto *lo camp de la masanera* de pertinentiis hereditatis / dicti Michaelis Totasaus...” (ACBP)

Colònies Artur Martorell, Casa de

Vegeu: *Casa de Colònies Artur Martorell*

Colònies de Vilamar, les

[ləs ku'lonjəz ðə βilə'mar]

Situació: la Platja (pl. 4k).

Estaven situades a vora mar i davant dels *Pins del Llagostera*, els quals, en aquella època, es trobaven als afores del nucli habitat de la Platja. Hi varen romandre des de l'any 1922 fins al 1936 en què esclatà la Guerra Civil. Eren unes colònies infantils destinades a acollir nens i nenes de famílies humils en el període de vacances i formaven un complement de l'Escola del Mar, la qual s'inaugurà, a Barcelona, aquell mateix any. Les casetes de fusta que s'hi varen instal·lar havien servit d'estand a l'Exposició Universal de Barcelona (LL.Tetas. 1997:31).

Aquestes colònies varen ser decisives per al desenvolupament de la Platja de Calafell, ja que donaren a conèixer, a la burgesia barcelonina, les seves extraordinàries característiques: eren amples, d'aigües poc profundes i de sorra fina i neta. Per aquest motiu, moltes famílies s'hi construïren una torre d'estiueig a la zona compresa entre la sorra de la platja i la via del ferrocarril.

coma

Vegeu: *Bonet, Ferran; Fonda, Font, Gironès, Guavecs, Güell, Guineus, Llagostera, Lleó, Mas Canyís, Manela, Mitges, negra, Noguers, Nou, Plana, Salve Regina, Sans, Serra.*

Coma, la

[lə 'kome]

Situació: zona rústica (pl. 4f, 4g).

Partida de terra de conreu per al cultiu de cereals, vinya i fruiters. La travessa el *camí de Montpaó* des d'uns 500 metres abans d'arribar a *la pedrera del Rion*. Afronta al nord amb la partida de terra denominada *el Coscó Vell*, al sud amb la dels *Pinsvéns*, a ponent amb la de *la Rafela* i, a llevant amb *la muntanya de l'Escarnosa*. Avui, la travessa d'Est a Oest, *l'autopista de Pau Casals*. La trobem documentada en uns capítols matrimonials del dia 8 de març de 1894 (R.P.; ll.5; f.201).

També en fa referència el capbreu de l'any 1570 (40): ... “*la coma*” confrontatam ad oriente cum honore Petri Joannis Totasaus dictum lo collet de la padrera”, de Joan Puig (1591). (ACAP)

Coma, l'Olivera de la

Vegeu: *Olivera de la Coma, l'*

Coma, el Planot de la

Vegeu: *Planot de la Coma, el*

Comafarella, ca la (Po) [ˈkalə ˈkoməfəˈrɛlə]

Renom de la casa situada en el carrer del Pou, núm. 17, i atribuït a la família de Josep Garriga Mestre, pescador, i Mercè Hugué Pijoan amb llurs fills Josep i Ramon, i també els pares del cap de família. En aquesta casa se la coneixia igualment per *cal Garriga*, en atenció al primer cognom del cap de família.

Significat del renom.- Els Garriga procedien de la masia anomenada *Comafarella*, o *Mas Farell*, de la que n'havien estat masovers i d'aquí en ve el renom.

Comafarella (o Coma Farella), la [lə ˈkoməfəˈrɛlə]

Situació: zona rústica (pl. 7h, 7i).

Partida de terra (camps, oliveres, garrofers i muntanya), que comprèn l'antiga heretat de la Comafarella. Es troba situada entre la de *la Quadra de Sant Miquel de Segur*, a llevant, i l'heretat del *Mas de la Mel* i la partida del *Mas d'En Vives*, a ponent. A algun dels seus terrenys també se li dona la denominació d'aquesta última partida (*el Mas d'En Vives*). Pel fet d'haver-se venut fraccionada, la veiem documentada en moltes escriptures. Nosaltres referim la de compravenda feta el 24 de gener de 1889. (R.P.; ll.1; f.45).

També en fan referència els capbreus següents: el de l'any 1570 (35r): ...”la *Squerranossa* confrontatam ad oriente cum *coma farrella* que est Joannis Alguer a meridie cum dicto Montserrat Papiol y ab lo *pujolet de las mulles...* a cirtio... cum *podio den Guilera*, de Barthomeu Papiol (1591); i el de l'any 1695 (15): ... “la *Coma farella*, que termena a solixent ab honors de la heretat de la *quadra de Segur* que és del noble Carles de Llupià...” (ACAP)

Comafarella el coll de la

Capb. 1565 (14r): ... “et terminatur ab oriente cum collo *de la coma farella* partim et partim cum podio dicto *de la Talalla* a meridie tendint serra cum podio *d'en Bertran...*” (ACBP)

Capb. 1570 (2v): ...“illam masiam maiori parte diritam (??) in qua est constructa quedum (?) turris nuncupata lo *cap de guerra*”, “ab oriente cum *coll de la Coma Farella* partim et partim cum *podio de la talaya* a meridie tendit serra serra (??) __ ad *podium den Bartran...* locum dictum los *aguayts...* serra dicta la *serra Squarranossa*”, de Montserrat Papiol (1591). (ACAP)

*Comafarella, la masia de la [lə məˈzie lə ˈkoməfəˈrɛlə]

Situació: zona rústica (pl. 7i).

Era la masia que pertanyia a l'antiga heretat denominada amb el nom de *la Comafarella*, *la Coma Farella* i *el Mas Farrell* i estava assenyalada amb el núm. 5. (R.P.; ll.1; f.45). Actualment, aquesta masia està del tot enderrocada. Només queden dempeus dues o tres parets.

Com a referències seves tenim les Notes de 1718 (139): “Memorial de la talla que aplegava Joseph Nin en lo mes de maig de l'any 1725 de la Coma farella”. LB 1823. Pons, 2004: masia propietat de Juan Miguel Vidal el 1860. Torremadé 2006 (83): hi viuen cinc persones de cognom Soler.

Comafarella, urbanització [urβənizəˈsjo ˈkoməfəˈrɛlə]

Situació: zona urbanitzada (pl. 7i).

Està enclavada entre les urbanitzacions *Mas Mel* i *Segur de Calafell* i ocupa una part dels terrenys de l'antiga heretat denominada *la Comafarella*, *la Coma Farella* i també *el Mas Farell*.

Cal significar que es passa, de l'una a l'altra, sense saber a quina de les tres et trobes, ja que són correlatives. El seu pla parcial va ser aprovat el 15 d'octubre de 1980.

Comalleó, el fondo del

[əɫ 'fondul koməʎə'ɔ]

Situació: zona rústica (pl. 10b).

Fondalada que es troba al sud de la masia de *cal Perotet*, a l'extrem nord-oriental del terme de Calafell i al capdamunt, a la dreta, de *la plana de Montpaó*.

Comallarets, els

Capb. 1695 (3v): ... en lo terme de Calafell y quadra de Monpeo dita la *Coma den Girones* vuy los *Comallarets* a tramuntana *cami que va de Belvey a Vilanova*, de M. Papiol. (ACAP)

Comallaric, el

Capb. 1656 (66r): ...en la quadra de Monpeo... lo *comallarich* o la *Olivera de la Coma*, de Jaume Mayner (1665). (ACAP)

Comarcal 246, carreteraVegeu: *Barcelona a Valls, la carretera de***Comarruga, el brut de (Ta)**

[əɫ 'βrut də kumə'ruʎə]

El trobem a un fons de 10 brases. Els pescadors denominen un "brut" a una franja d'algues. En aquest cas és el que va des del Sanatori fins a Torredembarra i pren els noms de les poblacions que travessa.

Comedo, el

Capb. 1565 (7r): "Item quendam aliam pesiam terre campam [...] in dicto termino de / Calaffello in loco vocato *colmedo* confrontatam ab oriente / cum honore Anthonii Llagostera a meridie cum honore / Joannis Puig ab occidente" (ACBP)

comellar de la FontVegeu: *Font, el comellar de la***comellar de les Oliveres, el**Vegeu: *Oliveres, el comellar de les***Comparons, els**

Capb. 1570 (19v): ... *els comparons* a migdia *cami del Vendrell*, d'Antoni Font (1591). (ACAP)

Comú, la muntanya del

[lə mun'taɲə ðəl ku'mu]

Situació: zona rústica (pl. 5i).

És la que veiem a mà dreta de l'entrada a la partida de *Mas d'En Vives*. Està situada sobre mateix del *torrent de Montpaó* i a uns 500 metres de la seva desembocadura en el de *la Cobertera*. Els seus altres límits són: *el Mas de la Mel*, a llevant, i l'actual *carretera Comarcal 246*, al sud. Sobre d'aquesta muntanya i mirant al mar hi ha *les Trinxeres*. És un emplaçament d'artilleria construït durant la Guerra Civil. A la falda del seu costat nord hi trobem *el Casalot del Viola* i a la del seu costat de migdia hi ha *la urbanització Bellamar*.

Comú, el PouVegeu: *Pou Comú, el***Confiter, cal (Po)**

[ˈkal kumfi'te]

Renom de la casa situada al carrer de Jesús, núm. 26, avui deshabitada. Aquest renom s'atribuïa a la família amb primer cognom de Romeu i de la que en provenien quatre fills:

l'Andreu del *Macià*; l'Anton de *cal Rion*; el Joan del *Clos*, i la Carme, la qual regentava l'únic cinema del poble en anys anteriors als de la Guerra Civil.

Significat del renom.- *Confiter* és la persona que elabora confits o que els ven. No tenim constància de l'atribució del renom a la família.

Confraria de Pescadors Sant Elm, la

Vegeu: *Pes, el*

Confraria de Pescadors Sant Pere, la

Vegeu: *Pes, el*

Congost

Vegeu: *Cobertera, Graiera*

“Consolin”, ca la (Pl)

Vegeu: *Casimiro, cal*

Constància, ca la (Po)

[ˈkale kusˈtansie]

Nom de la casa situada al carrer de l'Església, núm. 8, i atribuït a la família de Julià Romeu Just, vidu, i els seus fills Julià i Ferran. També hi vivia na Constància Just Font, mare del cap de família.

Significat: El nom de la casa coincidia amb el de l'àvia, tot i que la pronunciaven amb la segona consonant elidida: Costància.

Constitució, de la (Pl)

Pel fet que en aquesta plaça hi ha la residència del capellà, generalment se la coneixia per la *plaça de la Rectoria*. També hi roman dempeus l'edifici de l'antiga casa Consistorial o Ajuntament del poble en el que hi veiem a la seva façana una placa il·legible que refereix la constitució liberal aprovada i promulgada el 1869 i que el consistori calafellenc en ple jurà el mateix any. A l'empadronament de 1863 veiem que en aquesta plaça hi habitaven cinc famílies.

Cooperatiu, el celler

[əɫ səˈle kupəɾəˈtiw]

Situació: el Poble (pl. 3h, 3i).

El *celler Cooperatiu* constitueix una de les seccions de la *Cooperativa Agrícola de Calafell* i està enquibit dins les seves edificacions, les quals estan ubicades a la confluència del *passeig de la Unió* amb la *carretera Comarcal 246*. Segons el llibre que resumeix el 75è aniversari de la fundació de la cooperativa, el celler es va construir en tres fases sobre els terrenys del que fou l'antic *Camp de la Màquina*. La primera va ser l'any 1963. La segona el 1968 i la tercera el 1973. L'any 1996 s'hi instal·là una premsa pneumàtica.

Cooperativa Agrícola de Calafell, la

[lə kupəɾəˈtiβeˈɣɾikule ðə kaləˈfeɫ]

Situació: el Poble (pl. 3h, 3i).

La *Cooperativa Agrícola de Calafell* anomenada el Sindicat, va ser fundada per Jaume Jané i Papiol (el Jaume el Noi), el 25 de juny de l'any 1922. Tenia la seu social en el carrer del Marquès de Samà, núm. 6, i ocupava les dependències de la que, fins aquella data, fou la *sala de Baix*. En el seu exterior i sobre els tres grans finestrals d'aquesta sala hi llegíem: SINDICAT AGRÍCOLA COOPERATIU-CAIXA RURAL.

El 25 de novembre d'aquell mateix any es va inaugurar i el seu esmentat fundador en va ser el primer president, càrrec que ostentà per un període de prop de dos anys. Després en fou el secretari fins a l'any 1936. (Retruc núm. 8:16).

L'any 1948 el llavors Sindicat va comprar un antic magatzem de vi de *cal Perico*, situat al carrer de Jesús cantonada amb l'esmentat carrer del Marquès de Samà. La finalitat de la compra

va ser instal·lar-hi el trull (molí d'oli). L'any 1959 també va comprar *el Camp de la Màquina* i l'any 1963 en aquest lloc, s'hi va començar a construir el *Celler Cooperatiu*. L'any 1973 va comprar una casa vella del carrer de Jesús cantonada amb el carrer del Pou, per tal d'enderrocar-la i construir-hi les dependències de la *Caixa Rural*, les quals s'inauguraren l'any 1975.

A finals dels anys 80 del mateix segle XX totes les instal·lacions de l'antic Sindicat –i actual *Cooperativa Agrícola*– ja s'havien traslladat als edificis construïts sobre l'antic *Camp de la Màquina*.

També volem indicar que a l'any 1950, segons dades figuratives en un títol de soci, el seu nom exacte era: “Cooperativa Agrícola de la Hermandad Sindical de Labradores” i estava inscrita en el “Registro General de Cooperativas”, amb el núm. 4.115.

***Coral, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Pau Claramunt, dit lo Coralt...*” En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Corcó, cal (Po) [ˈkal kurˈko]

Renom de la casa situada al carrer del Bisbe Català, núm. 4, i atribuït a la família de Joan Papiol Oller, pescador, i Teresa Mañé Suau amb llur filla Montserrat i el seu avi Pau Papiol.

Significat del renom.- Un corcó és un insecte que rosegava i destrueix cereals, fruites, fusta, etc. També se li diu, entre altres, a una persona amoïnosa per la seva insistència a demanar o a parlar. Desconeixem el motiu de l'atribució a la família.

Corder, cal (Po) [ˈkal kurˈðe]

Renom de la casa situada al carrer del Mar, núm. 42, i atribuït a la persona de Josep Garcia Raventós, d'ofici corder (elaborador de cordes).

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Josep Gomis, dit lo Corder*”.

Significat del renom.- Un corder és l'home o dona que fa cordes. Cal suposar que el motiu de la seva atribució el denota ben clar l'ofici del titular.

Corder, cal Blai del (Po)

Vegeu: *Blai del Corder, cal*

Corder, cal Joan del (Po)

Vegeu: *Joan del Corder, cal*

Cordetes, cal (Po) [ˈkal kurˈðetəs]

Renom de la casa situada al carrer del Sol, núm. 6, i atribuït a la família de Lluís Domingo Gibert, flequer, i Rosa Torns Obrador amb llurs fills Lluís i Joaquina. Aquesta casa també era coneguda per *cal Lluïset*, diminutiu de Lluís i coincident amb el nom del que era el titular de la casa.

Significat del renom.- Pel que fa a *Cordetes* direm que una cordeta és una corda prima i cordetes és el seu plural. Desconeixem el motiu de l'atribució del renom a la família.

Cordetes, cal Jan (Po)

Vegeu: *Jan Cordetes, cal*

Corina, ca la (Po) [ˈkale kuˈrine]

Nom de la casa del carrer del Marquès de Samà, núm. 13, la qual va ser destruïda per un obús durant la Guerra Civil. No trobem antecedents de la família que hi vivia.

Significat.- Corina és nom propi de dona dins el santoral català.

Corneta, cal (Po) [ˈkal kuɾˈnɛtɐ]

Renom de la casa situada al carrer Principal, núm. 35, i atribuït a la família composta per Casimir Rossell Pons, pagès, i Teresa Domingo Macià, amb llurs fills Maria i Josep, casat aquest últim amb Dolors Ricard Roca i llur filla Magdalena. Aquesta casa també era una espardenyeria.

Significat del renom.- Una corneta és un instrument de buf, semblant a la trompeta però més llarg, i amb un so més agut. Desconeixem el motiu de l'atribució del renom a la família.

corral

Vegeu: *Bo, Casa Vella de Segur, Janot, Llagostera, Muntanya, Panxo, Pasqual (partida de terra), Quimo, Sense.*

Corral, el puig del

Capb. 1565 (40r): ... “in podio *d'en Serra* descendendo de dicto podio usque / ad podium *del corral* ab occidente cum honore Urgell loci de Belvey mediante torrente et cum...” (ACBP)

Corralet, el Camp del

Vegeu: Camp del Corralet, el

Corriol, cal (Po) [ˈkal kuɾiˈol]

Renom de la casa situada al carrer de Jesús, núm. 39 i atribuït a la família de Magí Mestre Romeu, pagès, i Rosa Riera Plana que hi vivien amb llur filla Lola i amb els avis paterns.

Significat del renom.- Un *corriol* és un camí estret que no dona pas per gairebé més d'una persona; també és un ocell de la família dels fringíl·lids i, tanmateix, és un llinatge estès per la Catalunya central. Desconeixem el motiu de l'atribució a la família.

Corriol, ca l'Anton del (Po)

Vegeu: *Anton del Corriol, ca l'*

Corties, el Mas

Vegeu: *Mas Corties, el*

Cortons, els

Capb. 1565 (23r): “Item quandam aliam pesiam terre nominatam *los / cortons* continentem in se duos cortinos terre parum / plus vel minus confrontatam ab oriente a meridie et ab //f.46// occidente cum honore Salvatoris Serra et a circio sive ab aqui- / lone cum honore Bartholomei Farran”. (ACBP)

Coscó Vell, el [əɫ kuskɔˈβeɫ]

Situació: zona rústica (pl. 4f).

Partida de terra amb conreu de vinya, oliveres, garrofers i camps per a cereals, patates, llegums, melons, etc. També comprèn una part de bosc. Els seus afrontaments són: la partida de *la Coma*, al sud; a llevant i al nord, la muntanya que la separa de la vall de Montpaó i a ponent *la muntanya de la Rafela* i unes parades de terra situades al nord d'aquesta muntanya, que, alhora, són també d'aquesta última partida. Avui, *l'autopista de Pau Casals* li fa de límit pel costat de migdia. La trobem documentada en diverses inscripcions, d'entre les quals citarem la compra venda del 21 de juny de 1925 (R.P.; ll.1; f.68).

Cosco vell, el puig del

Capb. 1565 (40v): “Item quandam aliam pesiam terre campam et montaneam / antiquitus erant due pecie terre una voccatur *lo puix cosconell* in loco *lo puix cosconell* continentem in se quindecim iugera terre parum plus vel minus...”(ACBP)

Coscovell, la serra del

Capb. 1565 (59v-60r): ... “partim cum honore Micha- / ellis Totasaus mansi *de la Graera* et partim cum *serra dicta del Coscovell* et predicta omnia et singula pertinent / et spectant michi dicto confitenti titulo laudationis...” (ACBP)

Costa, cal (Po)

[ˈkal ˈkoste]

Nom de la casa situada al carrer del Bisbe Català, núm. 18, i atribuït, justament, a la família amb el cognom de “Costa” la qual estava integrada per Joan Costa Güell, pagès, i Maria Pascual Saperas que hi vivien amb llurs fills Mercè, Joan i Conrad.

Significat.- El mot *Costa* té diverses accepcions, entre les quals també és un llinatge que es troba a Catalunya com en aquest cas.

Costa, la

Capb. 1633 (39v): ... la pessa de *la costa* termena a ponent amb el *camí real de Calafell a Santa Oliva*, de Joan Romeu, i altres referències. (ACAP)

***Costa, el camí de**

[əl kəˈmi ðə lə ˈkɔste]

Situació: zona rústica (pl. 2k, 3j).

Aquest camí surt documentat en un mapa de Calafell de l'any 1863 (Ll.Tetas.- 1997: 55). Comprèn l'actual *carretera del Sanatori* que sortia del pont sobre el que hi passa la via del ferrocarril –encara en terme del Vendrell–, travessava la *carrerada d'en Ralet* que és línia divisòria del terme de Calafell i arribava fins a l'*Hostal Caigut*. A partir d'aquell lloc –que avui encara hi és– continuava cap a Vilanova. Cal dir que a l'alçada de l'actual *urbanització Alorda Parc* i just al capdamunt de la *pujada d'en Trilles* enllaçava amb el camí que venia del poble i es dirigia cap aquella vila. A uns 300 metres més endavant del punt referit i en direcció, també, a Vilanova, avui trobem la *carretera Comarcal 246*, la qual a partir d'aquell lloc ocupa el traçat d'aquell antic camí.

Tornant al costat del Sanatori i anant en direcció a Sant Salvador i al Vendrell, l'esmentat camí encara es conserva. Parteix del pont citat i segueix per sota mateix de la via del ferrocarril. En la majoria dels trams està en un estat intransitable.

costa de la coma d'en Plana, la

Vegeu: *Plana, la costa de la coma d'en*

costa de la Graiera, la

Vegeu: *Graiera, la costa de la*

costa de la Martina, la

Vegeu: *Martina, la costa de la*

Costers, els

[əls kusˈtes]

Situació: zona rústica.

Partida de terra referida en uns capítols matrimonials atorgats el 6 d'octubre de 1874, però que no hem pogut determinar la seva situació. (R.P.; ll.4; f.245).

Costeta, la

[lə kusˈtete]

Situació: zona rústica (pl. 3g).

Partida de terra que comprèn els terrenys de garrofers i muntanya que configuren un petit turó que es troba sobre la *carretera de Bellvei* a uns 400 m. del poble. Pel seu costat sud hi passa l'antic *camí dels Carquinyols* i pel seu costat nord avui hi ha la sortida i el peatge de l'*autopista de Pau Casals*. La trobem documentada en una compravenda datada el 7 de juny de 1865. (R.P.; ll.4; f.203).

Costeta d'en Ràfols, la

[lə kus'tete ðən'rafuls]

Situació: zona rústica (pl. 3g).

És un tros de terra que pertany a la partida denominada *la Costeta* i el trobem documentat en una compravenda de data 7 de juny de 1875. (R.P.; ll.6; f.224).

covaVegeu: *Fondo la Bassa, Foradada, Grau, Miravent, Pansa, *Peret Carreter, *Rovirosa, Santa.***Coves, les**

Capb. 1695 (10v): ...“nominata la *Catinera*, las *Covas* et *Puig de Monet*” a solixent “*Serra Morena* ayguavassant avall”. (ACAP)

Crespo, cal (Po)

[ˈkal 'kɾɛspu]

Nom de la casa del carrer Principal, núm. 33, atribuït a la família de Bernardo Crespo Gibaja, guarda forestal i Carme Pedro Guinovart, els quals hi vivien amb llur fill Josep.

Significat.- *Crespo* és el cognom del cap de família i era nouvingut al poble.

Creu, la

Capb. 1633 (37v): ... loch dit la *Creu* y antigament las *Axarmades* que termena a ponent amb el *camí a la vila del Arbós*, de Catarina Valles. (ACAP)

Creu de Calafell, el cementiri de SantaVegeu: *Santa Creu de Calafell, el cementiri de***Creu de Calafell (castell), l'església de la Santa**Vegeu: *Santa Creu de Calafell (castell), l'església de la***Creu de Calafell (poble), l'església de la Santa**Vegeu: *Santa Creu de Calafell (poble), l'església de la***Creu dels Calders, camí de la**

Capb. 1633 (57r): ... al loch dit lo *camí de la Creu dels Calders* o de la *Salve Regina*, de Pere Duran. (ACAP)

Creu del Carrabiner, la (partida de terra)

[lə 'krɛw ðəl kərəβi'ne]

Situació: zona rústica: (pl. 4j).

Partida de terra amb conreu de vinya, cereals i arbres fruiters que se la denomina, també, *pujada d'en Trilles* i *camí de Vilanova*.

Atesa la poca extensió que té, se la pot considerar com una subpartida d'aquesta darrera. Està situada prop de la referida pujada, la qual, avui, encara existeix.

Per les referències que tenim la localitzem a la part de sobre de la *urbanització Alorda Parc*, a l'altra banda de la *carretera Comarcal 246* i prop de l'antic forn d'obra de *cal Pelegrí*.

Com a partida està documentada en més d'una escriptura. Nosaltres citarem la cessió, per donació, realitzada el 26 d'abril de 1949. (R.P.; ll.13; f.233).

També l'hem trobada, conjuntament amb la denominació de *Cirerers* i *Camí de Vilanova*, en una manifestació d'herència de data 14 de març de 1876 (R.P.; ll.3; f.37).

Creu, Col·legi Públic SantaVegeu: *Escoles Públiques del Poble*

Creu dels Frares, la

[lə 'krɛw ðəls 'frarəs]

Situació: zona rústica (pl. 5j).

Aquesta creu va ser col·locada al costat sud de *la carretera Comarcal 246*, sobre de la muntanya tallada per a la construcció d'aquesta via i a uns 2 metres d'alçada de la seva rasant. Al costat dret de la creu començava *la carrerada del Rion*. La creu mirava la carretera referida i la seva finalitat era assenyalar el lloc on, més o menys, varen ésser assassinats l'any 1936 14 frares de Sant Joan de Déu consumant, amb aquest fet tant deplorable, un dels esdeveniments més tristos de la Guerra Civil a Calafell. Amb la construcció dels aparcaments de la discoteca Louie Vega, va ser substituïda per una placa de marbre en la que hi figuraven els noms dels 14 frares esmentats i va ser col·locada a l'altre costat de la carretera i, just, a l'entrada de la *urbanització Bella Mar*. Posteriorment es devia treure, ja que actualment no hi és.

creu del Garrofer, laVegeu: *Garrofer, la creu del***Creu Roja, la caserna de la**

[lə kə'zɛrne ðə lə 'krɛw 'rɔʒe]

Situació: zona rústica (pl. 3j).

Més que caserna és un lloc de socors o primers auxilis. Es va construir a finals de l'any 1979, i es va inaugurar el dia 29 de juny de 1980. El seu emplaçament és, exactament, on hi havia la *Font del Carme*, a la confluència de la *carretera de l'Estació* amb la *Comarcal 246*.

creu de la Salve Regina, laVegeu: *Salve Regina, la creu de la***Creueta, la**

[lə krɛ'wɛtə]

Situació: zona rústica (pl. 3g).

Partida de terra de conreu amb vinya, oliveres, fruiters, patates, llegums, cereals, etc., situada al nord de la partida denominada *les Figueres* i sota mateix de *la carretera de Bellvei*. Abans de la construcció de *l'autopista de Pau Casals* la travessava l'antic *camí de Bellvei* i, també, *camí de la Graiera*.

Actualment tant aquest camí com la seva entrada, que igualment era dins la mencionada partida, ja no hi són pel fet que una bona part l'ocupa l'autopista referida. La trobem documentada, entre altres, en una escriptura de compravenda del 10 de març de 1928. (R.P.; ll.1; f.62).

La referència d'aquesta partida també surt en el capbreu de l'any 1695 (29v): *...lo Comellar de las Oliveras solixent ab lo camí que va de Calafell a Monpeo* junta a la *Creueta* que allí es que parteix un gran marge de dita *crehueta* al *camp del Pou* ques de Mateu Romeu de Monpeo, de Ramon Roviroso. (ACAP)

Creus, cal (Po)

['kal 'krɛws]

Nom de la casa situada a la Plaça de la Constitució, núm. 6, i atribuït a la família composta per Maria Creus Juncosa, vídua, i sa filla Carme Naval Creus les quals hi vivien amb el germà de la primera de nom Josep i d'ofici pagès i pescador. El renom coincideix amb el primer cognom de la titular.

Cua, la

[lə 'kue]

Situació: zona rústica.

Més que una partida l'hem de considerar que és un tros de terra, atès que figura en un testament atorgat per Magdalena Llagostera i Juncosa fet davant del rector de la Parròquia el 2 de desembre de 1941, i cita textualment: *"...el camp anomenat La Cua..."* (Arxiu Parroquial. Plec de testaments).

No ha estat determinat el seu emplaçament.

Cua Llarga, la

[lə 'kue 'laɾɣe]

Situació: zona rústica.

Tros de terra amb aquest nom que hem trobat documentat en l'escriptura de compravenda de data 19 d'abril de 1963. (R.P.; ll.5; f.113). No hem pogut localitzar la seva situació, però sabem que formava part de l'antiga heretat de *cal Perotet de la Muntanya*.

“Cubano”, cal (Po)

['kal ku'βanu]

Renom de la casa situada al carrer de Jesús, números del 27 al 33, i atribuït a la família de Joan Romeu Gibert i Marta Roig Ferrer amb llurs fills Anna M., Albert i Joan Antoni. En aquesta casa també se la coneixia per “*el Clos*”.

El motiu de l'atribució és el fet d'haver anat a Cuba a fer fortuna com altres persones de l'època.

Significat del renom.- Un cubà és un nadiu de l'illa de Cuba, i *cubano* és la seva traducció castellana.

Cubellenc, cal (Po)

['kal kuβa'ʎeŋk]

Renom de la casa del carrer del Sol, núm. 8, atribuït a la família de Salvadora Tetas Miró, vídua, i son fill Josep M. Rovirosa Tetas. En aquesta casa també se la coneixia per *ca la Salvadora el Cubellenc*.

Significat del renom.- *Cubellenc* és el gentilici de Cubelles.

Cubellenc, ca la Salvadora el (Po)Vegeu: *Salvadora el Cubellenc, ca la***Cubelles a Calafell, la carretera de**Vegeu: *Barcelona a Valls, la carretera de***Cubelles, el fons de (Ta)**

[ə'l 'fons də ku'βeʎəs]

És un rec perpendicular a la costa davant de Cubelles. Comença a una fondària de 50 braces i arriba fins a 330 braces en el lloc més fondo que es coneix.

Senya:

El campanar de Cubelles entre la Talaia i el Talaió.

Cuixes, cal (Po)

['kal 'kuʃəs]

Renom de la casa situada al carrer de Jesús, núm. 16, i atribuït a la família de Josep Romeu Casas (pagès) i Amèlia Pedro Mañé amb llur fill Bartomeu.

Significat del renom.- Una cuixa és la part de la cama des de la seva articulació del cos fins al genoll, i *cuixes* és el seu plural. No sabem el motiu de l'atribució del renom a la família.

Cuixes, el fondo del

[ə'l 'fondul 'kuʃəs]

Situació: zona rústica (pl. 4h, 5h).

Es tracta d'una lleugera i ample depressió situada al sud de la *muntanya de l'Escarnosa* a la que li serveix de base.

Per a més detall indicarem que es troba enfront de la *muntanya del Comú*, però a l'altre costat del *torrent de Montpaó*. El seu nom prové del renom dels propietaris del terreny: a cal Cuixes.

Cuixes, cal Josep del (Po)Vegeu: *Josep de Cuixes, cal*

Cuixes, cal Pau del (Po) i (Pl)

Vegeu: *Pau del Cuixes, cal*

Cullerada, cal (Po) [ˈkal kuʎəˈraðe]

Renom de la casa situada al carrer de la Barceloneta, núm. 19, i atribuït a la família de Francesc Gibert Torrent i Palmira Beiraguet Pont amb llurs fills Teresa, Antònia, Emília, Salvador, Francesc, Tecla i Ramon. En aquesta casa també se la coneixia *per cal Serenet*.

El renom de *Cullerada* ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Matheu Beyraguét, dit lo Cullerada*”.

Significat dels renoms.- Una *cullerada* és la quantitat de substància diversa que cap dins d’una cullera. I pel que fa a *serenet*, té més d’una accepció: diminutiu de sereno, i també és el diminutiu de *serè*. En desconeixem la causa de les dues atribucions que es feren a la família.

Cunit, l’ancorota de (Ta) [lənkuɾˈɔte ðə kuˈnit]

Fons de 250 braces, davant de Cunit.

Àncora que va perdre un vaixell i que quedà mig enterrada al fons marí en el lloc descrit.

Cunit a l’Arboç, el camí Vell de

Vegeu: *Vell de Cunit a l’Arboç, el camí*

Cunit, el fons de (Ta) [əl ˈfons də kuˈnit]

Fons de 70 braces davant de Cunit.

És un rec que comença a *la Roca de Calafell* i baixa ràpidament en direcció SE.

Senya:

L’Estrella del Nord pel mig de Cunit.

En aquest fons també li deien *el Rec de Cunit*.

***Cunit a Montpaó, el camí de** [əl kəˈmi ðə kuˈnit ə mumpoˈo]

Situació: zona rústica (pl. 11c).

Aquest camí surt documentat el 1593 en el Capbreu de Cubelles, foli 83 [17], “*lo camí qui va de Conit a Monpehó*” (Ll.Tetas.- 1997: 95).

No tenim coneixement d’allà on passava, tot i que fa suposar que anava a buscar *el camí Vell de Cunit a l’Arboç* pels voltants de *can Perotet*.

Cunit, el rec de (Ta)

Vegeu: *Cunit, el fons de*

Cunit, els Tres Pins de

Vegeu: *Tres Pins de Cunit, els*

cups

Vegeu: *Parroquials, Petit, Való*.

***Curt, l’estany** [ləsˈtaɲ ˈkurt]

Situació: la Platja (pl. 4k).

Estava situat, aproximadament, a la cruïlla dels carrers de Vilamar i d’Àngel Guimerà. Era ovalat i tenia una superfície d’uns 3.500 m². Tret de *l’estany Llarg* que actualment encara existeix va ser l’últim dels que hi va haver en aquells terrenys baixos i poc sanitosos, anomenats prats. Es va dessecar l’any 1907.

També l’hem trobat documentat amb el nom de *l’estany d’Ollers* (G.G.C.C. 1982: 178).

Curtó i Darrere les Cases, el

[əɫ kur'toj də'rere ləs 'kazəs]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Peça de terra que, pels afrontaments de referència que tenim podria ser entre la finca del Clos i el carrer del Pou. La trobem referida per *Darrere les Cases* i pel *Curtó i Darrere les Cases*. Limita a ponent amb el carrer de Jesús. Està documentada en una herència de data 14 de març de 1876. (R.P.; ll.2; f.27).

Dachs, cal Senyor (Po)Vegeu: *Senyor Dachs, cal****Dalt, l'abeurador de**

[ləβəwrə'do də 'ðal]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Petit dipòsit rectangular fet d'obra i obert de dalt, d'uns 120 x 80 centímetres de llargada i amplada, respectivament, i d'uns 70 centímetres de profunditat. La seva finalitat era la de mantenir aigua constant per a l'abeurament dels animals.

Estava situat al costat esquerre de la font (al costat dret mirant-la) i adossat a la paret. El vèiem a uns 10 metres a la dreta de l'edifici de la Casa de la Vila i davant per davant de l'Església.

Igual que l'abeurador de Baix, s'omplia amb l'aigua que s'escolava de la font veïna. Va ser enderrocat, junt amb aquesta font, sobre l'any 1980.

***Dalt, el cafè de**

[əɫ kə'fe də 'ðal]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Aquest cafè va obrir les seves portes l'any 1912. El seu propietari va ser en Manuel Soler i Urgell, persona que revestia un gran carisma i una gran popularitat dins el poble de Calafell pels fets, entre altres, d'haver estat secretari titular de l'Ajuntament del poble per un espai de temps de prop de vint-i-cinc anys, i d'haver fundat el Cor Orfeó Calafellenc l'any 1914.

Poc temps després de la seva obertura, el cafè fou regentat pel seu fill Marià Soler i Olivella [əɫ mə'rjanu] i, conjuntament amb la sala situada al seu darrere, s'hi desenvoluparen moltes activitats de caire cultural i associatiu: ball, teatre, cinema, etc.

Fins a l'any 1922 que va existir el *cafè de Baix* o *cafè del Rics* i en contraposició, se li va dir el *cafè de Dalt*. Els membres de les famílies que el freqüentaven i que assistien als actes que s'organitzaven a la seva sala, eren, generalment, rabassaires, parcers i persones de condició econòmica reduïda. Llur tendència política era d'esquerreres.

Segons les èpoques, a aquest cafè també se'l va conèixer amb els noms de *casino Calafellenc*, *Centre Republicà Federal* i *cafè Nacional*. Després de la guerra civil els noms més generalitzats i gairebé únics van ser: el *cafè del Mariano*, *la sala del Mariano* o, simplement, *cal Mariano*.

Estava situat al carrer Principal, cantonada amb el del Marquès de Samà, i tenia l'entrada pel primer carrer. Pel que fa a la sala del seu darrere, s'hi entrava pel carrer del Marquès de Samà. Això no obstant, es comunicaven interiorment, és a dir, es podia anar del cafè a la sala, i viceversa, sense sortir al carrer. Tant l'un com l'altra foren enderrocats a la dècada dels vuitanta i en el seu lloc s'hi va bastir la plaça que, amb justícia, porta per nom: Plaça de Mariano Soler.

Dalt, la font de

[lə 'fɔn də 'ðal]

Situació: el Poble (pl. 3h).

La font de Dalt, junt amb l'abeurador de Dalt, estava situada a la plaça de la Casa de la Vila—avui plaça de Catalunya— a uns 10 metres a la dreta d'aquell edifici i davant mateix de l'Església.

Abans de la remodelació de la plaça, l'any 1980, la font estava a la línia de les escales actuals. El broc era al costat esquerre d'una gran fornícula (costat dret mirant-la), atès que a

l'altre costat hi havia un tub que sortia uns 3 centímetres de la paret per a la possible col·locació d'un segon broc. L'aigua queia sobre d'una pica de pedra de cantonades romes. Les seves mides aproximades eren de poc més d'un metre de llargada per uns setanta centímetres d'amplada i desaiaguava a l'abeurador situat al costat esquerre de la font (costat dret mirant-la).

Aquella fornícula tenia uns 20 centímetres de profunditat i estava excavada a la part baixa, i a l'alçada adient, a una paret d'uns 4 metres d'altitud per uns 8 d'amplada, la qual servia de mur de contenció d'un terraplè que arribava fins a les roques del carrer de les Penyes.

Aquest terraplè estava flanquejat per les dues parets laterals corresponents i de la mateixa alçada i encabia el gran dipòsit d'aigua que alimentava la font. La de la dreta afrontava amb el pati del col·legi dels nens i la de l'esquerra amb un altre pati d'uns 5 metres de front, sense edificar, que arribava fins al *quarter de la Guàrdia Civil*.

Per si aquell dipòsit s'havia de reparar o netejar, s'hi accedia a través de la porta que tancava una petita construcció d'obra d'uns 2 metres d'alçada, rodona i amb cúpula i que, el seu interior, no era altra cosa més que l'obertura del dipòsit, mitjançant la qual, s'hi baixava. Estava situada al centre del terraplè i s'hi havia d'anar des de la porteta de la paret de tanca del carrer de les Penyes. Amb la remodelació esmentada s'eliminà el dipòsit, el terraplè i l'abeurador. La font, en canvi, va ser traslladada sota del carrer citat, en el lloc on la veiem actualment. És, però, diferent de l'original.

***Dalt, la sala de**

[lə 'sale də 'ðal]

Vegeu: *Dalt, el cafè de*

Dalt, urbanització Segur de

Vegeu: *Segur de Dalt, urbanització*

Darrere les Cases

Vegeu: *Curtó i Darrere les Cases*

Darrere les Cases, el Curtó i

Vegeu: *Curtó i Darrere les Cases*

davall lo camí de Vilanova

Vegeu: *Vilanova, davall lo camí de*

David, cal (Pl)

['kal də'βit]

Nom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 29, atribuït a la família de Joan Vernet Pallarès i Teresa Papiol Giralt, amb llur fill David junt amb els germans del primer: Pere, Maria i Antoni.

Significat del nom de la casa.- *David* és un nom propi de persona.

de l'Antic

Vegeu: *Antic, l'*

***Delme, el**

[əl 'dɛlme]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Antic celler que hi ha al carrer Major en el que hauria de ser el núm. 6 i que avui és propietat de cal Macià. És al davant mateix d'aquesta casa.

Se li donà aquest nom pel fet de ser els *cups Parroquials* on, presumiblement, hi guardaven la desena part (el delme) o la fracció de la collita de vi que la pagesia havia de pagar a l'Església.

Demus, cal (Pl) [ˈkal ˈdəmus]

Renom de la casa del carrer del Carme, núm. 7, atribuït a la família de Joan Martí Suau, pescador, i Maria Suau Milà.

Significat del renom.- Del mot *Demus* no s'ha trobat etimologia. Però si de Demús i Daimús, que correspon a un poble de la comarca de la Safor, a l'horta de Gandia (València).

Demus, ca la Magdalena el (Pl)

Vegeu: *Magdalena el Demus, ca la*

Demus, cal Xic (Pl)

Vegeu: *Xic Demus, cal*

Dent, la roca de la (Ta) [lə ˈrɔke δə lə ðen]

Fons de 55/58 braces, davant de Comarruga.

Senyes:

La Dent de Montmell per Can Martí.

La Dent de Montmell per Sant Vicenç.

El Mas Peirot pel Pa de Terra.

El Més Alt de Montmell per Sant Vicenç.

El Sanatori per la Teula Borda.

La Trencada del Banc per la Casa del Bisbe.

Dependències Municipals de l'Ajuntament a la Platja , les [ləz δəpənˈdɛnsiəz...]

Situació: la Platja (pl. 3k).

Les trobem al carrer de Sant Pere cantonada amb el del Doctor Dachs. Varen ser inaugurades el 29 de juny de 1992, diada de Sant Pere i Festa Major de la Platja.

L'edifici està compost de planta baixa i dos pisos. A més de les dependències administratives de l'Ajuntament, compta amb una sala d'actes, una sala d'exposicions i una sèrie d'aules i tallers.

Dependències Municipals de l'Ajuntament a Segur, les [ləz δəpənˈdɛnsiəz...]

Situació: Segur (pl. 9i).

Aquestes dependències varen ser inaugurades el mes de maig de 1991, un any abans de les de la Platja de Calafell. Es van construir a la plaça de Pau Casals cantonada amb el carrer de Joan Maragall.

A més dels negocis municipals, l'edifici incloïa, també, una sala d'actes, una oficina per a la policia local, un centre sanitari amb consultori mèdic, una oficina de recaptació, despatxos per a usos diversos i una oficina d'atenció al públic.

depuradora, la [lə δəpuraˈðore]

Situació: zona rústica (pl. 4e).

Es va construir l'any 1995, al nord del nucli urbà del poble de Calafell. La veiem al costat de llevant del *torrent de la Cobertera* i dins de la partida de terra de *la Rafela*, al nord del turó que porta aquest mateix nom i ben bé a sota del *Coscó Vell*. És a més de 3.000 metres de la línia del mar.

Aquesta depuradora va ser inaugurada pel president de la Generalitat de Catalunya, honorable senyor Jordi Pujol i Soley el dia 2 de novembre d'aquell mateix any amb l'assistència de moltes altres personalitats i un nombrós públic.

Desvalls, urbanització Jardí

Vegeu: *Jardí Desvalls, urbanització*

Déu del Carme, el grup de “vivendes” Mare de

Vegeu: *Mare de Déu del Carme, el grup de “vivendes”*

***Deu Hores, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunionis de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Josep Olià, dit lo déu horas*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Déu, el sanatori de Sant Joan de

Vegeu: *Sant Joan de Déu, el sanatori de*

Devesa, la

Capb. 1565 (2r): “...termino de Calafello vocatam *lo prat* aliter *la devessa* confrontatam / ab oriente cum stagno maiori a meridie cum litore mari / ab occidente cum stagno minori dicto *lo stanyol* et a circio...” (ACBP)

Capb. 1656 (60v): ...“*lo Cami de Mar* o la *Devesa*” a migdia “ab la vora de la mar”, de Jacinto Valls. (ACAP)

Didid, cal (Pl)

[ˈkal diˈðit]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 13, atribuït a la família de Salvador Mestre Rion, pescador, i Rosa Valls Farràs amb llurs filles i l'àvia Raimonda Farràs Guasch. No hi ha etimologia ni referències conegudes d'aquest renom.

Dimoni, cal (Pl)

[ˈkal diˈmɔni]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 16, atribuït a la família de Raimon Verge Aubà, pescador, i Josepa Pujol Tetas amb llurs fills Maria, Joan i Raimon.

Significat del renom.- Un *dimoni* és cada un dels àngels rebels. L'atribució d'aquest renom prové del fet que el cap de la casa, de petit, era molt entremaliat i la mare li repetia que era un dimoni. Li quedà com a renom.

Dinou, la roca de (Ta)

[lə ˈrɔke ðəl ðiˈnow]

Fons de 19 brases, davant de Roda de Berà.

Senyes:

El Campanar de Roda per l'Ermita de Berà.

Sant Joan per la Casa de l'Art.

El Telègraf per la Casa del Francès.

El Telègraf per la Casilla dels Carrabiners.

dipòsit de l'Aigua, el

Vegeu: *Aigua, el dipòsit de l'*

dispensari de la Seguretat Social, el

Vegeu: *Seguretat Social, el dispensari de la*

“Dolores” de la Casa Nova, ca la (Po)

[ˈkale ðuˈlorəz ðə lə ˈkaze ˈnɔβe]

Nom de la casa situada al carrer del Bisbe Català, núm. 13, i atribuït a la persona de n'Àngela Planas Magriñà, vídua, que vivia amb la seva filla Júlia Pons Planas.

Significat.- El genèric *Dolores* devia correspondre al nom de l'àvia i és la traducció castellana de “Dolors” i, pel que fa a l'específic *de la Casa Nova*, ens indica la casa d'allà on provenia.

Draga, la (Ta) [lə 'ðɾaɣe]

Nau de dragar enfonsada a 22 brases, davant de Berà.

Senyes:

El Campanar de Roda per les Guineus.

El Més Alt de Montmell per Sant Vicenç.

Dreta, la platja [lə 'pladʒe 'ðɾete]

Vegeu: *Espineta, la platja de l'*

edificació del Cap de guerra

Vegeu: *Cap de guerra, edificació del*

Eixam, l'Olivera de l'

Vegeu: *Olivera de l'Eixam, l'*

Eixermada

Capb. 1656 (59r): ...*la Axarmada*, de Joan Llorens (1665). (ACAP)

Eixermades, les

Capb. 1565 (7v): “Item quandam aliam peciam terre campam continentem / in se septem iugera terre parum plus vel minus scitam in dicto / termino de Calaffello voccatam *les axermades* confrontatam / ab oriente cum...” (ACBP); Capb. 1570 (13r): ...*les Axermades*, ponent camí del Arbós, de Margarida Llucha. (ACAP).

Elena, cal Francesc de l' (Po)

Vegeu: *Francesc de l'Elena, cal*

Elm, la Confraria de Pescadors Sant

Vegeu: *el Pes, i el Gremi de Pescadors de Calafell*

Elvira, ca l' (Po)

Vegeu; *Reteltoni, cal*

emissora Municipal, l'

Vegeu: *Municipal, l'emissora*

Empelts, els

Capb. 1656 (10r): ... lo Camp de la *Salve Regina* antigament era los *Empelts* que termena a migdia amb honors de Francesc Barber, de Joan Soler. (ACAP)

Enrico, ca l' (Po)

Renom d'una antiga família que residia en el carrer de les Penyes.

Enrico”, cal “Mariano l' (Po)

Vegeu: “*Mariano l'Enrico*”, *cal*

Enriqueta el Xavo, ca l' (Po) [ˈka lənriˈkətəl ˈʃaβu]

Conjunt nominal i nom de la casa del carrer Major, núm. 16, atribuït a la família de Jaume Hugué Milà, jornaler, i Enriqueta Palau Nin, amb llurs fills.

Significat.- De fet el qui prové de la pairalia dels Xavos del carrer del Pou, núm. 18, és el cap de família: en Jaume Hugué. Però en aquest cas el genèric emprat es correspon amb el nom de l'esposa, *Enriqueta*.

Era, l'

[ˈlere]

Situació: zona rústica.

Nom de peça de terra que trobem documentada en una escriptura de compravenda de data 10 de maig de 1608, atorgada davant del rector de la Parròquia: “..... *et vulgo dicitur “La Hera” continent.....*” (A.H.D.T.;ll.31). No hem localitzat la seva situació.

Era, el camp de l'

Capb. 1565 (2r): ... “in dicto termino vocatam *lo camp de la hera* confrontatam / ab oriente cum honore Petri Papiol mediante camino dicto *del / moscatell* a meridie cum honore Anthonii Llagostera ad occidentem cum honore heredum Joannis Roviroza mediante camino / quo itur ad Villam Novam...” (ACBP)

era d'en Ferranet, l'Vegeu: *Ferranet, l'era d'en***Era, el pujolet de l'**

Capb. 1570 (19v): ...*lo pugolet de la hera*, migdia camí del Vendrell, d'Antoni Font (1591) (ACAP)

***Eres, les**

[ləz ˈerəs]

Situació: el Poble (pl. 3i).

L'indret de les eres era conegut per tot el poble i començava, exactament, així que acabava el carrer del Pou. El seu costat de ponent el vorejava el *camí de Vilanova*, anomenat també *camí de Sota*, el qual pels anys quaranta era de carro i era, també, la continuació del carrer de Ventura Gassol. Pel costat de llevant arribava fins a unes paradetes de garrofers penjades sobre del *torrent de la Cobertera*. Al nord hi havia les darreres cases del carrer del Pou i al sud una espècie de quintanes amb brosses i runes que separaven el *camí de Vilanova* i el *torrent de la Cobertera*, referits anteriorment. El paratge de *les Eres* estava travessat per un camí morraler un xic costerut que anava des del *camí de Vilanova*, a baix, fins al referit carrer del Pou.

Era un espai en desnivell, el qual prenia aquest nom perquè hi havia quatre eres: la del Panxo i la del Miravent estaven a ma esquerra baixant pel caminet descrit i l'una sota de l'altra. La del Romeu era baixant a mà dreta. A l'altra banda del *camí de Vilanova* i sota l'era del Romeu hi havia la de cal Viudo que estava al costat mateix de la pallissa, mig caiguda, que també hi tenien i que vèiem al costat de llevant de l'era. Avui cap de les descrites existeixen, però hi ha una plaça que honora i perpetua el nom d'aquest paratge tan conegut.

Eres, el camí Vell de lesVegeu: *Vell de les Eres, el camí***ermita de Sant Miquel de Segur, l'**Vegeu: *Sant Miquel de Segur, l'ermita***Errat, ca l' (Po)**

[ka ləˈrat]

Renom de la casa del carrer del Pou, núm. 44, atribuït a la família de Ramon Solé Ferré, pescador, i Maria Guinovart Fontana amb llurs filles M. Neus i Montserrat i els avis materns Martí Guinovart Mestre i Maria Fontana Raventós.

En aquesta casa també se la coneixia per cal Ramon de l'Errat el qual procedia de cal Paelles, i també per cal Fèlix de l'Errat.

Significat i motiu del renom.- Un dels vells de la família amb l'ofici de pescador sempre es queixava quan el patró o els companys de la barca feien el repartiment del peix que tocava a cada un per emportar-se cap a casa (feien “la part” que es deia dins l'argot mariner) i ho

manifestava dient de manera reiterada: “vas errat, tu sempre vas errat quan reparteixes”. Aqueixa queixa constant li va valer el renom de *l'Errat*.

Errat, cal Ramon de l' (Po)

Vegeu: *Errat, ca l'*

Errat, cal Zep (Josep) de l' (Po)

Vegeu: *Zep (Josep) de l'Errat, cal*

***Esbravat, ca l' (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Salvador Castells, dit lo Esbravat*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Escaleta, l'Albert de l'

Vegeu: *Albert de l'Escaleta, l'*

Escalfafaves, el Trajo de Garbí o d'

Vegeu: *Espineta, la platja de l'*

Escarnosa, l'

[ləskəf'noze]

Situació: zona rústica (pl. 4g, 4h).

Partida de terra que comprèn zones de camp, vinya, oliveres, garrofers, matolls i bosc. Pel que fa als terrenys de conreu, s'estenen per tota la falda de ponent de la muntanya. Van des del *camí de ca la Manela*, al sud, fins al *camí de Montpaó*, al nord, i des del *torrent de la Cobertera*, a ponent, fins la pròpia muntanya, anomenada, també, de *l'Escarnosa*, la qual fa de divisòria de les terres del *Mas d'En Vives* i que escolen l'aigua cap al *torrent de Montpaó* i les d'aquesta partida que l'escolen cap al *torrent de la Cobertera*. La trobem documentada, entre altres, en una donació realitzada el 15 de juliol de 1906. (R.P.; ll.1; f.125 i 126).

La peça de l'Escarnosa també la trobem referida en el capbreu de l'any 1565 (14r). Diu així: Item quandam aliam pesiam terre vocatam *la squena rossa* continentem in se unum iugerum terre parum plus vel / minus confrontatam ab oriente cum *foradada* a meridie... (ACBP)

Escarnosa, camí de l'

Capb. 1570 (60v): “... lo *sclau mort* [...] a cirtio cum carrerata quo itur a la *squarranossa*”, de Bernat Fuster (1591). (ACAP)

Escarnosa, la muntanya de l'

[lə mun'taɲe ðə ləskəf'noze]

Situació: zona rústica (pl. 5g, 5h).

La *muntanya de l'Escarnosa* està situada a l'Est del poble de Calafell. Més que una muntanya és un *puig o pujol*. Té 127 metres d'alçada i sobresurt entre les depressions que travessen el *Torrent de Montpaó* pel costat de llevant i pel de migdia, i el torrent de la Cobertera, pel de ponent. Al nord la limita l'antiga *Pedrera del Rion*, avui desapareguda pel pas de *l'Autopista de Pau Casals*, tot i que encara en queden unes restes.

Entre altres, també en fa referència el capbreu de l'any 1570 (35r): “... la *Squerranossa* confrontatam ad oriente cum *coma farella* que est Joannis Alguer”, de Barthomeu Papiol (1591). (ACAP)

Escarnosa, el pujol de l'

[əl pu'ʒɔl ðə ləskəf'noze]

Vegeu: *Escarnosa, la muntanya de l'*

Escarnosa, la serra de l'

De la serra de l'Escarnosa en fan referència els capbreus següents:

Capb. 1565 (58r): “Item aliam peciam terre ad locum vocatum *la squena rossa* / partim de vitibus plantatam partim campam continentem / in se quinque iugera terre parum plus vel minus confrontatam / ab oriente cum honore Petri Papiol in *serra de la squena rossa* a meridie cum...” (ACBP)

Capb. 1570 (35r): “... confrontatam ab oriente cum coll de la *coma Farella* partim et partim cum *podio de la talaya* a meridie tendit serra (??) ad *podium den Bertran*... locum dictum los *aguayts*... serra dicta la *serra Squerranossa*”, de Montserrat Papiol (1591)... (ACAP)

Esclau Mort, l'

Capb. 1565 (1v): ... “iugera terre scitam in dicto ter- / [...] Calafell, o in loco dicto *lo sclau mort* confronta... a meridie cum / honore Petri Totasaus mediante camino quo itur a Mon Pahó / ab... (ACBP)

Capb. 1570 (7v): ... “apud locum dictum *lo sclau mort*”, a cers ab *cami del Arbós*, de Joan Fuster. (ACAP)

Escoles Públiques de la Platja

[ləz əs'kɔləs 'puβlikəz ðə lə 'pladʒe]

Situació: la Platja (pl. 3k).

Les primeres *Escoles Públiques de la Platja* –anomenades a l'època: escoles Nacionals–, varen ser construïdes per l'Ajuntament al carrer de Vilamar cantonada amb el carrer de Mallorca, en el seu costat Nord-est, i es varen inaugurar l'any 1932. El primer mestre que les regentà, en caràcter d'interí, fou en Jaume Jané i Papiol (el Jaume el Noi). Va ocupar aquest càrrec per un període de dos anys i mig (1932 a 1934). Els terrenys eren del *Pòsit de Pescadors*.

Cap a l'any 1957 aquestes escoles es traslladaren a la plaça de l'alcalde Romeu en unes edificacions que complien amb les exigències de l'època i amb l'increment de l'alumnat. S'inauguraren l'any 1960. Finalment, el setembre de l'any 1998, els escolars que tenien, s'integraren amb els de dalt del Poble, al nou *Centre d'Ensenyament Infantil i Primari* (CEIP) Santa Creu de Calafell, construït al passeig de la Unió, a sobre mateix de la masia la Sínia.

Escoles Públiques del Poble

[ləz əs'kɔləs 'puβlikəz ðəl 'pɔbble]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Des de la construcció de l'edifici de la *Casa de la Vila* a l'actual plaça de Catalunya fins passats els anys 50 del segle XX, les úniques *Escoles Públiques* que existien a dalt del Poble ocupaven els seus baixos i després de la guerra s'anomenaren “Escuelas Nacionales”. La dels nens era, entrant per la porta principal, a mà esquerra, i la de les nenes, entrant a mà dreta. Totes dues tenien el seu pati d'esbarjo independent.

Sobre els anys 1963/1964, es varen traslladar a les aules construïdes al Nord-oest del castell, en els terrenys on havia estat construït l'antic trull d'oli, i, hi romangueren fins al setembre de l'any 1998, data en què s'integraren amb les de baix la Platja i ocuparen el nou *Centre d'Ensenyament Infantil i Primari* (CEIP) Santa Creu de Calafell, construït al *passeig de la Unió* i al costat de sobre de la *masia de la Sínia*.

Escoles Públiques de Segur

[ləz əs'kɔləs 'puβlikəz ðə sə'ɣu]

Situació: Segur (pl. 7i).

La primera *Escola Pública de Segur* es va inaugurar als anys 1968-69. S'havia construït entre les avingudes d'Anglaterra, d'Espanya i el carrer de Dinamarca, i fou anomenada: col·legi Públic Mossèn Jacint Verdguer.

Posteriorment, l'any 1991 aquest centre es traslladà als carrers de Marinada i Llebeig, cantonada amb l'avinguda de França, sobre uns terrenys pertanyents a *la urbanització Comafarella*. La nova escola construïda tenia una superfície de 2.391,77 m² i disposava de 14 unitats destinades a l'EGB, 2 de preescolar i 2 dedicades a l'educació especial. Tenia laboratori

i una pista poliesportiva. Disposava, també, de menjador, servei de cuina, sala per a serveis mèdics i altres dotacions per atendre correctament nens normals i minusvàlids. Va ser finançada per la Generalitat de Catalunya amb 190.000.000 de pessetes i per l'Ajuntament de Calafell amb 25.000.000. L'11 de setembre de l'any esmentat, el conseller d'Ensenyament de la Generalitat, Honorable Senyor Josep Laporte el va inaugurar.

escorxador municipal, l'

Vegeu: *municipal, l'escorxador*

***Escut, el Camp de l'**

Vegeu: *Camp de l'Escut, el*

Esgarrapacristos, l' (Po)

Renom atribuït a un determinat i antic membre de la família Ros, de cal Jan de la Plaça.

església

Vegeu: *Assumpció, Sant Pere, Santa Creu de Calafell (castell), Santa Creu de Calafell (poble).*

Església, carrer de l' (Po)

Aquest curtet carrer va des de la *plaça de la Constitució* o de la Rectoria fins a la *plaça de l'Ajuntament o de Catalunya*, lloc on hi trobem l'església parroquial. A l'empadronament de 1863 ja hi consta que hi havia construïts dotze habitatges.

Espasa, el fondo del Mas de l'

Vegeu: *Mas de l'Espasa, el fondo del*

Espasa, el Mas de l'

Vegeu: *Mas de l'Espasa, el*

Espasa, el Mas de l' (partida de terra)

[ə'l 'maz ðə ləs'paze]

Vegeu: *Mas de l'Espasa, el*

Espasa, el torrent del Joan del Mas de l'

Vegeu: *Joan del Mas de l'Espasa, el torrent del*

Espasa, el torrent del Mas de l'

Vegeu: *Mas de l'Espasa, el torrent del*

Espatllet, ca l' (Po)

[ˈka ləspəʎ'ʎət]

Renom de la casa del carrer de Torredembarra, núm. 1, atribuït a la família d'Aleix Almirall Gestí, pescador, i la seva esposa Mercè Pla Bonet.

Significat del renom.- Un *espatllet* vol ser una espatlla gran o voluminosa. Desconeixem el motiu de l'atribució.

Espelta, el camp de l'

Capb. 1695 (2r): ... comensant dita pessa davant la casa al costat de la hera en la qual tinguda de terra si enclou lo *camp de la hera*, o lo *camp de Casa*, lo *camp den Masso*, lo del *Espelta* i lo de la *porrella*, de Cosme Mayner.

També apareix en un inventari dels mas de la Graiera de 1671: "Item lo *camp de las figueras*, dit lo *espeltar*". (ACAP)

Esperanceta, ca l' (Po) [ˈka ləspəɾənˈsete]

Renom de la casa del carrer del Bisbe Català, núm. 6, i atribuït a la família de Julià Just Font, jubilat, i Rosa Bolet Mañé que vivien amb llur néta Agnès Suau i Just. En aquesta casa també li deien a *cal Sivestre*.

Aquest últim renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunion de la Parròquia dels anys 1822/26: (*Maria, Vda. de Ferran, dit lo Silvestre*).

Significat del renoms.- Pel que fa a *Esperanceta* direm que és el diminutiu d'Esperança i possible nom d'una component de la família. Quant a *Sivestre* es correspon amb el nom d'home Silvestre, després d'elidir la consonant alveolar "l".

Esperanceta, la muntanya de l'

Solé 2004 (18r): "... anàvem cada setmana a la *muntanya de l'Esperanceta* a fer llenya [...] prop de la muntanya de *l'Escarnosa* i en uns terrenys que eren de *cal Sense*.

Espineta, l' [ləspiˈnete]

Situació: la Platja (pl. 2k, 3k).

Es coneix amb el nom de *l'Espineta* l'enfilada de cases edificades davant de mar que ocupen el tros de l'avinguda de Sant Joan de Déu que va des del carrer de Sant Pere fins a la *carrerada d'en Ralet*. De les que eren originàries, amb la façana molt lleugerament retocada, actualment només en queden dues, la núm. 3 i la núm. 4.

Espineta, la platja de l' [ləˈpladʒe ðə ləspiˈnete]

Situació: la Platja (pl. 2k, 3k).

És un dels noms donats en el tros de platja que va des del *Pòsit de Pescadors* fins a la *carrerada d'en Ralet*. També se l'ha anomenat *el Trajo de Garbí o d'Escalfafaves* i, en algun temps, se li digué, igualment, *la platja Dreta*.

Espinya, ca l' (Po) [ˈka ləsˈpiɲe]

Nom de la casa del carrer de les Penyes, núm. 6, atribuït a la família de Manuel Espiña Vázquez, picapedrer, i Rosalia Cabiró Vidal amb llurs fills Vicenç, Manuela i Rosa.

En aquest cas el nom de la casa coincidia amb el "nom de família" o primer cognom del seu cap.

Espluga, la partida de l'

D'aquesta partida en trobem referències en els capbreus següents:

Capb. 1565 (13v): "Item quandam aliam pesiam terre in loco vocato *la spluga* / continentem in se quinque iugera terre parum plus vel minus iuxta / capibrevium vetus..." (ACBP)

Capb. 1570 (38v): ... la *spluga* que afronta amb dos camins del Vendrell diferents, de Bernat Papiol (1591). (ACAP)

Capb. 1656 (9r): ...a la partida dita *las pluga* i vuy la *sanera*, d'Antoni Vendrell. (ACAP)

Esquena, ca l' (Po)

Vegeu: *Rion, cal*

Esquena, ca l' (Pl) [ˈka ləsˈkɛne]

Renom de la casa del carrer del General Sanjurjo, núm. 2, atribuït a la família de Rafael Romeu Gibert, industrial, i Elvira Solé Pujol amb llurs fills.

Aquesta família prové de la casa del Poble de Calafell coneguda amb el mateix renom. En el poble també li deien a *cal Rion*.

Esquerra, la platja

[lə 'pladʒəs'kɛrɛ]

Situació: la Platja (pl. 2k, 3k).

En algunes èpoques va ser el nom donat en el tram de platja que va des del *Pòsit de Pescadors* fins les darreres cases o botigues de llevant. També se'l denominava el *Trajo de Llevant*.

Estació, la carretera de l'

[lə kərə'tere ðə læstə'sjo]

Situació: la Platja (pl. 3j, 4j).

Té uns 450 metres de longitud i va des de *l'estació del Ferrocarril* fins a enllaçar amb la *carretera Comarcal 246*, a la rotonda construïda, recentment, prop del *dispensari de la Creu Roja*. La primera referència documentada d'aquesta carretera és del 1864 (Ll. Tetas.- 1997; 81): "...en todo trayecto de la carretera de la Estación..."

estació del Ferrocarril, l'Vegeu: *Ferrocarril, l'estació del***Estació, el pas inferior de l'**

[əl 'paz imfə'ɾjo ðə læstə'sjo]

Situació: la Platja (pl. 4k).

Es construí entre els anys 1992/93 al costat de ponent de *l'estació del Ferrocarril* i permet la circulació de turismes per sota de la via en les dues direccions. És d'un sol ull i té uns 17 metres de llargada per uns 8 d'amplada i 5 d'alçada. La rampa nord és d'uns 50 metres de longitud i la sud es bifurca formant els respectius angles de 90°. Tenen uns 20 metres cada una. La del costat de ponent és la de pujada i la de llevant la de baixada. Tocant a les respectives parets laterals hi ha construïda una vorera d'1 metre d'amplada per al pas de persones.

Alhora s'hi construí, també, un segon pas exclusiu per a vianants entre el que acabem de descriure i l'estació mencionada. Té 16 metres de llargada per 4,8 d'amplada i 2,5 d'alçada. A més de permetre desplaçar-se d'un costat a l'altre per sota la via, és l'accés únic per a passar d'una andana a l'altra, ja que no és permès travessar les vies per sobre.

estanyVegeu: *Curt, Llarg, Ollers, Segur*.**Estany Gran, Camí de l'**

Capb. 1633 (9r). (ACAP)

Estany Llarg, el camp de l'Capb. 1570 (54v): ...lo *camp del stany*, de Joan Goday (1591)

Capb. 1633 (40v): ...lo *Camp del Stany llarg* que termena a solixent amb la carrerada que discorre al Stany i a mitjorn ab lo *cap del Stany llarch*, de Joan Romeu. (ACAP)

Estany Llarg, el cap de l'Capb. 1656 (44v): ... lo *Cap del Stany Llarch*, de Joan Borrell (1662). (ACAP)**estany Major, l'**Vegeu: *Major, l'estany****Estany, el pas a nivell de l'**

[əl 'paz ə ni'βeɾ ðə læs'taɾ]

Situació: la Platja (pl. 4k).

Aquest pas a nivell tocava l'Estany pel seu costat de ponent i permetia el pas cap a *la Platja* travessant la via en aquest punt als vehicles provinents de la *carretera de l'Estació*.

Les barreres que el guardaven havien d'eleva-se manualment després d'accionar un dispositiu mecànic de seguretat que posava els semàfors d'ambdós costats de la via en vermell

per tal de parar el tren, si venia, i evitar una col·lisió més que probable. Va ser suprimit per RENFE als voltants de l'any 1960.

Estany, el torrent de l'

Capb. 1565 (57v): ... “Item quadam aliam peciam terre ad locum vocatum *lo torrent del stani* continentem duodecim iugera terre parum plus vel minus confrontatam ab oriente partim cum honore Antonii Lagostera mediante camino quo itur ad villam novam...” (ACBP)

Estany, urbanització l'

[urβəniʒə'sjo ləs'taŋ]

Situació: zona urbanitzada (pl. 5k).

Aquesta petita urbanització engloba una part de la partida denominada *el Camp del Prat* i comprèn els terrenys situats entre la via del tren i els arenys del mar, i des de *l'estany Llarg* fins als terrenys pertanyents a l'antiga heretat del *Mas de la Mel*. El seu pla parcial va ser aprovat el 28 de desembre de 1968.

Estanyol, l'

Capb. 1565 (2r): ... “termino [de] / Calafello vocatam *lo prat* aliter *la devessa* confrontatam / ab oriente cum stagno maiori a meridie cum litore mari / ab occidente cum stagno minori dicto *lo stanyol*”. (ACBP). Capb. 1570 (8r): “...*lo Prat*, [...] cum stango vulgo dicto *lo stanyol*”, de Joan Fuster. I altres referències. (ACAP)

Estanys, el prat dels

Capb. 1565 (57v): “Item quadam aliam peciam terre in prato *dels stans* continentem / duo iugera terre parum plus vel minus confrontatam ab oriente cum honore Petri Papiol a...” (ACBP)

Estasi, ca l' (Po)

[ˈka ləs'tazi]

Renom de la casa situada al carrer del Pou, núm. 9, i atribuït a la família de Marcel·lí Totosaus Torres i Rosa Rovira Calaf amb llurs fills, Josepa, Salvador, Maria i Marcel·lí.

Significat del renom.- *Estasi*, etimològicament prové del grec i significa una pausa o un repòs.

Estasi, ca l' (Pl)

[ˈka ləs'tazi]

Renom de la casa de l'avinguda de San Joan de Déu, núm. 11, atribuït a la família de Joan Totosaus Torres, xofer, i Rosa Verge Aubà amb llurs fills. Aquesta família prové de la casa del Poble de Calafell amb el mateix renom.

Estel, ca l' (Pl)

[ˈka ləs'tel]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 37, atribuït a la família d'Enric Rion Carlos, pescador, i Cristina Plana Domingo amb llurs fills. La casa també es coneixia per *cal Peixito*

Significat del renom.- Un *estel* és qualssevol dels astres que brillen en el firmament llevat del Sol i la Lluna. Quan a *Peixito* és un diminutiu de peix pronunciat en llengua castellana i adoptat posteriorment al català.

***Esteve d'Albinyana, ca l' (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunion de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Joan Esteve, dit lo Esteve d'Albinyana*”. En desconeixem el carrer i el núm. de la casa on vivia.

Estudiant, ca l' (Po)

[ˈka ləstu'ðjan]

Renom antic atribuït a una casa construïda al carrer de l'Aire, núm. 1, pels voltants del Castell. A partir de la dècada dels quaranta del segle XX, en aquesta casa se la coneixia per *cal*

Mas de l'Espasa, atès que hi vivien els masoveres de la masia d'aquest municipi que porta aquest nom.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*Isidro Mestre, dit lo Estudiant*".

El seu significat.- Un *estudiant* se li diu a la persona que estudia en una universitat o en una escola.

***Fa tremolar, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Joseph Mayner, dit lo Fa tremolar*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

fàbrica

Vegeu: *Blanquet, Gel*.

Faraca, el camp de la

Vegeu: *Camp de la Faraca, el*

Faratxa, la

Capb. 1656 (38r): los *Clots* se diuen de altre nom la *Faracha*, de Francesc Vidal.(ACAP)

faralló del Cardaire, el (Ta)

Vegeu: *Cardaire, el faralló del*

faralló de la Casa Vella de Segur, el (Ta)

Vegeu: *Casa Vella de Segur, el faralló de la*

faralló de Mas Canyís, el (Ta)

Vegeu: *Mas Canyís, el faralló de*

faralló de Quaranta, el (Ta)

Vegeu: *Quaranta, el faralló de*

faralló del Sanatori, el (Ta)

Vegeu: *Sanatori, el faralló del*

faralló de la Sínia, el (Ta)

Vegeu: *Sínia, el faralló de la*

faralló de Trenta, el (Ta)

Vegeu: *Trenta, el faralló de*

farallons del Rubió, els (Ta)

Vegeu: *Rubió, els farallons del*

farallons del Vendrell, els (Ta)

Vegeu: *Vendrell, els farallons del*

Farell, el (Ta)

Vegeu: *Nas de Bou, el*

[ə'l fə'reʎ]

Farrell, el Mas (masia)

Vegeu: *Comafarella, la masia de la*

Farinera, la

Martin 2001(35r): ...Peça de terra que apareix en un inventari del *mas de la Graiera* de 1671: Item *la farinera*. (ACAP)

Farines, cal Pau (Po)

Vegeu: *Pau Farines, cal*

Farraqua, la

Capb. 1565 (63r): “Item aliam peciam terre de pertinentiis dictarum domorum / vocatam *la farraqua* continentem in se unum iugerum / parum plus vel minus confrontatam ab oriente cum honore / Salvatoris Totasaus a meridie cum honore Salvatoris / Totasaus...” (ACBP)

***Farreny, el forn del**

[əɫ 'forn ðəl fə'reɲ]

Situació: el Poble (pl. 2h).

Era una teuleria o forn d'obra que trobàvem al nord del poble entre el començament del carrer Principal i els actuals carrers d'Alfons Mañé i del Baix Penedès. A la cantonada d'aquell primer carrer hi havia la casa del seu propietari, conegut per tothom amb el nom de Farreny (Josep Farreny i Alegret) el qual vivia junt amb la seva esposa Pilar Santacreu i Oms i amb la companyia d'un lloro.

El primer de juliol de 1943, l'esmentat propietari el va arrendar als germans Josep i Jaume Mañé i Colet, els quals continuaren l'activitat fins a l'any 1958, data en què cessà definitivament. El solar que ocupava la teuleria i la casa, avui serveix d'aparcament públic de vehicles.

Farreginal o ferraginal, el (partida de terra)

Capb. 1565 (13v): “Item quandam aliam pesiam terre in loco vocato *lo farreginal* continen- / tem in se tria iugera terre parum plus vel minus confrontatam ab / oriente cum honore domini dicti castris dicto *lo camp del xiprer*...” (ACBP)

Capb. 1570 (22v): ... “*lo Ferraginal* als les *Vinyasses*, solixent carretera per qua itur al *stagnu maiorem*” de Salvador Totasaus (1591)... (ACAP)

Federal, el Centre Republicà i

Vegeu: *Dalt, el cafè de*

“Federico”, cal (Pl)

[ˈkal fəðə'riku]

Nom de la casa del carrer del Carme, núm. 9, atribuït a la família de Frederic Mañé Nin, pescador, i Montserrat Suau Milà.

Significat del nom de la casa.- *Federico* és la traducció castellana de Frederic, el qual és nom propi d'home i coincident amb el del cap de família.

Felis de l'Errat, cal (Po)

Vegeu: *Errat, cal*.

Felis del Petit, cal (Po)

[ˈkal 'feliz ðəl pə'tit]

Conjunt nominal i nom de la casa del carrer Nou, núm. 6, atribuït a la família de Fèlix Rovirosa Totasaus, pagès, i Carme Milà Bages amb llur fill Joan casat amb Francesca Castells Trillas, junt amb els fills d'aquest darrer matrimoni: Lola i Josep. En aquesta casa també li deien a *cal Ploraire* i a *cal Fèlix el Ploraire*.

Significat del renom.- *Felis* és la pronúncia que es feia del nom Fèlix del santoral català, i *del Petit* és el renom de la casa d'on provenia el vell cap de família.

Feliu, cal (Pl) [ˈkal fəˈliw]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 32, atribuït a la família de Joan Mestre Calaf, pescador, i Eugènia Verge Aubà amb llurs filles. En aquesta casa també se la coneixia per *ca la Marxanta*.

Significat dels renoms.- El mot *Feliu* té diverses accepcions: 1. nom propi d'home; 2, llinatge corrent a Catalunya i 3, ocell marí. Emprat com a adjectiu vol significar: *feliç* i també *ximplet* o *curt de gambals*. Quant a *marxanta* significa venedora ambulat. En aquesta casa també se li atribuïa aquest nom pel fet que l'àvia procedia de cal Marxant, del Vendrell.

Feliu, ca l' Hereu (Pl)

Vegeu: *Hereu Feliu, cal*

Feliu, cal "Pepito" el (Pl)

Vegeu: "*Pepito*" *el Feliu, cal*

Feliu, cal Pubill (Pl)

Vegeu: *Pubill Feliu, cal*

Fèlix, cal (Pl) [ˈkal ˈfelis]

Nom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 44, atribuït a la família de Feliu Artigas Font, hotelier, i Mercè Sans Solé amb llurs fills.

Significat del nom de la casa.- *Fèlix* és la traducció castellana de Feliu, tot i que, normalment s'escriu Fèlix, però es pronuncia Felis o Feliu. Aquí coincideix amb el nom del cap de família.

Fèlix el Ploraire (Po)

Vegeu: *Felis del Petit*

Fèlix, el retomb del [əɫ rəˈtom δəl ˈfelis]

Situació: zona rústica (pl. 3j).

El retomb del Fèlix era una corba que feia la *carretera Comarcal 246* quan, venint del Vendrell i a uns 400 metres després d'haver deixat l'última casa del poble, girava sobtadament cap a l'esquerra, fent un angle de 90° per tal de dirigir-se cap a Vilanova. Quan venies, doncs, d'aquella primera població, la visió de continuïtat en línia recta que oferia el tram de carretera que des d'aquesta corba anava cap a l'Estació i el tancament brusc a què obligava quan t'hi trobaves sobre varen ser la causa de molts accidents, alguns dels quals mortals. Actualment aquest retomb està substituït per una rotonda que regula automàticament el trànsit.

El seu nom provenia del tros de terra propietat de *cal Fèlix del Mistos*, que tocava la carretera i era un punt de referència per a la gent del poble.

Feresa, la

Capb. 1565 (45r): "Item quandam pesiam terre continentem unum iugerum terre in- / loco vocato la feresa confrontatam ab oriente cum / honore Sabestiani Llorens..." (ACBP)

Ferran, cal (Po) [ˈkal fəˈran]

Nom antic de la casa del carrer Major, núm. 27 que havia pertangut, en altre temps, a un pagès i propietari de terres que tenia aquest nom i que dissenyà i féu realitzar els desaigües coneguts per les mines del Ferran.

Ens cal dir que com a renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: (*Maria Rosa Vda. de Mayner, dit lo Ferran*).

Emperò a la meitat del segle XX a la referida casa hi habitava la família Guillem Canales - Modesta Mañé amb llurs fills.

Significat.- Ens cal dir que *Ferran* és un nom d'home i també és llinatge en molts indrets de Catalunya. La rajola de sobre la porta d'entrar a la casa ens diu: Can Ferran, any 1500.

Ferran, la bassa del

[lə 'βasəl fə'ran]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Estava situada darrera de cal Ferran i tocava al seu hort. S'hi accedia des del carrer sense nom que, tot baixant, anava i encara hi va des del carrer Major –a l'alçada de cal Macià– fins a l'antiga carretera de Bellvei i li feia de límit nord. Aquest carrer, abans, era la primera entrada del poble quan es venia d'aquella població. El nivell de la bassa era entre 2 i 3 metres més baix que el del carrer citat, el qual tenia un pendent força pronunciat. Pel seu costat de ponent li feia de paret la roca tallada que servia, també, de fonament a la casa del Mariano l'Enrico [mə'ɾjánu lənríku]. Avui, la bassa, ja no existeix. Està omplerta de terra fins arran de carrer i, a més, està tancada per una paret d'obra.

Ferran, la coma d'en

Capb. 1610 (21r): .. la *coma den Ferran*... a sol ponent ab la serra anomenada *lascaranossa*, de Gabriel Valls. (ACAP)

Ferranet, cal (Po)

['kal fə'rənət]

Renom de la casa del carrer Principal, núm. 32, atribuït a la família de Dolors (Lola) Mañé Romagosa, vídua, i els seus fills Carme i Blai Solé Mañé. En aquestes èpoques (anys 1950) disposaven de la Central de Telefonía del poble.

Significat del renom.- Ferranet és el diminutiu de Ferran, però desconeixem el perquè de l'atribució a la família.

Ferranet, l'era d'en

Capbreu 1570 (37r): ... “petiam terre [...] ad occidente camino qui itur ad mare [...] et partim cum *era den ferranet*”, de Pere Febrer (1591). (ACAP)

Ferràs, cal (Pl)

['kal fə'ras]

Renom de la casa del carrer de Sant Pere, núm. 25, atribuït a la família de Dolors Mestres Rion, vídua, i el seu fill Jordi Urpí Mestres.

Significat del renom.- Ferràs (*Farràs*) és un llinatge estès per bona part de Catalunya i per poblacions del nord de Castelló de la Plana.

Ferreny, cal (Po)

['kal fə'reɲ]

Nom de la casa del carrer Major, núm. 2 i atribuït a la família composta per Josep Ferreny i Pilar Santacreu Homs. Era una teuleria, coneguda en el poble pel “*forn del Ferreny*”, la qual va romandre en actiu algunes dècades després de 1950.

Significat del renom.- Com acabem de veure *Ferreny* és el cognom del qui regentava la teuleria.

***Ferrer, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: *n'Isidre Giró, dit lo Ferrer*. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Ferrocarril, l'estació del

[ləstə'sjo ðəl 'ferukə'ril]

Situació: la Platja (pl. 4k).

Està construïda al costat nord de la via del ferrocarril i a l'extrem sud de la carretera que conflueix amb la Comarcal 246. No hem trobat la data de la seva inauguració, però atès que el

tram de ferrocarril de Vilanova a Calafell de la línia Barcelona a Valls es va inaugurar el 16 d'abril de 1882 (LL.Tetas, 1997:27), cal suposar que l'estació es va construir als voltants d'aquestes dates.

Fesol, cal (Po) [ˈkal fəˈzɔl]

Renom de la casa situada al carrer de Joan Miró (abans de Calvo Sotelo), núm. 17. En desconeixem la família a la qual se li atribuïa.

Significat del renom.- Un *fesol* és el llegum de les plantes del gènere *Phaseolus* i molt habitual a les collites del poble. Tampoc sabem el motiu de l'aplicació a la família.

Fesolet, cal (Po) [ˈkal fəzuˈlɛt]

Renom de la casa situada al carrer del Mar, núm. 23, i atribuït a la família d'Anna Llorch Contijoch i del seu fill Antoni Vinadé Llorch casat amb Carme Cusidó Gatell.

En aquesta casa també se la coneixia per *ca la Carmeta el Peixater*.

Significat dels renoms: en el cas de *Fesolet*, el seu significat correspon amb el diminutiu d'un llegum que porta el nom de fesol. Pel que fa a *Carmeta el Peixater* tenim, per un costat, a *Carmeta* com el mot afectuós i diminutiu de Carme i, quant a l'específic *peixater*, se li atribuïa pel fet de què provenia de la casa amb aquest renom.

***FET i de les JONS, el quarter de la** [əl kwərˈtel ðə lə ˈfɛt i ðə ləs ˈʒɔns]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Va ser emplaçat a la casa núm. 21 del carrer Principal. Hi va romandre des de l'any 1939 fins a l'any 1960. El significat d'aquestes sigles és el de "Falange Española Tradicionalista y de las Juntas de Ofensiva Nacional-Sindicalista" i corresponen a una formació política espanyola de corrents feixistes resultat de la unificació, per decret de Franco del 18 d'abril de 1937, de diverses faccions de la mateixa ideologia. Després de la guerra civil, l'ideari d'aquesta nova formació constituï el nucli del "Movimiento Nacional".

figuera

Vegeu: *Castell, Modesta*.

Figural, el

Capb. 1565 (23v): "Item quandamn aliam pesiam terre voccatam *lo figural* alias / nominatam *les vinyasses* continentem in se tria iugera / terre parum plus vel minus confrontatam ab..." (ACBP)

Figuerassa, la plana de la

Capb. 1656 (42v): ... la *Plana de la Figuerassa* (?) y de altre nom lo *Pelech de la Mata* (és per Monpaó), de Francesc Vidal. (ACAP)

Figueres, les [les fiˈʒerəs]

Situació: zona rústica (pl. 3g, 3h).

Partida de terra d'unes 4 hectàrees aproximadament perfectament apta pel conreu de vinya, cereals, oliveres i fruiters. La trobem enclavada entre la *carretera de Bellvei* en el tram que surt de Calafell pel carrer de Jesús, i l'actual variant d'aquesta mateixa carretera, la qual comença a la *Comarcal 246*, prop del *dispensari de la Creu Roja*. Està documentada en el llibre de comptes de la Parròquia dels anys 1680/1689. (A.H.A.T. Llibre 8).

Figueretes, el camp de les

Capb. 1656 (56r): ... lo *Camp de las Figaretas* antigament se anomenava lo *Camp de Monpeo* a ponent amb "lo *cami del Arbós*", d'Antoni Llagostera (1662). (ACAP)

Flicando, cal (Po) [ˈkal fliˈkandu]

Renom de la casa del carrer del Mar, núm. 38, atribuït a la família de Joan Urpí Romeu, pagès, i Dolors Mestres Albet amb llurs fills Francesca i Jaume.

Significat del renom.- Tal com està escrit no trobem etimologia del renom. No obstant, a Vilanova i rodalies hem trobat “flicandó” com una variació del nom de “fricandó” que, de fet, és el que correspon en llengua catalana a un guisat de carn amb suc aromatitzat amb moixernons i altres condiments. En el nostre cas l’accent de “Flicando” recau a la segona síl·laba en lloc de la tercera que veiem en el mot vilanoví.

Florenci, cal (Pl) [ˈkal fluˈrɛnsi]

Nom de la casa del carrer de Sant Pere, núm. 26, atribuït a la família de Florenci Soler Hernández, pescador, i Maria Grifols Alba, amb llur fill. També se la coneixia per ca l’Antonet del Florenci, atès que hi vivia n’Antoni Soler Romeu, pescador i Carme Pons Garriga, amb llur filla.

Significat dels noms de la casa. En ambdós casos l’atribució es feia amb els noms d’home dels respectius caps de família: *Florenci* i *Antoni*, amb el benentès que *Antonet* és el seu diminutiu.

Fonda, la coma

Capb. 1565 (58r): ... “partim cum honore andre Ivern partim cum honore dicti Ivern / in podio *de la Pelissa* et partim cum dicto Ivern in cumba / dicta la *Coma Fonda*.” (ACBP)

Fondet, el [əɫ funˈdɛt]

Situació: zona rústica (pl. 3f, 4f).

Aquesta partida de terra no l’hem localitzada en el plànol, però, pels seus afrontaments sabem que hi conflueixen *el camí de la Graiera* i *el torrent de la Cobertera*. Per tant, ha de trobar-se exactament o aproximadament als voltants de *la Rafela*. La veiem documentada en una herència del 7 de desembre de 1905. (R.P.; ll.5; f.215).

Fondo, el [əɫ ˈfɔndu]

Vegeu: *Barraques, la Parada de les*

fondo (fondalada, comellar)

Vegeu: *Bassa, Batalla, Benet, Blau, Bo, Carquinyols, Carsos, Casa Nova de Segur, Casa Vella de Segur, Cego, Comalleó, Cuixes, Galeor, Graiera, Gran del Borrell, Guatlla, Macià, Magí, Mas Canyís, Mas de l’Espasa, Mig, Montpaó, Niceto, Noguers, Oliveres, Parent, Pau de Fora, Petit del Borrell, Pobres, Quet, Romagosa, Rovira, Sagí, Soleret, Tallaferra, Valencià, Való, Zep de la Brana*.

Fondo dels Carquinyols, el (partida de terra) [əɫ ˈfɔndu ðəɫs kərkiˈɲɔɫs]

Situació: zona rústica (pl. 2f).

Partida de terra denominada també *Mas Canyís* pel fet de pertànyer a aquesta heretat, la qual, una part –inclosa la masia– està enclavada dins del terme de Bellvei. Les terres que la componen són parades de vinya, d’oliveres i de garrofers. També hi ha bosc i matolls i comprèn tota la fondalada de davant la masia fins a la partida dels *Carquinyols* que està situada en el pla. La trobem documentada en una escriptura d’herència de data 19 de juliol de l’any 1885 (R.P.; ll.4; f.123).

Fondo la Bassa, la cova del [lə ˈkɔβe ðəɫ ˈfɔndu lə ˈβase]

Situació: zona rústica (pl. 6d, 7d).

Va ser explorada l’any 1953. Se la considerarà una cova sepulcral del període eneolític. S’hi va trobar material de sílex i fragments ceràmics i hom suposa que podia haver estat ocupada

anteriorment (G.G.C.C. Volum Alt i Baix Penedès, Garraf i Anoia.- pag. 181). Està situada a la part superior del costat esquerre, entrant, de l'anomenat *fondo de la Bassa*, darrera mateix de la *masia del Pepet de l'Agneta*, avui coneguda pel *Mas Romeu*.

Fondo, la muntanya del

[lə mun'taɲe δəl 'fɔndu]

Situació: zona rústica (pl. 9b).

El plànol de l'Institut Cartogràfic de Catalunya situa aquesta muntanya al NE del terme de Calafell entre el final del *fondo de Montpaó* i el límit del terme de Calafell amb el de Cunit. És d'origen cretaci i la *urbanització Valldeimar* n'ocupa una gran part.

Fondo de les Oliveres, el (partida de terra)

Vegeu: *Font, la*

Fondo del Valencià, el (partida de terra)

[əl 'fondul βələnsi'a]

Situació: zona rústica.

Peça de terra, amb camp i muntanya, situada a les proximitats de la Graiera. Tot i que no hem pogut localitzar, exactament, la seva situació, per algun dels seus afrontaments veiem que forma part d'aquells indrets. La veiem inscrita, conjuntament amb la denominació de la *Coma Llagostera* en un testament davant del rector de la Parròquia amb data 9 de març de 1945. (R.P.; ll.20; f.187).

fons de Cunit, el (Ta)

Vegeu: *Cunit, el fons de*

fons de Cubelles, el (Ta)

Vegeu: *Cubelles, el fons de*

font

Vegeu: *de Baix, de Dalt*.

***Font, la** (partida de terra)

[lə 'fɔn]

Situació: zona urbanitzada (pl. 2g).

Era una partida d'uns 12 jornals de terra de conreu composta de camps, vinyes, oliveres, garrofers i erms i constituïa les terres de l'heretat anomenada *la Masia de la Font*. També la veiem referida amb les denominacions de *Paradors Grans*, *Fondo de les Oliveres* i *Camp de l'Escut*. Estava situada a l'entorn de la masia que actualment encara existeix. Una bona part d'aquesta antiga heretat està urbanitzada i edificada. La trobem documentada en l'escriptura de compravenda del 9 d'agost de 1880. (R.P.; ll.3; f.107). També en una agrupació de finques de data 16 de juny de 1961 (R.P; ll 24; f.238).

Aquesta partida també la trobem en els capbreus següents: Capb. 1610 (4v): "la Font"; Capb. 1656 (40r): ... segons lo capbreu vell la Pallissa Vella o la Guàrdia y vuy... los Fornasos i la Font, de Francesc Vidal; Capb. 1656 (43r): ... *la Font* o la *Coma den Plana*, de Francesc Vidal; Capb. 1717 (4r): ... la *Spluga* y ara se li diu lo *Camp de la Font*, de Berenat Papiol. (ACAP)

***Font, el Cantó de la**

Vegeu: *Cantó de la Font, el*

Font del Carme, la

[lə 'fɔn dəl 'karme]

Situació: zona rústica (pl. 3j).

Petit paratge que trobàvem al costat de migdia de la *carretera Comarcal 246*, en el lloc conegut pel *retomb del Fèlix*. En podem fer la descripció següent: terreny pla d'uns 1.200 m² de

superfície aproximadament i en forma de lleuger trapezi. Estava vorejat per marges d'uns 80 cm. d'alçada a excepció del seu costat nord. La base superior d'aquesta figura, d'uns 35 metres de llargada, afrontava per aquell costat amb la carretera esmentada, la qual transcorria entre un metre i un metre i mig més enlaire del pla del terreny on hi havia la font.

La base sud del trapezi, d'uns 30 metres de llargada, ho feia amb una petita quintana de forma més o menys triangular i amb base, per tant, invertida. Aquesta quintana era erma i enrunada i estava situada a un metre, aproximadament, per sota del pla del terreny descrit anteriorment. Pel costat de llevant afrontava amb l'antic *camí de l'Hostal*, que tot venint del poble travessava la carretera perpendicularment, vorejava el terreny de la font i també el d'aquella quintana i es dirigia, tot seguit, cap al citat *hostal* que es trobava a uns 50 metres d'aquest lloc.

El costat de ponent, d'uns 40 metres de llargada, flanquejava la carretera que, començant en el retomb esmentat, anava cap a l'*estació del Ferrocarril*. L'entrada la tenia per la cantonada del nord-oest i en ple retomb.

La caseta de la font era d'obra i tenia forma triangular. Les mides aproximades eren: 1,5 metres de base i 2 d'alçada. El gruix era d'uns 50 cm. Estava construïda al mig del terreny, però reculada cap al sud i mirant al poble. Al davant tenia una porta que, suposadament en altre temps tancava la font, ja que pels anys quaranta no hi era. Davant d'aquesta caseta i al centre del terreny hi havia una taula rodona fixa enmig de quatre plataners que l'esguardaven i era vorejada per un banc també rodó i igualment fix, amb la funció de poder asseure's i menjar.

Amb l'arranjament de la corba de la carretera i amb la construcció de la *caserna de la Creu Roja* i del posterior *dispensari de la Seguretat Social*, la caseta de la font i tot el seu entorn van desaparèixer. Els edificis esmentats i els seus voltants ocupen els terrenys de la font, els de la quintana, el del tros per on hi passava l'antic *camí de l'Hostal* i el d'una parada d'oliveres que hi havia entre el camí citat i la llera del torrent, la qual parada estava, gairebé, al mateix nivell de la llera.

Font, cal Joan de la Masia de la (Po)

Vegeu: *Joan de la Masia de la font, cal*

Font, la coma de la

Capb. 1616 (19r): ... a solixent ab Joan Busquet de *monpeo* lo marge davall lo *ajub* mitjansant... lo camí qui va *al mas Bargallo*... y a tramuntana ab lo dit Joan Busquet i ab la montanya ques junt al camí qui va a belvey i al *puig den Bargalló*, de Francesc Urgell.

Capb. 1656 (65r): ... (al marge) la *coma de la Font* (?) o la *martinenca* (?) a la quadra de monpeo... migdia... muntaya dita la *plana den Girones*, de Magí Papiol (1665). (ACAP)

Font, el comellar de la

Capb. 1717: ... lo *Comelar de la Font* o del *Aljup*, d'Andreu Papiol (1649). (ACAP)

Font, la masia de la

[lə mə'zie lə 'fɔn]

Situació: zona urbanitzada (pl. 2g).

Aquesta masia era la casa de pagès de l'antiga heretat que portava el mateix nom, la qual trobem en els nostres dies perfectament conservada i arreglada. Està composta de planta baixa i dalt (R.P.; ll.3; f.106). Conté el que fou el celler i també el lloc on hi havia els cups. Al davant tenia el corral i una pallissa que no existeixen pel fet d'estar tot construït. Les seves terres, una part urbanitzades, pertanyien a les partides denominades *Font, Paradors Grans, Fondo de les Oliveres* i *Camp de l'Escut*.

Font, el pujol de la

[əl pu'ʒɔl də lə 'fɔn]

Vegeu: *Font, el turó de la*

font del Pou, la

Vegeu: *Pou, la font del*

font d'en Sans, la

Vegeu: *Sans, la font d'en*

Font, el turó de la

[əɫ tuˈro ðə lə ˈfɔŋ]

Situació: zona rústica (pl. 1g)

Està situat a ponent del terme de Calafell i en el seu indret més occidental. El trobem al costat esquerre de la carretera que va de Calafell al Vendrell entre *la Masia de la Font* i *el coll de l'Argila*. Pertany íntegrament a Calafell i en el peu del seu costat oest hi ha la línia divisòria amb el terme del Vendrell. Està totalment cobert de la vegetació mediterrània pròpia del terme, o sigui: pins blancs, argelagues, mates, coscons, etc. També se'l coneix per la *mntanya dels Sants* i pel *pujol de la Font*. El cim del seu costat Sud-oest és una mena de balcó que ens permet admirar una bella panoràmica. Té el poble a primer terme i les terres de vora el mar després, les quals s'estenen des de l'esquerra de Calafell fins a prop de Berà. El mar blau solcat per alguna barqueta o vaixell tanca el magnífic panorama.

Vegem l'acord del consistori del 20 d'agost de 1842 traduït al català: *proposar mitjans per tal de resoldre la falta d'aigua que pateix aquest poble tot canalitzant la de la font que hi ha en el camí del Vendrell en lloc anomenat "el pujol de la Font"*. Això ens indica que a mitjan segle XIX aquella font brollava.

Font, urbanització la Masia de la

Vegeu: *Masia de la Font, urbanització*

***Fonts, cal (Po)**

Renom d'una antiga família propietària de terres i que a meitat segle XX la trobem extingida.

Fonts, les

Capb. 1570 (58v): *...les Fonts* de Sebastià Llagostera (1591). (ACAP)

Fora, el fondo del Pau de

Vegeu: *Pau de Fora, el fondo del*

Fora, el ganxet de (Ta)

[əɫ ɣənˈʃet də ˈfɔre]

Roques que es troben a un fons de 55 brases entre Cunit i Cubelles.

Senyes:

El Campanar de Cubelles pel Talaió.

El Ganxet pel Cementiri de Sitges.

Fora, cal Pau de (Po)

Vegeu: *Pau de Fora, cal*

Fora, el torrent del Pau de

Vegeu: *Pau de Fora, el torrent del*

Fora, el turó de (Ta)

Vegeu: *Gros, el turó*

Foradada, la

[lə furəˈðaðe]

Situació: zona rústica (pl. 7a, 8a).

Partida de terra de secà i d'una extensió força considerable, amb conreu de vinya i oliveres. Una bona part està coberta de bosc. Està situada al nord del terme de Calafell. Engloba els terrenys limitats pel *fondo de Montpaó*, a migdia, i els de l'antiga hisenda de *can Perotet*, a llevant. Al nord li serveix de límit la línia divisòria del terme de Castellet i la Gornal i, a l'oest, la del terme de Bellvei. En alguns escrits també se la denomina *Perotet*. La trobem documentada en diverses escriptures notarials. La més antiga de les que hem llegit és una manifestació d'herència de data 21 de setembre de 1844. (R.P.; ll.4; f.159).

També en fan referència els capbreus següents: Capb. de l'any 1717 (15): ...la Foradada y Coll de Clariana, de Jaume Mayner (ACAP); Capb. 1565 (14r): "Item quandam aliam pesiam terre voccatam *la squena / rossa* continentem in se unum iugerum terre parum plus vel / minus confrontatam ab oriente cum *foradada* a meridie cum honore..." (ACBP)

Foradada, el camí de la

Aquest camí enllaça les urbanitzacions de Calafell Parc i de Valldemar tot travessant la partida que porta el nom de *la Foradada*. Parcialment aprofita el traçat de l'antic camí que pujava de Bellvei per la *costa del Gaspar* i seguia fins a cal Perotet de la Muntanya, Segur i Cunit. A principi del segle XXI encara s'hi veien unes roderes de pam. (ACAP)

Foradada, el camp de la

Capb. 1610 (12v): ... pessa de terra dita *lasquenarossa* y de altre nom lo *camp de la foradada*, de Bartomeu Papiol. (ACAP)

Foradada, la cova

[lə ˈkɔβe furəˈðaðe]

Situació: zona rústica (pl. 5g).

És una cova d'uns 10 a 12 metres de fondària. La seva entrada és de 1,5 metres d'alçada. A mesura que un s'hi endinsa és va fent més petita i, gairebé al final, té una obertura a la part superior per on s'hi pot sortir. Tal vegada sigui aquest el motiu d'anomenar-la la cova foradada. A finals de 1997 s'hi varen descobrir restes humanes inhumades, trossos de ceràmica i alguns fragments de sílex que, després d'analitzar-los justifiquen que havia estat habitada per pobladors prehistòrics.

Aquesta cova està situada a la carena de la muntanya de l'Escarnosa, a la primera depressió de l'esquerra que es forma mirant-la des del poble. El camí més idoni per arribar-hi és des de la *pedrera el Rion*, per l'actual *camí de Mas Romeu*.

Foradada, la serra

Capb. 1656 (8r): ...lo *mas denas Pasa* que termena a ponent ab la *serra Foradada*, d'Antoni Vendrell... (ACAP)

Foraqua, la

Capb. 1565 (23v): "Item aliam pesiam terre voccatam *la foraqua* continentem / in se septem iugera et medium terre parum plus vel minus / confrontatam ab oriente cum honore Joannis Sans mediante camino quo itur de Vendrello ad Villam Novam partim et partim..." (ACBP)

***Foriscat, cal (Po)**

Renom que se'n fa referència però sense antecedents.

Formiga, cal

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Joan Aymerich, dit lo Formiga*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

forn

Vegeu: *del Farreny, del Pelegri*.

***Forn Teuler, el**

[əɫ ˈfoɾn təwˈle]

Situació: zona urbanitzada (Pl. 2h).

Tros de terra de dimensió reduïda enclavada entre *la carretera del Vendrell* i *el fondo del Blau*, sota mateix de *les Guàrdies* i al N.O. del poble de Calafell. Avui els seus terrenys els ocupa *la urbanització Bonanova*. També se li diu *els Fornassos*. La trobem documentada en l'escriptura de cessió de data 20 d'octubre de 1920 (R.P.; ll. 94; f.208).

També en fa referència el capbreu de l'any 1656 (40): ... segons lo capbreu vell la *Pallissa Vella* o *la guardia* y vuy...*los Fornasos* o *la font* que termena a solixent...lo cami per lo qual se va a dit lloch de Calafell a la vila del Vendrell dita *la Sanera*, de Francesc Vidal. (ACAP)

Fornassos, els

[əɫs furˈnasus]

Vegeu: *Forn Teuler, el*

Forques, el pujol de les

Capb. 1570 (28r): ... “apud locum vocatum lo *pujol de las forques* ...”, migdia cami de Vilanova, de Pau Llagostera (1591). I altres referències. (ACAP)

Forquilla d'Istiu, ca la (Po)

Vegeu: *Adelina el Xavo, ca la*

Forrella, la

Capb. 1570 (37v): ... “petiam terre vulgo dictam la *forrella* ...”, de Pere Febrer (1591).

Francesc de l'Ardet, cal (Po)

Vegeu: *Ardet, cal*.

***Francesc de la Casagran, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunion de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Francesch Romeu, dit lo Francesch de la Casagran*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Francesc de l'Elena, cal (Po)

[ˈkal frənˈsez ðəɫəˈlene]

Conjunt nominal i nom de la casa del carrer de Jesús, núm. 63, atribuït a la família de Dolors Milà Batalla, vídua, i dels seus fills Francesc (pagès) i Josepa Rovira Milà. Fins feia poc aquesta família residia en el carrer del Pou núm. 22.

Significat.- El renom està compost per dos noms de persona i en desconeixem el motiu de la seva atribució, tot i que ens fa pensar en un Francesc fill d'una Elena.

“Francisca” Recadera, ca la (Po)

Vegeu: *Arcàngela, ca l'*

***Frares, la Creu dels**

Vegeu: *Creu dels Frares, la*

freu de Berà, el (Ta)

Vegeu: *Berà, el freu de*

freu de Calafell, el (Ta)

Vegeu: *Calafell, el freu de*

Fuster, cal (Po) [ˈkal fusˈte]

Renom de la casa del carrer del Mar, núm. 18, atribuït a la família de Jaume Bofarull Feliu, pagès i barber, i Laura Marcas Caños amb llurs fills Jaume i Josep M. També hi vivien els pares del cap de casa: Josep i Dolors i la seva tia Carme Feliu Virgili.

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Francisco Riera, dit lo Fuster*”.

Significat del renom.- *Fuster* és el qui treballa la fusta i en fa mobles.

Fuster, cal Pepet (o Pep Fuster) (Po)

Vegeu: *Pepet Fuster (o Pep Fuster), cal*

Fuster, el torrent del [əɫ tuˈren dəl fusˈte]

Situació: zona rústica (pl. 4h).

És el tros del *torrent de la Cobertera* amb conreus de vinyes, oliveres i arbres fruiters situat prop del *camí de Ca la Manela*. Afronta, per dalt, amb el tros del *torrent del Pau de Fora* i, per baix, amb el del *Tapassot*. Pren el nom del renom de la casa que en són propietaris: *cal Fuster*.

fusteria del Marus, la

Vegeu: *Marus, la fusteria del*

futbol de Calafell, el camp de

Vegeu: *Calafell, el camp de futbol de*

futbol de Segur, el camp de

Vegeu: *Segur, el camp de futbol de*

Galeor, ca la (Po) [ˈkal ɣələˈor]

Renom de la casa del carrer Sant Joan, núm. 1 atribuït a la família de Jaume Brull Bonància, pagès, i Leonor Fontanillas Domingo amb llur filla Rosa. També hi vivien els pares de l'esposa Pere i Rosa. A la referida casa també se la coneixia per *cal Renec*.

Significat dels renoms.- Pel que fa al mot *Galeor* no hem trobat antecedents etimològics, llevat que en sigui una derivació fonètica de “galíot” o “galeot” (vaixell semblant a la galera però més petit). Quant a *Renec* refereix un mot o locució indecorosa. Desconeixem el motiu de les atribucions.

Galeor, el fondo del [əɫ ˈfondul ɣələˈor]

Situació: zona urbanitzada (pl. 7e).

Petita fondalada que trobem dins de l'antiga hisenda del *Pepet de l'Agneta*, la qual l'origina la serra que serveix de divisòria entre les terres de Montpaó i les del *Mas d'En Vives*, per un costat, i les terres de la *Quadra de Sant Miquel de Segur* per l'altre. Situant-nos d'esquena a la masia del *Pepet de l'Agneta* és la quarta, a mà dreta de les que formen les muntanyes situades enfront i començant a comptar des del *fondo del Cego* o *Gran del Borrell*. Avui és un dels sectors més edificats de la *urbanització Mas Romeu*. El seu nom el pren del renom de la casa dels parcers que la treballaven: a *cal Galeor*.

Galeor, el torrent del [əɫ tuˈren dəl ɣələˈor]

Situació: zona urbanitzada (pl. 7e).

És un tros de *torrent de Montpaó* amb conreu d'oliveres dins de l'antiga hisenda del *Pepet de l'Agneta* i sota mateix del fondo del mateix nom. Estava situat entre els trossos del Xuflero, a sobre, i del Somia, a sota. El nom el pren del renom de la família que el conreava en règim de parceria: *cal Galeor*. També li deien de *cal Pere Pessetes*. Avui aquest tros de torrent forma part de la *urbanització Mas Romeu*.

“Gallego”, cal (Pl)

[ˈkal ɣəˈlɛɣu]

Renom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 15, atribuït a la família de Pau Guasch Gatell, pensionista, i Dolors Vidal Gomis amb llurs fills i néts.

Significat del renom.- *Gallego* és la traducció castellana del gentilici “gallec” (persona nascuda a Galícia). En aquest cas es diu que un avantpassat de la família va fer el servei militar a Galícia i tornà intercalant paraules de la llengua gallega a la seva conversa.

Gallego, cal Pauet de cal (Pl)

Vegeu: *Pauet de cal Gallego, cal*

***Ganero, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*N’Isidre Torres, dit lo Ganero*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

***Ganitat o Neguitat, el Pi del**

Vegeu: *Pi del Ganitat o Neguitat, el*

Ganivets, ca la (Pl)

[ˈkale ɣəniˈvets]

Renom de la casa del carrer de Montserrat, núm. 22, atribuït a Maria Pàmies Pedret, vídua.

Significat del renom.- *Ganivets* és el plural de ganivet, estri o instrument que consisteix en una fulla llarguera generalment de ferro o d’acer amb una vora afilada i proveït d’un mànec en un dels dos extrems, i que serveix per tallar. No es coneix l’atribució del renom.

***Ganosa, la**

[lə ɣəˈnoze]

Situació: zona rústica (Pl. 4j).

Tros de terra d’extensió molt reduïda situada dins la partida del *camí de Vilanova*. La trobem a l’oest de *la urbanització Bellamar*, al peu de *la muntanya del Comú* i un xic per sobre del tros del *camí de Vilanova* que encara hi queda. Aquesta referència l’hem obtingut del propietari del terreny.

Ganxet de Fora, el (Ta)

[əl ɣənˈʃet də ˈfɔre]

Vegeu: *Fora, el ganxet de*

Ganxet de Terra, el (Ta)

[əl ɣənˈʃet də ˈtɛre]

Vegeu: *Nas de Bou, el*

***Ganya, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Francisco Mercader, dit lo Gaña*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Garbí o d’Escalfafaves, el Trajo de

[əl ˈtraʒu də ɣərˈβi] o [ðəsˈkalfəˈfaβəs]

Vegeu: *Espineta, la platja de l’*

Garo, el puig de

Capb. 1570 (42r): ... “mansum vulgo dictum lo *mas blanch*... ad oriente cum *quadra de Segur* a meridie cum littore maris, ad occidente cum honore Antoni font [i tb. Bartolomei Papiol et Antoni Llagostera] quadam carrerata mediante et a cirtio partim cum honore Montserrati papiol cum *podio de la talaya* aygua vessant vsq (???) a la *serra del arbosar* et tendit vsq a la *coma farella* et decendit al *puig del garo*”, de Joan Auguer (1591). (ACAP)

Garrell, cal (Pl)

[ˈkal ɣə'reʎ]

Renom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 24, i atribuït a la família de Teresina Romeu Gestí, vídua, i el seu fill Marcel·lí Bolet Romeu, la seva esposa i la seva filla.

Significat del renom.- Se li diu *garrell* a un tort de cames, de manera que el garró d'una cama es frega amb el de l'altra. Desconeixem el motiu de l'atribució.

Garrell, ca l'Alfons del (Pl)

Vegeu: *Alfons del Garrell, ca l'*

Garriga, cal (Po)

Vegeu: *Comafarella, ca la*

Garrofer, la creu del

Nom de lloc obtingut de la notícia apareguda en el Diari de Vilanova de l'11 d'agost de 1859: "s'està marcant la carretera que anirà per les costes fins a la "*Cruz del Garrofer*". Es desconeix la seva localització dins el terme de Calafell.

***Garrofer dels Morts**

[əɫ ɣəru'fe ðəɫz 'mɔrs]

Situació: zona rústica (pl. 3g).

Aquest garrofer estava tocant el darrere de la pallissa de ca *l'Ardet*, la qual trobàvem al costat de sobre la *carretera de Bellvei*, al peu de *la Costeta* i al començament del *camí dels Carquinyols*. Al davant de la pallissa, però a l'altre costat del camí, hi veïem el *corral del Sense*.

El garrofer en qüestió tenia una certa grandària i era el protagonista d'una dita o llegenda que no tothom coneixia. La d'una ànima en pena que demanava a alguns dels que hi passaven, que, per tal d'alliberar-lo del seu sofriment permanent, reparessin determinat mal que havia fet en vida. Per aquest motiu, era punt de referència d'alguna gent. Avui, garrofer i pallissa han desaparegut per la construcció de *l'autopista de Pau Casals*.

***Garrofer del Rovirosa**

[əɫ ɣəru'fel ruβi'roze]

Situació: zona urbanitzada (pl. 2h).

El lloc on trobàvem el *Garrofer del Rovirosa* és molt fàcil de descriure. Si ens situàvem al començament del carrer de Torredembarra –a dalt del Poble– i enlloc de pujar per aquest carrer, agafàvem la *carretera Comarcal 246* en direcció al Vendrell, així que arribàvem al primer retomb, veïem a mà dreta i al mig mateix de la corba el garrofer que ens vigilava. Estava sol i era de dimensions considerables.

En aquest lloc començava un camí morraler d'uns 200 metres que emmenava al poble, al qual hi entrava per *cal Farreny*. Era un dels punts de referència per la gent de Calafell. Avui, la corba existeix, però els entorns on hi havia el garrofer i el caminet estan tots urbanitzats.

***Garrofer del Xertu, el**

[əɫ ɣəru'feʎ 'ʃertu]

Situació: zona rústica (pl. 5i, 6i).

Aquest garrofer era al costat del camí que sortia del de *Mas d'En Vives* –sota del *Casalot del Viola*– i, després de guanyar la carena de la muntanya, baixava cap al *Mas de la Mel*. Avui el camí encara existeix, però no el garrofer, el qual es trobava situat al mig d'aquest segon tram (el de cara a mar). Segons manifestacions verbals, la referència que es tenia del garrofer provenia del fet de ser punt de trobada per a les tasques de contraban que es realitzava a les platges d'enfront.

Garrofers

Vegeu: *dels Morts, del Rovirosa, del Xertu*.

Garronet, cal (Po) [ˈkal ɣaruˈnet]

Renom de la casa del carrer de Jesús, núm. 2, atribuït a la família de Josep Hugué Pàmies i Maria Pascual Tamayo, aquesta última de procedència madrilenya.

Significat del renom: *Garronet* és el diminutiu de garró que, a més d'ésser el nom atribuït a la part posterior-inferior de la cama i on s'articula amb el taló, té diverses accepcions, les quals es relacionen majoritàriament amb la brutícia: ets un brut, ets un garró. En desconeixem el motiu de l'atribució.

Garsa, cal (Pl) [ˈkal ˈɣarse]

Renom de la casa de carrer de Sant Pere, núm. 16, atribuït a la família de Felip Triadó Forti, pescador, i Estrella Juan Gregorio amb llur fill Joan.

Significat del renom.- La *garsa* és una au de la família dels còrvids, espècie *Pica rústica*, o *Pica caudata*, de color negre brillant amb plomes blanques pel pit i les espatlles. Es desconeix l'atribució a la família.

Garsolí, cal (Po) [ˈkal ɣarsuˈli]

Renom de la casa del carrer Principal, núm. 19, atribuït a una família que avui no existeix i que el cap de la casa era carnisser.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Joan Huguer, dit lo Garsolí*”.

Significat del renom: *Garsolí* és un ocell de coll llarg i de cames com la garsa, encara que més petites.

Gasildo, cal “Cisco” el (Pl)

Vegeu: “*Cisco*” el *Gasildo, cal*

gasolinera

Vegeu: *Calafell, Segur*.

Gaspar, la muntanya del [lə munˈtanjə ðəl ɣəsˈpa]

Situació: zona rústica (pl. 7a).

Aquesta muntanya està situada al nord del terme de Calafell i ben bé per sobre de la *urbanització Calafell Parc*. De fet pertany al municipi de Bellvei. La divisió de termes en aquest indret la marca, precisament, el peu d'aquesta muntanya. Cal dir, però, que la seva continuació cap a l'est, ja dins el terme de Castellet i fins al *fondo del Blau*, la part inferior de la seva falda és del terme de Calafell. Figura en el mapa de l'Institut Cartogràfic de Catalunya i també tenim alguna referència oral sobre la seva denominació facilitada per algun pagès dels voltants.

***Gaspar de la Pobla, cal** (Po)

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Gaspar Magriñá, dit lo Gaspá de la Popla*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Gassol, la biblioteca Ventura

Vegeu: *Ventura Gassol, la biblioteca*

Gatell, cal (Po) [ˈkal ɣəˈteʎ]

Renom de la casa del carrer del Pou, núm. 43, atribuït a la família de Francesc Gatell Hugué, pescador, i Dolors Figarola Vidiella amb llurs fills Josep i Francesc.

Significat del renom.- El *gatell* és un arbre o arbust de la família de les salicàcies i que creix entre dos i sis metres, però també és un llinatge que el trobem a diversos indrets de Catalunya, entre els quals en el Penedès.

Gatell, cal (Pl) [ˈkal ɣəˈteɫ]

Nom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 2, atribuït a la família de Carme Gatell Fontana, vídua, i els seus dos fills Jordi i Ricard Calvet Gatell. Suposadament tenien relació de parentiu amb la família Gatell de dalt el poble. Aquesta casa també es coneixia per *cal Veler* i per *cal Jordi el Veler* (vegeu *cal Veler*).

Significat del renom.- Com hem indicat anteriorment el *gatell* és un arbre o arbust de la família de les salicàcies i creix entre dos i sis metres, però també és un llinatge que el trobem a diversos indrets de Catalunya, entre els quals en el Penedès.

Gatell, el Mas

Vegeu: *Mas Gatell, el*

Gats, ca la Joana dels (Pl)

Vegeu: *Joan de Cal Martí, cal*

Gats, ca la “Rossiteta” dels (Pl)

Vegeu: “*Rossiteta*” *dels Gats, ca la*

***Gatzara, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Josep Castells, dit lo Gatzara*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

***Gel, la fàbrica de** [lə ˈfaβrike ðəl ˈʒel]

Situació: la Platja (pl. 3k).

Era al davant de la *Confraria de Pescadors*, al núm. 34/35 de l'avinguda de Sant Joan de Déu. S'hi fabricava el gel que servia per barrejar amb el peix quan es transportava cap a altres indrets en caixes o en paneres planes. Sortia en barres d'un gruix de 16 x 12 cm., aproximadament, i d'una llargada d'uns 80 o 90 cm., les quals eren triturades per fer-ne trossos petits. La fàbrica era propietat de la família Romeu, (Antoni i Rafel Romeu), de *ca l'Esquena*.

Cap als anys 60, a l'haver construït el port de Vilanova, la tendència dels pescadors del poble va ser la de desplaçar-s'hi per tal de fondejar les barques i evitar entrar-les a la sorra cada dia i avarar-les quan sortien de pesca.

Llavors l'activitat del *Pes de Calafell* disminuïa i, alhora, no es consumia gel. Per aquest motiu va cessar la seva activitat en aquelles dates.

General Mola, carrer del (avui, carrer d'Àngel Guimerà) (Pl)

L'any 1924 en aquest carrer li fou posat el nom de *Poeta Guimerà* en honor al dramaturg i poeta català Àngel Guimerà, nascut al Vendrell.

L'any 1941, en època franquista, va ser canviat pel de *General Mola*, i el 1978 va ser restituït i posat el d'Àngel Guimerà.

Com els carrers de *Sant Pere, Mallorca, Carme, Montserrat i Monturiol* el llavors carrer del General Mola anava des de l'avinguda de Sant Joan de Déu (davant de mar), fins a la via del ferrocarril.

Cap a l'any 1950 només tenia una residència permanent, la de ca l'Andressito. A la resta del carrer tot eren torres d'estiuieg.

General Sanjurjo, carrer del (avui carrer de Vilamar) (Pl)

L'any 1923, aquest carrer va ser retolat amb el nom de *carrer de Vilamar* en homenatge a la Colònia escolar que l'Ajuntament de Barcelona va instal·lar a la platja de Calafell en el lloc anomenat els *Pins del Llagostera*.

L'any 1941, en època franquista, es va canviar pel de General Sanjurjo, i el 1978 –passat aquest període– retornà el seu nom originari. El carrer comença en el de *Sant Pere* i va fins a prop de *l'estany Llarg* tot travessant perpendicularment els carrers que van des de la platja fins a la via del ferrocarril.

Generalísimo, rambla del (avui, rambla de la Costa Daurada)

Aquest carrer amb denominació de rambla va des de l'avinguda de Sant Joan de Déu, al davant de mar, fins a sota la via del ferrocarril en el lloc on hi havia el pas a nivell de *l'estany Llarg*, el qual vorejava quasi paral·lelament el seu costat de llevant.

El fet de dir-li rambla podia ser perquè era un xic més ample que els altres construïts en la mateixa direcció i perquè tenia arbres plantats, però pels anys 1950 no hi habitava cap família empadronada a Calafell i només hi havia construïdes torres d'estiueig. L'any 1978 li fou atorgat el nom referit de *rambla de la Costa Daurada*.

“Gènio”, cal (Po)

[ˈkal ˈɛniw]

Renom de la casa del carrer del Mar, núm. 2, atribuït a la família d'Antoni Rovira Rovira (pescador) i Maria Rigual Fontanillas, amb llurs fills Antoni i M.Teresa, i l'avi Eugeni Rovira Somoi. Abans aquesta casa era a *Cal Bové* i va ser comprada per l'esmentat avi.

Significat del renom: *Gènio* és una contracció d'Eugenio, traducció castellana del nom català Eugeni.

Germandat de Sant Pere, la

Vegeu: *Societat d'Auxilis Mutus, i el Pes*

Geronès, la coma d'en

Capb. 1610 (10v): ...de Joan Pedro, pages de la Graera.

Capb. 1656 (65r): ... situada en lo dit terme de Calafell y *quadra de Monpeo* dita la *Coma den Geronès*, la qual termena a solixent amb lo camí que va a Vilanova de Cubelles [...] a migjorn lo *camí de Belbey a Vilanova*, de Magi Papiol (1665). (ACAP)

Geronès, la masia d'en

Capb. 1565 (51r): ... “et cum dicto termino de Castelleto usque ad primam confrontationem / in qua comprehenduntur *la masia d'en Geronès* et pecie terre / dicte *la Martina*...” (ACBP)

Geronès, la plana d'en

Capb. 1610 (18v): ... situada en lo dit terme de Calafell y *quadra de monpeo* al lloc dit la *plana den geronès*, termena a solixent ab lo camí qui va a Vilanova de Cubelles [...] tramuntana lo *camí de Belvey a Vilanova*, de Francesc Urgell. (ACAP)

Geronès, el puig d'en

Capb. 1565 (17r): ... “a meridie cum podio cunbe dicta *d'en Geronès* ab occidente cum honore Andree Malyvern et a circio / sive ab aquilone cum honore Joannis Busquet mediante / camino quo itur ad villam de Arbussio”. (ACBP)

Geveran, el pujol de

Capb. 1633 (14v): ... *la Sort den Sans*, de Francesc Soler, que termena a solixent ab lo *pujol de Geveran*. (ACAP)

Gibert, les sapes d'en (Ta) [ləs 'sapəs dən ʒi'βeɾ]

Són deus o corrents d'aigua que neixen dins el mar, i les que referim estan a una profunditat de 3 braces davant del Mas Gibert.

***Gilet, cal** (Po)

Renom que hem trobat referit però sense antecedents.

Ginjoler, camp del

Capb. 1565 (66r): ... “habeo / et possideo in dicto termino continentem in se duo iugera terre / parum plus vel minus que est pars pecie terre dicti domini nominata lo *Gingoleo* confrantatam ab oriente partim cum honore Petri Totasaus [...] partim cum honore Salvatoris Totasaus mediante camino quo / itur in mare...” ACBP)

Capb. 1570 (62r): ... “lo *cami de mar...* a meridie cum lo *camp del gingoler*”, dels pubills Totasaus (1591). (ACAP)

“Ginés”, cal (Po) [ˈkal hi'nɛs]

Nom de la casa del carrer Principal, núm. 29, atribuït a la família de Genís Garcia Valera, immigrant i pescador, casat amb Francesca Brucat Gibert amb llur fill Andreu i amb la germana Annita Brucart Gibert.

Significat: *Ginès* és nom d'home i és la traducció castellana de Genís.

Girona, cal (Pl) [ˈkal ʒi'ronə]

Nom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 27, atribuït a la família de Ramon Girona Solé, terratinent, i Leònida Guillaume Villar amb llur filla Carne.

Significat.- *Girona* és el topònim que refereix la ciutat catalana situada a la regió septentrional de Catalunya i també és un llinatge molt estès en el nostre país. En aquest cas és el nom de família o primer cognom del seu titular.

Golf la Graiera, el Club de

Vegeu: *Club de Golf la Graiera, el*

***Gorg, el Camp del** (peça de terra)

Vegeu: *Camp del Gorg, el*

Gorg, torrent del

Capb. 1695 (17v): ... lo *Torrent del Gorch*, de Pere Canyellas. (ACAP)

***Gori, cal** (Po)

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Gregori Sicart, dit lo Gori*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Gornal, el camp del

Capb. 1633c (18v): ... los *campes de Gornal* en la qual hi ha una marjada de oliveres dins les quals passa un camí que li diuen lo *cami moliner* [...] ponent lo *puig de Martina*, de Bartomeu Ivern. (ACAP)

Graiera - Grallera - Griera

[grə'jere] [grə'lere] [gri'ere]

Etimologia.

Si escoltem detingudament com pronuncien aquest mot gent diversa del poble, ens adonarem que no tots tenen una coincidència fonètica a l'expressar-lo.

Els més vells que no l'havien vist mai escrit deien “griera”, mentre que, actualment, la tendència més generalitzada és la de dir “graiera”. No obstant, hem trobat un tercer grup molt

reduït que es decanta per expressar “grallera”, adduint que pel significat que engloba, aquesta és la verdadera forma de dir i les altres dues en són derivacions.

Vistes aquestes tendències pensem que pot ser il·lustratiu exposar allò que s’ha estudiat de cada un dels mots referits o, si es pot dir, la seva etimologia. Començarem a expressar-ho alterant l’ordre alfabètic:

Griera

Alcover Moll diu que a Tamarit de la Llitera defineixen amb aquest nom el toll d’aigua que es forma a la vora d’un riu o d’una riera i que s’aprofita per abeurar el bestiar.

Grallera

Tant Alcover Moll com Coromines coincideixen en el criteri que una grallera és una cova, un avenc o un forat on s’amaguen i s’ajoquen les gralles. No obstant, en el terme de Sant Julià de Sardanyola, trobem que hi ha un paratge anomenat “terres de la Grallera”, documentat al segle XIV: *...un terme pausat dessús la carrera de Grayleres, a VI canes de Montpesler, d’ample*”

En contraposició a la denominació d’aquest darrer paratge, Coromines diu també que malgrat que en algun cas com el descrit “grallera” hagi passat a ser un nom de lloc, el nom en sí és molt viu i és emprat com un verdader apel·latiu. I posa per cas: *la cova o avenc del Pedraforca anomenat la “Grayera de Verdet”*; *la “Grayera de la Muga”*, a Gòsol; cita que a Roca Roja es diu que hi ha unes “grayeres” on sempre hi sentim gralles; que a Lavansa mencionen unes balmes on se fiquen les gralles i que a Fígols de les Mines diuen que enlloc no hi ha tantes gralles com a la “Griera de Catlleri”.

Cal remarcar que talment com llegim en aquest darrer topònim, el nom el veiem sovint reduït a “griera”.

Graiera

En els exemples llegits a la definició de “Grallera”, ens adonem que els mots emprats a Verdet, a Gòsol i a la Roca Roja, són prou definidors d’un lloc de gralles i veiem també que no diuen “grallera”, sinó “graiera”. Aquest canvi fonètic cal considerar-lo com una iodització de la palatal: ll [ʎ].

Per tant i com a conclusió hem de dir, en el nostre cas, que si volem relacionar el lloc amb l’existència d’un toll (una griera), dins la partida de terra que configura l’antiga heretat que comentem difícilment en podem trobar algun sobre de la plana, i si el busquem en el fondo tampoc se’n veuen vestigis. On podrien haver-n’hi seria a baix al torrent, però en tal cas ja no serien dins els terrenys de l’heretat.

Si per altra banda, ens decantem a relacionar-lo amb “grallera” hem de dir que tampoc es coneix cap forat o avenc que proporcioni indicis d’amagatall de gralles, llevat que ho adjudiquéssim a la denominada *Balma de la Graiera*.

Per tant, cap dels dos supòsits presenten una consistència sòlida o suficient per garantir d’allà on ha de venir “graiera” però, en tot cas, aquest darrer s’hi pot acostar més ja que ningú no pot descartar la possibilitat d’existència de nius de gralles dalt d’arbres de la plana en altres èpoques de la història, ja que solen fer-los en colònies i a llocs alterosos.

Graiera, la (partida de terra) [lə ɣrəˈjere] o [ɣriˈere]

Situació: zona rústica (pl. 4b, 4c, 4d, 5b, 5c, 5d, 6b, 6c).

Partida de terra de gran extensió (130 ha, 51 a, i 39 ca) de secà, conreable, amb vinya, oliveres, fruiters, cereals i garrofers. Una bona part d’aquesta partida està coberta de bosc. Constitueix l’antiga heretat de *la Graiera*, la qual tenia masia pròpia denominada amb aquest mateix nom.

Aquesta masia fou esfondrada pels seus darrers propietaris: la família Mainé-Palou, de renom a *cal Llagostera* i definitivament a la dècada dels 90 desaparegueren els seus darrers

vestigis per tal de construir-hi l'actual camp de golf. La partida en qüestió la trobem referida en diversos documents, un dels quals, és la manifestació d'herència de data 2 d'abril de 1861 (R.P.; ll.4; finca 421). També la trobem en el llibre de comptes de la Parròquia dels anys 1680/1689 (A.H.A.T. Llibre 8).

Graiera, la balma de la

[lə 'βalme δə lə γrə'jere]

Situació: zona rústica (pl. 4d).

Aquesta balma és una cavitat que forma la paret rocosa de la *Costa de la Graiera*. La trobem a uns 600 metres, aproximadament, del *pont de la Cobertera* i en direcció a Bellvei.

Arqueològicament se la considera com un jaciment que conserva restes d'ocupacions prehistòriques ben estratificades. S'hi varen fer prospeccions l'any 1932 i en els anys 1951 a 1953. Posteriorment l'any 1989 es va començar una nova campanya d'excavació amb tècniques modernes i amb noves metodologies d'anàlisi per part del Seminari d'Estudis i Recerques Prehistòriques del Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia de la Universitat de Barcelona.

Quant al nivell superficial actual els resultats obtinguts de les excavacions mostren una estratigrafia que presenta el que comprenia el nivell del Bronze Final i dos nous nivells: l'Epipaleolític i el que correspon al Paleolític Superior.

Va ser habitada en les diverses èpoques descrites, però, de les restes trobades se suposa que fou utilitzada per grups de caçadors recol·lectors de fa 21.000 anys com a lloc de transformació de peces caçades (l'Informatiu núm. 7).

Graiera a Bellvei, el camí de la

Capb. 1633 (36r): ...*las Codinas* que termena a solixent ab el *camí de la Graera a Bellbey*, de Marc Mayner. (ACAP)

Graiera, el camí de la

[əl kə'mi δə lə γrə'jere]

Situació: zona rústica (pl. 4d, 5d, 5c, 4c).

Fins al peu de *la costa de la Graiera* i en el lloc on es troba *la rasa del Balandre*, aquest camí és el mateix que el *camí vell de Bellvei*. A partir d'aquest punt es podia pujar a la masia per un corriol que transcorria per sobre la costa referida o bé s'hi podia arribar mitjançant el camí de carro que passava, en línia recta, pel mig del *fondo de la Graiera* i, al final, tot serpentejant, pujava a la masia.

També en fa referència el capbreu de l'any 1610 (11r): ... *coscovell*, ponent camí de Calafell a la Graera, de Joan Pedro, pagès de la Graera. (ACAP)

Graiera, Club de Golf la

Vegeu: *Club de Golf la Graiera, el*

Graiera, el congost de la

[əl kuŋ'goz δə lə γrə'jere]

Situació: zona rústica (pl. 4b, 4c, 4d).

Se'l denomina amb aquest nom el tram de *torrent de la Cobertera*, d'uns 1.250 metres de longitud que s'estén des del *pont de la Cobertera* a la partida de *les Codines (o Escodines)* just a l'entrada del terme de Bellvei i que passa encaixonat entre les denominades *costes de la Graiera* i les muntanyes de roca calcària d'enfront, les quals pertanyen, igualment, al terme de Bellvei. També se li diu: *el congost de la Cobertera*.

Graiera, la costa de la

[lə 'kɔstə δə lə γrə'jere]

Situació: zona rústica (pl. 4b, 4c, 4d).

Se la denomina d'aquesta manera a la lleu cinglera de roca calcària, més o menys irregular que voreja la llera del *torrent de la Cobertera* des de l'anomenat *pont de la Cobertera* fins just entrar al terme de Bellvei i constitueix el contrafort de ponent de la *plana de la Graiera*. Té una

longitud d'uns 1.250 metres aproximadament i, en el seu punt mig, s'hi troba la cova prehistòrica coneguda per *la Balma de la Graiera*. Sobre mateix, per tant, s'hi estén aquella plana on hi havia construïda la masia que li dóna el nom.

La part sud d'aquesta costa, la gent del poble la coneix com *la muntanya de la Graiera*. Està tota coberta de bosc (pins, matolls, argelagues, etc.) i s'estén des del *pont de la Cobertera* i des del camí que voreja *la rasa del Balandre* fins al peu de la masia esmentada.

Graiera, el fondo de la

[əɫ ˈfɔndu ðə lə ɣrəˈjere]

Situació: zona rústica (pl. 4d, 5d).

Ampla i fèrtil fondalada situada al sud de la *Plana de la Graiera* on hi havia construïda la masia. Comença al *Torrent de la Cobertera* i poc abans d'arribar al pont que porta aquest mateix nom. Tot pujant va continuant en direcció a llevant. Pel costat esquerre d'aquest fondo, en el sentit d'entrada, hi trobem el camí de carro que portava a la masia referida.

Graiera, ca la Maria de la (Po)

Vegeu: *Maria de la Graiera, ca la*

***Graiera, la masia de la**

[lə məˈziə ðə lə ɣrəˈjere]

Situació: zona rústica (pl. 4c).

Estava situada el nord del poble de Calafell. Des del castell es visualitzava perfectament i hom la considerava com el far del municipi. Per consegüent, des d'aquesta masia es divisava un magnífic panorama del poble amb el seu altiu castell i el nucli antic al terme mig i, per decorat de fons, el meravellós mar blau amb les diminutes cases de pescadors als seus peus. Tot un encís.

Era la masia de la hisenda denominada, també, la Graiera. Tenia dues pallisses i una casa assenyada amb el núm. 10, la qual constava de planta baixa i dos pisos (el dalt i les golfes), corrals, celler, cups i altres dependències pròpies de les cases de pagès (R.P.; ll.7; f.234). El darrer propietari de tota la hisenda: en Cosme Mainé, de *cal Llagostera*, cap els anys quaranta, la va enderrocar esfondrant la teulada i els propietaris actuals: Golf Calafell, N.V., l'any 1992/1993 varen aterrar les parets que quedaven dempeus. Quant a la seva antiguitat direm que en un cens de l'any 1497, surten la Griera i Montpaó com a partides de terra importants a l'interior de Calafell (Santacana 1971, pag. 31). També trobem constància documentada d'aquesta hisenda en una compravenda de data 18 de juny de 1606 (A.D.T.; P.C.; ll. 31).

També en fa referència el capbreu de l'any 1570 (33): ...*“mansum de la Serra de la Grayera”*, de Margarida Escofeta (1591). Altrament, Torramadé, 2006 (83) diu: a la *Graiera* hi viuen 18 persones de cognoms Mayner i 13 de Vidal (aquests com a masovers). (Any 1826).

Graiera, la muntanya de la

[lə munˈtaɲe ðə lə ɣrəˈjere]

Vegeu: *Graiera, la costa de la*

Graiera, la plana de la

[lə ˈplane ðə lə ɣrəˈjere]

Situació: zona rústica (pl. 4c, 5b, 5c, 6b).

Aquesta plana té una forma allargada i relativament estreta. S'estén des de la denominada *costa de la Graiera*, a l'oest, fins al *camí de Bellvei a Montpaó*, a llevant, lloc per on es perllonga fins el mateix llogaret de Montpaó. El nord la limita la depressió formada pel *torrent de les Codines* —més avall *torrent de la Cobertera*—, amb les *muntanyes del Roig* i del *Gaspar* i el *fondo dels Noguers* i el del *Tallaferro*. Els terrenys que limiten el costat de migdia van baixant lentament fins a trobar el *fondo de la Graiera*. En el seu costat Sud-oest hi estava construïda la masia d'aquest mateix nom, esfondrada a la primera meitat del segle XX, i a la dècada dels 90 aterraren les últimes parets que quedaven dempeus per construir-hi el *Club de*

Golf la Graiera, el qual ocupa una meitat, aproximadament, de la seva extensió i comprèn, en tota la seva amplada, els terrenys que van des del mig de la plana fins als límits de ponent.

Graiera, cal Rafael de la (Po)

Vegeu: *Rafel de la Graiera, cal*

Graiera, el torrent de la

[əɫ tuˈren dələ ɣrəˈjere]

Vegeu: *Cobertera, el torrent de la*

Gran del Borrell, el fondo

[əɫ ˈfɒndu ˈɣran dəɫ buˈreɫ]

Situació: zona rústica (pl. 8c).

Aquesta llarga i estreta fondalada està situada davant mateix del llogaret de Montpaó. És el primer que es troba, a mà dreta, entrant a la *plana de Montpaó* per davant de *cal Borrell*. També se'l denomina *fondo el Cego*.

Gran, la Parada (partida de terra)

Vegeu: *Parada Gran, la*

Gran, la Vinya (partida de terra)

[lə ˈβijne ˈɣran]

Vegeu: *la Vinya Llarga*

“Granero”, cal (Pl)

[ˈkal ɣrəˈneru]

Renom de la casa del carrer del Carme, núm. 25, atribuït a la família de Miquel Concernau Comas, pescador, i Encarnació Martorell Zaragoza amb llur filla Consol junt amb el germà de l'esposa: Ramon Martorell Zaragoza, també pescador i conegut pel *Ros de cal Granero*.

Significat.- *Granero* és el nom castellà de “graner”, lloc on es guarda el gra. També és el masculí de *granera*, que és com denominen l'escombra a determinades comarques de Catalunya i precisament a la Cala que és justament d'allà on provenia aquesta família.

Granja, la

[lə ˈɣranʒe]

Situació: zona rústica (pl 8f).

Cim de 181 metres d'alçada situat a la serra de muntanyes que separen els terrenys del *Mas Romeu, el Mas de l'Espasa i el Mas d'En Vives* dels del *fondo de la Casa Nova de Segur*. Es troba exactament sobre mateix del *fondo del Sagí* i, fins a mitjans de segle es destacava per l'existència d'un bon grup de pins, a títol de bosquet, que contrastava amb la resta de la carena pràcticament sense arbres. Avui hi ha un gran dipòsit d'aigua i encara hi queden alguns d'aquells pins.

***Granja del Pas, la**

[lə ˈɣranʒe dəɫ ˈpas]

Vegeu: *Gorg, el Camp del*

***Grans, els Paradors**

[əɫs pərəˈðoz ˈɣrans]

Vegeu: *Font, la*

Graó, el

[əɫ ɣrəˈo]

Situació: zona rústica (pl. 6h).

Punt elevat i situat al cim de la muntanya que separa les terres del *Mas d'En Vives* de les del *Mas de la Mel*, sobre mateix del *fondo del Niceto* en el costat del primer.

Grau, cal [kal 'graw]

Renom de la casa situada a la plaça de la Constitució, núm. 2 de la que els propietaris residien al poble de la Granada. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Mitjans*.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Isidro Huguer, viudo, dit lo Grau*”.

Significat del renom: *Grau* és un mot que comporta moltes accepcions: escaló, esglaó; posició o categoria social; quantitat en volum d'alcohol que contenen cent parts de vi; major o menor intensitat d'una malaltia o un accident; graus de significació dels mots: grau comparatiu...; etc. etc. *Grau* també és un llinatge que el trobem a diverses contrades de Catalunya i en altres del Regne de València. En aquest cas és una contracció de *Guerau*, com es comprova pel fet posar Grau com a nom de sant en diferents topònims com: Puig de Sant Grau; santuari de Sant Grau d'Entreperes; ermita de Sant Grau... Desconeixem l'atribució del renom a la família.

Grau, el Clot d'en (partida de terra)

Vegeu: *Clot d'en Grau, el*

Grau, la cova del [lə 'kɔβəl 'ɣraw]

Situació: zona rústica (pl. 5e).

És una cova natural i de molt poca fondària. Està situada a la falda de ponent de la muntanya que separa la partida de terra del *Coscó Vell de la de Montpaó* i just al final d'aquella primera partida. Una altra referència de la seva situació és que es troba al capdamunt del que s'anomenava *el fondo del Való*, sobre mateix d'unes parades de garrofers propietat de *cal Grau*. D'aquí ve el seu nom.

***Gregori, cal** (Po)

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Pau Güell, dit lo Gregori*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Gregori, cal Pau (Po)

Vegeu: *Pau Gregori, cal*

Gregori, cal Pep (Po)

Vegeu: *Pep Gargori, cal*

Gregori, el torrent del [əl tu'ren dəl ɣər'ɣɔri]

Situació zona rústica (pl. 6f).

És un tros del *torrent de Montpaó* de terra de conreu amb vinya i oliveres. Està situat entre el del Leno, a sobre, i el que era del Tallaret, a sota, ja que avui ha desaparegut pel pas de l'*autopista de Pau Casals*. El nom el pren del renom de la família que n'és propietari: a *cal Gregori*.

Greixim, cal (Pl) ['kal ɣrə'ʃim]

Renom de la casa del carrer del Carme, núm. 3, atribuït a la família formada per Anna Solé Mirabent, vídua, i els seus dos fills Anna i Pius Guasch Solé, pescador, casat amb Montserrat Margalet Sans junt amb llurs fills Josep, Joan i Anna Maria.

Significat.- *Greixim* és un sinònim d'engrut i de brutícia. Desconeixem el motiu de l'atribució.

***Gremi de Pescadors de Calafell, el** [əɫ 'ɣrɛmi ðə pəskə'ðoz ðə kalə'feɫ]

Situació: la Platja (pl. 3k).

Aquest *Gremi de Pescadors*, segons consta a la primera pàgina del seu reglament va ser aprovat, per Junta, el dia 29 d'octubre de l'any 1914 i va ser presentat al Registre el dia 13 de novembre d'aquell mateix any.

La seva seu social diuen que era a l'actual avinguda de Sant Joan de Déu núm. 34/35. Segons manifestacions diverses de pescadors consultats, aquest gremi se'l coneixia popularment pel *Pòsit de Pescadors* i també per *Sant Elm*, denominacions que podien ser anteriors a la data de 1914 esmentada anteriorment. A la dècada dels anys 30 es va refondre amb la *Societat d'Auxilis Mutus* que era al davant mateix i varen constituir la confraria actual.

Gros, el Turó (Ta) [əɫ tu'ro 'grɔs]

És un fons de 62/64 brases, davant Comarruga. També li diuen El Turó de Fora.

Senyes:

La Trencadeta dels Farallons pel Campanar de Tarragona.

El Mes Alt de Montmell per la Bonavista.

Gros, cal Xic del Jaume (Po)

Vegeu: *Xic del Jaume Gros, cal*

Grup de “vivendes”

Vegeu: *Mare de Déu del Carme, Sant Pere*

***Guapetó, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la Llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Joan Suau, dit lo Guapetó*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Guarda, cal (Po)

Vegeu: *Ramon del Puça, cal*

Guàrdia (avui, les guàrdies), la

Capb. 1570 (19v): ... a ponent ab el terme de Vendrell i a cers cum montanea dicta del inphonor (?) Bernardi nin ville del Vendrell” d’Antoni Font. 1591(22 r): ...“la *pallissa* vela sine la *guardia*”, migdia *cami del Vendrell*, de Salvador Totasaus.

Capb. 1656/ (40r): ... segons lo capbreu vell, la *Pallissa Vella* o la *guardia* y vuy... los *Fornasos* o la *Fon* que termena a solixent... lo cami per lo qual se va de dit lloch de Calafael a la vila del Vendrell dita la *Sanera*, de Francesc Vidal. (ACAP)

Guàrdia, el camí de la

Capb. 1565 (23r): ... “ab occidente cum termino de / Vendrello in serra de la Guardia et a circio sive a baquilone cum honore Sabestiani Llorens mediante cami de la Guardia quo itur ad villam de Vendrello”. (ACBP)

***Guàrdia Civil, el quarter de la** [əɫ kwər'tel də lə 'ɣwarðje si'βil]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Fins a l'any 1999, a la part nord de l'actual plaça de Catalunya de dalt el poble de Calafell, entre la *font de Dalt*, el carrer Principal i el de les Penyes, hi vèiem un edifici compost de baixos i tres pisos d'alçada. Era de planta gairebé quadrangular i sense obeir a cap mena d'estil.

Aquest edifici va ser *el quarter de la Guàrdia Civil* des de la seva construcció a principis dels anys vint (1920) i el van construir sobre d'un antic convent de monges (Montoliu-Santacana 1998: 22).

Per tal d'acabar amb la remodelació de la plaça esmentada, el dia 2 de febrer de l'any 1998 va començar el seu enderrocament. Aquest quarter va ser un dels tants referents del municipi.

Guàrdia Civil, la caserna de la

[lə kə'zɛfne ðə lə 'ɣwarðje si'βil]

Situació: zona rústica (pl. 3j).

Per tal de substituir i posteriorment enderrocar l'anomenada "*casilla*" dels Carrabiners situada vora l'estany *Llarg* i que feia la funció de caserna de la Guàrdia Civil, la Corporació Municipal, en va determinar la construcció d'una de nova.

A la sessió del dia 2 de maig de 1986 (acta núm. 8) va acordar la compra dels terrenys del costat de ponent de la *carretera de l'Estació*, darrere mateix de l'*Hostal Caigut* i, en la mateixa sessió varen acordar per unanimitat, la concessió de la llicència d'obres per a l'edificació pertinent. Per tant, la nova caserna, avui, la veiem en el lloc esmentat i va entrar en funcionament sobre l'any 1988.

Guàrdia, el turó de la

Mp. 1858: ..."*pujol de la Guàrdia*", referit al *turó de la Font*. (ACAP)

Guàrdia, la serra de la

Capb. 1565 (23r): ... "ab occidente cum termino de / Vendrello in *serra de la Guardia* et a circio sive a baquilone cum honore Sabestiani Llorens mediante *cami de la Guardia* quo itur ad villam de Vendrello". (ACBP)

***Guàrdies, les**

[ləz 'ɣwarðjəs]

Situació: zona rústica (pl. 1h).

Partida de terra de conreu amb vinya, cereals, oliveres i garrofers. És d'extensió reduïda i està situada a l'extrem de ponent del terme de Calafell. Fins poc abans d'aquest tombant de segle estava limitada pel *turó de la Font*, al nord; la partida de *la Sanera*, a llevant; la divisòria del terme amb el del Vendrell, a l'oest, i amb les partides denominades *els Fornassos* i *la Pallissa*, al sud. Avui és tota erma i una bona part —la de migdia— constitueix la urbanització anomenada Bonanova.

En els nostres dies, els límits més visibles d'aquesta partida mutilada són: *el turó de la Font* al nord; *la urbanització Bonanova* al sud; *la carretera del Vendrell* a llevant i "*Això el Llaunet*" dins el terme del Vendrell, a ponent. La trobem documentada, entre altres, en una manifestació d'herència del 7 de gener de 1905. (R.P.; ll.7; f.26).

Guardiola, el turó

[əl tu'ro ɣwərði'ɔle]

Situació: zona rústica.

El nom d'aquest turó l'hem trobat referit en un full sense data a l'arxiu de la Parròquia com a suposat nom de lloc i junt amb alguns altres. No hem pogut determinar la seva localització.

Guardioles, les

Capb. 1570 (60v): ... "*las guardioles*. Et terminatur ad oriente cum quodam torrente dicto del *mas de cap de guerra*... a meridie... cum *serra de la squarranossa*", de Bernat Fuster (1591). (ACAP)

Guatlla, el fondo del

[əl 'fondul 'ɣwaʎʎə]

Situació: zona rústica (pl. 6h).

El trobem enclavat dins la partida del *Mas d'En Vives*. Entrant pel sud d'aquesta partida és el tercer de mà dreta que veiem després d'haver passat *el Casalot del Viola*.

La denominació prové del renom de la família que conreava els terrenys que el constitueixen, a *cal Guatlla*.

Cal significar que els terrenys de mà esquerra del camí del *Mas d'En Vives* el qual surt al peu d'aquest casalot i va al *Mas de la Mel*, també formen una fondalada que ningú no n'ha referit el nom.

Guavecs, la coma dels

Capb. 1565 (35r): “Pro quibus domibus sive manso et peciis terre superius designatis et confrontatis dempta pesia terre quindecim iugerum nominata *la coma dels guavechs* / et *collum de Clariana* facio et presto...” (ACBP)

Güell, la coma d'en

Capb. 1695 (27r): ...*la coma d'en Güell* de Jaume Mayne. (ACAP)

Guilera, el puig, d'en

Capb. 1565 (58v): ... “terre vocata *lo coll de la / Pradera* continentie quinque iugerum et terminatur tota dicta / magna pecia terre ab oriente cum *podio dicto d'en Guilera* / a meridie cum...” (ACBP)

Capb. 1570 (35v): ... “la Squerranossa confrontatam ad oriente cum *coma farella* que est Joannis alguer, a meridie cum dicta Montserrat papiol i ab lo *pujolet de las mulles...* a cirtio...cum *podio den guilera*”, de Bartomeu Papiol (1591). (ACAP)

Capb. 1570 (48r): ... “*lo mas den Spasa* et terminatur ad oriente cum *podio den guilera...* ad occidente cum *colle de la pedrera*”, de Pere Joan Totasaus (1591). (ACAP)

***Guillemes, ca la (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Na Theresa Socias, dita la Guillemas*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Guineu, cal (Po)

[ˈkal ɣiˈnew]

Renom de la casa del carrer Principal, núm. 25, atribuït a la família de Josep Fernando Juncosa, margener i esporgador d'oliveres i sa cunyada Francesca Rosselló Ardèvol, vídua, i molt relacionats amb famílies del poble veí de Bellvei

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Jaume Fernando, dit lo Guineu*”

Significat del renom.- Una *guineu* és un mamífer de la família dels cànids i de l'espècie “cànids vulpes” d'uns 60 cm. de llarg, de pel rogenc, orelles dretes i cua llarga i grossa.

Guineus, la coma dels

Capb. 1570 (31v): ... “vocatam *la coma dels guineus* y lo *coll de clariana* confrontatam ad oriente cum termino de vilanova a meridie cum honore dictum confidentis in cumba (?) et *podio dicto dels ququous (?)*”, d'Andreu Ivern (1591). (ACAP)

Guinus, cal (Po)

Vegeu: *Madeu, cal*

Guitarra, cal (Po)

[ˈkal ɣiˈtare]

Renom de la casa del carrer de Jesús, núm. 11, atribuït a la família de Josep Mauri Feliu i Maria Prunet Olià amb llur filla Teresa. També es coneixia aquesta casa per *cal Tortosí*.

Aquest renom (*cal Guitarra*) ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Ramon Meix, dit lo Guitarra*”

Significat dels renoms.- Pel que fa a *guitarra* direm que és un instrument musical compost d'una caixa de fusta de forma semblant al número vuit i un mànec llarg dividit amb trasts de metall, al llarg del qual hi passen sis cordes tensades amb clavilles, les quals es fan sonar amb la ma dreta. Quant a *Tortosí*, l'esmentat renom li fou atribuït pel fet que el membre de la família anomenat en Baptista i que tenia casa en el carrer de Sant Joan, núm. 7, procedia de terres tortosines.

Guitarró, cal (Po) [ˈkal ɣitaˈro]

Renom de la casa del carrer de Jesús, núm. 10, atribuït a la família de Josep Arans Solé, ferroviari, i Carme Hugué Riambau amb llur filla M. Rosa.

Significat del renom.- Un *guitarró* és un instrument músic de la mateixa forma que la guitarra però més petit, usat per acompanyar cantades i danses populars. Desconeixem el motiu de l'atribució a la família.

Guixa, cal (Po) [ˈkal ˈɣiʃe]

Renom de la casa del carrer de l'Església, núm. 13, atribuït a la família de Ramon Casas Vives, paleta, i Anna Santiago Garcia amb llurs fills Ramon i Isidre i l'àvia Maria Vives Rovira que exercia de llevadora.

Significat del renom: Una *guixa* és un llegum de l'espècie *Lathyrus sativus*. L'atribució a la família prové del fet que un avantpassat portava en el jec o camisa guixes folrades per botons i en desfollar-se-n'hi algunes va originar, a través dels qui ho van veure, el referit renom.

Guixa, ca l'Isidret del (Po)

Vegeu: *Isidret del Guixa, cal*

Hereu Feliu, ca l' (Pl) [ˈka ləˈɾew fəˈliw]

Conjunt nominal i renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 80, atribuït a la família de Domènec Serra Guasch, pescador, i Josepa Benavent Canut amb llurs fills.

Significat del renom.- *Hereu* és la persona a la que li pertanyen uns béns per successió hereditària i *Feliu* és un nom propi d'home i l'específic que indica la casa de la qual en prové.

Hereu del Mas, ca l' (Po) [ˈka ləˈɾew δəlˈmas]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer del Pou, núm. 19, atribuït a la família de Joan Solé Galofré. També se la coneixia per *cal Múrcio*.

Significat dels renoms.- Quant a *Hereu* ens indica que és el primer dels fills nascuts a la família, i pel que fa a *del Mas* direm que es l'atribució que li prové pel fet d'haver estat masovers d'un Mas, que en aquest cas fou el Mas Farell o Comafarella. En relació a *cal Múrcio*, no trobem etimologia que ens indiqui la seva procedència.

Hereu Pep, ca l' (Pl) [ˈka ləˈɾew ˈpɛp]

Conjunt nominal i renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 41, atribuït a la família de Josep Tetas Riera, pescador, i Josepa Guasch Solé, amb llurs fills i avis.

Significat del renom.- Se li diu *hereu* al més gran dels germans d'una família i a qui, per dret de successió, li haurien de pertocar els béns provinents de l'herència, i *Pep* és un nom propi d'home i contracció de Josep que fa d'específic tot indicant la família a la qual pertany o de la que en prové.

Hereu Segà, ca l' (Po)

Vegeu: *Segà, cal*

hisenda del Pepet de l'Agneta, la

Vegeu: *Pepet de l'Agneta, la hisenda del*

*Honor, ca l' (Po)

Renom que hem trobat referit en una relació de noms antics, però sense antecedents.

Hoquei, la pista d'

[lə 'piste du'kɛj]

Situació: el Poble (pl. 3h, 3j).

Amb l'edificació del *poliesportiu Joan Ortoll*, entre les diverses aplicacions que actualment proporciona la seva pista, també se l'habilita com a camp d'hoquei per entrenar i jugar les competicions de les diverses seccions que té el *Club Patí Calafell*.

Direm, però, que la primera que es va construir per a la pràctica d'aquest esport fou a la darrera parada —la de baix de tot— del que era *l'hort de la Rectoria*. La seva construcció va ser una de les tantes iniciatives i posteriors realitats que mossèn Jaume Tobella i Llobet, capellà del poble des de 1951 fins a finals de 1956, engegà i acabà. Va ser un home molt actiu, constant, d'un tracte cordialíssim amb tothom i, consegüentment, molt estimat per la gent del poble, sobretot pel jovent que va saber aglutinar massivament a l'entorn del *Centre Parroquial* que ell mateix constituí.

Fent una breu història de l'hoquei a Calafell i també del patinatge, direm que l'any 1951 es jugà a Barcelona el campionat mundial d'aquell esport. En algunes de les competicions que s'hi celebraren hi assistiren una bona part dels joves del poble i, en veure l'afluència de gent, la vistositat dels encontres i l'afició que despertava, els qui s'hi desplaçaren planejaren la construcció de la pista mencionada, la qual, amb l'ajuda inestimable del capellà referit s'aconseguí acabar un any més tard, o sigui, el 1952. Gairebé tots els nois joves del poble hi col·laboraren arrancant graves en els torrents i fent el formigó a la pista. Tant aquelles graves com les pedres que s'hi empraren foren transportades pels carros de certes cases que també s'afegiren al projecte. En resum, hem de ressaltar que l'entusiasme i la il·lusió dipositada per tothom per a la consecució d'aquella pista, han de quedar perpetuats com un dels records més dignes d'un gran elogi. Una volta acabada en aquell mateix any es formà la secció de patinatge. En el 1953 es jugaren ja partits amistosos. L'any 1954 amb l'assistència de les autoritats locals, altres personalitats del món eclesial i amb molta afluència de públic, mossèn Jaume la beneí.

En aquest mateix any i amb el nom de *Centre Parroquial Calafell* es va constituir el primer equip d'hoquei del poble, el qual, després d'allargar-se la pista per tal d'aconseguir les mides reglamentàries, es federà i jugà la lliga 1954/55. Va ser la primera de la seva història. La darrera que s'hi jugà fou la de l'any 1964/65. A primers de gener de 1957, mossèn Josep Llauredó substituïa a mossèn Jaume Tobella com a rector de la Parròquia. El tarannà d'aquest nou capellà era del tot oposat al de mossèn Jaume. En general es caracteritzava per un tancament personal amb gairebé tothom, i respecte a l'hoquei i al patinatge, aquest tancament es traduïa amb un seguit de traves i dificultats que, suposadament, satisfieien el desig d'evitar que es practiquessin aquests esports a la pista de la Rectoria. La culminació d'aquest procedir la trobem l'any 1965. Durant els dies de Festa Major no va permetre que s'hi jugués.

Cal pensar que per aquest motiu es va proposar la construcció d'una de nova al costat de les escoles situades al nord-oest del castell en uns terrenys de l'Ajuntament que foren cedits per Josep Pahissa i Urgell (el Pepito el Capot). Pel fet de no estar acabada, el Club es veié obligat a buscar un lloc adient per tal de jugar la temporada 1965/66. Finalment es va proposar i es va acceptar habilitar la pista que, a ca la Lita, tenien baix a mar i que era emprada com a pati de butaques en les sessions de cinema a l'aire lliure que s'hi feien durant els mesos d'estiu. Els propietaris la varen cedir.

Mentre, la pista de les escoles s'anava construint i, finalment, s'aconsegueix inaugurar-la l'any 1966 amb el primer partit de la temporada 1966/67. S'hi segueix jugant fins a la primera meitat de l'any 1975, atès que el 5 d'octubre d'aquest mateix any es fa la inauguració de la nova —encara que sense cobrir— del que serà el poliesportiu que avui hi ha, el qual fou construït per

fases. S'hi va jugar amb el FEMSA, de Madrid i el resultat va ser de 13 a 2 a favor del Calafell. A partir d'aquest moment la pista d'aquell poliesportiu ha estat i és l'oficial de l'actual *Club Patí Calafell*, el qual, previ l'acord de Junta i la resolució de la Direcció General de l'Esport, adoptà estatutàriament aquest nom a principis de 1988, deixant oficialment, a partir d'aquesta data, el de Centre Parroquial Calafell, que va portar l'equip des de la seva fundació l'any 1954, tal com hem citat anteriorment. (Dades facilitades per Ramon Ferré i Menéndez).

***Hores, cal Deu (Po)**

Vegeu: *Deu hores, cal*

Hort, l'

Capb. 1565 (58r): “Item aliam peciam terre vocatam *lo ort* continentem medium iu- / gerum confrontatam ab oriente cum honore Vincencii Farran / a meridie cum honore heredum Joannis Rovirossa ab occidente / cum honore abbacie et a circio sive ab aquilone cum honore / Vincencii Farran”. (ACBP)

Hort, el camp de l'

Capb. 1565 (58r): “Item aliam peciam terre cum olivis vocatam discebatur / *lo camp del ort* continentem unum iugerum terre parum plus vel / minus confrontatam ab oriente cum honore Petri Papiol...” (ACBP)

hort Nou, l'

Vegeu: *Nou, l'hort*

hort de la Rectoria, el clos de l'

[əɫ 'kɫɔz ðə 'lɔr ðə lə rəkту'rie]

Vegeu: *Rectoria, el clos de l'hort de la*

hort del Xup, l'

Vegeu: *Xup, l'hort del*

hortet de la Cisterna, l'

Vegeu: *Cisterna, l'hortet de la*

hortet del Pou mitger, l'

Vegeu: *Pou mitger, l'hortet del*

Hostal, l'

[lus'tal]

Situació: zona urbana (pl. 3i).

El nom de l'Hostal era donat a una casa construïda al costat nord del camp de la Màquina, entre la *carretera Comarcal 246* i el *camí de Mar*, en el lloc on, actualment, és el capdamunt del *passeig de la Unió*. Estava constituïda per uns baixos que encabien la cuina i el menjador, un celler i l'entrada, i per l'estatge de dalt, en el que hi havia les cambres de dormir. També tenia corral i hort. Com a casa va ser comprada per l'Ajuntament al seu darrer propietari senyor Arans l'any 1990 amb la finalitat d'enderrocar-la.

En el seu lloc, l'any 1992, s'hi va construir una plaça enjardinada en la qual hi havia, també, un petit estany amb brolladors.

L'Anna Guasch i Olià, coneguda per tothom com “l'Anita” de l'hostal hi va néixer l'any 1916 i era néta del seu primer propietari. Recorda que a l'entrada hi havia taules i cadires per tal de servir-hi vi i aigua i, possiblement, en temps dels seus avis, alguns menjars. Això fou, tal vegada, el motiu de denominar-lo *l'Hostal*.

Hostal Caigut, l'

Vegeu: *Hostal d'En Trilles, l'*

***Hostal, el camí de l'**

[əɫ kə'mi ðə lus'tal]

Situació: zona rústica (pl. 3j).

Anava des del *camí de Vilanova*, a baix del torrent, fins a *l'Hostal Caigut* o *l'Hostal d'en Trilles*. Als anys cinquanta, en aquest hostal se li deia, també, a casa de mossèn Jaume.

La variant de la carretera que va a Bellvei des del *dispensari de la Creu Roja* fins quan travessa el torrent al camí de Vilanova i que avui encara existeix, ocupa el traçat nord d'aquell *camí de l'Hostal*.

Hostal, el Camí de l' (partida de terra)

Vegeu: *Camí de l'Hostal, el*

Hostal, la capella neoromànica de l'

[lə kə'peʎe nəuru'manike ðə lus'tal]

Situació: zona rústica (pl. 3j).

Aquesta capella es troba al costat mateix de l'Hostal anomenat "*Hostal Caigut*" i també "*Hostal d'en Trilles*" a la cantonada de les carreteres de l'Estació i del Sanatori. Està dedicada a Sant Antoni, i mossèn Jaume Soler i Puigvert hi feia la missa per a la gent de la platja quan encara no tenien església.

Hostal del Prat, l'

[lus'tal ðəl 'prat]

Situació: zona rústica (pl. 3j, 4j).

Partida de terra que engloba els terrenys de davant *l'Hostal d'en Trilles* fins a la via del ferrocarril. Actualment en una part d'aquests terrenys hi roman emplaçat el *càmping el Buen Vino*, i la resta cap a ponent ja està tota urbanitzada i construïda. Entre altres, la trobem documentada en una compravenda de data 1 de juny de 1905 (R.P.; ll.2; f.131).

Hostal d'En Trilles, l'

[lus'tal ðən 'triʎəs]

Situació: zona rústica (pl. 3j).

Aquest hostal també se l'anomenava *l'Hostal Caigut* (R.P.; ll.23; f.163). Està situat a l'antic *camí de Costa* –avui *carretera del Sanatori*–, a la confluència amb *la carretera de l'Estació*. Està restaurat i perfectament conservat ja que segurament fou reconstruït en el segle passat com a casa d'indians. Avui consta de planta baixa, dalt i golfes.

Dins del seu clos tancat hi ha una capella d'estil neoromànic dedicada a Sant Antoni i, més en el seu interior, hi ha un magatzem i altres dependències amb finalitats industrials.

El trobem documentat en un llibre de baptismes de la Parròquia, de 1787, i en un testament de l'any 1803 (A.D.T.; P.C. ll.13).

***Huguer, Mas de n'**

Vegeu: *Mas de n'Huguer*

Huguet, ca l' (masia)

[ka lu'ɣet]

Situació: Montpaó (pl. 7c).

Aquesta casa, amb el seu corral i el celler al costat, és una de les quatre que formen el nucli habitat de Montpaó. Té assignada, documentalment, el núm. 18 i està composta de planta i dalt. Amida uns 19 metres d'ample per uns 25 de llarg o sigui uns 475 m². Afronta, a migdia, amb la casa de Pere Romeu (Panxo); nord i ponent, amb terrenys de la seva mateixa propietat i amb un camí de carro i a llevant, amb el carrer per on s'entra a la casa (R.P.; ll.5; f.160). Ca l'Huguet de Montpaó, com gairebé totes les altres, també està enderrocada.

El nom *d'Huguet* prové del cognom d'un dels últims propietaris.

***Humilitat, ca l' (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "En Pere Auger, dit lo Humilitat". No hem trobat referències del carrer ni del número de la casa on vivia.

Ibèric, el Poblat

Vegeu: *Poblat Ibèric, el*

inferior del Baixador de Segur, el pas

Vegeu: *Segur, el pas inferior del Baixador de*

inferior del carrer de Sant Pere, el pas

Vegeu: *Sant Pere, el pas inferior del carrer de*

inferior de la Carrerada d'en Ralet, el pont

Vegeu: *Carrerada d'en Ralet, el pont inferior de la*

inferior de l'Estació, el pas

Vegeu: *Estació, el pas inferior de l'*

Iniciatives i Turisme de la Platja, el Centre d'

Vegeu: *Centre d'Iniciatives i Turisme de la Platja, el*

Iniciatives i Turisme de Segur, el Centre d'

Vegeu: *Centre d'Iniciatives i Turisme de Segur, el*

Institut Camí de Mar, l'

[linsti'tut kə'mi ðə 'mar]

Situació: zona urbanitzada (pl. 3i).

És un institut d'ensenyament secundari (I.E.S.). Es construí sobre de la partida de terra denominada *els Claparets*, al costat de ponent del *Passeig de la Unió* i antic *Camí de Mar*. S'inaugurà el 28 d'abril de l'any 1991, el mateix dia que es donà nom al carrer de Jaume Pallarès, a través del qual s'hi entra. A la inauguració hi assistiren l'honorable Sr. Josep Laporte i Salas, conseller d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, l'alcalde Joan M. Triadó i Juan i altres autoritats provincials, comarcals i locals, a més d'un nombrós públic.

Irene, ca la (Po)

Vegeu: *Cendra, cal*

Irene, cal Pau de la (Po)

Vegeu: *Pau de la Irene, cal*

Iris, el cine

[el 'sine 'iris]

Situació: la Platja (pl. 3k).

La sala de projecció que portava aquest nom era sobre de la *fàbrica de Gel* i en una primera planta. S'hi pujava mitjançant una escala d'obra d'un sol tram que hi havia al carrer de Sant Pere a l'alçada de l'actual núm. 2.

Des del carrer s'arribava a un cert vestíbul, a cel obert, i tot seguit trobàvem la porta d'entrar. La sala del cinema, igual que la fàbrica, eren propietat de la família Romeu, (Antoni i Rafel Romeu de *ca l'Esquena*).

Hi ha constància que ja funcionava als anys trenta (abans de la guerra civil) i qui l'explotava, mitjançant l'arrendament del local, era en *Pepito el Feliu*, el qual tenia també el *bar Marina*. L'entrada valia 15 cèntims la mainada, i 25 els grans.

Cap a la dècada dels 60 aquest cinema es traslladà a la sala de ball que hi havia al carrer de Vilamar cantonada amb el carrer de Mallorca, la qual va ser adaptada per fer-hi cinema. Era i és propietat del Pòsit (*la Confraria de Pescadors*).

Isidre de la Baltassana, ca l' (Po)

Vegeu: *Nius, cal*

Isidre el Batllet, ca l' (Po) [ˈka liˈziðɾul βəʎˈʎet]

Conjunt nominal emprat com a nom de la casa situada al carrer dels Màrtirs, núm. 2, i atribuït a la persona d'Isidre Hugué Riambau, el qual era solter i vivia en aquesta casa amb la seva germana Antònia.

Significat del renom: *Isidre* és un nom d'home, i *Batllet* (diminutiu de batlle) és el renom de la casa d'on provenia.

Isidre el Rovelló, ca l' (Po) [ˈka liˈziðɾul ruβəˈʎo]

Conjunt nominal i nom de la casa del carrer dels Màrtirs, núm. 3, atribuït a la família d'Isidre Papiol Solé (vaqueria) i Maria Villar Álvarez Sáez amb llurs fills Isidre i Joan.

Significat del renom.- *Isidre* és nom d'home, i en aquest cas és el cap de família, i *Rovello* ens indica la casa de la qual provenia.

Isidret del Guixa, ca l' (Po) [ˈka liziˈðɾetəl ˈɣiʃe]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de l'Església, núm. 4, atribuït a un familiar precursor de cal Guixa i que habitava en el núm. 13 del mateix carrer.

Significat del renom. Pel que fa a *Isidret* veiem que és un diminutiu del nom propi d'home Isidre, i quant a: *del Guixa*, ens indica la casa de la qual n'és o en prové.

Istiu, ca la Forquilla d'

Vegeu: *Adelina el Xavo, ca l'*

Jacint Verdguer, Col·legi Públic Mossèn

Vegeu: *Escoles Públiques de Segur, les*

***Jan, cal Bober del**

Vegeu: *Bover del Jan, cal*

Jan Calau, cal (Po) [ˈkal ˈʒaŋ kəˈlaw]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer del Pou, núm. 33, atribuït a la família de Josep Costa Pascual, pagès, i Carme Vives Nin amb llur filla Roser.

Aquest renom ja el veiem referit a la Llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: (*Joan Papiol, dit lo Ján Caláu*)

Significat del renom: *Jan* és una contracció del nom d'home Joan, i *Calau* ho atribuïm a una forma abreviada del nom propi d'home Nicolau (Colau), després de modificar fonèticament la primera vocal.

Jan Cebeta, cal (Po)

Vegeu: *Rita, cala*

Jan Cordetes, cal (Po) [ˈkal ˈʒaŋ kurˈðetəs]

Casa amb el renom referit situada –segons referències– pels voltants del Castell en el carrer de les Penyes, però no hem trobat antecedents ni de la casa ni de la família.

Jan Pixallits, cal (Po) [ˈkal ˈʒan piʃəˈlits]

Casa situada al carrer del Pou, núm. 26. El renom expressat refereix la persona que hi habitava: un home vell de nom Joan, molt bona persona i que se sustentava de les caritats i dels petits treballs de jornal a pagès que li sortien. Això feia que visqués en una aparatosa misèria acompanyada de la realitat del seu esmentat renom.

Jan de la Plaça, cal (Po) [ˈkal ˈʒaŋ dələˈplase]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Torredembarra, núm. 5, atribuït a la família de Joan Solé Romeu, pagès, i Concepció Ros Grífols amb llurs fills Joan, Josep M. i Francesc junt amb els avis paterns Francesc Solé Arans i Josepa Romeu Prats.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Joan Romeu, dit lo Jàn de la Plasa*”.

Significat del renom.- De fet la casa amb el nom de cal *Jan de la Plaça* originàriament estava a la plaça de la Constitució, davant mateix del que havia estat la Casa de la Vila i en aquestes dates (1950) hi vivia en Josep Creus i Juncosa, d’ofici pagès i pescador. D’aquí li ve el renom: *Jan* que correspon a la contracció de Joan i *de la Plaça* en referència a l’indret esmentat.

Jan Rion, cal [kal ʒan ˈrjon]

Renom de la casa del carrer de Major, núm. 37, atribuït a la família de Josep Gibert Pujol (del comerç) i Àngela Sonet Palau amb llur filla Adelina.

Significat del renom: *Jan* és una contracció del nom d’home Joan, i *Rion* era la casa de la quan en provenia.

***Jan del Suís, cal (Po)** [ˈkal ˈʒan suˈis]

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Joan Plana, dit lo Jan del Suhís*”, i pertanyia a la família de cal *Suís*, atès que en aquella època es tractava de dos germans: en Joan i en Pau. Vegeu: *Suís, cal*.

Significat del renom.- *Jan* és la contracció del nom d’home Joan, i *Suís* es el gentilici de Suïssa.

***Jan, cal Viudo del (Po)**

Vegeu: *Viudo del Jan, cal*

Janot, el corral d’en

Capb. 1656 (29v): ... *el corral den Janot*, de Magdalena Sicarda. (ACAP)

Jardí Amèrica, urbanització [urβəniʒəˈsjo ʒərˈdi əˈmɛrike]

Vegeu: *Segur de Calafell, urbanització*

Jardí Desvalls, urbanització [urβəniʒəˈsjo ʒərˈdi dɛzˈβaʎs]

Vegeu: *Segur de Calafell, urbanització*

Jaume del Bo, cal (Po)

Aquest renom el veiem referit a la libreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Jaume Olivella, dit lo Jaume del Bo*”, i vivia al carrer de la Barceloneta, núm. 1.

Jaume, casa Mossèn

Vegeu: *Mossèn Jaume, casa de*

Jaume Gros, cal Xic del (Po)

Vegeu: *Xic del Jaume Gros, cal*

***Jaume del Quessús, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Jaume Romeu, dit lo Jaume del Quessús*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia. No obstant, vegeu: *Quessús, cal*.

Jaume Rafel, cal (Po)

[ˈkal ˈʒawme rəˈfel]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer Principal, núm. 51, baixos, atribuït a la família de Jaume Rafel Radigales, ebenista, i Carme Solé Olivella amb llurs fills Rosa M. i Joan.

Significat.- Veiem que el nom de la casa està constituït per dos noms d’home que, en aquest cas fan la funció, respectivament, de prenom i de nom de família.

Jaume de la Suïssa, cal (Po)

[ˈkal ˈʒawme ðelə suˈise]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer Principal, núm. 24, atribuït a la família de Jaume Pallarès Bladé, mestre d’escola, i Carme Sardà Arans amb llurs filles.

Significat del renom.- *Jaume* és nom d’home i *de la Suïssa* és l’específic que ens indica la casa de procedència que, en aquest cas, la procedència és la de la seva esposa.

Jaume Vilamajó, el poliesportiu

[əɫ ˈpɔɫispurˈtiw ˈʒawme βiləməˈʒo]

Situació: Segur (pl. 8i).

El mes d’octubre de 1995 començaven les obres de construcció del nou pavelló Poliesportiu de Segur en els patis de l’antic *col·legi Mossèn Jacint Verdaguer* i el mes de juny de 1998 el conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Joan M. Pujals va presidir la seva inauguració. Està situat entre les avingudes d’Alemanya i d’Espanya i el carrer de Dinamarca i porta el nom de *poliesportiu* Jaume Vilamajó. Es va projectar amb un pressupost inicial de 159 milions de pessetes i el seu cost final en va ser de 180.

Jaumet del Pelegrí, cal (Po)

[ˈkal ʒawˈmɛd dəl pələˈɣri]

Conjunt nominatiu i nom de la casa del carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo), núm. 15, atribuït a la família de Jaume Marcè Vigo (treballador de bòbila) i Montserrat Claramunt Soler amb llur fill.

Significat del renom: Pel que fa al genèric *Jaumet* veiem que és el diminutiu del nom propi d’home Jaume i es correspon amb el cap de la casa, i quant a l’específic *del Pelegrí* refereix la casa de la qual provenia.

Jaumet del Sec, cal (Po)

[ˈkal ʒawˈmɛd dəl ˈsek]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer Nou, núm. 4, atribuït a la família de Josep Romeu Carbonell, pagès, jornaler de cal Llagostera i la seva esposa Maria Guivernau Rull.

En primer lloc hem de dir que desconeixem l’origen del renom ja que és del tot diferent als referents de la família, però veiem que el genèric es correspon amb al diminutiu de Jaume, nom propi d’home, i pel que fa a l’específic Sec denota la casa de la qual podria provenir. Per últim direm que és paradoxal que malgrat dir-se Josep tothom el cridés per Jaumet.

***Jepet, cal (Po)**

[ˈkal ʒəˈpet]

Renom de la casa del carrer dels Caiguts, núm. 3 i de la que no es tenen referències familiars.

Significat del renom: *Jepet* és una variació de “Jep”, que, alhora, és una contracció del nom d’home “Josep”.

Jeroni, cal (Pl)

[ˈkal ʒəˈrɔni]

Vegeu: *Sentís, cal*

Jeroni, cal Ton (Pl)

Vegeu: *Ton Jeroni, cal*

Jesús, carrer de (Po)

Aquest carrer en el seu costat nord començava en el *carrer Major* a les afores del poble. Feia unes lleugeres corbes en el tram central i acabava a la *carretera del Vendrell* a la qual hi enllaçava. Figura també en el cens de 1863 amb setze cases enregistrades. En aquest referit any 1863 li fou assignat el nom de carrer de Jesús; el 1936 per tal de referir un nom amb referències religioses es canvià pel de Llibertat i el 1939 es restituí el nom de Jesús.

Joan de l'Arboç, cal (Po) [ˈka ˈʒuan də lərˈβos]

Conjunt nominal i renom atribuït a la casa del carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo), núm. 4, atribuït a la família de Joan Suau Salvat, paleta, i Maria Viñas Tort amb llur fill Josep.

Significat del renom.- *Joan* és el nom del cap de la casa i l'específic "*de l'Arboç*", denota el poble d'on procedia.

Joan del Ballafí, cal (Po) [ˈkal ˈʒuan dəl βəˈləˈfi]

Conjunt nominal i renom atribuït a la casa del carrer del Mar, núm. 7 atribuït a la família de Joan Raventós Pedro, pescador, i Antònia Pons Rovira amb llur fill.

Significat del renom: *Joan* és nom propi d'home i correspon al del cap de la casa i pel que fa a l'específic *Ballafí* refereix la casa de la qual prové.

Joan del Batalla, cal (Po) [ˈkal ˈʒuan dəl βətəˈle]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Ventura Gassol (abans, del Marquès de Comillas), núm. 6, atribuït a la família de Joan Batalla Mestre, pescador, i Rosa Sonet Milà amb llurs filles Rosa, Maria i Nativitat.

Significat del renom.- *Joan* és nom d'home i, en aquest cas, del cap de la família i *del Batalla* és l'específic que ens diu la casa de la qual provenia.

***Joan, cal Bon (Po)**

Vegeu: *Bon Joan, cal*

Joan del Corder, cal (Po) [ˈkal ˈʒuan dəl kurˈðe]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer Principal, núm. 44, atribuït a la família de Joan Just Font, jornaler, i Amadeua Garcia Raventós amb llurs fills Rosa, Joan i Antoni. En aquesta casa també li deien a *cala Madeia o Amadeia*, conseqüència d'una variació fonètica del nom de l'esposa per etimologia popular.

Significat: *Joan* és el nom del cap de la casa i pel que fa a l'específic *Corder* ens indica la casa de la qual provenia, tot i que en aquest cas qui provenia de *cal Corder* era l'esposa.

Joan de Déu, el sanatori de Sant

Vegeu: *Sant Joan de Déu, el sanatori de*

Joan de cal Martí, cal (Pl) [ˈkal ʒuˈan də ˈkal məˈti]

Nom de la casa del carrer de Vilamar (abans, del General Sanjurjo), núm. 45, atribuït a la família de Joan Mañé Serra, pescador, i Joana Guasch Bosch amb llurs fills. En aquesta casa també se la coneixia per *ca la Joana dels gats*.

Significats dels noms de casa.- *Joan* és un nom d'home i es refereix al cap de família. Quan a *cal Martí*, és l'específic que ens indica la casa de la qual provenia. Pel que fa a *Joana*, és nom propi de dona i refereix a l'esposa, i pel que fa a: *dels gats*, ens vol indicar una relació de l'esmentada esposa amb aquests felins, encara que no la concreta.

Joan del Mas de l'Espasa, el torrent del [əɫ tu'ren dəɫ 'ʒwan dəɫ 'maz δə ləs'paze]

Situació: zona rústica (pl. 3f, 4e).

És el tros del *torrent de la Cobertera*, amb conreu de vinya, situat davant mateix de la depuradora d'aigües residuals, a la partida de terra de *la Rafela*. El tros de sobre i el de sota són lleres estretes i no conreables. El nom el pren del renom del seu propietari actual. Uns metres més avall hi trobem el *torrent del Bolavà*.

Joan de la Masia de la Font, cal (Po) [ˈkal 'ʒuan dələ mə'zie δələ 'fɔn]

Conjunt nominal i renom atribuït a la casa del carrer Major, núm. 9. en la qual hi residia en Joan Grífols Alba que procedia de la hisenda la Masia de la Font. En aquesta casa també se la coneixia per *cala Babaiana* o per *cala Dolores la Babaiana*, atès que l'esmentada Dolors Alba i Mestre era la seva mare i també hi vivia atribuint-li el referit renom.

Significat: *Babaiana* és el nom que a Sóller en diuen a les papallones, i si el mot el derivem de “babaia” pot significar: curt d'enteniment, aturat, tartamut... No coneixem la causa d'haver-la-hi atribuït.

Joan Ortoll, el poliesportiu [əɫ 'polispuɾ'tiw 'ʒwan ur'toʎ]

Situació: zona urbanitzada (pl. 3j).

Aquest poliesportiu està construït al nord de la *Masia del Vilarenc*, entre la *carretera Comarcal 246* i l'actual *passeig de la Unió* –abans *el camí de Mar*–, del qual el separa una gran esplanada que s'empra, entre altres, per l'aparcament dels cotxes del públic que hi assisteix. Es va construir per fases. El 5 d'octubre de 1975 s'inaugurà la seva pista polivalent amb un partit d'hoquei contra el FEMSA de Madrid. Més tard es feren les grades i, per últim, es va cobrir. El mes de desembre de 1998 el delegat del Govern de la Generalitat, a Tarragona, senyor Josep Maldonado i Gili descobrí la placa adossada a l'entrada de l'edifici, la qual li dona el nom de Joan Ortoll i Tetas, batlle de Calafell entre els anys 1975 i 1983.

Al costat de migdia i tocant l'edificació que comentem, l'any 1987 s'hi construí la *biblioteca Ventura Gassol* i, al seu costat nord, més tard, s'hi va edificar, també, el teatre auditori.

Joan Ramon, cal (Po) [ˈkal 'ʒuan rə'mon]

Conjunt nominal i renom de la casa de la plaça de la Constitució, núm. 4, atribuït als ascendents de la propietària na Candelària Totosaus Ventosa i els seus fills Joan i Anna Maria Mas i Totusaus. En aquesta casa també se la coneixia per cal Sense, o Sense Calçons.

Significat.- Pel que fa a *Joan Ramon*, direm que són dos noms propis de persona que van ser el prenom d'un dels antics propietaris de les diverses hisendes que tenia la casa i, quant a *Sense Calçons* és un sobrenom aplicat en el darrer d'aquests propietaris a propòsit dels efectes d'un acusat desmemoriament dels tants que sovint patia i, en aquest cas, estava relacionat molt concretament amb un fet esdevingut amb uns determinats calçons femenins com a actor principal.

Joan del Rovelló, cal (Po)

Vegeu: *Rovelló, cal*

Joan del Tomàs, cal (Po)

Vegeu: *Tomàs, cal*

Joana dels Gats, ca la (Pl) [ˈkale ʒu'anə δəɫz 'ɣats]

Vegeu: *Joan de Cal Martí, cal*

Joanot, cal (Pl)

[ˈkal ʒuəˈnɔt]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 15, atribuït a la família de Pau Guasch Solé, pescador, i Teresa Ramos Rodríguez amb llurs fills.

Significat del renom.- *Joanot* és un nom propi d'home derivat de Joan. També és un llinatge que el trobem a diferents indrets de Catalunya.

Joaquima el Bessó, ca la (Po)Vegeu: *Bessó, cal***Jofre, cal. (Po)**

[ˈkal ˈʒɔfre]

Nom de la casa del carrer de Ventura Gassol (abans Marquès de Comillas), núm. 13 atribuït a la família de Francesc Jofre Giral, ferrer, i Carme López Vázquez amb llurs fills i l'àvia.

Significat del renom.- *Jofre* és un nom d'home, però en aquest cas és el nom de família o primer cognom del titular de la casa.

JONS, el quarter de la FET i de lesVegeu: *FET i de les JONS, el quarter de la***“José”, cal (Po)**

[ˈkal huˈse]

Nom de la casa del carrer de les Penyes, núm. 10, atribuït a la família d'Antonio Martínez Corbalan, jornalero, i Isabel Vergara Cazorla amb llurs fills Dolors, José i Francesc. Aquesta família era immigrada.

Significat del renom.- La casa que vivien era coneguda per *cal José* (traducció castellana de Josep) i es corresponia amb el nom del fill.

“José” l'Andalús, cal (Pl)

[ˈkal hoˈse laŋðəˈlus]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Sant Pere, núm. 4, atribuït a la família de José Gallardo Fuentes, pescador, i Juana Expósito Cobo amb llurs fills.

Significat del renom.- *José* és la traducció castellana de Josep; és nom propi d'home i es refereix en el cap de família. Quant a *l'Andalús* és un atribut que ens indica el lloc del qual provenia.

“José Antonio”, plaça de (avui, plaça de Catalunya) (Po)

Aquesta era una plaça que estava situada al costat de ponent de la de l'Ajuntament o plaça del Caudillo i amb l'enderrocament de l'edifici anomenat *la Prua* (i més tard en fou el *café de Dalt*) que les separava, en va resultar la que avui hi ha i que a partir de l'any 1978 s'anomenà *plaça de Catalunya*.

Josep del Cuixes, cal (Po)

[ˈkal ʒuˈzɛb dəl ˈkuʃəs]

Conjunt nominal esdevingut com a nom de la casa del carrer de Jesús, núm. 14, atribuït a la família de Josep Romeu Galofré i la seva mare Enriqueta Galofré i Oller, vídua. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Rei Blanc*.

Significat dels renoms: Pel que fa a l'específic *Cuixes* direm que denota la procedència de la casa a la qual pertanyia, i quant a *Rei Blanc*, el motiu li prové d'haver-se disfressat de rei en una diada de Reis.

Josep del Talleret, cal (Po)

[ˈkal ʒuˈzɛb dəl tələˈret]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer del Mar, núm. 30, atribuït a la família de Josep Mañé Font, agutzil, i Eulàlia Mañé Casellas.

Significat del renom.- *Josep* és nom d'home i el del cap de la casa i l'específic *Talleret* ens diu la casa de la qual prové.

Josep del Territ, cal (Po) [ˈkal ʒuˈzɛb dəɫ təˈrit]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de la Barceloneta, núm. 16, atribuït a la família de Josep Sicart Tetas, pescador, i la seva mare Rosa Tetas Miró, vídua.

Significat del renom.- *Josep* és nom d'home i en aquesta casa era el seu cap, i *Territ* és l'específic que refereix la casa de la qual provenia.

Josep del Tòful, cal (Po)

Vegeu: *Maria de la Graiera, ca la*

Josep del Xavo, cal (Po)

Vegeu: *Adelina el Xavo, ca l'*

***Josepet de la Plaça, cal** (Po)

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Josep Soler, dit lo Josepet de la Plasa*". En desconeixem el carrer i número de la casa on vivia.

"Juan", cal (Po) [ˈkal huˈan]

Renom de la casa del carrer de l'Església, núm. 25, atribuït a la família de Josep Fernández Hermoso, jornalero, i Maria Vergara Cazorla amb llurs fills Dolors i Joan. Eren immigrants i el renom coincideix amb el nom, en castellà, del fill de la casa.

"Juanitu" el Romeu (Po)

Vegeu: *Romeu, cal*

Jubilat, la Llar del Pescador (Pl)

Vegeu: *Pes, el*

Julià, cal (Pl) [ˈkal ʒuˈlja]

Nom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 5, atribuït a la família de Josepa Vidal Plana, vídua, i de la seva filla M. Antònia Nomdedeu Vidal.

Significat del nom de la casa.- *Julià* era el nom d'un antic cap de la família.

Julita, ca la (Po)

Vegeu: *Talà, cal*

Junt a les Cases [ˈʒunə ləs ˈkazəs]

Situació: poble (pl. 3h).

Antiga partida de terra que ocupava la part del poble compresa entre l'actual *clos del Rectorat*, el carrer de Jesús i el carrer del Pou. Està ocupada totalment per les cases construïdes en aquests carrers. La trobem documentada en una escriptura de compravenda de data 7 d'abril de 1872 (R.P.; ll.5; f.136).

Lahola

Capb. 1565 (45r): "Item quandam pesiam terre continentem unum iugerum partim campam partim de vitibus plantatam ad locum / vocatum *Lahola* confrontatam ab..." (ACBP)

Latanell, el

Capb. 1565 (9v): ... "pesiam terre de olivis plantatam continentem in se unum iugerum terre parum plus vel minus / sitam in dicto termino de Calafello in loco vocato *lo Latanell* absque tamen census prestatione sed cum pleno directo et alodiali..." (ACBP)

Capb. 1570 (15v): ... “apud locum dictum lo *Latanel*”, ponent *camí de Vilanova*, de Joana Avasacha. I altres referències. (ACAP)

Lectra, les Torres de la

Vegeu: *Torres de la Lectra, les*

Leno, cal (Po) [ˈkal ˈlenu]

Renom de la casa del carrer de Ventura Gassol (abans, del Marquès de Comillas), núm. 15 atribuït a la família de Bartomeu Arans Creus, pagès, i Isabel Rion Milà amb llur fill Josep junt amb l'àvia materna Teresa Rion Rovirosa.

Significat del renom. No en trobem etimologia, però pot referir-se a l'atribució formulada en el marit d'una dona nomenada *Lena*, que és la forma abreviada d'Elena, o de Magdalena.

Leocàdia, ca la (Pl) [ˈkale ləwˈkaɖiə]

Nom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 78, atribuït a la família de Joan Tetas Plana, pescador, i Leocàdia Mañé Guasch.

Significat del nom de la casa.- *Leocàdia* és un nom propi de dona i es correspon amb el de l'esposa.

Lita, ca la (Po) [ˈkale ˈlite]

Renom de la casa del carrer dels Màrtirs, núm. 5, atribuït a la família d'Enric Olivella Nin, pagès, i Leocàdia Romeu Prats amb llurs fills Vicenç i Aleix.

Significat del renom.- No troben etimologia del nom, però ens porta a creure que pot tractar-se de l'abreviatura d'algun nom femení. Exemple: Tulita.

Lita, cal Rafel de la (Pl)

Vegeu: *Rafel de la Lita, cal*

“Lunares”, ca la (Pl) [ˈkale luˈnares]

Renom de la casa de l'avinguda de San Joan de Déu, núm. 49, atribuït a la família d'Elvira Calaf Blasi, vídua, i el seu fill Manuel Mestre Calaf.

Significat del renom.- *Lunares* és la traducció castellana que feia referència a un vestit “de llunes”, és a dir, a un vestit clapejat de rodonetes, de pics, de piquets... Es desconeix el motiu de l'atribució a la família.

Llach, el bosc del

Capb. 1633 (10v): ... *lo bosch del lach* de Pere Soler. (ACAP)

Lladó, el bosc d'en

Capb. 1570 (7v): ...“apud locum dictum lo *bosch den Lado*... a meridie itinere quo itur de presenti loco ad Vilanova”, de Joan Fuster (1591). (ACAP)

Capb. 1565 (1v): ... “peciam / terre nominatam lo *Bosch d'en Lladó* continentem in se quatuor iugera terre confrontatam ab oriente cum honore Jacobi / Martí mediante camino quo itur ad Villam Novam a meridie / partim cum honore Petri Papiol et partim cum honore / Petri Totasaus mediante camino quo itur ad Villam...” (ACBP)

Llagostera, cal (Po) [ˈkal ʎəʝusˈtere]

Renom de la casa del carrer Major, núm. 2, atribuït a la família d'Antonia Castellví Mas, vídua, i de la seva filla Maria Mayné Castellví, el qual ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Maria Vda. de Llagostera*”.

Significat del renom.- El mot *Llagostera* té diverses accepcions: és el topònim que refereix un municipi del partit judicial de Girona; és un llinatge que el trobem a diversos indrets de

Catalunya i una llagostera és una nansa de mallat exprés per a pescar llagostes. En aquest cas ho atribuïm a què antigament fou nom de família (lminatge).

***Llagostera, el celler del**

[əɫ səˈle δəλ λəγusˈtere]

Situació: el Poble (pl. 3i).

Fins ben entrats els anys cinquanta, aquest celler el trobàvem al capdavall, a mà dreta, del carrer de Mar, en el lloc on actualment li corresponen els núm. 48 a 52. Com indica el seu nom, feia les funcions de celler i pertanyia a *cal Llagostera*.

Llagostera, el corral del

Capb. 1610 (20v): “*la vinyassa* [...] a mitjorn ab la carrerada que va al mas vostra de dit auguer y al *corral den Llagostera* a sol ponent ab lo torrent de Jaume marti, de Joan Auguer. (ACAP)

Llagostera, la coma

[lə ˈkome λəγusˈtere]

Capb. 1565 (52v): “Item quandam peciam terre continentem in se decem iugera terre / parum plus vel minus ad locum vocatum *la Coma d'en Llagostera* confrontatam ab oriente partim cum honore Joannes / Panadella et...” (ACBP)

Capb. 1695 (23r): “... *la Coma Llagostera* prop *la Martina*”, de Miquel Mayner. (ACAP)
Vegeu: *el Fondo del Valencià*.

Llagostera, el corral del

[əɫ kuˈral δəλ λəγusˈtere]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Està situat a la sortida del poble pel *camí de Ca la Manela* i ben bé a sota d'aquesta masia. Té una superfície d'uns 240 m² (15 x 16). Avui encara està dempeus i s'hi guarda bestiar ovi.

També en fan referència els capbreus següents: el de l'any 1610 (20r) que el descriu així: *la vinyassa...* a mitjorn amb la carrerada que va al mas vostra de dit Auguer y al *corral den Llagostera*, de Joan Auguer. Ens cal dir que no hi ha cap coincidència amb el lloc d'ara. I el capb. 1570 (24v): ... a mitjorn ab la carrerada que va al mas vostra de dit auguer y al *corral den Llagostera* a sol ponent ab lo torrent de Jaume marti, de Joan Auguer. (ACAP)

Llagostera, Mas

Vegeu: *Mas Llagostera, el*

Llagostera, els moscatells del

[əɫz muskəˈteɫz δəλ λəγusˈtere]

Vegeu: *Argila, l'*

***Llagostera, els Pins del**

Vegeu: *Pins del Llagostera, els*

***Llambrega, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Joan Arrufat, dit lo Llambrega*”.

En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Llar del Pescador Jubilat, la

Vegeu: *Pes, el*

***Llarg, el Camp**

Vegeu: *Camp Llarg, el*

Llarg, l'estany

[læs'taŋ 'ʎark]

Situació: la Platja (pl. 4k).

És un dels tres estanys o aiguamolls documentats que hi havia en els terrenys baixos (guanyats al mar) o prats del terme de Calafell i és l'únic que no s'ha dessecat. S'estén des de la via del ferrocarril, al sud de la *urbanització Alorda Parc* fins al mar. Cal considerar-lo, també, com l'últim tram del *torrent de la Cobertera*.

Des de fa molts anys se'l coneix per *l'Estany* però l'hem trobat expressat, sempre, amb el nom de *l'estany Llarg*. Tal vegada seria per diferenciar-lo de *l'estany Curt*, dessecat el 1907.

L'any 1992, s'hi varen començar unes obres d'acondiament de les seves ribes i el 15 de juliol de l'any següent s'hi varen inaugurar unes fonts o brolladors en el seu interior. Tot plegat junt amb unes parelles d'anaguets que hi neden permanentment confereix a l'estany i al seu entorn, una dignitat i bellesa.

També en fa referència el capbreu de l'any 1633 (40r): ...lo *Camp del Stany llarch* que termena a solixent ab la carretera que discorre al Stany i a mitjorn ab lo *cap del stany llarch*, de Joan Romeu (ACAP)

Llarga, la CuaVegeu: *Cua Llarga, la***Llarga, la sort**

Capb. 1633c (7v): ... la *sort llarga* ... a migjorn ab los ribatges de la mar... i a tramuntana... part ab lo camí qui va de Tarragona a la ciutat de Barcelona, de Pere Soler. (ACAP)

Llarga, la Vinya**Vegeu: *Vinya Llarga, laLlebre, la serra de la coma de la**

Capb. 1565 (16v): ... “*pecia terre in qua dicta domus est constructa / continentia quadraginta iugerum terre parum plus vel / minus ab oriente cum termino villenove scilicet in / serra cunbe de la llebra et discurrit per dictam se- / rram usque ad serram de la baleyma a meridie cum / honore Petri Mayner ab occidente cum honore...*” (ACBP)

Lleganya, cal (Po)Vegeu: *Pepet de l'Agneta, cal***Lleó, la coma del (o Comalleó)**

[lə 'kome ðəʎ ʎə'ɔ] [ˈkoməʎə'ɔ]

Situació: zona rústica (pl. 9a, 10b).

És el nom donat a la partida de terra, amb conreu de vinya i garrofers que constitueix la depressió que trobem a sota mateix de la *masia de cal Perotet*, en el seu costat de migdia.

Es pot dir, també, que aquestes terres són les del capdamunt, a mà dreta –les darreres conreables– de la fèrtil plana de Montpaó, la qual comença sobre mateix d'aquest petit poblet avui en ruïnes. Per això, la partida de referència també és anomenada, en alguns documents, Montpaó.

Figura documentada, entre altres, en una manifestació d'herència de data 27 de febrer de 1868 (R.P.; ll.40; f.126).

Llevant, el Trajo deVegeu: *la platja Esquerra i, també, les Botigues de Calafell***Lliures, cal Sis (Po)**Vegeu: *Sis Lliures, cal*

Lliscant, la roca

[lə 'rɔke lɪs'kan]

Situació: zona rústica (pl. 6c, 6d).

El nom de *roca Lliscant* li és donat al cim de la muntanya anomenada el *pujol de Migjorn*. Aquest pujol el trobem situat al sud de la *plana de la Graiera* i separa les terres de l'antic *Mas del Romeu* i de Montpaó de les de la part superior del *fondo de la Graiera*.

El nom d'aquesta roca el veiem referit en els plànols de l'Institut Cartogràfic de Catalunya, tot i que, popularment, ningú no n'ha donat raó.

Llongasset, el MasVegeu: *Mas Llongasset, el***Llopet, cal (Po)**

['kaʎ lu'pet]

Renom de la casa del carrer dels Màrtirs, núm. 9, atribuït a la família Isidre Riera Plana, pagès, i Providència Rovira Calaf amb llurs fills i amb l'àvia paterna Júlia Plana Arans.

Significat del renom.- Un *llopet* és un llop petit.

Llucieta, ca la (Po)

['kale lusi'ete]

Casa situada al carrer del Pou, núm. 4, el nom de la qual es corresponia amb el diminutiu de la seva mestressa: Llúcia Rovira. El renom que també tenia la casa era el de *cal Xic Xurvia*.

***Lluent, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*N'Andreu Vidal, dit lo Lluént*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Lluís l'Andalús, cal (Pl)

['kal lu'iz landə'lus]

Conjunt nominal o nom de la casa del carrer de Sant Pere, núm. 10, atribuït a Lluís Olleonarte Gallardo, pescador. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Mordanyo*, mot del qual no en trobem etimologia.

Significat del nom de la casa.- *Lluís* és nom propi d'home. Quant a *l'Andalús* és un atribut que indica el lloc del qual prové.

Lluís del Piu, cal (Po)

['kaʎ lu'is dəl 'piw]

Conjunt nominal i nom de la casa del carrer de Marquès de Samà, núm. 3, atribuït a la família de Lluís Solé Olivella, fuster, i Maria Arans Rion amb llurs filles i l'àvia paterna Antònia Olivella Nin, vídua.

Significat del renom.- *Lluís* és nom d'home i aquí refereix el cap de la casa, i *Piu* és l'onomatopeia del crit que fan els pollets i els ocells petits; també és una peça petita que surt i que serveix per encaixar en un buit i, igualment, és el nom d'un joc d'infants a València que és l'equivalent al que aquí se'n diu "el cuít".

Lluïset, cal (Po)Vegeu: *Cordetes, cal***Llumeneta, cal (Po)**

['kaʎ lumə'nɛte]

Renom de la casa del carrer dels Màrtirs, núm. 8, atribuït a la família de Joan Suau Torres, pescador, i Anna Romeu Colet amb llur filla Rosa Suau Romeu, vídua, i amb el seu fill Francesc Borrell Suau, pagès.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*Macià Llansa, dit lo Llumeneta*"

Significat del renom.- El mot *llumeneta* té moltes accepcions: llumeneret; llum petit d'oli; lluernà, insecte fosforescent; llumenetes de Sant Telm; guspises; pampallugues, i el nom d'algunes plantes. Desconeixem el motiu de la seva atribució a la família esmentada.

Macabeu, el

[əɫ məkə'βɛw]

Situació: zona rústica (pl. 3i).

Parada de terra de conreu situada dins la partida del *camí de les Vinyes*, al sud del poble de Calafell i sota de la *masia de cal Bolavà*. La trobem documentada junt amb el nom d'aquesta partida en una escriptura de compravenda de data 1 de novembre de 1903 (R.P.; ll.6; f.37).

Macià, cal (Po)

['kal mə'sja]

Renom de la casa del carrer Major, núm. 5, atribuït a la família d'Andreu Romeu Gibert i Maria Rovirosa Gay amb llur filla Carme Romeu Rovirosa casada amb Bonaventura Solé Romeu, pagès, i els fills d'aquest darrer matrimoni.

Significat del renom.- Macià és nom propi d'home escrit com a tal i, com a Massià és un llinatge que el trobem a diversos indrets de Catalunya.

***Macià, el clos del**

[əɫ 'klɔz ðəl məsi'a]

Situació: el Poble (pl. 3h).

El *clos del Macià* o, simplement *el Clos*, és el nom que tenia una finca situada al carrer de Jesús, núm. 29 (al mig del poble). Era un tancat d'una superfície aproximada de 2 ha. i 50 a. En el seu interior, i tocant al carrer de Jesús citat anteriorment, hi havia edificada una torre en la qual hi vivien els seus propietaris. La resta era terreny rústic. Cap els anys 50 hi havia, també al costat nord de la casa referida, una indústria coneguda per tot el poble amb el nom de *la fàbrica de Remolta*. La seva activitat consistia amb l'extracció d'olis a partir dels residus de l'oliva que queden dins dels cofins després de la primera premsada, els quals residus s'anomenaven remolta (pinyola). En aquesta fàbrica s'hi entrava, igualment, des del carrer de Jesús. Actualment tota la superfície de la finca descrita s'ha urbanitzat i li donen el nom del *clos del Rectorat*, denominació que no era gens corrent de sentir.

Macià, el fondo del

[əɫ 'fondul məsi'a]

Situació: zona rústica (pl. 8c).

Petita fondalada constituïda, a la seva part baixa, per cinc parades de conreu de secà. Es troba al costat dret del *fondo del Cego* o *Gran del Borrell* i davant mateix del llogaret de Montpaó.

Macianet, cal (Pl)

Vegeu: *cal Brigada*

Macianet del Viudo, cal (Po)

['kal məsjə'nɛd ðəl 'viwðu]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de l'Església, núm. 31, atribuït a la família de Macià Romeu Casas i Antònia Solé Romeu, de cal Jan.

Anteriorment aquesta casa havia estat can Borrell i després ca l'Andreu del Xavo.

Significat del renom.- El genèric *Macianet* és un diminutiu de *Macià* (nom d'home) i pel que fa a l'específic *Viudo* indica la casa de la qual provenia.

***Madalers, els**

[əɫz məðə'les]

Situació: la Platja (pl. 2k, 3k, 4k, 5k, 6k, 7k, 8k, 9k, 10k).

Amb aquest nom es denominava una espècie de marge sorrenc que oscil·lava entre 1 i 2 metres d'alçada i separava els arenals que constituïen la platja dels terrenys que es cultivaven, anomenats prats.

Per donar una idea exacta d'aquesta peculiar formació margenca, direm que, des del lloc de la platja on arribaven les onades del mar considerat nivell zero, el gruix de sorra anava augmentant gradualment formant la platja, en qüestió, i a mesura que hom se separava de l'aigua fins que, de sobte, aquest gruix assolía, en molt poc tros, els dos o tres metres per sobre d'aquell nivell.

A partir d'aquí i després de mantenir-se un curt espai en aquesta alçada, es tallava quasi verticalment per anar a buscar el pla horitzontal dels terrenys de cultiu (els prats), el qual pla es trobava a poc més d'un metre per sobre d'aquell nivell zero esmentat anteriorment. El fet que ho justificava eren els pous que s'hi feien per treure aigua per tal de regar les plantes. Aquesta aigua era molla, insípida però es podia beure. Tots tenien una fondària que oscil·lava entre un metre i un metre i mig. En aquest punt ja trobaves l'aigua, la qual s'acabava si la treies ràpidament, però al cap de deu minuts tornava a tenir el nivell de quan es començava a regar. Sobre del marge referit anteriorment s'hi feia una determinada vegetació, pròpia de la zona – curatalls (planta de la família de les crassulàcies), lletreres (id. del gènere *euphorbia*), cardots, etc.– per tal de donar consistència al sorral apilat i evitar que desaparegués amb les ventades que suportava sovint. Això eren el que els pescadors del poble anomenaven madalés i s'estenien per tota la costa sorrenca.

Madalers, els (partida de terra)

[əlz məðə'les]

Situació: la Platja (pl. 2k, 3k).

Nom donat a la franja de terrenys que constituïen els sorrals edificables de vora mar. Com a partida de terra de Calafell trobem els relatius a la *platja de l'Espineta* fins a la *carrerada d'en Ralet*. Limitaven al nord, amb la partida de terra denominada *el Prat*. Avui tota aquesta superfície està construïda i l'ocupa les cases que configuren l'actual avinguda de Sant Joan de Déu. Està documentada en uns capítols matrimonials atorgats el dia 7 de gener de 1841 (R.P.; ll.5; f.23).

Madeia, ca la (Po)

Vegeu: *Joan del Corder, cal*

Madeu, cal (Po)

['kal məðew]

Renom de la casa del carrer de Jesús, núm. 43, atribuït a la família de Jaume Romeu Mestres, pescador, i Marina Ventosa Prats, amb llur filla Lola i l'avi matern Joan Ventosa Sala. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Guinus*.

Significat dels renoms.- Pel que fa a *Madeu* hem de dir que és una contracció del nom propi d'home Amadeu. Quant a *Guinus* no hem trobat l'etimologia del mot.

Madroneta, ca la (Pl)

Vegeu: *Tòful, cal*

magatzem del Perico, el

Vegeu: *Perico, el magatzem del*

Magdalena el Demus, ca la (Pl)

['kale məgdə'lənel 'dəmus]

Conjunt nominal o nom de la casa del carrer de Vilamar (abans, del General Sanjurjo), núm. 27, atribuït a la família de Ramon Forner Mariano, pescador, i Magdalena Martí Suau, amb llurs fills.

Significat del nom de la casa.- Aquí coincideix amb el de la mestressa, la qual provenia de *cal Demus*.

Magdaleneta, ca la (Pl)

Vegeu: *Cisco del Ventosa, cal*

Magem, cal (Po)

Renom que hem trobat referit però sense antecedents.

Magí, cal (Po)

[ˈkal məˈzi]

Renom de la casa del carrer del Mar, núm. 19, atribuït a la família de Magí Roca, amb residència a Barcelona. Com veiem, el nom atribuït a la casa coincideix amb el del cap de família.

Magí, cal, (Pl)

[ˈkal məˈzi]

Nom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 5, atribuït a la família de Magí Sicart Romeu, pescador i Francesca Domingo Camprubí, amb llurs fills. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Territ*, ja que el cap de família provenia del poble de Calafell i de la casa que porta aquest mateix nom.

Significat del nom.- *Magí* és nom propi d'home i coincideix amb l'esmentat cap de família.

Magí Carnisser, cal (Pl)

[ˈkal məˈzil kərniˈse]

Conjunt nominal i nom de la casa del carrer de Sant Pere, núm. 32, atribuït a la família de Magí Vila Romeu, carnisser, i Antònia Pallicer Solé amb llur fill.

Significat del renom.- *Magí* és nom d'home i coincident amb el cap de la família. Pel que fa a *carnisser* indica quin era el seu ofici.

Magí, el fondo del

[əl ˈfondul məˈzi]

Situació: zona urbanitzada (pl. 6e).

Aquesta petita fondalada la trobem a Montpaó i dins de l'antiga hisenda de *cal Pepet de l'Agneta*, avui *urbanització Mas Romeu*.

Entrant en aquesta urbanització i venint del *Mas de l'Espasa* és la segona que trobem, a mà esquerra, després d'haver deixat aquesta masia.

També podem dir que és la que ve a continuació de la de *cal Batalla*. Tant l'una com l'altra estan urbanitzades i, com moltes, el seu nom prové del renom de la família que conreava, a parceria, les seves terres: a *cal Magí*.

Magí del Segà, cal (Po)

[ˈkal məˈziəl ˈseɣe]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Torredembarra, núm. 20, atribuït a la família de Magí Suau Romeu i Montserrat Rimbau Miró amb llurs fills.

Significat del renom.- Pel que fa a *Magí* direm que és un nom d'home i en aquí es correspon amb el cap de la família i quant a l'específic "*Segà*" ens indica la casa de la qual procedia.

Magí de Segur, cal (Po)

Vegeu: *Casaca, cal*

Magí del Xavo, cal (Po)

[ˈkal məˈziəl ˈʃaβu]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Torredembarra, núm. 14, atribuït a la família de Magí Hugué Güell, pagès, i Maria Cabayol Calvet amb llurs fills Isidre i Maria.

Significat del renom.- *Magí* és nom d'home i es correspon amb el cap de la família i l'específic Xavo ens indica la casa de la qual provenia i que corresponia a la pairalia de la del carrer de Calvo Sotelo (avui, de Joan Miró), núm. 7.

Mainer, el Mas

Vegeu: *Mas Mainer, el*

Maiola, la

[lə mə'jɔlə]

Situació: zona rústica (pl. 3i).

Parada de terra de conreu situada dins la partida denominada el *camí de les Vinyes*, al sud del poble de Calafell i sota de la *masia de cal Bolavà*. Surt referenciada conjuntament amb el nom de *les Maioles* (*la Maiola* o *les Maioles*), en uns capítols matrimonials atorgats el 6 d'octubre de 1864 (R.P.; ll.5; f.15).

Major, carrer (Po)

Aquest carrer –considerat a la seva època com el més gran i el més important– comença al peu del castell pel seu costat de llevant i just on acaba el *carrer de l'Aire*. Va baixant de manera irregular i acaba al *carrer de Jesús* on a partir d'aquest punt comença del *camí de ca la Manela* a els afores del poble. En el cens de 1863 tenia disset cases habitades.

Major, l'estany

Capb. 1565 (9v): “Item quandam aliam pesiam terre campam continentem / in se sex iugera terre parum plus vel minus sitam in / dicto termino de Calafello in prato del estany major / absque census prestacione...” (ACBP)

Capb. 1570 (8r): ...lo Prat, solixent cum *stango maiori*... de Joan Fuster. (ACAP)

Malesa de Mar, la (peça de terra)

Capb. 1570 (37r): ... lo camp de la *malessa de mar*, de Pere Febrer. (ACAP)

mallol del Baró, el

Vegeu: *Baró, el mallol del*

Mallorca, carrer de (Pl)

Aquest carrer va des de *l'avinguda de Sant Joan de Déu* (davant de mar), fins a la via del ferrocarril, igual que el *carrer de Sant Pere, Carme, Montserrat i Monturiol*. El nom de carrer de Mallorca data de l'any 1939.

Manco, cal (Pl)

[ˈkal ˈmaŋku]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 57, atribuït a la família de Salvador Papiol Romeu i Mercè Giral Raventós amb llurs fills i oncle Vicenç.

Significat del renom.- *Manc* (vulgarment *manco*) significa, entre altres, mancat d'una mà o d'un braç. Justament aquesta circumstància es la que s'esdevenia a un membre de la família.

Manco, cal Xic (Pl)

Vegeu: *Xic Manco, cal*

***Manel, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Manel Borrell, dit lo Manel*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Manel, cal Panxo (Pl)

Vegeu: *Panxo Manel, cal*

Manela, ca la (Po)

[ˈkale mə'nɛle]

Renom de la casa i antiga masia amb baluard que trobem en el carrer Major, núm. 20. A meitat segle XX pertanyia a la família de Cristòfol Llevadies Romeu, pagès, i Rosa Mestres Borrut.

Significat del renom.- Tot i que *Manela* no figura en el Santoral Català, podria ser el femení popular del nom propi d'home Manel. Ara bé, com a *Manel·la* el trobem fent la funció de llinatge a Olot, Poqueres, Banyoles, etc.

Manela, ca la (masia)

[ˈkale mə'nɛle]

Situació: el Poble (pl. 3h).

En diversos mapes del municipi –dins els quals el més antic és de 1863–, hi veiem el camí de cala Manela, el qual és la prolongació del carrer Major una volta travessat el carrer de Jesús i arriba fins al *Mas d'En Vives*. Això ens mostra, sobradament, l'existència d'alguna casa amb aquest nom.

Efectivament, ca la Manela és una masia que trobem al començament d'aquest antic camí i a uns 30 metres de l'esmentat carrer de Jesús, baixant a mà dreta. Cal pensar que quan es va construir l'indret en qüestió, havia de ser zona rústica, ja que les cases del poble no hi arribaven.

Aquesta masia ha perviscut fins als nostres dies, però en els darrers anys ha sofert una gran transformació per reformes exteriors de millorament.

Manela, el camí de ca la

Vegeu: *ca la Manela, el camí de*

Manela, la coma de la

[lə 'kome ðə lə mə'nɛle]

Situació: zona rústica.

Peça de terra d'una extensió de 2 jornals amb conreu de vinya, camp i fruiters. Pertany a la partida dels *Cirerers*. No hem localitzat exactament la seva situació, però, atès que forma part d'aquesta partida, ha d'estar dins dels seus límits.

La trobem documentada, entre altres, en una acceptació d'herència de data 12 d'abril de 1916 (R.P.; ll.1; f.198).

Manela, cal Tòfol de la (Po)

Vegeu: *Tòfol de la Manela, cal*

Manescala, la

[lə mənəs'kale]

Situació: zona rústica.

Partida de terra de poca extensió que trobem referida en una herència de data 14 de març de 1876 (R.P.; ll.2; f.181). No hem pogut localitzar la seva situació tot i que afronta pel costat de ponent amb un camí que anava a la Platja.

Manila, cal (Pl)

[ˈkal mə'nile]

Renom de la casa del carrer de Montserrat, núm.9, atribuït a la família de Joan Solé Bosch, pescador, i Rosa Tetas Mañé amb llur fill i també amb Joan Solé Valls, pescador i Antònia Bosch Pujol.

Significat del renom.- *Manila* és la capital de Filipines, però es desconeix el motiu de l'atribució a aquesta casa.

Manila, ca la Maria del (Pl)

Vegeu: *Maria del Manila, ca la*

***Manones, cal** (Po)

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Macià Romeu, dit lo Manónas*". No hem trobat antecedents del carrer ni del número de la casa on vivia.

Manot, cal (Pl) [ˈkal məˈnɔt]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 62, atribuït a la família de Josep Serra Curull, vidu i pensionista i els seus fills Salvador i Josepa, casada amb Josep Ortoll Casas.

Significat del renom.- Tot fa pensar que *manot* és un derivat de mà, però no s'ha trobat etimologia que ho refereixi o que ho concreti.

Manqueta, ca la (Pl) [ˈkale məŋˈkɛtə]

Renom de la casa del carrer del Carme, núm. 1, atribuït a la persona de Ramona Almirall Torras, vídua. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Benet*.

Significat del renom.- Una persona manca, és aquella que li falti el braç o la mà, i pel que fa a *Manqueta* és el diminutiu afectuós de manca. Aquesta era la circumstància de l'expressada Ramona: la falta d'una mà.

“Manuel”, cal Senyor (Po)

Vegeu: *Mariano, cal*

“Manuel”, cal Senyor (Pl)

Vegeu: *Senyor “Manuel”, cal*

***Màquina, el Camp de la**

Vegeu: *Camp de la Màquina, el*

Maquinista, cal (Pl) [ˈkal məkiˈniste]

Renom de la casa del carrer del Carme, núm. 19, atribuït a les famílies de Josep M. Solé Isern, mecànic i Cristina Guasch Solé, amb llur fill, i la de Josep Solé Miró, mecànic, i Maria Isern Arbós.

Significat del renom.- *Maquinista* és aquella persona que condueix o fa funcionar una màquina. Aquesta era la feina dels respectius caps de família que a més de ser ferrers feien el manteniment de la màquina del Pes i tenien cura del seu funcionament.

Mar, les Botigues de [ləz ˈbutiɣəz də ˈmar]

Vegeu: *Calafell, les Botigues de*

***Mar, el camí de** [əl kəˈmi də ˈmar]

Situació: zona urbanitzada (pl. 3i, 3j).

Aquest camí surt documentat, com a tal, en el mapa de Calafell de l'any 1863. Fins a mitjan segle XX, era una rasa que canalitzava cap al mar una gran part de l'aigua de la pluja provinent de dalt del poble. A la dècada dels 60 es va tancar i, a sobre, s'hi va construir l'actual *passeig de la Unió*. Hi ha una partida de terra que porta aquesta denominació.

Mar, el Camí de (partida de terra)

Vegeu: *Camí de Mar, el*

***Mar, el Camp de (partida de terra)** [əl ˈkam də ˈmar]

Vegeu: *Prat, el*

Mar, carrer del (Po)

En el seu costat nord comença en el carrer Principal i va baixant amb pendent pronunciada fins les afores del poble. Una bona part de les aigües d'aquest nucli poblat les canalitzava aquest carrer el qual enllaça amb l'antic camí-torrent anomenat *camí de Mar*. En el padró de 1863 hi figuraven trenta-una cases habitades.

Mar, l'Institut Camí de
Vegeu: *Institut Camí de Mar*

Mar, Malesa de
Vegeu: *Malesa de Mar, la (peça de terra)*

***Mar, cal Mateu de (Po)**
Vegeu: *Mateu de Mar, cal*

***Mar, el Pla de (partida de terra)** [ə'l 'pla də 'mar]
Vegeu: *Prat, el*

***Mar, el Prat de (partida de terra)** [ə'l 'prat də 'mar]
Vegeu: *Prat, el*

Mar, urbanització Baronia del
Vegeu: *Baronia del Mar, urbanització*

“Marcelino”, ca la Tona (Po)
Vegeu: *Puça, cal*

Marcel·lina, ca la (Po) ['kale mərsə'line]

Nom de la casa del carrer de l'Església, núm. 29, atribuït Marcel·lina Gibert Nin. La respectable velleta sorda que hi vivia, regentava una petita botiga de roba. Procedia de cal Jan Rion.

Significat del renom.- Com veiem coincideix amb el nom de la titular.

Mare de Déu del Carme, el grup de “vivendes” ['grub də βi'βendəz 'mare də 'ðew..]

Situació: el Poble (pl. 3g).

Grup de cases construïdes en uns terrenys rústics –avui urbanitzats–, que trobem al nord de l'actual carrer d'Andalusia. Estan edificats sobre el paratge denominat *l'Argila*. Eren propietat del senyor Cosme Mainé i Castellví, de *cal Llagostera*. L'única plaça que hi existeix, a l'entorn de la qual hi ha els cinc edificis que constitueixen aquest nucli, porta el seu nom. Se'ls coneix popularment per les *cases Barates* (Vegeu: *l'Argila*).

***Maria, ca l'Ave (Po)**
Vegeu: *Ave Maria, ca l'*

Maria del Benet, ca la (Po) ['kale mə'riəl βə'nət]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer del Pou, núm. 13, atribuït a la família de Maria Rovirosa Olià i el seu marit Antoni Fontanillas Colet amb llur fill Josep.

Significat del renom.- *Maria* és un nom de dona i l'específic *Benet* ens indica la casa de la qual procedia.

Maria Bruta, ca la (Pl)
Vegeu: *Maria Manuel, ca la*

Maria de la Graiera, ca la (Po) ['kale mə'rie lə grə'jere]

Conjunt nominal de la casa del carrer del Pou, núm. 10, atribuït a la família de Maria Milà Romeu i Josep Palau, absent, amb llurs fills Rosa i Cristòfol. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Josep del Tòful*.

Significat del renom.- “*Maria*” és nom propi de dona i ens indica que correspon al cap de família, i pel que fa a “*de la Graiera*” és l’específic que ens indica que provenia de la hisenda *la Graiera* a la qual la família hi va romandre fent de masovers.

Maria del Manila, ca la (Pl)

Vegeu: *Pauet de cal Gallego*

“Maria Manuel”, ca la (Pl) [ˈkale məˈrie məˈnwel]

Conjunt nominal i nom de la casa del carrer del Carme, núm. 8, atribuït a la família de Francesc Reverter Balada, pescador, i Maria Figueras Marquès amb llur filla. En aquesta casa també se la coneixia per *ca la Maria Bruta*.

Significat del renoms.- Maria és nom de dona i Manuel, en aquest cas, significa que prové de cal Panxo Manuel.

Maria el Puça, ca la (Pl)

Vegeu: *Salvador el Puça, cal*

Maria del Xavo, ca la (Po) [ˈkale məˈriəl ˈʃaβu]

Renom de la casa del carrer Principal, núm. 1, atribuït a la família de Conrado Abenzoza Peruga i Maria Hugué Coral amb llurs fills.

Significat del renom.- Pel fet que el marit era immigrant i poc conegut en el poble, l’esposa va ser la protagonista del renom de la casa. Veiem, doncs, que *Maria* és nom propi de dona i *del Xavo* ens indica que provenia d’aquesta casa, la qual trobem en el carrer del Pou, núm. 18.

“Mariano”, cal (també cal Senyor Manuel) (Po) [ˈkal məˈrjanu]

Nom de la casa del carrer Principal, núm. 39, atribuït a la família de Marià Soler Olivella, cafeter, casat amb Llucieta Ferré Plana.

Era un dels dos cafès del poble i el que tenia sala de ball. Anteriorment havia estat la casa del senyor Manuel Soler, pare d’en Marià, secretari de l’Ajuntament i director de la coral del poble.

Significat del renom: “Mariano” és la traducció castellana de Marià.

“Mariano”, cal (Pl) [ˈkal məˈrjanu]

Renom de la casa de l’avinguda de Sant Joan de Déu, 59, atribuït a la família composta per Teresa Ventosa Carbonell, vídua, i la seva filla Maria Lafora Ventosa, modista.

Significat del renom.- “Mariano” és la traducció castellana del nom Marià.

“Mariano”, cal [ˈkal məˈrjanu]

Vegeu: *Dalt, el cafè de*

“Mariano”, el cafè del [əl kəˈfɛ δəl məˈrjanu]

Vegeu: *Dalt, el cafè de*

“Mariano”, la sala del [lə ˈsale δəl məˈrjanu]

Vegeu: *Dalt, el cafè de*

“Mariano l’Enrico”, cal (Po) [ˈkal məˈrjanu lənˈriku]

Nom de la casa del carrer Major, núm. 17 en la que hi habitava la persona esmentada.

Significat: *Mariano* és la traducció castellana del nom propi d’home Marià i l’Enrico és el renom de la casa del carrer de les Penyes i de la qual en procedia.

Marieta, ca la (Pl) [ˈkale məriˈete]

Nom de la casa del carrer de Vilamar (avui, del General Sanjurjo), núm. 31, atribuït a la família composta per Josepa Ortoll Papiol, vídua i la seva filla Maria Martí Ortoll.

Significat del nom de la casa.- *Marieta* és un diminutiu de Maria i coincideix amb el nom de la filla de la família.

Marieta de les Monges, ca la (Po) [ˈkale məˈrjete ləzˈmonzəs]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer Principal, núm. 36, primer pis, atribuït a la senyora Maria Sordé Giró, soltera i modista.

Significat del renom.- *Marieta* és el diminutiu de Maria i nom propi de dona. Quant a *de les Monges* ens especifica quina *Marieta* és però no coneixem el motiu de la seva atribució.

Marieta del Pessetes, ca la (Po) [ˈkale məˈrjetel pəˈsetəs]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer dels Caiguts, núm. 1, atribuït a la família d'Enric Pla Tort, pescador, i Maria Giró i Montagut.

Significat.- *Marieta* és un hipocorístic de Maria i l'específic Pessetes denota la casa d'on provenia.

Marquès de Comillas, carrer del (avui, de Ventura Gassol) (Po)

Aquest carrer antigament era l'anomenat *carrer de les Eres*. L'any 1986 li assignaren el nom de *Marquès de Comillas*, que va ser Grande de España, comerciant, navilier i banquer. El 1931 el canviaren pel de *Garcia Hernández*, militar republicà. El 1939 tornà a figurar el de *Marquès de Comillas* i, finalment, el 31 de juliol de 1978 prengué el nom de *Ventura Gassol*.

Comença al *carrer de Jesús* i acaba en el paratge anomenat *les Eres* pel fet que a meitat segle passat en aquell lloc hi havia cinc eres de diferents propietaris agrupades l'una al costat de l'altra.

Marquès de Samà, carrer del (Po)

Aquest carrer va des del *carrer Principal* fins al *carrer de Jesús*. Va ser dedicat a D. Antonio de Samà el 6 d'octubre de 1978 amb motiu d'inversions al municipi i donacions al poble com el portar-hi l'aigua des del municipi de Santa Oliva, i la construcció d'unes escoles.

Marrugat [məruˈɣat]

Situació: zona rústica (pl. 7c, 8b).

Partida de terra que constituïa part de l'antiga heretat denominada *Marrugat i Montpaó*. Estava composta de 56 jornals i 53 cm. de jornal, de muntanya; 46 jornals de vinya; 14 jornals de sembrats; 4 jornals d'oliveres i 5 jornals de garrofers. Per tant, sumaven un total de 125 jornals, o sigui 77 ha, 18 a, i 64 ca. Afrontava al sud amb terrenys de la hisenda de *cal Borrell* i amb el mateix llogaret de Montpaó; al nord amb terres de l'antiga heretat de *cal Perotet*; a llevant amb terres de l'antiga heretat de la *Quadra de San Miquel de Segur* i a ponent amb terres del que va ser la hisenda d'en Josep Mestre (el Panxo). La trobem documentada en una escriptura de compravenda de data 5 de setembre de 1927 (R.P.; ll.1: f.116).

Marrugat, la masia del [lə məˈziəl məruˈɣat]

Vegeu: *Seixanta, cal*

Martí, cal (Pl) [ˈkal məɾˈti]

Nom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 61, atribuït a la família de Josep Mañé Serra, pescador, i Josepa Riera Grífols amb llurs fills.

Significat del nom de la casa.- *Martí* és un nom propi d'home.

Martí, Joan de cal (Pl)

Vegeu: *Joan de cal Martí*

Martí, el torrent d'En

Capb. 1565 (26r): ... “pro firmamento charte quendam aliam pesiam terre vines / plantatam ad locum vocatum lo *torrent d'en Martí* que fuit / de pertinentiis...” (ACBP)

Capb. 1570 (24v): “... lo *torrent den Martí* nunc vero den Gieronim Guinovart”, de Joan Roviroso, (1591) (ACAP)

Capb. 1610 (20v): ... la *vinyassa* [...] a mitjorn ab la carrerada que va al mas vostra de dit auguer y al *corral den Llagostera* a sol ponent ab lo *torrent de Jaume Martí*, de Joan Auguer. (ACAP)

Martina, la

[lə mər'tine]

Situació: zona rústica (pl. 4b).

Peça de terra de secà, amb vinya i oliveres, de poc més d'una hectàrea de terreny. No podem dir exactament on es troba, però podem assegurar que està situada a la depressió nord de *la plana de la Graiera*, a la franja de terra limitada pel peu d'aquesta plana i pel *torrent de les Codines*. La veiem documentada en una manifestació d'herència de data 6 de febrer de 1879 (R.P.; ll.2; f.111).

També en fan referència els capbreus següents: el de l'any 1610 (11r): ... *la coma martina* termena amb una peça d'Antoni Totasaus de la Graera, de Joan Pedro, pagès de la Graera, i el de 1695 (23r) diu: ...*la Coma Llagostera* prop *la Martina*, de Miquel Mayner. (ACAP)

Martina, la costa de la

Capb. 1656 (42r): ... la *Costa de la Martina*, de la heretat de Joan Bosquet de Monpeó, de Francesc Vidal. (ACAP)

Martina, el puig de

Capb. 1565 (35r): ... “partim / cum honore Bartholomei Totasaus in bassia olia- / da ab occidente cum honore Joannis Busquet in *podio* / dicto *de na Martina* et a circio sive ab aquilone cum / termino de Calafello...” (ACBP)

Capb. 1570 (31v): ... “mansum in quadra de Monpaó... ad oriente cum termino ville nove de cubelles... ad occidente... *podio dicto de martina* et a cirtio cum termino de castelleto”, d'Andreu Ivern (1591). (ACAP)

Capb. 1633c (18v): ... los *campes de Gornal* en la qual hi ha una marjada de oliveres dins les quals passa un camí que li diuen lo *camí moliner*... ponent lo *puig de Martina*”, de Bartomeu Iveren. (ACAP)

Martinenca, la

Capb. 1656 (65r): ... (al marge) la *coma de la Font* (?) o la *Martinenca* (?) a la quadra de monpeo...migdia...muntanya dita la *plana den Gerones*, de Magí Papiol (1665). (ACAP)

Martínez, cal (Po)

['kal mər'tinəs]

Renom del pis primer de la casa del carrer Principal, núm. 51, atribuït a la família d'Alfonso Martínez Cazorla, jornalero, i Catalina Aguilar Pérez, amb llurs filles Joana i Antònia. Aquesta família era immigrada i procedia de la província de Múrcia.

Significat del renom.- Com veiem, coincideix amb nom de família del cap de casa.

Martinica, la

[lə marti'nike]

Situació: zona rústica.

Nom de peça o partida de terra que trobem documentada en un testament atorgat davant del rector de la Parròquia Mn. Josep Llauredó, en la data del 14 de juliol de l'any 1957: “... .. *les*

peces de terra les Codines, el Corral d'en Pasqual i la Martinica. Ho lego” (A.P.C.; plec de testaments). No hem localitzat la seva situació.

Màrtirs, carrer dels (Po)

Aquest carrer va des del *carrer de Jesús* fins a la sortida del poble pel costat de ponent. Igual que el *carrer dels Caiguts*, el seu significat pot servir per honorar la memòria dels màrtirs de la Guerra Civil.

Martorell, Casa de Colònies Artur

Vegeu: *Casa de Colònies Artur Martorell*

Marus, cal (Po) [ˈkal ˈmarus]

Renom de la casa del carrer Principal, núm. 20 (cafè), atribuït a la família de Josep Pons Alegret i Maria Torrens, amb llurs fills Josep i Albert. Dins les dècades dels anys quaranta-cinquanta, regentaven un dels dos cafès que hi havia en el poble. També havien estat fusters.

Significat del renom.- *Marús* és un llinatge que trobem en poblacions gironines i barcelonines.

Marus, el cafè del [əl kəˈfɛl ˈmarus]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Aquest cafè va popularitzar la plaça del poble a la qual hi estava situat. Era la més petita de les dues que constituïen l'actual plaça de Catalunya –la de ponent–, quan hi havia edificat, al seu mig, el *Centre Agrícola de Calafell* o *casino dels Rics*. Després de la guerra, poca gent sabia on era la “plaza de José Antonio”, però tothom coneixia i donava raó de *la Plaça del Marus*. A la dècada dels 40 els qui l'explotaven eren en Josep Pons i na Maria Torrents, els quals varen marxar del poble cap als anys 50. Malgrat haver passat per diverses mans, avui el cafè encara existeix al núm. 20 del carrer Principal i forma part de la plaça de Catalunya esmentada anteriorment.

***Marus, la fusteria del** [lə fustəˈriɛl ˈmarus]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Aquesta antiga fusteria regentada per *cal Marus*, era situada exactament al núm. 43 del carrer Principal, entre *cal Carles el Ferré* i *cal Rovelló*. Va estar en activitat fins als voltants de la Guerra Civil espanyola (1938).

Marus, ca la Pauleta el (Po)

Vegeu: *Pauleta el Marus, ca la*

Marus, Plaça del

Vegeu: *Plaça del Marus*

Marus, el torrent del [əl tuˈren dəl ˈmarus]

Situació: zona rústica (pl. 3j, 4i).

Tros del *torrent de la Cobertera*, amb conreu d'oliveres i fruiters, que trobem just abans d'arribar al pont de la *carretera Comarcal 246*. Al seu costat dret, baixant, hi ha unes instal·lacions de la *Depuradora d'Aigües Residuals*.

El nom d'aquest tros de terra, prové del renom del seu antic propietari o parcer: a *cal Marus*.

Marxanta, ca la (Pl)

Vegeu: *Feliu, cal*

Mas

Vegeu: *Canyís, Carrencà, Espasa, Farell (Comafarella), Huguer, Mel, Romeu, Soler, Rubió Uguer, Vives*.

Mas, el (partida de terra)

Capb. 1633 (49v): ... partida dita *lo Mas*, d'Antoni Ivern. (ACAP)

Mas, cal (Pl)

[ˈkal ˈmas]

Renom de la casa del carrer del General Sanjurjo (avui, carrer de Vilamar), núm. 24, atribuït a la família de Pere Solé Ferrer, pagès, i Rossita Rubió Martí amb llurs fills. En aquesta casa també se li deia a *cal Pagès* i a *cal Paelles*.

Significat dels renoms.- La masia d'un Mas és la casa de camp on hi habiten els masovers d'una hisenda rústica i els avantpassats del titular en provenien. Quant a pagès és l'home que es dedica al conreu de la terra, activitat que exercia la família descrita, i l'atribució de Paelles és pel fet de provenir de la casa de dalt del poble que portava aquest renom.

Mas de n'Alguer, el

Pel fet d'haver estat propietat d'en Joan Alguer, aquest va ser un dels antics noms en què es va conèixer l'avui desaparegut *Mas de la Mel*. També va tenir els noms de *Mas Blanc* i de *Mas Corties* (o *Curties*).

Com a *Mas de N'Alguer* el trobem en el capbreu de 1590 (23) ...*lo mas den Alguer* (1591). (ACAP)

Mas de N'Alguer, el prat de

Capb. 1565 (19r): “Tem quendam aliam pesiam terres ex iugera terre parum plus / vel minus ad locum vocatum *al prat del mas d'en Alguer* confron- / tatam ab oriente cum honore Joannis Alguer a meridie cum / devessia maris ab occidente cum honore Petri Papiol et a circio / sive ab aquilone cum honore dicti Joanis Alguer”. (ACBP)

Mas Bargalló, el camí de

Capb. 1717: ...*la Coma de la Font* a migjorn amb lo *camí qui va al mas Bargallo...*”, d'Andreu Papiol (1649) (ACAP)

Mas Blanc, el

Era un dels noms que tenia antigament l'anomenat –i avui desaparegut– *Mas de la Mel*. També se li digué el *Mas Corties* (o *Curties*), i encara abans (1602) pel fet d'ésser propietat de Joan Alguer se'l nomenava pel *Mas Alguer*.

Amb el nom de *Mas Blanc* surt referit en el Capb. 1570 (42r): ... “mansum vulgo dictum lo *mas blanch...* ad oriente cum *quadra de Segur* a meridie cum littore maris ad occidente cum honore Antoni Font quadam carrerata mediante et a cirtio partim cum honore Monserrati Papiol cum *podio de la talaya* aygua vessant vsq (??) a la *serra del arbosar* et tendit vsq a la *coma farella* et decendit al *puig del garo*”, de Joan Auguer (1591). (ACAP)

Mas Blanc, la roqueta del (Ta)

[roˈkɛtə ðəl mazˈβlank]

Els mariners de Calafell la situen a un fons de 2,5 brases i al recte del *Mas Blanc*. (Mas de la Mel a finals dels segle XX)

Mas Canyís, el

[əl ˈmas kəˈɲis]

Situació: zona rústica (pl. 2f).

Partida de terra corresponent a l'heretat coneguda pel *Mas Canyís*. Una part d'aquesta heretat pertanyia al terme municipal de Bellvei i una altra de 15 jornals al terme de Calafell. Per tant, ens referim en aquesta segona i la situem als costats de llevant i sud-est de la masia, la qual

està edificada dins el terme de Bellvei. La trobem documentada en uns capítols matrimonials atorgats el 26 d'octubre de 1917 (R.P.; ll.5; f.200).

Mas Canyís, el camí de

Capb. 1570 (43v): ... “los *carcanyols*... ad oriente cum *camino quo itur al mas canyis*... ad occidente cum serra dita dels *castellans* et a cirtio cum honore heretum del *mas canyis*”, de Joan Castells (1591). (ACAP)

Mas Canyís, la carrerada de

[lə kərə'raðəl 'mas kə'nis]

Situació: zona rústica (pl. 2f).

Pujava cap al *Mas Canyís* des dels *Carquinyols* passant pel fondo d'aquest *Mas*. La trobem documentada en un testament del 23 de maig de 1900 (R.P.; ll.8; f.7).

Mas Canyís, la coma de

Capb. 1570 (5v): *la coma del mas den Canyis*”, de Montserrat Papiol (1591). (ACAP)

Mas Canyís, el farelló de (Ta)

[əl fərə'lo ðəmaskə'nis]

Es troba en un fons de 60 braces, davant de Sant Salvador

Senya:

El *Mas Canyís* per un turó que fa com una teula.

Mas Canyís, el fondo del

[əl 'fondul 'mas kə'nis]

Situació: zona rústica (pl. 2f).

Fondalada llarga i estreta situada dins l'antiga heretat del *Mas Canyís*. Baixa des de la masia fins a la partida denominada *els Carquinyols*. També és coneguda pel *fondo dels Carquinyols*. Dins d'aquesta fondalada hi trobem la *carrerada de Mas Canyís*.

Mas Canyís, la masia del

[əl 'mas kə'nis]

Situació: zona urbanitzada (pl. 2d).

Masia que pertany a l'antiga heretat del *Mas Canyís*, la qual comprenia terrenys dins el terme de Bellvei i altres (15 jornals) dins el de Calafell. La masia, en si, està construïda en els d'aquell primer terme i, tot i que els seus voltants estan urbanitzats, l'edificació tota restaurada es manté en perfecte estat. Avui, segueix estant habitada.

***Mas Carrencà, el**

[əl 'mas kərəŋ'ka]

Situació: zona urbanitzada (pl. 2j, 1i).

Partida de terra amb aquesta denominació i situada, tal com veurem a continuació, a ponent de l'antiga heretat de *la Sínia*.

Com a mas, no hi ha constància documental i, menys encara, si el situem dintre el terme de Calafell. No obstant, vegem les dues referències següents:

a) *Dins de l'antiga heretat de la Sínia i en els afrontaments d'aquesta hisenda veiem que diu ”a l'oest (limita) amb el citat camí o carretera que divideix ambdós termes del Vendrell i Calafell i part amb la peça de terra anomenada Mas Carrencà que més avall es descriurà... Quant a la descripció, diu: peça de terra denominada Mas Carrencà, plantada de garrofers, de cabuda 3 jornals equivalents a nou mil noranta-sis metres quadrats. Afronta a orient, migdia i nord amb terres de la hisenda la Sínia i a ponent, amb la carretera citada que divideix els dos termes”* (R.P.; L1.4; f.11).

Parla també d'una segona peça de terra: *”Peça de terra anomenada Mas Carrencà, de cabuda vuit mil tres-cents metres quadrats, plantada de vinya, garrofers i bosc. Afronta a l'est, migdia i nord amb la finca descrita i a ponent amb la carretera divisòria dels termes de Calafell i el Vendrell”*.

b) Per altra banda, veiem que els terrenys de la banda de baix de la via del tren que limiten a ponent amb la *carrerada d'en Ralet*, –via divisòria dels termes de Calafell i del Vendrell– i situats, per tant, a la mateixa línia que els anteriors, però més al sud, pertanyen a la partida de terra anomenada *Prat de Mas Carrencà* (R.P.: ll.8; f.29). A sobre s'hi ha construït la *urbanització Sicart*.

Aquestes referències ens fan suposar la possible existència en algun temps, i tal volta dins el terme del Vendrell, d'algun mas anomenat el *Mas Carrencà*.

En trobem referència en el capbreu de 1633 (58): ... lo *Mas Carrencha* (i al marge, *Carrencá*), que termena a tramuntana ab lo camí dels Calderes, de Pere Duran. (ACAP)

Mas Carrencà, la carrerada del

Capb. 1565 (7v): ... “partim cum honore Petri Batet et partim cum termino ville / de Vendrello mediante camino sive *carrerada dicto del mas d'en Carrenear* et a circio sive ab aquilone cum honore / Joannis Llorens de quibusquidem domibus et peciis terre...” (ACBP)

***Mas Carrencà, el Prat de**

Vegeu: *Prat de Mas Carrencà, el*

Mas Corties, el

Capb. 1341 (3v): “Totum illud censale centrum solidior. Ego recipio et conservi recipere et habeo in manso et super *mansum den Corties...* qui mansus est in terminus de Calafello”. El benefici rep un cens de 100 (?) del *mas den Cortils*, segons consta en un acte firmat el 4 d'octubre de 1325. (ACAP)

Mas de l'Espasa, cal (Po)

[ˈkal ˈmaz dələsˈpaze]

Renom de la casa del carrer de l'Aire, núm. 1 en la que hi vivien el matrimoni format per Anton Sevé Ramon i Palmira Jansà Raventós amb llur fill Joan i els avis Joan Sevé Colomé i Concepció Ramon Roset.

Significat del renom.- El nom de la casa li fou atribuït pel fet de ser els masovers del *Mas de l'Espasa*. Abans, però, en aquesta casa se la coneixia per *ca l'Estudiant*.

Mas de l'Espasa, el (la masia)

[əl ˈmaz də ləsˈpaze]

Situació: zona rústica (pl. 6f).

Masia composta de planta baixa i dalt. Té un corral annex. La casa té una superfície de 169,38 m² i el corral n'ocupa 200 més (R.P.; ll.5; f.17). La trobem a 2 kilòmetres del poble de Calafell i a uns 30 metres, a ponent, del *camí de Montpaó*. Està assenyalada amb el núm. 6 i pertany a l'heretat que porta aquest mateix nom. Avui està mig enderrocada i el que queda d'hisenda és erma. La trobem documentada en uns censos d'allí pagats a la Parròquia l'any 1792, (A.H.A.T.; ll.53). També surt en un llibre de comptes de la mateixa Parròquia dels anys 1680 -1689 ...Mas de Nespasa. (A.H.A.T.; ll.8).

Mas de l'Espasa, el (partida de terra)

[əl ˈmaz də ləsˈpaze]

Situació: zona rústica (pl. 6f).

Partida de terra que configura l'antiga heretat del *Mas de l'Espasa*. S'estén des del capdamunt de la partida denominada el *Mas d'En Vives* fins als terrenys de la hisenda del *Pepet de l'Agneta*, avui la *urbanització Mas Romeu*, i a banda i banda del *torrent de Montpaó*. Actualment, l'*autopista de Pau Casals* travessa el sud d'aquesta partida de costat a costat. La trobem documentada en diverses escriptures de compravenda de trossos o peces de terra. Entre les quals, citarem la realitzada el 2 d'octubre de 1894. (R.P.; ll.1; f.60).

També en fa referència el capbreu de l'any 1570 (48r): ...“*lo mas den Spasa* et terminatur ad oriente cum *podio den guilera...* ad occidente cum *colle de la pedrera*” de Pere Joan Totasaus (1591). (ACAP)

Mas de l'Espasa, el fondo del

[əɫ 'fondul 'maz δə ləs'paze]

Situació: zona rústica (pl. 6f).

Fondalada situada al davant mateix de la masia. Forma part de la serra que separa les terres d'aquesta antiga heretat i les de la *Quadra de Sant Miquel de Segur*. Dins d'aquesta fondalada hi trobem l'*Argelagar*, terra atapeïda de matolls i argelagues. Dos dels túnels pels que passa l'*autopista de Pau Casals* travessen aquella serra i surten per aquesta fondalada.

Mas de l'Espasa, el torrent del

[əɫ tu'ren dəl 'maz δə ləs'paze]

Situació: zona rústica (pl. 6f).

És el tros del *torrent de Montpaó* amb conreu d'oliveres i vinya, situat dins la hisenda del *Mas de l'Espasa*. Aquest tros de torrent pren el nom de l'heretat mencionada.

Mas de l'Espasa, el torrent del Joan delVegeu: *Joan del Mas de l'Espasa, el torrent del****Mas Farell, el**Vegeu: *Comafarella, la masia de la***Mas Gatell, el**

Capb. 1565 (22v): "Item quandam aliam pesiam terre partim cultam here- / mam garrigam et montaneam in loco voccato *lo mas gatell* in qua antiquitus erat constructus mansus *gatell* //f.45// continentem in se quinquaginta iugera terre parum"... (ACBP)

Capb. 1570 (55r): ... *lo mas gatell* de Joan Goday (1591); capb. 1633 (30r): *los Carcanyols* y antigament dit lo *Mas den Gatell* que termena a ponent ab honors de Joan Gibert que vuy poseeix lo *Mas Canyís* de Jaume Bassa. (ACAP)

Capb. 1570 (21v): ...pessa de terra on era construït el *mas Gatell*... "locum dictum lo *mas gatell*, solixent camí del Arbós", de Salvador Totasaus (1591). (ACAP)

Mas, ca l' Hereu del (Po)Vegeu: *Hereu del Mas, ca l'****Mas de n'Huguer, el**

['maz δə nu'ɣe]

Situació: zona rústica.

Joan Santacana, en "Els homes de Calafell -1971, pag. 43", escriu: ...*i la repoblació de masies enrunades i en plena decadència des del segle XVII. En l'any 1681, el Rector Rotllant parla de les masies despoblades del terme, dient: que el mas den Uguer i den Vives com vuy no hi habiten no hi dono salpas.* (Arxiu Parroquial. Manuscrit Rotllant).

Aquesta exposició ens mostra clarament l'existència d'aquests dos masos, tot i que, avui, no en coneixem cap vestigi indicatiu del lloc on estaven situats. Del d'En Vives en coneixem, però, la partida de terra.

Mas Llagostera, el

Com a mas el trobem en els capbreus següents: Capb. 1656 (7v): ..."vulgarment lo *Camp de la Paissa* lo qual es de part y pertinentias del *Mas Llagostera*", d'Antoni Vendrell. Martin 2001(16): "també hi havia casa Llagostera o Alborna (1680), que tal vegada es correspon al petit nucli de *Can Seixanta*, al peu de Montpaó. (ACAP)

Mas de Llongasset

Capb. 1565 (58v): "Item quandam magnam peciam terre continentem in se quindecim / iugera in qua includuntur tres pecie terre una vocata *lo mas / de Llongasset* in qua erat constructus mansus nunc diritus et / constructum orrile continentie"... (ACBP)

Mas Mainer

Capb. 1633c (5r): ...*mas mayner* ab una gran pessa de terra en la qual dit mas esta construit [...] e termena a solixent ab lo terme de Vilanova”, de Joan Romeu.

Capb. 1695 (9r): ... tot aquell mas anomenat lo *Mas Mayner* situat a la quadra de Monpao ab una gran pessa de terra en la qual dit mas esta construit i edificat part camp a part garriga y part bosquina, part montanya y part de vinya y algunas oliveras plantadas de tinguda de cent jornals poch mes o menos... en lo lloch de Monpeo, de Mateu Romeu. (ACAP)

Mas de la Mel (masia)

[əɫ 'maz ðə lə 'mɛɫ]

Situació: zona urbanitzada (pl. 6j).

Aquesta masia era la casa de pagès de l'antiga heretat del *Mas de la Mel* (R.P., ll.3; f.2;23). La vàiem situada al mig de la hisenda i sobre de la *carretera de Calafell a Barcelona*. Va ser enderrocada els anys 70 i estava assenyalada amb el núm. 1. El terreny on era edificada i el dels seus voltants formen part de la urbanització amb el nom incorrecte de *Mas Mel*. Entre altres, la trobem documentada en un cens parroquial de l'any 1729 (A.D.T.; P.C. ll.53).

Mas de la Mel, el (partida de terra)

[əɫ 'maz ðə lə 'mɛɫ]

Situació: zona urbanitzada (pl. 6j).

Partida de terra amb una superfície inicial de 130 jornals apta per a sembrats, vinya, oliveres i garrofers. També comprenia una part de bosc i de muntanya i constituïa l'antiga heretat d'aquest mateix nom. En el seu centre, i sobre la *carretera de Vilanova*, hi havia construïda la masia. La partida afrontava, a llevant, amb l'antiga heretat de la *Quadra de Sant Miquel de Segur*; a ponent, amb la *muntanya del Comú* i amb diversos propietaris; al nord, amb l'*Heretat de la Comafarella* i el *Mas d'En Vives* i a migdia, amb la *Platja de Mar*. Entre altres, la trobem documentada en una escriptura de donació de data 26 de febrer de 1923. (R.P.; ll.3; f.223).

També en fa referència el capbreu de l'any 1570 (42): ...“mansum vulgo dictum lo *Mas Blanc*... ad oriente cum *quadra de Segur* a meridie cum littore maris ad occidentem cum honore Antoni font [i tb. Bartolomei Papiol i Antoni Llagostera] quandam carrerata mediante et a cirtio partim cum honore Montserratati papiol cum *podio de la talaya* aygua vessant vsq (???) a la *serra del arbosar* et tendit vsq a la *Coma farella* et descendit al *puig del garo*” de Joan Auguer (1591). (ACAP). Més antigament s'havia dit el *Mas Corties* (o *Curties*) i encara abans (1602) pel fet d'haver estat propietat de Joan Auguer es deia el *Mas Auguer*.

Mas Mel, urbanització

[uɾβəniʒə'sjo 'maz 'mɛɫ]

Situació: zona urbanitzada (pl. 6i, 6j).

Aquesta urbanització amb el nom malauradament mutilat –ja que sintàcticament *Mas Mel* no vol dir res– ocupa els terrenys de l'antiga heretat del *Mas de la Mel*. Està situada al sud del terme de Calafell i els seus terrenys s'estenen per sobre i per sota de la carretera que va de Calafell a Barcelona. També en formen part els de sota de la via del ferrocarril. Pel seu costat de llevant afronta amb les terres de l'antiga heretat de la *Comafarella*. El pla parcial d'aquesta urbanització va ser aprovat el 13 de febrer de 1969.

Mas, cal Pau del (Po)

Vegeu: *Pau del Mas, cal*

Mas d'En Pedro, les roquetes del (Ta)

[ləz ru'ketəz ðəl mazðən'pedru]

Es troba davant mateix del mas que porta aquest nom, just a la partió del terme de Cunit i Cubelles i a un fons de 4/5 brases.

Mas Roig, el

Capb. 1610 (8v): ... al lloch dit lo camí del *mas roig*, de Magdalena Castells. (ACAP)

Mas Roig, camí del

Capb. 1633 (7v) ... *lo cami del Mas Roig* de Geroni Vendrell; capb. 1610 (8v): ... al lloch dit *lo cami del mas roig*, de Magdalena Castells. (ACAP)

Mas Romeu, el camí de

[ə'l kə'mi ðə 'maz ru'mew]

Situació: zona rústica (pl. 3g, 4g...).

L'heretat enregistrada documentalment amb el nom de *masia del Romeu* era coneguda per tothom com la *hisenda del Pepet de l'Agneta*, i la masia construïda dins d'aquesta hisenda, la qual trobàvem situada a ponent del *camí de Montpaó*, la gent del poble l'anomenava, també, *la masia del Pepet de l'Agneta*. El *Mas Romeu* sorgí cap als anys seixanta amb el naixement de la urbanització que porta aquesta denominació. Per tant, el *camí del Mas Romeu* és tan nou com la urbanització i és el mateix que el que va de Calafell a Montpaó encara que canviat de nom. Avui està asfaltat i, en alguns trams, pren el caràcter de carretera.

Mas Romeu, urbanització

[urβə'nizə'sjo 'maz 'rumew]

Situació: zona urbanitzada. Montpaó (pl. 6d, 7d, 6e, 7e, 7f).

Els terrenys d'aquesta urbanització comprenen els de l'heretat inscrita amb el nom de masia del Romeu de la partida Montpaó (R.P.; ll.7; f.166), la qual era coneguda per tot el poble com la *hisenda del Pepet de l'Agneta*. Està situada a Montpaó entre les propietats de l'antiga hisenda de *cal Borrell*, al nord, i l'heretat del *Mas de l'Espasa*, al sud. El seu pla parcial va ser aprovat el dia 3 de febrer de 1966.

Mas Rubió, el (partida de terra)

[ə'l 'maz ru'βjo]

Situació: zona rústica.

Nom d'una peça de terra que trobem documentat en un testament atorgat davant del rector de la Parròquia, Mn. Francesc Montoliu, amb data del 28 d'abril de 1942: "...el camp del Mas Rubió. Ho lego..." (A.P.C.; plec de testaments). No hem localitzat la seva situació.

***Mas, cal *Sec del (Po)**

Vegeu: *Sec del Mas, cal*

Mas de la Serra

Capb. 1565 (40r): ... "pre dicto manso *de la Serra* alias *de la Graera* / quas una cum terris honoribus et possessionibus eiusdem / habeo et possideo in dicto loco et termino de Calafello per dictum / magnificum Bernardum Palegri dominum dicti castri et sub pleno direc- / to et alodiali dominio firma..." (ACBP).

Capb. 1570 (33r) "... mansum de *la Serra* als de la Grayera", de Margarida Escofeta (1591), Martín; 2001 (34r): ... els Mayner eren propietaris del *mas de la Serra*, conegut també com lo lloc de la Grayera". (ACAP)

Mas d'En Soler, el

[ə'l 'maz ðən su'le]

Situació: zona rústica.

Partida de terra apareguda en una escriptura d'herència de l'any 1960 (R.P.; ll.21; f.4). No hem pogut localitzar exactament el lloc del seu emplaçament però tots els antecedents apunten que està situada al començament del *Mas d'En Vives* i prop del *Casalot del Viola*. Pensem que té coincidències amb el *Prat del Mas d'en Soler*, el qual es troba en aquest indret. En la citada escriptura s'indica que aquella partida també se la coneix pel *Camí de Vilanova*, cosa que aproxima la suposició.

Aquesta denominació fa pensar en l'existència d'un mas en aquest lloc i en altre temps, el qual portava aquest nom.

També en fa referència el capbreu de l'any 1695 (14r): ..."el *Mas den Soler*" a migdia "lo *cami real a Tarragona*" a ponent "ab lo *cami que va a Vilanova*, de Josep Llagostera. (ACAP)

Mas d'En Soler, el Prat del

Vegeu: *Prat del Mas d'En Soler, el*

***Mas de n'Uguer**

Vegeu: *Mas de n'Huguer*

Mas d'En Vives, el (partida de terra) [əɫ 'maz ðəm 'biβəs]

Situació: zona rústica (pl. 5g, 5h, 5i, 6g, 6h).

Partida de terra de gran extensió que dóna nom als terrenys d'una antiga heretat de Calafell coneguda amb aquesta mateixa denominació i, de la qual, només en tenim constància documental. Aquesta partida engloba la part inferior de la conca del *torrent de Montpaó*, formada per la *mntanya de l'Escarnosa* i per la serra que la separa de les terres de Segur i de les de la hisenda de la Comafarella. De nord a sud s'estén des de la partida i heretat del *Mas de l'Espasa*, fins al costat nord de la *mntanya del Comú*. Per la gran extensió que té, comprèn un seguit de subpartides que concreten, amb més exactitud, l'indret al qual es refereixen. Són les següents: *el Fondo dels Pobres*, *el Pi de l'Àliga*, *el Prat del Mas d'en Soler* i *el Torrent del Mas d'En Vives*. Alguna d'aquestes partides surt inscrita conjuntament amb el nom del *Mas d'En Vives*. Documentalment direm que, entre altres, la trobem referida en uns capítols matrimonials atorgats en la data del 23 de febrer de l'any 1886. (R.P.; ll.4:f.89).

També en fa referència el capbreu de l'any 11695 (15): ...“*la Coma farella*” que termena a solixent ab honors de la heretat de la *quadra de Segur* que es del noble Carles de Llupià” a tramuntana Isidro Marrugat silurgia (¿?) ques del *Mas den Vivas*”, de Josep Llagostera. (ACAP)

Mas d'En Vives, el camí de [əɫ kə'mi ðə 'maz ðəm 'biβəs]

Situació: zona rústica (pl. 4i, 5i, 5h...).

Començava en el *camí de Vilanova*, davant mateix de la partida de terra anomenada el *Camp de l'Olla* i a una distància d'uns 200 metres de la darrera casa del poble. Actualment el traçat d'aquell camí l'ocupa la variant de la *carretera que va a Bellvei*. A partir del punt referit i, tot baixant, travessava el *torrent de la Cobertera* i es dirigia cap el *Mas d'En Vives*. Avui, des la variant citada i en el mateix lloc (davant del *Camp de l'Olla*), travessa el mateix torrent i, tot vorejant pel costat dret el que ve de Montpaó recorre tot el *Mas d'En Vives*. Per tant, va seguint el curs d'aquesta torrentera fins a trobar el *camí de Montpaó* al davant mateix de la masia del *Mas de l'Espasa*. Cal dir que en el seu inici pel costat sud (en això del Carter) hi ha el punt de confluència dels dos grans torrents de Calafell, el de la *Cobertera* i el de *Montpaó*.

Mas d'En Vives, el torrent de [əɫ tu'ren dəl 'maz ðəm 'biβəs]

Vegeu: *Montpaó, el torrent de*

Masell, el torrent del [əɫ tu'ren dəl ma'zeɫ]

Situació: zona rústica (pl. 3j).

És el tros del *torrent de la Cobertera*, amb conreu d'oliveres, situat a la part de baix del pont de la *carretera Comarcal 246*, tocant al *dispensari de la Creu Roja*.

Pel que fa a l'*ambulatori de la Seguretat Social* que veiem a la part de baix del dispensari citat, podem dir que està construït a la vora torrent, però a la part de dins. Pel seu costat sud el segueix un tros del *torrent del Panxo*. El nom el pren del renom de la família que el treballava: a *cal Masell*.

Masia (mas)

Vegeu: *Bolavà, Bonavista, Borrell, Calau, Canyís, Casa Nova de Segur, Casa Vella de Segur, Comafarella, Espasa, Farell, Font, Graiera, Huguer, Huguet, Manela, Marrugat, Masia del Romeu (Pepet de l'Agnet), Mel, Panxo, Perotet, Seixanta, Sínia, Trilles, Uguer, Vilarenc, Vives*.

Masia de la Font, cal Joan de la (Po)

Vegeu: *Joan de la Masia de la Font, cal*

Masia de la Font, urbanització

[urβəniʒə'sjo mə'zie ðə lə 'fɔn]

Situació: zona urbanitzada (pl. 2g, 2h).

És una petita urbanització que trobem al nord del poble de Calafell i comprèn la part dels terrenys d'aquesta heretat situats als voltants de la masia i sobre la partida de terra anomenada *la Font*. El seu pla parcial va ser aprovat el 23 d'abril de 1963.

masia d'en Geronès, la

Vegeu: *Geronès, la masia d'en*

masia d'en Nou, la

Vegeu: *Nou, la masia d'en*

Massanera, el camp de la

Capb. 1565 (40v): ... "usque ad honorem dicti Michaelis Totasaus / dicto *lo camp del Colomer* et cum dicto honore Sabriani Tota- / saus dicto *lo camp de la masanera* de pertinentiis hereditatis / dicti Michaelis Totasaus..." (ACBP)

Massó, el camp d'en

Capb. 1565 (61v): "Item quandam aliam peciam terre continentem in se duo / iugera terre parum plus vel minus sitam in dicto termino / de Calafello vocatam *lo Camp d'en Massó*". (ACBP); capb. 1695 (2r): ... comensant dita pessa davant la casa al costat de la hera en la qual s'h inclou *lo camp de la hera*, o *lo camp de la Casa*, *lo camp den Masso*, lo del *Espelta* (?) y lo de la *porrella*, de Cosme Mayner. (ACAP)

Mata, el pèlag de la

Capb. 1656 (42v): ... la *Plana de la Figuerassa* (?) y de altre nom lo *Pelech de la Mata* que és per Monpaó, de Francesc Vidal. (ACAP)

"matadero", el

[əl mətə'deru]

Vegeu: *Municipal, l'Escorxador*

Matalasser, cal (Po)

Vegeu: *Pau del Mas, cal*

***Mateu de Mar, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Matheu Romeu, dit lo Matheu de Mar*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Medoll, el

[əl mə'doʎ]

Situació: zona rústica.

Nom de peça o partida de terra que trobem relacionada, entre altres, en el llibre de comptes de la Parròquia dels anys 1680-1689: "*La pesa del Medoll*" (A.H.D.T.; ll.8).

També el trobem referit en els capbreus següents com a Medol: Capb. 1590 (34v): ... "Joan Totusaus per una pessa del *Medol* (1644); Capb. 1633 (28v): ... "a la partida dita lo *Medol* e pren detinguda dita terra es a saber des del cap del *torrent del hereu Papiol* fins al *Cami del Arbós* de la *Bassa Miquela*" e termena a solixent ab el *cami de la Graera* a Calafell i a tr. ab lo *cami de la Bassa Miquela*", de Pere Rovirosa. (ACAP)

Meix, cal (Po) [ˈkal ˈmɛʃ]

Renom de la casa del carrer del Mar, núm. 17 atribuït a la família de Ferran Meix Segarra, pescador, i Maria Rovirosa Hugué amb llurs fills Jaume, Josep i Joan.

Significat del renom.- En aquest cas el renom coincideix amb el nom de família –o primer cognom– del cap de la casa.

Meix, la rasa del [lə ˈrazəl ˈmɛʃ]

Situació: zona rústica (pl. 2i, 3i).

Aquesta rasa estava situada entre les partides de terra del *Barber* i dels *Claperets*. Desguassava a l'antic *camí de Mar*, avui *passeig de la Unió*, i pel fet d'haver construït l'*Institut Camí de Mar* en el lloc pel qual hi passava n'ha desaparegut la seva part inferior

***Mel, el Mas de la** (masia)

Vegeu: *Mas de la Mel, el*

***Mel, el Mas de la** (partida de terra)

Vegeu: *Mas de la Mel, el*

Mel, urbanització Mas

Vegeu: *Mas Mel, urbanització*

Menció, cal (Pl)

Vegeu: *Soriano, cal*

Mencionet, el (Ta) [əl mənʃw'nɛt]

Roca amb molts enganxadors que es troba –tot fent clot– entre 67 i 68 brases de fondària davant de Sant Salvador.

Senyes:

La Mamella de la Regana (el Coll de l'Illa) pel Campanar de Roda.

El Més alt de Montmell per la Masia de les Finestres.

Menganyes, cal (Po) [ˈkal mənˈgəɲəs]

Renom de la casa del carrer Principal, núm. 17 propietat d'una venerable senyora d'uns 80 anys d'edat, udolada, vestida amb molta elegància i amb mantellina, que caminava recolzada sempre en el seu bastó de puny pla de nacre i que era cridada per Senyora Rossita, la qual vivia a Barcelona durant moltes temporades i estava assistida per una serventa amb el nom de Llúcia.

mercat Municipal

Vegeu: *Platja, Segur de Calafell*.

“Mercedes”, ca la (Po) [ˈkale məɾˈsɛðəs]

Renom de la casa del carrer de l'Església, núm. 19, atribuït a la família de Josep Solé Ferré (ajudant de farmàcia) i Mercè Santacana Martí (titular d'una botiga de queviures) amb llurs fills Margarida, Joana i Josep.

Significat del renom.- *Mercedes* és la traducció castellana de Mercè, fenomen molt corrent a Catalunya en aquella època, atès que els pronunciaven com els inscrivien en el Registre Civil.

Meriquildo, cal (Po) [ˈkal məɾiˈkildu]

Renom de la casa del carrer del Mar, núm. 21, atribuït a la família d'Hermenegild Olià Mestres i Maria Pons Rovira amb llurs fills Josep i Llorenç.

Significat del renom.- Conseqüència dels canvis fonètics propis dins l'etimologia popular Meriquildo ha estat la forma planera de referir Hermenegildo, traducció castellana del nom d'home del santoral català Hermenegild i que coincidí amb el cap de la casa.

Mero, cal (Pl) [ˈkal ˈmeru]

Renom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 20, atribuït a la família de Baldomer Mestre Calaf, pescador, i Capitolina Parellada Bautista. En aquesta casa també se la coneixia per *ca la Capitolina*.

Significat del renom i del nom.- *Mero* és una reducció del nom propi castellà Baldomero, coincident amb el nom del cap de la família, i *Capitolina* és nom propi i també el de l'esposa.

Mesell, cal (Po) [ˈkal məˈzeɫ]

Renom de la casa del carrer Nou, núm. 11, atribuït a la família de Joan Llagostera Serra, pescador, i Rosa Vinadé Fontanillas amb llur fill Agustí.

Significat del renom.- Aquest mot té moltes accepcions i totes tenen un caire displicent, poc agradós i varia segons les comarques. Desconeixem el motiu de l'atribució.

***Mestre de Cases, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Joan Marió, dit lo Mestre de Cases*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Mestre, cal Senyor (Pl)

Vegeu: *Senyor Mestre, cal*

Mig, el fondo del [əɫ ˈfɔndu ðəl ˈmitʃ]

Vegeu: *Petit del Borrell, el fondo*

Mig, la serra del [lə ˈsɛrɛ ðəl ˈmitʃ]

Situació: zona rústica (pl. 9f, 10d, 10e).

Aquesta serra constitueix la separació dels fondos de la *Casa Nova* i de la *Casa Vella de Segur* i també el començament dels seus dos torrents. A la seva part meridional hi ha situat l'anomenat *mirador de Segur*.

Entre altres, la referència d'aquesta muntanya la trobem en el plànol de l'Institut Cartogràfic de Catalunya.

Migjorn, el pujol de [əɫ puˈʒɔɫ də miˈdʒoɾn]

Situació: zona rústica (pl. 6c).

És el nom donat al cap de muntanya que separa els terrenys del *Mas Romeu* i *Montpaó* dels de la part superior del *fondo de la Graiera*. Està situat al sud de la plana que porta aquest mateix nom. El seu cim ens ofereix una panoràmica espectacular de tot el Baix Penedès, i segons els plànols de l'Institut Cartogràfic de Catalunya se'l denomina *la Roca Lliscant*.

Miquel de Segur, cal (Po)

Renom que hem trobat referit però sense antecedents.

Miquel de Segur, l'ermita de Sant

Vegeu: *Sant Miquel de Segur, l'ermita de*

Miquel de Segur, la Quadra de Sant

Vegeu: *Sant Miquel de Segur, la Quadra de*

Miquel Valencià, cal (Pl)

Nom de casa.

Miquela, la Bassa (partida de terra)

Vegeu: *Bassa Miquela, la*

Miquelona, ca la (Po)

[ˈkale mikəˈlone]

Renom de la casa del carrer de Jesús, núm. 3, en la que hi vivia na Magdalena Mestre Sanabra, procedent de Cunit.

Cal significar que entre Miquelona i Magdalena no hi ha cap semblança.

mirador de Segur, el

Vegeu: *Segur, el mirador de*

Miramar Residencial, urbanització

[urβənizəˈsjo mirəˈma rəziðənˈsjal]

Situació: zona urbanitzada (pl. 2h).

Petita urbanització que comprèn una peça de terra de la partida *Sanera*. Té una superfície de 15.556 m², dels quals 9.980 són edificables i comprenen 17 parcel·les. La resta corresponen a vials i zones verdes. Aquesta urbanització la trobem al costat esquerre de la carretera que deixa el poble de Calafell en direcció al Vendrell i sobre mateix del primer revolt, en el lloc on abans es coneixia pel “*retomb del Garrofer el Rovirosa*”. El seu pla parcial va ser aprovat el 15 de juliol de 1966.

Miravent, cal (Po)

[ˈkal mirəˈβen]

Renom de la casa del carrer del Pou, núm. 38, atribuït a la família de Bartomeu Pedro Mañé, pagès, i Teresa Miravent Romeu amb llur fill Aleix, també pagès i Antònia Grífols Olivella amb el fill d’ambdós.

Significat del renom.- *Miravent* és un mot compost de mirar i de vent i com a llinatge el trobem molt estès per la Catalunya oriental. A la família també hi figura com a cognom.

Miravent, cal (Pl)

[ˈkal mirəˈβen]

Renom de la casa del carrer del Carme, núm. 2, atribuït a la família de Ramon Almirall Miravent, pescador, i Palmira Domingo Vidal amb llur fill.

Significat del renom.- *Miravent* és un llinatge localitzat a Girona, Esplugues, la Granada, l’Arboç, Bellvei, Calafell, etc.

Miravent, la cova del

[lə ˈkɔβəl mirəˈβen]

Situació: zona urbanitzada (pl. 6 e, 7e).

Era una cova de 2 o 3 metres de fondària excavada en un marge terrer. Estava situada al *torrent de Montpaó* i dins del tros de torrentera que conreaven a *cal Miravent*, i d’aquí ve el seu nom. Pertanyia a la *hisenda del Pepet de l’Agneta*, avui, *urbanització Mas Romeu*.

Miravent, el torrent del

[əl tuˈren dəl mirəˈβen]

Situació: zona urbanitzada (pl. 6e, 7e).

Era el tros del *torrent de Montpaó* amb conreu d’oliveres pertanyent a l’antiga *hisenda del Pepet de l’Agneta*.

Estava situat entre el del *Somia*, a sobre, i el del *Pansa*, a sota. El nom el prenia del renom de la casa que el conreava, en règim de parceria: a *cal Miravent*. Avui forma part de la *urbanització Mas Romeu*.

Mistos, cal (Po) [ˈkal ˈmistus]

Renom de la casa del carrer del Pou, núm. 6, atribuït a la família de Joan Rovirosa Olià, pescador, i Maria Milà Torras, amb llurs fills Joan i Josep.

Significat del renom.- Un misto és un llumí i *Mistos* és el seu plural.

mitger, l'hortet del Pou

Vegeu: *Pou mitger, l'hortet del*

Mitges, la coma de

Capb. 1565 (54v): ... “pro firmamento charte quandam / peciam terre continentem in se quatuor iugera terre parum / plus vel minus sitam in dicto termino de Calafello in loco dicto / *la coma de mitges* ...” (ACBP); Martin 2001 (35r): apareix en un inventari del *mas de la Graiera* del 1671: “item la *Coma den Mitges*”. (ACAP)

Mitjans, cal (Po)

Vegeu: *Grau, cal*

***Modesta, la figuera de la** [lə fiˈʎere ðə lə muˈðeste]

Situació: zona rústica (pl. 3h).

Era una gran figuera de figues blanques. Tenia uns 12 metres d'alçada. Destacava per la seva grandària i pel delitós sabor del seu fruit. La vàiem verda i alterosa a uns 15 metres, a la dreta, de la *carretera de Bellvei*, després de la sortida del poble pel carrer de Jesús, i a uns 100 metres de la darrera casa d'aquell carrer.

Avui no existeix, però uns brots eixits del lloc on hi havia la soca volen ser el testimoni del seu passat. Era coneguda de tot el poble.

Moixó, cal (Po) [ˈkal muˈʃo]

Renom de la casa del carrer del Pou, núm. 8, atribuïda la família d'Adela Claramunt Alujas, vídua, i la seva filla Maria Riera Claramunt.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Jaume Gomis, dit lo Muixó*”.

Significat del renom.- *Moixó* és el nom atribuït a un ocell en general a les comarques tarragonines. A Mallorca un moixó és un gat petit i, també una bossa de diners que, generalment, es tenia amagada.

Moixò, cal Bielet del

Vegeu: *Bielet del Moixò, cal*

Moles, les (Ta) [ləz ˈmɔləs]

Roques al davant de Comarruga. Es troben a un fons de 27, 29 i 33 brases de fondària.

Senyes:

El Campanar de Torredembarra per la Premsa.

El Telègraf per Mas Gibert.

Moliner, camí

Capb. 1633c (18v): ... *los camps de Gornal* en la qual hi ha una marjada de oliveres dins les quals passa un camí que li diuen lo *camí moliner* [...] ponent lo *puig de Martina* de Bartomeu Iveren. (ACAP)

Molner, el Puig

Vegeu: *Puig Molner, el*

Monet, el puig de

Capb. 1695 (10v): ... “nominata la *Catinera*, las *Covas* et *puig de Monet*” a solixent “*serra Morena* ayguavassant avall” a ponent “ayguavassant avall costa avall fins a la aygua del torrent usque honorem Raffaelli Fontanilles agte de Belbey nominatam *Puig de Monet* dicto torrente mediante partim et paartim cum honore Jacobi Damia dicti loci de Belbey dit a las *Covas*”, de Didac Miret. (ACAP)

Martin 2001 (35): també apareix en un inventari del mas de la Graiera del 1671: Item lo *puig de Monet*.

Monges, les (Ta) [ləz 'mɔŋzəs]

És una roca davant de Sant Salvador a un fons de 60 brases.

Senyes:

El Campanar del Vendrell pel Mas de l'Escarrer.

El Més Alt del Montmell per la Masia del Ferrer.

La Trencada del Banc per la Casa de les Monges.

Monges, ca la Marieta de les (Po)

Vegeu: *Marieta de les Monges, ca la*

Moniato, cal (Pl) ['kal mu'njatu]

Renom de la casa del carrer del General Sanjurjo (avui, de Vilamar), núm. 26, atribuït a la família d'Agustí Llorens Andreu, electricista, i Pilar Comas Aragonès amb llurs fills.

Significat del renom.- Un *moniato* és el tubèrcul de la planta *Convolvulàcia convolvulus batatas*. Es desconeix el motiu de l'atribució a la família.

Monis, cal (Pl) ['kal 'mɔnis]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 71, atribuït a la família de Ramon Ortoll Papiol, del comerç, i Anna Plana Domingo amb llur filla.

Significat del renom.- No s'ha trobat etimologia ni referències sobre el mot “Monis”.

“Montejo”, cal (Po) ['kal mun'tɛHu]

Renom de la casa del carrer Principal, núm. 36, segon pis, atribuït a la família de José Montejo Gregorio, xofer, casat amb Rosa Pedro Guinovart i amb llurs fills.

Significat del renom.- *Montejo* és el cognom del cap de família, el qual era un nouvingut en el poble.

Montmar, urbanització [ʊfβənizə'sjo 'mom'mar]

Vegeu: *Valldemar, urbanització*

Montpaó [mumpo'o]

Situació: zona rústica (pl. 7c).

És un petit nucli d'habitatges construïts sobre d'un turó, el qual es troba al N del terme municipal de Calafell i a 142 m. d'altitud. Es comunicava amb aquesta població i amb Bellvei mitjançant camins carreters, avui asfaltats. Dista uns 3,7 km. del cap del municipi i uns 2,3 d'aquella segona població. També es comunicava amb l'Arboç, Clariana, Cunit i amb les *Cases Nova i Vella, de Segur*, mitjançant camins morrallers o de ferradura. A principis de segle encara estava habitat però el 1920 trobem documentat el projecte d'un èxode que s'acompleix totalment un any més tard (Montoliu-Santacana 2000: 27, 30). Els renoms de les cases que encara s'hi aguanten mig enderrocades son: *cal Seixanta, cal Panxo, cal Calau* i *ca l'Huguet*. Al peu del turó i al seu costat de llevant, també hi ha la masia, mig caiguda, de *cal Borrell*. Aquestes famílies, de fet, eren les propietàries dels terrenys que envoltaven el llogaret.

El nom de Montpaó surt en el cens de 1497 referint-se a les famílies que regentaven els masos del terme i també el trobem escrit el 1593 en el foli 83 [17] del Capbreu de Cubelles: “*lo camí que va de Conit a Monpehó*”.

Per altre costat hem de dir que Montpaó el veiem com a nom de diversos poblats del nostre país. Entre altres citarem el poble antic, desaparegut, i que situat en un tossal es trobava al sud de Cervera (Segarra), el qual està àmpliament documentat; el nom d'un barri de la vila de Santa Coloma de Queralt (la pobla de Montpahó); el puig de Montpaó dins el terme de Jorba (Anoia); el pouet de Montpó en el terme d'Olleria (Vall d'Albaida); Mompona, caseriu en el terme d'Alacant, etc., etc., i escrit com a Montpeó, Montpó i Mompó també és un cognom ben conegut.

Segons J. Coromines (Onomasticon Cataloniae; vol. V pàg. 369), la base és MONTE PAVONIS, esdevinguda –paó per l'etapa de pa(v)ó(ne), tractament normal. Notem, diu, que PAVO, –ONIS (variant de PAVUS –I) fou usat, ultra el seu significat de “paó o pago” com a nom propi, i és ben possible que amb MONTE PAVONIS s'al·ludís simplement a un turó, propietat d'una persona amb aquest nom i, ben possible, també, que els llocs catalans esmentats fossin, si més no, en bona part, succedanis de la localitat segarrena.

Montpaó (partida de terra) [mumpo'o]

Situació: zona rústica (pl. 7b, 7c, 7d, 8b).

Denominació d'una extensa partida de terra que dona nom registral als terrenys de les antigues heretats de *la masia del Borrell*, *el Marrugat* i *el Mas d'en Romeu* i, també, de tots aquells altres situats als voltants del llogaret dels quals la partida en pren el nom, com són els antics de *cal Panxo* i *ca l'Huguet*.

Per la seva gran extensió, en moltes inscripcions surt acompanyada de noms que localitzen més el terreny a l'indret al qual volen referir-se, tals com: *el Coll del Romani*, *la Coma del Lleó*, *la Foradada*, *el Marrugat* i *la Segala*.

El nom de Montpaó, com a partida, el trobem referit en moltíssimes escriptures. D'entre les quals citarem la manifestació d'herència de data 11 d'octubre de 1846. (R.P.; ll.3; finca 298).

***Montpaó, el camí de** [əl kə'mi ðə mumpo'o]

Situació: zona rústica (pl. 3g, 4g, 5f...).

A mitjan segle XX, *el camí de Montpaó* sortia de *la carretera de Bellvei*, a uns 100 metres de les darreres cases del poble i una mica més enllà del lloc on estaven emplaçats els safarejos públics municipals. A partir d'aquest punt baixava perpendicular uns 200 metres i girava a l'esquerra fins a trobar *el torrent de la Cobertera* el qual travessava en arribar al *torrent Rovira*. D'aquí s'enfilava alternant algun pla fins a la *pedrera del Rion*, lloc on s'originava el canvi de vessant. Tot passant per davant del *Mas de l'Espasa*, i posteriorment travessant la hisenda de *cal Pepet de l'Agneta*, arribava a la hisenda del *Borrell* que ja era a Montpaó. Avui aquest camí, llevat del seu inici, segueix el mateix traçat, però pel fet de la construcció de la variant de la *carretera de Bellvei* i de la posterior del Vendrell, li han fet la seva entrada just abans d'arribar al nus de peatge de *l'autopista de Pau Casals*. Des d'aquest lloc baixa perpendicular fins a trobar el *torrent del Rovira*. Després continua amb el mateix recorregut descrit anteriorment. Actualment, se'l coneix pel *camí de Mas Romeu* pel fet d'haver pres el nom de la urbanització que ocupa els terrenys de l'antiga *hisenda del Pepet de l'Agneta*.

També en fa referència el capbreu de 1570 (7r): ... “*lo Clot, a cers amb els camins del Arbós i de Montpeo*”, de Joan Fuster (1591).(ACAP).

Montpaó, el camí de Bellvei a

Vegeu: *Bellvei a Montpaó, el camí de*

***Montpaó, el camí de Cunit a**

Vegeu: *Cunit a Montpaó, el camí de*

Montpaó, el camp de

Capb. 1565 (28r): Item quandam aliam pesiam terre de pertinentiis dictarum domorum sitam in loco vocato *lo camp de Monpahó* cum diversii[s] / oliviis continentem quatuor jornalía parum plus vel minus. (ACBP)

Montpaó, el fondo de

[ə'l 'fondu ðə mumpo'o]

Situació. Zona rústica (pl. 8b, 9b).

Fondalada situada a mà dreta, pujant, de *la plana de Montpaó* i al sud de l'actual *urbanització Valldemar*. La seva entrada es troba a uns 700 metres de les cases que constitueixen aquell petit nucli deshabitat.

Montpaó, la plana de

[lə 'planə ðə mumpo'o]

Situació: zona rústica (pl. 7c, 8b).

Extensió de terreny amb lleuger desnivell que comença al mateix llogaret de Montpaó i a la part de sobre de les parades de terra de *cal Borrell*. A mesura que va pujant es va estenent fins a la partida de terra denominada *la Foradada* i continua cap a la dreta fins arribar al *fondo del Comalleó*. Encara que de secà, és una terra molt fèrtil en la que s'hi conreen la vinya i els fruiters. Una bona part dels terrenys d'aquestes partides (*Montpaó*, *Foradada* i *Comalleó*, entre altres), pertanyien a la *hisenda Marrugat* (avui propietat de *cal Seixanta*). Quant a les muntanyes de sobre mateix d'aquesta plana (al NO) s'hi han construït les urbanitzacions denominades *Montmar* i *Valldemar*.

Montpaó, el pou de

[ə'l 'pow ðə mumpo'o]

Situació: zona rústica (pl. 7c).

Aquest pou conegut per no massa gent, és al mig de la *hisenda de cal Borrell* i un xic més amunt de la masia. El trobem en un marge, mig cobert d'esbarzers, que separa dues de les parades de la plana. És important per la qualitat de l'aigua i el cabal que, segons diuen, pot donar.

Montpaó a Segur, el camí de

Capb. 1695 (21r): ... *la Plana* (a Monpeó), que termena a tramuntana camí per lo qual se va al lloch de Belbey a dit lloch de Monpeo y a Segur, de Jaume Marrugat. (ACAP)

Montpaó, el torrent de

[ə'l tu'ren də mumpo'o]

Situació: zona rústica (pl. 7e, 6f, 5g...).

Aquest torrent és un dels quatre que travessen el terme de Calafell. La primera aigua que recull provinent d'una forta pluja és la que s'escola de la fondalada del *Comalleó*, a sota mateix de la masia el *Perotet*, i de la de *Montpaó* un xic més avall, la qual, per aquests indrets, encara baixa, majoritàriament, dins de rases.

Per tant, es pot dir que aquest torrent comença a recollir les seves aigües ben bé al límit nord del terme de Calafell i acaba abocant-les al de *la Cobertera* a l'últim tros del *torrent del Carter*, després de travessar les amples lleres del sud de *Montpaó* i les del *Mas de l'Espasa*, i de baixar, més o menys encaixonat segons els llocs, per l'estreta vall del *Mas d'En Vives*. Per aquest motiu a la seva part inferior, en alguns documents i oralment, també se'l denomina amb aquest nom: el *torrent de Mas d'En Vives*.

Cal dir, però, que fins que no arriba a la hisenda del *Pepet de l'Agneta* (a Montpaó) no es constitueix en un torrent verdader, ja que és a partir del tros d'aquesta hisenda que el conreava a cal Xuflero en règim de parcel·lació, quan realment davalla dins d'una torrentera amb lleres d'amplades entre els 15 i 30 metres, les quals vèiem plantades d'oliveres que s'alternaven amb la vinya fins arribar a l'últim tros de *cal Carter*, al capdavant del *Mas d'En Vives*. Cal remarcar, novament, que alguns trams de la vall del *Mas d'En Vives* no eren de conreu per l'estretor que tenien.

Des del seu naixement i, per ordre descendent, travessa les partides de terra següents: la *fondalada del Comalleó*, la *Foradada*, la *plana de Montpaó*, la *plana del Borrell*, la *hisenda del Pepet de l'Agneta*, l'*heretat del Mas de l'Espasa* i finalment, tot el *Mas d'En Vives*. Com hem dit, les aigües d'aquest torrent desemboquen en el de la *Cobertera* que li ve per la seva dreta a sota mateix de la partida coneguda pels *Cirerers*. Les terres del seu darrer tram són propietat de *cal Carter*. Per la seva longitud i possible cabal podem considerar-lo com el segon en importància dels quatre que hi ha en el terme.

Montpaó a Vilanova, el camí de

Capb. 1656 (65r): ... situada en lo dit terme de Calafell i quadra de Montpeo dita la *Coma den Gerones* la qual termena a solixent ab lo camí que va a Vilanova de Cubelles... a migjorn lo *camí de Belvey a Vilanova*, de Magí Papiol (1665). (ACAP)

Montserrat, carrer de (Pl)

Aquest carrer va des de l'*avinguda de Sant Joan de Déu* (davant de mar), fins a la via del ferrocarril, igual que el *carrer de Sant Pere, de Mallorca, del Carme i de Monturiol*. El seu significat pot ser el d'honorar la patrona de Catalunya, i data de l'any 1922.

Monturiol, carrer de (Pl)

Aquest carrer va des de l'*avinguda de Sant Joan de Déu* (davant de mar), fins a la via del ferrocarril igual que el *carrer de Sant Pere, Mallorca, Carme i Montserrat*. El bateig del carrer data de l'any 1923 i el significat pot ser recordar l'il·lustre inventor de l'Ictineo, Narcís Monturiol i Estarriol, nascut a Figueres el 1819.

monument al Pescador, el

Vegeu: *Pescador, el monument al*

Morena, la serra

Capb. 1570 (33r): ... la *quatinera*... oriente... cum *serra morena* aygua vessant, de Margarida Escofeta (1591). (ACAP)

“Moreno”, cal (Pl)

[ˈkal muˈrɛnu]

Renom de la casa de l'*avinguda de Sant Joan de Déu*, núm. 12, atribuït a la família de Ramon Calvet Concernan, pescador, i Teresa Torras Mañé amb llurs fills.

Significat del renom.- *Moreno, morè i morena* són adjectius que signifiquen bru, més fosc del color normal, i es refereixen, en especial, a la pell, al pa, etc..

mort, l'Esclau

Vegeu: *Esclau mort, l'*

Morts, el camí dels

Capb. 1695 (8r): ... pessa de terra o comellar de oliveras anomenat la *Canya* ponent ab lo *camí dels Morts*, de Pau Borrell.

***Morts, el Garrofer dels**

Vegeu: *Garrofer dels Morts, el*

Moscatell, el

Capb. 1565 (2v): ... “in parte dicta lo *moscatell* confrontatam ab oriente / cum honore heredum Joannis Roviroza, a meridie cum honore / Anthonii Llagostera, ab occidente cum honore Francisci Calell...” (ACBP)

Capb. 1570 (8r): ... “locum dictum lo *Moscatell*”, de Joan Fuster (1591). (ACAP)

Moscatell, el camí del

Capb. 1570 (8): ... lo *camp de la Hera*... ad oriente... mediante *camino del Moscatell*, a ponent *cami de Vilanova*, de Joan Fuster (1591). (ACAP)

moscatells del Llagostera, els

Vegeu: *Argila, l'*

Mossèn Jacint Verdaguer, Col·legi Públic

Vegeu: *Escoles Públiques de Segur, les*

Mossèn Jaume, casa de

[ˈkaze muˈsɛn ˈʒawme]

Es denominava “casa de Mossèn Jaume” al conjunt edificat de l’antic *Hostal d’en Trilles* i més tard, *Hostal Caigut*, pel fet d’haver-hi construït la capella neoromànica en la que hi celebrava la missa mossèn Jaume quan a la Platja de Calafell encara no hi havia església.

Mosso el Ros, cal (Po)

Vegeu: *Ros, cal*

Mules, el pujol de les

Capb. 1570 (33v): ... “la *Squerranossa* confrontatam ad oriente cum *coma farella* que est Joannis alguer, a meridie cum dicta *Monserrato papiol* y ab lo *pujolet de las mulles*... a cirtio... cum *podio den guilera*”, de Bartomeu Papiol (1591). (ACAP)

Municipal, l’Auditori Teatre

Vegeu: *Auditori Teatre Municipal, l'*

Municipal Casa Nova de Segur, la biblioteca [βibbliwˈtɛke munisiˈpal ˈkaze ˈnɔβe ðə səˈɣu]

Situació: Segur (pl. 8i).

Aquesta biblioteca es va instal·lar inicialment a les *Dependències Municipals de la Carretera de Barcelona* construïdes damunt dels terrenys on hi va haver la malaguanyada *Casa Nova de Segur*, antiga masia enderrocada els anys setanta. La citada biblioteca tenia la façana al carrer de Pablo Neruda, núm. 2, i compartia la primera planta de l’edifici amb l’Ambulatori de la Seguretat Social, amb les dependències de Correus, amb les de Recaptació, amb la Llar de Jubilats i amb determinades aules escolars. El local tenia 140 m2 de superfície i disposava de 15 metres lineals de prestatgeries. Tenia, també, 32 punts de lectura.

A finals de la dècada dels 90 es va construir un nou edifici destinat a biblioteca en el carrer de Dinamarca, núm. 8.

Municipal, el cementiri

[əl səmənˈtiri munisiˈpal]

Situació: zona rústica (pl. 2i).

Està situat a 325 metres del poble i al costat de sobre de l’antic *Camí de Torredembarra*, anomenat, també, *Camí del Cementiri*. Es va construir l’any 1937 i s’ha ampliat dues vegades. La primera fou a finals de 1980, i s’hi construïren 279 nínxols i 27 tombes. La segona va ser l’any 1997, i s’hi varen edificar 206 nous nínxols.

Municipal, l’emissora

[ləmiˈzore munisiˈpal]

Situació: el Poble (pl. 3g).

El dia 11 de setembre de l’any 1984 es va inaugurar *l’emissora Municipal Calafell Ràdio*. Estava regentada per l’Ajuntament del municipi i tenia els seus estudis en un apartament de la plaça de Cosme Mainé, en el nucli de cases anomenat de la *Mare de Déu del Carme*. El seu primer director va ser Salvador Sendra.

***Municipal, l'escorxador**

[ləskurʃə'ðo munisi'pal]

Situació: el Poble (pl. 3i).

Fins a la dècada dels 60 del segle XX, l'*escorxador Municipal de Calafell* estava situat al costat de la *carretera del Vendrell* i a uns 20 metres, pujant a mà dreta, de l'última casa del carrer de Mar. Segons manifestacions de gent del poble, es va construir l'any 1909. En els anys de la dècada esmentada al principi, es va traslladar a un nou edifici construït expressament per exercir-hi la seva activitat i que vèiem entre *les Eres* i el *torrent de la Cobertera*. Cap els anys 80 va cessar-la, i l'edificació va quedar sense cap destinació concreta fins arribar l'any 1997. En aquesta data l'Ajuntament l'adequà per a la pràctica de finalitats culturals i de formació professional. La primera que s'hi va fer, fou un curs de restauració i hostaleria que s'hi impartí durant el segon semestre d'aquell mateix any.

Municipal de la Platja, el mercat

[ə'l mə'r'kad munisi'pal dələ 'pladʒe]

Situació: la Platja (pl. 3j).

Es va inaugurar l'any 1985, i està situat a la cantonada SO de la cruïlla que formen la *carretera del Sanatori* i el *passeig de la Unió*. Té una trentena de parades.

Municipal de Segur, el mercat

[ə'l mə'r'kad munisi'pal də sə'ɣu]

Situació: Segur (pl. 9j).

Aquest mercat ocupa els baixos d'un edifici de 5 pisos situat entre la *carretera Comarcal 246* i la via del ferrocarril. És a uns pocs metres, a ponent, del *baixador de Segur* i, concretament, als núm. 15-17 del carrer del Baixador. Va ésser construït l'any 1977, i, actualment, té 38 parades.

Municipals de l'Ajuntament a la Platja, les DependènciesVegeu: *Dependències Municipals de l'Ajuntament a la Platja, les***Municipals de l'Ajuntament a Segur, les Dependències**Vegeu: *Dependències Municipals de l'Ajuntament a Segur, les***muntanya**Vegeu: *Bergalló, Bernat, Borrell, Comú, Escarnosa, Esperanceta, Fondo, Gaspar, Graiera, Roig, Sants****Muntanya, el corral de**

[ə'l ku'ral də mun'taɲe]

Situació: zona urbanitzada (pl. 7e).

Aquest corral, situat dins la *hisenda del Pepet de l'Agneta* quedava isolat a la falda de la muntanya i al costat de llevant del *torrent de Montpaó*, a uns 100 metres sobre el tros de torrentera que conreaven a *cal Miravent*. Avui, l'indret esmentat està edificat i constitueix una part de la *urbanització Mas Romeu*.

Muntanya, cal Perotet de laVegeu: *Perotet de la Muntanya, cal***Muntanyeta, la**

[lə muntə'ɲete]

Situació: zona rústica (pl. 2g).

Petit turonet situat gairebé tocant el poble. A les parades del seu peu i del costat de llevant hi havia els clots dels quals s'hi extreia l'argila per a la fabricació de rajoles (anys 50). Al sud hi havia el *camí del Vendrell* i, avui, hi ha la *urbanització Masia de la Font*. Al nord hi passava l'antic *camí dels Carquinyols* i a ponent hi havia, també, un camí que des del que anava al Vendrell menava, igualment, als *Carquinyols* passant pel costat del *corral de la Quima*. A la

part de conreu dels seus voltants, només s'hi feien els garrofers. Tota la falda del costat est era coberta de garrics, argelagues i matolls, i des del cim s'albirava una magnífica panoràmica de la part nord del poble amb el seu airós castell encimbrat. Pels anys 50, els nens i les nenes d'edat escolar acompanyats de llurs mestres o tutors, algunes vegades hi anaven passejant i hi berenaven tot gaudint de la natura i d'aquella panoràmica. Avui, el que és la muntanyeta, encara es manté en el mateix estat.

Múrcio, cal (Po)

Vegeu: *hereu del Mas, ca l'*

***Mutus, la Societat d'Auxilis**

Vegeu: *Societat d'Auxilis Mutus, la*

Nacional, el cafè

[əɫ kə'fɛ nəsju'nal]

Vegeu: *Dalt, el cafè de*

Nas de Bou, el (Ta)

[əɫ 'nas de'βɔw]

Davant de Cunit. També li diuen: *El Farell i el ganxet de Terra*.

Senyes:

El Ganxet pel Campanar de Sitges.

El Campanar de Cubelles pel Talaió.

Nató, el (Ta)

[əɫ na'to]

És un escull davant de Cubelles, a 48 brases. Si es va de llevant no enganxa mai, només s'hi enganxa si es va de garbí.

Nàutic de Calafell, el Club

Vegeu: *Calafell, el Club Nàutic de*

Nàutic de Segur, el Club

Vegeu: *Segur, el Club Nàutic de*

Navarro, cal (Pl)

['kal nə'βaru]

Renom de la casa del carrer de Sant Pere, núm. 9, atribuït a la família de Joan Navarro Aliè, pensionista, i Teresa Subirà Brull.

Significat del renom.- *Navarro* és un adjectiu que indica la procedència de Navarra. També el trobem com a llinatge molt estès, sobretot a Catalunya Occidental i al País Valencià.

Negra, la coma

Capb. 1610 (10v): ... una casa construïda on habita el confessant i sa família al lloch dit la *coma negra* ..."; capb. 1610 (11r): ...que termena a solixent amb el *cami de Calafell i Belvei a Vilafranca*... : totes dues peces de Joan Pedro, pagès de la Graera. (ACAP)

Neguitat, cal (Po)

['kal nəyi'tat]

Renom de la casa del carrer de la Barceloneta, núm. 13, atribuït a la família de Ramon Mañé Ballester, jornaler, i Anna Gorch Costa, amb llur fill Ramon, pescador i casat amb Rosario Matruero Larcaz.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*Miquel Mayner, dit lo Neguitat*".

Significat del renom.- *Neguitat* és una altra forma d'expressar la malsofridesa i el propi neguit. En desconeixem el motiu de l'atribució a la família.

Nelo, cal (Pl) [ˈkal ˈnelu]

Renom de la casa del carrer del Carme, núm. 14, atribuït a la família de Salvador Soler Valls, pescador i Anna Supervia Berges amb llur fill.

Significat del renom.- *Nelo* és nom propi d'home. És una forma abreviada i vulgar de *Manel* o *Manuel* i molt emprada en el País Valencià.

neoromànica de l'Hostal, la capella

Vegeu: *Hostal, la capella neoromànica de*

“Niceto”, cal (Po) [ˈkal niˈsetu]

Renom de la casa del carrer Nou, núm. 13, atribuït a la família de Jaume Arans Font, (pagès i industrial d'un trull d'oli) i Maria Solé Suau amb llurs fills Rafael i Joan i els avis Bartomeu Arans Ferré i Rafael Arans Creus.

Significat del renom.- *Niceto* és una reducció del nom castellà Aniceto, el qual es correspon amb el català Nicet.

“Niceto”, el fondo del [əɫ ˈfondul niˈsetu]

Situació: zona rústica (pl. 6h).

Fondalada que trobem dins la petita vall del *Mas d'En Vives*. Entrant per la desembocadura del *torrent de Montpaó* i després de passar el *Casalot del Viola*, és la segona que hi ha a mà dreta. El seu nom prové del renom de la casa dels propietaris de les terres que el constitueixen, a *cal Niceto*.

***“Niceto”, el trull del** [əɫ ˈtruɫ dəl niˈsetu]

Situació: el Poble (pl. 3i).

Aquest trull, o molí d'oli, era al carrer Nou cantonada amb el carrer de Jesús, davant mateix d'allà on vivia el seu propietari, en Rafael Arans de *cal Niceto*. Era un dels dos que hi havia al poble però a partir de l'any 1950 i pel fet d'haver-se posat en funcionament el del Sindicat l'afluència de pagesos a aquest trull va disminuir enormement, fins que anys més tard va cessar definitivament la seva activitat.

***Nin, cal Pere (Po)**

Vegeu: *Pere Nin, cal*

Niteta, ca la (Pl) [ˈkal niˈtete]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 46, atribuït a la família de Joan Colet Plana, pescador, i Salvadora Llagostera Suau amb llur fill.

Significat del renom.- *Niteta* és una contracció del diminutiu hipocorístic, en castellà, d'Anna: Annita... Nita... Niteta.

Niteta, en “Cisco” de cal (Pl)

Vegeu: *“Cisco” de cal Niteta*

Niu de l'Àliga, el

Capb. 1633 (12v): ... lo *Mas den Spassa* anomenada lo *Niu de la Aguila* (i al marge: laliga) y antigament la *Torra de Camp de Guerra*, de Pere Ivern. I altres referències. (ACAP)

Nius, cal (Po) [ˈkal ˈniws]

Renom de la casa del carrer dels Màrtirs, núm. 7, atribuït a la família d'Isidre Hugué Pijoan, pescador, i Dolors Rion Pedro, amb llur filla Magdalena. En el cap de la casa també li deien l'Isidre de la Baltassana.

Significat del renom.- *Nius* és el plural de niu, construcció que els ocells fan amb brins, branquillons, molsa i plomissol... per tal de pondre-hi els ous, covar-los i criar-hi els petits. En desconeixem el motiu de l'atribució.

***nivell de Cal Batalla, el pas a**

Vegeu: *Cal Batalla, el pas a nivell de*

***nivell de l'Estany, el pas a**

Vegeu: *Estany, el pas a nivell de*

Noguers, la coma dels

Capb. 1565 (45v): ... “terre de oliuiss plantatam confrontatam ab chalendata in loco vocato *la coma dels noguers* continentem in se quinque iugera et superius...” (ACBP)

Noguers, el fondo dels

[ə'l 'fondulz nu'yes]

Situació: zona rústica (pl. 4b).

Fondalada que trobem a la dreta de la *carretera de Bellvei* després d'haver passat el *congost de la Cobertera*. Actualment, la part inferior de la carretera que puja als camps del *Club de Golf la Graiera*, passa per aquesta fondalada.

El topònim esmentat figura en el plànol de l'Institut Cartogràfic de Catalunya, però no hem trobat cap altra constància escrita ni verbal.

Noi, cal (Po)

['kal 'noj]

Renom de la casa del carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo), núm. 2, atribuït a la família de Jaume Jané Papiol, pagès, i Marineta Palau Rion, la qual regentava una botiga de queviures, amb llurs fills.

Significat del renom.- Un “*noi*” refereix a un home jove que encara no ha arribat a la pubertat. També és el nom que els pares donen al fill major, a qualsevol de l'edat que tingui.

Noi de la Sínia, cal (Po)

['kal 'noj ðələ 'sinie]

Renom de la casa del carrer del Bisbe Català, núm. 11, atribuït a la família de Manel Noya Borrell, el qual junt amb la seva esposa Antònia Rion Milà i llurs fills Joan i Rosa exercien de masovers al Vilarenc en aquella època (1950).

Significat del renom.- El nom de “*noi*” en l'ús familiar s'atribueix a una persona adulta i de sexe masculí, i *de la Sínia* li era aplicat perquè en dates anteriors havien estat masovers de la hisenda que porta aquest nom.

Noia, ca la Rosalia de la (Pl)

Vegeu: *Rosalia de la Noia, ca la*

***Nostramo, ca la (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Na Cristina Vda. de Ros, dita la Nostramu*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Nostre, Això

Vegeu: *Això Nostre*

Nou, cal Carnicer

Vegeu: *Carnicer Nou, cal*

Nou, carrer (Po)

Aquest carrer està situat a la part sud del poble i sobre dels terrenys de l'antiga partida el *Camp del Ametllers*. Comença al *carrer de Mar* i arriba fins al *carrer de Jesús*. La seva retolació data del 1910 i en aquell moment devia ser el carrer més nou del poble.

Nou, la coma d'en

Capb. 1570 (51r): ... la *comba den Nou* ad oriente cum termino de vilanova, de Joan Busquet de Monpeo, (1591). (ACAP)

Nou, l'hort

Capb. 1633 (23v): ...lo *ort nou*, d'Antoni Totasaus. (ACAP)

Nou, el Pou (partida de terra)

Vegeu: *Pou Nou, el*

Nova, ca la "Dolores" de la Casa

Vegeu: "*Dolores*" de la *Casa Nova, ca la*

Nova de Segur, la biblioteca municipal Casa

Vegeu: *Casa Nova de Segur, la biblioteca municipal*

Nova de Segur, la Casa

Vegeu: *Casa Nova de Segur, la*

Nova de Segur, el fondo de la Casa

Vegeu: *Casa Nova de Segur, el fondo de la*

Nova de Segur, el torrent de la Casa

Vegeu: *Casa Nova de Segur, el torrent de la*

Nova, urbanització Casa

Vegeu: *Segur de Calafell, urbanització*

***Oficina, el de l' (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*N'Isidre Casas, dit lo de la Oficina*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

***Oficina, cal Pó de l' (Po)**

Vegeu: *Po de l'Oficina, cal*

Oliades, de les

Capb. 1565 (4v): ... "et terminantur dicte / domus ab oriente cum bassia domini dicti castris dicta de *les oliades* / partim et partim cum platea dicti loci a..." (ACBP)

Olivera de la Coma, l'

Capb. 1656 (66r): ... quadra de Monpeo... lo *comallarich* o la *Olivera de la Coma*, de Jaume Mayner (1665). (ACAP)

Olivera de l'Eixam, l

Capb. 1717 (14v): ... al *Comellarich* o la *olivera del axam*, de Jaume Mayner. (ACAP)

Oliveres, el comellar de les

Capb. 1695 (29v): ...a solixent ab lo *cami que va de Calafell a Monpeo* junta a la *Craueta* que alli es que parteix un gran marge de dita *crehueta* al *camp del Pou* ques de Mateu Romeu de Monpeo, de Ramon Rovirosa. (ACAP)

Oliveres, el Fondo de les (partida de terra) [ə'l 'fondu ðə ləz uli'βerəs]

Vegeu: *Font, la*

Oliveres, el fondo de les [ə'l 'fondu ðə ləz uli'βerəs]

Situació: zona rústica.

Com a fondalada no l'hem pogut localitzar ben bé en el plànol. No obstant com a finca o partida de terra constitueix una part de l'heretat de la *Masia de la Font*. Per tant, si la relacionem amb aquesta heretat, cal pensar que la situació d'aquesta fondalada estarà entre els punts de referència: 2 g i 2 h.

Oliveres, el fondo de les

Capb. 1695 (23v): ... lo *Fondo de las Oliveras* ques al costat de la pesa de terra dita las *Cudinas*, de Cosme Mayner, de Miquel Mayner. (ACAP).

Ens cal dir que la descripció d'aquesta partida no coincideix amb la de la partida de l'entrada anterior. La causa podria ser que ambdues fossin de lloc diferent i tinguessin la mateixa denominació.

Oliveres , la sort de les

Capb. 1565 (47r): “Item quandam aliam pesiam terre vocatam *lo camp / de la olla* antiquitus erant due pessie terre una voc[ca]ta *lo camp de la olla* et altera *la sort de les oliveres...*” (ACBP)

Oliveretes, les

Capb. 1633b (49v): ... les *Tires* o les *Oliveretes*”, de Pere Totasaus. I altres... (ACAP).

Olla, l'

Capb. 1565 (13r): “Item quandam aliam pesiam terre campam in loco vocato / *la olla* continentem in se unum iugerum et medium terre parum / plus vel minus a...” (ACBP)

Olla, el Camp de l'

Vegeu: *Camp de l'Olla, el*

Ollers, l'estany d'

[ləs'taŋ du'les]

Vegeu: *Curt, l'estany*

Olles, cal Plats i (Pl)

Vegeu: *Plats i Olles, cal*

Orbaneja, urbanització Bosc

Vegeu: *Bosc Orbaneja, urbanització*

***“Oriente”, el cine**

[ə'l 'sinu'rjente]

Situació: el Poble (pl. 3h).

El *cine “Oriente”* va ser la continuació del que va començar la Carme el Sabater a l'antiga *sala del cafè d'en Xalamó*. Estava situat, per tant, en el mateix lloc (vegeu: *Xalamó, el cafè d'en*).

Cap els anys 30, aquesta senyora va llogar el cine al Pepito el Feliu del bar Marina, i el va explotar fins a l'any 1938. L'entrada, en aquella època, valia 25 cèntims els grans, i 15 els petits. L'any 1939, el nou llogater va ser el senyor Carles Ganderillo, del carrer Enric Granados, núm. 110, 2n., 2a., de Barcelona i el va tenir fins a l'any 1941. Fou aquest senyor qui li va posar el nom de "*Cine Oriente*".

A partir de l'any esmentat i durant els 5 següents, el va explotar el senyor Salvador Gual, del Vendrell, germà petit del "Requarto". Llavors l'entrada valia 1,6 pessetes les tres primeres files, i 2 pessetes les restants. Més tard l'explotaren altres empresaris.

El darrer fou un tal Joan Vendrell, de Sant Boi de Llobregat, el qual traslladà la projecció de les pel·lícules a la sala de cal Mariano fins als anys 80 que tancà definitivament les portes tot dient-se el mateix nom. (Informació facilitada per en Ramon Mañé i Guasch: el Ramonet del Ganitat).

Ortoll, el poliesportiu Joan

Vegeu: *Joan Ortoll, el poliesportiu*

Otilia, ca l' (Po) [ˈka luˈtilje]

Nom de la casa del carrer de Ventura Gassol (abans, del Marquès de Comillas), núm. 7, atribuït a la seva propietària n'Otilia Robert i Romagosa. El nom de la casa coincideix amb el d'ella.

"Paca", ca la Senyora (Po)

Vegeu: *Senyora "Paca", ca la*

Paelles, cal (Po) [ˈkal pəˈeʎəs]

Renom de la casa del carrer del Pou, núm. 39, atribuït a la família de Pere Martorell Batet, vidu.

Significat del renom.- *Paelles* és el plural d'un recipient de ferro de base circular i vores inclinades que s'utilitza com a estri per cuinar.

Paelles, cal (Pl)

Vegeu: *Mas, cal*

Pagès, cal (Pl)

Vegeu: *Borregueta, ca la*

Pagès, cal (Pl)

Vegeu: *Mas, cal*

****Palabra Sin", cal (Po)**

Vegeu: "*Sin Palabra*", *cal*

Palaies, cal (Pl) [ˈkal pəˈlajəs]

Renom de la casa del carrer del Carme, núm. 16, atribuït a la família de Josep Martí Mestre, pescador, i Rosa Peláez Perales amb llurs fills.

Significat del renom.- *Palaies*, de fet, és el plural de "palaia", que és el nom de diferents peixos pleuronèctids com el llenguado, la palaia grossa, etc., però podria ser que, per etimologia popular *Pelaies* provingués del cognom de l'esposa "Peláez", ja que aquests canvis han estat molt freqüents dins el món rural i mariner.

Paleta, cal Rafel (Pl)

Vegeu: *Rafel Paleta, cal*

Palmar (o Palmer), camp del

Capb. 1565 (29v): ... “a meridie partim cum honore / domini dicto *lo camp del palme* partim cum honore Sabestiani Llorens...” (ACBP)

Capb. 1570 (4v). ... “locum dictum *lo ponet del Palmer*”, de Montserrat Papiol (1591).

Capb. 1656 (34r): ... *lo camp del Palmar*, de Pere Rovirosa. (ACAP)

Capb. 1695 (2r): ... *lo Colomer* o *lo Palmer*, de Cosme Mayner. (ACAP)

Palmer, el prat del

Capb. 1565 (37v): “Item aliam pesiam terre continentem in se medium cortonum ad / locum vocatum *lo prat del palmer* confrontatam ab / oriente cum honore Anthonii Llagostera, a meridie cum / honore domini dicti castri ab occidente et a circio sive ab aqui- / lone cum honoribus Anthonii Llagostera”. (ACBP)

pallissa

Vegeu: *Parent, Pujolet, Vella*.

Pallissa, la (peça de terra)

Capb. 1565 (4v): “Item quandam peciam terre campam scitam in dicto / termino de Calafello partim dicta *la plana lo torrent* et / partim *la palissa* in qua partita dicta *la pallissa* est / constructa quadam peicia cum herea continentem in se / septem iugera terre parum plus vel minus iuxta et / ab utraque parte torrentis dicti *lo torrentet* confrontatam...” (ACBP)

***Pallissa, cal** (Po)

[ˈkal pəˈlɪsə]

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Joan Beyraguet dit lo Pallissa*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Pallissa, la

[lə pəˈlɪsə]

Situació: zona rústica (pl. 2h).

Partida de terra de conreu amb aquesta denominació apta per al cultiu de vinya, oliveres, fruiters i camps de cereals.

La part del nord, més muntanyosa, és plantada de garrofers. Està situada sobre mateix del *camí de la Torre*, en el tram d'uns 100 metres abans d'arribar al *cementiri Municipal*, el qual camí li fa de límit pel costat de migdia.

En la seva part nord, afronta amb les partides del *Forn Teuler* o *Fornassos* i, també, amb “això el Blau”, (*el fondo del Blau*). A llevant, amb *la Sanera* i, a ponent, amb la partida anomenada *la Salve Regina*.

En alguns llocs l'hem vist referida amb el nom de *la Pallisseta* i també, en alguns altes, la veiem inscrita juntament amb *el camí de la Torre*. Entre altres, l'hem trobat documentada en la manifestació d'herència de data 11 de març de 1840 (R.P.; ll.1; f.153).

Pallissa, el Camp de la

[əl ˈkam də lə pəˈlɪsə]

Vegeu: *Corralet, el Camp del*

Pallissa el Parent, la

[lə pəˈlɪsəl pəˈrɛn]

Situació: zona rústica (pl. 3e).

Peça de terra que hi ha just abans d'entrar al *fondo de la Romagosa* o *fondo del Parent*, on actualment hi ha la gossera municipal.

Cal pensar que el seu nom es deu a l'existència d'una pallissa, la qual, avui encara hi és amb la teulada mig caiguda. El seu nom figura inscrit en un testament de data 3 de març de 1899. (R.P.; ll.5; f.222).

Pallissa Vella, la

[lə pə'laise 'βeɫe]

Situació: zona rústica (pl. 2h).

Nom de la peça de terra, d'uns dos jornals, situada sota mateix del *camí de Torredembarra* i a uns cinquanta metres de la *carretera Comarcal 246*. Hi ha una pallissa i una era i s'hi entra per aquell camí. Avui, pel costat de ponent, afronta amb la *Casa de Colònies Artur Martorell*. La trobem documentada en una herència de data 4 de desembre de 1940 (R.P.; ll.9; f.190).

Pallisseta, la

[lə pəli'sete]

Vegeu: *Pallissa, la***Pallissota, la**

Capb. 1565 (42r): “Item quendam pesiam terre que fuit Anthonii Rovirosa / continentem in se quatuor iugera terre parum plus //f.83// vel minus in loco voccato *la pelosota* confrontatam / ab oriente cum...” (ACBP)

Capb. 1610 (4v): ... paysota d'Antoni Garau. (ACBP)

Capb. 1633b (46r): ... lo *Cami de Mar* y de altra nom la *Payssota*, de Felip Vidal. I moltes altres referències. (ACAP)

Palmira el Tita, ca la (Po)

['kale pəl'mirəl 'tite]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer Nou, núm. 1, atribuït a la família de Jaume Mestres Albet, pagès, i Palmira Virgili Coll junt amb llur nebot Jaume Ferrerons Virgili.

Significat del renom.- *Palmira* és nom propi de dona i refereix a la mestressa de la casa, i l'específic *Tita* ens indica la casa de la qual prové.

Pansa, cal (Po)

['kal 'panse]

Renom de la casa situada al carrer del Pou, núm. 7 atribuït a la persona de Ramon Rovirosa i Rovirosa, pagès i pare de Maria Rovirosa Riera, vídua de Fèlix Mañé amb llur fill Ramon.

Significat del renom: una pansa és un gra de raïm pansal assecat al sol.

Causa del renom: a la mare d'en Ramon Rovirosa i Rovirosa li caigué al carrer un rastre de raïms pansers que assecava a les finestres de dalt la casa com era habitual a l'època, i en reclamar-los a uns xicots del poble que l'havien collit i se'l menjaven, enlloc de tornar-lo l'escarniren repetidament tot dient: què demana la Marieta el Pansa? I així li quedà el renom.

Pansa, la cova del

[lə 'kɔβəl 'panse]

Situació: zona urbanitzada (pl. 6f).

Aprofitant un marge terror d'uns 4 metres d'alçada va ser excavada aquesta cova que tenia una fondària d'uns 2 metres i mig. La seva entrada era semicircular amb una boca d'uns 2 metres en el seu punt més alt, per uns altres 2 d'amplada, a la part de baix. Al seu davant hi havia un cirerer que la dissimulava i la feia poc visible. Estava situada en el *torrent de Montpaó*, a la *hisenda del Pepet de l'Agneta*, en el tros que *cal Pansa* tenien en règim de parcel·la i dels qui la cova en prenia el nom. Avui es troba dins de la *urbanització del Mas Romeu* i esta mig tapada de bardisses.

Pansa, la pedrera del

[lə pə'drɛrəl 'panse]

Situació zona rústica (pl. 4e).

La trobem oberta al costat de llevant de l'antic *camí de Bellvei*, entre la *Depuradora d'Aigües Residuals* i el *fondo del Való* –avui enrunat– i sobre mateix del *torrent de la Cobertera*. És l'única que està en actiu a Calafell i la pedra té una tonalitat groguenca. A més de tallar blocs per a la construcció i decoració, amb aquesta pedra s'hi construeixen xemeneies i “focs a terra” decoratius (llars de foc). El seu nom comercial és MAYAL, constituït amb les primeres lletres dels cognoms dels dos primers socis (Mañé i Albet).

Pansa, el torrent del

[əɫ tu'ren dəl 'panse]

Situació: zona urbanitzada (pl. 6e, 6f).

Dins de la *hisenda del Pepet de l'Agneta* i pel costat de migdia, el del *Pansa* era el darrer tros del *torrent de Montpaó*. Hi havia oliveres a la parada de dalt, a la del mig i a la de baix i, en aquesta darrera, s'hi alternava la vinya. Entre la primera i la segona parada hi havia, també, el camí que, venint del de *Montpaó*, es dirigia als *fondos del Sagi* i del *Galeor* després de bifurcar-se just haver travessat el torrent. Afrontava, per dalt, amb el tros del *Miravent* i, per baix, amb el del *Mas de l'Espasa*. A la paret terrera del costat de llevant de la parada del mig hi havia la denominada *cova del Pansa*. El nom que prenia aquest torrent corresponia al renom de la casa que el treballava en règim de parceria: a *cal Pansa*.

Com una nota aclaridora direm que, mentre la hisenda descrita no va esdevenir la urbanització Mas Romeu, els terrenys que la componien eren treballats per parcers.

Panxo, cal (Po)

['kal 'panʃu]

Renom de la casa del carrer del Mar, núm. 16, atribuït a la família de Josep Mestre Romeu (hisendat), i Dolors Canaleta Cuadras, i en la que també hi vivia na Júlia Mestre Romeu, germana del cap de la casa.

Significat del renom.- “Pancho” és un hipocorístic del nom castellà “Francisco”, el qual és aplicat en alguns casos a persones de Catalunya. En desconeixem l'atribució.

***Panxo, el corral del**

[əɫ ku'ral dəl 'panʃu]

Situació: zona urbanitzada (pl. 2g).

Es trobava a uns 15/20 metres més amunt de la Masia de la Font i al seu davant. Avui ja no existeix.

Panxo Manel, cal (Pl)

['kal 'panʃumə'nwəl]

Renom de la casa del carrer de Montserrat, núm. 16, atribuït a la família de Manuel Figueras Marquès, pescador i Dolors Romeu Torres amb llur fill, jova i nétes.

Significats dels noms de la casa.- Quant a “Panxo” és un hipocorístic del nom castellà “Francisco”, el qual és referit, en alguns casos, a persones de Catalunya, i pel que fa a *Manuel* és un nom propi d'home que coincideix amb el del cap de la família.

Panxo, la masia del

[lə mə'ziəl 'panʃu]

Situació: Montpaó (pl. 7c).

Se la coneixia amb el nom de *la masia del Panxo*, però de fet era una de les quatre cases emplaçades sobre el turó de Montpaó. Documentalment consta amb el núm. 19 del carrer i menava una de les heretats de 41 jornals, 21 cèntims (25 ha, 7a, 21 ca), pertanyents a l'extensa partida denominada *Montpaó*. Constava de planta i pis. Avui està enderrocada i sols queden dempeus algunes de les parets laterals (R.P.; ll.3; f.128). També hi havia un corral assenyalat amb el núm. 13, el qual una part era coberta i una altra descoberta (R.P.; ll.3; f.130).

Panxo, el torrent del

[əɫ tu'ren dəl 'paɲʃu]

Situació: zona rústica (1r tram pl. 4i, 2n tram 4j).

Dins del recorregut del *torrent de la Cobertera* hi ha dos trams anomenats, cada un d'ells, el *torrent del Panxo*. El primer afronta, per la part de dalt, amb el *torrent del Tapassot* poc abans d'acabar el poble i, per la part de baix, amb el del *Marus*. En aquest primer tros hi desguassen les aigües del *torrent de Montpaó*. Quant al segon tram és el darrer conreable que existeix, ja que després, les aigües entren a *l'estany Llarg*. Aquest segon tram afronta per la part de dalt amb el tros del *torrent del Masell* i el veiem situat davant *l'Hostal Caigut*. El nom que prenen tots dos trossos prové del renom de llur antic propietari: a *cal Panxo*.

Panyora, la

[lə pə'ɲore]

Situació: zona rústica (pl. 2f, 3f).

Nom de partida de terra (*Panyora* o *Camí de l'Arboç*), que llegim en una inscripció registral de l'any 1925, la qual reflecteix la cessió del seu domini a un tercer, ordenada per una resolució judicial de data 22 d'abril d'aquell mateix any. (R.P.; ll.9; f.48). És una peça de terra conreable i de 13 jornals, amb vinya, oliveres i garroferes. També hi ha una part de muntanya. No hem pogut definir la seva situació exacta, però, atesa la descripció es tracta d'una subpartida del *Camí de l'Arboç*.

Parada de les Barraques (partida de terra)

[lə pə'raðe ðə læz βə'rakəs]

Situació: zona rústica.

Partida de terra, suposadament a les rodalies de Montpaó. El seu contingut semàntic denota més una parada que una partida de terra. També se la denomina, segons el registre, amb el nom *el Fondo*. Per manca de més referències no l'hem pogut localitzar en el plànol. La trobem documentada en una cessió, per herència, el 13 de febrer de 1959 (R.P.; ll.40; f.40).

Parada Gran

[lə pə'raðe 'ɣran]

Situació: zona rústica (pl. 4f, 4g).

Parada de terra de conreu situada dins la partida denominada la Coma. Se li diu també *Planot de la Coma*. La trobem documentada en uns capítols matrimonials de data 8 de març de 1894 (R.P.; ll. 18; f.120).

Paradors Grans, elsVegeu: *Font, la***Parc, urbanització Alorda**Vegeu: *Alorda Parc, urbanització***Parc, urbanització Calafell**Vegeu: *Calafell Parc, urbanització***Parellades, les**

[ləs pə'rə'laðəs]

Vegeu: *Carbones, les****Parent, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*N'Isidro Pujol, dit lo Parent*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Parent, el fondo del

[əl 'fondul pə'ren]

Situació: zona rústica (pl. 3e).

Fondalada situada a mà esquerra de la carretera que va a Bellvei i dins l'antiga partida de la *Bassa Miquela* avui, *Camí de l'Arboç*. Al seu davant, però a l'altra banda del *torrent de la Cobertera*, hi ha construïda la *Depuradora d'Aigües Residuals*. Al fons d'aquesta fondalada hi havia la *Pedrera del Carter* i actualment hi ha instal·lada la gosserra municipal, anomenada "*Cantera*" *Verda*. Cal dir que l'esmentada fondalada forma part la partida de terra *la Pallissa del Parent* que hem trobat documentada en un testament de data 3 de març de 1899 (R.P.; ll.5; f.222).

Parent, la Pallissa del (peça de terra)Vegeu: *Pallissa del Parent, la*

Parra, cal Tomas (Pl)

Vegeu: *Tomàs Parra, cal*

Parrac, cal (Pl)

[ˈkal pəˈrak]

Renom de la casa del carrer del General Sanjurjo (avui, carrer de Vilamar), núm. 15, atribuït a la família de Salvador Trillas Almirall, pescador, i Antònia Toldrà Sicart amb llurs fills.

Significat del renom.- Un parrac és un tros de roba esquinçat, malmès o rebregat.

Parroquial, el Centre

Vegeu: *Centre Parroquial, el*

Parroquials, els cups

[əls ˈkups pərukiˈals]

Vegeu: *Delme, el*

partida de l'Espluga, la

Vegeu: *Espluga, la partida de l'*

partida de la Solella

Vegeu: *Solella, partida de la*

Partides de terra

Abans de relacionar les parades, peces de terra i partides de terra que hem trobat dins del terme de Calafell, volem deixar constància de la certesa que totes es troben en el lloc en el qual les indiquem. Ara bé, pel que fa als seus límits o afrontaments, llevat dels de la majoria de les antigues heretats, són, en molts casos, imprecisos. El fet que ho constata és que hem trobat moltes partides amb dues o més denominacions, cosa que ens vol dir que determinats propietaris de terres pròximes les expressen de manera diferent, circumstància que crea la imprecisió que mencionem. Per tant, fetes aquestes observacions i tal com diem al principi, passem a relacionar aquesta família de noms de lloc:

Això Nostre, Antic, Baixada d'en Trilles, Barber, Barquera, Bassa Miquela, Bassota, Botigues, Cal Perotet de la Muntanya, Camí de l'Arboç, Camí de l'Hostal, Camí de la Torre, Camí de les Vinyes, Camí de Mar, Camí de Vendrell, Camí de Vilanova, Camí del Pou, Camp de l'Escut, Camp de l'Olla, Camp de la Bassa, Camp de la Faraca, Camp de la Pallissa, Camp de la Vinya, Camp de Mar, Camp del Corralet, Camp del Gorg, Camp del Prat, Camp dels Ametllers, Camp Llarg, Carbonera, Carbones, Carquinyols, Carxola, Castellassos, Catinera, Cirerers, Cisterna, Claperets, Clot d'en Grau, Clos, Clos d'en Rion, Clots, Cobertera, Codines, Coll del Romani, Coma, Coma d'en Plana, Coma de la Manela, Comafarella, Comalleó, Coscó Vell, Costers, Costeta, Costeta d'en Ràfols, Creu dels Carrabiners, Creueta, Cua, Cua Llarga, Curtó i Darrere les Cases, Darrera les Cases, Era, Escarnosa, Figueres, Fondet, Fondo, Fondo de les Oliveres, Fondo del Valencià, Fondo dels Carquinyols, Font, Foradada, Forn Tauler, Fornasos, Ganosa, Graiera, Granja del Pas, Guardies, Hostal del Prat, Junt a les Cases, Macabeu, Madalers, Maiola, Manescala, Martina, Martinica, Marrugat, Mas Canyís, Mas Carrancà, Mas Rubió, Mas d'en Soler, Mas d'en Vives, Mas de l'Espasa, Mas de la Mel, Montpaó, Pallissa, Pallissa Vella, Pallisa del Parent, Pallissa del Pujolet, Pallisseta, Panyora, Parada Gran, Parada de les Barraques, Paradors Grans, Parellades, Pi de l'Aliga, Pinsvens, Pla de Mar, Platja de Mar, Planot de la Coma, Ponts, Porxo, Pou, Pou Nou, Pou Sitjà, Pouet, Prat, Prat de Mar, Prat de Mas Carrencà, Prat de Mas Soler, Pujada d'en Trilles, Pujolet, Quadra de Sant Miquel de Segur, Rafela, Romagosa, Romani, Roquetes, Salve Regina, Sanera, Sangranat, Segala, Sínia, Sota Calvet, Teixoneres, Tires, Torrent, Torrent del Rovira, Torrentet, Vilarenc, Vinya Gran, Vinya Llarga, Vinya Perduda, Vinya Vella, Vinyeta, Vinyosa.

Pas, la Granja del

Vegeu: *Granja del Pas, la*

Pas inferior del Baixador de Segur

Vegeu: *Abaixador de Segur, el pas inferior de*

Pasqual, el Corral d'en

[ə'l ku'ral dəm pəs'kwəl]

Vegeu: *Martinica, la*

passos

Vegeu: *pas inferior del Baixador de Segur, pas inferior del carrer Sant Pere, pas inferior de l'Estació, pas a nivell de Cal Batalla, pas a nivell de l'Estany.*

***Pastor, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Joan Ferrer, dit lo Pastor*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Pastor, cal (Pl)

[ˈkal pəs'to]

Renom de la casa del carrer de Montserrat, núm. 10, atribuït a la família de Josep Mercadé Subirats, pescador, i Anna Almirall Miravent amb llur filla.

Significat del renom.- Un *pastor* és el qui mena el remat de bestiar quan va de pastura.

***Pau de l'Agustina, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Pau Llagostera, vdo., dit lo Pau de l'Agustina*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Pau Bessó, cal (Po)

[ˈkal 'paw βə'so]

Conjunt nominal o renom de la casa del carrer del Pou, núm. 11, en la que hi vivia la família de Ramon Fontanilles Colet, pescador, i Josepa Romeu Mañé amb llur fill Ramon. En aquesta casa també se la coneixia per *cala Pepa el Quessús*, renom atribuït a l'esposa.

Significat dels renoms.- *Pau* és nom d'home i *Bessó* és l'específic que indica la casa de la qual provenia, i pel que fa a *Pepa el Quessús* els significats són els mateixos.

***Pau Carreter, cal (Po)**

[ˈkal 'paw kərə'te]

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Pau Olivella, dit lo Pau Carreté*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Pau Casals, l'autopista de

[ˈlawtu'pistə də 'paw kə'zals]

Situació: zona rústica (pl. 1g, 2g, 3f, 4f, 5f...)

Aquesta autopista és la prolongació de la que passa pels túnels del Garraf i acaba enllaçant amb l'A-7 prop de Sant Vicenç de Calders. Recorre el terme de Calafell de llevant fins a ponent gairebé en línia recta. Hi entra, provinent del de Cunit per un túnel a l'alçada de Can Moles. Per tant, travessa *el fondo de la Casa Vella de Segur; la Serra del Mig* mitjançant un altre túnel per sota del *mirador de Segur; el fondo de la Casa Nova*, i amb un tercer túnel travessa, també, la muntanya que separa aquesta darrera fondalada de les terres del *Mas de l'Espasa*. En aquest lloc passa tocant al nord de la partida del *Mas d'En Vives*, i a cel obert talla la muntanya de la *pedrera del Rion*. Finalment deixa el terme de Calafell pel *coll de l'Argila* tallant, també, aquesta segona muntanya. Amb aquests dos talls s'origina un impacte mediambiental visualitzat des del poble que es pot catalogar de desafortunat.

Pau Coix, cal (Pl) [ˈkal ˈpaw ˈkoʃ]

Conjunt nominal o nom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 21, atribuït a la família de Pau Margalet Rovira, pescador, i Rosalia Solé Olivé amb llur fill, nora i nets.

Significat del renom.- Quant a *Pau* és un nom propi d'home i l'adjectiu *Coix* denota a una persona que camina malament, com esdevingué en un avantpassat de la família.

Pau del Cuixes, cal (Po) [ˈkal ˈpaw ðəl ˈkuʃəs]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer del Mar, núm. 26, atribuït a la família de Pau Romeu Borrell, pescador, i Teresa Morros Bresaltó amb llurs fills Francesc i Albert i l'àvia paterna Maria Borrell Rigual.

Significat del renom.- *Pau* és nom d'home i es correspon amb el cap de la casa, i l'específic *Cuixes* ens indica de la que en prové.

Pau del Cuixes, cal (Pl) [ˈkal ˈpawðəl ˈkuʃəs]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Vilamar (abans, del General Sanjurjo), núm. 7, atribuït a la família de Josep Romeu Borrell, pescador, i Maria Gibert Cañelles.

Significat del renom.- *Pau* és un nom propi d'home i fa la funció d'apel·latiu genèric, i pel que fa a *del Cuixes* és l'específic que ens indica la casa de la qual prové i que, en aquest cas, és a dalt el poble al carrer de Mar, núm. 26, amb tres germans a la família: en Pau, en Josep i l'Anna.

Pau Farines, cal (Po)

Vegeu: *Pau del Mas, cal*

Pau de Fora, cal (Po) [ˈkal ˈpaw ðəˈfɔre]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Ventura Gassol (abans, del Marquès de Comillas), núm. 23, atribuït a la família d'Antonieta Olià Suau, vídua, i els seus fills Carme i Antoni Nicolau Olià. A la casa també li deien *ca l'Antonieta el Pau Defora*.

Aquest renom és antic i el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*Joan Olià, dit, lo Pau Defora*".

Significat del renom: *Defora* és un adverbi o una preposició usats en substitució de "de fora", amb tots els seus matisos de significat. Pel que fa a n'*Antonieta*, era el nom de la mestressa de la casa, i era de *cal Pau Defora, de l'antic llinatge dels Olià*.

Pau de Fora, el fondo del [əl ˈfondul ˈpaw ðə ˈfɔre]

Situació: zona rústica (pl. 4h).

És el primer de baix –pel costat del *torrent de la Cobertera*– de les depressions que configuren les fondalades de la *mntanya de l'Escarnosa*. El seu nom es deu al renom del propietari de les terres que el formen: a *cal Pau de Fora*.

Pau de Fora, el torrent del [əl tuˈren ðəl ˈpaw ðə ˈfɔre]

Situació: zona rústica (pl. 4h).

És el tros del *torrent de la Cobertera* amb conreu de vinya i oliveres que trobem sota mateix de la partida de terra anomenada *la Barquera*. L'aigua que hi entra des de la part superior prové d'una llera barrancosa i incultivable. Està vorejat pel costat esquerre, baixant, d'una peça de terra de *cal Seio* i, pel costat dret, també baixant, d'una altra de *cal Rovira*. Per la part de baix afronta amb el tram de *torrent del Fuster*.

Els noms d'aquests torrents el prenen del renom de la casa dels seus propietaris: a *cal Pau de Fora* i a *cal Fuster*.

Pau Gregori, cal (Po) [ˈkal ˈpaw grəˈɣɔri]

Nom de la casa del carrer de Jesús, núm. 10, atribuït a la família de Pau Mañé Vidal, ferroviari, i Rosa Nin Papiol amb llurs fills Josep i Ramon. En el núm. 23 del mateix carrer hi trobem a *cal Pep Gregori*, germà d'en Pau. Ens cal dir que en el poble eren cridats per *Gargori*. Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*Pau Güell, dit lo Gregori*".

Significat: Si el renom és *Gargori* l'hem de considerar com un llinatge corrent a les terres del País Valencià, i si és *Gregori* hem de dir que és un nom propi d'home, tot i que també el trobem com a llinatge en terres de Catalunya i del Regne de València.

Pau de la Irene, cal (Po) [ˈkal ˈpaw ðəliˈrɛne]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer dels Màrtirs, núm. 4, atribuït a la família de Pau Cañellas Nin, pagès, i Enriqueta Batalla Carals.

Significat del renom.- *Pau* és nom d'home i denota el cap de família, i *de la Irene* és l'específic.

Pau del Mas, cal (Po) [ˈkal ˈpaw ðəlˈmas]

Conjunt nominal a títol de renom de la casa del carrer del Pou, núm. 41, atribuït a la família de Pau Solé Galofré, pagès, i Balbina Urpí Nin amb llur fill Josep, d'ofici pescador i matalasser, junt amb Ester Badosa Puigmitjà i llur filla Marta.

En aquesta casa també li deien a *cal Pau Farines*, i a *cal Matalasser*.

Motiu dels renoms.- *Pau* és nom d'home i l'específic *del Mas* se li atribueix pel fet que l'esmentat titular i els seus germans havien estat masovers del Mas Farell o Comafarella. Quant al renom *Pau Farines* li prové pel fet d'haver format part de la Cooperativa farinera "La Salvadora" del carrer Principal, 36, i en relació al renom de *cal Matalasser* se li deia pel fet que el fill Josep feia, refeia i repicava matalassos.

Pau, cal Pere (Po)

Vegeu: *Pere Pau, cal*

***Pau Romeu descendent del Rafeló, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Pau Romeu, dit lo descendént del Rafeló*". En desconeixem el carrer i la casa on vivia.

***Pau de la Treseta Fonts, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Pau Torres, dit lo Pau de la Treséta Fonts*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Pau Xic, cal (Po) [ˈkal ˈpaw ˈʃik]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer del Pou, núm. 40, atribuït a la família de Joan Jané Rion, pagès, i Maria Mercader Fortuny amb llur fill Joan Jané Mercadé, també pagès, casat amb Dionísia Vallès Rigual i amb els fills d'aquest matrimoni Joan, Josep M. i Agustina.

Significat del renom.- Pel que fa a *Pau* és nom d'home i va ser el que va correspondre en el primer cap de família que portà el renom de la casa, i *Xic* és el qualificatiu amb el qual referien l'últim fill de la família.

Pau Xic, cal (botiga) (Po) [ˈkal ˈpaw ˈʃik]

Conjunt nominal i renom de la casa –amb botiga inclosa– del carrer del Pou, núm. 5, atribuïda a Salvador Jané Nin (botiguer de queviures), i Magdalena Castells Pedro.

Significat del renom.- El conjunt nominal *Pau Xic*, indica el nom de la casa de procedència o casa pairal.

Pauet de cal Gallego, cal (Pl) [ˈkal ˈpəwəd də ˈkal ɣəˈlɛɣu]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Montserrat, núm. 18, atribuït a la família de Pau Guasch Vidal, pescador, i Maria Solé Bosch. En aquesta casa també se la coneixia per *cala Maria del Manila*.

Significat dels renoms.- *Pauet* és un diminutiu del nom d'home Pau i *cal Gallego* és un apel·latiu específic que denota la casa de la qual prové. Quant a *Maria del Manila* és la mateixa realitat: *Maria* és el genèric i *del Manila* és l'específic.

Pauleta el Marus, ca la (Po) [ˈkalə pəwˈletəl ˈmarus]

Conjunt nominal i nom de casa que s'atribuïa a l'esmentada persona i que estava situada en el carrer del Pou.

peça de la Casa de camp, la

Vegeu: *Casa de camp, la peça de la*

Pedrajas, cal (Po) [ˈkal pəˈðrakəs]

Renom de la casa del carrer del Mar, núm. 11.

En aquesta casa hi vivia n'Encarnació Zaragoza Balagué. No obstant, hi podria conviure alguna família o persona immigrada amb el renom de referència i atribuir-lo a l'esmentada casa.

Significat.- Per manca de referent etimològic podríem considerar-lo com un derivat de “pedras” en el castellà de la varietat dialectal andalusa.

pedrera

Vegeu: *Blanca, Bolavà, Carter, Pansa, Rion*.

Pedrera, el coll de la

Capb. 1570 (48v): ... “*lo mas den Spasa et terminatur ad oriente cum podio den guilera... ad occidente cum colle de la pedrera*”, de Pere Joan Totasaus (1591). (ACAP)

Pedrera, el collet de la

Capb. 1570 (40): ... “*lo camp de la coma... ad oriente cum honore Petri Joannis Totasaus dictum lo collet de la pedrera*”, de Joan Puig (1591). (ACAP)

“Pedro”, cal (Po) [ˈkal ˈpeðru]

Renom de la casa del carrer del Sol, núm. 4, atribuït a la família de Miquel Pons Rovira, pagès i vidu de Josepa Pedro Guinovart amb llurs fills Montserrat, Miquel i Antònia, i els avis materns Joan Pedro Mañé, pagès, i Tecla Guinovart Mestre.

Significat del renom.- *Pedro* és nom propi d'home i és la forma castellana de *Pere*. En català antic apareix aquesta forma referida a personatges castellans i aragonesos.

Pedró, el camí del

Capb. 1565 (27v): “...mediante vico sive camino *del Pedró* et a circio sive / ab aquilone cum orto nostrorum dictorum confitentium alio / vico sive camino mediante...” (ACBP)

Pedrós, el puig de la

Capb. 1565 (17r): ... “cum honore An- / dree Malyvern satis prope bassiam oliera dicti yvern / partim et partim cum honore Joanis Busquet mediante camino sive carrerada et partim cum *podio dicto de la / Pedrós*”. (ACBP)

Pedrosa, el puig de la

Capb. 1570 (17r): ... “in loco de Monpeo a cers cum *podio de la Pedrosa* o la *Coma den Serra*”, de Damià Vidal (1591). (ACAP)

***Pedruet, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Jaume Pedru, dit lo Pedruet*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Peguí, cal (Po)

Vegeu: *Petronilla, cala*

Peixito, cal (Po)

Vegeu: *Soi, cal*

Peixito, cal (Pl)

[ˈkal pəˈʃitu]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 53, atribuït a la família d'Emili Solé Miravent, pescador, i Ventura Domingo Camprubí amb llurs fills.

Significat del renom.- El mot *Peixito* és un diminutiu de peix pronunciat en llengua castellana i adoptat, posteriorment al català.

pèlag de la Mata, el

Vegeu: *Mata, el pèlag de la*

Pelegrí, cal (Po)

[ˈkal pələˈɣri]

Renom de la casa del carrer de l'Església, núm. 15, atribuït a la família de Pelegrí Mercè Vigo, (industrial propietari d'una bòbila), i Isabel Vidal Suau amb llurs fills Jaume i Anna M. i l'àvia paterna Mercè Vigo Núñez.

Significat del renom.- *Pelegrí* és nom propi d'home i coincideix amb el nom del cap de la casa.

Pelegrí, cal (Pl)

[ˈkal pələˈɣri]

Renom de la casa del carrer de Montserrat, núm. 1, atribuït a la família de Josep Pujol Tetas, pescador, i Cristina Armajach Tetas amb llurs fills, nora i net.

Significat del renom.- *Pelegrí* és nom propi d'home i també se li diu del viatger que està de camí i fora del seu lloc de residència.

***Pelegrí, el forn del**

[əl ˈforn ðəl pələˈɣri]

Situació: zona rústica (pl. 4j).

Teuleria o forn d'obra ubicat a l'extrem sud-est de la partida de terra denominada *el camí de Vilanova*. Avui encara s'hi veu mig enrunat a la part de sobre de la *carretera de Vilanova*, a l'altre costat d'on hi ha, reconstruït, el *Poblat Ibèric*. El seu propietari era en Jaume Marcé, de *cal Pelegrí*. D'aquí li ve el seu nom. Hi ha constància que per als anys 30 ja s'hi fabricaven totxos i rajoles, activitat que continuà fins a la dècada dels 50. Actualment, en el lloc de referència, encara hi roman alguna porxada i altres vestigis del que fou aquella activa teuleria.

Pelegrí, cal Jaumet del (Po)

Vegeu: *Jaumet del Pelegrí, cal*

Pelegrina, ca la Vella (Po)

Vegeu: *Vella Pelegrina, ca la*

Penyes, carrer de les

El carrer de les Penyes comença en el *carrer Principal*. Va pujant fins a la *plaça del Trinquet* i després de travessar-la i tot vorejant el castell pel seu costat de llevant arriba fins al començament del *carrer Major*. Junt amb el *carrer de l'Aire* és un dels més antics del poble. En el padró de 1863 hi consten 11 cases habitades.

Peoner, cal (Po) [ˈkal pəwˈne]

Renom de la casa del carrer del Mar, núm. 15, atribuït a la família de Josep Ferré Plana, pescador, i Maria Barberà Zaragoza amb llurs fills Maria, Josepa i Josep.

Significat del renom.- El mot peoner té diverses accepcions: peó, soldat de peu i peó de camins quan es refereix a la persona que arregla les cunetes, també és un ocell que té els peus guarnits de plomes.

En desconeixem el motiu de l'atribució a la família.

Pep Batalla, cal (Po)

Vegeu: *Batalla, cal*

Pep del Bessó o Petasó, cal (Po)

Renom de la casa del carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo), núm. 11.

Pep Gregori, cal (Po) [ˈkal ˈpeb gəɾˈɡɔri]

Nom de la casa del carrer de Jesús, núm. 23, atribuït a la família de Josep Mañé Vidal, pagès, i Rosa Papiol Ollé amb llurs fills Josep i Bartomeu. En el núm. 10 del mateix carrer hi trobem a cal Pau Gregori, germà d'en Pep. Cal dir que en el poble eren cridats per *Gargori*.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*Pau Güell, dit lo Gregori*".

Significat: En primer lloc direm que *Pep* és nom propi d'home i contracció de Josep. Per altra banda, si el renom és *Gargori* l'hem de considerar com un llinatge corrent a les terres del País Valencià, i si és *Gregori* hem de dir que és un nom propi d'home, tot i que també el trobem com a llinatge en terres de Catalunya i del Regne de València.

Pep, ca l'Hereu (Pl)

Vegeu: *Hereu Pep, cal*

Pep Sarralenc, cal (Po)

Vegeu: *Benet, cal*

Pep, cal Xic

Vegeu: *Xic Pep, cal*

Pepa el Barretines, ca la (Po) [ˈkale pɛˈpəl βəɾəˈtinəs]

A la dècada dels anys 40 del segle XX a Calafell hi havia una casa petita o reduïda estança en no gaire bon estat, construïda a sobre mateix de l'església del Castell medieval i just al costat del seu campanar de cadireta, en la que deien que hi vivia la *Pepa el Barretines*. En les reformes del castell l'enderrocaren. El conjunt nominal s'atribuïa, doncs, a la persona que hi habitava que li deien Pepa.

Volem constatar que aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*Magí Ninot, dit lo Barretinas*".

Significat del renom: *Pepa* és una contracció de Josepa i *Barretines* és el plural de "barretina", barret en forma de bossa llarga.

Pepa el Cantó, ca la (Po) [ˈkale pɛˈpəl kənˈto]

Renom de la casa del carrer de Jesús, núm. 51, i que feia cantonada amb el carrer del Pou. Hi habitava una bona dona de mitjana edat, de trets pagesívols i que li deien Pepa, la qual provenia de terres tortosines.

Significat del renom.- Pel que fa a *Pepa* és un nom propi de dona i contracció familiar de Josepa i quant a "*el Cantó*" denota la situació de la casa amb relació als dos carrers en els quals hi afrontava.

Pepa el Quessús, ca la (Po)

Vegeu: *Pau Bessó, cal*

Pepa el Rovira, ca la (Po)

[ˈkale pɛˈpəl ruˈβire]

Conjunt nominal a títol de renom de la casa del carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo), núm. 11, atribuït a la família de Robert Rovirosa Amposta, pagès, i Magdalena Gurrera Costa amb llur fill Josep i l'àvia paterna Josepa Amposta Amposta, vídua i procedent del Pinell de Brai, de la comarca de l'Alt Camp.

Significat del renom: *Pepa* és un nom propi de dona i contracció familiar de Josepa, i Rovira és un llinatge que ens vol indicar la casa de la qual procedia.

Pepa el Sion, ca la (Po)

Vegeu: *Clara, ca la*

Pepet de l'Agnès, cal (Po)

[ˈkal pəˈpɛd dələŋˈnɛs]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer del Pou, núm. 35, atribuït a Josep Plana Jané, de professió pagès.

Significat del renom.- Pel que fa a *Pepet* direm que és el diminutiu de Pep, nom propi d'home i contracció de Josep i quant a *Agnès*, hom pot suposar que es refereix al nom de la mare.

Pepet de l'Agneta, cal (Po)

[ˈkal pəˈpɛd dələŋˈnɛtɐ]

Conjunt nominal i nom de la casa del carrer Principal, núm. 14, atribuït a la família de Josep Mestre Giró, hisendat i vidu d'Anna Huguer i Bertran amb llur filla Neus.

Durant les èpoques precedents a la Guerra Civil, els rabassaires atribuïren el renom de "*el Lleganya*" a l'hisendat Josep Mestre Giró, el qual li perdurà molts anys després, encara que amb reduïdes manifestacions públiques. Fou pels desacords que existien entre ells.

Significat del renom inicial.- *Pepet de l'Agneta* és el nom de casa que a l'any 1878 s'atribuí a Josep Huguer i Soler pel fet de ser fill de Maria Anna Solé i Marió, coneguda per l'Agneta.

***Pepet de l'Agneta, la hisenda del**

[liˈzende ðəl pəˈpɛd də ləkˈnɛtɐ]

Situació: zona urbanitzada (pl. 7d).

Era la hisenda documentada amb el nom de *Masia del Romeu* i coneguda per tothom amb el de referència. La trobàvem a uns 3 km. del nucli antic de Calafell. El *camí de Montpaó* la travessava de sud a nord i tenia una extensió de cent setanta jornals equivalents a 103 ha, 41 a, i 80 ca de terra amb conreus de vinya, camps de cereals, oliveres i garrofers, i també muntanya. Quasi en la seva totalitat les terres eren treballades en règim de parceria.

El conjunt de terrenys que la constituïen eren una part de l'extensa partida denominada Montpaó (R.P.; ll.7; f.163). Cal dir que aquesta antiga heretat, avui, està tota urbanitzada i configura la denominada *urbanització Mas Romeu*.

Pepet de l'Agneta, la masia del

[lə maˈziel pəˈpɛd də ləkˈnɛtɐ]

Vegeu: *Romeu, la masia del*

Pepet Cafeter, cal (Po)

Veure: *Cafeter, cal*

Pepet Fuster (o Pep Fuster), cal (Po)

[ˈkal pəˈpɛt fusˈtɛ]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer del Pou, núm. 20, atribuït a la família de Josep Cugat Forés, fuster, i Pilar Ferrer Colet amb llurs filles M. Pilar i M. Cinta, les quals, junt amb llur mare, regentaven el bar anomenat *cal Marus*. En vida dels sogres en aquesta casa també se la coneixia per *ca l'Agullero*.

Significat.- Quant a *Pepet* és el diminutiu de Pep, i aquest és una contracció de Josep i, en relació amb l'específic *fuster*, ens denota la professió del cap de casa.

Pepet del Xavo, cal (Po) [ˈkal pəˈpɛd dəl ˈʃaβu]

Conjunt nominal en forma de renom de la casa del carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo), núm. 7. atribuït a la família composta per Josep Hugué Mestre, (boter d'ofici) i Teresa Miracle Creus.

Significat del renom.- *Pepet* és el diminutiu de Pep, nom propi d'home i contracció de Josep, i *del Xavo* ens indica la seva procedència. Cal dir que la casa pairal de la branca d'aquests "Xavos" és la d'aquest domicili.

En relació al significat de *Xavo* direm, per un costat, que era una moneda antiga que valia l'octava part d'una "peça de quatre". També era denominat un *xavo*, a un caragol de cabells fet al costat de l'orella. Per tant, cal pensar que alguna d'aquestes dues accepcions varen ser l'origen del renom.

"Pepito" el Feliu, cal (Pl) [ˈkal pəˈpitwəl fəˈliw]

Nom de la casa del carrer de Sant Pere, núm. 13, atribuït a la família de Josep Mestre Calaf, industrial, i Antònia Vives Solé amb llur filla.

Significat del nom de la casa.- *Pepito* és un hipocorístic en castellà de Josep, i Feliu indica la casa a la qual pertany o de la qual en prové.

"Pepito" el Sereno, cal (Po)

Vegeu: *Cafeter, cal*

Perduda, la Vinya

Vegeu: *Vinya Perduda, la*

Pere, la Confraria de Pescadors Sant

Vegeu: *Pes, el*

Pere, l'església de Sant

Vegeu: *Sant Pere, l'església de*

Pere, la Germandat de Sant

Vegeu: *Societat d'Auxilis Mutus, i el Pes*

Pere, grup de vivendes Sant

Vegeu: *Cases Barates, les*

***Pere Nin, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunionis de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Joshep Nin, dit lo Pere Nin*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Pere, el pas inferior del carrer de Sant

Vegeu: *Sant Pere, el pas inferior del carrer de*

Pere Pau, cal (Po) [ˈkal ˈpɛrɛ ˈpaw]

Conjunt nominal a títol de renom de la casa del carrer de l'Església, núm. 27, atribuït a Pere Nin Papiol, pagès, i a la seva família. A la casa també se la coneixia per *cal Ramon del Pere Pau*.

Significat del renom: Pere Pau és un nom compost format per dos noms d'home.

Pere Pau, cal Ramon del (Po)

Vegeu: *Pere Pau, cal*

Pere Petit, cal (Po)

[ˈkal ˈperə pəˈtit]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Mar, núm. 13, atribuït a la família de Pere Rovirosa Nin, pagès, i Rosa Papiol Milà amb llur filla Maria. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Xurvia*.

Com a Xerubia, aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Joseph Rovira, dit lo Xerubia*”.

Significat del renom.- *Pere* és nom d’home i en aquest cas ens refereix el cap de la família, i *Petit* és l’específic que ens indica la casa de la qual provenia amb renom de *cal Petit*.

Pere Poc, cal (Po)

Vegeu: *Xicus, cal*

Pere Tapassot, cal (Po)

[ˈkal ˈperə təpəˈsɔt]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer del Pou, núm. 21, atribuït a la família de Pere Nin Fortuny, pescador, i Teresa Romeu Romagosa amb llur fill Joan i l’àvia Antònia Fortuny i Fortuny.

Significat del renom.- Un tapàs o *tapassot*, a la comarca del Penedès és un tros de terreny de pedra flonja o terra més dura que l’ordinària.

Pere Totassaus, el torrent d’en

Capb. 1570 (37r): ... “lo *vinyal*, ad oriente lo torrente vulgo dicto den *Pere Totassaus*” de Pere Febrer (1591). (ACAP)

***Pere Xic, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Joan Vidal, dit lo Perexic*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Pere Xic, cal (Pl)

[ˈkal ˈperə ˈʃik]

Renom de la casa de l’avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 19, atribuït a la família de Josep Vidal Nin, pescador, i Enriqueta Tetes Plana amb llurs fills.

Aquest renom és antic i el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Joan Vidal, dit Lo Perexic*”.

Significat del renom.- *Pere* és un nom propi de persona i *Xic* és un adjectiu que significa el petit. Per tant ens ve a referir “el Xic de Can Pere” en oposició a “el Gran de Can Pere”.

Pere Xicus, cal (Po)

[ˈkal ˈperə ˈʃikus]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Mar, núm. 3, atribuït a la família de Jaume Pedro Nin, pescador, i Joana Romagosa Ferrer amb llurs fills, Consol i Josep i els avis paternals Josep Pedro Riera i Consol Nin Romeu.

Significat del renom.- *Pere* era el nom d’un antic membre de la família i l’específic *Xicus* és el renom de la casa de la qual en procedia.

Perera, la

Capb. 1565 (5r): ...”terre parum plus vel minus sitam in dicto ca- / mino de Calafello in loco dicto *la parera* confrontatam / ab oriente cum honore heredum Joannis Rovirosa a meridie cum honore pupillorum Hieromini Calell partim / partim cum honore Bernardi Martí et partim cum / honore sabestiani Llorens...” (ACBP)

Perera, el camp de la

Capb. 1570 (2): ... “*lo camp de la parera* a cers camí a Monpeo”, de Montserrat Papiol (1591). I moltes altres referències. (ACAP)

Peret Carreter, cal (Pl)

Vegeu: *Rosalía de la Noia, ca la*

Peret Carreter (fuster carreter), cal (Po) [ˈkal peˈrɛt kəɾəˈte]

Conjunt nominal o renom de la casa del carrer dels Màrtirs, núm. 1, atribuït a la família de Pere Rovira Puigvert, fuster carreter, i Maria Nin Aymerich amb llurs fills Manel i Salvador.

Significat del renom.- *Peret* és el diminutiu de Pere que és nom d’home i, en aquest cas, el del cap de la família i pel que fa a *Carreter* és l’específic que denota l’ofici que tenia.

Peret Carreter (esquilador), cal (Po) [ˈkal peˈrɛt kəɾəˈte]

Conjunt nominal o renom atribuït a la casa del carrer del Pou, núm. 16, atribuït a la família de Pere Rovira Salom, pagès i esquilador, i la seva esposa Dolors Pedro Guinovart amb llur filla.

Ens cal dir que, anteriorment, en aquesta mateixa casa hi havien viscut altres famílies amb renoms diferents: a *cal Xicarró* i més tard a *cal Tomaset*, el qual va ser barber. Després d’aquest darrer l’han ocupada la família de *cal Peret Carreter*. Dels dos noms anteriors no en tenim cap constància.

Significat del renom.- *Cal Peret Carreter* era la casa de la qual provenia el cap de la família i a més de ser pagès tenia l’ofici d’esquilador d’animals de la rassa equina, tals com: cavalls, matxos i rucs.

***Peret Carreter, la cova del** [lə ˈkɔβəl pəˈrɛt kəɾəˈte]

Situació: zona rústica (pl. 4f).

Era una cova terrera de petites dimensions. Estava situada dins d’un tros de terra de *cal Peret Carreter*, a la partida de *la Coma*. Ha estat destruïda pel pas de *l’autopista de Pau Casals*. El seu nom prové del renom dels propietaris del terreny on hi era situada.

Peret del Pòsit, cal (Pl) [ˈkal pəˈrɛd dəl ˈpɔzɪt]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 17, atribuït a la família de Pere Batlle Mestre, mecànic, i Leocàdia Guasch Bosch, amb llurs filles.

Significat del renom.- *Peret* és el diminutiu del nom propi Pere, i que coincideix amb del cap de la casa i, pel que fa a *del Pòsit* ens indica que era el lloc on hi prestava els seus serveis de mecànic.

Peret del Veler, cal (Pl) [ˈkal pəˈrɛd dəl βəˈle]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer del Carme, núm. 8, atribuït a la família de Carme Calbet Gatell, vídua, i els seus fills Pere i Ramona Pascual Calbet.

Significat del renom.- *Peret* és un diminutiu de Pere i coincideix amb el nom del fill de la casa. Pel que fa a *Veler* és un específic que refereix la casa a la que pertany, o de la que en prové, i també se li diu veler a aquella persona que fa i adoba les veles de les naus i altres embarcacions, o la qui navega a la vela.

“Perico”, cal (Po) [ˈkal pəˈriku]

Renom de la casa del carrer Principal, núm. 42 (de construcció indiana), atribuït a la família d’Enriqueta Mur i Llansa, tot i que la tenia llogada. També ho era la del carrer de l’Església, núm. 6, igualment llogada.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Maria vidua de Llansa, dit lo Perico*”.

Significat del renom.- *Perico* és un nom d’home i diminutiu de Pere en castellà, el qual al catalanitzar-lo es pronuncia amb la primera vocal neutra i la “o” àtona pren el so de la “u”.

“Perico”, cal (Pl) [ˈkal pəˈriku]

Renom de la casa de l’avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 66, atribuït a la família d’Enriqueta Mur Llansa. Generalment era la casa d’estiueig de la família. També se la coneixia per *Ca les Periques*.

Significat del renom.- *Perico* és nom propi d’home i diminutiu de Pere. També té altres acepcions. Quant a *Periques* és el plural femení de *Perico*.

***“Perico”, el magatzem del** [əl βəɣəˈdʒem dəl pəˈriku]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Era un antic magatzem de vins propietat de *cal Perico* que trobàvem al carrer de Jesús cantonada amb el Marquès de Samà. L’any 1948 va ser comprat pel Sindicat per tal d’instal·lar-hi el trull. En els dies d’aquest trencant de segle hi veiem construït l’edifici que acull el *Centre Recreatiu*, el qual va ser inaugurat el 25 de novembre de l’any 1990. (Retruc núm. 76:5).

Periques, ca les (Pl)

Vegeu: *Perico, cal*

***Perot, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Pau Cañellas y Urgell, dit lo Perot*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Perot Roig, botiga de

Capb. 1570 (54v): ...“apud locum dictum lo cami qui va a la *botigua de Perot roig*”, de Joan Goday. (ACAP)

***Perotet, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Pere Malivern, dit lo Perutét*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia, tot i que ens porta a pensar que era a la masia anomenada *cal Perotet de la Muntanya*.

Perotet de la Muntanya, cal [ˈkal pəruˈtɛd də lə muˈntaɲe]

Situació: zona rústica (pl. 9a).

Partida de terra corresponent a l’heretat denominada amb el nom de referència i d’una cabuda, aproximada, de 23 ha, 50 a i 8 ca de camps, vinya, bosc i muntanya. Els terrenys referits pertanyen a dos termes municipals diferents: el de Calafell, amb una extensió aproximada de 10 ha, 28 a i 16 ca, dins del qual hi ha la casa o masia que dóna el nom a l’antiga heretat i el del terme de Castellet i la Gornal que engloba la resta nord de l’heretat, amb 13 ha, 21 a i 92 ca.

Per les referències exposades, ja es dedueix que està situada a l’extrem nordoriental del terme de Calafell.

Quant als límits, direm que pel costat de llevant afronta amb els terrenys de l’antiga heretat de la *Quadra de Sant Miquel de Segur* i, a migdia, amb els de Montpaó i Marrugat.

Actualment una bona part de la seva superfície és ocupada per les urbanitzacions de *Montmar* i *Valldemar*.

Aquesta partida de terra figura inscrita, entre altres, en una compravenda de data 19 d’abril de 1923. (R.P.; ll.3; f.352).

Perotet, la masia de cal

[lə mə'ziə ðə 'kal pəru'tɛt]

Situació: zona rústica (pl. 9a).

Masia pertanyent a l'antiga heretat de *cal Perotet de la Muntanya*. Estava construïda en el límit del terme de Calafell amb el de Castellet i la Gornal, però dins del primer (R.P.; ll.3; f.238). Es va mantenir dempeus fins a la nit del divendres 15 de febrer de l'any 2008, en què per decisió del seu propietari i amb la suposada connivència de l'Ajuntament de Calafell, una excavadora la va enderrocar. Aquella masia blanca, altiva i de sòlida estructura romania en un relatiu bon estat de conservació, tot i que estava deshabitada i tancada. Constava de planta baixa, dalt i golfes. També hi havia celler, corral, una era i altres dependències pròpies d'una casa de pagès. Els seus voltants estaven urbanitzats. També la trobem documentada en un llibre de Censos a la Parròquia, de l'any 1792 (A.D.T.; P.C.; ll.53).

***Perutxa, ca la (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*N'Anamaria Fort, dita la Perutxa*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Pes, el

[əl 'pɛs]

Situació: la Platja (pl. 3k).

Dins la població marinera de Calafell, *el Pes* ha estat sempre el nom donat al lloc de davant les cases situat entre les dues associacions de pescadors que varen existir fins a la dècada dels anys 30: l'anomenada *Confraria de Pescadors Sant Elm* que tenia el local a l'indret assenyalat amb els núm. 34/35 de l'actual avinguda de Sant Joan de Déu, i la *Germandat de Sant Pere*, que disposava d'un local petit on avui hi ha el de la confraria actual. Segons manifestacions de pescadors que visqueren en aquell temps, i alguns dels quals encara són vius, aquestes dues associacions es varen refundre l'any 1938 i prengueren la denominació de *Confraria de Pescadors Sant Pere*. El nom de “*el Pes*” li és atribuït pel fet de ser el lloc on les confraries referides pesaven el peix pescat i el subhastaven. Fins als anys 90, en l'edifici d'aquesta última Confraria només hi havia les pròpies dependències administratives i, al darrere, la màquina de treure les barques del mar. A les dates citades s'amplià pel seu costat de llevant i s'hi construí la *Llar del Pescador Jubilat* que avui hi veiem.

Pescador Jubilat, la Llar del

[lə 'ʎar ðəl pəskə'do ʒuβi'lat]

Vegeu: *Pes, el***Pescador, el monument al**

[əl munu'men əl pəskə'do]

Situació; la Platja (pl. 3k).

És una estàtua de pedra groguenca, d'un sol bloc, representant un pescador dret sobre la proa de la seva barca. El veiem amb barba, espitregat, amb el coll de la camisa tirat un xic enrere i arremangat fins a sobre del colze. Les calces també les veiem arremangades fins a sota genoll. Va descalç i porta gorra. Amb el seu braç i mà dreta en posició gairebé horitzontals i situats ambdós a l'alçada del coll, tenallen la xarxa que arrossega, la qual, venint de terra pel seu darrere, li passa per sobre l'espatlla dreta, li cau per davant i acaba ajuntant-se amb la que puja per arrossegar-les alhora. El seu braç esquerre el té recte i caigut i els dits de la mà corresponent –aixecant-li la ganya– aguanten un peix de bona grandària. La seva complexió és la d'un home d'alçada mitjana, ferreny i amb posició alterosa. Té el cap entregirat cap a l'esquerra i presenta unes faccions ben definides. La boca la té tancada i mostra una mirada llarga i, tal volta, un xic desafiant. El conjunt té una alçada de 3 metres i mig, dels quals 2,65 corresponen a la figura i la resta al tros de barca representat. Al davant i sobre de la quilla s'hi llegeix la inscripció “Calafell al Pescador” i al darrere hi veiem l'escut del municipi. Està signada per E. Carulla. El monument va ser inaugurat el 29 de juny de l'any 1986, diada de Sant Pere i, alhora, Festa Major de la Platja. Està situat a l'avinguda de Sant Joan de Déu, d'esquena al mar i en un entrant a la sorra del cap del carrer de Mallorca.

***Pescadors de Calafell, el Gremi de**

Vegeu: *Gremi de Pescadors de Calafell, el*

Pescadors, el Pòsit de

Vegeu: *Pòsit de Pescadors, el*

Pescadors Sant Elm, la Confraria de

[lə kumfrə'rie de pəskə'do'san'tɛlm]

Vegeu: *Pes, el i Gremi de Pescadors de Calafell, el*

Pescadors Sant Pere, la Confraria de

[lə kumfrə'rie de pəskə'do'sam'pɛrɛ]

Vegeu: *Pes, el i Gremi de Pescadors de Calafell, el*

Pessetes, cal (Po)

['kəl pə'sɛtəs]

Renom de la casa del carrer dels Màrtirs, núm. 12, atribuït a la família de Josep Fontanilles Vidal, pescador, i Maria Almirall Gestí amb llur fill Aleix, junt amb l'àvia materna Dolors Vidal Jané. En aquesta casa també se la coneixia per *cala Vadora el Pessetes*.

Significat dels renoms.- *Pessetes* és el plural de la moneda espanyola d'origen català d'abans de l'euro, i *Vadora* és la reducció del nom personal de dona, Salvadora.

Pessetes, ca la Marieta del (Po)

Vegeu: *Marieta del Pessetes, ca la*

Pessetes, cal Ton del (Po)

Vegeu: *Ton del Pessetes, cal*

Pessetes, cal Vador el (Po)

Vegeu: *Vador el Pessetes, cal*

Pessetes, ca la Vadora el (Po)

Vegeu: *Pessetes, cal*

Petasó, cal (Po)

Vegeu: *Pep del Bessó, cal*

Petit, cal (Po)

['kəl pə'tit]

Renom de la casa del carrer del Mar, núm. 7, atribuït a la família de Joan Rovirosa Nin, vidu, pagès, les seves filles Maria, i Dolors i el seu fill Josep, també pagès.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*Matheu Totusaus, dit lo Petit*".

Significat del renom.- Dins l'entorn familiar s'anomenava "petit" en el menor –en anys– dels diversos germans d'una família.

Petit del Borrell, el fondo

[ə'l 'fɔndu pə'tid dəl βu'reʎ]

Situació: zona rústica (pl. 8d).

Fondalada situada a Montpaó. La podem descriure com la de l'esquerra del *fondo el Cego* o *Gran del Borrell* i està al davant mateix de la *masia del Pepet de l'Agneta*. També se li diu el *fondo del Mig*.

***Petit, els cups del**

[ə'l 'kubz dəl pə'tit]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Antics cups que veiem situats al carrer Principal, entre *cal Prats* i *cal Guineu*, a l'actual núm. 23 d'aquell carrer. Tal com indica el seu nom, eren de *cal Petit*.

Petit, cal Felis del (Po)

Vegeu: *Felis del Petit, cal*

Petit, cal Pere (Po)

Vegeu: *Pere Petit, cal*

Petronill, cal (Po) [ˈkal pətruˈniʎ]

Renom de la casa del carrer de l'Església, núm. 7, atribuït a la família de Josep Miracle Rovira, paleta, i Anna Almirall Tetas amb llur filla Anna Maria i els avis paterns Joan Miracle Creus i Salomè Rovira Vidal.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*Isidro Miracle, dit lo Petronill*".

Significat del renom.- Una opció podria ser la de considerar-lo com a nom propi quan familiarment l'atribuïm al marit d'una dona anomenada Petronilla. Per altra banda, referim l'existència a les Valls del Valira, –a Andorra– del Serrat *del Petronill*.

Petronilla, ca la (Po) [ˈkale pətruˈniʎe]

Renom de la casa del carrer del Pou, núm. 48, atribuït a la família de Petronilla Pedro Riera, vídua, i sa filla Dolors i el seu gendre Pere.

En aquesta casa també li deien a *cal Peguí*.

Significat dels renoms.- *Petronilla* és nom de dona i es correspon amb el de la mestressa de la casa. Pel que fa a *Peguí* és l'hipocorístic del nom d'home Pelegrí.

Petxinaire, cal (Pl) [ˈkal pətʃiˈnajre]

Renom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 12, atribuït a la família de Pere Raventós Casanellas, pescador, i Pilar Fumas Servent amb llurs fills.

Significat del renom.- *Petxinaire* es el nom que es confereix a la persona que es mou a l'entorn de les petxines recollint-les, comprant-les, guardant-les, etc. A Pere Raventós li prové pel fet d'anar a la mar a la pesca o captura de la petxina i la tallarina.

Pi de l'Àliga, el [əl ˈpi ðə ˈlaliɣe]

Situació: zona rústica (pl. 5h).

Podem definir-la com una subpartida de la gran partida de terra denominada *Mas d'en Vives*. És la segona depressió en forma de fondalada quadrangular, d'uns 150 metres d'amplada, que trobem a la *muntanya de l'Escarnosa* pel cantó del citat *Mas d'En Vives*. La llegim documentada en una escriptura notarial del 14 de març de 1876 relativa a una herència. (R.P.; ll.2; f.25).

També en fa referència el capbreu de 1695 (6): ... pessa de terra situada en lo dit terme a la partida dita lo *mas den spasa* anomenada lo *Pi de la Aliga*... de Ramon Font (ACAP).

***Pi del Ganitat o Neguitat, el** [əl ˈpi ðəl ɣəniˈtat]

Situació: zona urbanitzada (pl. 7k).

Estava situat davant del *Mas de la Mel*, sota de la via i a uns 25 metres dels anomenats *Madalers*. A uns cent metres més cap a llevant i més a prop de la via hi havia els *tres pins de Segur*. Aquell era un gran exemplar de pi pinyoner (*pinus pinea*). La seva copa tenia un diàmetre d'uns 20 metres i, malauradament, va ser tallat l'any 1977 per la febre imparable d'urbanitzar.

La denominació de *Ganitat* o *Neguitat* la va prendre del nom de la casa que conreava el terreny on hi estava plantat i que tenien "a rabassa". Aquest lloc era un punt de referència conegut per molta gent.

Pilar, ca la Senyora (Pl)

Vegeu: *Senyora Pilar, ca la*

Pijo, cal (Pl)

[ˈkal ˈpiʒu]

Renom de la casa del carrer de Sant Pere, núm. 5, atribuït a la família de Josep Pijoan Vilella, pescador i Maria Verge Pujol.

Significat del renom.- *Pijo* és una abreviatura de Pijoan, primer cognom del cap de la casa.

Pilis, cal (Pl)

[ˈkal ˈpilis]

Renom de la casa del carrer de Montserrat, núm. 11, atribuït a la família de Martí Sans Solé, pescador, i Consol Orduña Estela amb llurs fills.

Significat del renom.- *Pilis* és el plural de “pili”, gorra que portaven a Grècia i a Roma els homes lliures i que es posava també als esclaus en donar-los la llibertat.

Pilis, cal Rafel del (Pl)

Vegeu: *Rafel del Pilis, cal*

Pins de Cunit, els Tres

Vegeu: *Tres pins de Cunit, els*

***Pins del Llagostera, els**

[əls ˈpinz ðəʎ ʎəγusˈtere]

Situació: la Platja (pl. 4k).

Els arbres de referència constituïen una pineda d'uns dos-cents pins pinyers o pinyoners (*pinus pinea*) resta d'un bosc molt més extens que, segons versió de vells pescadors del poble, arribava fins a Cubelles i que foren tallats durant la primera Guerra Mundial, versió que no s'ha trobat documentada.

Aquests pins estaven situats entre els sorrals de vora mar, a migdia, i més enllà de l'actual carrer de Vilamar, al nord, i, entre el carrer d'Àngel Guimerà, a ponent, i el del Pintor Mir, a llevant. Varen ser d'accés públic fins a la dècada dels quaranta del segle XX, moment que el seus suposats propietaris –*cal Llagostera*– varen tancar el recinte que els agrupava. Un dels fets referencials més importants d'aquesta pineda és que des de l'any 1922 fins a l'any 1936 al seu davant hi romangueren instal·lades les casetes de les *Colònies de Vilamar* (Vegeu: *Vilamar, les Colònies de*).

La construcció d'edificacions a la primera línia de la platja fou el motiu de la seva progressiva desaparició fins que, per últim, a principis dels anys seixanta i pel fet de l'elevació de la segona i desafortunada gran torre de pisos a la cantonada del carrer del Pintor Mir, es tallaren la cinquantena dels darrers que hi quedaven dempeus. Hem de remarcar que aquest lloc era conegut per tota la gent del poble i per molta gent dels pobles veïns. Per tant, era un referent toponímic.

Pins de Segur, els Tres

Vegeu: *Tres Pins de Segur, els*

Pinsvens, els

[əls ˈpinzˈβens]

Situació: zona rústica (pl. 4g).

Partida de terra de cultiu que trobem al costat de llevant del *torrent de la Cobertera*. Està situada entre els trossos de torrentera de *cala Quima* i de *cal Való*, a ponent, i la partida de *la Coma*, al nord, i entre la *rasa del Rovira*, a migdia, i la partida de *la Rafela*, al nord. Figura documentada en un atorgament de capítols matrimonials de data 7 de setembre de l'any 1877. (R.P.; ll.11; f.67).

Pinyol, cal (Po) [ˈkal piˈɲɔl]

Renom de la casa del carrer de les Penyes, núm. 8, atribuït a la família d'Enric Brull Solé, pescador, i Cinta Piñol Brull amb llurs fills Josep, Albert, Carme, Annita i Ramon.

Significat del renom.- Un *pinyol* és la part interior llenyosa d'un fruit, el qual conté la llavor. En aquesta casa el renom coincideix amb el primer cognom de l'esposa.

pista d'Hoquei, la

Vegeu: *Hoquei, la pista d'*

Piu, cal (Po) [ˈkal ˈpiw]

Renom de la casa del carrer del Marquès de Samà, núm. 1, atribuït a la família de Rafael Solé Arans i Rosa Suau Milà amb llurs fills Francesc i Josep.

Significat del renom.- *Piu* és l'onomatopeia del crit que fan els pollets i els ocells petits. També és una peça petita que sobresurt d'un relleu i que serveix per encaixar en un buit. Per últim direm que és el nom d'un joc d'infants a València el qual és l'equivalent al que aquí se li diu "el cuit". Desconeixem el motiu de l'atribució com a renom de la casa.

Piu, cal Lluís del (Po)

Vegeu: *Lluís del Piu, cal*

Pixallits, cal (Po)

Vegeu: *Jan Pixallits, cal*

pla de Mar, el

Vegeu: *Prat, el (partida de terra)*

Plaça, cal Jan de la (Po)

Vegeu: *Jan de la Plaça, cal*

***Plaça, cal Josepet de la**

Vegeu: *Josepet de la Plaça, cal*

Plaça del Marus, la

Nom popular i de referència per a tot el poble de la plaça retolada després de la Guerra Civil amb el nom de "José Antonio". La referència li donava el cafè de cal Marus que s'hi havia instal·lat i aquella plaça constitueix la part de ponent de la que avui és la plaça de Catalunya.

***Plaça, cal Soler de la (Po)**

Vegeu: *Soler de la Plaça, cal*

plana

Vegeu: *Borrell, Burret, Figuerassa, Gironès, Graiera, Torrent, Montpaó, Vinyassa*

Plana, la

Capb. 1565 (49v): ... "dierum et recto tercio pro firmamento / charte quandam peciam terre de olivis plantatam sitam in dicto termino in loco voccato *la plana* continentem in se unum / cortanum parum plus vel minus quam titulo vendicionis instrumento gra- / cie redimendi mediante michi facte per Jacobum Martí agricola / dicti loci penes notarium pre et instrumentum die presenti et instrumenta habeo..." (ACBP)

Capb. 1570 (58v): ... *la plana* de Sebastià Llagostera (1591). (ACAP)

Capb. 1695 (21r): ... *la Plana* (a Monpeo), que termena a tramuntana cami per lo qual es va del lloch de Bellbey a dit lloch de Monpeo y a Segur, de Jaume Marrugat. (ACAP)

Plana, la coma d'en

[lə 'kome ðəm 'plane]

Situació: zona rústica (pl. 2f, 3f).

És el nom d'una peça de terra que podem considerar una subpartida de la partida denominada els *Carquinyols*. Com afrontaments documentats tenim: a llevant el *camí de l'Arboç*, actualment carretera de Calafell a Bellvei i a l'Arboç, i a migdia la *carrerada de Mas Canyís*. També podem dir que la situem al sud de la partida de terra coneguda pel *Camí de l'Arboç* i just al costat de ponent del camí que emmena cap aquesta població. Llavors, pel que fa a l'afrontament de ponent hi trobaríem els esmentats *Carquinyols*. Hem de significar que com a partida, la veiem inscrita en un testament de data 23 de maig del 1900 (R.P.; ll.8; f.7), de la forma següent: *Carquinyols* i *coma d'en Plana*.

També en fan referència els capbreus dels anys següents: el del 1565 (31r): ...pro firmamento charte ad locum vocatum *la coma d'en Plana* continentem unum iugerum terre parum plus vel minus... (ACBP), i el del 1570 (19r): ..."*la coma den Plana*, a ponent camí de Santa Oliva, d'Antoni Font" (1591) (ACAP)

Plana, la costa de la coma d'en

Capb. 1565 (45r): "Item quandam aliam pesiam terre continentem quinque iugera terre ad locum dictum *la costa de la coma d'en Plana* / confrontatam ab..." (ACBP)

Planassa, la

Capb. 1656 (42v): ... lo *Torrent i la Planasa* , de Francesc Vidal. (ACAP)

Planasseta, la (Ta)

[lə planə'sete]

És mar de pesca davant de Cubelles, a un fons de 65/70 braces.

Planot de la Coma, el

[əl plə'not dələ 'kome]

Situació: zona rústica (pl. 4g).

És una porció de terra denominada amb el nom de lloc referit i, també, amb el de *Parada Gran*. És de conreu i apta per a tota classe de cultius propis del secà. Pertany a la partida denominada *la Coma*. La trobem documentada en uns capítols matrimonials atorgats el dia 8 de març de 1894 (R.P.; ll.18; f.120).

Planxa, la (Ta)

[lə 'planʃe]

Es troba a un fons de 62 braces.

Senya:

El Turó de Llevant de l'Enclusa, pel Campanar del Vendrell .

Platja de Calafell, la

[lə 'pladʒe ðə kalə'feʎ]

Situació: la Platja (pl. 3k, 4k).

La Platja de Calafell és el barri marítim d'aquest municipi i el trobem enclavat al costat de ponent del seu terme. Dista 1,5 kilòmetres del poble i s'hi comunica per l'antic *camí de Mar*, avui *passeig de la Unió*, el qual, tot fent-los de límit, travessa els terrenys de la *Sínia* i del *Vilarenc*. Passada la via del ferrocarril, continua pel carrer de Sant Pere. També es poden comunicar mitjançant la *carretera de l'Estació*.

La Platja és un nucli de població relativament modern, ja que, antigament, en tractar-se d'uns terrenys guanyats al mar, hi havia aiguamolls, els quals feien l'indret poc habitable. A principis del S.XVIII hi foren instal·lades unes barraques amb la finalitat de preservar els ormeigs dels pescadors. Aleshores aquest indret es conegué per *les Botigues de Calafell*. A la tercera dècada del segle XX i pel fet de la instal·lació de les *Colònies de Vilamar*, la platja es convertí en un gran centre d'estiueig, majoritàriament de la burgesia barcelonina.

Més tard, a partir dels anys 60, va experimentar un gran desenvolupament com a lloc turístic.

Deu anys abans (any 1950), aquest nucli urbà ocupava l'espai que hi ha entre la via del ferrocarril i els arenys de la platja i s'estenia des dels *Pins del Llagostera*, a llevant, fins el límit amb el terme del Vendrell, a ponent.

Però a la segona meitat d'aquest segle s'ha anat expandint per sobre de la via i, a poc a poc, va unint-se amb el nucli antic. Igualment es va estenen pel costat de llevant i, pràcticament, ja s'ha ajuntat amb l'altre gran nucli urbà que és Segur.

Quant a la seva població direm que el 1930 comptava amb 450 habitants, el 1960 amb 793 i el 1970 amb 1.023. Té església parroquial dedicada a Sant Pere Pescador i la seva economia, avui, la sustenta majoritàriament el turisme.

***Platja, el camí de la**

[əl kə'mi ðə lə 'pladʒə]

Situació: la Platja (pl. 2k, 3k).

És una de les denominacions que se li va donar al carrer o passeig de davant les cases construïdes a la primera línia del mar, avui titulat avinguda de Sant Joan de Déu, (Ll.Tetas, 1997; 106): 1889. Acord de la corporació municipal: "camino de la Playa".

Platja, el Centre d' Inicatives i Turisme de la

Vegeu: *Centre d' Inicatives i Turisme de la Platja, el*

Platja, les Dependències Municipals de l'Ajuntament a la [ləz ðəpən'densjəz...]

Vegeu: *Dependències Municipals de l'Ajuntament a la Platja*

platja Dreta, la

Vegeu: *Espineta, la platja de l'*

Platja, Escoles Públiques de la

Vegeu: *Escoles Públiques de la Platja*

platja de l'Espineta, la

Vegeu: *Espineta, la platja de l'*

platja Esquerra, la

Vegeu: *Esquerra, la platja*

Platja, el Mercat Municipal de la

Vegeu: *Mercat Municipal de la Platja, el*

platja de Segur, la

Vegeu: *Segur, la Platja de*

Plats i Olles, cal (Pl)

['kal 'pladzi'ɔləs]

Renom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 1, atribuït a la família d'Enric Figueras Marquès, pescador, i Teresa Vidal Romeu amb llurs fills.

Significat del renom.- Aquest renom els hi provenia de la botiga que regentaven i que es dedicava a la venda d'articles de terrissa, entre els quals hi havien plats i olles.

Ploraire, cal (Po)

Vegeu: *Felis del Petit*

***Pobla, cal Gaspar de la (Po)**

Vegeu: *Gaspar de la Pobla, cal*

Poblat Ibèric, el

[əɫ pubˈblat iˈβɛrik]

Situació: zona rústica (pl. 5j).

El *Poblat Ibèric*, originàriament, era un recinte d'uns tres mil metres quadrats perfectament fortificat. De les excavacions realitzades s'ha pogut constatar que en el seu interior hi havia la casa del cabdill i diversos habitatges annexos destinats a usos domèstics amb carrers pavimentats amb pedres i dotats dels desaigües corresponents. També hi havia forns de pa; forges per a treballar els metalls i una torre magatzem de grans i altres productes agrícoles. Es va construir fa uns 2.500 anys sobre d'un petit turó davant dels aiguamolls i estanys que formaven la platja. Els seus habitants eren els ibers de la tribu dels cossetans (l'Informatiu núm. 6 i 12).

L'any 1982 va començar l'excavació de les ruïnes existents en el lloc citat. Els treballs d'investigació en els laboratoris del Departament d'Arqueologia de la Universitat de Barcelona duraren deu anys i classificaren i analitzaren milers de restes trobades. L'any 1992, començà la seva reconstrucció i el 10 de febrer de 1996 va ser inaugurat pel President de la Generalitat de Catalunya. Cal dir que, tot i l'existència d'altres jaciments arqueològics al nostre país i a la resta de l'Estat, la reconstrucció del de Calafell ha estat una experiència única, ja que en el territori esmentat no n'hi ha cap altre de reconstruït.

El trobem emplaçat dins la partida de terra anomenada de les *Teixoneres*, a llevant de la *urbanització Alorda Park* i entre la *carretera Comarcal 246* i la via del ferrocarril.

poble de Calafell, elVegeu: *Calafell, el poble de***Poble, Escoles Públiques del**Vegeu: *Escoles Públiques del Poble***Pobres, el cafè dels**

[əɫ kəˈfɛ δəɫs ˈpɔβrəs]

Vegeu: *Xalamó, el cafè d'en***Pobres, el Fondo dels** (partida de terra)

[əɫ ˈfonduls ˈpɔβrəs]

Situació: zona rústica (pl. 6h).

Fondalada que pertany a la serralada que separa les terres de Segur de les del *Mas d'En Vives*. La trobem dins d'aquesta última partida i és la segona a la dreta que veiem a la muntanya d'enfront quan, anant pel *camí de Montpaó*, acabem de passar la *pedrera el Rion*. Està entre el de *cal Rovira* i el de *cal Guatlla*. Aquest fondo o fondalada l'hem trobat documentat com a partida de terra. (R.P.; ll. 58; f. 133).

***Pó de l'Oficina, cal**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*N'Isidre Casas, dit lo Po de l'oficina*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia. Cal significar que *Pó* és una reducció familiar i vulgar de *Jepó*, diminutiu del nom propi d'home Josep.

***Pó del Romeu, cal** (Po)

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Josep Tetas, vdo., dit lo Po del Romeu*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia. Cal recordar que *Pó* és una reducció familiar i vulgar de *Jepó*, forma diminutiva del nom propi Josep.

Poliesportiu, elVegeu: *Jaume Vilamajó, Joan Ortol*.

***Polla, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Pere Pons, dit lo Polla*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Pona, ca la (Po) [ˈkale ˈpone]

Renom de la casa del carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo), núm. 12, atribuït a la família de Josep Ricart Casas, ferrer, i Antònia Pedro Mirabent amb llurs fills Jordi, Bartomeu i Teresa i l’avi patern Llorenç Ricart Alegret, també ferrer.

Significat del renom.- *Pona* és la forma familiar d’un nom de dona, reducció de Josepona o Pepona. Igualment el podem considerar com el diminutiu de Pepa.

Ponarro, cal (Po) [ˈkal puˈnaru]

Renom de la casa del carrer del Mar, núm. 1. Es desconeix la família a la qual se li atribuïa.

***Ponet, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Joan Tetes, dit lo Ponet*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

pont

Vegeu: *Cobertera, Inferior de la Carrerada d’en Ralet*.

Ponts, dels [dəls ˈpɔns]

Situació: zona rústica.

Nom d’una peça de terra d’un jornal d’extensió, amb vinya, oliveres i camp. La veiem documentada en uns capítols matrimonials de data 2 d’agost de 1896 (R.P.; ll.18; f.6), però no hem pogut localitzar la seva situació.

Porrella, camp de la

Capb. 1695 (2r): ... comensant dita pessa davant la casa al costat de la hera en la qual tinguda de terra si enclou lo *camp de la hera*, o lo *camp de Casa*, lo *camp den Manso*, lo del *Espelta* (?) y lo de la *Porrella*, de Cosme Mayner. (ACAP)

Porres, cal (també cal Sentís) (Pl) [ˈkal ˈporəs]

Renom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 27, atribuït a la família de Joan Margalet Solé i Carlota Sentís Brull amb llurs fills. Pel fet que l’esposa provenia de cal Sentís, de l’avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 1, també es coneixia a la casa per: *ca la Carlota el Sentís*.

Significat del renom.- *Porres*, és el plural de porra, bastó que té el cap rodó i més gros que l’altre extrem.

port de Segur, el

Vegeu: *Segur, el port de*

Portell, el

Martin 2001(34): ...apareix en un inventari del mas de la Graiera de 1671: “item lo camp dit lo *Portell*”. (ACAP)

***Porxo, el (lo)** [əɫ ˈpɔɾʃu] - [lu ˈpɔɾʃu]

Situació: el Poble (pl. 3i).

Per tal de donar una visió del que era el migdia de Calafell l’any 1874, en què es va inscriure la segregació i venda d’un pati d’aquesta partida (eren de 5 x 54 m), reproduïm una part molt significativa de la inscripció, relativa a la finca matriu. Diu així: *Peça de terra, camp, oliveres i garrofers, de cabuda 1 jornal, 25 cm. igual a 76 a, 5 ca, sita a Calafell partida*

denominada lo Porxo, dins de la qual hi havia un edifici paller que tenia 25 pams d'ample per 70 de llarg, una era que afrontava pel costat d'orient amb Vidal i Vidal; pel de migdia, amb Joan Huguer, mitjançant el camí del Pou; pel de ponent, amb el mateix camí i pel del nord, amb el carrer del Pou..... Avui aquell pati és la casa núm. 30 d'aquest últim carrer (R.P.; ll.1; f.240). Veiem doncs, que a la segona meitat del segle XIX, en aquell indret, només hi havia construïdes algunes cases del carrer del Pou.

Pòsit, cal Peret del (Pl)

Vegeu: *Peret del Pòsit, cal*

Pòsit de Pescadors, el

[əɫ 'pɔzid də pəskə'dos]

Vegeu: *Gremi de Pescadors de Calafell*

Pou

Vegeu: *Nou, Sitjà*.

Pou, el (lo)

[əɫ 'pou]

Situació: zona rústica (pl. 4i).

És el nom d'una partida de terra situada a la confluència del *camí del Mas d'En Vives* i *el torrent de la Cobertera*. Exactament, és al costat de llevant de l'esmentat *Torrent de la Cobertera* i al nord del de *Montpeó*. La trobem documentada, entre altres, en uns capítols matrimonials de data 12 de maig de 1837 (R.P.; ll.2; f.65).

*** Pou, del**

[dəɫ 'pou]

Situació: el Poble (pl. 3i).

Peça de terra d'unes 12 àrees. Pertany a la partida que porta el nom de referència i que originàriament era d'unes 18 àrees i mitja. Segons la inscripció que l'enregistra, afrontava a migdia, amb el *camí del Pou* pel qual s'entrava a la finca (avui, en una part del carrer del Pou). També ho feia pel *camí de Vilanova*, el qual la travessava, (avui, en part, carrer de Ventura Gassol). Podria ser que en aquesta partida, o molt a prop, hi hagués situat el pou que donava nom al camí i que el dona al carrer. La veiem documentada a la manifestació d'herència de data 18 d'octubre de 1954 (R.P.; ll.1; f.80).

Pou, camí del

Capb. 1570 (60r): ...“lo Vilarench... ad occidente cum *camino quo itur al pou*”, de Bernat Fuster (1591). (ACAP)

***Pou, el Camí del (peça de terra)**

Vegeu: *Camí del Pou, el*

Pou, carrer del (Po)

Aquest carrer comença en el de *Jesús* i després de fer una lleugera corba a la seva part central i tot seguint l'antic *camí de Vilanova* acaba en el paratge de *les Eres* on hi havia el pou comunal d'on tota la població treia l'aigua abans que aquesta arribés canalitzada des de Santa Oliva.

Segons els cens municipal de l'any 1863, eren 23 les famílies que hi tenien llur habitatge. Aquest carrer prengué el seu nom del referit pou comunal i ja es troben referències de la seva existència l'any 1827.

Pou Comú, el

Capb. 1633 (9v): ... *lo pou comu*, de Pere Soler. (ACAP)

Pou, la font del

Capb. 1565 (65v): ... “pro firmamento charte per dictum dominum Bar- / nardum Palegri dominum dicti castri de Calafello quandam peciam / terre sitam in dicto termino de Calafello in loco dicto *la Font del Pou* continentem in se duodecim iugera terre parum plus vel / minus confrontatam ab oriente partim cum honore heredum Jo- / annis Rovirossa partim et partim cum honore Petri Lluch mediante / camino quo itur ad mare a meridie cum honore...” (ACBP)

Pou mitger, l’hortet del

Capb. 1565 (55v): “Item quandam aliam peciam terre vocatam *lo ortet / de del pou mitger* continentem medium cortonum terre parum / plus vel minus absque census prestacione sed cum pleno directo / et alodiali dominio firma faticha triginta dierum et recto / tercio pro firmamento charte...” (ACBP)

pou de Montpaó, el

Vegeu: *Montpaó, el pou de*

Pou Nou, el

[əɫ 'pou 'nɔw]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Aquest nom de lloc refereix un petit tros de terra que trobem localitzat al NE de la primera entrada al poble venint de Bellvei per la carretera, (avui pràcticament en desús). Sobre dels seus terrenys, i pels anys cinquanta, s’hi va instal·lar la primera teuleria automàtica de Calafell coneguda per tothom com la *Bòbila de l’Andressito*. Està documentat en uns capítols matrimonials de data 10 de setembre de 1890 (R.P.; ll.5; f.126).

També el cita el document de compravenda dels terrenys de l’expressada bòbila: ...partida *Pou Nou, Corchola o Camp de la Bassa o Pahissa del Pujolet...*

Pou Sitja, el

[əɫ 'pou si'dʒa]

Situació: zona rústica.

Peça de terra que hem trobat inscrita en el Registre de la Propietat (ll.2; f.236). Va ser objecte d’una compravenda de data del 13 de gener de l’any 1917. No hem pogut localitzar-la en el terme. Sabem, només, que el *camí de Torredembarra* ens hi porta.

Pou, la sort del

Capb. 1565 (7r): “Item quandam aliam peciam terre continente in se / quatuor iugera terre parum plus vel minus que est pars / pecie terre dicte de *la sort del pou* per cuius medium et per latius transit caminus quo itur versus mare confrontatam / ab oriente...” (ACBP)

Capb. 1570 (13r): ... “*la sort del Pou* [...] itinere quo itur ad mare”, de Margarida Llucha (1591) (ACAP)

pou del Verger, el

Vegeu: *Verger, el pou del*

Pouet, el

[əɫ pu'et]

Situació: zona rústica.

Nom de peça o partida de terra que trobem relacionada, entre altres, en el llibre de Comptes de la Parròquia dels anys 1680-1689: “*La pesa que va al pouet*” (A.H.D.T.; ll.8). No hem localitzat la seva situació.

Prat

Vegeu: *Estanys, Mar, Mas de n’Alguer, Mas Carrencà, Palmer, Mas Soler.*

***Prat, el (lo)** (partida de terra)

[ə'l 'prat] [lu 'prat]

Situació: la Platja (pl. 2 k, 3k).

Antiga partida de terra amb vinya, oliveres, sembrats i camps, que d'acord amb les referències que hem trobat s'estenia des de la *carrerada d'en Ralet* a ponent –al límit del terme amb el del Vendrell– fins al *Camp Llarg* a llevant, situat on, més o menys hi ha el carrer de Monturiol i des de l'antiga *carretera de Vilanova* (avui, *carretera del Sanatori*), al nord, fins als sorralles de vora el mar, al seu costat sud.

Sobre una bona part d'aquesta partida (la situada al costat de baix de la via), pels anys 50 hi havia assentat el nucli urbà més occidental de la Platja de Calafell. En el seu interior hi trobàvem els traçats dels carrers de Sant Pere, de Mallorca, del Carme, de Montserrat i el tros del carrer de Vilamar que els travessava.

Si la seva extensió coincideix amb la descrita, cal dir que englobava com a subpartides, el *Prat del Mas Carrancà* i els *Madalers* o les *Botigues*, les quals ocuparien, en tal cas, tot el costat de ponent, des del costat de darrere del carrer de Sant Pere fins a la *carrerada* citada.

En algunes inscripcions, la denominació d'aquesta partida la trobem acompanyada amb les següents: *Prat* o *Pla de Mar*; *Prat* o de les *Botigues*; *Prat de Mar*; *Camp del Prat*; *Camp de Mar* o *Platja de Mar* i, per últim, *Camp de Mar*, *Platja de Mar* o *Pla de Mar*. Les localitzacions de cada una són sempre les mateixes i, totes, les veiem documentades en moltes escriptures. D'entre les quals, citarem les següents: testament atorgat el 21 de juliol de 1918 (R.P.; ll.1; f.9); compravenda del 20 de maig de 1918 (R.P.; ll.1; f.74); compravenda del 29 d'agost de 1912 (R.P.; ll.2; f.79) i compravenda del 28 de desembre de 1920 (R.P.; ll.2; f.224).

També en fa referència el capbreu de l'any 1565 (2r): ...iugera terre parum plus vel minus scitam in dicto termino [de] / Calafello vocatam *lo prat* aliter *la devessa*... (ACBP)

Prat de Calafell, urbanització

[urβə'nizə'sjo 'prad də kalə'feʎ]

Situació: la Platja (pl. 3j).

Aquesta petita urbanització engloba els terrenys compresos entre la *Carretera del Sanatori*, al nord, i la via del tren, al sud, i entre l'antic *camí de Mar* (avui, *passeig de la Unió*), a ponent, i la *carretera de l'Estació*, a llevant. Està assentada sobre una part de les partides de terra denominades *l'Hostal del Prat* i *lo Prat* o *Granja del Pas*.

Avui està integrada dins del nucli urbà de la Platja de Calafell i el seu pla parcial es va aprovar el 5 de juny de 1973.

Prat, el Camp del

[ə'l 'kam dəl 'prat]

Vegeu: *Prat, el***prat de l'Estany Major, el**Vegeu: *Estany Major, el prat****Prat, l'Hostal del** (partida de terra)Vegeu: *Hostal del Prat l'***Prat de Mas Carrencà, el**

[ə'l 'prad də 'mas kərəŋ'ka]

Situació: la Platja (pl. 2k, 3k).

Antiga peça de terra de conreu amb vinya i camps considerada com una subpartida del *Prat*, la qual englobava els terrenys de sota la via, entre el carrer de Sant Pere i la *carrerada d'en Ralet*. Fou urbanitzada i s'hi construïren uns habitatges destinats als pescadors del poble. Vegeu: *Sicart, urbanització*.

Entre altres, la trobem documentada en una manifestació d'herència del dia 12 d'abril de 1916 (R.P.; ll.1; f.216).

Prat del Mas d'En Soler, el

[ə'l 'prad dəl 'maz ðən su'le]

Situació: zona rústica (pl. 5i).

Partida de terra situada al començament del *torrent del Mas d'En Vives*, a sota mateix del *Casalot del Viola*, però a l'altre costat del torrent. En aquests indrets hi ha localitzats els *caus del Viudo*. En les escriptures consultades hi hem llegit: partida del *Mas d'En Vives* i *Prat del Mas d'en Soler*. La trobem documentada, entre altres, en una manifestació d'herència del 19 de juliol de 1885 (R.P.; ll.4; f.135) i en uns capítols matrimonials atorgats el 23 de febrer de 1986 (R.P.; ll.4; f.89).

Prats, cal (Po)

['kal 'prats]

Renom de la casa del carrer Principal, núm. 23, atribuït a la família de Josep Riambau Miró, pagès, i Remei Prats Totosaus amb llur filla Cinta i gendre Josep, xofer, junt amb llurs fills.

Significat del renom.- *Prats* és un llinatge i en aquest cas es correspon amb el de l'esposa.

***Prats, els**

[ə'ls 'prats]

Situació: zona urbanitzada.

Nom donat, en general, als terrenys sorrosos de la part baixa de Calafell situats entre la via del ferrocarril i els arenals de vora mar. Anaven des del nucli de la Platja fins al terme de Cunit i tots eren de cultiu. Hi predominava el conreu de la vinya de la classe “garnatxa” i, també, algunes verdures i alguns sembrats. Tant l'esmentat terme de Cunit com el del Vendrell també en tenien. Avui estan tots urbanitzats.

Principal, carrer (Po)

Aquest carrer és la continuació del *carrer de l'Aire* pel seu costat sud, travessa la *plaça de José Antonio* (avui, *plaça de Catalunya*) i continua en el mateix sentit sud fins enllaçar amb l'actual *carrer de Miró* davant mateix del *cal Noi* i després d'un fort pendent. L'any 1863 tenia 25 cases habitades.

La primera referència és del mencionat any 1863 i també tingué altres denominacions en èpoques intermèdies com: Nacional i Francesc Macià.

Propietat de Calafell, el Registre de laVegeu: *Registre de la Propietat de Calafell, el****Prua, la**

[lə 'prue]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Antic casalot que, en forma d'illa ocupava el mig de l'actual plaça de Catalunya i en formava dues. En la situada més al nord hi havia la *Casa de la Vila*, la *font de Dalt* amb l'abeurador, i l'*Església*. L'altra era un xic més petita i tocava el carrer Principal. Al costat de ponent d'aquesta segona plaça, hi trobàvem el *café de cal Marus*. Per aquest motiu era coneguda, per la gent del poble, com la plaça del Marus. A més del nom de la *Prua* i, atesa la forma de l'edifici després de transformar-lo en *Centre Agrícola*, molta gent del poble també el definia amb els noms de: “el barco” i “el camión”.

No hem trobat referències documentals d'aquest casalot abans de la transformació en Centre Agrícola. Algunes manifestacions orals ens diuen que comprenia tres cases: una que li deien la casa dels pobres, una segona en la que hi tancaven els carros a *cal Talà*, els quals vivien al carrer de la Barceloneta i eren “recaders” de Calafell al Vendrell i, una tercera, que també era tancada i de la qual no hem trobat antecedents.

Lluís Tetas en els Carrers de Calafell (1997:33) ens diu: ...Des de molt antic, al bell mig de la plaça actual hi havia un gran casalot anomenat la Prua, documentat ja el 1806 (Torremadé, 1991) (...). L'Ajuntament es plantejà la compra del solar per destinar-lo a plaça pública, però a la fi desestimà el projecte per manca de pressupost. Per contra, el 1923 es dissenyà un projecte

d'alineació dels carrers Principal i de l'Església i el propietari del solar obtingué el permís de construir-hi segons la nova alineació projectada per l'Ajuntament, que deixava més espai per a la circulació. D'aquesta manera s'hi construí un nou edifici que es convertí en el Centre Agrícola (conegut també com *la Sala de Dalt* o *Casino dels Rics...*

Per tal de donar pas a la remodelació de l'actual plaça de Catalunya, l'antiga *Prua* transformada posteriorment en *Centre Agrícola*, va ser enderrocada al voltant de l'any 1960.

Pubill Feliu, cal (Pl) [ˈkal puˈβiʎ fəˈliw]

Conjunt nominal i renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 60, atribuït a la família de Baldomer Hugas Bosch, pescador i Carme Mestre Sardà.

Significat del renom.- *Pubill* és el marit d'una pubilla, i *Feliu*, a més de ser nom d'home, ens indica la casa a la que pertany l'esmentada pubilla.

Públic Mossèn Jacint Verdaguer, el Col.legi [...ˈpuβlig muˈsɛn ʒəˈsim bəɾðəˈɣe]

Vegeu: *Escoles Públiques de Segur*

Públic Santa Creu, el Col.legi [əɫ kuˈɫɛʒi ˈpuβlik ˈsante ˈkrɛw]

Vegeu: *Escoles Públiques del Poble*

Públiques de la Platja, Escoles

Vegeu: *Escoles Públiques de la Platja*

Públiques del Poble, Escoles

Vegeu: *Escoles Públiques del Poble*

Públiques de Segur, Escoles

Vegeu: *Escoles Públiques de Segur*

Puça, cal (Po) [ˈkal ˈpuʒe]

Renom de la casa del carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo), núm. 5, atribuït a Ramon Ricart Dalmau (jornaler i després guardatermes), i Maria Fons Mestre amb llur fill Joan. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Ramon del Puça* i *ca la Tona Maracelino*.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*Salvador Casañas, dit Pussa*".

Significat dels renoms.- Pel que fa a *puça* direm que és un insecte afanípter de la família dels pulcídids, i quant a *Tona* ens indica que una de les mestresses que tingué la casa se la coneixia per aquest nom, el qual és una contracció d'Antònia.

Puça, ca l'Antonnet del (Pl)

Vegeu: *Antonnet del Puça, ca l'*

Puça, ca la Maria el (Pl)

Vegeu: *Maria el Puça, ca la*

Puça, cal Ramon del (Po)

Vegeu: *Puça, cal*

Puça, cal Salvador del (Pl)

Vegeu: *Salvador del Puça, cal*

puig de Segur, el

Vegeu: *Segur, el puig de*

pujada d'En Trilles, la

Vegeu: *Trilles, la pujada d'En*

Puig

Vegeu: *Bargalló, Bertran, Cocous, Corral, Coscovell, Garo, Geronès, Guilera, Martina, Monet, Pedrós, Pedrosa, Serra, Talaia.*

Puig Cubell, el (partida de terra)

Capb. 1570 (33v): ... *puig cubell*, de Margarida Escofeta (1591) ; capb. 1633 (1): ...“*Puigcubell* o lo *Torrent*”, de Joan Papiol. I moltes altres referències. (ACAP)

Puig Molner, el

Capb. 1565 (53r): ... “in loco dicto *Comedo* / et cum honore abbacie mediante torrente de lo medo et a circio / sive ab aquilone partim cum honore Antonii Scoffet *in podio* / mediante cumba de cabeia dicto lo *puig Molner* et partim / cum honore Mathie Scoffet.” (ACBP)

Pujal, el

[əɫ pu'ʒal]

Situació: zona rústica (pl. 7g).

Punt elevat de 166,7 m. situat a la cadena muntanyosa que separa la vessant del *Mas d'En Vives* i la de la *Casa Nova de Segur*. Pel costat de la primera, l'indret que podem prendre de referència és el *Fondo del Guatlla*. Quant al seu costat de llevant, a uns 100 metres de distància, hi ha el carrer de Lituània, de la *urbanització Casa Nova de Segur*.

pujol

Vegeu: *Bertran, Escarnosa, Font, Forques, Geveran, Migjorn, Mules.*

Pujolet, el

[əɫ puʒu'let]

Situació: zona rústica (pl. 3g).

Peça de terra de garrofers que trobem al costat de llevant del petit turó situat sobre la *carretera de Bellei* i, actualment, sobre del peatge de l'*autopista de Pau Casals*. Pertany a la partida de terra denominada *la Costeta*. Els seus propietaris hi tenien, en aquest lloc, un tallat a la muntanya del que hi extreien i venien un saldo grogós, una espècie de sorra que s'emprava, entre altres, per a usos domèstics com netejar les olles i les cassoles i també les rajoles de l'aigüera. La veiem documentada en una escriptura de compravenda de data 12 de setembre de l'any 1895 (R.P.; ll.5; f.142).

pujolet de l'Era, el

Vegeu: *Era, el pujolet de l'*

***Pujolet, la Pallissa del** (peça de terra)

[lə pə'laise ðəl puʒu'let]

Vegeu: *Bassa, el Camp de la*

***Quadra de Sant Miquel de Segur, la**

[lə 'kwaðre ðə 'sammi'kɛl də sə'ɣu]

Situació: Segur (pl. 8j, 9j, 10j, 8i, 9i, 8h, 9h,...).

Les terres que formaven l'heretat que portava aquest nom constituïen tot el llevant del terme municipal de Calafell, des de la cadena de muntanyes que la separen del *Mas d'En Vives* fins a la línia divisòria amb el terme de Cunit. Tenia una extensió de 901 jornals i 58 cèntims de jornal equivalents a 542 ha, 29 a i 90 ca.

D'aquesta superfície, uns 538 jornals, 88 cèntims, eren de bosc i els restants 362 jornals, 70 cèntims, eren d'erms, camps, vinyes, oliverars i prats.

La *serra del Mig* que trobem al N de la hisenda configura dos fondals pels que hi circula, en cada un, el torrent corresponent. Tots dos desguassen al mar. El conreu d'aquesta heretat estava a cura de dues masoveries amb masia pròpia –*la Casa Nova de Segur* i *la Casa Vella de Segur*–, edificades a la part sud de la hisenda i sobre de *la carretera de Calafell a Vilanova*. Les vèiem al costat de llevant del torrent que porta el nom respectiu de cada una. La distància entre les dues masies era d'uns 560 metres aproximadament.

Les darreres propietàries d'aquestes terres foren les senyores Carme i Maria Desvalls, filles de Lluís Desvalls, marquès d'Alfarràs, les quals iniciaren el tràmit corresponent per a l'assoliment d'un pla d'urbanització i construcció de cases d'estiueig per tota la finca. El 24 d'octubre de 1946 l'Ajuntament va provar el projecte.

Cal dir que ateses les oportunitats de treball i negoci que s'hi preveïen, a partir d'aquesta data començà l'esmentada construcció fins a esdevenir el tercer gran nucli habitat del municipi amb una població permanent. Algunes dades relatives a l'any 1990 expressen que, per aquestes dates, la població de Segur a l'hivern arribava a les 4.848 persones.

Quant a la seva antiguitat, en el recull de “Notes Històriques sobre Segur de Calafell” publicat a la dècada dels 90, hi llegim literalment, el següent: El primer document escrit que parla de Segur, pròpiament, és una escriptura de donació de terres d'alou pertanyents *al “castrum Securis in terminio castris de Cupellis”* (castell de Segur dins el terme del castell de Cubelles). La donació està datada l'any 1209 i el donant principal –en nom propi, en el de la seva mare, en el del seu germà i en el de la seva muller–, és Bernat castlà de Vilademàger, la família del qual tindria els seus dominis infeudats des de 1149 per l'important llinatge dels Cervelló. Els beneficiaris de la donació són Pere Ramon i la seva muller Ponça de qui es desconeixen els títols i el possible parentiu amb els donants.

Segur té una etimologia incerta. Com a nom de lloc el trobem en diversos indrets de la nostra geografia i J. Coromines (*Onomasticon Cataloniae*), en fa estudis concrets. En canvi Alcover Moll expressa que pel fet de ser freqüent la grafia Segur ja en l'edat mitjana molt reculada (a.1187), es pot admetre que aquest topònim sigui pres de l'adjectiu segur (llatí *securus*), substantivat i usat amb el significat de “refugi”.

També en fa referència el capbreu de l'any 1695 (15): ... “la *Coma farella*, que termena a solixent ab honors de la heretat de la *quadra de Segur* que és del noble Carles de Llupià...” (ACAP)

quadres del Rion, les

Vegeu: *Rion, les quadres del*

Quaranta, el faralló de (Ta)

[əɫ fəɾə'ʎo ðə kwə'rante]

Es troba davant de Berà a un fons de 40 brases.

Senyes:

Sant Joan pel marge (de la Galera).

L'Arc de Berà pel Peu de la Muntanya.

quarter

Vegeu: *de la FET i de les JONS, de la Guàrdia Civil.*

Quatre Camins, els

[əɫs 'kwatre kə'mins]

Situació: zona urbanitzada (pl. 3j).

Els *Quatre Camins* en el poble de Calafell eren l'encreuament de l'antic *camí de Mar* i actualment *passeig de la Unió*, amb la *carretera del Sanatori*. Avui encara existeixen, però poca gent els recorda i ningú els refereix amb aquest nom. El *mercat Municipal* està construït al costat Sud-oest d'aquesta cruïlla.

Quessús, cal (Po) [ˈkal kəˈsus]

Renom de la casa situada en el carrer de l'Església, núm. 9, i atribuït a la família amb cognom Romeu. Pel fet de ser una família antiga havia viscut en el carrer de les Penyes i pels voltants del castell. El seu renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “Joseph Romeu, dit lo Quesús”.

Significat del renom: En primer lloc ens cal dir que com a *Quessús* no trobem antecedents. Ara bé, el que si hem observat i estudiat és la deformació lèxica en la parla de la gent gran i sovint sense coneixements gramaticals ni lingüístics. Aquest fet ens podria portar a què *Quessús* es referís a Jesús i d'això si que n'hi ha constància. De totes maneres, no coneixem la causa de l'atribució del renom a la família.

***Quessús, cal Jaume del (Po)**

Vegeu: *Jaume del Quesús, cal*

Quet, cal (Po) [ˈkal ˈkɛt]

Renom de la casa del carrer Major, núm. 33, atribuït a la família de Josep Juncosa Llagostera, pescador, i Rosa Fontanilles Colet amb llur filla Carme i l'avi patern Josep Juncosa Mañé, vidu i pagès.

Significat del renom.- Etimològicament per a *Quet* trobem tres accepcions. Per un costat com a llinatge a Barcelona i Lleida; per l'altre, es considera un adjectiu que denota “estar quiet” i en tercer lloc direm que amb una grafia incorrecte s'ha trobat escrit amb el significat de “coet”.

Quet, el fondo del [əɫ ˈfondul ˈkɛt]

Situació: zona rústica (pl. 4g).

Fondalada situada al costat dret, pujant del *camí de Montpaó*, a la partida de *la Coma* i just abans d'arribar a la *pedrera el Rion*. És la darrera del costat de ponent de la muntanya de l'*Escarnosa* i, al capdamunt, hi ha la *cova Foradada*.

Quima, ca la (Po) [ˈkale ˈkime]

Nom de la casa del carrer de Jesús, núm.15, el qual s'atribuïa a la família de Josep Pros Galimany, pagès, i Joaquina Urgell Pros, amb llurs fills Emília i Ramon.

Significat: *Quima* és la reducció del nom propi Joaquina.

Quima, el torrent de la [əɫ tuˈren dələ ˈkime]

Situació: zona rústica (pl. 3g).

Tros de *torrent de la Cobertera*, amb conreus de vinya i oliveres, situat sota l'antic *camí de Bellei* entre el tros de *torrent del Való*, a la part superior, i el *del Rovira*, a la de baix. El nom d'aquest torrent el pren del renom de la casa que el conreava: a *cala Quima*.

Quimo, el corral del [əɫ kuˈral dəl ˈkimu]

Situació: zona rústica (pl. 2g).

Les seves dimensions eren d'uns 250 m² (16 x 16). Tenia l'entrada pel costat de migdia i, com la majoria de corrals, una part era descoberta. Estava situat enmig d'un garroferar tocant el *camí del Vendrell*. Sortint del poble el trobàvem a mà dreta d'aquest camí i a uns 150 metres abans d'arribar a la *masia de la Font*. Avui està enderrocat, però encara en queden, mig caigudes, algunes de les seves parets. El nom li prové dels seus propietaris: a *cala Quima*.

Quintana, la

Se li deia en el tros de terreny inculte, rocós i pedregós que trobàvem al capdavant de *les eres*. Eren les quintanes del poble.

També el veiem referit en el capbreu de l'any 1570 (35v): ...la quintana de migdia *camí de Vilanova*, de Bartomeu Papiol (1591). (ACAP)

Quiumes, cal (Po)

[ˈkal ˈkiwməs]

Renom de la casa del carrer del Marquès de Samà, núm. 5, el qual s'atribuïa a la família de Josep Rigual Casas i Josepa Juncosa Castells amb llurs filles Rosa i Josepa.

En aquesta casa també se la coneixia per *ca l'Antonet el Quiumes*, germà de l'esposa i sabater d'ofici.

Significat: *Quiumes* és el plural de “quiuma” o “quilma” i, entre altres, refereix a una taleca o sac lleuger que serveix per tenir-hi cereals i transportar-los. Desconeixem el motiu de l'aplicació que se li féu a la família.

Rafael de la Graiera, cal (Po)

[ˈkal rəˈfɛl dələ grəˈjɛrɛ]

Conjunt nominal a títol de renom de la casa del carrer de Ventura Gassol (abans, del Marquès de Comillas), núm. 1, atribuït a la família de Rafael Milà Romeu, pagès, i Antònia Papiol Oller amb llurs filles Mercè i Maria.

Significat del renom.- *Rafael* és nom propi d'home i es correspon amb el cap de la família, i pel que fa a *de la Graiera* és l'específic que ens indica que provenia de *la hisenda de la Graiera* en la qual hi romania amb la família com a masovers.

Rafel, cal Jaume (Po)Vegeu: *Jaume Rafel, cal***Rafel de la Lita, cal (Pl)**

[ˈkal rəˈfɛl də lə ˈlitə]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 13, atribuït a la família d'Isidre Rovirosa Olivella, empleat, i Maria Sicart Romeu amb llur fill Rafael.

Significat del renom.- *Rafel* és el que resulta d'apocopar el nom Rafael i en el cas que referim fa la funció de genèric. Quant a *de la Lita* és l'específic que denota d'allà on prové.

Rafel Paleta, cal (Pl)

[ˈkal rəˈfɛl pəˈlɛtɛ]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer del Carme, núm. 34, atribuït a la família de Rafael Solé Margalet, paleta, i Anna Mestres Rion amb llurs fills.

Significat del renom.- *Rafel* és una contracció vulgar de Rafael. És nom propi d'home i coincidint amb el cap de família, i *paleta* és l'específic que denota l'activitat que exercia.

Rafel del Pilis, cal (Pl)

[ˈkal rəˈfɛl dəl ˈpilis]

Conjunt nominal i renom de la casa de l'avinguda de San Joan de Déu, núm. 55, atribuït a la família de Rafael Sans Solé, pescador, i Antònia Solé Pujol amb llurs fills. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Roig*.

Significat del renom.- *Rafel* és una contracció de Rafael i és nom propi d'home. *Pilis* és el renom de la casa de la qual en prové.

Rafel de la Suïssa, cal (Po)

[ˈkal rəˈfɛl dələ ˈsuisɛ]

Conjunt nominal i renom atribuït a la família de Rafael Sardà Arans (industrial propietari d'un trull d'oli) i M. Victòria Escolà Casanovas amb llurs fills Carme, Victòria i Carles.

Significat del renom.- *Rafael* és nom propi d'home, i *de la Suïssa* ens diu la casa de la qual procedia.

Rafela, la

[lə rəˈfɛlɛ]

Situació: zona rústica (pl. 4e, 4f).

Partida de terra d'una extensió força considerable en la que s'hi alternen els cultius de garrofers, vinya, sembrats, oliveres i fruiters, segons el lloc i la classe del terreny. Ocupa tota la muntanya que porta aquest mateix nom; tota la falda de migdia fins a les partides de *la Coma* i *els Pinsvens* i tota la falda de ponent fins a baix al *torrent de la Cobertera*, en el tros del *Rion*.

Per aquest motiu, en alguna peça de terra d'aquest indret se la denomina, de forma conjunta, *Torrent* o *Rafela*.

Pel costat de llevant, afronta amb la partida del *Coscó Vell*, i pel que fa al nord, s'estén fins al *fondo del Való*, avui enrunat per haver-lo habilitat com a abocador de deixalles. Al peu de la muntanya i en aquest costat nord, dins la dècada dels 90, s'hi va construir la *Depuradora d'Aigües*, i uns 200 metres més cap a *la Graiera* hi trobem la *Pedrera del Pansa*.

Aquesta partida surt referida en moltes escriptures, de les quals mencionarem la que figura inscrita en la data del 28 de setembre de 1870, relativa a un conveni entre les parts (R.P.; ll.19; f.70). També la trobem en el llibre de Comptes de la Parròquia dels anys 1680-1689.

***Rafeló, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Joan Romeu, dit lo descendent del Rafeló*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Ràfols, la Costeta d'en (partida de terra)

Vegeu: *Costeta d'en Ràfols, la*

Ràfols, el torrent del

[əɫ tu'ren dəl 'rafuls]

Vegeu: *Sense, el torrent del*

***Ralet, la carrerada d'en (Pl)**

[lə kərə'raðe ðən rə'lɛt]

Situació: la Platja (pl. 2k).

El nom de "carrerada" es donava a camins per on hi passava el bestiar oví propi de les èpoques de la transhumància. Generalment estaven vorejats de marges per tal de fer més fàcil la conducció dels animals. A Calafell la *carrerada d'en Ralet* era un camí d'aquestes característiques i anava des del final de la *Platja de l'Espineta* fins a la *carretera del Sanatori*. Era la partió de terme entre Calafell i el Vendrell i, fins abans del bum turístic i del creixement imparable de la construcció que s'experimentà a partir de la dècada dels 60, tot eren camps i prats a banda i banda. Avui el carrer que s'ha format se'n diu aquest nom i continua essent la divisòria dels dos municipis.

Ralet, el pont inferior de la Carrerada d'en

Vegeu: *Carrerada d'en Ralet, el pont inferior de la*

Ramon Baster, cal (Po)

Vegeu: *Baster, cal*

Ramon del Bessó, cal (Po)

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Ramon Mayner, dit lo Ramón del Bassó*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Ramon del Carnisser, cal (Po)

Vegeu: *Carnisser Nou, cal*

Ramon de l'Errat, cal (Po)

Vegeu: *Errat, ca l'*

Ramon, cal Joan (Po)

Vegeu: *Joan Ramon, cal*

Ramon del Pere Pau, cal (Po)

Vegeu: *Pere Pau, cal*

Ramon del Puça, cal (Po)

Vegeu: *Puça, cal*

Ramon del Tòful, cal (Po) [ˈkal rəˈmon dəl ˈtɔful]

Conjunt nominal o renom de la casa del carrer de Jesús, núm. 7, atribuït a la família de Ramon Palau Papiol, pagès, i Carme Arans Rion amb llur fill Tòful.

Significat del renom.- *Ramon* és el genèric que refereix el nom del cap de la casa i *Tòful* és l'específic que denota la casa d'allà on prové.

Ramonet, cal (Pl) [ˈkal rəmuˈnɛt]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 20 i atribuït a la família de Ramon Tetas Romeu, vidu i pensionista, la seva filla Antònia Tetas Riera i els seus néts Josep, Aurèlia i Ramon Palau Tetas.

Significat del renom.- *Ramonet* és un nom propi d'home i diminutiu de *Ramon*, el qual s'emprà com a identificatiu de la casa.

Ràpida, la [lə ˈrapiðe]

Situació: el Poble (pl. 3i)

Antiga peça de terra sobre la qual actualment hi ha construïdes les cases que configuren el carrer del Pou.

rasa

Vegeu: *Balandre, Meix, Rovira*.

***Ratat, el** (Po)

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Pau Balcells, dit lo Ratat*". En desconexem el carrer i el número de la casa on vivia

Rebelde, cal (Pl) [ˈkal rəˈβelde]

Vegeu: *Tòful, cal*

Recader, cal (Po) [ˈkal rəkəˈðe]

Renom de la casa del carrer Principal, núm. 30, atribuït a la família de Sebastià Santacana Montserrat, vidu de Margarida Marti, la qual regentava una carniceria.

Significat del renom.- L'esmentat senyor havia fet d'ordinari "recadero" en castellà, a més de negociar amb bestiar oví.

Recadera, ca la "Francisca" (Po)

Vegeu: *Arcàngela, ca la*

Recaredo, cal (Pl)

Vegeu: *Colom, cal*

rec de Calafell, el (Ta)

Vegeu: *Calafell, el rec de*

rec de Cunit, el (Ta) [əl ˈrek də kuˈnit]

Vegeu: *El fons de Cunit*

Recreatiu, el centre

Vegeu: *Centre Recreatiu, el*

Rectorat, el clos del

[ə'l 'klɔz δəl rəktu'ɾet]

Vegeu: *Macià, el clos del*

Rectoria, la (Po)

Nom en el que s'atribuïa la seu i casa del capellà del poble i que a Calafell era a la plaça de la Constitució núm. 1.

***Rectoria, la**

[lə rəktu'ɾie]

Situació: el Poble (pl. 3h).

La casa rectoral, anomenada abadia en algunes contrades i rectoria a la nostra comarca sempre ha estat al mateix lloc que la veiem actualment: a la plaça de la Constitució cantonada amb el carrer Major.

Fins a la dècada dels setanta va ser una gran edificació que, a més de la casa, comprenia una important extensió de terrenys de cultiu que l'envoltaven pels costats de migdia i de ponent, els quals limitaven amb els horts de les cases del carrer de Jesús i del Bisbe Català i, també, amb els que tenien les cases del carrer de l'Església. L'edifici, en si, constava de tres plantes, tot i que la primera era incompleta, ja que l'alçada de la gran sala de l'entrada de la casa, comprenia la pròpia dels baixos i la del primer pis.

Pel que fa a la planta baixa direm que, tot entrant des del carrer, i després de travessar una gran porta de fusta de dues fulles, amb portella en la de la nostra mà dreta, trobàvem la sala descrita. A mà esquerra n'hi havia una altra que s'hi accedia mitjançant la corresponent porta, situada al començament de la sala gran. Era un teatret que, a més de l'escenari, tenia la sala de butaques i un galliner. S'hi havien representat petites obretes teatrals i projectat alguns reportatges cinematogràfics. També s'hi feia catecisme per als jovenets de primera comunió, atès que hi havia bancs per seure. Aquesta sala tenia una amplada d'uns 4 metres i mig; una alçada de planta i pis i la llargada de tota la casa. Hi havia una finestra a la part de la plaça de la Constitució i, una segona que donava al carrer Major i a pocs metres de l'escenari. A l'altre costat de la sala gran, hi havia una tercera saleta d'una amplada semblant a la del teatre, però més curta. Tenia la porta enfront de l'anterior sala descrita. El sostre era el propi de la planta baixa i també tenia una finestra que donava al corral. A la paret del fons de la sala gran i en el seu punt mig, hi havia la porta d'accés a l'escala la qual podien obrir des del replà del primer pis i també des del segon mitjançant una corda que cobria el pertinent recorregut. En passar-la trobàvem, a mà esquerra, una porteta que comunicava amb l'escenari del teatre i a mà dreta una altra de més gran, amb gatera, que després de travessar el celler i el corral conduïa cap als horts. Aquestes dues portes eren dins la caixa d'escala que era rectangular i tenia l'amplada de la gran sala d'entrar. Tal com acabem de descriure, eren obertes a les parets laterals i l'una enfront de l'altra. Al costat d'aquesta segona porta hi començava el primer tram de tres escalons de l'escala que pujava cap al primer pis. El nombre de trams que separaven cada pis eren de tres i cada un tenia un nombre diferent d'escalons. Tornant a la sala gran direm que al fons i a la dreta, hi havia una altra porta que anava directament cap el corral.

Així que la passàvem hi vàiem a mà esquerra, l'accés al celler i la corresponent comunicació amb l'escala. L'existència d'aquesta porta feia més petita la llargada de la saleta de la dreta, entrant des del carrer. El corral era d'unes grans dimensions. Tenia una amplada d'uns 5 o 6 metres i una llargada equivalent al lateral de l'edifici descrit més la llargada de les galeries del primer i segon pis que descriurem posteriorment. A l'hort s'hi accedia des del corral mitjançant una gran porta de fusta de dues fulles. En passar-la hi havia a mà dreta una gran bassa d'uns 5 per 5 metres aproximadament.

Tenia una fondària d'uns 5 o 6 metres, però l'aigua que sempre hi havia tenia una profunditat escassament d'un metre. Enmig de l'aigua s'hi havia fet molta boga i baixàvem a

buscar els puros que feia a través d'una escala d'obra que hi havia a mà dreta. A continuació d'aquesta bassa hi havia un gran safareig alçat, començat a construir a partir d'uns 50 o 60 centímetres de ran de terra. El seu lateral dret coincidia amb la paret de la bassa descrita i, per tant, només s'hi podia rentar pels costats de llevant i de migdia. La paret de ponent tocava als veïns. A partir d'aquesta bassa i safareig tota la resta de l'hort era terreny conreable.

Tornant cap a l'escala direm que en pujar al primer pis, així que hi arribàvem trobàvem, en el centre del corresponent replà, una finestra que donava a la sala d'entrada. Després de passar-la, podíem optar per pujar cap al segon pis, on hi havia la vivenda del senyor rector, o passar una porta i emprendre un corredor que es dirigia cap a mà dreta, atès que a mà esquerra i tocant la porta esmentada, hi havia la d'entrada al despatx parroquial. Aquest despatx, d'uns 10 metres quadrats de superfície, en forma d'ela, es comunicava amb una galeria porxada d'uns 6 o 7 metres de llargada, amb pilastres al seu costat dret, entrant, les quals aguantaven una segona galeria situada al pis de sobre que es comunicava amb el menjador de la vivenda. Al peu de les pilastres descrites hi havia, obrat, l'ampit de la galeria. Tenia una alçada d'uns 80 cm. i una amplada que permetia tenir flors a la seva part superior. Tant les galeries com l'única finestra que hi havia al mig del despatx eren orientades a migdia. Tenien una gran vista i per ordre de profunditat s'hi podia albirar el corral i l'hort rectoral, els horts de les cases veïnes, l'església i el campanar, la *muntanya de les Trinxeres* i, com a decorat de fons el mar. Sota de la galeria del primer pis hi havia una part del celler.

Si haguéssim reemprem el corredor del davant de la porta del despatx i d'un metre aproximadament d'amplada, hauríem trobat, a mà esquerra i seguides, dues cambres petites i iguals. La paret esquerra de la primera d'aquestes dues cambres començava a uns dos metres de la porta del despatx i la paret dreta de la segona limitava amb la sala que descriurem a continuació. Al seu davant i a la paret de l'altra costat del corredor, hi havia una finestra que donava a la sala gran de l'entrada, la qual, junt amb la que hem descrit anteriorment eren les dues úniques que hi havia. En acabar el corredor arribàvem a una saleta d'uns 12 metres quadrats que, cap als anys 44/46, s'hi feia repàs durant el període estiüenc. Aquesta saleta tenia una finestra al costat de la plaça de la Constitució i, mitjançant una escaleta d'obra amb la barana corresponent, de ferro, s'hi podia pujar des de la plaça esmentada. Aquesta escala era d'un sol tram. Va ésser construïda al costat esquerra de la sala, entrant pel corredor, i acabava en un replà on hi havia la porteta del carrer.

Tal com hem dit, en el segon pis hi trobàvem la vivenda del senyor rector. Una característica molt peculiar que volem citar és que en el seu trespol hi havia una espiera quadrada d'uns 18 o 20 cm. que permetia veure qui feia sonar la campaneta de la seva vora, movent la corda que duia enganxada i que arribava fins a la porta del fons de la sala gran de baix a l'entrada. Aquella espiera es tancava mitjançant un vidre emmarcat amb fusta que encaixava amb un altre marc que hi havia en el trespol. S'aixecava cap a un costat a través de dues frontisses. Si qui trucava era un captaire, li tiraven, sempre, deu cèntims embolicats amb un tros de paper de diari. Ens referim a la dècada dels 50. Cal dir que la portella de la porta gran del carrer sempre era oberta.

Aquesta rectoria, a la dècada citada, va ser la seu d'un actiu *centre Parroquial* i, cap als anys 70, fou reemplaçada per la que hi ha actualment. En els terrenys del seu voltant s'hi construïren les cases que avui hi podem veure.

Rectoria, el clos de l'Hort de la

[əɫ 'kɫɔs ðə ɫɔɾ ðə lə rəktu'riə]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Era una extensió de terreny de 91 àrees i 44 centiàrees que configurava la finca denominada el *clos o hort Rectoral* sobre de la qual hi ha constància documental que s'hi van obrir diversos carrers, essent-ne un d'ells el del Marquès de Samà. Fins a la meitat de segle actual, encara existia una part d'aquest hort. Era la que tocava a la Rectoria, i s'estenia des de darrere de les cases del carrer de l'Església fins al darrere de les cases del carrer de Jesús i, des del carrer Major fins al darrere dels horts del carrer del Marquès de Samà, referit anteriorment. A la

parada de terra de baix de tot, s'hi va construir la primera pista de patins o camp d'hoquei de Calafell, la qual s'inaugurà l'any 1954. Actualment, aquest hort està tot urbanitzat i edificat. Amb el nom de referència el trobem documentat en una escriptura de compravenda del 19 d'abril de 1898 (R.P. II.1; f.78).

Regina, ca la (Pl) [ˈkale rəˈʒine]

Nom de la casa del carrer de Vilamar (abans, del General Sanjurjo), núm. 35, atribuït a la família de Regina Gelabert Curtó i la seva filla Regineta amb el seu gendre i els seus néts. A la casa també se la coneixia per *cala Regineta*.

Significat del nom.- *Regina* és nom propi de dona i coincideix amb el de la mestressa de casa, i pel que fa a *Regineta*, és un diminutiu hipocorístic de Regina, i refereix a la filla.

Regina, la Salve

Vegeu: *Salve Regina, la*

Regineta, ca la (Pl)

Vegeu: *Regina, ca la*

Registre de la Propietat de Calafell, el [əl rəˈʒistre ðə lə pɾupjəˈtad də kaləˈfeʎ]

Situació: la Platja (pl. 4k).

En un principi formava part del Registre de la Propietat del Vendrell. A finals de la dècada dels 80 va ser autoritzada la seva separació i el maig de l'any 1995 es va traslladar a Calafell al carrer de Vilamar, núm. 88. Últimament la seva ubicació és al carrer de Cossetània, núm. 2-4, baixos 5^a.

Rei Blanc, cal (Po)

Vegeu: *Josep del Cuixes, cal*

Renec, cal (Po)

Vegeu: *Galeor, cala*

Renec, cal (Pl) [ˈkal rəˈnek]

Renom de la casa de l'avinguda Sant Joan de Déu, núm. 54, atribuït a la família de Rosa Tetas Plana, vídua i els seus fills Jaume, Tòful i Roser, i també na Maria Domingo Tetas.

Significat del renom.- *Renec* és un mot o locució indecorosa. Segons manifestacions populars un avantpassat de la família sovint intercalava determinades paraules d'aquests tipus en les seves expressions.

Republicà i Federal, el Centre [əl ˈsentɾe rəpubbliˈkaj fəðəˈɾal]

Vegeu: *Dalt, el cafè de*

Residencial, urbanització Calafell

Vegeu: *Calafell Residencial, urbanització*

Residencial, urbanització Miramar

Vegeu: *Miramar Residencial, urbanització*

Reteltoni, cal (Po) [ˈkal rətəlˈtɔni]

Renom de la casa del carrer de Jesús, núm. 36, atribuït a la família de Francesc Milà Sardà, pagès i flequer, i Anna Rovira Romeu amb llurs filles Anna Maria i Rosa i l'àvia paterna n'Elvira Sardà Plana.

En aquesta casa també se la coneixia per *ca l'Elvira*, nom de l'àvia i qui, majoritàriament, atenia el públic de la fleca.

Pel que fa al significat del renom *Reteltoni* direm que no hem trobat antecedents que ens portin a referir-lo etimològicament.

retomb del Fèlix, el

Vegeu: *Fèlix, el retomb del*

Riba, torrent de la

Capb. 1610 (4r): ... *la font*, a ponent *camí de Vilanova* i lo *torrent de la riba*, d'Antoni Garau. (ACAP)

Ric, camp

Torramadé, 2006 (73): ... un dels camps de la rectoria de Calafell, anomenat lo *camp ric* (1700). (ACAP)

Rics, el cafè dels

[əɫ kə'fɛ δəɫz 'riks]

Vegeu: *Agrícola de Calafell, el Centre*

Rics, el casino dels

[əɫ kə'zinu δəɫz 'riks]

Vegeu: *Agrícola de Calafell, el Centre*

Riera, el camp de la

Capb. 1565 (14v): ... “unam quarteriam frumenti / duas quarterias ordeï prolosol tres quarterias avene sive / de sivada adrestam mensuram dicti castrî et in die carnis primî / quinque cortanos et medium olei boni et receptibilis et pro *campo / de la Riera* duos solidos et in die sive festo Pasche resurectio- / nis Domini...” (ACBP)

Rigual, cal (Po)

['kal ri'ɣwal]

Nom de la casa del carrer de Mar, núm. 32, atribuït a la família de Francesc Vinadé Guirau, ferroviari, i Salvadora Rigual Fontanillas amb llur filla.

Significat.- *Rigual* era el nom de família o primer cognom de l'antic cap de la casa.

Rigual, cal (Pl)

['kal ri'ɣwal]

Nom de la casa del carrer de Sant Pere, núm. 12, atribuït a la família de Joan Riambau Claramunt, del comerç, i Maria Rigual Sonet.

Significat del nom.- *Rigual* és un llinatge estès a Catalunya i coincident amb el primer cognom de la mestressa de casa.

Rion, cal (Po)

['kal 'rjon]

Renom de la casa del carrer Principal, núm. 40, en la que hi vivien la família d'Antoni Romeu Gibert, i Alberta Gibert Chiva amb sa filla Rosa. Aquesta casa també era coneguda per *ca l'Esquena*, renom atribuït al cap de casa, el qual era sobrevingut a la família.

Significat del renom.- Pel que fa a *Rion* el trobem com a llinatge a poblacions diverses de Catalunya, entre les quals la de Tarragona i la de Barcelona, i quant a *Esquena*, direm que es la part posterior del cos humà.

Rion, cal Jan (Po)

Vegeu: *Jan Rion, cal*

Rion, el camí del Jan

Vegeu: *Jan Rion, el camí del*

Rion, la carrerada del

[lə kərə'ra δəl 'rjon]

Situació: zona rústica (pl. 5j).

Camí que anava des de vora mar fins al *camí de Vilanova*, avui, *carretera Comarcal 246*. Prop del seu inici, i arran de platja, hi havia la “*casilla*” dels Carrabiners. Quan aquesta carrerada passava per entremig dels prats, seguia una trajectòria plana i, just travessar la via del ferrocarril, s'enfilava per una pujada considerable fins arribar a la carretera. El camí d'aquesta pujada –d'uns 100 metres de llargada– estava flanquejat per les parets del tallat o rebaix que s'havia fet a la muntanya, el qual, en alguns punts, era de 7 o 8 metres d'alçada. En arribar a la carretera, i en el seu costat esquerre, hi havia la *Creu dels Frares* per tal de recordar el lloc on varen ser assassinats els 14 germans de Sant Joan de Déu l'any 1936 i durant la guerra “incivil”. Més tard, aquesta creu es va substituir per una placa de marbre amb la relació dels noms dels frares referits i es va traslladar davant mateix de l'entrada de la *urbanització Bellamar*. Uns anys després es va treure definitivament. Al darrere del lloc on estava situada la creu ara hi ha la discoteca Louie Vega.

***Rion, el clos del**

[əl 'klɔz δən 'rjon]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Tros de terra de cultiu tancat i aïllat de l'exterior, apte per al conreu de l'horta. Estava situat al costat de ponent del nucli urbà del poble de Calafell, tot vorejant la *carretera Comarcal 246*. S'estenia entre el carrer dels Màrtirs, a migdia, i el darrere de les cases del carrer de Torredembarra, al nord. Des de 1894, i, per tant durant tot el segle XX, els seus darrers propietaris varen ésser a cal Beco. Per aquest motiu el clos era conegut per tota la gent del poble amb el nom del *clos del Beco*, i no amb el del *clos del Rion*.

Cal dir, però, que pel costat de llevant, el tros de terra que configurava l'extensió del veritable clos que conreaven a *cal Beco*, ajuntava amb l'hort, també tancat, de cal Rion i amb la casa construïda uns metres més cap a l'est propietat d'aquests darrers la qual tenia l'entrada pel carrer Principal. Això ens explica el nom de *clos del Rion* amb el qual figura enregistrat documentalment i en la seva totalitat. Originàriament, podia, doncs, ser una sola finca registral.

El 1995, cent anys més tard de l'adquisició pels seus darrers propietaris, passa a integrar-se com a espai urbà i perpetuarà la seva memòria el carrer que el travessa, ja que porta el nom conegut per tothom de *el Clos del Beco*. El trobem documentat en una compravenda de data 20 de novembre de 1894. (R.P.; ll.9; f.78).

***Rion, la pedrera del**

[lə pə'drɛrəl 'rjon]

Situació: zona rústica (pl. 5f).

Aquesta pedrera estava situada en el costat esquerre del *camí de Montpaó*, al capdamunt mateix del tram que puja des del *torrent de la Cobertera*, i en el mateix coll que forma aquest camí en canviar de vessant. Era de pedra grogosa. La seva extracció es feia tallant grans blocs d'un volum que es movia pels voltants del metre cúbic. Actualment ha desaparegut pel fet de passar-hi, ben bé pel mig, l'*autopista de Pau Casals*. Però encara són visibles els talls plans a la muntanya, en sentit vertical, que s'hi varen fer quan s'explotava. El nom d'aquesta pedrera prové del renom del seus propietaris.

***Rion, les quadres del**

[ləs 'kwaδrɛz δəl 'rjon]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Eren a l'actual núm. 33 del carrer Principal. Antigament i pel fet d'haver estat un lloc de posta (canvi d'animals de tir), havien desenvolupat la funció d'estables o quadres. A principis de segle s'hi va bastir una fleca (forn de pa), la qual explotaren, primer, a *cal Bernat* i, més tard, a *cal Rovira*. Temps després en aquell lloc s'hi van construir vivendes.

Rion, el torrent del

[əɫ tu'ren dəl 'rjon]

Situació: zona rústica (pl. 3g, 3f).

Aquest tros de *torrent de la Cobertera* és el que voreja l'antic *camí de Bellvei*, en el tram que passa al mateix nivell de la seva llera, i que, un xic més amunt, el travessa. Afronta a la part superior amb el *torrent del Bolavà*, i, a la part inferior, amb el del *Való*. No obstant, avui, aquesta part inferior ha desaparegut pel fet de la construcció de l'*autopista de Pau Casals*. El seu nom el pren del renom de la casa que en són propietaris: a *cal Rion*.

Rita, ca la (Po)

['kale 'rite]

Nom de la casa del carrer de Torredembarra, núm. 10, atribuït a la persona de Rita Rosell Coll, vídua, de 70 anys d'edat. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Jan Cebeta*.

Significat del nom i renom.- *Rita* és un nom de dona, i pel que fa a *Cebeta*, és el diminutiu de la planta de la família de les liliàcies denominada "ceba".

Robert, cal (Po)

['kal ru'βer]

Renom de la casa del carrer de l'Església, núm. 2, atribuït a la família d' Isidre Vidal Roviroso, pagès, i sa germana Maria. Per aquest motiu també coneixien la casa per *ca la Maria del Robert*.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*Isidro Vidal, dit lo Robert*".

Significat: Robert és un nom d'home.

***Robina, cal (Po)**

Aquest renom ja el veiem referit en el llibre de Primícies de la Parròquia dels anys 1811: "*l'Hereu Robina, dues portadores*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Robusté, cal (Po)

Renom que hem trobat referit però sense antecedents.

Roca, la

Capb. 1590 (25r): ... item *puig de la roca* ara la te Montserrat Papiol. (ACAP)

Capb. 1590 (5r): ... la casa den *puig de la rocha* que ara se diu anthoni font, (1591) Martín;

Capb. 2001 (114r): ... Miquel Mayné, de *la Roca* (1680). (ACAP)

roca dels Albets, la (Ta)

Vegeu: *Albets, la roca dels*

roca de Calafell, la (Ta)

Vegeu: *Calafell, la roca de*

roca de la Casa Nova, la (Ta)

[lə 'rɔke δə lə kazə'nɔβe]

Fons de 53 brases, davant Sant Salvador.

Senya:

La Trencada de Garbí del Més Alt de Montmell pel Campanar del Vendrell.

roca de Catorze, la (Ta)

Vegeu: *Catorze, la roca de*

roca de la Dent, la (Ta)

Vegeu: *Dent, la roca de la*

roca de Dinou, la (Ta)

Vegeu: *Dinou, la roca de*

roca Lliscant, la

Vegeu: *Lliscant, la roca*

roca del Més Alt, la (Ta)

[lə 'rɔke δəl mez'al]

La trobem davant de Sant Miquel.

Senya:

El Més Alt de Montmell pel Mas Blanc.

roca de Tretze, la (Ta)

Vegeu: *Tretze, la roca de*

Rogeta, ca la (Pl)

['kale ru'ʒete]

Renom de la casa del carrer del Carme, núm. 18, atribuït a la família de Pere Simó Montaña, pescador, i Josepa Margalet Piñol amb llurs fills.

Significat del renom.- *Rogeta* és el femení de roget, color vermell per a pintar-se la cara, varietat de raïm vermell, i altres accepcions. Es desconeix el motiu del renom.

Roig, cal (Pl)

['kal 'rɔʃ]

Renom de la casa del carrer de Montserrat, núm. 7, atribuït a la família de Francesc Solé Pujol, pescador i Rosa Suau Martí amb llurs fills.

Significat del renom.- Roig és el color vermell amb tendència a groc, o a color d'argila. Es desconeix el motiu del renom.

Roig, el Mas

Vegeu: *Mas Roig, el*

Roig, la muntanya del

[lə mun'taɲe δəl 'rɔʃ]

Situació: zona rústica (pl. 4b, 5b).

Se la denomina amb aquest nom a la muntanya que basteix un dels contraforts de la part nord de *la plana de la Graiera*: el que està situat entre *el fondo dels Noguers* i el del *Tallaferro*. Va des de la plana referida fins al *torrent de les Codines*, –anomenat popularment *Escodines*–, el qual, més avall, pren el nom de *torrent de la Cobertera*. Està documentada en els mapes de l'Institut Cartogràfic de Catalunya, però no hem trobat cap més referència escrita.

Roja, la caserna de la Creu

Vegeu: *Creu Roja, la caserna de la*

Romagosa, la

[lə rumə'ʝoze]

Situació: zona rústica (pl. 3e).

Peça de terra amb una extensió d'uns 6 jornals, situada a sobre de la partida anomenada la *Pallissa del Parent*. Totes dues són subpartides de la *Bassa Miquela* o *el Camí de l'Arboç*. També la trobem inscrita amb el nom del *Fondo de la Romagosa*. Cap els anys 50 s'hi explotava una pedrera de pedra blanca, rica en carbonat de calci. Avui, en el seu lloc hi ha instal·lada la gossera municipal anomenada "*Cantera*" *Verda*. La trobem documentada en una compravenda del 9 de febrer de 1903 (R.P.; ll.2; f.176) i un testament de data 3 de març de 1899 (R.P.; ll.5; f.219).

Romagosa, el fondo de la

[ə'l 'fɒndu δə lə rumə'yoze]

Situació: zona rústica (pl. 3e).

Petita fondalada localitzada a mà esquerra de la carretera que va a Bellvei, dins de la partida de terra anomenada la *Bassa Miquela* o *el Camí de l'Arboç*. És al costat dret mirant la muntanya del *fondo el Parent*, i la darrera que existeix dins del terme de Calafell just abans d'arribar al *pont de la Cobertera*.

Romaguera, la

Capb. 1565 (45v): ... “habeo et possi- / deo in loco vocato *la romaguera* continentem in se / duo iugera et medium de oliuiis plantatam confronta- / tam ab oriente cum honore Michaelis Totasaus a / meridie cum honore Salvatoris Serra ab occidente / cum monte Canis et a circio sive ab aquilone / cum honore Joannis Urgell in manso Canis”. (ACBP)

romana del Vilarenc, la vil·laVegeu: *Vilarenc, la vil·la romana del***romanes del Vilarenc, les cisternes**Vegeu: *Vilarenc, les cisternes romanes del***Romaní, el**

[ə'l rumə'ni]

Situació: zona rústica (pl. 6b).

Partida de terra que pel seu costat de ponent afronta amb el límit del terme de Calafell quan afronta amb el de Bellvei i, pel seu costat de llevant, ho fa amb *el camí de Bellvei a Montpaó*. Per tant, tot i que no podem definir exactament la seva localització podem assegurar que està situada a Montpaó i molt a prop del *coll del Romaní*. La trobem documentada en una manifestació d'herència de data 19 de gener de 1864 (R.P.; ll.5; f.158).

Romaní, el coll del

[ə'l 'kɔʎ δəl rumə'ni]

Situació: zona rústica (pl. 6b).

Se'l denomina d'aquesta manera al punt d'inflexió del camí, avui carretera, que venint de Bellvei deixa el *torrent de les Codines* i s'enfila uns 500 metres. Just al capdamunt quan troba la *plana de la Graiera* es forma el coll que descrivim. Està a uns 600 metres del llogaret de Montpaó i les terres del seu voltant es descriuen, com a partida, amb aquest mateix nom.

Romaní, el Coll del (partida de terra)Vegeu: *Coll del Romaní, el***Romeu, cal (Po)**

['kal ru'mew]

Renom de la casa del carrer de Torredembarra, núm. 2, atribuït a la família de Joan Llansa Huguer, industrial, i Teresa Grífols Casas amb llur filla Josefina. En aquesta casa se la coneixia també per *cal “Juanitu” el Romeu*.

També ens cal dir que aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “Joan Huguer, dit lo Romeu”.

Significat del renom.- Un *romeu* és un pelegrí, també és un nom d'home i, igualment el trobem com a llinatge en diversos indrets de Catalunya, molt especialment en el poble de Calafell.

Romeu, el camí de MasVegeu: *Mas Romeu, el camí de***Romeu descendent del Rafeló, cal Pau (Po)**Vegeu: *Pau Romeu, descendent del Rafaló, cal*

Romeu “Juanitu” el (Po)

Vegeu: “*Juanitu*” el Romeu, el

Romeu, la masia del

[lə mə'zie ðəl ru'mew]

Situació: zona urbanitzada (pl. 7d).

Aquest és el nom amb el que, documentalment, figura enregistrada *la masia del Pepet de l'Agneta*. La casa estava assenyalada amb el núm. 26, i fins als anys 70 aquest darrer nom era l'únic amb el qual tothom la coneixia. Consta de planta, un pis i golfes i, també, d'un corral situat al darrere. Està en perfecte estat de conservació i es troba a 3'2 kilòmetres del nucli antic de Calafell, tocant al *camí de Montpaó*.

No cal dir que ella va ser la casa de pagès que menava la hisenda de l'antiga heretat que portava el mateix nom, la qual, avui, està tota urbanitzada. Tenia una extensió de cent setanta jornals equivalents a 103 ha, 41 a, 80 ca de terra (vinya, camp, oliverars, garroferars i muntanya). Els terrenys esmentats eren una part de l'extensa partida denominada Montpaó (R.P.; ll.7; f.163).

***Romeu, cal Pó del (Po)**

Vegeu: *Po del Romeu, cal*

Romeu, el torrent del

[əl tu'ren ðəl ru'mew]

Situació: zona rústica (pl. 5g).

Tros del *torrent de Montpaó* amb terra de conreu per a vinya, oliveres i fruiters. Està situat dins la partida del *Mas d'En Vives* i a l'indret del *fondo del Rovira*. A la part superior afronta amb el tros de *torrent del Sense* (avui, del Ràfols) i en la seva part inferior el segueix el del *Cafeter*. El seu nom el pren del renom de la casa dels seus propietaris: a *cal Romeu*.

Romeu, urbanització Mas

Vegeu: *Mas Romeu, Urbanització*

roques de la Carrerada, les (Ta)

Vegeu: *Carrerada, les roques de la*

roqueta del Clot, la

Vegeu: *Clot, la roqueta del*

***Roquetes, les**

[ləz ru'ketəs]

Situació: el Poble (pl. 3i).

Peça de terra que comprenia els terrenys situats entre la *carretera d'Alcover a Clafell* –avui *Comarcal 246*–, a ponent, *el clos del Beco*, al nord, i l'antic *camí de Mar* i *el Camp dels Ametllers*, a llevant. Per la seva descripció tot fa pensar que tenia forma triangular.

A la dècada dels 50 aquesta partida ja estava urbanitzada. Actualment, està tota construïda i forma part del nucli urbà del poble de Calafell.

La trobem documentada en moltes inscripcions registrals. Citarem, entre altres, la dels capítols matrimonials de data 25 de maig de 1917 (R.P.; ll.2; f.83).

roquetes del Mas d'en Pedro, les (Ta)

Vegeu: *Mas d'en Pedro, les roquetes*

roqueta del Mas Blanc, les (Ta)

Vegeu: *Mas Blanc, la roqueta del*

Ros, cal (Po) [ˈkal ˈros]

Renom de la casa del carrer del Pou, núm. 25, atribuït a la família de Joan Juncosa Llagostera, pescador, i Maria Casas Sanabra amb llurs fills Jaume i Magdalena i també l'àvia materna Àngela Sanabra Casas. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Mosso del Ros*.

Significat dels renoms.- *Ros* és el color del cabell entre el castany clar i el groc d'or, i, paradoxalment, el color del cabell d'alguns membres d'aquesta família tenien la tonalitat de pèl-roig. Pel que fa a *Mosso* direm que té moltes accepcions: home jove, home fadrí, solter, servent, treballador llogat per anys... En aquest cas el motiu de l'atribució va ser pel color del cabell.

ros de cal Granero, el (Pl)

Vegeu: *Granero, cal*

Ros, cal Mosso el (Po)

Vegeu: *Ros, cal*

Rosa, ca l'Anton de la

Vegeu: *Anton de la Rosa, ca l'*

Rosalia de la Noia, ca la (Pl) [ˈkale ruzəˈlie]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Monturiol, núm. 17, atribuït a la família d'Elies Figueres Romeu, pescador, i Rosalia Tetas Mañé. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Peret Carreter*.

Significat del nom de la casa.- *Rosalia* és nom de dona i refereix a la mestressa de casa i *de la Noia* ens indica la seva provinença.

Rosalia del Somia, ca la (Po) [ˈkale ruzəˈljeɫ suˈmie]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer del Pou, núm. 15, atribuït a la família d'Eugeni Rovira Rovira, paleta, i Rosalia Cusidó Rovira amb llur fill Eugeni.

Significat del renom.- *Rosalia* és nom de dona i en aquest cas el de la mestressa de la casa, i *Somia* és l'específic que ens indica la casa de la qual procedeix.

“Rosario”, ca la Senyora (Po)

Vegeu: *Senyora “Rosario”, ca la*

Roser, ca la (Po) [ˈkale ruˈze]

Nom de la casa del carrer de Torredembarra, núm. 3, atribuït a la família de Josep Vives Saperas, pagès, i Roser Nin Milà amb llur fill Josep, tot i que era conegut i cridat per Jaume.

Significat del nom.- El renom d'aquesta casa coincidia amb el prenom de la mestressa.

“Rossiteta” dels Gats, ca la (Pl) [ˈkale rusiˈtete ðəɫz ˈɣats]

Vegeu: *Andalús, cal*

Rovelló, cal (Po) [ˈkal ruβəˈlo]

Renom de la casa del carrer Principal, núm. 47, atribuït a la família de Joan Papiol Solé, pagès, i Roseta Jané Castells amb llurs fills Isabel i Isidre.

Ens cal dir que aquesta casa era la casa pairal de la família Papiol amb renom de Rovelló. Havia estat taberna i més tard vaqueria i d'aquí en sortiren els dos germans Joan i Isidre. Últimament es coneixia per *cal Joan del Rovelló*.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “Joan Aráns, dit lo Rovelló”.

Significat del renom.- Un *Rovelló* és un bolet de l'espècie *Lactarius deliciosus*. En desconeixem el motiu de l'atribució a la família.

Rovelló, ca l'Isidre el (Po)

Vegeu: *Isidre el Rovelló, cal*

Rovira, cal (Po)

[ˈkal ruˈβire]

Nom de la casa del carrer de les Penyes, núm. 1, atribuït a la família d'Antoni Solé Farré, secretari d'Ajuntament, i Maria Lluïsa Rovirosa Tell amb llurs fills Eudalt, Aleix i Antoni, junt amb l'àvia materna Maria Tell Marcè.

Significat del renom.- *Rovira* és un llinatge molt estès a Calafell.

Rovira, el fondo del

[əɫ ˈfondul ruˈβire]

Situació: zona rústica (pl. 6g).

Aquesta fondalada és una de les depressions que forma la serralada que separa les terres de Segur de les del *Mas d'En Vives* i la trobem al capdamunt d'aquesta partida quan afronta amb la del *Mas de l'Espasa*. Si anant pel *camí de Montpaó* ens situem dalt mateix de la *pedrera del Rion*, aquest fondo és el primer que veiem un xic a la dreta, a la muntanya del davant. Pren el nom del cognom dels seus propietaris: a *cal Rovira*.

Rovira, ca la Pepa el (Po)

Vegeu: *Pepa el Rovira, ca la*

Rovira, la rasa del

[lə ˈrazəl ruˈβire]

Situació: zona rústica (pl. 4g).

A través d'aquesta rasa d'uns 50 metres de llargada desguassen al *torrent de la Cobertera* les aigües provinents de les partides *el Coscó Vell* i *la Coma*. Ho fa en el tros de torrent que és propietat de *cal Rovira*.

Rovira, el torrent del

[əɫ tuˈren dəl ruˈβire]

Situació: zona rústica (pl. 4g).

És el tros del *torrent de la Cobertera* amb conreu d'oliveres, situat exactament a la part de sobre del *camí de Montpaó* en el moment que travessa aquest torrent. A la seva part superior ajunta amb el tros de *torrent de la Quima*. El nom el pren del cognom dels seus propietaris: a *cal Rovira*.

Rovira, el Torrent del (partida de terra)

Vegeu: *Torrent del Rovira, el*

Rovirosa, cal (Po)

[ˈkal ruβiˈroze]

Nom de la casa del carrer Principal, núm.49, atribuït a la família de Josep Romeu Olivella, pagès, i la seva esposa Carme Palau Mestre amb llurs fills Carme i Joan.

Significat del renom.- *Rovirosa* és un llinatge molt estès arreu de Catalunya i en especial en el poble de Calafell. Antics propietaris de la casa el portaven com a nom de família i es perdé per la manca d'homes successors. Na Carme Palau, n'heretà la propietat com a pubilla de la casa.

Rovirosa, el celler del

[əɫ səˈle dəl ruβiˈroze]

Situació: el Poble (pl. 2i, 3i).

Edificació de 162 m² (9 x 18), amb teulada a dos vents construïda al costat de ponent de la carretera que va cap al Vendrell i, enfront del carrer dels Màrtirs. Estava dotat de cups i, com ens indica el seu nom, va fer de veritable celler fins passats els anys cinquanta. Al seu davant hi ha la parada dels autocars de línia que van al Vendrell.

***Rovirosa, la cova del** [lə 'kɔβəl ruβi'roze]

Situació: zona urbanitzada (pl. 2h).

Era una cova de petites dimensions que estava situada sobre mateix de la primera corba o retomb que fa la carretera que va de Calafell al Vendrell després de deixar el poble. Avui sobre dels terrenys on era hi ha construïda la *urbanització Miramar Residencial*. El seu nom el prenien del renom dels propietaris del terreny, a *cal Rovirosa*.

***Rovirosa, el Garrofer del**

Vegeu: *Garrofer del Rovirosa, el*

Rubió, els farallons del (Ta) [əls fəɾə'ʎons ðəlru'βjo]

Es troben a un fons de 55 braces.

Senyes:

El Campanar de Cubelles per la Masia del Rubió.

La Dent de Montmell per la Masia del Rubió.

La Trencadeta dels Farallons per la Casa del Bisbe.

Rubió, el Mas

Vegeu: *Mas Rubió, el*

Rulla, joc de la (camí del)

Capb. 1565 (13v): ... “confrontatam ab / oriente cum honore domini dicti castris dicto lo camp del xiprer median- / te camino dicto *lo joch de la rulla* et cum honore pupillorum / filiorum Joannis Rovirosa a meridie cum honore heredum Joannis /Rovirosa ab occidente partim cum honore Salvatoris Serra / et partim cum honore Michaellis Clariana et a circio sive ab aqui- / lone partim cum honore Salvatoris Totasaus mediante camino / quo itur ad civitatem Tarrachone partim cum orto domini...” (ACBP)

***Rural, la Caixa** [lə 'kaʃe ru'ral]

Vegeu: *Caixa Rural, la*

Sabater, el cafè de la Carme el

Vegeu: *Carme el Sabater, el cafè de la*

Sabater, el cine de la Carme el

Vegeu: *Carme el Sabater, el cine de la*

***Safarejos, els** [əlsə'frɛdʒus]

Situació: zona rústica (pl. 3h).

A partir dels anys 40 del segle XX, els *Safarejos Municipals* estaven situats al costat de llevant de la *carretera de Bellvei* quan aquesta carretera sortia del carrer de Jesús. Eren al començament d'un camp d'ametllers propietat de *cal Llagostera* i sota mateix de la carretera referida. Per a més concreció, direm que estaven a 50 metres del punt de confluència del carrer, sense nom, que sortint del carrer Major —per *cal Macià*—, baixava tot vorejant *la bassa del Ferran* per anar a trobar l'esmentada *carretera de Bellvei*. Per la manca de concurrència varen ser suprimits a principis dels anys 80.

Tenim constància verbal que, anys enrere, els safarejos del municipi eren al carrer de Jesús, a uns 15 o 20 metres del carrer dels Màrtirs, baixant a mà dreta i entre *cal Peret Carreter* i *cal Niceto*. També s'ha dit que, molt antigament, eren a la part de baix del carrer de l'Aire, enfront de l'absis de *l'església romànica del Castell*.

Safaretgera, ca la (Pl) [ˈkale səfrəˈdʒere]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 64, atribuït a Josepa Puig Roda, vídua.

Significat del renom.- Se li diu *safaretgera* a la persona que te cura del manteniment d'un safareig públic.

Sagí, cal (Po) [ˈkal səˈzi]

Renom de la casa del carrer del Pou, núm. 12, atribuït a la família de Josep Rovira Calaf, pagès, i Maria Sabaté Gil amb llurs fills M. dels Àngels, i Marcel·lí. Antigament la casa de cal Sagí estava al carrer de Jesús, núm. 5.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Salvadora Vidal, dita de cal Segí*”.

Significat del renom.- El *sagí* és greix d'animal i, especialment, del porc i de les gallines.

Sagí, el fondo del [əɫ ˈfoŋdul səˈzi]

Situació: zona urbanitzada (pl. 7f).

Fondalada que hi ha dins l'antiga *hisenda del Pepet de l'Agneta* i que la constitueix una de les petites depressions de la serra que separa les terres de Montpaó i les de Segur. Prenent com a referència *el fondo del Mas de l'Espasa* –situat davant mateix de la masia–, aquesta fondalada és la que ve a continuació anant en direcció a Montpaó. La següent és el *fondo el Galeor*. Avui la terra que constitueix aquest topònim forma part de la *urbanització Mas Romeu* i està molt edificada.

Ens cal dir que al capdamunt de la fondalada i sobre mateix de la carena hi ha un petit bosquet de pins que popularment se li diu *la Granja*.

sala

Vegeu: *Baix, Carme el Sabater, Dalt, Mariano*.

Salat, cal (Pl) [ˈkal səˈlat]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 39, i atribuït a na Teresa Solé Arans, vídua, i a la seva família.

Significat del renom.- Salat vol dir que està impregnat de sal; que té gust de sal, sobretot si en conté massa. No coneixem el motiu de l'atribució a la família.

Salomè, ca la (Pl) [ˈkale səluˈmɛ]

Nom de la casa del carrer de Monturiol, núm. 23, atribuït a la família de Salomè Ràfols Ferré, vídua, i la seva filla Antònia Güell Ràfols.

Significat del nom de la casa.- Salomè és nom propi de dona i coincideix amb el de la que és el cap de família.

Salvador, la carretera de Sant

Vegeu: *Sant Salvador, la carretera de*

Salvador del Puça, cal (Pl) [ˈkal səɫβəˈðol ˈpuse]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Sant Pere, núm. 9, atribuït a la família de Salvador Ricard Dalmau, pescador, i Maria Pujol Rovirosa amb llurs fills. En aquesta casa també se la coneixia per ca la Maria del Puça.

Significat dels noms de la casa.- *Salvador* i *Maria* són noms d'home i de dona, respectivament, i es corresponen amb els dels caps de família. Ambdós actuen d'apel·latius genèrics i *Puça* és l'específic que denota la casa a la qual pertanyen.

Salvador el Serrallonga (sabater), cal (Po) [ˈkal səlβəˈðol sərəˈlonʒe]

Conjunt nominal a títol de renom de la casa del carrer Principal, núm. 18, atribuït a la família de Salvador Pubill Colet, sabater, i Maria Romeu Just amb llur filla Anna.

Significat del renom.- *Salvador* és nom d'home, i pel que fa a l'específic *Serrallonga* ens indica la casa de la qual provenia el cap de la família.

Salvador Vinyas, el torrent de

Capb. 1695 (28v): ... lo *Medol*, la qual pesa de terra arriba des del cap del *Torrent de Salvador Viñas* del Mas Llorens... fins al *camí del Arbós* de la *Bassa Miquela*, de Ramon Roviroso. (ACAP)

Salvadora el Cubellenc, ca la (Po)

Vegeu: *Cubellenc, cal*

***Salvadoret, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Pau Juncosa, dit lo Salvadorét*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

***Salvavides, el bot**

[əɫ ˈβot salβəˈβiðəs]

Situació: la Platja (pl. 3k).

L'antic local on es tancava el bot Salvavides va ser punt de referència per trobar-se molta gent de Calafell. Estava situat al davant de mar, a l'actual avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 68. Era una construcció en forma de nau, amb coberta plana i amb una sola porta pintada de color blau. A sobre s'hi llegia "Sociedad Española de Salvamento de Náufragos". Va ser inaugurada el 18 de juliol de l'any 1920, i a finals de la dècada dels setanta, va ser enderrocada per tal de construir-hi les edificacions que hi ha actualment.

"Salve Regina", la

[lə ˈsalβe rəˈʒine]

Situació: zona rústica (pl. 2h, 2i).

Nom de la partida de terra que trobem sobre del *camí de Torredembarra*. Està situada entre la partida de *la Pallissa*, a llevant, i l'antic camí de carro que emmenava al Vendrell, a ponent. Aquest camí sortia del de Torrerrembarra i actualment només n'existeixen els vestigis dels 100 primers metres. Al nord, afrontava amb *això el Blau*, avui, *urbanització Bonanova*. Dins del costat de llevant d'aquesta partida i tocant el citat *camí de Torredembarra*, hi ha construït el *cementiri Municipal*. La veiem inscrita en una manifestació d'herència de data 31 de maig de l'any 1846 (R.P.; ll.3; f.177).

També en fa referència el capbreu de 1633 (41r): ... *la Salve Regina* qui termena a tramuntana ab honor de Francesc Barber mitjansant un caminet que va a *Tarragona*, de Joan Romeu. (ACAP).

Salve Regina, el coll de la

Capb. 1565 (8v): ... "dicto termino de / Calafello voccatam *lo coll de la salva regina* confronta- / tam ab oriente cum honore Petri Batet a meridie cum honore / dicti Michaelis Clariana ab occidente cum honore heredum / Joannis Roviroso et a circio sive ab aquilone cum honore / heredum Joannis Roviroso mediante carrerada collis / *de la Salva regina*". (ACBP)

Salve Regina, la coma de la

Capb. 1610 (1v): ... *la coma de la Salve Regin*, de Gabriel Valls. (ACAP)

Salve Regina, la creu de la

Capb. 1717 (19r): ... *la Creu de la Salve Regina*, a ponent i a cers ab Francesc Barber mitjançant un caminet que va a Tarragona, de Joan Romeu. (ACAP)

Sanatori, la carretera del

[lə kərə'tere ðəl sənə'tɔri]

Situació: la Platja (pl. 2k, 3j).

La *carretera del Sanatori* és coneguda per la gent de Calafell, com el tram de l'antic *camí de la Costa* que va des de la *carretera de l'Estació*, fins al Sanatori. Passa per davant l'*Hostal Caigut* o *Hostal d'en Trilles*, travessa el *camí de Mar* i, més endavant, travessava també, la *carrerada d'en Ralet*, lloc de partió dels dos termes municipals, el de Calafell i el del Vendrell. Fins poc després de la meitat del segle anterior seguia, des d'aquest punt, per darrere d'una empresa de jardineria que es troba en aquest lloc i arribava al pont de pedra, sobre del qual hi passa la via. A partir d'aquí, i després de travessar-lo per sota, l'antic camí citat continuava paral·lel al ferrocarril en direcció a Sant Salvador, i la *carretera del Sanatori* escortada per una doble fila de pins a banda i banda seguia recta des del pont citat fins a l'entrada dels jardins de l'edifici. El tram que hem descrit d'aquesta carretera tenia una longitud aproximada d'uns 1.200 metres. Avui, per arribar al Sanatori des de l'empresa de jardineria esmentada anteriorment i emplaçada al costat del terme del Vendrell, la carretera que ve de l'*Hostal* gira en aquest punt i segueix el traçat d'aquella carrerada fins haver travessat la via. Així que ho ha fet continua per la banda de sota fins a trobar el tram recte de carretera del davant del Sanatori.

Sanatori, el faralló del (Ta)

[əl fərə'lo ðəlsənə'tɔri]

Es troba a 68 brases de fondària, davant del Sanatori.

Senyes:

La Dent per la Punta del Sanatori.

El Més Alt del Montmell pel Sanatori.

Les Tisores pel Campanar de Cubelles.

sanatori de Sant Joan de Déu, elVegeu: *Sant Joan de Déu, el sanatori de****Sanera, la**

[lə sə'nere]

Situació: zona urbanitzada (pl. 2h).

Partida de terra que engloba els terrenys de banda i banda de la *carretera Comarcal 246* en el tram que comença a l'anomenat *garrofer del Rovirosa* –avui desaparegut– o sigui, després del primer retomb que fa aquella carretera que es dirigeix cap al Vendrell, quan ha deixat el poble després de vorejar-lo. Pel seu costat nord, l'esmentada partida arribava fins al retomb on actualment hi ha l'entrada a la urbanització Bonanova.

Pel que fa als terrenys del costat de llevant de la citada via de comunicació estan urbanitzats i construïts i representen una prolongació del nucli urbà del poble. Quant als del costat de ponent formen part de la urbanització que acabem de referir.

La partida de referència la trobem documentada, entre altres, en una compravenda formalitzada el 15 de febrer de 1911. (R.P.; ll.6; f.11).

També en fa referència el capbreu de 1656 (9): ... a la partida dita *las pluga (l'Esplugu)* y vuy la *Sanera* ..., d'Antoni Vendrell. (ACAP)

Sangranat, el

[əl səŋgrə'nat]

Vegeu: *Corralet, el Camp del***Sangre, cal (Pl)**

['kal 'saŋɣre]

Renom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 28, atribuït a la família d'Andreu Rosell Palau, del comerç, i Antònia Solé Rosell amb llurs fills.

Significat del renom.- *Sangre* és la traducció castellana de "sang". Es desconeix l'atribució del renom a la família.

Sans, la coma d'en

Capb. 1565 (8v): “Item quandam aliam pesiam terre campam absque census prestacione sed cum pleno et directo dominio firma faticha triginta / dierum et recto tertio pro firmamento charte continentem in se / tria iugera terre parum plus vel minus scitam in dicto / termino de Calafello in loco dicto *la coma d'en Sans* et / terminatur ab oriente cum honore...” (ACBP)

Capb. 1570 (5r): ... “locum dictum la capdemunt de la *coma den sans*”, de Montserrat Papiol (1591). (ACAP)

Capb.1633c (11v): ... la *sort den Sans*... a solixent ab lo pujol dit lo *pujol den bertran*, de Francesc Soler. (ACAP)

Sans, la font d'en

Capb 1610 (15r): ... *la font den sans*, solixent ab lo pujol dit lo *puig den Bertran* a mitjorn ab honor de Joan Auguer... y a tramuntana part ab honor de Magdalena Rovirosa es de la heretat del mas de Joan Auguer. (ACAP)

Sans, la sort de

Capb. 1633 (14v): ... *la sort de Sans* de Francesc Soler que termena a solixent amb lo pujol dit lo *pujol de Geveran*.

Sant Elm, la Confraria de Pescadors de

Vegeu: *Pes, el*

Sant Joan, carrer de (Po)

Més que pel nom referit, en el poble se'l coneixia pel “carrer que no passa” ja que té una entrada però cap sortida. Comença en el *carrer de Mar* i el darrer número és el de *ca l'Andon*, casa que el tanca.

La seva assignació data de l'any 1910, i del 1936 al 1939 se l'anomenà “*6 d'octubre*”, ja que en aquest dia de l'any 1934 es produí la insurrecció del govern autònom de Catalunya contra la involució conservadora del govern de la república i Lluís Companys proclamà l'Estat Català de la República Federal Espanyola.

Sant Joan de Déu, avinguda de (Pl)

Aquesta llarga avinguda anava des de la *carrerada d'en Ralet* pel seu costat de ponent fins a *l'estany Llarg* en el de llevant, i ocupava, i encara ocupa, la primera línia marítima. El nom de l'avinguda prové de l'hospital de Sant Joan de Déu que es construí més enllà de les platges calafellenques de ponent (dins el terme del Vendrell) i que romania a cura de l'ordre hospitalari de Sant Joan de Déu. Aquest espai obert a la mar tingué diversos noms relacionats amb el de “platja” fins que a l'any 1949 adoptà el de “San Juan de Dios”.

Sant Joan de Déu, el sanatori de

[əɫ sənə'tɔɾi ðə 'sənʒu'an də 'ðew]

Situació: zona urbanitzada (pl. 2k).

Mencionem aquest sanatori com un punt de referència que té tota la gent de Calafell, ja que no hi ha una sola persona que no l'hagi vist o que no n'hagi sentit parlar. Cal dir, però, que està construït dins del terme municipal del Vendrell. És davant la platja i a uns 350 metres de la *carrerada d'en Ralet*.

S'hi edificà amb la finalitat, per un costat, d'aprofitar el iode que generen determinades algues marines molt abundants en aquesta mar, el qual és molt beneficiós per a la curació de malalties òssies, i per un altre costat per aprofitar, també, el poder terapèutic de les radiacions solars. És per això que es va construir aquest magnífic edifici amb una gran terrassa al seu davant i a uns 50 metres de l'aigua del mar, és a dir, a partir del marge sorrenc –avui desaparegut– que els pescadors de la Platja anomenaven *els Madalers*. En aquella terrassa s'hi situaven els llits amb rodes per tal de desplaçar els malalts, i exposaven al sol i a l'aire la seva

part afectada (cama, braç o columna) per tal de cercar la curació a través de la helioteràpia, molt en boga a l'època en què es va construir.

Aquest sanatori, finançat mitjançant una donació, va ser inaugurat pel rei Alfons XIII el 23 de maig de 1929, i va ser, en aquell moment un dels centres hospitalaris més moderns d'Europa, dintre els del seu gènere.

Des del dia que l'ordre de Sant Joan de Déu va decidir prescindir-ne, vèiem l'emblemàtic edifici en un greu estat d'abandonament, caient i degradant-se i esperant una desitjada destinació que finalment arribà amb la construcció d'un gran hotel.

Sant Miquel de Segur, l'ermita de [lə'mite δə 'sammi'kɛl də sə'ɣu]

Situació: Segur (pl. 9i).

L'ermita de Sant Miquel de Segur és una església romànica documentada l'any 1238 (Gran Geografia Comarcal de Catalunya: volum Alt i Baix Penedès, Garraf i Anoia: pàg. 179). Consta d'una sola nau amb dos absis, un dels quals és afegit a la façana del sud. A la mateixa façana té una portalada elegant de punt rodó amb arquivolta i amb una finestra al seu damunt. A la de ponent hi ha una altra finestra i un campanar de cadireta escapçat. L'església no té arcuacions llombardes i la primitiva volta de canó fou reconstruïda amb arcs torals apuntats. En el seu interior només hi ha l'ara de l'altar major contemporània del temple primitiu. És un dels pocs exemplars que es conserven al Penedès. Estava situada al costat mateix de *la Casa Vella de Segur*, masia que, malauradament, va ser enderrocada al construir la urbanització en la que es troba l'església. La veiem a uns 100 metres sobre la carretera que va de Calafell a Barcelona i a uns 60 metres a llevant del *torrent de la Casa Vella de Segur*, davant de l'avinguda d'Espanya.

***Sant Miquel de Segur, la Quadra de**

Vegeu: *Quadra de Sant Miquel de Segur, la*

Sant Pere, la Confraria de Pescadors

Vegeu: *Pes, el*

Sant Pere, l'església de [li'ɣlezie δə 'sam'pere]

Situació: Platja (pl. 3k).

És l'església parroquial de la Platja de Calafell dedicada a Sant Pere, patró dels pescadors. Està edificada al carrer de Montserrat i toca la rectoria, la qual, des de ran del carrer està construïda d'esquena a la via del ferrocarril. Pel que fa a la façana de l'església comença a uns metres del mateix carrer i en angle recte amb la de la rectoria. Això fa que es formi una plaça davant les dues edificacions.

Sant Pere, la Germandat de [lə ʒərmən'dad də 'sam'pere]

Vegeu: *Societat d'Auxilis Mutus, i el Pes.*

Sant Pere, grup de “vivedes” ['grub də βiβéndə'sam'pere]

Vegeu: *Cases Barates, les*

Sant Pere, el pas inferior del carrer de [əl 'paz imfə'ɾjo δəl kə're δə 'sam'pere]

Situació: la Platja (pl. 3k).

És un pas de vianants construït sota de la via del ferrocarril. Està situat al costat de ponent de l'antic *pas a nivell de cal Batalla*, i uneix el *passeig de la Unió* amb el carrer de Sant Pere. Es va acabar de construir dins els primers mesos de l'any 1983. El senyor Lluís Moreno Barceló, subdirector general de Transports de la Generalitat de Catalunya davant de diverses personalitats locals i de públic, en general, va tallar la cinta d'inauguració als mesos de maig/juny de l'any esmentat. Té una llargada d'uns 28 metres sota de la via, una amplada de 4,5

metres i una alçada d'uns 3 metres. La rampa d'entrada del costat nord té uns 30 metres de llargada i és molt suau. La del costat sud en té uns 17 i està formada per escalons inclinats d'un metre de llargada. A més de les rampes citades, en tots dos costats hi ha l'opció de pujar i baixar mitjançant escales.

Sant Pere, les “vivendes” de

[ləz βi'βendəz də 'sam'pere]

Vegeu: *Barates, les Cases*

Sant Salvador, el brut de (Ta)

[əl 'βrut də sansəɫβə'do]

El trobem a un fons de 10 brases. Els pescadors denominen un “brut” a una franja d'algues. En aquest cas és el que va des del Sanatori fins a Torredembarra i pren els noms de les poblacions que travessa.

Sant Salvador, la carretera de

[lə kərə'tere də 'sansəɫβə'do]

Situació: la Platja (pl. 2k, 3k).

Avui aquesta carretera és la prolongació de l'avinguda de Mossèn Jaume Soler, la qual està situada al costat de sota de la via del ferrocarril. Passada *la carrerada d'en Ralet* entra en el terme del Vendrell i es troba amb l'antiga *carretera del Sanatori* quan aquesta darrera –venint de l'*Hostal Caigut* pel costat de sobre de la via– travessa el pont de pedra. Des d'aquí continua cap al citat centre hospitalari i just abans d'entrar-hi trenca a mà dreta en direcció a Sant Salvador.

Sant Vicenç de Calders, el camí de (peça de terra)

Capb. 1565 (33r): “Item quendam aliam pesiam terre ad locum dictum *lo cami / de sancti Vicens dels Calders* continentem inse unum iugerum / terre parum plus vel minus confrontatam ab oriente cum honore / Michaellis Clariana a meridie cum *camino quo itur / ad locum Sancti Vincentii*” (ACBP)

Capb. 1570 (30r) ... *lo cami de sant vicens*, de Coloma Durana, (1591). (ACAP)

Santa, cal (Po)

['kal 'sante]

Renom de la casa del carrer dels Màrtirs, núm. 10, atribuït a la família de Teresa Hugué Lleó, vídua, i son fill Joan Grífols Hugué, pagès. També hi vivien la seva cunyada Carme Nin Palau i les seves filles Antònia i M. Teresa.

Significat del renom.- *Santa* és un substantiu i també un adjectiu que denota venerabilitat i inviolabilitat per la seva altesa religiosa i perfecció espiritual.

***Santa Creu de Calafell, el cementiri de**

[əl səmən'tiri də 'sante 'krɛw də kələ'feɫ]

Situació: el Poble (pl. 3h).

A principis del segle XX aquest cementiri estava encabit dins del recinte del *castell de Calafell*, al costat mateix de l'antiga Església Romànica del S XI dedicada a la Santa Creu. Igual que aquesta església, el cementiri també era eclesiàstic i exercí les seves funcions fins a l'any 1937 en què es construí el nou *cementiri Municipal*, al *camí de Torredembarra*. Als anys vuitanta s'enderrocaren tots els nínxols i s'adequà el castell i l'església fins a deixar-los tal com es veuen actualment.

Santa Creu de Calafell, l'església de la (castell) [li'ɣlezie dələ 'sante 'krɛw də kələ'feɫ]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Aquesta església està situada dins el recinte del castell, al seu costat NE. Va ser parròquia fins a la primera dècada del segle XIX, en què s'acabà i es consagrà l'església actual dedicada, com la del castell, a la Santa Creu. És romànica del segle XI amb un absis semicircular decorat amb lesenes i arcuacions llombardes. Les característiques d'aquesta església, la Gran Geografia

Comarcal de Catalunya, a la pàgina 178 del volum Alt Penedès, Baix Penedès, Garraf i Anoia, les descriu així: “l’absis capça una nau coberta amb volta de canó que és reforçada per un arc toral. Va ser sobrealçat posteriorment amb finalitats defensives. Així mateix, en data més moderna, s’afegí una altra nau a l’edifici primitiu, la qual es comunica amb l’església romànica per una gran arcada, de més de 7 m. de llum, oberta al mur de migdia d’aquesta. Simultàniament, es construí una gran capella, de planta interior semicircular, que forma com un vestíbul a l’entrada. A l’interior de l’absis del segle XI es construí una cripta que ha obligat a aixecar el terra. En aquest absis, sota dues capes de pintura moderna, s’han descobert restes de pintures romàniques que representen un home amb barba dins una barca, que aixeca els braços al cel en actitud de pregària. Daten devers la meitat del segle XI, tot comparant-les amb les de Sant Miquel de Marmellar i les del Sant Sepulcre d’Olèrdola. Finalment hem d’esmentar que aquesta església del segle XI es bastí sobre una necròpolis de sepultures antropomorfes, que testimonien una ocupació anterior del lloc”.

A la cripta existent sota de l’altar major d’aquesta església s’hi venera la Mare de Déu de la Cova. La devoció a aquesta Verge se suposa antiquíssima. Possiblement prové d’èpoques preromàniques i romàniques (Santacana 1990, pag. 21), ja que un document de l’any 999, cita la cova de Calafell i, també diu, que la patrona és la Verge de la Cova.

Santa Creu de Calafell, l’església de la (poble) [li'ʎlezie ðə lə 'sante 'krɛw ðə kələ'feʎ]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Està constituïda d’una nau central i dues de laterals. Es construí a finals del segle XVIII pel fet del creixement econòmic que el poble experimentà en aquella època. Substituïa l’antiga capella medieval del castell. Les obres es varen acabar l’any 1806, i el 15 de juliol, d’aquell mateix any, es va consagrar. L’any 1883, el rector s’adonà de l’existència de diverses esquerdes a la seva estructura, cosa que obligà a tancar-la per perill d’esfondrament (Ll.Tetas 1997, p. 23). Mentre estigué en aquesta situació, el culte es traslladà, novament, a l’església del castell. Segons testimoni del rector, no hi acudia ni la desena part dels feligresos, perquè la pujada i l’interior del recinte estaven en un estat lamentable. També hi ajudava l’efecte que devia produir haver de passar pel mig d’un castell enrunat i pel davant d’una avinguda de nínxols, tenint en compte que fins al 1937, el castell hi allotjà el cementiri. Per fi l’any 1885, el bisbe Català, arran d’una visita pastoral, impulsà la reparació de l’església (Ll.Tetas 1997, p. 81). Gràcies a la seva intercessió, es formà immediatament una junta d’obres i, amb la corresponent autorització pontifícia es vengué una part del clos rectoral i es començaren els treballs de restauració de l’edifici. Les obres duraren set mesos i, finalment, el 23 d’octubre de 1886, es va fer la festa de la nova inauguració.

Santa Creu, Col·legi Públic

Vegeu: *Escoles Públiques del Poble*

Santa, la cova del [lə 'kɔβəl 'sante]

Situació: zona rústica (pl. 5j).

Estava situada en el tros de terra propietat de cal Santa, enclavat entre *les Teixoneres* i el *Mas de la Mel* i sota mateix de l’era que hi havia prop de la pallissa. Una mica més cap a llevant, avui, hi ha construït el *supermercat Caprabo*.

Santa Oliva, el camí de

Capb. 1610 (22v): ... los *carcanyols*... a solixent ab lo camí per lo qual se va de Calafell a Santa Oliva, de Joan Ventosa del Vendrell. I altres... (ACAP)

Santacana, cal (Pl) [ˈkal 'santə'kane]

Nom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 14, relatiu a la família de Josep Santacana Martí, carnisser, i Josepa Capella Sanpera amb llurs fills.

Significat del nom de la casa.- Com veiem, Santacana és el nom de família o primer cognom del cap de la casa.

Sants, la muntanya dels [lə mun'taɲe δəl'sans]
Vegeu: *Font, el turó de la*

Sapa, la (Ta) [lə 'sape]
Es troba a 50 braces, davant de Comarruga. Senyes:
El Campanar de Roda per Baix de les Pedres de l'Ermita de Roda.
El Més Alt per Mas Gibert.
La Trencadeta dels Farallons pel Campanar de Tarragona.

“Sapatero”, cal (Pl) [ˈkal səpə'teru]
Renom de la casa del carrer de Vilamar (abans, del General Sanjurjo), núm. 63, atribuït, a la família de Juan Conejero Giménez, sabater, i Adelina Díez Gil, amb llur fill.
Significat del renom.- “*Sapatero*”, és el nom castellanitzat de “sabater”, coincident amb l'ofici del cap de família.

sapes d'en Gibert, les (Ta)
Vegeu: *Gibert, les sapes d'en*

Sarandilla, cal (Po) [ˈkal səɾən'diʎe]
Renom de la casa del carrer de la Barceloneta, núm. 14, atribuït a la família d'Aleix Almirall Rovira, pescador, i Maria Tetas Miró, amb llur filla Josepa.
Significat del renom.- En castellà és diu “*sarandillo*” en el qui va d'un lloc a un altre amb molta lleugeresa. Podem creure, doncs, que si s'aplica en femení, serà *sarandilla*. Aquest raonament ens porta a pensar que és el motiu del renom.

Sarandilla, cal (Pl)
Vegeu: *Tetas, cal*

Sargantana, cal (Po)
Vegeu: *Xicarrondillo, cal*

Sarralenc, cal Pep (Po)
Vegeu: *Pep Sarralenc, cal*

Sec, cal Jaumet del (Po)
Vegeu: *Jaumet del Sec, cal*

***Sec del Mas, cal (Po)**
Renom que hem trobat referit però sense antecedents.

Secundina, ca la (Pl) [ˈkale səkun'dine]
Nom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 8, atribuït a la família de Secundina Papiol Pons, vídua, i els seus fills Isidre i Antònia Solé Papiol.
Significat del nom de la casa.- Secundina és nom propi de dona i coincident amb el de la cap de família.

Sega, cal (Po) [ˈkal 'seye]
Renom de la casa del carrer de Torredembarra, núm. 11, atribuït a la família de Salvador Suau Viñas, pagès i Josepa Olivella Romeu amb llurs fills Joan i Enric junt amb els avis Joan

Suau Romeu i Antònia (Tona) Viñas Juncosa. A la casa també se li deia: “*ca l’Hereu Sega*” i “*cal Segamestalls*”.

Significat del renom.- Pel que fa a “*Sega*” direm que és un mot que denota l’acció de segar. Quant a “*l’Hereu Sega*”, ens indica que aquesta és la casa pairal dels “*Segues*”, atès que l’hereu sempre és el qui es queda a la casa, i en referència a “*Segamestall*” direm que és un nom compost que prové del verb “segar” i de “mestall” que és una mescla de diferents espècies de cereals, especialment de blat i sègol o blat i ordi, o cereals i llegums. Per tant el renom va relacionat amb el “segar els mestalls”.

Sega, cal Magí del (Po)

Vegeu: *Magí del Sega, cal*

Segala, la

[lə sə'ɣale]

Situació: zona rústica (pl. 10b).

Peça de terra de 1,5 jornals de terra, amb conreu de garrofers. Surt inscrita conjuntament amb *Montpaó* i *la coma del Lleó*. Per aquest motiu la considerem com una subpartida d’aquella primera, i la trobem documentada en un testament de data 26 de febrer de 1868 (R.P.; ll.14; f.123).

Segamestalls, cal (Po)

Vegeu: *Sega, cal*

Segur

Vegeu: *Sant Miquel de Segur, la Quadra de*

Segur a l’Arboç, el camí de la Casa Vella de

Vegeu: *Casa Vella de Segur a l’Arboç, el camí de la*

Segur, el baixador de

[əl βɛʃə'do də sə'ɣu]

Situació: Segur (pl. 9j).

El trobem al costat de sobre de la via, i sota de la *carretera Comarcal 246*. Darrere mateix hi ha la plaça del Baixador que és el lloc on comença l’avinguda de Catalunya. Era una edificació de planta baixa amb teulada. A la seva part anterior esquerra hi vèiem dues finestres rectangulars en posició vertical obertes a uns 80 cm. de terra, les quals donaven llum a una suposada estança. A mà dreta, i en el mateix pla de la paret on hi havia les finestres, hi havia també construïdes tres grans arcades amb teulada que configuraven un espai destinat a donar aixopluc, si plovia, a les persones que esperaven el tren. Sobre d’aquestes arcades hi llegíem “SEGUR DE CALAFELL – APEADERO”. Va ser inaugurat el 1r de novembre de l’any 1947, just quan varen començar a urbanitzar els terrenys de la *Quadra de Sant Miquel de Segur*. Cap a l’any 1996 va ser enderrocada per construir-hi la que hi ha actualment.

Segur, la biblioteca Municipal Casa Nova de

Vegeu: *Municipal Casa Nova de Segur, la biblioteca*

Segur de Calafell, urbanització

[urβə'nizə'sjo səɣú də kələ'feʎ]

Situació: zona urbanitzada: (pl. 8h, 8i, 9h...).

La totalitat dels terrenys que comprenia l’heretat denominada la *Quadra de Sant Miquel de Segur*, actualment estan urbanitzats i, atesos els plans parcials que les regulen trobem les dues urbanitzacions següents:

Segur (de Calafell) i Segur de Dalt

El pla parcial de Segur de Calafell va ser aprovat el 21 de desembre de 1946 i comprèn els terrenys situats a les zones baixes de la hisenda. En diverses inscripcions registrals també trobem altres noms que han estat donats a determinats sectors d'aquesta urbanització. Entre els quals podem referir els següents:

urbanització Casa Nova (referència popular)
urbanització Bosc Orbaneja (R.P.; ll.34; f.99)
urbanització Jardí Amèrica (R.P.; ll.24; f.134)
urbanització Jardí Desvalls (R.P.; ll.35; f.108)

Però hauríem de considerar-les de caire comercial, ja que estan incloses dintre la primera i no hem trobat altres plans parcials que les regulin.

Segur, camí de

Capb. 1656 (49r) ... la *Barquera* i termena a solixent mitjansant lo *camí comu qui va de Calafell a Segur*, d'Arnau Fontana (1662). (ACAP)

Segur, el camp de futbol de

[ə'l 'kam də fub'bɔl də sə'ɣu]

Situació: Segur (pl. 9f).

El camp del Club Futbol Atlètic Santa Creu, de Segur de Calafell el trobem situat al nord del nucli urbà, en el lloc que va ser *la urbanització de Segur de Dalt*. És al costat de ponent del carrer de les Garrigues, i sota mateix de *l'autopista de Pau Casals*. Es va inaugurar a principis dels anys 80 (1981/82). Direm, però, que el primer camp de futbol d'aquest equip va ser a l'avinguda de Mèxic, amb entrada pel carrer del Bon Repòs, en el lloc on actualment hi ha el Tennis Esportiu Sant Miquel.

Segur, la carretera de

[lə kərə'tere də sə'ɣu]

Situació: Segur (pl. 5j, 6j, 7j...).

Aquesta carretera construïda l'any 1967 és la continuació, pel costat de llevant, del traçat de l'avinguda de Mossèn Jaume Soler. Segueix el mateix sentit de paral·lelisme de la via del ferrocarril, i va, des de l'estany llarg fins a Segur. Té una longitud d'uns tres kilòmetres.

Segur, la Casa Nova de

Vegeu: *Casa Nova de Segur, la*

Segur, la Casa Vella de

Vegeu: *Casa Vella de Segur, la*

Segur, el Centre d'Iniciatives i Turisme de

Vegeu: *Centre d'Iniciatives i Turisme de Segur, el*

Segur, el Club Nàutic de

Vegeu: *Club Nàutic de Segur, el*

Segur, el corral de la Casa Vella de

Vegeu: *Casa Vella de Segur, el corral de la*

Segur de Dalt, urbanització

[urβənizə'sjo sə'ɣu də 'ðal]

Situació: zona rústica (pl. 9g).

Tal com mencionem al descriure la *urbanització Segur de Calafell*, *Segur de Dalt* comprèn la resta de terrenys de l'antiga heretat denominada la *Quadra de Sant Miquel de Segur*. Engloba tots els de caire rústic que quedaven i que trobem situats a les zones altes de l'antiga hisenda.

Direm que dos sectors d'aquesta urbanització, temporalment, van rebre els noms comercials de *Brises de Calafell*, l'un (R.P.; ll.454; f.43) i *les Vil·les*, l'altre (R.P.; ll.212; f.42), però que no tenien pla parcial específic que els regulés. L'únic existent era el de *Segur de Dalt*, el qual va ser aprovat el 23 de novembre de 1965.

Segur, les Dependències Municipals de l'Ajuntament a

Vegeu: *Dependències Municipals de l'Ajuntament a Segur, les*

Segur, l'ermita de Sant Miquel de

Vegeu: *Sant Miquel de Segur, l'ermita de*

Segur, les Escoles Públiques de

Vegeu: *Escoles Públiques de Segur*

***Segur, l'estany de**

[ləs'taŋ də sə'ɣu]

Situació: Segur.

Aquest estany el trobem referit a la Gran Enciclopèdia Comarcal de Catalunya, en el volum: Alt Penedès, Baix Penedès, Garraf i Anoia. A la pàgina 178 diu: *...hi havia aiguamolls (de llevant a ponent tenim documentats l'estany de Segur, l'estany Llarg i l'estany d'Ollers), que feien l'indret poc habitable...* Nosaltres, però, no hem pogut determinar ni la seva l'extensió ni on era situat.

Segur, el faralló de la Casa Vella

Vegeu: *Casa Vella de Segur, el faralló*

Segur, el fondo de la Casa Nova de

Vegeu: *Casa Nova de Segur, el fondo de la*

Segur, el fondo de la Casa Vella de

Vegeu: *Casa Vella de Segur, el fondo de la*

Segur, la gasolinera de

[lə ɣəzuli'nere də sə'ɣu]

Situació: Segur (pl. 7j).

Establiment per a la venda de carburants situat al costat de migdia de la *carretera Comarcal 246*, entre aquesta via i la del ferrocarril. És a uns pocs metres, més a ponent, del començament de l'avinguda de França. El 5 de febrer de l'any 1982, la Corporació Municipal va concedir la llicència per a la seva construcció.

Segur, cal Magí de (Po)

Vegeu: *Magí de Segur, cal*

Segur, el mercat Municipal de

Vegeu: *Mercaat Municipal de Segur, el*

Segur, el mirador de

[əl mirə'do də sə'ɣu]

Situació: Segur (pl. 9f).

És el punt més meridional de la serra del Mig. Té una altitud de 136 metres i queda penjat entre les capçaleres dels dos torrents que travessen l'antiga *Quadra de Sant Miquel de Segur*. El lloc en el qual està situat és de privilegi i ofereix una magnífica panoràmica de tot el Segur de Baix, amb el mar al fons.

Segur, el pas inferior del Baixador de

Vegeu: *Baixador de Segur, el pas inferior del*

Segur, la platja de

[lə 'pladʒə ðə sə'ɣu]

Situació: Segur (pl. 8k, 9k, 10j).

És la riba sorrosa del mar. Comprèn tota l'amplada del que va ser la *hisenda de Sant Miquel de Segur*. En el seu punt central, a principis de la dècada dels 70, s'hi va començar a construir el port, el qual s'inaugurà el 1973 i, actualment, encara hi és.

Segur, el port de

[əl 'pɔr ðə sə'ɣu]

Situació: Segur (pl. 9k).

El *port de Segur* està construït dins del mar i al centre mateix del que varen ser els arenys de l'antiga *Quadra de Sant Miquel de Segur*. L'entrada cap als embarcadors la veiem enfront del carrer d'Almansur i arriba fins a l'espigó de llevant. Té una longitud d'uns 300 metres i està suportada per unes columnes que permeten el pas de l'aigua per sota. L'espigó que el segueix, té una llargada d'uns 100 metres i el del costat de ponent d'uns 65. El frontal en té uns 200. Paral·lels als espigons laterals i adossats al frontal hi ha 4 embarcadors. La seva entrada des del mar, és pel costat de ponent. Va ser inaugurat l'any 1973.

Segur, el puig de

[əl 'puɔʒ ðə sə'ɣu]

Situació: zona rústica (pl. 10c).

Cim de 185 metres d'altitud situat a la part nord de la *serra del Mig*, la qual separa els fondos de la *Casa Nova* i de la *Casa Vella de Segur*. Es troba entre les urbanitzacions de *Valldemar* i *les Brises de Calafell*, i molt a prop del límit septentrional del terme. Des d'aquest indret procedeixen els dos torrents de Segur. (G.E.C.C. 1982; p. 175 i 176).

Segur, la Quadra de Sant Miquel de

Vegeu: *Quadra de Sant Miquel de Segur, la*

Segur, el torrent de la Casa Nova de

Vegeu: *Casa Nova de Segur, el torrent de la*

Segur, el torrent de la Casa Vella de

Vegeu: *Casa Vella de Segur, el torrent de la*

Segur, els Tres Pins de

Vegeu: *Tres Pins de Segur, els*

Segura, cal (Po)

['kal sə'ɣure]

Nom o renom de la casa del carrer de Jesús, núm. 35.

Seguretats Social, el dispensari de la

[əl dispən'saɾi ðə lə səɣuri'tat su'sjal]

Situació: zona rústica (pl. 3j).

A la dècada dels 90, i després de diverses ubicacions, aquest dispensari va ser construït al costat sud del de *la Creu Roja*, entre la *carretera de l'Estació* i *el torrent de la Cobertera*.

Seio, cal (Po)

['kal 'seju]

Renom de la casa del carrer de Jesús, núm. 49, atribuït a la família de Rosa Rovira Romeu, vídua i els seus fills, Lluís, Magdalena i Rosa Maria Juncosa Rovira, junt amb els avis materns Joan Rovira Sans (pagès) i Eulàlia Romeu Romagosa.

Significat del renom.- El que més s'assembla a "Seio" és Seió o Celló que és cadascun dels solcs que es fan a cada sis passes en el camp que s'ha de sembrar o llaurar i serveix de guia al sembrador o llaurador perquè vagi dret en tirar la llavor o en passar la rella.

Seio, cal Xic (Po)

Vegeu: *Xic Seio, cal*

Seixanta, cal (masia)

[ˈkal ʃiˈfante]

Situació: Montpaó (pl. 7c).

Cal Seixanta és la quarta i darrera casa de les que integren el llogaret de Montpaó. És l'assenyalada, documentalment, amb el núm. 20, i forma part de l'antiga heretat denominada "*Marrugat i Montpaó*".

Aquesta casa té una superfície, en planta, d'uns 400 m² i està composta de planta baixa i dalt. A la planta baixa hi ha el celler, el cup, la premsa, l'estable i la cuina. Al seu costat té construïts un magatzem, la pallissa i un corral.

De totes les del llogaret és, tal vegada, la més ben conservada, però està en estat de degradació. La trobem documentada en una escriptura de compravenda de data 5 de setembre de 1927 (R.P.; ll.1; f.116).

"Sendo" el Beceroles, cal (Pl)

[ˈkal ˈsendu əl βəsəˈɾɔles]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Montserrat, núm. 24, atribuït a la família de Rossend Suau Martí, xofer, i Rosa Travé Vives, amb llurs fills.

Significat del renom.- *Sendo* és l'abreujament del nom propi d'home Rossend en castellà, i *cal Beceroles* és l'específic que refereix la casa d'allà on prové.

Sense calçons, cal, o (cal Sense)

Vegeu: *Joan Ramon, cal*

Sense, el corral del

[əɫ kuˈral dəl ˈsense]

Situació: zona rústica (pl. 3g).

Aquest corral està situat a uns 300 metres de les darreres cases del poble sobre el costat esquerre de l'antiga *carretera de Bellvei*, al peu de *la Costeta* i davant mateix del lloc on arrenca el desviament actual que porta a la *urbanització Mas Romeu*. Se'l coneix pel renom del seu antic propietari: el Sense Calçons (a *cal Sense*).

Actualment encara hi tanca bestiar el Rovelló.

Sense, el torrent del

[əɫ tuˈren dəl ˈsense]

Situació: zona rústica (pl. 6f, 6g).

És el tros del *torrent de Montpaó*, amb conreus de vinyes i oliveres i avui propietat de cal Wenceslau, que trobem al *Mas d'En Vives*, entre el tros del Tallaret, a dalt, -ara desaparegut arran de la construcció de l'autopista de Pau Casals-, i el tros del Romeu, a baix. El nom prové del renom del seu anterior propietari, a cal Sense. Actualment és conegut pel torrent del Wenceslau i, també, pel torrent del Ràfols, cognom de l'hereu de les propietats d'aquesta darrera família.

Sentís, cal (Pl)

[ˈkal sənˈtis]

Nom de la casa del l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 1, atribuït a la família de Joan Sentís Valfegó, pescador, i Teresa Brull Solé, amb llurs fills. En aquesta casa també li deien a *Cal Jeroni*.

Significat del noms.- Sentís és el nom de família o primer cognom del cap de la casa. I quan a Jeroni, és un nom propi d'home.

Senyor, cal (Po) [ˈkal səˈɲo]

Renom de la casa del carrer de Sant Joan, núm. 3, atribuït a la família de Joan Ricart Dalmau, pagès, i Magdalena Roca Torras amb llurs filles Maria i Teresa.

Significat del renom.- El mot *senyor* té diverses accepcions: el qui té autoritat sobre un territori; el qui té la propietat i l'ús lliure d'una cosa; el qui té riquesa o consideració social superior a la dels obrers o menestrals; el qui és digne d'ésser d'alta posició social; el qui té tractament de cortesia; és l'home o dona de qui es parla amb respecte, etc. En el nostre cas desconeixem la causa de l'atribució del renom a la família.

Senyor Dachs, cal (Po) [ˈkal səˈɲo ˈðaks]

Renom de la casa del carrer de Jesús, núm. 53, atribuït a Ramon Dachs Andreu (metge del poble) que hi vivia amb la seva esposa Concepció Rovirosa Tell.

Senyor “Manuel”, cal (Po)

Vegeu: *Mariano, cal*

Senyor “Manuel”, cal (Pl) [ˈkal səˈɲo məˈnwel]

Nom de la casa del carrer de Montserrat, núm. 34, atribuït a la família de Manuel Benet Ortiz, mestre, i Salvadora Mañé Suau.

Significat del nom de la casa.- *Senyor* és el qui té riquesa o una consideració social per sobre dels altres. Aquí la dignitat de senyor li conferien pel fet de ser el mestre de l'escola de la Platja de Calafell. *Manuel* és nom propi d'home.

Senyor Mestre, cal (Pl) [ˈkal səˈɲo ˈmɛstrɛ]

Nom de la casa del carrer de Sant Pere, núm. 52, atribuït a la família de Lluís Valldosera Ramon, mestre, i Pascuala Palacio López, amb llur filla.

Significat del nom de la casa.- *Senyor* és el qui té riquesa o una consideració social per sobre dels altres. Aquí la dignitat de senyor li conferien pel fet de ser el mestre del nucli antic del poble de Calafell.

Senyor Serrat, cal (Po) [ˈkal səˈɲo səˈrat]

Renom de la casa del carrer Principal, núm. 42, atribuït a la família de Maria Taulé Torres, vídua de A. Serrat (farmacèutic) i llur filla Lluïsa.

L'esmentat senyor regentava la farmàcia del poble situada en el carrer i número referits.

Senyor, el sitjar del

Capb. 1565 (13r): ... “terminatur dictus mansus sive domus ab oriente cum domibus / mediante vico furni, a meridie cum patio dicto *lo sitjar del señor*, / ab occidente cum menia dicti castrum mediante camino quo itur ad / dictum castrum, et a circio sive ab aquilone cum domibus / Joannis Llorens”. (ACBP)

Senyora “Paca”, ca la (Po) [ˈkale səˈɲore ˈpake]

Renom de la casa del carrer Principal, núm. 6, baixos en la que hi vivia na Francesca Bertran Cervós de 73 anys com a propietària.

Significat del renom.- Paca podem considerar-lo com un terme afectiu o l'hipocorístic de Francesca.

Senyora Pilar, ca la (Pl) [ˈkale səˈɲore piˈla]

Nom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 33, atribuït a la persona i família de Na Pilar Ruiz de Samà.

Senyora “Rosario”, ca la (Po) [ˈkale səˈɲore ruˈsariu]
Renom del pis primer de la casa del carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo), núm. 1, atribuït a la seva propietària Rosario Gil Ballester, procedent de Castelló de la Plana.
Significat.- No obstant de viure a Catalunya mantenia el nom castellà de Rosario.

Sepetxo, cal (Po) [ˈkal səˈpɛtʃu]
Renom de la casa situada en el carrer de Marquès de Samà, núm. 15, atribuït a la família de Joan Solé Julivert (ferroviari), i Rosa Romeu Pujol, amb llurs fills Anna i Robert.
Significat del renom.- No hem trobat antecedents etimològics del renom ni coneixem el motiu de la seva aplicació

Sequiel, cal (Po) [ˈkal ˈsəkjel]
Nom de la casa situada en el carrer de Jesús, núm. 45/47. Va ser atribuït a la família formada per Ezequiel Hugué Pijuan, pescador, i Maria Juncosa Llagostera, amb llurs fills Annita, Joan i Remei, i l’avi Josep Hugué Güell. En aquesta casa també se la coneixia per *ca l’Adela*. (Vegeu: *Adela, ca l’*)
Significat.- *Sequiel* és l’abreujament d’Ezequiel.

Serafi, cal (Po) [ˈkal sərəˈfi]
Nom de la casa del carrer Nou, núm. 10, atribuït a la família de Serafi Marimon Carbonell, paleta, i Rosa Hugué Riambau amb llurs fills Maria, Joan i Rosa.
Significat de renom.- Un serafi és cadascun dels àngels que formen un dels cors de la primera jerarquia i són considerats com a ministres ardorosos de Déu.

Serenet, cal (Po)
Vegeu: *Cullerada, cal*

“Serenó”, cal (Pl) [ˈkal sərəˈnu]
Renom de la casa de l’avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 65, atribuït a la família de Josep Solé Valls, sereno, i Josepa Bosch Pujol.
Significat del renom.- *Serenó* era el funcionari encarregat de fer ronda de nit pels carrers en servei de vigilància, de cantar les hores, de dir quin temps feia, de prestar auxili als veïns, etc. Aquesta era, doncs, l’ocupació del titular de la família.

Serra
Vegeu: *Arboçar, Castellans, Castellars, Coscovell, Escarnosa, Foradada, Guàrdia, Mig, Morena de la coma de la Llebre*.

Serra, el clot d’en
Capb. 1633b (48r): ... *serra del clot* de Felip Vidal.

Serra, la coma d’en
Capb. 1570 (17r): ... “in loco de Monpeo a cers cum *podio de la pedrossa* o la *Coma den Serra*”, de Damià Vidal (1591). (ACAP)

Serra, el Mas de la (la Graiera)
Vegeu: *Mas de la Serra, el*

Serra, el puig d’en
Capb. 1565 (40r): ... “et partim cum honore / Petri Totasaus a meridie cum honore Michaellis Totasaus in *podio d’en Serra* descendendo de dicto *podio* usque / ad *podium del corral* ab occidente cum...” (ACBP)

Serrallonga, cal (Po) [ˈkal səraˈlonʒe]

Renom de la casa del carrer del Mar, núm. 45, atribuït a la família de Francesc Pubill Gatell, pescador, i Avelina Masip Masip, amb llurs filles Salvadora i Teresa i l'àvia paterna Anna Colet Gatell.

Significat del renom.- Serrallonga és un llinatge propi del nostre país i que el trobem, majoritàriament, a diverses poblacions de les comarques de la Catalunya central.

Serrallonga, cal Salvador (sabater) (Po)

Vegeu: *Salvador Serrallonga (sabater), cal*

Serrat, cal Senyor (Po)

Vegeu: *Senyor Serrat, cal*

Sibina, ca la (Po) [ˈkale siˈβine]

Renom de la casa del carrer de l'Església, núm. 17, atribuït a la família de n'Emília Solé Bellido i el seu germà Josep, pagès, i casat amb Maria Mir. Temps enrere aquesta família vivia a la plaça de la Constitució amb el mateix renom.

Significat del renom.- Com a Sibina no hi trobem cap descripció, però per etimologia popular pot provenir del nom de dona Sibilia, o també de Sibil·la, considerada profetessa a l'antiguitat.

“Sibino”, cal (Po) [ˈkal siˈβinu]

Renom de la casa del carrer del Bisbe Català, núm. 15, i del que en tenim referència però no en tenim constància de la persona que hi vivia.

Sic Seio, cal (Po)

Vegeu: *Xic seio, cal*

Sicart, urbanització [urβənizəˈsjo siˈkar]

Situació: la Platja (pl. 2k, 3k).

Aquesta petita urbanització, avui integrada en el nucli urbà de la Platja de Calafell, comprèn la zona de sota la via, entre el carrer de Sant Pere i la *carrerada d'en Ralet*. Sobre els seus terrenys, pertanyents a la partida *el Prat de Mas Carrencà*, la Confraria de Pescadors hi construí uns habitatges amb el nom de *vivendes de Sant Pere* i varen ser destinats als pescadors del poble. El conjunt era conegut, popularment, per “*les Cases Barates*”.

Els carrers que configuren aquesta urbanització són: el del Doctor Dachs, el de Rafael de Casanova, el de Jaume Jané, el de Bonjoch, el d'Igualada i la plaça de l'alcalde Romeu.

A finals dels anys quaranta, sobre aquells terrenys –encara de conreu– hi havia emplaçat el camp del Club de Futbol Calafell. Tenia les mides reglamentàries i estava encerclat mitjançant unes tanques fetes de canyes.

Com una anècdota interessant direm que, entre altres, el conjunt de Calafell jugà un partit contra el Sabadell en benefici del *Sanatori de Sant Joan de Déu*. L'equip del poble estava reforçat amb futbolistes de primera divisió del FC Barcelona que estiuejaven a aquesta platja, tals com: Kubala, Segarra, Biosca i altres. Evidentment, l'equip que en resultà guanyador va ser el de Calafell.

Silvestre, cal (Po)

Vegeu: *ca la Esperanceta*

Sindicat, el [əl sindiˈkat]

Vegeu: *Agrícola de Calafell, la Cooperativa*

***Sindicat, el trull del**

[ə'l 'truɫ ðəl sindi'kat]

Situació: el Poble (pl. 3h, 3i).

L'any 1948, el Sindicat va comprar un antic magatzem de vins de *cal Perico* situat al carrer de Jesús cantonada amb el carrer del Marquès de Samà i tocant l'edifici del mateix Sindicat. El comprà amb la finalitat d'instal·lar-hi el trull, el qual es posà en funcionament uns anys més tard. D'aquesta manera es trencava el monopoli que havien creat els altres dos que hi havia en el poble. L'any 1980, aquestes instal·lacions es traslladaren al costat del celler Cooperatiu, en els nous edificis de la cooperativa construïts sobre els terrenys del Camp de la Màquina.

***Sínia, la**

[lə 'sinje]

Situació: zona rústica (pl. 2i, 2j).

Partida de terra de cultiu, amb oliveres, fruiters, vinya, garrofers i camps per a sembrats, d'uns 69 jornals de terra, equivalents a 41 ha, 76 a i 60 ca. Constituïa l'antiga heretat denominada amb aquest mateix nom. En el seu interior (al centre-sud) encara hi ha, mig enderrocada, la masia que menava aquella terra. Els terrenys que la configuraven s'estenien des del *camí de Mar*, a llevant –avui passeig de la Unió– fins al límit del terme de Calafell amb el del Vendrell, a ponent. El nord era més irregular. La seva part més occidental arribava fins al *camí de Torredembarra* i la resta afrontava amb la partida: *els Claparets*. Avui, *la urbanització Calafell Residencial* ocupa la major part d'aquells terrenys i la resta, ja amb carrers delimitats, va en vies de construcció. Està documentada, entre altres, en una acta judicial instruïda pel Jutjat de 1ª Instància del Vendrell de data 2 de gener de 1892 (R.P.; ll.4; f.11).

Sínia, el faralló de la (Ta)

[ə'l fəɾə'lo ðə'lə 'sinjə]

Es troba a un fons de 52 brases, davant de Segur.

Senyes:

El Més Alt per la Sínia.

La Trencadeta quasi tocant les Monges.

Sínia, la masia de la

[lə mə'zie ðə lə 'sinje]

Situació: zona rústica (pl. 2j).

És la casa masia assenyalada, documentalment, amb el núm. 2 i construïda dins de l'antiga heretat de la Sínia, la qual trobem al sud del poble de Calafell i a uns 50 metres de la del Vilarenc. Actualment encara existeix mig enderrocada però amb un projecte de restauració per part de l'Ajuntament. Està composta de baixos, dalt i golfes, celler i corral (R.P.; ll.4; f.11). També la veiem referida en el llibre de comptes de la Parròquia dels anys 1680-1689 (A.D.T.; P.C; ll.8).

Sínia, cal Noi de la (Po)Vegeu: *Noi de la Sínia, cal***Sínia, cal Tomàs de la (Pl)**Vegeu: *Tomàs de la Sínia, cal****"Sin Palabra", cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Ramon Rovira, dit lo Sin Palabra*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Sió, ca la (Pl)

['kale 'sjə]

Renom de la casa del carrer de Carme, núm. 13, atribuït a la família de Josep Urpí Sanahuja, pescador, i Conxita Alemany Alegret.

Significat del renom: En desconeixem el motiu de l'atribució.

“Sion”, cal (Po) [ˈkal ˈsjon]

Renom de la casa del carrer dels Màrtirs, núm. 16, atribuït a la família d’Antoni Almirall Gestí, paleta, i Concepció Montserrat Casals, amb llurs fills Josep i M. Antònia.

En aquesta casa també se la coneixia per *ca l’Anton del Sion*.

Significat.- Està documentat que *Sion* és el nom d’un topònim relatiu a una muntana dels voltants de Jerusalem coronada per una muntanyeta anomenada “ciutat de David”. No obstant, en desconeixem el motiu de l’atribució a la família.

Sis Lliures, cal (Po) [ˈkal sisˈliwɾəs]

Renom de la casa del carrer del Pou, núm. 27, atribuït a la família de Joan Miracle Roca, pagès, i Teresa Domingo Mañé amb llurs fills Josep i Joan.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “Joan Miracle, dit lo Sis Lliuras”.

Significat del renom.- Sis és un adjectiu numeral, cinc més un. Una lliura és una unitat de pes que equival, aproximadament, a 400 grams. Desconeixem el motiu de l’atribució a la família.

Sitjà, el Pou (peça de terra)

Vegeu: *Pou Sitjà, el*

sitjar del Senyor, el

Vegeu: *Senyor, el sitjar del*

sobre el camí de l’Arboç

Vegeu: *Arboç, sobre el camí de l’*

sobre el camí de Bellvei

Vegeu: *Bellvei, sobre el camí de*

Social, el dispensari de la Seguretat

Vegeu: *Seguretat Social, el dispensari de la*

***Societat d’Auxilis Mutus, la** [lə susjəˈtad dugˈziliz ˈmutus]

Situació: la Platja (pl. 3k).

Aquesta societat, coneguda per la gent del poble com a *Germandat de Sant Pere*, es va constituir el 1r de febrer de l’any 1902.

Tenia la seu social on actualment hi ha la *Confraria de Pescadors de Sant Pere*, però en un local més petit.

Segons explicacions dels mateixos pescadors, l’any 1938 es va refondre amb l’altra societat que també existia i que es deia *el Pòsit o Sant Elm*.

La primera pàgina del seu reglament –el qual custodia la confraria actual– diu el següent:

“Reglamento para el régimen y gobierno de la
Sociedad de Socorros Mútuos que bajo la invocación del
GLORIOSO APÓSTOL SAN PEDRO
se halla establecida en el barrio de la playa del pueblo de
CALAFELL”
Aprovado en junta el 1º de febrero de 1902
Presentado al Registro el 26 de marzo de 1902”

Soi, cal (Po) [ˈkal ˈsoj]

Renom de la casa del carrer de Mar, núm. 4, atribuït a la família de Salvador Borrell Rigual, jornaler, i Angelina Bellver Gómez. Abans, en aquesta casa hi habitava una altra família a la que se la coneixia per *cal Peixito*.

Significat dels renoms.- Pel que fa a *Soi* direm que és un llinatge freqüent a la comarca de la Garrotxa, i quant a *Peixito* no trobem etimologia del mot, tot i que podria referir-se al diminutiu acastellanat de peix o “peixet”.

Sol, carrer del (Po)

Aquest carrer encarat de nord a sud fa una baixada molt pronunciada i va des de *cal Noi* –al començament del *carrer de Joan Miró*– fins al *carrer dels Caiguts* i seguia el traçat de l’antic *camí de les Eres*. Només té quatre cases i el nom actual data de l’any 1910.

Solella, partida de la

Capb. 1633 (3r): ... *partida de la Solella* de Ramon Romeu. (ACAP)

Soler, el Mas d’en (partida de terra)

Vegeu: *Mas d’en Soler, el*

***Soler de la Plaça, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Joseph Soler, dit lo Soler de la Plasa*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Soler, el Prat de Mas (partida de terra)

Vegeu: *Mas Soler, el Prat de*

Soleret, cal (Po)

Renom de la casa del carrer Major, núm. 5 en la que en el seu dia fou atribuït a un tal Josep Soler i la seva família, atès que aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: *Joseph Soler, dit lo Solerét*.

Significat del renom.- Veiem, doncs, que Soleret és el diminutiu de Soler.

Soleret, el fondo del [əɫ ˈfondul suləˈret]

Situació: zona rústica (pl. 5f).

Aquesta fondalada és la primera que trobem al costat esquerre del *camí de Montpaó*, després d’haver passat la *pedrera el Rion* i abans de trobar la masia del *Mas de l’Espasa*.

Somia, cal (Po) [ˈkal suˈmje]

Renom de la casa del carrer Nou, núm. 2 atribuït a la família d’Antoni Cusidó Olià i Rosalia Rovira Sardà amb llur fill Josep.

Significat del renom.- *Somia* és la manera antiga d’escriure “somnia” mot que denota la percepció d’una sèrie d’imatges, pensaments i emocions que ocorren amb aparença de realitat quan es dorm.

Somia, cal (Pl) [ˈkal suˈmie]

Renom de la casa del carrer de Sant Pere, núm. 15, atribuït a la família de Josep Rovira Sardà, pescador, i Teresa Meix Coma.

Significat del renom.- Tal com acabem de referir “*somia*” és la manera antiga d’escriure “somnia” mot que denota la percepció d’una sèrie d’imatges, pensaments i emocions que ocorren amb aparença de realitat quan es dorm. Desconeixem el motiu de l’atribució.

Somia, ca la Rosalia del (Po)

Vegeu: *Rosalia del Somia, ca la*

Somia, el torrent del

[əɫ tu'ren dəl su'mie]

Situació: zona urbanitzada (pl. 7e).

Era el tros de *torrent de Montpaó*, amb conreu d'oliveres, enclavat entre els trossos del Galeor, a sobre, i del Miravent, a sota. Pertanyia a la *hisenda del Pepet de l'Agneta* i com tots els altres prenia el nom de la casa que el conreava, a *cal Somia*. Avui forma part de la *urbanització Mas Romeu*.

Sonet, cal (Pl)

['kal su'net]

Nom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 30, atribuït a la família de Josep Sonet Vilà, vidu i pescador, i sa filla Teresa.

Significat del nom de la casa.- *Sonet*, a més de ser un llinatge estès pel Baix Penedès, també és una composició poètica formada de dos quartets i dos versos apariats.

“Soriano”, cal (Pl)

['kal su'rjanu]

Renom de la casa del carrer del Carme, núm. 6, atribuït a la família de Julià Guasch Vidal, pescador, i Antònia Tetas Rovira, amb llurs fills i avi Melcior Tetas Romeu. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Menció*.

Significat del renom.- *Soriano* és el gentilici de Sòria i també és un llinatge. Pel que fa a *Menció* és una denominació vulgar de Melcior, coincident amb el nom propi del vell cap de la família.

Sorolla, cal (Pl)

['kal su'roɫe]

Nom de la casa del carrer de Monturiol, núm. 16, atribuït a la família de Joan Sorolla Tardà, pintor, i Teresa Vallbé Novell, amb llur filla i gendre.

Significat.- *Sorolla* és un llinatge molt habitual al País Valencià.

Sort, la

Capb. 1656 (35r): ...*la sort* que termena a ponent ab el *camí de Vilanova*, de Maria Guerau. (ACAP)

sort de la Carrerada, la

Vegeu: *Carrerada, la sort de la*

Sort Llarga, la

Vegeu: *Llarga, la sort*

sort de les Oliveres, la

Vegeu: *Oliveres, la sort de les*

sort del Pou, la

Vegeu: *Pou, la sort del*

sort d'en Sans, la

Vegeu: *Sans, la sort d'en*

***Sota Calvet, el**

[əɫ 'sote kəl'βɛt]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Peça de terra que comprenia tot el costat de llevant del carrer de Jesús, des del carrer del Bisbe Català fins al *camí de la Manela* o del *Mas d'En Vives*. A mitjan segle XX, les cases

d'aquest tros de carrer ja estaven totes construïdes. Per tant, forma part del nucli urbà del poble de Calafell. La trobem documentada en un testament de data 23 de maig del 1900 (R.P.; ll.8; f.13).

***Sota, el camí de**

[ə'l kə'mi ðə 'sote]

Situació: zona rústica (pl. 3i, 4i, 3j).

Era el camí que anava des de *les Eres* fins a *l'estació del Ferrocarril* tot vorejant la llera del *torrent de la Cobertera*. El seu tram inicial era el mateix *camí de Vilanova* i, després, continuava amb l'antic *camí de l'Hostal*. En els anys cinquanta se'l coneixia pel *camí de Sota*, per diferenciar-lo de la carretera, quan, des del poble es volia anar a baix a mar. Avui ja no existeix. La variant de la *carretera de Bellvei*, n'ocupa el seu traçat. No obstant, els últims 100 metres, abans de trobar la *Comarcal 246*, encara hi romanen, i en són els seus darrers vestigis.

***Sota les “Vallas”, el camí de**

[ə'l kə'mi ðə 'sote lez 'βaləs]

Situació: la Platja (pl. 2k, 3k, 4k).

A les primeres dècades d'aquest segle, l'espai que hi havia entre la via del ferrocarril i els camps i horts de la part de sota i que avui estan edificats, era ocupat per un camí que anava des del *pas a nivell de Cal Batalla* fins a *l'Estany* i, li deien: *camí de Sota les “Vallas”*.

La companyia de ferrocarrils havia decidit evitar l'accés a les vies i travessar-les mitjançant la col·locació d'unes tanques de fusta de color verd, subjectades a uns trossos de rails verticals clavats a terra, les quals hi varen romandre, en alguns trams, fins als voltants de l'any cinquanta. El nom donat, popularment, a aquestes tanques, era el de: “vallas”.

L'any 1930, i per acord de la Corporació Municipal (LL.Tetas.- 1997: 31), aquest camí es començà a arranjar i l'any 1942 s'inaugurà definitivament amb el nom oficial d'avinguda de Mossèn Jaume Soler.

“Submarino”, cal (Pl)

['kal submə'rinu]

Renom de la casa del carrer de Sant Pere, núm. 10, atribuït a la família d'Agustí Torà Zaragoza, pescador, i Josepa Solé Domingo, amb llur fill.

Significat del renom:- *Submarino* és la traducció castellana de submarí, vaixell que navega per sota la superfície del mar.

Suís, cal (Po)

['kal su'is]

Renom de la casa del carrer de l'Església, núm. 11, atribuït a la família de Joan Rovira Plana, pagès, i Pilar Güell Domingo amb llurs fills Josep i Rosa junt amb l'avi Joan Rovira Sumoy.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Pau Plana, dit lo Suhis*”. Vegeu: *Jan Suís, cal*.

Significat del renom: *Suís* es el gentilici de Suïssa.

Suís, cal Jan (po)

Vegeu: *Jan Suís, cal*

Suïssa, ca la (Po)

['kale su'ise]

Renom de la casa del carrer Principal, núm. 26, atribuït a la família de Joan Sardà Planas, (del comerç) i la seva esposa Carme Arans Creus, amb botiga de queviures.

Significat del renom.- Suïssa és un país que forma una confederació republicana i està situat entre França, Itàlia, Àustria i Alemanya. Desconeixem el motiu de l'atribució.

Suïssa, cal Jaume de la (Po)

Vegeu: *Jaume de la Suïssa, cal*

Suïssa, cal Rafel de la (Po)

Vegeu: Rafel de la Suïssa, cal

***Suïsa, el trull de ca la**

[əɫ 'truɫ ðəl su'is]

Situació: el Poble (pl. 3i).

El vàiem instal·lat al carrer dels Màrtirs, núm. 17, a uns 30 metres de la carretera que va al Vendrell. El seu propietari era el senyor Rafael Sardà, de *ca la Suïssa*. Aquest trull era un dels dos que hi havia en el poble i, igual que el de cal Niceto, en posar-se en funcionament el del Sindicat l'any 1950, va disminuir enormement l'afluència de pagesos a fer l'oli de les olives de llurs collites fins que, finalment, va haver de cessar l'activitat.

Taiat o Tallat, cal (Pl)

['kal tə'jat] o [tə'lat]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 6, atribuït a la família de Joan Comas Ripoll, pescador, i Teresa Comas Valls.

Significat del renom.- Pel que fa a *Tallat*, significa que té un o més talls o solucions brusques de continuïtat. I quan a *Taiat*, és el mateix mot pronunciat amb *ieisme*, és a dir, amb la forma que es parla a les comarques nord-orientals i centrals de Catalunya fins a Barcelona i a les Balears, i consisteix amb una pronúncia sistemàtica de la “*i*” en comptes de “*ll*”, com per exemple *ai* en lloc d'*all*; *iapis* per llapis, *taiar* per *tallar*, etc.

Talà, cal (Po)

['kal tə'la]

Renom de la casa del carrer de Sant Joan, núm. 11, atribuït a la família de Jaume Mañé Colet, terrissaire, i Júlia Pérez Arce (Julita), amb llur filla Rosa. També hi vivia el germà Josep Mañé Colet, terrissaire, casat amb Marina Colet Gatell. En aquesta casa també se la coneixia per *cala Julita*.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “Josep Mayner, dit lo Talà”.

Significat del renom.- En primer lloc direm que com a “Talà” no trobem antecedents etimològics. Si acceptéssim “Talar” podria referir-se a un vestit que arriba fins als talons i, també, tallar arran de terra els vegetals (arrasar). Per saber a allò que es refereix ens caldria conèixer el motiu de l'atribució a la família.

Talaia, la

[lə tə'laje]

Situació: zona rústica (pl. 7h).

Són les restes d'una construcció el·líptica d'uns diàmetres de 5 i 7 metres, respectivament. Suposadament es va erigir com a torre de vigilància, atès que està construïda al cim d'un turó amb una gran visibilitat sobre el mar. La trobem damunt d'una muntanya de 132 metres d'altitud que separa la partida del *Mas d'En Vives* i les terres de la *Quadra de Sant Miquel de Segur*. Es va edificar entre el turó del *Pujal*, que veiem a sobre, i el del *Graó*, a baix. Si hom se situa en el lloc on és emplaçada, albira la costa des de més enllà de Cubelles, pel costat de llevant, fins a les platges del Francàs, pel de ponent.

També en fa referència el capbreu de 1570 (2r):... “illam masiam maiori parte diritam (??) in qua est constructa quedum (?) turris nuncupata *lo cap de guerra*”, “ab oriente cum *coll de la Coma Farella* partim et partim cum *podio de la talaia* a meridie tendit serra serra (??) ad *podium den Bertran*... locum dictum los *aguays*... serra dicta la *serra Squarranossa*”, de Montserrat Papiol (1591). (ACAP)

Talaia, el puig de la

Capb. 1565 (14r): ... “erant due masie nunc dirrute et constructa est dicta *turris / de capdeguerra* et terminatur ab oriente cum collo *de la coma / farella* partim et partim cum podio dicto *de la Talalla* / a meridie tendint serra cum *podio d'en Bertran* partim...” (ACBP)

***Tallaferro, cal (Po)** [ˈkal ˈtaʎəˈfɛru]

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunion de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Salvador Arnant, dit lo Tallaferro*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Tallaferro, el fondo del [əɫ ˈfondul ˈtaʎəˈfɛru]

Situació: zona rústica (pl. 5b).

Fondalada estreta i d'uns 500 metres de llargada, situada a l'extrem NO del terme de Calafell. La seva entrada la trobem tocant la línia divisòria d'aquest terme amb el de Bellvei, en el lloc on hi ha el *torrent de les Codines o Escodines*, el qual, més avall, pren el nom de *torrent de la Cobertera*. Per a més detalls, direm que, anant cap aquesta darrera població està situat després del *fondo dels Noguers*, al nord de *la plana de la Griera*. El nom d'aquesta fondalada el veiem referit en el plànol de l'Institut Cartogràfic de Catalunya, però tal com hem dit en el dels Noguers, tampoc no hem trobat cap més altra constància escrita ni verbal d'aquest nom.

Talleret, cal (Po) [ˈkal təʎəˈret]

Renom de la casa del carrer Major, núm. 3, atribuït a la família d'Alfons Mañé Font, pagès, i Anna Guinovart Gatell amb llurs fills Carme i Josep, junt amb els avis paterns Joan Mañé Giró, pagès, i Maria Font Rovira.

Significat del renom.- El mot talleret es el diminutiu del nom que té un obrador industrial o artista. En desconeixem l'atribució a la família.

Talleret, ca l'Anita del

Vegeu: Anita del Talleret, ca l'

Talleret, cal Josep del (Po)

Vegeu: *Josep del Talleret, cal*

***Talleret, el torrent del** [əɫ tuˈren dəl təʎəˈret]

Situació: zona rústica (pl. 6f).

Era el tros del *torrent de Montpaó* situat a la partida del *mas de l'Espasa* i entre el tros de *torrent del Gregori* i el del *Sense*. Prenia el nom del renom de la casa que el conreava: a *cal Tallaret*. Avui no existeix pel fet de passar-hi l'*autopista de Pau Casals*.

Tallines, cal (Pl) [ˈkal təˈʎinəs]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 45, atribuït a la família de Josep Sans Solé, pescador i Anna Baena Margalet.

Significat del renom.- *Tallines* és el plural de “tallina” nom vulgar del mol·lusc bivalve amb unes estries circulars ben marcades a la seva conxa, i referit amb el nom de “tallarina”. Aquest mol·lusc era molt abundant colgat a les sorres banyades per la mar calafellenca.

Tapassot, cal (Po) [ˈkal təpəˈsɔt]

Renom de la casa del carrer del Pou, núm. 46, atribuït a la família de Pere Nin Romeu, vidu, pagès i el seu fill Josep Nin Milà casat amb Anna Pedro Guinovart i llurs fills Pere, Joan i Alberta.

Significat del renom.- Un *tapassot* és un terreny de pedra flonja o de terra més dura que l'ordinària, de consistència argilosa i de color fosc. En el Penedès se li diu un *tapàs*.

Tapassot, cal Pere (Po)

Vegeu: *Pere Tapassot, cal*

Tapassot, el torrent del

[ə'l tu'ren dəl təpə'sɔt]

Situació: zona rústica (pl. 4h).

És el tros del *torrent de la Cobrera*, amb conreu de vinya, oliveres i fruiters, situat a sota del poble de Calafell, el qual afronta, a la part superior, amb el tros del *torrent del Fuster* i, a la part inferior, amb el tros del *Panxo*. Pren el nom de la família que el conrea.

Taranet, cal (Pl)

['kal tərə'nɛt]

Renom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 22, atribuït a la família de Felisa Pérez Navarro, vídua i la seva filla Montserrat Margalet Pérez.

Significat del renom.- Taranet és el diminutiu masculí de tarana que es un ball de rodona a manera de sardana i acompanyat de cant, que es balla en terres tortosines. En desconeixem el motiu de l'atribució.

Tarragona, cal (Pl)

['kal tərə'ɣone]

Renom de la casa del carrer del Carme, núm. 16, atribuït a la família d'Alfons Pallejà Escoda, pescador, i Anna Romeu Borrell, amb llurs fills.

Significat del renom.- *Tarragona* és el topònim de la ciutat situada al SO de Barcelona i a la vora del Mediterrani, la qual fou l'antiga capital de la província romana, denominada "La Tarraconense". L'atribució a la família l'origina el fet que el cap de família procedia d'aquesta ciutat.

Tarragona, camí de

Capb. 1565 (43r): "Item aliam pesiam terre continentem octo iugera in loco / vocato *lo camí de Tarragona* confrontatam ab oriente / cum honore Joanis Sans a meridie cum honore Petri Batet qui fuit de pertinentiis ipsius pecie terre cum ho- / nore Petri Lluch cum honore dicte confitentis mediante / in omnibus camino quo itur ad villam de Vendrello ab Martí..." (ACBP)

Capb. 1656 (45r): ... la *Salve Regina* que termena a tramuntana ab un *caminet que va a Tarragona*, de Joan Borrell (1662). (ACAP)

Capb. 1695 (22v): ... lo *Camp Llarch del Prat* a tramuntana *cami real de Tarragona* de Sebastià Ugue... (ACAP)

Teatre Auditori Municipal, elVegeu: *Auditori Teatre Municipal, l'***Teixoneres, les**

[ləs tu'xu'nerəs]

Situació: zona rústica (pl. 5j.).

Partida de terra que engloba els voltants del *Poblat Ibèric* i s'estén des de la partida del *camí de Vilanova*, al nord, fins al mar, al sud, i des dels terrenys de *l'heretat del Mas de la Mel*, a llevant, fins els de la partida *els Prats*, a ponent. Sobre aquesta darrera partida hi ha construïda la *urbanització Alorda Park*. La trobem documentada en diverses inscripcions. D'entre les quals citarem la d'atorgament de capítols matrimonials de data 1 de gener de 1869 (R.P.; ll.5, finca núm. 590).

També en fa referència el capbreu de 1570 (62r): "*las toxoneras* [...] a cers *cami de Vilanova*", dels pubills Totasaus (1591). (ACAP)

"Tercio", cal (Pl)

['kal 'tɛrsju]

Renom de la casa del carrer de Vilamar (abans, del General Sanjurjo), núm. 6, atribuït a la família de Josep Torres Gatell, pescador, i Ventura Mestres Serra, amb llurs filles i gendre.

Significat del renom.- En desconeixem l'atribució.

“Teresita”, ca la (Pl) [ˈkale tərəˈsite]

Nom de la casa del carrer de Montserrat, núm. 4, atribuït a la família de Maria Teresa Serret Andrés, vídua, i la seva filla Teresa Verdaguer Serret, modistes.

Significat del nom de la casa.- *Teresita* és un diminutiu en castellà del nom de dona Teresa.

Terra, el ganxet de (Ta)

Vegeu: *Nas de Bou, el*

Terra, el turó de (Ta) [əl tuˈro δəˈtɛrɐ]

És una roca que es troba a 55 brases, davant de Calafell.

Senyes:

El Campanar de Cubelles per la Masia de Llevant.

El Campanar del Vendrell per l’Ermita de la Dent.

La Dent de Montmell pel Campanar del Vendrell.

La Trencadeta dels Farallons per la Casa de les Monges.

Territ, cal (Po) [ˈkal tərɪt]

Renom de la casa situada en el número 3 del carrer de les Penyes i atribuït a la família de Joan Sicart Domingo, jubilat, i Maria Mañé Ballester amb llur fill Josep, casat amb Felicitas Murillo Soler.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “Gregori Sicart, dit lo Territ”

Significat del renom.- Un territ és un ocell de la família dels escolopàcids d’uns 19 cm de llargada i aspecte rabassut.

Territ, cal (Pl)

Vegeu: *Magí, cal*

Territ, cal Josep del (Po)

Vegeu: *Josep del Territ, cal*

Tetes, cal, (Pl) [ˈkal ˈtɛtəs]

Renom de la casa del carrer del Carme, núm. 4, atribuït a la família de Josep Tetes Miró, del comerç, i Anita Timonet Pol amb llur filla Maria Rosa. En aquesta casa també se la coneixia per *la Botiga Nova* i per *cal Sarandilla*.

Significat dels renoms.- *Tetas* (Tetes en català) és un llinatge molt estès per l’Alt i el Baix Penedès, entre altres, i coincideix amb el nom de família o primer cognom del cap de la casa. També significa mainaderes i mamelles.

Quant a *la Botiga Nova*, és el nom de la botiga o petit magatzem de venda al públic que regentava el titular en el mateix carrer i número referits, i pel que fa a *Sarandilla* és el renom de la casa pairal situada al nucli antic del poble de Calafell i de la qual en provenia el titular.

Teuler, el Forn (partida de terra)

Vegeu: *Forn Teuler, el*

Tiano, cal (Pl) [ˈkal ˈtjanu]

Renom de la casa de l’avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 3, atribuït a la família de Sebastià Torà Bosch, pescador i Consol Mariano Serrano amb llurs fills.

Significat del renom: Tiano és una reducció de Sebastià després d’afegir-hi la partícula no.

Tires, les

[læs 'tírəs]

Situació: zona rústica.

Peça d'uns 2 jornals de terra, documentada en una manifestació d'herència de data 2 d'abril de 1861 (R.P.; ll.4; f.121). No hem pogut localitzar la seva situació, encara que tot apunta que està a ran del torrent de *la Cobertera* i dins la partida de *la Bassa Miquela*.

També en fa referència el capbreu de 1633b (49r): "... *les Tires o les Oliveretes*" de Pere Totasaus (ACAP).

Tirolao, cal (Po)

['kal tiru'law]

Renom de la casa del carrer del Mar, núm. 14, atribuït a la família de Ramon Ferré Blanch, pagès, i Maria Menéndez Álvarez, amb llur fill Ramon.

Significat del renom.- Segons manifestacions de la família, el mot Tirolao prové d'Estanislao, nom propi d'home modificat fonèticament per l'anomenada etimologia popular.

Tirolao, cal (Pl)

['kal tiru'law]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 24, atribuït a la família de Josep Almirall Martí, pescador i Ramona Guasch Bosch, amb llur fill Josep.

Significat del renom.- Tal com acabem d'expressar a la definició anterior, el mot Tirolao prové d'Estanislao, nom propi d'home i que va ser el d'un avantpassat de la família (Estanislao Almirall), pare de Josep, Pere i Sebastià Almirall Martí. La transformació referida pot considerar-se clarament d'etimologia popular.

Tirolao, ca l'Aleix del (Pl)Vegeu: *Aleix del Tirolao, ca l'***Tita, cal (Po)**

['kal 'tite]

Renom de la casa del carrer de Sant Joan, núm. 4, atribuït a la família de Rosa Milà Sardà, vídua, i el seu fill Josep Mestre Milà, pagès.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "Joseph Mestre, dit lo Tita".

Significat del renom.- Aquest mot té diverses accepcions: nom en què es criden les gallines i altre aviram, sobretot quan se les hi dona menjar; gallina o altre animal volàtil domèstic, en llenguatge infantil; polla d'Índia... De fet "tita" és una reducció de "petita" i desconeixem el motiu pel qual fou atribuït aquest renom a la casa.

Tita, ca la Palmira el (Po)Vegeu: *Palmira el Tita, ca la***Titus, cal (Po)**

['kal 'titus]

Renom de la casa del carrer de Jesús, núm. 4 atribuït a la família de Josep Salvó Mañé, jornalero, i Maria Figueras Marcas.

Significat del renom.- Titus és un nom propi d'home.

Tòfol, cal (Po)

['kal 'tɔful]

Nom de la casa del carrer de Jesús, núm. 7, atribuït al llinatge dels Palau. Avui hi trobem la família de Ramon Palau Papiol.

Aquest renom ja el trobem a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26, però referit a "Chistoful Castells, dit lo Tòfol".

Tòfol, cal (Pl)

['kal 'tɔful]

Nom i renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 48, atribuït a la família de Josep Martí Suau, pescador, i Madrona Domingo Tetas, amb llur fill i avi. En aquesta casa,

ahora, se la coneixia per *cala Madroneta*, referit al nom en diminutiu de la mestressa, i també per *cal "Rebelde"*.

Significat del nom i renom.- *Tòful* és una reducció del nom propi d'home Cristòfol, i pel que fa a *Rebelde*, és un qualificatiu castellà equivalent a "rebel" en català i denota la persona que es resisteix a obeir l'autoritat.

Tòfol, cal Josep del (Po)

Vegeu: *Josep del Tòfol, cal*

Tòfol de la Manela, cal (Po) [ˈkal ˈtɔful dələ məˈnɛle]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Ventura Gassol (abans, del Marquès de Comillas), núm.2, atribuït a la família de Josep Llevadies Mestre, pagès, i Teresa Robert Romagosa, amb llur fill Cristòfol.

Significat del renom.- "*Tòfol*" és la reducció del nom d'home Cristòfol, i pel que fa a "*de la Manela*" direm que és l'específic que ens indica la casa de la qual provenia.

Tòfol, cal Ramon del (Po)

Vegeu: *Ramon del Tòfol, cal*

Tofolenc, o Tofollenc, cal (Po)

Renoms que hem trobat referits però sense antecedents.

Tomàs, cal (Po) [ˈkal tuˈmas]

Nom de la casa del carrer de la Barceloneta, núm. 7 i atribuït a la família de Josep Pons Pedro, pagès, i Dolors Rovirosa Nin amb llur fill Joan i també l'àvia Agneta Pedro Mañé. Últimament i referint-se al fill a la casa també li deien *cal Joan del Tomàs*.

Significat del renom: Tomàs és un nom propi d'home.

Tomas Parra, cal (Pl) [ˈkal tuˈmas ˈpare]

Nom de la casa del carrer de Vilamar (abans, del General Sanjurjo), núm. 63, atribuït a la família de Tomàs Parra Romera, jornalero, i Rosita Molist Robert.

Significat del nom de la casa.- És coincident amb el nom propi i primer cognom del cap de família.

Tomàs de la Sínia, cal (Pl) [ˈkal tuˈmaz dələ ˈsɪnia]

Conjunt nominal i nom de la casa del carrer de Sant Pere, núm. 22, atribuït a la família de Tomàs Noya Borrell, xofer, i Carme Bonmatí Cuenca, amb llurs fills.

Significat del nom de la casa.- *Tomàs* és nom propi d'home i coincident amb el del cap de família i *de la Sínia*, és l'específic que ens indica el lloc de la seva procedència.

***Tomasa, ca la (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "Na Theresa, vda. de Mestre, dita la Thomása". En desconeixem el carrer i la casa on vivia.

Tomaset, cal (Po)

Vegeu: *Peret Carreter, (Esquilador), cal*

Ton Jeroni, cal (Pl) [ˈkal ˈton ʒəˈrɔni]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Montserrat, núm. 6, atribuït a la família d'Antoni Solé Hernandez, viatjant, i M. Dolors Plana Ferret, amb llurs fills.

Significat del renom.- *Ton* és una reducció familiar i dialectal d'Anton, nom propi d'home. *Jeroni*, a més de ser, també, un nom propi d'home, significa la casa de la qual procedeix.

Ton del Pessetes, cal (Po) [ˈkal ˈtɔn dəl pəˈsetəs]

Conjunt nominal i renom de la casa del Marquès de Samà, núm. 21, atribuït a la família d'Anton Vidal Giró (recader), i Dolors Miró Salvó amb llurs filles Carme i Montserrat. També hi convivia el matrimoni Andreu Vidal Rovirosa i Carme Giró Montagut amb llur néta Laura.

Significat del renom.- *Ton* és una reducció familiar d'Anton, i *del Pessetes* en indica la casa de la qual en provenia.

Tona, ca la (Pl) [ˈkale ˈtɔne]

Renom de la casa del carrer del Carme, núm. 18, atribuït a la família d'Antoni Pallarès Borràs, pescador, i Antònia Torras Tetes, amb llurs filles. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Xut*, renom atribuït a n'Antoni Pallarès pel fet que jugava a futbol i tenia un bon xut.

Significat del renom.- *Tona* és una reducció vulgar i dialectal d'Antònia, nom propi de dona i que coincideix amb el de la mestressa de la casa.

Tona el Cargol, ca la (Po)

Vegeu: *Cargol, cal*

Tona Marcelino, ca la (Po)

Vegeu: *Puça, cal*

***Toni cal** (Po)

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Julià Urgell, dit lo Toni*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Torre, el Camí de la (partida de terra)

Vegeu: *Camí de la Torre, el*

Torre, el camí de la

Vegeu: *Torredembarra, el camí de*

torre del Cap de guerra, la

Vegeu: *Cap de guerra, la torre del*

Torredembarra, el camí de [əl kəˈmi də ˈtoɾeðəmˈbare]

Situació: zona rústica (pl. 2h 2i).

Se'l coneix també per camí de la Torre i és una prolongació del carrer de Torredembarra. Venint d'aquest carrer, comença just després d'haver travessat la *carretera Comarcal 246* que va de Vilanova al Vendrell. Passa per davant del *cementiri Municipal* i, després de guanyar una pujadeta d'uns 70 metres de llarg, pel seu costat esquerre voreja les cases de la *urbanització Calafell Residencial*, les quals arriben fins a l'acabament del terme, lloc on es troba la partida de terra denominada *el Mas Carrencà*. Antigament, el camí seguia fins a Torredembarra, poble que consideraven important pel fet d'haver-hi notari. Si des d'aquell lloc reculem uns 150 metres, a la part de sobre del camí veurem els darrers vestigis del que fou l'antic i únic camí de carro que, des d'aquest punt, es dirigia cap al Vendrell.

Torredembarra, carrer de (Po)

Aquest carrer comença a l'actual *plaça de Catalunya* i acaba a les afores del poble tot enllaçant amb el camí anomenat de *Torredembarra*, atès que era el que emmenava a aquesta població amb la que Calafell hi tenia molta relació entre altres perquè tenia notari. Sovint en aquell camí li deien de la Torre i en moltes ocasions el trobem documentat d'aquesta manera.

torrent

Vegeu: *Batalla, Bo, Bolavà, Cafeter, Capbaix, Carter, Casa Nova de Segur, Casa Vella de Segur, Castellenc, Cobertera, Codines, Coll, Colmedo, Comafarella, Estany, Fuster, Galeor, Gorg, Gregori, Graiera, Joan del Mas de l'Espasa, Martí, Marus, Mas de l'Espasa, Mas d'en Vives, Masell, Miravent, Montpaó, Pansa, Panxo, Pau de Fora, Pere Totusaus, Quima, Ràfols, Riba, Rion, Romeu, Rovira, Salvador, Vidal, Vinyas, Sense, Somia, Tallaret, Tapassot, Való, Viola, Wenceslao, Xuflero.*

Torrent, el

[əɫ tu'ren]

Situació: zona rústica (pl. 3f).

El terme municipal de Calafell pel fet de tenir tantes torrenteres amb terrenys cultivables, fa que els seus propietaris les refereixin, entre llurs familiars, amb el nom de torrent i, fins i tot, alguns varen fer constar aquest apel·latiu en determinades transaccions. Això ha originat que, en llocs ben diferents, hi trobem el mateix nom, encara que, generalment, en cada cas l'acompanya un altre nom més indicatiu del lloc al qual es refereix. Tenim, per cas, *el Torrent* o *Camí de l'Hostal* (R.P.; ll.3; f.67) i *el Torrent* i *Rafela* (R.P.; ll.19; f.70). El primer correspon a la part de la torrentera que pertany a la partida del *Camí de l'Hostal* i el segon es troba dins la partida de la Rafela. Tot i que tots dos pertanyent al mateix torrent de la Cobertera, són força distants entre si.

Torrent, el (peça de terra)

Capb. 1565 (28v): “Item aliam pesiam terre de oliuiis plantyatam ad locum / vocatum *lo torrentet* per quam transit quidam torrens / dictus *lo torrent* continentem in se unum jornale parum plus / vel minus partim campam et partim garrigam...” (ACBP)

Torrent, el catxo del

Capb. 1633 (50r): ... al *Cacho del torrent*, d'Antoni Ivern. (ACAP)

Torrent, la plana del

Capb. 1565 (4v): “Item quandam peciam terre campam scitam in dicto / termino de Calafello partim dicta *la plana lo torrent* et / partim *la palissa* in qua partita dicta *la pallissa* est / construicta quadam peiicia cum herea...” (ACAP)

Torrent del Rovira, el (partida de terra)

[əɫ tu'ren dəɫ ru'βire]

Situació: zona rústica (pl. 4g).

Peça de terra, documentada com a partida, i inscrita com a tal en el Registre de la Propietat. (ll.9; f.190). La trobem referida en uns capítols matrimonials de data 30 de desembre de 1845. La descripció del lloc la podem definir com el tros de torrent de la Cobertera que travessa el camí de Montpeó.

Torrentet, el

[əɫ tu'ren'tet]

Situació: zona rústica.

Peça de terra denominada amb aquest nom que trobem documentada en dues manifestacions d'herència, una del 1911, i l'altra del 1920, però que no hem pogut localitzar la seva situació.

També trobem referència d'un *torrentet* en els capbreus dels anys següents:

Capb. de l'any 1565 (8v): ... “parte torrentis dicti *lo torrentet* confrontatam //f.9// ab oriente partim cum honoribus Petri Serra partim cum hono[re] / Tomei Borrell partim cum honore Petri Botet partim cum honore Francisci Calell et partim cum honore Anthonii Llagostera / a meridie cum honore Petri Totasaus ab occidente cum...” (ACBP)

Capb. de l'any 1570 (45r) ... *Torrentet* de Joan Garau (1591) (ACAP).

torrentet d'Alibis

Vegeu: *Alibis, el torrentet d'*

Torrents, els

Capb. 1633 (59r): ... *els torrents* de Pere Duran. (ACAP)

Torres de la “Lectra”, les

[ləs ˈtorəz ðə lə ˈlɛktrɛ]

Situació: zona rústica (pl. 3i).

El mot “lectra” és una abreviació de la paraula electricitat. En el moment que qualsevol persona del poble donava com a referència les *Torres de la Lectra* es referia al punt de la carretera que venia de Vilanova i anava cap al Vendrell (*la Comarcal 246*), en el qual hi travessaven un seguit de cables d'alta tensió, suspesos per dues grans torres metàl·liques, col·locades una a cada costat de la carretera descrita.

Aquesta línia d'alta tensió, amb les torres corresponents, avui encara existeix i està situada, tot baixant cap a mar, poc abans d'arribar en el lloc on hi trobem el poliesportiu, però la referència descrita ja no s'usa.

Tortosí, cal (Po)

Vegeu: *Guitarra, cal*

Tortosí, cal Baptista el

Vegeu: *Baptista el Tortosí, cal*

Trajo de Garbí o d'Escalfafaves, el

Vegeu: *Espineta, la platja de l'*

Trajo de Llevant, el

Vegeu: *Esquerra, la platja i, també, Botigues de Calafell, les*

***tremolar, cal Fa (Po)**

Vegeu: *Fa tremolar, cal*

Trencada, la (Ta)

[lə trənˈkaðe]

Es troba davant del Rec de Cunit. És una baixada a un fons de 500 braces en el lloc que es pesca més fora, davant de Cunit.

Trenta, el faralló de (Ta)

[əl fərəˈllo ðə ˈtrɛnte]

Es troba a un fons de 30 braces, davant de Berà.

Senyes:

L'Arc de Berà descobrint-lo per la banda de Garbí.

L'Arc de Berà pel Peu de la Muntanya quan sortia.

El Campanar de Torredembarra per Sant Antoni d'Albinyana.

Tres Pins de Cunit, els

[əls ˈtrɛs ˈpinz ðə kuˈnit]

Situació: Segur (pl. 11j).

Aquests pins, arrencats en sentit de mar a muntanya marcaven la línia divisòria dels termes de Calafell i Cunit. Com els tres de Segur, feien pinyes amb pinyons comestibles (pinus pinea) i els trobàvem en el lloc on actualment és el carrer del Duero. Varen ser tallats quan es va urbanitzar aquell indret.

Tres Pins de Segur, els

[əls 'trɛs 'pinz ðə sə'ɣu]

Situació: Segur (pl. 7j).

Segons manifestacions verbals, en altre temps els terrenys sorrosos de la part baixa del terme de Calafell, anomenats prats, havien estat coberts de pins de la classe dels “pinyers” o “pinyoners” (*pinus pinea*). Un testimoni d'aquesta afirmació en podria ser els que restaven dempeus fins ben passats els anys cinquanta del segle XX, els quals varen anar caient, tallats, a mesura que les urbanitzacions del indrets on encara els hi vèiem anaven avançant. Els anomenats *Tres Pins de Segur* eren un d'aquells testimonis. Arrenglerats, en sentit de mar a muntanya, marcaven l'entrada a la gran hisenda de la *Quadra de Sant Miquel de Segur*. Dos dels quals —els del costat de muntanya— a principis d'aquest segle encara estaven dempeus i es poden veure drets i vius dins del jardí de la casa núm. 8 del carrer del Tajo. El del costat de mar, fonts veïnals diuen que va ser plantat feia uns 35 anys.

Treseta Fonts, cal Pau de la (Po)**Vegeu: *Cal Pau de la Treseta FontsTretze, la roca de (Ta)**

[lə 'rɔke ðə 'tɾetʒe]

Es troba a un fons de 13 braces, davant de Sant Salvador i és a continuació de la *roca de Catorze*.

Trilles, la baixada d'en

[lə βə'ʃaðe ðən 'triʎəs]

Situació: zona rústica (pl. 4j).

Té la mateixa descripció que la que hem donat a la Pujada d'en Trilles.

Trilles, la Baixada d'En (partida de terra)

[lə βə'ʃaðe ðən 'triʎəs]

Situació: zona rústica (pl. 4j).

En concepte de partida de terra cal considerar-li la mateixa descripció que la de *la Pujada d'en Trilles*. Com a tal baixada surt documentada en una manifestació d'herència de data 12 d'abril de 1916 (R.P. II.1; f.87).

Trilles, l'Hostal d'EnVegeu: *Hostal d'en Trilles, l'***Trilles, la pujada d'en**

[lə pu'ʒaðe ðən 'triʎəs]

Situació: zona rústica (pl. 4j).

Era el tros final, costerut i molt rost vist des de baix, de l'antic *camí de la Costa* que, després de passar per davant de *l'hostal d'En Trilles* (*l'Hostal Caigut* i també *la casa de Mossèn Jaume*), enllaçava amb *el camí de Vilanova* que venia des del poble. Ho feia a uns 100 metres sobre mateix del començament de *l'estany Llarg*.

Als primers anys d'aquest segle XXI, de l'esmentada pujada n'existia un tros d'uns 70 metres de llargada, que, en sentit oblic, vèiem que sortia del costat de dalt de *la carretera Comarcal 246*, davant mateix de l'entrada que la *urbanització Alorda Parc* té des d'aquesta carretera. Avui la pujada està tapada per un pas elevat que han contruït al seu damunt.

Trilles, la Pujada d'En (partida de terra)

[lə pu'ʒaðe ðən 'triʎəs]

Situació: zona rústica (pl. 4j).

Aquesta partida té una extensió reduïda i, per tant, cal considerar-la com una subpartida de la del Camí de Vilanova, atès que sempre surt inscrita conjuntament amb el nom d'aquesta darrera. Podem descriure-li els següents límits aproximats: al nord i a llevant, el que queda de l'antic camí de Vilanova; a ponent, el curs del torrent de la Cobertera i, al sud, el traçat de l'antic camí de la Costa. Com hem dit anteriorment, aquesta partida figura inscrita conjuntament

amb la del *Camí de Vilanova* i, sovint, també les acompanyen la dels *Cirerers* i la *Creu del Carrabiner*, segons el tros de terra al qual es refereix. La trobem documentada, entre altres, en una manifestació d'herència de data 14 de març de 1876 (R.P. ll.3; f. 37) i en una donació de data 8 de gener de 1959 (R.P. ll. 19; f.140).

Trinquet, plaça del (Pl)

La *plaça del Trinquet* és molt antiga. Està situada al peu del castell pel seu costat de llevant i la travessa el *carrer de les Penyes*. La trobem just al darrere de l'actual *Casa de la Vila*.

***Trinxeres, les**

[ləs trɪŋ'ʃerəs]

Situació: zona rústica (pl. 5i).

Nom donat al cim de *la muntanya del Comú* mirant la costa. Prové del fet d'haver-hi estat emplaçades, dins les corresponents trinxeres, unes bateries d'artilleria durant la guerra civil. Des d'aquell lloc, fins a *la carretera de Calafell a Barcelona*, s'hi estén *la urbanització Bellamar*.

***Trompinot, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Jaume Casas, dit lo Trompinot*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

***Truc, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Macià Romeu, dit lo Truch*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

trull

Vegeu: *Antic, Niceto, Sindicat, Suïssa*.

Trull, el (partida de terra)

[lu 'truʎ]

Situació: zona rústica.

Nom de peça de terra que trobem relacionada, entre altres, en el llibre de comptes de la Parròquia, dels anys 1680-1689: *lo trull*. (A.H.D.T.; ll.8). No hem localitzat la seva situació.

***Trull, la bassa del**

[lə 'base ðəl 'truʎ]

Situació: el Poble (pl. 2h).

Era al darrere mateix de l'edifici de l'antic trull del poble, el qual estava situat al carrer de l'Aire. El veiem a l'altre costat de *cal Farreny* i, just, al començament del camí que anava cap al Vendrell passant per la *masia de la Font*. El toll d'aigua d'aquesta bassa variava i depenia de l'època de l'any i de la sequera que es patia, però, en cap cas, arribava a un metre de profunditat a la seva part més fonda. Sobre d'aquesta bassa i sobre mateix dels terrenys de trull s'hi construïren les escoles Municipals.

Tuietes, ca la (Po)

['kale tu'jetəs]

Renom de la casa del carrer del Mar, núm. 40 atribuït a la família de Gertrudis Cusidó Olià, vídua, i els seus fills Dolors i Francesc Gatell Cusidó, pescador.

Significat del renom.- Tuies és la reducció del nom de dona Gertrudis, i Tuietes és el seu diminutiu afectiu.

Tulita, ca la (Pl)

['kale tu'lite]

Renom de la casa del carrer de Monturiol, núm. 28, atribuït a les famílies de Rafel Sans Isern, pescador i Antònia Martínez Ruiz, amb la seva filla, i també amb Martí Sans Casas, pescador, i Gertrudis Isern Guasch, amb llurs fills.

Significat del renom.- Tulita, en castellà, és el diminutiu de Tula, el qual és un hipocorístic de Gertrudis.

Turisme de la Platja, el Centre d'Iniciatives i

Vegeu: *Centre d'Iniciatives i Turisme de la Platja, el*

Turisme de Segur, el Centre d'Iniciatives i

Vegeu: *Centre d'Iniciatives i Turisme de Segur, el*

turó

Vegeu: *de la Font, Guardiola.*

turó de Fora, el (Ta)

[ə'l tu'ro ðə'fɔre]

Vegeu: *Gros, el turó*

turó Gros, el (Ta)

Vegeu: *Gros, el turo*

turó de la Guàrdia, el

Vegeu: *Guàrdia, el turó de la*

turó de Terra, el (Ta)

Vegeu: *Terra, el turó de*

Uguer, el Mas d'

['maz ðu'ɣe]

Vegeu: *Huguer, el Mas de n'*

urbanització

Vegeu: *Alorda Parc, Baronia del Mar, Bellamar, Bona Nova, Bosc Orbaneja, Brises de Calafell, Calafell Parc, Calafell Residencial, Casa nova, Comafarella, Estany, Jardí Amèrica, Jardí Desvalls, Mas Mel, Mas Romeu, Masia de la Font, Miramar Residencial, Montmar, Prat de Calafell, Segur de Calafell, Segur de Dalt, Sicart, Valldemar, Vil·les.*

Vador el Pessetes, cal (Po)

['kal βə'ðol pə'setəs]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Mar, núm. 44, atribuït a la família de Salvador Fontanillas Vidal, fuster, i Maria Gatell Ricart, juntament amb Josep Gatell Hugué, pensionista, i Francesca Ricart Olià.

Significat del nom.- Vador és la reducció del nom personal Salvador i l'específic Pessetes ens denota la casa de la qual procedia el cap de la família.

Vadora el Pessetes, ca la (Po)

Vegeu: *Pessetes, cal*

Vadoret, cal (Po)

['kal βəðu'rət]

Renom de la casa del carrer de l'Església, núm. 21, atribuït a la família de Salvador Miró Sans, flequer, i Demosa Sans Frutos amb llurs fills Joan i Marcel.

Ens cal dir que el renom de *Salvadoret (no Vadoret)*, el trobem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "Pau Juncosa, dit *lo Salvadoret*". No obstant, això no vol dir que el llinatge últim provingui del mateix tronc.

Significat del renom.- *Vadoret* és el diminutiu afectuós de Salvador.

Valencià, el fondo del

[ə'l 'fondul βələnsi'a]

Situació: zona rústica.

Aquesta fondalada també la trobem referida com a partida de terra. Però, ni com a tal ni com a fondo, no l'hem pogut localitzar en el plànol del municipi. Sabem, però, que constitueix

una part dels terrenys que configuraven l'antiga Graiera i que, avui, són el club de golf que s'hi ha construït, però no hem pogut determinar quins. També se li deia *coma Llagostera* (R.P.; ll. 20; f. 187).

Valencià, el Fondo del (partida de terra)

Vegeu: *Fondo del Valencià, el*

Való, cal (Po) [ˈkal βəˈlo]

Renom de la casa situada al carrer del Pou, núm. 29, atribuït a la família que hi vivia amb el cognom o nom de família d'Urgell. (Emili Urgell Rovirosa i Rosa Viñas Juncosa). També hi vivien la nora, n'Antònia Riera Plana i la seva filla Carme Urgell Riera. Antigament havien romàs al carrer de l'Aire en una casa gran en la que hi ressaltaven cups importants.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "Isabel Vda. de Viñas, dit lo Baló"

Significat del renom.- *Baló* escrit amb "B" refereix una bala de mercaderies relativament petita, i també vol dir una pilota grossa. Però si l'escrivim amb "V" ens denota el gentilici de Valònia (Bèlgica). Ignorem el motiu de la seva atribució i a quin dels dos es pot referir.

***Való, els cups del** [əls ˈkubz δəl βəˈlo]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Es denominava d'aquesta manera un cert celler mig caigut que hi havia als voltants del núm. 21 del carrer Major. Cal pensar que contenia els cups de cal Való, atès que aquesta casa havia estat al carrer de l'Aire, és a dir, relativament a prop d'aquell lloc.

***Való, el fondo del** [əl ˈfondul βəˈlo]

Situació: zona rústica (pl. 4e).

Era una fondalada de terra de secà molt fèrtil, amb vinya, cereals, oliveres i fruiters i va ser conreada fins ben passats els anys cinquanta. Actualment, està enrunada del tot pel fet d'haver estat un abocador de deixalles.

A mà esquerra, pujant, hi havia el camí que arribava fins a la corresponent barraca de pedra seca. Després continuava cap amunt. El fondo començava a l'antic *camí de Bellvei* sobre mateix del *torrent de la Cobertera*. Era, just, al costat nord de *la pedrera del Pansa* (Xemeneies MAYAL) i arribava fins al tros *d'això el Grau*, situat al capdamunt de la partida de terra anomenada *el Coscó Vell*.

Való, el torrent del [əl tuˈren dəl βəˈlo]

Situació: zona rústica (pl. 3g).

És el tros del torrent de la Cobertera que trobem a sota del traçat de l'autopista de Pau Casals. Abans d'haver construït aquesta autopista tenia, a la part superior, el tros de torrent anomenat del Rion. A la part inferior el segueix el torrent de la Quima. El seu nom el pren del renom de la casa que en són propietaris: a cal Való.

Valldemar, urbanització [urβənizəˈsjo βaλdəˈmar]

Situació: zona urbanitzada (pl. 9a, 9b, 10b).

La urbanització Valldemar és la més septentrional de Calafell ja que voreja els límits de Castellet i la Gornal. S'estén pels voltants de la masia inhabitada de *cal Perotet*. Cap a ponent està parcel·lada sobre terres de la partida *la Foradada* i els seus propietaris manifesten que aquell tros d'urbanització se li diu Montmar.

La resta de terrenys corresponien a les partides denominades *Montpaó* i *coma del Lleó* pertanyents a l'antiga heretat Marrugat i, també, a terrenys de l'heretat de *cal Perotet*. Pel davant de la masia continua expandint-se dins el terme de Castellet. El pla parcial corresponent fou aprovat amb data del 14 de desembre de 1968.

“Valles”, el camí de Sota les

Vegeu: *Sota les “Valles”, el camí de*

Valls, la carretera de Barcelona a

Vegeu: *Barcelona a Valls, la carretera de*

Veces, cal (Pl) [ˈkal ˈβesəs]

Renom de la casa del carrer de Mallorca, núm. 10 baixos, atribuït a la família de Pere Vidal Marimón, del comerç, i Dolors Roig Rovira.

Significat.- La veça és una planta lleguminosa de l'espècie “*Vicia Sativa*”, de color negre o molt fosc que es dona com aliment als coloms. En desconeixem el motiu de l'atribució a la família.

Vela, la

Capb. 1565 (59r): “Item aliam peciam terre in prato vocatam *la Vela* continentem in se tria iugera terre parum plus vel minus in / qua comprehenduntur medius cortonus terre dictus *lo prat* / del palmer et alia peciola terre continentie quarte partis / unius cortoni confrontatam ab oriente cum honore Antonii / Llagostera a meridie cum honore domini dicti castrum partim / cum honore Joannis Sans et...” (ACBP)

Veler, cal (Pl) [ˈkal βəˈle]

Renom de la casa de l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm. 2, atribuït a la família de Carne Gatell Fontana, vídua i els seus dos fills Jordi i Ricard Calvet Gatell. Aquesta casa també se la coneixia per *cal Jordi el Veler* i per *cal Gatell*.

Significat del renom.- Es denomina *veler* a qui fa i adoba les veles de naus i altres embarcacions o a qui navega a la vela. En aquest cas l'atribució es feia per la reparació i construcció de veles que feien els avantpassats de la família.

Veler, cal Peret del (Pl)

Vegeu: *Peret del Veler, cal*

*Vell de Bellvei, el camí [əl kəˈmi ˈβeɫ ðə βəlˈβeɪ]

Situació: zona rústica (pl. 4e, 3g, 3f...).

La descripció d'aquest camí és la mateixa que la del camí de Bellvei. Vegeu: Bellvei, el camí de.

Vell, el Coscó (partida de terra)

Vegeu: *Coscó Vell, el*

*Vell de Cunit a l'Arboç, el camí [əl kəˈmi ˈβeɫ ðə kuˈnit ə lərˈβos]

Situació: zona rústica (pl. 11c, 10b...).

Tot venint de Cunit, aquest camí no entrava mai dins el terme de Calafell, sinó que durant uns 600 metres li feia de partió amb el de Castellet i la Gornal fins que trobava el camí de la Casa Vella. Llavors en formaven un de sol que anava cap a Clariana i seguia cap a l'Arboç.

*Vell de les Eres, el camí [əl kəˈmi ˈβeɫ ðə ləz ˈerəs]

Situació: el Poble (pl. 3i).

En l'acord de la Corporació municipal de 30-8-1891 (LL.Tetas.-1997:109), apareix aquest carrer. Diu el citat autor, que era un camí vell i tortuós que partia del carrer Principal a l'alçada de *cal Viola*; baixava per l'actual carrer del Sol i, fent marrada per haver-hi un hort, arribava al *camí de Vilanova* pel darrere el carrer del Pou.

Vella, la pallissa

Capb. 1565 (23r): “Item quandam aliam petiam terre vocatam la pellissa vella / continentem in se novem iugera terre parum plus vel / minus confrontatam ab oriente cum honore Michaellis Clari[a]na partim et partim cum honore Mathie Duran a meridie cum honore Petri Papiol partim cum honore Joannis Sans / mediante camino quo itur ad villam de Vendrello et parti[m] cum honore Joannis Roviroza ab occidente cum termino de / Vendrello in serra de *la Guardia* et ...” (ACBP)

Capb. 1570 (22): ... la *pallissa vela* sine la *guardia*, migdia camí del Vendrell, de Salvador Totasaus (1591). I moltes altres referències. (ACAP)

Vella de Segur, la casa

Vegeu: *Casa Vella de Segur, la*

Vella de Segur a l'Arboç, el camí de la Casa

Vegeu: *Casa Vella de Segur a l'Arboç, el camí de la*

Vella de Segur, el corral de la Casa

Vegeu: *Casa Vella de Segur, el corral de la*

Vella de Segur, el faralló de la Casa

Vegeu: *Casa Vella de Segur, el faralló*

Vella de Segur, el fondo de la Casa

Vegeu: *Casa Vella de Segur, el fondo de la*

Vella de Segur, el torrent de la Casa

Vegeu: *Casa Vella de Segur, el torrent de la*

Vella, la Pallissa (partida de terra)

Vegeu: *Pallissa Vella, la*

Vella Pelegrina, ca la (Po)

[ˈkale ˈβeʎe pələˈgrine]

Renom de la casa on vivia na Rosa Papiol Suau, respectable velleta que se sustentava amb els reduïts beneficis que li proporcionaven la venda de saldó o sauló, terra arenisca rogenca i poc consistent que s'emprava per fregar perols greixosos.

Vella, la Vinya (partida de terra)

Vegeu: *Vinya Vella, la*

Vella, la Vinyassa (partida de terra)

Vegeu: *Vinyassa Vella, la*

Vencislao, cal (Po)

[ˈkal βənsisˈlaw]

Renom de la casa del carrer Principal, núm. 28, atribuït a la família de Rafael Gibert Robert, pagès, i Maria Mitjans Artús. També vivien a la casa en Jaume Ràfols Fontanals casat amb Josepa Mitjans Vendrell.

Significat.- Venceslau (i no Vencislau) és nom d'home i va ser el d'un anterior propietari de la casa.

Vendrell, el Camí del (peça de terra)

Vegeu: *Camí del Vendrell, el*

***Vendrell, el camí del**

[əl kə'mi ðəl βən'dreΛ]

Situació: el Poble (pl. 2h, 2g).

Sortia del poble pel carrer de l'Aire i per davant mateix de l'antic trull. Tot vorejant el forn de *cal Farreny* es dirigia cap a la *masia de la Font*. Hi passava per davant i s'enfilava cap al *coll de l'Argila* o *coll de Calafell*. Entrava al terme del Vendrell per aquest punt i seguia cap a aquesta vila.

Es parla també, que, antigament, l'únic camí que hi havia per anar de Calafell al Vendrell, sortia del costat de sobre del de Torredembarra. Començava a uns 150 metres abans d'arribar a la partió dels termes d'ambdues poblacions i era de carro. Actualment, només en queden els

Vendrell, el camp del

Capb. 1717 (2r): ... lo *Camp del Vendrell* a mitjorn lo *camí que va al Vendrell*, de Pere Papiol.

Vendrell, la carretera del

[lə kərə'tere ðəl βən'dreΛ]

Vegeu: *Barcelona a Valls, la carretera de***Vendrell, els farallons del (Ta)**

[əls fərə'λons ðəlβən'dreΛ]

Es troben a un fons de 55 brases, davant de Sant Salvador

Senyes:

El Mas Peirot pel cantó de Garbí i pel Mas d'en Pedro.

El Més Alt de Montmell pel cantó de Garbí del Campanar del Vendrell.

La Trencadeta dels Farallons per la Casa del Bisbe.

El Campanar del Vendrell per la Masia del Rubió.

L'Estació de Roda per la Punta de Berà.

Ventosa, cal (Po)

['kal βən'toze]

Renom de la casa del carrer de Jesús, núm. 25, atribuït a familiars amb "nom de família": Mestre. No obstant, a la llibreta de Comunionis de la Parròquia dels anys 1822/1826, hi figura: "En Josep Ventosa, dit lo Ventosa".

Significat del renom.- Una ventosa és un vas petit de forma acampanada, estret de boca i ample de ventre que després de posar-hi dintre estopa encesa, s'aplica a una part del cos per produir-hi una succió i la corresponent irritació local derivativa.

Ventosa, cal (Pl)

['kal βən'toze]

Renom de la casa del carrer de Montserrat, núm. 5, atribuït a la família de Josep Mestre Gomis, pescador, i Isabel Mestre Aubà, amb llurs fills.

Significat del renom.- Entre altres, *Ventosa* és un llinatge existent a Barcelona i diverses poblacions del Penedès.

Ventosa, cal "Cisco" el (Pl)Vegeu: "*Cisco*" el *Ventosa, cal***Ventura Gassol, la biblioteca**

[lə βibbliu'teke βən'ture γə'zɔl]

Situació: zona urbanitzada (pl. 3j).

Aquesta biblioteca es va construir tocant al *poliesportiu Joan Ortoll*, en el seu costat de migdia. Ocupa el primer pis de l'edificació i té una superfície aproximada d'uns 340 metres quadrats. Es va inaugurar l'abril de l'any 1987. A més del batlle de Calafell, Sr. Colet, assistiren a l'acte la directora general de biblioteques de la Generalitat de Catalunya i el Sr. Joaquim Ferrer, conseller de cultura de la mateixa Generalitat.

Ventureta, ca la (Po) [ˈkale βəntuˈrete]

Nom de la casa del carrer Nou, núm. 8, atribuït a la família de Josep Rovirosa Olià, vidu i pescador amb els seus fills Joan i Ventureta i l'avia paterna Bonaventura Olià Dinorés, també vídua.

Hi ha referència que el renom d'aquesta casa havia estat a *cal Carot*, però ignorem si es referia la mateixa família.

Significat dels renoms.- Ventura (Bonaventura) és un nom propi d'home i de dona, i pel que fa a Ventureta és el diminutiu de Ventura. Quant a *Carot* direm que té dues accepcions: és un llinatge que trobem a diferents llocs de Catalunya. També s'atribueix aquest nom a la xulla de la cara i de la part del coll del porc. Desconeixem el motiu de l'atribució d'aquest últim renom.

Venturons, ca la (Po) [ˈkale βəntuˈrons]

Renom de la casa del carrer de Sant Joan, núm. 6, atribuït a la família de Bonaventura Domingo Ferrando, pagès, i Teresa Solé Arans amb llurs fills.

Significat del renom.- *Venturó* és una variació vulgar del nom de persona Ventura (Bonaventura) aplicat a homes, i *Venturons* cal considerar-lo com una derivació d'aquesta variació quan es refereix a una dona.

Verda, la “Cantera”

Vegeu: “*Cantera*” *Verda, la*

Verdaguer, Col·legi Públic Mossèn Jacint

Vegeu: *Escoles Públiques de Segur, les*

Verger, del

Capb. 1565 (7v): ... “ab occidente cum honore Petri Batet / mediante camino quo itur ad puteum *del verger* / et a circio sive ab aquilone cum honore heredum / dicti Joannis Rovirosa”. (ACBP)

Verger, el pou del

Capb. 1565 (7v): ... “a meridie partim cum honore Petri Totasaus et partim cum puteo / dicti *pou del verger* ab occidente cum...” (ACBP)

***Vicenç, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*En Pau Prat, dit lo Vicens*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Vidal, el torrent d'en

Capb. 1695 (27r): ... lo *Torrent den Vidal*, de Jaume Mayne. (ACAP)

Vila, la Casa de la

Vegeu: *Casa de la Vila, la*

Vilamajó, el poliesportiu Jaume

Vegeu: *Jaume Vilamajó, el poliesportiu*

***Vilamar, les Colònies de**

Vegeu: *Colònies de Vilamar, les*

Vilanova, el Camí de (partida de terra)

Vegeu: *Camí de Vilanova, el*

Vilanova, el camí de

[ə'l kə'mi ðə βilə'nɔβe]

Situació: zona rústica (pl. 4i, 4j).

Aquest camí el trobem documentat en diverses èpoques i en molts escrits. En el llibre de comptes de la Parròquia, anys 1680-1689: "...lo camí de Vilanova"; en el mapa de Calafell de 1863: "...el camí de Vilanova", i en moltes escriptures com a partida de terra.

Sortia del poble pel *camí Vell de les Eres* i anava a buscar *el torrent de la Cobertera* al qual vorejava pel seu costat dret, baixant, durant uns 200 metres. En aquest punt el travessava per anar a trobar l'antic *camí de la Costa* i dirigir-se cap a Vilanova. Aquesta confluència la feia a l'indret anomenat *les Teixoneres*, prop del *Poblat Ibèric* i, just, a l'entrada actual de *la urbanització Bellamar*. Amb la construcció de la variant de *la carretera que va a Bellvei*, assentada sobre aquells 200 metres que vorejava el torrent, ha desaparegut aquest tros de camí, però la resta, fins a les citades *Teixoneres*, encara existeix, i és asfaltat.

Vilanova, el camp deCapb. 1633 (60r): ... lloch dit lo *Camp de Vilanova*, de Pere Duran. (ACAP)**Vilanova, davall lo camí de**

Capb. 1565 (47v): "Item confiteor me tenere et possidere per dictum dominum Bernardum Pelegri et sub dominio et alodio eiusdem quandam aliam pesiam terre partim campam et partim de vitibus plantatam ad locum vocatum *devall lo camí de la Vilanova* continentem quatuor / iugera terre parum plus vel minus..." (ACBP)

Vilarenc, cal (Po)

['kal βilə'reŋ]

Renom de la casa del carrer Principal, núm. 22, atribuït a la família de Teresa Casals Palau, vídua de Cristòfol Montserrat Monpel, amb llur fill Cristòfol.

Significat.- El renom d'aquesta família el prenen del fet d'haver estat masovers del la masia el Vilarenc.

Vilarenc, el

[ə'l βilə'reŋ]

Situació: zona rústica (pl. 3j).

Partida de terra de cultiu amb vinya, oliveres, fruiters i camps per a sembrats. Té una superfície aproximada d'uns 7 jornals de terra. En el seu interior i tocant l'antic *camí de Mar* – avui, *passeig de la Unió* –, hi ha construïda la masia. Els seus afrontaments són: al nord, actualment, amb terrenys de l'Ajuntament on hi ha, entre altres, *la biblioteca Ventura Gassol* i *el poliesportiu Joan Ortoll*; a migdia, amb l'antiga *carretera de Vilanova*, avui, *carretera del Sanatori*; a llevant amb *l'Hostal d'en Trilles*, anomenat, també, *l'Hostal Caigut* o *Casa de Mossèn Jaume*, i, a ponent, amb l'antic *camí de Mar* i els terrenys de l'antiga *heretat de la Sínia*. Entre altres, la trobem documentada en un testament de data 19 de maig de 1900. (R.P. II.1; f.190).

També en fa referència el capbreu de 1570 (60): ... *lo Vilarench*... ad occidente cum camino quo itur al *pou*, de Bernat Fuster (1591). (ACAP)

***Vilarenc, el barranc del**

[ə'l βə'raŋ ðəl βilə'reŋ]

Situació: zona rústica (pl. 3j).

Atesa l'estructura del seu sol ple de clots, reguerots, herbotes i algun que altre desnivell rocós i de mal salvar, el barranc del Vilarenc era un dels noms amb el que trobem referit l'antic *camí de Mar*. Cal dir, també, que en dies de grans pluges feia de veritable torrent que portava al mar les aigües que provenien de dalt el poble.

Vilarenc, les cisternes romanes del

[ləsis'ternez ru'manez ðəl βilə'reŋ]

Vegeu: *Vilarenc, la vil·la romana del*

Vilarenc, la masia del

[lə mə'ziəl βilə'reŋ]

Situació: zona rústica (pl. 3j).

Masia situada dins una partida de terra que porta aquest mateix nom (R.P.; ll.1; f.190). Està construïda al costat de l'antic *camí de Mar* –actualment *passeig de la Unió*– i a uns 100 metres de la masia de *la Sinia*. Segons manifestacions verbals, els seus orígens daten dels primers anys del segle XX i a finals del mateix segle encara s'hi habitava. No obstant, va sofrir moltes transformacions ja que inicialment se'n va construir, només, la planta baixa i es va anar ampliant.

L'any 1886, junt amb *la Sinia* i *l'Hostal d'en Trilles*, fou comprada per D. Antoni Samà i Urgellés, marquès de Samà, un indià que invertí en la compra de terres. Documentalment i com a peça de terra la trobem referida en diverses ocasions. La més antiga és en un llibre de comptes de la Parròquia de l'any 1686 (A.H.A.T; ll.8).

Vilarenc, la vil·la romana del

[lə 'βilə ru'mane δəl βilə'reŋ]

Situació: zona rústica (pl. 3j).

Han estat diverses les excavacions que s'han realitzat en els terrenys que constitueixen la partida de terra del Vilarenc, situada entre *l'Hostal Caigut* i la hisenda de *la Sinia*.

Fent una mica d'història direm que el 1885, Pujol i Camps va descobrir les primeres estructures d'una vila romana, les quals va confondre amb les restes de la ciutat “*Stabulum Novum*”.

El 1909, Puig i Cadafalch va reiniciar aquell estudi i va diferenciar el sector de les termes, i el de la part destinada a producció.

El 1967, mentre es feien unes obres d'ampliació de *la carretera del Sanatori*, es varen descobrir dues grans cisternes, les quals es poden veure al costat de sobre d'aquesta carretera. Cal dir que en establir la relació entre aquestes cisternes i les restes de l'edifici descobert anteriorment, es va concloure que el conjunt constituïa un gran establiment rural o vil·la amb dues parts ben diferenciades: la primera, formada pel conjunt residencial estava dotada de banys privats i sistemes de calefacció. La segona era la productiva i s'hi reflectien les diverses fases del cicle d'activitats agrícoles. També incloïa els magatzems, la premsa del vi, i altres. Es considera datada entre els segles I i II dC.

Cap a l'any 1988, una nova prospecció al NO de la finca, permeté descobrir una altra vil·la de cronologia anterior (segle I aC al I dC). Era de planta rectangular i ocupava uns 900 m². Igual que la descoberta anteriorment, presentava un sector residencial amb banys o termes i un altre de productiu. També s'hi pogué constatar la presència d'un taller de forja, que ocupava una estança de 6,25 per 4,70 metres, al mig de la qual es va aixecar una estructura de forma circular de 1,3 metres de diàmetre, feta de pedra petita i fang. Era el forn. Posteriorment, treballs d'excavació realitzats el 1991 i 1993, descobriren un important lot d'unes 80 peces, la majoria de les quals s'identifiquen al primer cop d'ull i donen informació sobre l'explotació agrícola del terreny dedicat, sens dubte, al conreu de la vinya.

Sense estendre'ns més, podem dir que les descobertes realitzades evidencien l'existència en els dos llocs de centres productius i de les residències dels propietaris i servidors (lliures o esclaus). En llurs dependències s'hi reproduïen els banys i altres estances decorades amb paviments i pintures pròpies de la cultura romana, tot en perfecte consonància amb les tres parts identificades a les “*villae*” que configuraven el món rural d'aquella època: la residencial (cambres, menjador, etc.), la rústica (lloc de transformació dels productes agrícoles) i la de serveis (banys i altres). (Informatius núm. 3:5 i núm. 8:2).

vil·la romana del Vilarenc, laVegeu: *Vilarenc, la vil·la romana del***Vil·les, urbanització les**

[urβə'nizə'sjo ləz 'βiləs]

Vegeu: *Segur de Dalt, urbanització*

Vino”, camping el “Buen

Vegeu: “*Buen Vino*”, *camping el*

vinya

Vegeu: *Gran, Llarga, Perduda, Vella*.

Vinya, la

Capb. 1565 (13v): “Item quandam aliam pesiam terre antiquitus dictam *la vinya* / nunc vero *la sort de la carrerada* continentem in se duo iugera terre parum plus vel minus...” (ACBP)

vinya Blanquera, la

Vegeu: *Blanquera, la vinya*

Vinya, el Camp de la

Vegeu: *Camp de la Vinya, el*

Vinya Gran

[lə 'βijne 'gran]

Vegeu: *Vinya Llarga, la*

Vinya Llarga, la

[lə 'βijne 'laɾɟe]

Situació: el Poble (pl. 3i).

Peça de terra de cultiu, amb vinya i camp per al conreu de cereals, situada al sud del poble entre la *carretera Comarcal 246* i l'antic *camí de les Vinyes*, a sota mateix de *cal Bolavà*. També se li deia *la Vinya Gran*. Avui està tota urbanitzada i construïda, i el retolat del carrer que hi passa per sobre en perpetua el seu nom. La trobem documentada en una manifestació d'herència de data 25 de març de 1903 (R.P.: ll.4; f.115).

Vinya Perduda, la

[lə 'βijne pər'duðe]

Situació: zona rústica.

Nom de peça o partida de terra que trobem relacionada, entre altres, en el Llibre de Comptes de la Parròquia dels anys 1680-1689: “*la Vinja perduda*”. (A.H.D.T.; ll.8) No hem localitzat la seva situació.

Vinya Vella, la

[lə 'βijne 'βeɫe]

Situació: zona rústica.

Nom de la peça de terra d'un jornal i mig que trobem documentada en una venda perpètua davant el rector de la Parròquia, el 27 de novembre de l'any 1677 (A.P.C.; plec. núm. 27). No hem localitzat la seva situació.

Igualment trobem aquesta referència en el capbreu de l'any 1565 (53r): “Item quandam aliam peciam terre de olivis plantatam / ad locum vocatum *la vinya vella* continentem in se quatuor / iugera terre parum plus vel minus confrontatam ab oriente / cum honore abbacie dicta *la rectoria*...” (ACBP). No sabem si són les mateixes partides de terra.

Vinyal, el

Capb. 1570 (37r): ...*vinyal* ad oriente lo torrente vulgo dicto den Pere Totasaus, de Pere Febrer (1591). (ACAP)

Vinyals, els

Capb. 1565 (3r): ... “peciam terre partim campam / partim de vitibus plantatam in dicto termino de Calafello ad locum vocatum *los vinyals* continentem in se duo iugera terre confrontatam ab oriente cum honore Bartholomeus Farranet partim cum honore domini dicti castris a meridie cum honore dicti Bartholomei Farran ab occidente cum honore...” (ACBP)

Vinyassa, la

Capb. 1610 (20v): ... a mitjorn ab la carrerada que va al mas vostre de dit auguer y al *corral den Llagostera* a sol ponent ab lo torrent de Jaume marti”, de Joan Auguer; capb. 1633 (14): *la Plana de la Vinyassa...* de Francesc Soler. (ACAP)

Vinyassa, el camp de la

Capb. 1565 (11r): ... “sitam in dicto termino vocatam lo *camp de la vinyasa* confrontatam ab oriente cum honore dicti castris a me- / ridie cum honore Salvatoris Totasaus ab occidente / et a circio sive ab aquilone cum honore Salvatoris / Serra...” (ACBP)

Vinyassa, la plana de la

Capb. 1633 (14r): “... *plana de la Vinyassa* de Francesc Soler”. (ACAP)

Vinyassa vella, la

Capb. 1633 (57v): ...de Pere Duran. (ACAP)

Vinyasses, les

Capb. 1565 (23v): “Item quandamn aliam pesiam terre vocatam lo *figaral* alias / nominatam *les vinyasses* continentem in se tria iugera / terre parum plus vel minus confrontatam ab oriente cum honore / Petri Totasaus mediante quondam carrerada...” (ACBP)

Capb. 1570 (22v): ... lo *Ferraginal* a les *Vinyasses*, solixent carrerata per qua itur al *stagnu maiorem*”, de Salvador Totasaus (1591). I altres referències... (ACAP)

Vinyes, cal (Po)

[ˈkal ˈβijɲəs]

Nom de la casa del carrer del Mar, núm. 33, atribuït a la família de Salvador Viñas Rimbau, electricista, i la seva esposa Mercè Plana Noya.

Significat del renom.- En aquest cas el nom de la casa coincideix amb el *nom de família* del seu cap.

Vinyes, el Camí de les (partida de terra)

Vegeu: *Camí de les Vinyes, el*

Vinyeta, la

[lə βiˈɲete]

Situació: zona rústica (pl. 3i).

Parada de terra de conreu localitzada dins la partida *el Camí de les Vinyes*. Apareix referida en l'escriptura de compravenda d'aquest tros de terra, de data 15 de febrer de 1909 (R.P.; ll.3; f.100).

També en fa referència el capbreu de 1695 (22r): ...pessa de terra dita la *vinyeta*... a la partida *Coscovell*, de Sebastia Ugue. (ACAP)

Vinyosa, la

[lə βiˈɲoze]

Situació: zona rústica.

Nom de peça de terra que veiem referida en un testament atorgat davant del rector de la Parròquia, el 9 d'agost de 1683: ... y la terra part de una vinÿa ques nomena *la vinyosa*...” (A.H.D.T.; ll.13). No hem localitzat la seva situació.

Viola, cal (Po)

[ˈkal ˈβjole]

Renom de la casa del carrer dels Caguts, núm. 5, atribuït a la família de Francesca Creus Juncosa, vídua, i les seves filles Magdalena i Concepció, junt amb els avis paternals Josep Ros Pons, pagès, i Ramona Grífols Mestre.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “Francesca Vda. de Ros, dita la Biola”.

Significat.- Una *viola* és un gènere de plantes de la família de les violàcies; és un instrument de corda semblant al violí i també és un llinatge molt estès pels voltants de Girona. En desconeixem l'atribució del renom a la família.

Viola, el Casalot del

Vegeu: *Casalot del Viola, el*

Viola, el torrent del

[ə'l tu'ren dəl βi'ɔle]

Situació: zona rústica (pl. 4i, 5i).

És el tros del *torrent de Montpaó*, amb conreu de vinya, oliveres i garrofers, que trobem a la part inferior del *Mas d'En Vives*.

Està situat a la part de sota del *casalot del Viola* i a continuació d'una rasa estreta per on davalla, encaixonada, l'aigua que s'escola d'aquesta torrentera. El segueix el tros de *torrent del Carter*, el qual és el darrer abans de la desembocadura. El nom el pren del renom de la casa que n'eren propietaris: a *cal Viola*.

Viuda, ca l'Andreu de la

Vegeu: *Andreu de la Viuda, ca l'*

Viudo, cal (Po)

['kal 'βiwðu]

Renom de la casa del carrer de Torredembarra, núm. 7, atribuït a la família de Macià Romeu Rovirosa, pagès i Rossita Casas Rosell amb llur fill Josep, pagès, i casat amb Ramona Romeu Rovirosa i els fills d'aquest darrer matrimoni, Macià i Andreu.

Significat del renom.- Se li diu vidu o viudo a l'home que ha perdut la seva muller per haver-se-li mort.

Viudo, els caus del

[əls 'kawz dəl 'βiwdu]

Situació: zona rústica (pl. 5i).

Aquests caus els constitueixen una petita cova i uns forats en els que s'hi amagaven conills i guineus. Són excavats en un tallat de terra, a títol de marge, en *el torrent de Montpaó*.

Els veiem a la part de baix del *Mas d'En Vives* i en la partida anomenada *el Prat del Mas Soler*, sota mateix del *Casalot del Viola*, però a l'altra banda del torrent. El tros de terra on els hem descrit és propietat de Josep Romeu i Casas, de *cal Viudo*, motiu pel qual prenen aquest nom.

***Viudo del Jan, cal (Po)**

['kal 'βiwðu dəl 'ʒan]

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Josep Romeu, dit lo Viudo del Ján*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Viudo, cal Macianet del (Po)

Vegeu: *Macianet del Viudo, cal*

vivendes

Vegeu: *Mare de Déu del Carme, Sant Pere*.

Vives, el camí de Mas d'En

Vegeu: *Mas d'En Vives, el camí de*

Vives, el Mas d'En (partida de terra)

Vegeu: *Mas d'En Vives, el*

***Vives, el Mas d'En** (masia)

[ə'l 'maz ðəm 'biβəs]

Situació: zona rústica.

J. Santacana, en “Els homes de Calafell-1971, pag. 43”, escriu: ...i la repoblació de masies enrunades i en plena decadència des del segle XVII. En l'any 1681, el Rector Rotllant parla de les masies despoblades del terme, dient: “que el mas den Uguer i den Vives com vuy no hi habiten no hi dono salpas” (Arxiu Parroquial. Manuscrit Rotllant).

Aquesta exposició ens mostra clarament l'existència dels dos masos, tot i que no hem trobat cap vestigi indicatiu d'on eren situades llurs masies. Del d'en Vives, però, tenim constància documentada i oral de la partida de terra.

Vives, el torrent del Mas d'En

Vegeu: *Mas d'En Vives, el torrent del*

Wenceslau, el torrent del

[ə'l tu'ren dəl βənsis'law]

Vegeu: *Sense, el torrent del*

***Xaconet, cal** (Po)

Aquest renom el veiem referit a la llibre de Censos de la Parròquia de l'any 1790: “*En Soler del carrer Major, per lo Xaconet fa una quartera*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Xalamó, cal (Po)

['kal ʃələ'mo]

Cafè, sala de ball i també primer cinema sonor de Calafell. El que referim estava situat en el carrer de Joan Miró (abans, de Calvo Sotelo), núm. 1. Hi ha referències escrites (Salvador Jané), que més tard va ser botiga de roba i sabateria.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Theresa Vda. de Totusaus, dita de cal Xalamó*”.

Xalamó, el cafè d'en

[ə'l kə'fɛ ðəŋ ʃələ'mo]

Situació: el Poble (pl. 3h).

Era en el núm. 1 de l'actual carrer de Joan Miró, davant mateix de cal Noi. Al seu darrere hi havia una sala de ball.

Aquest cafè era lloc d'assistència de la gent més senzilla del poble i per aquest motiu també li deien el cafè dels Pobres. Cap als anys 20, el va regentar, en qualitat de propietària, na Carme Romeu i Gibert, més coneguda per la Carme el Sabater.

Si donem característiques de la seva persona direm que era una dona alta, prima i molt enèrgica. A partir d'aquest moment, en el cafè de referència també se li va dir: el cafè, la sala de ball i el cine de la Carme el Sabater.

En l'esmentada sala, la citada propietària hi alternava el ball amb el cinema, el qual es va mantenir fins als anys 30, i s'hi varen projectar les primeres pel·lícules sonores exhibides a Calafell. A finals d'aquest mateix període va transformar el cafè, situat sempre, a la sala del davant, en botiga de roba i merceria, la qual va regentar en Josep Tetas, de “cal Sarandilla”, fins que la va traslladar a baix a Mar. El cinema va continuar. Després d'aquest trasllat, el lloc va esdevenir una gran sala buida on hi havia la taquilla per a la venda de les entrades. També s'hi exposaven, permanentment, molts pasquins de pel·lícules projectades i de pel·lícules de projecció futura, i, alhora, s'hi penjaven els quadres de les que s'havien d'exhibir el diumenge següent.

***Xalamona, ca la** (Po)

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: “*Na Theresa, vda. de Montserrat, dita la Xalamóna*”. En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Xavo, cal (Po) [ˈkal ˈʃaβu]

Renom de la casa del carrer del Pou, núm. 18, atribuït a la família de Joan Hugué Milà, pagès i la seva esposa Teresa Coral Solé amb llurs fills Joan, Josep i Maria.

Ens cal dir que aquesta casa era una de les branques de la casa pairal dels Xavos, ja que varen ser el referit Joan, en Pepet del carrer de la Barceloneta núm. 13 i en Jaume del carrer Major núm. 16, els tres germans que hi naixeren. També volem expressar que Hugué és un nom de família o llinatge molt estès en el poble de Calafell i tots els qui el porten provenen d'un mateix tronc.

Aquest renom ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*Miquel Huguer, dit lo Xabu*".

Significat del renom.- Un *xavo* era una moneda antiga que valia l'octava part d'una "peça de quatre". També se li deia *un xavo* a un caragol de cabells fet al costat de l'orella. Per tant, cal pensar que alguna d'aquestes dues accepcions varen ser l'origen del renom.

Xavo, ca l'Adelina el

Vegeu: *Adelina el Xavo, ca l'*

Xavo, ca l'Andreu del

Vegeu: *Andreu del Xavo, ca l'*

Xavo, ca l'Enriqueta el

Vegeu: *Enriqueta el Xavo, ca l'*

Xavo, cal Josep del (Po)

Vegeu: *Josep del Xavo, cal*

Xavo, cal Magí del (Po)

Vegeu: *Magí del Xavo, cal*

Xavo, ca la Maria del (Po)

Vegeu: *Maria del Xavo, ca la*

Xavo, cal Pepet del (Po)

Vegeu: *Pepet del Xavo, cal*

***Xertu, cal (Po)**

Aquest renom el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Joseph Huguer, dit lo Xertu*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

***Xertu, el garrofer del**

Vegeu: *Garrofer del Xertu, el*

***Xerubia, lo (Po)**

Aquest renom el trobem documentat a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26 hi llegim: "*Joseph Rovirosa, dit lo Xerubia*".

Xic Bolavà, cal (Po) [ˈkal ˈʃig bələˈβa]

Conjunt nominal a títol de renom de la casa del carrer de Ventura Gassol (abans, Marquès de Comillas), núm. 8, atribuït a la família de Marià Albet Romeu, pagès, i Maria Giralt Ricart amb llur filla Josepa casada amb Joan Solé Güell i llur fill Albert.

Significat del renom.- *Xic* és el fill petit de la família i *Bolavà* és el nom de la casa de la qual provenia.

Xic Demus, cal (Pl) [ˈkal ˈʃig ˈdɛmus]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer de Vilamar (abans, del General Sanjurjo), núm. 33, atribuït a la família de Salvador Martí Suau, pescador, i Josepa Mestre Rion amb llur fill, nora i nets.

Significat del renom.- *Xic* refereix al germà més petit de la família *Demus* de la qual en procedia.

Xic del Jaume Gros, cal (Po) [ˈkal ˈʃig dəl ˈzawme ˈɣrɔs]

Renom de la casa del carrer de Jesús, núm. 13. La família a la qual s'atribuïa tenia parentesc amb la de ca l'Adelaida.

Xic Manco, cal (Pl) [ˈkal ˈʃig ˈmaŋku]

Conjunt nominal i renom de la casa del l'avinguda de Sant Joan de Déu, núm.40, atribuït a la família de Magí Papiol Casas, pescador, i Maria Àngela Ortoll Papiol, amb llurs fills.

Significat del renom.- *Xic* es refereix al germà més petit dels de *cal Manco*.

Xic, cal Pau (Po)

Vegeu: *Pau Xic, cal*

Xic Pep, cal (Pl) [ˈkal ˈʃig dəl ˈpɛp]

Conjunt nominal i renom de la casa situada al carrer de Vilamar (abans, del General Sanjurjo), núm. 5, atribuït a la família de Joan Tetes Urpí, pescador, i Rosa Martí Suau, amb llurs fills.

Significat del renom.- Se li diu el *Xic* al més petit dels germans d'una família i pel que fa a Pep és un nom propi d'home i contracció de Josep el qual fa d'específic, ja que indica la família a la qual pertany o de la que en prové.

Xic, cal Pere (Po) i (Pl)

Vegeu: *Pere Xic, cal*

Xic Seio, cal (Po) [ˈkal ˈʃik ˈsejo]

Renom de la casa del carrer de Jesús, núm. 61 atribuït a la família de Ramon Rovira Vidal, pagès i Josepa Almirall Rovira, els quals vivien amb llur filla Pepeta Rovira Almirall casada amb n'Antonet Roviroso Solé (constructor). Aquesta família abans residia en el núm. 4 del carrer dels Màrtirs.

Per altra banda volem manifestar que obtingut d'un recull popular, en aquesta casa també se li deia a *cal Cap Bufó* per una expressió reivindicativa feta pel cap de la casa a favor dels joves, en general, tot fent l'al·lusió que ells també tenien el "cap bufó" per portar barret.

Significat del renom.- *Xic* és el fill petit de la família i *Seio* és el nom de la casa de la qual procedia. També referirem que, de manera general, la pronúncia del renom era "*cal Sic Seio*".

Xic Xurvia, cal (Po) [ˈkal ˈʃik ʃurˈbie]

Renom de la casa del carrer del Pou, núm. 4, atribuïda a la família de Joan Sardà Miracle, vidu i pagès, i son fill Isidre Sardà Sardà, casat amb Llúcia Rovira Romeu, i llurs fills Josep i Joan.

Significat del renom.- *Xic* és l'adjectiu nominalitzat que s'atribuïa als fills petits de les cases amb diversos germans i *Xurvia* pot ser un apel·latiu que provingui de Xuruvia, per pèrdua de la "u" central. Aquesta és la denominació, en terres tortosines, de la planta que aquí en diem "xirivia".

En aquesta casa també se la coneixia amb el renom de *ca la Llucieta*. Vegeu: *Llucieta, ca la*.

Xicarró, cal (Po)

Vegeu: *Peret Carreter (esquilador), cal*

Xicarrondillo, cal (Po)

[ˈkal ʃikərunˈdiʎu]

Renom de la casa del carrer de l'Església, núm. 27, en la que hi vivia en Pere Nin Papiol. En aquesta casa també se la coneixia per *cal Sargantana*.

Aquest renom que ja el veiem referit a la llibreta de Comunions de la Parròquia dels anys 1822/26: "*En Pau Porta, dit lo Xicarrondillo*".

Significat dels renoms.- *Xicarrondillo* vol ser un diminutiu castellà de l'adjectiu "chicarron" que s'atribueix a un nen jovenet molt crescut i desenvolupat. Pel que fa a Sargantana direm que és un rèptil de petites dimensions molt abundant a les terres del municipi. En desconeixem els motius de les atribucions.

Xicus, cal (Po)

[ˈkal ˈʃikus]

Renom de la casa del carrer de Mar, núm. 9, atribuït a la família d'Antònia Poch Alujas, vídua, i els seus fills Marina Pedro Poch i Pere Pedro Poch, d'ofici peó ferroviari.

En referència al nom i cognoms del fill, en aquesta casa també se la coneixia per *cal Pere Poc*.

Significat del renom.- Pel que fa a *Xicus* no trobem antecedents etimològics de la paraula ni tampoc coneixem el motiu de la seva atribució. El que més s'hi acosta és una catalanització de la paraula castellana "chicos".

Xicus, cal (Pl)

[ˈkal ˈʃikus]

Renom de la casa del carrer de Monturiol, núm. 10, atribuït a la família d'Antoni Ferré Brichfreus, fuster, i Magdalena Pedro Romeu, amb llurs fills.

Significat del renom.- De *Xicus* no trobem antecedents etimològics de la paraula ni tampoc coneixem el motiu de la seva atribució. El que més s'hi acosta és una catalanització de la paraula castellana "chicos".

Xicus, cal Pere (Po)

Vegeu: *Pere Xicus, cal*

Xiprer, el

Capb. 1565 (49r): ... "in dicto loco de Calafello ad latus domus Jacobi Martí confrontatum / ab oriente cum honore domini dicto del Xiprer mediante camino / quo itur de platea mare versus a meridie cum orrili Salvatoris Serra ab occidente cum patio domus dicti Jacobi Martí / et a circio sive ab aquilone cum domibus dicti Jacobi Martí". (ACBP)

Xiprer, el camp del

Capb. 1565 (13v): "Item quandam aliam pesiam terre in loco vocato lo farreginal continentem in se tria iugera terre parum plus vel minus confrontatam ab / oriente cum honore domini dicti castris dicto lo *camp del xiprer* mediante camino dicto lo *joch de la rulla* et cum honore pupillorum..." (ACBP)

Capb. 1570 (4r): ... lo *camp del Xiprer*, de Montserrat Papiol (1591) (ACAP)

Capb. 1633 (27v): ... lo qual honor se diu lo *camp del Xiprer* mitjansant lo cami que va a mar" de Pere Rovirosa. (ACAP)

***Xona, cal (Po)**

[ˈkal ˈʃone]

Aquest renom el veiem referit en el llibre de Censos de la Parròquia de l'any 1792: "*En Jaume Nin, dit lo Xona, 5 forchs*". En desconeixem el carrer i el número de la casa on vivia.

Xuflero, cal (Po)

[ˈkal ʃuˈfleru]

Renom de la casa del carrer Principal, núm. 15, atribuït a la família de Salvador Vallès Rigual, pagès, casat amb Cèlia Arans Castells, amb llurs fills, i amb l'avi patern Josep Vallès Macià, vidu i pintor, el qual provenia de terres tortosines i venia xufles a les festes populars.

Significat del renom.- Un *xufler* (xuflero, en castellà) és un venedor de xufles, tubercle dolç i gros com un cigronet.

Xuflero, el torrent del

[əɫ tuˈren dəɫ ʃuˈfleru]

Situació: zona urbanitzada (pl. 7e).

Era el tros del torrent de Montpaó amb conreu d'oliveres on l'aigua començava a davallar-hi com a tal, ja que fins aquí, hi arribava, generalment, canalitzada per solcs i rases. Estava situat dintre la hisenda del Pepet de l'Agneta i prenia el nom de la casa que el treballava en règim de parceria: a *cal Xuflero*. Avui està enclavat dins la *urbanització Mas Romeu*.

Xup, hort del

Santacana 2000. Revilla 2002 (50): Josep Huguer i Soler, el *Pepet de l'Agneta* rep en herència el 1878 el *mas Romeu*, el *camp dels Ametllers* i l'*hort del Xup*. (ACAP)

Xurvia, cal (Po)

Vegeu: *Pere Petit, cal*

Xurvia, cal Xic (Po)

Vegeu: *Xic Xurvia, cal*

Xut, cal (Pl)

[ˈkal ˈʃut]

Vegeu: *Tona, ca la*

Zep Barber, cal (Po)

Vegeu: *Agullero, cal*

Zep (Josep) de la Brana, el fondo del

[əɫ ˈfondul ˈzɛb də lə ˈβrane]

Situació: zona rústica (pl. 4g).

El trobem a la *muntanya de l'Escarnosa* i a la vessant del *torrent de la Cobertera*. Si s'agafa com a referència *el camí de Montpaó* i hom se situa al seu començament, es pot dir que, en deixar la *carretera de Bellvei* i baixar perpendicular cap al torrent, aquest fondo és el que veiem en línia recta a la muntanya d'enfront (la de *l'Escarnosa*).

Zep (Josep) de la Carmeta, cal (Po)

[ˈkal ˈzɛb delə kərˈmɛtə]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer del Pou, núm. 28, atribuït a Joan Pons Pedro, jornalero, i Carmeta Garriga Hugué, amb llur fill Josep.

Significat del renom.- *Zep* és una reducció del nom d'home Josep, i *de la Carmeta* fa al·lusió a la seva mare.

Zep (Josep) de l'Errat, cal (Po)

[ˈkal ˈzɛb deləˈrat]

Conjunt nominal i renom de la casa del carrer del Pou, núm. 34, atribuït a la família de Josep Guinovart Mestre, jubilat, i Carme Gatell Hugué amb llur fill Josep Guinovart Gatell, i la nora Francesca Hugué Riambau amb llurs fills Josep M. i Carme. En aquesta casa també li deien a *cal Zepes*.

Significat dels renoms.- *Zep* és una reducció del nom d'home Josep, i quant a *Errat* és l'específic que ens indica la casa de la qual prové el cap de la família. Pel que fa a *Zepes* es un derivat de *Zep*.

Zepes, cal (Po)

Vegeu: *Zep de Errat, cal*

APÈNDIXS

Tots els termes de l'apèndix estan ordenats alfabèticament.

Els noms que l'any 1950 havien caigut en desús van precedits d'un asterisc (*). Avui n'hi ha moltíssims més.

En alguna ocasió, un mateix nom o renom el trobem al Poble i a la Platja.

I. PARTIDES DE TERRA

Això Nostre, Antic, Baixada d'en Trilles, Barber, Barquera, Bassa Miquela, Bassota, Botigues, Cal Perotet de la Muntanya, Camí de l'Arboç, Camí de l'Hostal, Camí de la Torre, Camí de les Vinyes, Camí de Mar, Camí de Vendrell, Camí de Vilanova, Camí del Pou, Camp de l'Escut, Camp de l'Olla, Camp de la Bassa, Camp de la Faraca, Camp de la Pallissa, Camp de la Vinya, Camp de Mar, Camp del Corralet, Camp del Gorg, Camp del Prat, Camp dels Ametllers, Camp Llarg, Carbonera, Carbones, Carquinyols, Carxola, Castellassos, Catinera, Cirerers, Cisterna, Claperets, Clot d'en Grau, Clos, Clos d'en Rion, Clots, Cobertera, Codines, Coll del Romani, Coma, Coma d'en Plana, Coma de la Manela, Comafarella, Comalleó, Coscó Vell, Costers, Costeta, Costeta d'en Ràfols, Creu dels Carrabiners, Creueta, Cua, Cua Llarga, Curtó i Darrere les Cases, Darrera les Cases, Era, Escarnosa, Figueres, Fondet, Fondo, Fondo de les Oliveres, Fondo del Valencià, Fondo dels Carquinyols, Font, Foradada, Forn Tauler, Fornasos, Ganosa, Graiera, Granja del Pas, Guardies, Hostal del Prat, Junt a les Cases, Macabeu, Madalers, Maiola, Manescala, Martina, Martinica, Marrugat, Mas Canyís, Mas Carrancà, Mas Rubió, Mas d'en Soler, Mas d'en Vives, Mas de l'Espasa, Mas de la Mel, Medoll, Montpaó, Pallissa, Pallissa Vella, Pallisa del Parent, Pallissa del Pujolet, Pallisseta, Panyora, Parada Gran, Parada de les Barraques, Paradors Grans, Parellades, Pi de l'Aliga, Pinsvens, Pla de Mar, Platja de Mar, Planot de la Coma, Ponts, Porxo, Pou, Pou Nou, Pou Sitjà, Pouet, Prat, Prat de Mar, Prat de Mas Carrancà, Prat de Mas Soler, Prats, Pujada d'en Trilles, Pujolet, Quadra de Sant Miquel de Segur, Rafela, Romagosa, Romani, Roquetes, Salve Regina, Sanera, Sangranat, Segala, Sínia, Sota Calvet, Teixoneres, Tires, Torrent, Torrent del Rovira, Torrentet, Trull, Vilarenc, Vinya Gran, Vinya Llarga, Vinya Perduda, Vinya Vella, Vinyeta, Vinyosa.

II. LLOCS D'ANOMENADA

*Abeurador de Baix; *Abeurador de Dalt; *Aparcament; Auditori Teatre Municipal; Autopista; Pau Casals; Baixador de Segur; Batllia; Biblioteca Municipal Casa Nova de Segur; *Bòbila de l'Andressito; *Bot Salvavides; Botigues de Calafell; *Cafè de Baix; *Cafè de Dalt; *Cafè del Marus; *Cafè d'en Xalamó; *Caixa Rural; Camp de Futbol de Calafell; Camp de Futbol de Segur; *Camp de la Màquina; *Càmping el "Buen Vino"; Can Calau (casa de Montpaó); Can

Huguet (casa de Montpaó); Can Marrugat (casa de Montpaó); Cantera Verda; *Cantó de la Font; Capella Neoromànica de l'Hostal; Casa Barral; Casa de Colònies Artur Martorell; Casa de la Vila; Casalot del Viola; Caserna de la Guàrdia Civil; Cases Barates; "Casilla" dels Carrabiners; Castell de Calafell; Celler Cooperatiu; Celler del Rovirosa; Cementiri Municipal; *Cementiri de Santa Creu de Calafell (el Castell); *Centre Agrícola de Calafell; Centre d'Iniciatives i Turisme de la Platja; Centre d'Iniciatives i Turisme de Segur; *Centre Parroquial; Centre Recreatiu; Cine Iris; *Cine Oriente; *Clos del Macià; *Clos del Rion; Club de Golf la Graiera; Club Nàutic de Calafell; Club Nàutic de Segur; *Colònies de Vilamar; Cooperativa Agrícola de Calafell; *Corral de Montanya; Corral del Bo (abans de l'Olivella); Corral del Llagostera; *Corral del Panxo; Corral del Quimo; Corral del Sense; Dependències Municipals de l'Ajuntament a la Platja; Dependències Municipals de l'Ajuntament a Segur; Depuradora; *Dipòsit de l'aigua; Dispensari de la Seguretat Social; Emissora Municipal; Ermita de Sant Miquel de Segur; Escoles Públiques de la Platja; Escoles Públiques de Segur; Escoles Públiques del Poble; Escorxador Municipal; Església de l'Assumpció; Església de la Santa Creu de Calafell (el Castell); Església de la Santa Creu de Calafell (Poble); Església de Sant Pere; Estació del Ferrocarril; *Estany Curt; *Estany de Segur; *Estany Llarg; *Fàbrica de Gel; Figuera del Castell; Figuera de la Modesta; *Font de Baix; *Font de Dalt; *Font del Carne; *Forn del Farreny; *Forn del Pelegrí; *Fusteria del Marus; *Garrofer del Rovirosa; *Garrofer del Xerto; Gasolinera de Calafell; *Gremi de Pescadors de Calafell; Grup de Vivendes Mare de Déu del Carne; *Hisenda del Pepet de l'Agnetia; Hostal; *Hostal d'en Trillas; Institut Camí de Mar; *Madalers; Masia Bolavà; *Masia Bonavista; Masia Cala Manela; *Masia Casa Nova de Segur; *Masia Casa Vella de Segur; Masia Comafarella; *Masia de Cal Perotet; Masia de Cal Seixanta; Masia de la Font; *Masia de la Graiera; Masia de la Sínia; Masia del Borrell; Masia del Romeu; Masia del Panxo (casa de Montpaó); Masia del Vilarenc; Masia Mas Canyís; Masia Mas de l'Espasa; *Masia Mas de la Mel; *Masia Mas de n'Huguer; Mercat Municipal de la Platja; Mercat Municipal de Segur; Montpaó; Monument a El Pescador; *Pas a Nivell de cal Batalla; *Pas a Nivell de l'Estany; Pas Inferior de l'Estació; Pas Inferior del Carrer de Sant Pere; Pedrera del Carter; Pedrera del Pansa; *Pedrera del Rion; Pes; *Pins del Llagostera; Platja de Segur; Poblats Ibèric; Poliesportiu Jaume Vilamajó; Poliesportiu Joan Ortoll; Pont Inferior de la Carrerada d'en Ralet; Port de Segur; *Prua; Quadra de Sant Miquel de Segur; *Quarter de la FET i de las JONS; *Quarter de la Guàrdia Civil; *Rectoria; Registre de la Propietat de Calafell; *Safareigs; Sanatori Sant Joan de Déu; *Societat d'Auxilis Mutus; Torres de la Lectra; Tres Pins de Segur; *Trinxeres; *Trull Antic; *Trull del Nicetu; *Trull del Sindicat; *Trull del Suïç; Urbanització Alorda Parc; Urbanització Baronia del Mar; Urbanització Bella Mar; Urbanització Bonanova; Urbanització Calafell Parc; Urbanització Calafell Residencial; Urbanització Comafarella; Urbanització l'Estany; Urbanització Mas Mel; Urbanització Mas Romeu; Urbanització Masia de la Font; Urbanització Miramar Residencial; Urbanització Prat de Calafell; Urbanització Segur de Calafell; Urbanització Segur de Dalt; Urbanització Sicart; Urbanització Valldemar; Vil·la Romana de El Vilarenc.

III. NOMS DE CASA DEL POBLE DE CALAFELL

S'han considerat com a "noms de casa" a tots aquells que es refereixen amb el nom o el cognom del cap de família. Ex.: *ca l'Adela, nom de la mestressa; ca l'Aleu, cognom del cap de casa*. I també a aquells altres que formen un conjunt nominal amb el nom d'algun familiar acompanyat del renom de la casa de la qual prové, com a específic. Ex.: *ca l'Adelina el Xavo*.

Adela, Adelaida, Adelina el Xavo, Albert de l'Escaleta, Aleu, Amadeia, Andreu de la Coloma, Andreu de la Viuda, Andreu del Xavo, Anita del Tallaret, Anton Corriol, Anton de l'Ànima, Anton de la Coloma, Anton de la Rosa, Anton del Sion, Antonet del Quiumes, Antonieta el Pau Defora, Arcàngela, Armajach, Asunción, Aurèlia l'Andon, Baptista el tortosí, Batalla, Berges, Bielet del Moixó, Blai del Corder, Carles el Ferrer, Carmeta el Peixater, Cinta, Cintet del Capot,

Clara, Corina, Costa, Constància, Crespo, Dolores de la Casa Nova, Elvira, Enriqueta el Xavo, Esperanceta, Espinya, Felis de l'Errat, Felis del Petit, Felis el Ploraire, Ferran, Ferreny, Francesc de l'Ardet, Francesc de l'Elena, Francisca Recadera, Garriga, Ginés, Irene, Isidre el Batllet, Isidre el Rovelló, Isidre de la Baltassana, Isidret del Guixa, Jaume de la Suïssa, Jaume del Bo, Jaumet del Pelegrí, Jaume Rafel, Jaumet del Sec, Joan de l'Arboç, Joan del Ballafi, Joan del Batalla, Joan de la Masia de la Font, Joan del Corder, Joan del Rovelló, Joan del Tomàs, Joan Ramon, Joaquina el Bessó, Jofre, José, Josep del Cuixes, Josep del Talleret, Josep del Territ, Josep del Tòful, Josep del Xavo, Juan, Juanitu el Romeu, Julita, Llucieta, Lluís del Piu, Macianet del Viudo, Madeia, Magí de Segur, Magí del Segà, Magí del Xavo, Marcel·lina, Maria de la Graiera, Maria del Benet, Maria del Xavo, Mariano, Mariano l'Enrico, Marieta de les Monges, Marieta del Pessetes, Martínez, Mateu de Mar, Mitjans, Otilia, Palmira el Tita, Pau Bessó, Pau Defora, Pau de la Irene, Pau del Cuixes, Pau del Mas, Pau Farines, Pau Gregori, Pau Xic, Pauleta el Maros, Pep Gregori, Pepa el Barretines, Pepet Cafeter, Pepet de l'Agnès, Pepet de l'Agneta, Pepet del Xavo, Pepet Fuster, Pere Pau, Pere Petit, Pere Poc, Pere Tapassot, Pere Xicus, Peret Carreter(fuster carreter), Peret Carreter(esquilador), Quima, Rafel de la Graiera, Rafel de la Suïssa, Ramon del Tòfol, Ramon Baster, Rectoria, Rigual, Rita, Rosalia el Somia, Roser, Rovira, Rovirosa, Salvador el Serrallonga, Salvadora el Cubellenc, Sequiel, Serafi, Silvestre, Tòfol, Tòfol de la Manela, Tomàs, Vador el Pessetes, Vadora el Pessetes, Vinyes, Zep de l'Errat, Zep de la Carmeta.

IV. NOMS DE CASA DE LA PLATJA DE CALAFELL

En relació als “noms de casa” de la Platja de Calafell fem la mateixa observació que s'ha fet pels del Poble de Calafell.

Aleix el Tirolao, Alfons del Garrell, Andreu, Antonet del Puça, Antonet del Florenci, Antonio Baina, Arinyo, Barot, Batista, Bofarull, Briones, Capitolina, Carlota el Sentís, Carme l'Andalusa, Caselles, Casimiro, Casimiro el Calafat, Cisco de cal Niteta, Cisco el Gasildo, Cisco el Ventosa, Cisco l'Andalús, Claudi, Consolín, David, Federico, Fèlix, Florenci, Gatell, Girona, Hereu Feliu, Hereu Pep, Joan de cal Martí, Joana dels Gats, José l'Andalús, Julià, Leocadia, Lluís l'Andalús, Macianet, Madroneta, Magdalena el Demus, Magdalaneta, Magí, Magí Carnicer, Maria del Manila, Maria el Puça, Maria Manuel, Marieta, Martí, Menció, Pau Coix, Pau del Cuixes, Pautet de cal Gallego, Pepito el Feliu, Peret Carreter, Peret del Pòsit, Peret del Veler, Pubill Feliu, Rafel de la Lita, Rafel del Pilis, Rafel Paleta, Regina, Regineta, Rigual, Rosalia de la Noia, Ros de Cal Granero, Rossiteta dels Gats, Salomé, Salvador el Puça, Santacana, Secundina, Sendu el Beceroles, Sentís, Senyor Manuel, Senyor Mestre, Senyora Pilar, Sorolla, Teresita, Tòfol, Tomàs de la Sínia, Tomàs Parra, Ton Jeroni, Xic Demus, Xic Manco, Xic del Pep.

V. RENOMS DEL POBLE DE CALAFELL

Agullero, Andon, Andressito, Angelet, Angúnia, *Antic, *Anton de la Bisbal, Ardet, *Ave Maria, Babaiana, Bailon, *Balandra, Balastre, Baló, Ballafi, *Bassa, Baster, Batllet, Beco, Benet, Bernat, Bessó, Biel, Bo, *Bonhome, *Bon Joan, Borrell, *Borrellet, *Boter, Bover, *Bover del Jan, Brana, *Bufolla, Cafeter, *Calau, Campaner, Cantador, Cap bufó, Capot, Carasses, Cargol, Carinyo, Carnisser nou, Carot, Carter, *Carxena, Casaca, Casagran, Casildo, Casimiro, Castellenc, Castells, *Cavadet, Cebeta, Cèebre, Cendra, *Cerverí, *Climenta, Clos, Coloma, Comafarella, Confiter, *Coral, Corcó, Corder, Cordetes, Corneta, Corriol, Creus, Cubano, Cubellenc, Cuixes, Cullerada, *Deu hores, Enrico, Errat, *Esbravat, *Esgarrapacristos, Espatllet, Esquena, Estasi, *Esteve d'Albinyana, Estudiant, *Fa tremolar, Ferranet, *Ferrer, Fesol, Fesolet, Flicando, *Fonts, *Foriscat, *Formiga, Forquilla d'Istiu, *Francesc de la Casagran, Fuster, Galeor, *Ganero, *Ganya, Garronet, Garsolí, *Gaspar de la Pobra, Gatell,

*Gatzara, Gènio, *Gilet, *Gori, Grau, *Gregori, Guarda, *Guapetó, *Guillemes, Guineu, Guinus, Guitarra, Guitarró, Guixa, Hereu del Mas, Hereu Segà, *Honor, *Humilitat, Jan Calau, Jan Cordetes, Jan de la Plaça, *Jan del Suís, Jan Pixallits, Jan Rion, Jan Cebeta, *Jaume del Quessús, *Jepet, *Josepet de la Plaça, Leno, Lita, Llagostera, *Llambrega, Lleganya, Llopet, *Lluent, Lluïset, Llumeneta, Macià, Madeu, Magem, Magí, *Manel, Manela, *Manones, Martínez, Marus, Mas de l'Espasa, Matalasser, Mateu de Mar, Meix, Menganyes, Mercedes, Meriquildo, Mesell, *Mestre de Cases, Miquel de Segur, Miquelona, Miravent, Mistos, Moixó, Montejo, Mosso el Ros, Múrcio, Neguitat, Niceto, Nius, Noi, Noi de la Sínia, *Nostramo, *Oficina, Paelles, *Pallissa, Pansa, Panxo, *Parent, *Pastor, *Pau Carreter, *Pau de l'Agustina, *Pau de la Treseta Fonts, *Pau Romeu descendent del Rafeló, Pedrajas, Pedro, *Pedruet, Peguí, Peixito, Pelegrí, Peoner, Pep Batalla, Pep del Bessó o Petasó, Pep Sarralenc, Pepa el Cantó, Pepa el Quessús, Pepa el Rovira, Pepa el Sion, Pepito el Sereno, Pere Nin, Pere Xic, Perico, *Perot, *Perotet, *Perutxa, Pessetes, Petasó, Petit, Petronill, Petronilla, Pinyol, Piu, Pixallits, Ploraire, *Pó de l'Oficina, *Pó del Romeu, *Polla, Pona, Ponarro, *Ponet, Prats, Puça, Quessús, Quet, Quiumes, *Ratat, Rafeló, Ramon del Bassó, Ramon del Carnisser, Ramon de l'Errat, Ramon del Pere Pau, Ramon del Puça, Ratat, Recader, Rei Blanc, Renec, Reteltoni, Rion, Robert, *Robina, Robusté, Romeu, Ros, Rovelló, Sagí, *Salvadoret, Santa, Sarandilla, Sargantana, *Sec del Mas, Segamestalls, Seio, Segà, Segura, Sense calçons, Senyor, Senyor Dachs, Senyor Manuel, Senyor Serrat, Senyora Paca, Senyora Rosario, Sepetxo, Serenet, Serrallonga, Sibina, Sibino, *Sin Palabra, Sion, Sis Lliures, Soi, *Soler de la Plaça, Soleret, Somia, Suís, Suïssa, Talà, *Tallaferro, Tallaret, Tapassot, Territ, Tirolao, Tita, Titus, Tofolenc, Tofollenc, *Tomasa, Tomaset, Ton del Pessetes, Tona Marcelino, Tona el Cargol, *Toni, Tortosí, *Trompinot, *Truc, Tuietes, Vadoret, Vella Pelegrina, Vencislao, Ventosa, Ventureta, Venturons, *Vicenc, Vilarenc, Viola, Viudo, *Viudo del Jan, *Xaconet, Xalamó, *Xalamona, Xavo, *Xertu, *Xerubia, Xic Bolavà, Xic del Jaume Gros, Xic Seio, Xic Xurvia, Xicarró, Xicarrondillo, Xicus, *Xona, Xuflero, Xurvia, Zep Barber, Zepes.

VI. RENOMS DE LA PLATJA DE CALAFELL

Andalús, Andressito, Ardet, Bailon, *Barot, Batalla, Beceroles, Benet, Biel, Bioló, Borregueta, Botiga Nova, Brigada, Burro, Cabossa, Calafat, Cama-sec, Camilo, Cancan, Caparrut, Carabasses, Ció, Colom, Demus, Didit, Dimoni, Esquena, Estasi, Estel, Feliu, Ferràs, Gallego, Ganivets, Garrell, Garsa, Gatell, Granero, Greixim, Jeroni, Joanot, Lunares, Manco, Manila, Manot, Manqueta, Maquinista, Maria Bruta, Mariano, Marxanta, Mas, Mero, Miravent, Moniato, Monis, Moreno, Navarro, Nelo, Niteta, Paelles, Pagès, Palaies, Panxo, Parrac, Pastor, Peixito, Pelegrí, Pere Xic, Perico, Periques, Petxinaire, Pijo, Pilis, Plats i Olles, Porres, Pucès, Ramonet, Rebelde, Recadero, Renec, Roig, Roigeta, Rovelló, Safaretgera, Salat, Sangre, Sapatero, Sarandilla, Sereno, Sió, Somia, Sonet, Soriano, Submarino, Taiat, Tallines, Taranet, Tarragona, Tercio, Territ, Tetas, Tiano, Tirolao, Tona, Tulita, Veces, Veler, Ventosa, Xato, Xicus, Xut.

VII. COGNOMS DEL POBLE DE CALAFELL

Els cognoms que es relacionen a continuació són, exclusivament, els que refereixen el “nom de família”, és a dir, el primer dels dos que porta el cap de la casa. Una gran majoria es repeteixen en diverses cases pel fet d'existir parentius pròxims o llunyans.

Abenoza, Aleu, Albet, Almirall, Arans, Armajach, *Arnant, *Auger, *Aymerich, Balcells, Batalla, *Beiraguet, Berges, Bertran, Bofarull, Borràs, Borrell, Brull, Cañellas, Casas, Castells, Castellví, *Claramunt, Costa, Crespo, Creus, Cugat, Cusidó, Dachs, Domingo, Espina, *Esteve, Fernandez, *Ferrando, Ferré, Ferreny, Ferrer, Figarola, Fontanillas, Fonts, *Fort, Galofré, Garcia, Garriga, Gatell, Gil, Giró, Gibert, *Gomis, Guinovart, Grífols, *Güell, Hugué, *Ivern,

Jané, Jofre, Juncosa, Just, Llagostera, Llansa, Llevadies, *Magriñà, Mañé, Marimon, *Malivern, *Marió, Martínez, Martorell, Mauri, *Mayner, Meix, Mercè, Mestre, Mestres, Milà, Miracle, Miravent, Miró, Montejo, Montserrat, Mur, Nicolau, Nin, Noya, Olivella, Olià, Pahissa, Palau, Pallarès, Papiol, Pedro, *Pedru, Pla, Plana Pons, Porta, *Prat, Pros, Pubill, Pujol, Puy, Rafael, Raventós, Riambau, Ricart, Riera, Rigual, Rion, Robina, Roca, Romalló, Romeu, Ros, Rossell, Rovira, Rovirosa, Salvó, Sanabra, Santacana, Sardà, Sendra, Serra, Sevé, Sicart, Socias, Solé, Sordé, Suau, Tetas, Torres, Totosaus, Urgell, Urpí, *Ventosa, Vidal, Vinadé, Viñas.

VIII. COGNOMS DE LA PLATJA DE CALAFELL

En relació als “cognoms” de la Platja de Calafell fem la mateixa observació que s’ha fet pels del Poble de Calafell.

Almirall, Ariño, Artigas, Baena, Barot, Batlle, Benet, Bernal, Biosca, Bofarull, Bolet, Briones, Calvet, Casellas, Colet, Comas, Concernau, Conejero, Ferré, Figueras, Fondon, Forner, Gallardo, Gatell, Gelabert, Girona, Guasch, Güell, Hugas, Llagostera, Llorens, Mañé, Martí, Margalet, Mercadé, Mestre, Mestres, Mur, Navarro, Nin, Noya, Olleonarte, Ortoll, Pallarès, Pallejà, Pàmias, Papiol, Parra, Pascual, Pérez, Pijoan, Puig, Pujol, Ràfols, Raventós, Reverter, Ricart, Riambau, Rion, Ripoll, Robert, Rodríguez, Romeu, Rosell, Rovirosa, Ruiz, Sans, Santacana, Sentís, Serra, Serret, Sicart, Simó, Solé, Soler, Sonet, Sorolla, Suau, Tetas, Torà, Torres, Totosaus, Triadó, Trillas, Urpí, Valldosera, Ventosa, Verge, Vernet, Vidal, Vidiella, Vila.

IX. TALASSÒNIMS O LLOCS SOTAIGUATS, I SENYES

Talassònims o llocs sotaiguats:

Ancorota de Cunit, Banc, Barcot, Betis, Brut de Comarruga, Brut de Sant Salvador, Cardaire, Casa Nova, Draga, Faralló de Mas Canyís, Faralló del Cardaire, Faralló del Sanatori, Faralló de la Casa Vella de Segur, Faralló de la Sínia, Faralló de Quaranta, Faralló de Trenta, Farallons del Rubió, Farallons del Vendrell, Farell, Fons de Cunit, Fons de Cubelles, Freu de Berà, Freu de Calafell, Ganxet de Fora, Ganxet de Terra, Mencionet, Moles, Monges, Nas de Bou, Nató, Planasseta, Planxa, Rec de Calafell, Rec de Cunit, Roca de Calafell, Roca de Catorze, Roca de Tretze, Roca de la Dent, Roca de Dinou, Roca del Més Alt, Roca dels Albets, Roques de la Carrerada, Roques del Mas d’en Pedro, Roques del Mas Blanc, Sapa, Sapes de Gibert, Trencada, Turó Gros, Turó de Fora, Turó de Terra.

Senyes (referències):

Muntanyes: Bec de Sípia, 864 m, Dent de Montmell, 781 m, Enclusa, 787 m, Ganxet, 500 m, Guineus, Mamella de Regana, 784 m. Coll de l’Illa, 784 m, Més Alt de Montmell, 861 m, Muntanya de les Monges, 688 m, Punta de Berà, Talaia, 279 m, Talaió, 200 m, Teula Borda, 780 m, Trencada, 730 m, Trencadeta, 742 m, Turó que fa teula, 780 m. *Pobles:* Calafell, Cubelles, Cunit, Roda de Berà, Sant Vicenç de Calders. *Campanars:* Calafell, Cubelles, Sitges, Tarragona, Torredembarra, Vendrell. *Masies:* Bonavista, Can Martí, Cardaire, les del, Casa Nova, la, Casa Vella, la, Mas Blanc, Mas Canyís, Mas de la Mel, Mas d’en Pedro, Mas Escarré, Mas Gibert, Mas Peirot, Mas Rubió, Masia de la Font, Masia de les Finestres. *Altres:* Arc de Berà, Casa del Bisbe, Casa del Francès, Ermita de Berà, Ermita de la Dent, Ermita de Sant Antoni d’Albinyana, Sanatori de Sant Joan de Déu.

X. TERMES MUNICIPALS VEÏNS

El Vendrell, Bellvei, Castellet i la Gornal, i Cunit.

XI. RELACIÓ DE FOTOGRAFIES DEL TREBALL

- Portada. Vista de Calafell amb el castell a primer terme
- Pàg. 06. La Platja de Calafell. 1a. línia de cases l'any 1949
- Pàg. 06. La Platja de Calafell. 1a. línia de cases l'any 1980
- Pàg. 20. La masia de font a l'any 2000
- Pàg. 20. Can Perotet de la Muntanya l'any 2000
- Pàg. 22. El mas Romeu l'any 1960
- Pàg. 22. La Casa Vella de Segur l'any 1950
- Pàg. 28. Pallissa de la conca de Barberà
- Pàg. 28. Pallissa de cal Jan a la partida de la Coma
- Pàg. 30. Escena del batre
- Pàg. 30. Escena d'ensacar el gra a l'era
- Pàg. 31. Barraca de l'Isidre el Xavo (de planta rodona)
- Pàg. 31. Barraca de planta quadrada a la Foradada
- Pàg. 33. Escena d'una sínia
- Pàg. 33. Esquema del funcionament d'una sínia
- Pàg. 35. Barques de pesca a la Platja de Calafell l'any 1949
- Pàg. 35. Barques de pesca al llum l'any 1955, i remendadora
- Pàg. 40. Rosa dels vents